

ΦΙΟΝΤΟΡ
ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ

Έγκλημα και Τιμωρία

ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι

Έγκλημα και τιμωρία

Μετάφραση: Σωτήρης Παταντζής

DeAgostini Hellas 2(XX) ISBN 960-8039-53-3
Τμήμα εξυπηρέτησης πελατών: 94.90.730

ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
ΦΙΟΝΤΟΡ ΝΤΟΣΤΟΓΕΦΣΚΥ
ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΤΙΜΩΡΙΑ
Μετάφραση ΣΩΤΗΡΗ ΠΑΤΑΝΤΖΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1

Μια μέρα, πάρα πολύ ζεστή, στις αρχές του Ιουλίου, ένας νέος βγήκε το βράδυ απ' το δωματιάκι που είχε νοικιασμένο στο στενό δρομάκι Σ., κατέβηκε τη σκάλα και, αργά-αργά, τράβηξε αναποφάσιστα κατά τη γέφυρα Κ.

Τα κατάφερε να μην τον τρακάρει στη σκάλα η σπιτονοικοκυρά του. Το δωμάτιο του ήτανε στη σοφίτα ενός ψηλού σπιτιού, που είχε πέντε πατώματα, κι έμοιαζε περισσότερο με ντουλάπι παρά με κατοικία. Η σπιτονοικοκυρά του, που τον είχε και οικότροφο, καθότανε στο κάτω πάτωμα. Έτσι, όταν έβγαινε έξω, ήτανε υποχρεωμένος να περνά μπροστά από την κουζίνα, που η πόρτα της έμενε πάντοτε σχεδόν ορθάνοιχτη, αντίκρυ απ' τη σκάλα. Κάθε φορά που περνούσε από κει, ένιωθε ένα φόβο άρρωστο, που τον έκανε να ντρέπεται και να ζαρώνει τα φρύδια του. Χρωστούσε κάμποσα λεφτά στη σπιτονοικοκυρά του και φοβότανε μήπως βρεθεί μύτη με μύτη μαζί της.

Όχι πως ήτανε φοβητσιάρης. Ούτε κι ένιωθε πως γονάτισε - ίσα-ίσα μάλιστα.

Ωστόσο, εδώ και κάμποσο καιρό, βρισκότανε σε μια νευρική υπερένταση, που έφτανε τα όρια της υποχονδρίας. Ζούσε τόσο πολύ κλεισμένος στον εαυτό του και σε μια τόσο ολοκληρωτική απομόνωση, ώστε φοβότανε να συναντήσει όχι μονάχα τη σπιτονοικοκυρά του, αλλά και κάθε άνθρωπο.

Μ' όλο που τον είχε συντρίψει το βάρος της μιζέριας του, η φτώχεια έπαψε στο τέλος να τον βαραίνει. Είχε παρατήρει τις δουλειές που θα του εξασφάλιζαν το καθημερινό του ψωμί και δε φρόντιζε να το βγάλει με κανέναν άλλο τρόπο. Στην πραγματικότητα η σπιτονοικοκυρά του δεν τον τρόμαζε καθόλου – οσαδήποτε σχέδια κι αν κατάστρωνε εναντίον του. Το να τον σταματά όμως στο κεφαλόσκαλο, ν' ακούει τη συνηθισμένη της φλυαρία για πράγματα που δεν τον ενδιέφεραν, να του ξαναθυμίζει μ' επιμονή πως πρέπει να πληρώνει το νοίκι και να βρίσκεται στην ανάγκη να καταφεύγει σε διάφορες δικαιολογίες, να της ζητά συγνώμη, να της λέει ψέματα... Α, όχι! Καλύτερα θα ήτανε να ξεγλιστρήσει, πατώντας σα γάτα στις σκάλες, και να χαθεί στο δρόμο δίχως να τον ιδεί κανείς.

Αυτή τη φορά μάλιστα, μόλις βρέθηκε έξω, παραξενεύτηκε κι ο ίδιος με το φόβο που τον έκανε να νιώθει η σπιτονοικοκυρά του.

"Να σχεδιάζεις τέτοια δουλειά και να σε πιάνει τόση ταραχή με το τίποτα!", σκέφτηκε χαμογελώντας παράξενα. "Χμ... Αλήθεια, η τύχη του ανθρώπου βρίσκεται στα χέρια του και την αφήνει να του ξεγλιστρήσει, μόνο και μόνο από τη δειλία του... Αυτό πια πρέπει να το πάρουμε σαν αξίωμα, θα 'θελα να ξέρω, τί είναι εκείνο που φοβούνται πιο πολύ οι άνθρωποι. Το να κάνουν ένα βήμα προς τα μπρος, να πούνε δυο λόγια για το πιστεύω τους - αυτό σίγουρα θα το φοβούνται πάνω απ' όλα. Εξ άλλου, μου φαίνεται πως φλυαρώ πολύ. Και, ακριβώς, επειδή φλυαρώ δεν κάνω τίποτε, ή καλύτερα επειδή δεν έχω κάνει

τίποτε φλυαρώ. Τον τελευταίο μήνα συνήθισα να φλυαρώ, γιατί ήμουν αναγκασμένος να μένω ολόκληρες μέρες κλεισμένος στο καβούκι μου και να σκέφτομαι... να σκέφτομαι για όλα και για τίποτα. Για να ιδούμε... Γιατί πάω εκεί πέρα; Είμαι, στ' αλήθεια, ικανός να κάνω αυτό το έγκλημα; Είναι δυνατό να το 'χω βάλει σα σκοπό μου σοβαρά; Όχι δεν είναι σοβαρό.

Βαυκαλίζομαι με μια φαντασίωση κι αυτό με διασκεδάζει. Ένα παιγνίδι, ναι! Μάλλον για παιγνίδι πρόκειται".

Στο δρόμο έκανε ζέστη τρομερή και η ατμόσφαιρα ήτανε αποπνικτική. Ο σαματάς από τον συνωστισμό των ανθρώπων - τους έβλεπες-, οι ασβέστες που υπήρχαν παντού, οι σκαλωσιές, τα τούβλα, η σκόνη και κείνη η χαρακτηριστική μπόχα του καλοκαιριού, που την ξέρουν καλά οι κάτοικοι της Πετρούπολης, όσοι δεν έχουν τα μέσα να πάνε το καλοκαίρι εξοχή - όλες αυτές οι δυνατές εντυπώσεις κλόνισαν άσχημα τα νεύρα του που, και δίχως αυτές, ήτανε κιόλας αρκετά κλονισμένα. Οι ανυπόφορες μυρουδιές απ' τις ταβέρνες, που αφθονούν σ' αυτό το μέρος, οι μεθυσμένοι που συναντά κανείς σε κάθε βήμα του, ακόμα και τις εργάσιμες ημέρες, συμπλήρωναν αυτόν τον θλιβερό και αποκρουστικό πίνακα. Μια αίσθηση αηδίας πέρασε σαν αστραπή στα λεπτά χαρακτηριστικά του νέου. Πραγματικά, ήτανε πολύ καλοφτιαγμένος, με υπέροχα σκούρα μάτια, καστανά μαλλιά, λίγο πιο ψηλός απ' το κανονικό, με κορμί λεπτό και λυγρό.

Γρήγορα, όμως, φάνηκε σα να βυθίζεται σε μια ονειροπόληση ή για την ακρίβεια σα να πέφτει σ' ένα είδος χαύνωσης, κι εξακολουθούσε να προχωρεί δίχως να βλέπει τίποτα τριγύρω και χωρίς, εξ άλλου, να 'χει και καμμιά όρεξη να ιδεί τίποτα. Πού και πού μονάχα μίλαγε μόνος του, κατά τη συνήθεια που, καθώς το παραδεχότανε κι ο ίδιος, είχε αποκτήσει. Καταλάβαινε τώρα πως σκοτεινίαζε κάπου-κάπου το μυαλό του και πως ένιωθε μεγάλη αδυναμία. Εδώ και δυο μέρες δεν είχε φάει τίποτα σχεδόν.

Ήτανε τόσο άθλια ντυμένος, ώστε κάθε άλλος, όσο και να το 'χε συνηθίσει πια, θα ντρεπότανε να βγεί στο φως της ημέρας ντυμένος με τέτοια κουρέλια. Είναι αλήθεια πως η γειτονιά αυτή δεν ήτανε από κείνες όπου παραξενεύεσαι όταν ιδείς έναν κακοντυμένο.

Η πλατεία της Σαναγοράς εκεί κοντά, τα ιδιόρρυθμα σπίτια και τα μαγαζιά που στιβάζονταν σ' εκείνους τους δρόμους και τα σοκάκια του κέντρου της Πετρούπολης, δημιουργούσανε μια τόσο παρδαλή εικόνα, με κάθε λογής σουλούπι, έτσι που κανένας πια δεν απορούσε για το ντύσιμο του άλλου. Η ψυχή όμως αυτού του νέου ξεχείλιζε από μια περηφάνεια τόσο άγρια ώστε, παρ' όλη τη νεανική του ευαισθησία, δε ντρεπότανε να βγεί με τα κουρέλια του στο δρόμο. Το πράγμα άλλαζε όταν τύχαινε να συναντήσει κανένα γνωστό του ή κανέναν απ' τους παλιούς συμμαθητές του, που γενικά δεν του άρεσε να κάνει παρέα μαζί τους. Ωστόσο ένας μεθυσμένος που τον πήγαιναν, άγνωστο γιατί και πού, μέσα σ' ένα μεγάλο άδειο αραμπά, του φώναξε ξαφνικά καθώς περνούσε: "Έ, συ με το γερμανικό καπέλο!", ουρλιάζοντας με όλη του τη δύναμη και δείχνοντας τον με το δάχτυλο.

Ο νέος σταμάτησε απότομα και, με μια κίνηση νευρική, έφερε το χέρι στο καπέλο

του. Ήτανε ένα καπέλο ψηλό και στρογγυλό, που το είχε αγοράσει από του Τσίμερμαν, τριμμένο όμως από την πολυκαιρία, κοκκινισμένο, γεμάτο τρύπες και λεκέδες, με πεσμένα τα μπορ, που κρέμονταν στο πλάι κατά τον πιο αξιοθρήνητο τρόπο. Ωστόσο, εκείνο που ένιωσε δεν ήτανε καθόλου ντροπή. Ήτανε μάλλον τρόμος.

"Καλά το φοβόμουνα", μουρμούρισε μες στην ταραχή του. "Το σκέφτηκα αυτό, να όμως που έγινε κάτι χειρότερο! Μια τέτοια ανοησία, το πιο ασήμαντοπραματάκι του κόσμου, μπορεί να χαλάσει όλη τη δουλειά! Ναι, τούτο δω το καπέλο με κάνει να ξεχωρίζω πολύ... Είναι γελοίο και γι' αυτό το λόγο το προσέχει ο άλλος... Μόνο μια τραγιάσκα θα ταίριαζε με τα κουρέλια μου, ή καλύτερα μια οποιαδήποτε στραπατσαρισμένη παλιορεπούμπλικα κι όχι τούτο δω τ' ακατονόμαστο πράμα. Κανένας δε φορεί τέτοιο καπέλο. Ξεχωρίζει από ένα βέρστι μακριά και ο καθένας ύστερα θα το θυμάται... Ναι, κάποιος θα το θυμηθεί και ύστερα ορίστε το πειστήριο του εγκλήματος... Ενώ, τώρα ακριβώς, πρέπει να περνάω όσο το δυνατόν πιο απαρατήρητος. Οι λεπτομέρειες, οι λεπτομέρειες - εδώ είναι όλη η ουσία... Αλλά, ακριβώς, κάτι τέτοιες λεπτομέρειες μπορούν να καταστρέψουνε τα πάντα...".

Δεν είχε να προχωρήσει πολύ, ήξερε ακόμα και πόσα βήματα έπρεπε να κάνει από την πόρτα του σπιτιού του: Εφτακόσια τριάντα ακριβώς. Τα είχε μετρήσει από τότε ακόμα που το σχέδιο του βρισκότανε στην κατάσταση του ονείρου. Εκείνο τον καιρό, μάλιστα, δεν πίστευε πως μπορεί να γίνουμε πραγματικότητα κάτι τέτοια όνειρα.

Ερεθιζότανε μονάχα απ' την τερατώδη αλλά γοητευτική παρατολμία τους. Από τότε, όμως, πέρασε ένας μήνας κι άρχισε να βλέπει τα γεγονότα από μια άλλη οπτική γωνία, διαφορετική. Παρ' όλο που στους μονολόγους του δεν έπαυε να κατηγορεί τον εαυτό του, για έλλειψη δραστηριότητας και για αναποφασιστικότητα, είχε συνηθίσει, άθελα του σχεδόν, να βλέπει το "τερατώδες όνειρο" σα μια πράξη που αξίζει να την κάνει κανείς, αν και εξακολουθούσε να 'χει ελάχιστη εμπιστοσύνη στον εαυτό του. Τώρα, θα έκανε την "πρόβα" της δουλειάς και η ταραχή του μεγάλωνε με το κάθε βήμα.

Λιπόψυχα και μ' ένα νευρικό τρεμούλιασμα προχώρησε σ' ένα τεράστιο κτίριο, που από τη μια μεριά είχε το κανάλι και απ την άλλη την οδό... Στο σπίτι αυτό, που ήτανε χωρισμένο σε μικρά διαμερίσματα, έμεναν εργαζόμενοι όλων των επαγγελμάτων: Σιδεράδες, ράφτες, μάγειροι, διάφορες κατηγορίες Γερμανοί, κοινές γυναίκες, μικροϋπάλληλοι, κι έβλεπε ανθρώπους να πηγαινοέρχονται και να μπαινοβγαίνουν απ' την μια κι απ' την άλλη πόρτα και να διασχίζουν τις δυο αυλές του σπιτιού. Το ακίνητο είχε τρεις-τέσσερις θυρωρούς. Ο νέος χάρηκε πολύ που δε συνάντησε κανέναν απ' αυτούς. Αφού πέρασε την πόρτα, προχώρησε αμέσως κατά τη δεξιά σκάλα, χωρίς να τον ιδεί κανείς. Ήτανε σκοτεινή και στενή αυτή η σκαλίτσα υπηρεσίας, που την ήξερε πια και που ήτανε φτιαγμένη έτσι, ώστε να μην μπορεί να πει πως δεν του άρεσε: Μέσα σε τούτο το σκοτάδι ένιωθε πως δεν διατρέχει κίνδυνο ούτε κι απ' το πιο αδιάκριτο βλέμμα.

"Αφού φοβάμαι τώρα τόσο πολύ τί θα γινότανε αν τύχαινε κι ερχόμουνα εδώ για να το κάνω στ' αλήθεια;", είπε μέσα του, δίχως να το θέλει, μόλις έφτασε στο τέταρτο πάτωμα. Εκεί, κάτι απολυμένοι φαντάροι, που έκαναν τώρα τον αχθοφόρο, του 'φραζαν το δρόμο: Μετακόμιζαν τα έπιπλα ενός διαμερίσματος, όπου έμενε – το ήξερε - ένας Γερμανός υπάλληλος με την οικογένεια του. "Φεύγει, λοιπόν, ο Γερμανός. Συνεπώς, για κάμποσο διάστημα, δε θα υπάρξει άλλος κάτοικος σ' αυτό το πλατύσκαλο, εκτός απ' τη γριά. Καλό είναι να ξέρουμε... για κάθε ενδεχόμενο", είπε πάλι μέσα του, και χτύπησε στην πόρτα της γριάς. Το χερούλι αντήχησε τρεμουλιαστά, λες και ήτανε καμωμένο όχι από μπρούντζο, αλλά από λαμαρίνα. Έτσι είναι όλα σχεδόν τα χερούλια στις πόρτες των μικρών διαμερισμάτων, σ' αυτού του είδους τα ακίνητα.

Ο ιδιαίτερος ήχος του χερουλιού, που τον είχε ξεχάσει, του θύμισε κάτι που το 'φέρει στο νου του ολοκάθαρα... Και, ξαφνικά, ανατρίχιασε - σε τέτοια υπερένταση βρίσκονταν τα νεύρα του αυτή τη φορά! Σε λίγο η πόρτα μισάνοιξε σιγά και η γυναίκα, που καθότανε εκεί μέσα, κοίταξε προσεχτικά και με ολοφάνερη δυσπιστία τον παρείσακτο μέσα απ' το μισάνοιχτο θυρόφυλλο: Μεσ στο μισοσκοτάδο μονάχα τα μικρά ματάκια της γυάλιζαν. Καθώς όμως είδε πως υπήρχε κόσμος στο κεφαλόσκαλο, σιγουρεύτηκε και άνοιξε την πόρτα διάπλατα.

Ο νέος πέρασε το κατώφλι και προχώρησε σ' ένα σκοτεινό χωλ, που κοβότανε στα δυο από ένα χάρισμα. Πίσω απ' αυτό υπήρχε μια κουζινίτσα πολύ μικρή. Η γριά στεκότανε μπροστά του, αμίλητη, και τον κοίταζε ερωτηματικά. Ήτανε μια γριούλα κοντή και ξερακιανή, καμμιά εξηνταριά χρονών, με μάτια διαπεραστικά, αγριωπά στην έκφραση, και με μια μύτη κοντή και σουβλερή. Το κεφάλι της ήτανε ξεσκεπάστο και τα γκριζωπά μαλλιά της γυάλιζαν απ' το πολύ λάδι. Ένα φανελένιο κουρέλι περιτριγύριζε τον αδύνατο, μακρουλό λαιμό της, που έμοιαζε με πόδι κότας. Παρ' όλη τη ζέστη, κρεμότανε στους ώμους της μια γούνα ξεφτισμένη και λερωμένη. Κάθε τόσο έβηχε και βόγγαγε. Φαίνεται πως ο νέος την κοίταζε πολύ παράξενα, γιατί στα μάτια της παρουσιάστηκε ξαφνικά η ίδια εκείνη έκφραση δυσπιστίας.

"Φοιτητής Ρασκόλνικωφ, ήρθα στο σπίτι σας πριν από ένα μήνα", βιάστηκε να ψιθυρίσει ο νέος, κάνοντας μια μικρή υπόκλιση, θυμήθηκε πως έπρεπε να της φερθεί ευγενικά.

"Το θυμάμαι, παιδί μου, θυμάμαι πολύ καλά πως έχετε ξαναρθεί", απάντησε η γριά, προφέροντας την κάθε λέξη καθαρά και χωρίς να πάψει να τον κοιτάζει φιλόποπτα.

"Ναι... Και ξανάρχομαι τώρα για μια παρόμοια μικροδουλίτσα", συνέχισε ο Ρασκόλνικωφ, λίγο ταραγμένος και κατάπληκτος με τη δυσπιστία που του 'δειχνε η γριά.

"Ίσως να 'ναι έτσι πάντοτε, στο κάτω-κάτω", σκέφτηκε μ' ένα δυσάρεστο συναίσθημα. "Μόνο που την άλλη φορά δεν το πρόσεξα".

Η γριά σώπασε σα να σκεφτότανε. Ύστερα, του 'δείξε την πόρτα της κάμαρας και τραβήχτηκε από μπροστά του λέγοντας:

"Περάστε, παιδί μου".

Η κάμαρα όπου τον έμπασε ήτανε μικρή και ταπετσαρισμένη με κίτρινο χαρτόνι. Στα παράθυρα υπήρχαν γεράνια και μεταξωτές κουρτίνες. Εκείνη την ώρα ο ήλιος που βασίλευε πλημμύριζε το δωμάτιο με άπλετο φως.

"Έτσι θα λάμπει, σίγουρα, ο ήλιος και εκεί", είπε άθελα από μέσα του ο Ρασκόλνικωφ. Και με μια γρήγορη ματιά εξέτασε ολόκληρο το δωμάτιο, για να το χαράξει όσο γινότανε πιο βαθειά στη μνήμη του. Αλλά δεν είχε τίποτα το εξαιρετικό τούτο το δωμάτιο. Όλη κι όλη η επίπλωση του, που ήτανε ξύλινη και παλιά, ήτανε ένα ντιβάνι πλατύ από ξύλο με ράχη αφιδωτή, ένα οβάλ τραπέζι κοντά στο ντιβάνι, ένα τραπεζάκι τουαλέτας με ένα καθρέφτη κρεμασμένο στο χάρισμα, ανάμεσα στα δυο παράθυρα, μερικά καθίσματα γύρω-γύρω και δυο-τρεις πίνακες με κορνίζες παλιωμένες. Παράσταιναν κάτι Γερμανιδούλες, που κρατούσαν στα χέρια τους πουλιά. Αυτή ήτανε όλη κι όλη η επίπλωση. Σε μια γωνιά, μπροστά σε μια μικρή εικόνα, έκαιγε ένα καντήλι.

Παντού βασίλευε απόλυτη καθαριότητα. Τα έπιπλα και το πάτωμα ήτανε περασμένα με κερί και γυάλιζαν. "Βλέπει κανείς πως έχει περάσει από εδώ η Ελισάβετ", σκέφθηκε ο Ρασκόλνικωφ. Σ' ολόκληρο το διαμέρισμα δεν θα μπορούσες να βρεις ίχνος σκόνης.

"Μονάχα κάτι τέτοιες γριές, κακές και χήρες, ζούνε σε τόση καθαριότητα", συνέχισε μέσα του ο Ρασκόλνικωφ, κοιτάζοντας λοξά με περιέργεια ένα παραβάν από βαμβακερό ύφασμα, που έκρυβε μια πόρτα. Απ' αυτή έμπαινες σε μια μικρότερη καμαρούλα, όπου βρισκότανε το κρεβάτι και ο κομμός της γριάς και όπου αυτός δεν είχε μπει ποτέ. Αυτά τα δυο δωμάτια ήτανε όλο κι όλο το διαμέρισμα.

"Τί θέλετε;", ρώτησε ξερά η γριά, που μπήκε κι αυτή στο δωμάτιο και στάθηκε μπροστά στον επισκέπτη της, για να τον εξετάζει καλύτερα κατάφατσα.

"Σας φέρνω κάτι για ενέχυρο. Να το...", της είπε κι έβγαλε από την τσέπη του ένα παλιό πλακουτσωτό ρολόι ασημένιο.

Στο καπάκι του ήτανε χαραγμένη η υδρόγειος και η αλυσίδα του ήτανε ατσαλένια.

"Μα το άλλο ενέχυρο πάει πια. Η προθεσμία έληξε εδώ και τρεις ημέρες".

"Θα σας πληρώσω τους τόκους ενός μηνός ακόμα, κάνετε λίγη υπομονή".

"Θα κάνω υπομονή, παιδί μου, αν θέλω, αλλά απ' αυτή τη στιγμή είμαι ελεύθερη να το πουλήσω".

"Τι δίνετε για τούτο το ρολόι, Αλιόνα Ιβάνοβνα;"

"Χμ. Μου φέρνετε όλο κάτι ψευτοπράγματα που δεν αξίζουν δεκάρα. Το ξέρετε, φίλε μου, ότι την άλλη φορά σας έδωσα δυο ρούβλια, για ένα δαχτυλίδι που μπορεί να τ' αγοράσει κανείς καινούργιο με ενάμισυ;"

"Δώστε μου τέσσερα ρούβλια και θα το πάρω πίσω. Είναι ενθύμιο του πατέρα μου τούτο το ρολόι, θα πάρω πολύ γρήγορα χρήματα".

"Αν θέλετε, σας δίνω ενάμισυ ρούβλι και τους τόκους θα τους πληρώσετε προκαταβολικά..."

"Ενάμισυ ρούβλι!", φώναξε ο νέος.

"Αν θέλεις άφησε το, αν δεν θέλεις παρ' το".

Η γριά του το 'δώσε. Εκείνος το πήρε, κι ήτανε τόσο μεγάλη η ταραχή του, ώστε ετοιμάστηκε να φύγει. Αμέσως όμως άλλαξε γνώμη, καθώς σκέφτηκε πως δεν είχε να πάει πουθενά αλλού. Εξ άλλου είχε έρθει και για κάποιον άλλο σκοπό.

"Δώστε τα μου", έκανε απότομα.

Η γριά έψαξε στην τσέπη της, για να πάρει τα κλειδιά και μπήκε στο άλλο δωμάτιο, πίσω από το παραβάν. Μόλις έμεινε μόνος του στην κάμαρα, έστησε τ' αυτί του με περιέργεια κι άρχισε να κάνει με το μυαλό του διαφόρους υπολογισμούς και συνδυασμούς. Την άκουσε ν' ανοίγει τον κομμό, "θα πρέπει να 'ναι το πάνω-πάνω συρτάρι", είπε μέσα του. "Τα κλειδιά, λοιπόν, τα βάζει στη δεξιά της τσέπη..."

Είναι όλα μαζί περασμένα σ' έναν ατσαλένιο κρίκο... Και υπάρχει ένα κλειδί τρεις φορές μεγαλύτερο απ' τ' άλλα με μύτη δαντελωτή, που, φυσικά δεν είναι του κομμού... Συνεπώς, θα υπάρχει κι άλλη μια κρυψώνα ή κανένα χρηματοκιβώτιο... Περίεργο! Όλα τα χρηματοκιβώτια έχουν τέτοια κλειδιά... Τί σιχαμένα, ωστόσο, είναι όλα αυτά!".

Η γριά ξαναγύρισε.

"Λοιπόν, γιόκα μου. Έχουμε και λέμε... δέκα καπίκια για κάθε ρούβλι και για κάθε μήνα, μας κάνουν δέκα πέντε καπίκια για το ενάμισυ ρούβλι, που πρέπει να τα κρατήσω, αφού παίρνω τον τόκο προκαταβολικά. Επί πλέον, πρέπει να προσθέσουμε ακόμα είκοσι καπίκια για δυο ρούβλια που σας δάνεισα Έχουμε, λοιπόν, το όλον τριάντα πέντε καπίκια. Συνεπώς έχετε να παίρνετε για το ρολόι ένα ρούβλι και δεκαπέντε καπίκια το όλον. Να, πάρτε τα".

"Μα πώς! Ένα ρούβλι και δέκα πέντε καπίκια θα πάρω τώρα;"

"Ακριβώς".

Ο νέος δεν επέμεινε και πήρε τα λεφτά. Κοίταξε τη γριά και δεν βιαζότανε να φύγει. Φαινότανε σα να 'θελε να πει ή να κάνει κάτι ακόμα, αλλά ούτε και ο ίδιος έδειχνε να ξέρει τι ακριβώς ήτανε αυτό.

"Αλιόνα Ιβάνοβνα. αυτές τις μέρες ίσως να σας φέρω ακόμα κάτι... κάτι ασημένιο... Μια πολύ όμορφη σιγαροθήκη-, όταν θα μου την επιστρέψει κάποιος φίλος μου...".

"Καλά, τα ξαναλέμε τότε, γιόκα μου".

"Χαίρετε... Και είσαστε πάντοτε μόνη σας στο σπίτι; Δε σας κρατάει ποτέ η αδελφή σας συντροφιά;", ρώτησε όσο πιο αδιάφορα μπορούσε, καθώς προχωρούσε κατά το χωλ για να φύγει.

"Τι σας νοιάζει εσάς για την αδελφή μου;"

"Ω! Δε με νοιάζει καθόλου. Μη νομίζετε δηλαδή... Χαίρετε, Αλιόνα Ιβάνοβνα!".

Βγήκε έξω και η ταραχή του όλο και μεγάλωνε. Καθώς κατέβαινε τη σκάλα, σταμάτησε πολλές φορές σα να θυμότανε κάτι που τον άφηνε άναυδο. Τέλος έφτασε στο δρόμο και φώναξε:

"Ω, θεέ μου! Τί φοβερά που είναι όλα αυτά! Μπορεί ποτέ... είναι ποτέ δυνατόν εγώ... Όχι, είναι μια βλακεία, ένας παραλογισμός, πρόσθεσε αποφασιστικά. Μα, στ' αλήθεια, λοιπόν, μου πέρασε απ' το μυαλό μια τόσο απαίσια ιδέα; Τί φρίκη

που μπορεί να κλείνει η καρδιά μου μέσα της! Το χειρότερο απ' όλα είναι η βρωμιά.

Είναι βρώμικη, σιχαμένη, αηδιαστική όλη αυτή η ιστορία... Και να σκέφτεται κανείς πως έναν ολόκληρο μήνα!...".

Δεν έβρισκε πια ούτε λόγια ούτε επιφωνήματα, που να μπορούν να εκφράσουν τα συναισθήματα που τον συγκλόνιζαν. Η απέραντη αηδία, που άρχισε να βασανίζει και να σφίγγει την ψυχή του, καθώς πήγαινε στη γριά, έπαιρνε τέτοια ένταση και τέτοια έκταση, που δεν ήξερε πια πώς θα γλύτωνε από την αγωνία της.

Προχωρούσε, βαδίζοντας πάνω στο πεζοδρόμιο σα μεθυσμένος, δίχως να καταλαβαίνει ότι σκόνταφτε πάνω στους διαβάτες. Στον επόμενο δρόμο συνήλθε. Καθώς περπατούσε, κοιτάζοντας τριγύρω, είδε πως βρισκότανε μπροστά σ' ένα καπηλειό. Η είσοδος ήτανε στο πεζοδρόμιο και υπήρχε μια στενή σκάλα που έβγαζε κάτω, στο υπόγειο.

Τη στιγμή εκείνη έβγαιναν από μέσα δυο μεθυσμένοι, κρατώντας ο ένας τον άλλο, ενώ ταυτόχρονα βρίζονταν. Ο Ρασκόλνικωφ, δίχως να το σκεφθεί καθόλου, κατέβηκε τα σκαλιά. Δεν είχε ποτέ του ξαναμπεί σε καπηλειό, τώρα όμως το κεφάλι του βούιζε. Εξ άλλου, ένιωθε να τον βασανίζει και μια δίψα φλογερή. Λαχταρούσε να πιεί δροσερή μπίρα, ωστόσο, απέδιδε αυτή την ξαφνική αδυναμία του στην πείνα.

Κάθισε σε μιαν άκρη, σκοτεινή και βρώμικη, κοντά σ' ένα τραπέζι λιγδιασμένο και παράγγειλε μπίρα. Ήπιε λαίμαργα το πρώτο ποτήρι. Ένιωσε αμέσως μεγάλο ξαλάφρωμα και οι σκέψεις του έγιναν καθαρότερες. "Όλα αυτά είναι βλακείες", είπε μέσα του, κι αναφτερώθηκαν οι ελπίδες του. "Δεν υπάρχει λόγος ν' ανησυχώ. Η αδιαθεσία ήτανε, απλούστατα, φυσική. Μια μπιρίτσα, λίγη γαλέτα, και σε μια στιγμή θα έχω ξαναβρεί όλη τη δύναμη του μυαλού μου, όλη τη διαύγεια των ιδεών μου, τη σταθερότητα των αποφάσεων μου. Πφ! Όλα αυτά είναι ολότελα ασήμαντα".

Ωστόσο, ένιωθε αόριστα πως, κι αυτή ακόμα η αισιόδοξη διάθεση προς το καλύτερο, ήτανε κάτι το αρρωστημένο.

Εκείνη την ώρα η ταβέρνα είχε πολύ λίγο κόσμο. Εκτός από τους δυο μεθυσμένους, που είχε συναντήσει στη σκάλα, βγήκε ξωπίσω τους και κάποια παρέα από πέντε άντρες, που έσερναν μαζί τους και μια κοπέλλα, υπό τους ήχους ενός ακορντεόν.

Όταν έφυγαν, απλώθηκε στην ταβέρνα ησυχία και ένιωθε πως υπήρχε μεγαλύτερη απλοχωριά. Ήτανε εκεί μέσα ένας μισομεθυσμένος, που στεκότανε μπροστά σ' ένα ποτήρι μπίρα και φαινότανε να 'ναι μικροαστός. Ο διπλανός του, ένας ψηλός και χοντρός άντρας, που φορούσε κοντογούνι και είχε γκρίζα γενειάδα, ήτανε στουπί στο μεθύσι και μισοκοιμότανε στον πάγκο. Κάθε τόσο όμως, σα να ξυπνούσε, άρχιζε να τρίζει ξαφνικά τα δάχτυλα του, απλώνοντας τα χέρια κι έκανε με το κορμί του ρυθμικές κινήσεις χωρίς, ωστόσο, να σηκώνεται από τον πάγκο. Ύστερα, μουρμούριζε ένα σαχλό τραγουδάκι, προσπαθώντας να θυμηθεί τα λόγια του που ήτανε αυτού εδώ του γούστου:

Ένα χρόνο χάιδευα, τη γυναικούλα μου...

Ένα χρόνο χάιδευα, τη γυναικούλα μου...

Ή ακόμα έλεγε, όταν ξαναξύπναγε:

Περνώντας απ' την Ποντιτζέσκαγια

ξανάβρα το πουλί μου...

Απολάμβανε όμως την ευτυχία του ολομόναχος. Σ' όλες του τις εκρήξεις, ο σιωπηλός σύντροφος του, κρατούσε μια στάση εχθρική και δύσπιστη. Υπήρχε εκεί μέσα κι ένα άλλο άτομο ακόμα, που φαινότανε σα συνταξιούχος μικροϋπάλληλος. Καθότανε παράμερα, έπινε από καιρό σε καιρό με μικρές γουλιές, κι άφηνε το βλέμμα του να πλανιέται τριγύρω του. Φαινότανε κι εκείνος κάπως ταραγμένος.

2

Ο Ρασκόλνικωφ δεν ήτανε συνηθισμένος να βρίσκεται ανάμεσα στο πλήθος και, καθώς είπαμε, απέφευγε να κάνει παρέα με τους ανθρώπους, - ιδίως τον τελευταίο καιρό. Τώρα όμως κάτι τον τραβούσε ξαφνικά προς τους ανθρώπους. Κάποια αλλαγή φαινότανε να 'γίνε μέσα του. Ταυτόχρονα ένιωθε μια πυρετώδη λαχτάρα να ξανασυνδεθεί με τους άλλους. Τούτος ο οδυνηρός μήνας, που τον πέρασε απομονωμένος μέσα σε μια νοσηρή υπερδιέγερση, τον κατέβαλε τόσο πολύ, ώστε αποζητούσε τώρα ν' αναπνεύσει σ' έναν καινούργιο κόσμο, οποιονδήποτε, έστω και για μια μόνο στιγμή. Γι' αυτό μ' αληθινή ευχαρίστηση καθυστερούσε τώρα σε τούτο το βρωμομάγαζο, μ' όλη τη βρωμιά που είχε αυτό το περιβάλλον.

Ο καταστηματάρχης βρισκότανε στο διπλανό δωμάτιο, παρουσιαζότανε όμως πολύ συχνά στην κύρια αίθουσα. Για να 'ρθει εδώ μέσα, έπρεπε να κατεβεί κάμποσα σκαλιά. Έβλεπες πρώτα-πρώτα τις καλογουαλισμένες μπότες του με τα πλατειά, κόκκινα, ρεβέρια. Φορούσε ένα σακάκι χωριάτικο, χωρίς μανίκια, γιλέκο μαύρο από σατέν, φοβερά λιγδιασμένο, χωρίς γραβάτα, κι όλο του το μούτρο γυάλιζε σα λαδωμένος συρτής. Πίσω απ' τον πάγκο, στεκότανε ένα παιδί που θα 'τανε δεκατεσσάρων χρονών. Ένα άλλο, μικρότερο, σερβίριζε τους πελάτες. Στη μόστρα, υπήρχαν στρογγυλά κομματάκια αγγούρι, παξιμάδια και ψάρι κομμένο σε μικρές-μικρές φέτες. Όλα αυτά βρωμοκοπάγανε φριχτά. Ήτανε τόσο αποπνιχτική η ατμόσφαιρα, κι είχανε τόσο ποτιστεί τα πάντα απ' τη μυρουδιά του κρασιού, που είχες την εντύπωση ότι τον αέρα μόνο ν' ανάσαινες, θα γινόσουν τύφλα στο μεθύσι μέσα σε πέντε λεφτά.

Μερικές φορές, τυχαίνει να συναντήσουμε ανθρώπους, ολότελα άγνωστους μας, που αρχίζουν, έτσι άξαφνα, να μας ενδιαφέρουν, αμέσως μόλις τους πρωτοδούμε και μάλιστα πριν ακόμα ανταλλάξουμε λέξη μαζί τους. Αυτήν ακριβώς την εντύπωση έκανε στον Ρασκόλνικωφ εκείνος που καθότανε παράμερα κι έμοιαζε με συνταξιούχο δημόσιο υπάλληλο. Αργότερα, θυμήθηκε πολλές φορές αυτή την πρώτη συνάντηση που την απέδιδε σ' ένα είδος προαισθήματος.

Δεν άφηνε από τα μάτια του τον υπάλληλο - σίγουρα γιατί και κείνος τον κοίταζε επίμονα και φαινότανε πως το 'θελε πάρα πολύ ν' ανοίξει κουβέντα μαζί του. Τους άλλους, όμως, που βρίσκονταν στην ταβέρνα, όπως επίσης και τον ταβερνιάρη, ο υπάλληλος τους κοίταζε με το συνηθισμένο του τρόπο με κάποια πλήξη και μ' ένα είδος περιφρονητικής ακαταδεξιάς, σαν ανθρώπους που βρίσκονται πολύ πιο κάτω απ' αυτόν, τόσο στην κοινωνική θέση, όσο και στη μόρφωση. Έτσι, δε νόμιζε πως είχε καμμία υποχρέωση να τους απευθύνει το λόγο.

Ήτανε ένας άνθρωπος που θα είχε περάσει τα πενήντα, με ανάστημα μέτριο, γεροδεμένος, με αραιά γκρίζα μαλλιά στο γυμνό του κεφάλι. Το αλκοολικό, φουσκωμένο πρόσωπο του ήτανε κίτρινο ή μάλλον πρασινωπό, και τα μικρά ματάκια του γυάλιζαν, κοκκινωπά, αλλά γεμάτα ζωηρότητα, κάτω απ' τα πρησμένα βλέφαρα του. Ωστόσο, εντελώς ιδιαίτερη εντύπωση σου 'κάνε το βλέμμα του, που φλογιζότανε από ένα είδος ενθουσιασμού. Ίσως να 'χε και μυαλό και εξυπνάδα, αλλά από μερικές απότομες εκλάμψεις, διέκρινες στα μάτια του κάτι που μπορούσε μια χαρά να είναι και τρέλλα.

Φορούσε μια παλιά μαύρη ρεντικότα, ξεκουρελιασμένη, με τα κουμπιά κομμένα. Μονάχα ένα κουμπί ψευδοστεκότανε ακόμα. Είχε κουμπωθεί μ' αυτό σίγουρα, γιατί ήθελε να είναι μέσα στα όρια της ευπρέπειας. Κάτω απ' το γιλέκο του, φαινόταν μια χλιοτσαλακωμένη κολλαρίνα, λιγδιασμένη και μουσκεμένη απ' το πιετό.

Ξυριζότανε σαν καλός δημόσιος υπάλληλος, αλλά, κατά πως φαίνεται, είχε ξυριστεί για τελευταία φορά πριν από πολύν καιρό, γιατί τα μάγουλα και το σαγόνι του ήτανε σκεπασμένα τώρα από γκρίζα και σκληρά γένια. Οι κινήσεις του και οι τρόποι του είχανε τη σφραγίδα της γραφειοκρατικής επισημότητας. Ωστόσο, φαινότανε ανήσυχος. Ανασκάλευε τα μαλλιά του και από καιρό σε καιρό έσφιγγε με απελπισία το κεφάλι του ανάμεσα στα χέρια, ακουμπώντας τους τρύπιους αγκώνες του πάνω στο λιγδιασμένο και μουσκεμένο τραπέζακι. Στο τέλος, κοιτάζοντας επίμονα τον Ρασκόλνικωφ, του είπε δυνατά και σταθερά:

"Θα ήμην, κύριε, πολύ τολμηρός αν σας απηύθυναν τον λόγο δια μίαν αξιοπρεπή συζήτησιν; Διότι, μολονότι η εμφάνισή σας είναι απέριτος, εγώ, λόγω της πείρας μου, βλέπω σε σας έναν άνθρωπον με καλήν μόρφωσιν, όχι συνηθισμένον να πίνει.

Εγώ πάντοτε σέβομαι την μόρφωσιν, όταν αύτη συνοδεύεται από αισθήματα καλά.

«Άλλωστε, φέρω τον τίτλον του συμβούλου. Μαρμελάντωφ - αυτό είναι τ' όνομα μου- επίτιμος σύμβουλος. Μου επιτρέπετε να σας ερωτήσω αν είσαστε υπάλληλος;».

"Όχι, σπουδάζω...", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ, που τα 'χασέ κάπως μ' αυτόν τον παράξενα πομπώδη τόνο, που είχε η ομιλία του, κι απ' το γεγονός ότι ένας ξένος του απηύθυνε το λόγο, έτσι ξαφνικά κι απότομα.

Παρ' όλη τη λαχτάρα που ένιωθε τώρα δα να βρει μια οποιαδήποτε παρέα, με την πρώτη κουβέντα που του είπε αυτός ο άγνωστος, ένιωσε και πάλι μέσα του εκείνη

τη δυσάρεστη αίσθηση αποστροφής, που την ένιωθε πάντοτε, κάθε φορά που ένας ξένος πλησίαζε ή έκανε πως ήθελε να τον πλησιάσει.

"Φοιτητής, λοιπόν, ή πρώην φοιτητής", φώναξε ο υπάλληλος. "Το σκέφτηκα! Η πείρα, αγαπητέ μου κύριε, η μακρά και αδιάλειπτος πείρα!".

Και, σα να 'θελε να παινέψει τα πνευματικά του χαρίσματα, έφερε το δάχτυλο στο μέτωπο του.

"Υπήρξατε φοιτητής, ή μάλλον παρακολουθήσατε μερικά μαθήματα. Επιτρέψατε μου όμως...".

Σηκώθηκε τρεκλίζοντας, πήρε το πιατελάκι και το ποτήρι του, κι ήρθε και κάθισε δίπλα στον Ρασκόλνικωφ. Ήτανε μεθυσμένος, μιλούσε όμως καθαρά και ζωηρά. Πού και πού μονάχα κόμπιαζε, ώσπου να βρεί τα λόγια του. Έπεσε πάνω στον Ρασκόλνικωφ με τέτοια λαιμαργία, ώστε θα 'λέγε κανείς πως κι αυτός επίσης δεν είχε μιλήσει μ' άνθρωπο εδώ κι ένα μήνα.

"Αγαπητέ κύριε", άρχισε να λέει σε τόνο επίσημο σχεδόν, "η φτώχεια δεν είναι κακό ελάττωμα - αυτό είναι αλήθεια. Γνωρίζω επίσης ότι και η μέθη δεν είναι αρετή. Αλλά, η εξαθλίωσις, κύριε, η εξαθλίωσις είναι ένα κακό ελάττωμα. Στη φτώχεια διατηρείτε ακόμα την ευγένεια των εμφύτων αισθημάτων σας! Στην εξαθλίωση, όμως, ουδείς κατόρθωσε να την διατηρήσει. Τον άνθρωπο, που πέφτει στην εξαθλίωση, δεν τον κυνηγάνε πια με το ραβδί, αλλά με τη σκούπα, για να γίνει το πράγμα ακόμη πιο ταπεινωτικό. Κι έχουν δίκιο, γιατί στην εξαθλίωση εμείς οι ίδιοι πρώτα-πρώτα είμαστε έτοιμοι ν' ατιμάσωμεν τον εαυτόν, μας.

Εντεύθεν πηγάζει και η κρασοκατάνυξις. Κύριε, προ μηνός, ο κ. Λεμπεζιάντικωφ, έσπασε στο ξύλο την σύζυγόν μου. Και η σύζυγος μου, είναι πολύ διαφορετική από μένα. Καταλαβαίνετε; Επιτρέψατε μου να σας κάνω ακόμα μίαν ερώτησιν κι ας πούμε πως είναι από απλή περιέργεια. Ξενυχτήσατε καμμιά φορά στο Νέβα, μέσα στις μαούνες που κουβαλάνε άχυρο;"

"Όχι, δε μου 'τύχε ποτέ", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ. "Πού θέλετε να καταλήξετε μ' αυτό;"

"Έ, λοιπόν, εγώ κοιμάμαι εκεί μέσα πέντε μέρες τώρα..."

Γέμισε το ποτήρι του, το ήπιε κι άρχισε να σκέφτεται. Πραγματικά, έβλεπε ακόμα άχυρα, κολλημένα δω και κει πάνω στα ρούχα του και στα μαλλιά του. Ήτανε ολοφάνερο πως εδώ και πέντε μέρες ούτε τα ρούχα του έβγαλε, ούτε είχε πλυθεί:

Τα χέρια του, προ πάντων, ήτανε πολύ βρώμικα, κοκκινωπά, με κατάμαυρα νύχια.

Όλοι εκεί μέσα φάνηκαν σα να προσέχουν, κάπως βαριεστημένα όμως, την κουβέντα του. Τα παιδιά χασκογελούσαν πίσω απ' τον πάγκο. Ο καταστηματάρχης κατέβηκε επίτηδες, καθώς φαίνεται, απ' το πάνω πάτωμα, για ν' ακούσει αυτό το "ψώνιο".

Καθότανε λίγο πιο πέρα και χασμουριότανε τεμπέλικα, με ύφος όμως βαρυσήμαντο.

Σίγουρα, ο Μαρμελάντωφ, ήτανε από πολύν καιρό γνωστός εδώ μέσα. Καθώς φαίνεται μάλιστα, η αδυναμία του για τα παχιά λόγια τον έσπρωχνε να στήνει κουβέντα στην ταβέρνα με χίλιους δυο αγνώστους. Η συνήθεια αυτή γίνεται ανάγκη σε μερικούς μπεκρήδες, ιδίως σ' αυτούς που τους κακομεταχειρίζονται στα σπίτια τους και τραβάνε εκεί το διάβολο τους. Έτσι προσπαθούν πάντοτε να δικαιωθούν στα μάτια των μπεκρήδων συντρόφων τους και είναι δυνατό να κερδίσουν την εκτίμηση τους.

"Τί αστείος τύπος!" είπε τ' αφεντικό δυνατά. "Αλλά γιατί δε δουλεύεις; Γιατί δεν πας στην υπηρεσία σου, αφού είσαι υπάλληλος;"

"Γιατί δεν πηγαίνω στην υπηρεσία μου, είπατε κύριε;", απάντησε ο Μαρμελάντωφ, απευθυνόμενος στον Ρασκόλνικωφ, σα να τον είχε αυτός ρωτήσει. "Γιατί δεν πηγαίνω στην υπηρεσία μου; Λέτε πως δε ματώνει η καρδιά μου βλέποντας το άσκοπον μπεκρολόγημά μου; Όταν ο κ. Λεμπεζιάντικωφ χτύπησε την σύζυγόν μου, με τα ίδια του τα χέρια, πριν από ένα μήνα, και σωριάστηκα κάτω, στουπί στο μεθύσι, λέτε πως δεν πονούσα; Επιτρέψατε μου, νέε μου... Σας έτυχε να ζητήσατε ποτέ δανεικά λεπτά, δίχως να 'χετε καμμία ελπίδα;"

"Μου 'τυχε... δηλαδή, τί θέλετε να πείτε μ' αυτό το "δίχως καμμία ελπίδα;"".

"Θέλω να πω, χωρίς να 'χετε την παραμικρή ελπίδα, ξέροντας πολύ καλά και εκ των προτέρων, ότι το διάβημα που κάνετε δεν πρόκειται να 'χει κανένα αποτέλεσμα.

Παραδείγματος χάριν, ξέρετε εκ των προτέρων, είσαστε πέρα για πέρα σίγουρος, ότι αυτός ο άνθρωπος, ένας από τους πιο χρήσιμους και τους πιο καλοπροαίρετους πολίτες, με κανένα τρόπο δεν πρόκειται να σας δανείσει λεφτά. Και για ποιο λόγο, αλήθεια, θα με δάνειζε; σας ερωτώ. Ξέρει πάρα πολύ καλά πως δε θα του τα δώσω πίσω. Επειδή θα με λυπότανε;

Μα, ο κ. Λεμπεζιάντικωφ, που είναι ενημερωμένος πάνω στις σύγχρονες ιδέες, μου εξήγησε την άλλη φορά ότι στην εποχή μας ακόμα και η επιστήμη το απαγορεύει να λυπόμαστε τον άλλο και ότι έτσι γίνεται στην Αγγλία, όπου το λόγο έχει η πολιτική οικονομία. Γιατί, λοιπόν, θα δεχότανε να με δανείσει; σας ερωτώ. Και όμως... Ξέροντας εκ των προτέρων ότι δεν πρόκειται να σας δανείσει, ξεκινάτε και πηγαίνετε για..."

"Και για ποιο λόγο να πάτε;", είπε ο Ρασκόλνικωφ.

"Γιατί δεν υπάρχει άλλος τρόπος και γιατί δεν ξέρετε πού ν' ακουμπήσετε το κεφάλι σας. Ο καθένας αναγκάζεται στο τέλος να πάει κάπου! Γιατί έρχεται μια ώρα που, θέλοντας και μη, πρέπει να πάρεις την απόφαση και να πας κάπου, οπουδήποτε!"

Όταν η μοναχοκόρη μου πήγε δια πρώτην φοράν να πάρει την κάρταν της, βγήκα κι εγώ να πάω κάπου... (διότι η κόρη μου έχει κάρτα κοινής γυναικός και ζει απ' αυτή τη δουλειά)...", πρόσθεσε ανοίγοντας μια παρένθεση και κοιτάζοντας το νέο κάπως ανήσυχα. "Δεν έχει σημασίαν αυτό, κύριε, καμμίαν απολύτως", βιάστηκε να δηλώσει με ψεύτικη αταραξία, ενώ τα δυο παιδιά του μαγαζιού ξέσπασαν σ' ένα συγκρατημένο γέλιο πίσω απ' τον πάγκο και το αφεντικό χαμογελούσε.

"Καμμίαν σημασίαν, που λέτε. Δεν πτοούμαι από εμπαιγμούς, διότι τα γνωρίζουνε οι πάντες και "ουδέν κρυπτόν ό μη φανερόν γενήσεται". Δεν τα βλέπω αυτά με περιφρόνησιν αλλά με ταπεινοφροσύνην. Τέλος πάντων, τέλος πάντων. "Ίδε ο άνθρωπος!".

Επιτρέψατε μου, νέε μου. Μπορείτε... Όχι, πρέπει να το πω πιο ζωντανά και πιο πρωτότυπα. Όχι μπορείτε, αλλά τολμάτε να πείτε, βλέποντας με ταύτην την στιγμήν, τολμάτε, λέγω, να το βεβαιώσετε κατηγορηματικώς ότι δεν είμαι ένα γουρούνι;".

Ο Ρασκόλνικωφ δεν είπε λέξη.

"Ε, λοιπόν", συνέχισε ο ρήτορας ατάραχα, περιμένοντας με ακόμα μεγαλύτερη αξιοπρέπεια να σταματήσουν τα χάχανα, που ξεσήκωσαν στο μαγαζί τα τελευταία του λόγια, "ας παραδεχτούμε ότι όντως εγώ είμαι γουρούνι. Εκείνη, όμως, είναι σωστή κυρία. Εγώ είμαι η προσωποποίησης του κτήνους, η Κατερίνα Ιβάνοβνα, όμως, η σύζυγος μου, είναι καλοαναθρεμμένη, κόρη ανωτέρου αξιωματικού. Ας το παραδεχτούμε, ας παραδεχτούμε ότι είμαι ένα χαμένο κορμί, εκείνη όμως έχει μεγάλη καρδιά και, λόγω της καλής ανατροφής της, έχει ευγενικά αισθήματα. Και όμως... Αχ! Αν με λυπότανε! Κύριε, αγαπητέ μου κύριε, είναι απαραίτητο ο κάθε άνθρωπος να βρίσκει κάπου μια γωνίτσα όπου να τον πονάνε. Αλλά, η Κατερίνα Ιβάνοβνα, με όλη της τη μεγαλοψυχία είναι άδικη. Και, μ' όλο που κι εγώ ο ίδιος το καταλαβαίνω ότι κατά βάθος με λυπάται, όταν με βουτάει απ' τα μαλλιά και με τραβάει... γιατί όντως με μαλλιοτραβάει, νεαρέ μου", επέμενε με ακόμα μεγαλύτερη αξιοπρέπεια, καθώς ξανάκουσε να ξεσπάζουν και πάλι τα γέλια. "Αχ, θεέ μου! Αν ήτανε, τουλάχιστο, μόνο για μια φορά!... Αλλά όχι!... Όλα αυτά είναι ανώφελα, τί να τα λέμε τώρα; Για ποιο σκοπό; Γιατί δεν είναι μια και δυο που με λυπήθηκαν, αλλά... αλλά είναι το φυσικό μου, βλέπετε, είμαι από γεννησιμιού μου κτήνος".

"Σώπα!", έκανε τ' αφεντικό μ' ένα χασμουρητό.

Ο Μαρμελάντωφ χτύπησε τη γροθιά του στο τραπέζι.

"Έτσι είναι το φυσικό μου. Το ξέρετε, κύριε, το ξέρετε πως ήπια ακόμα και τις κάλτσες της; Δε λέω τα παπούτσια της, αυτό θα ήτανε τρόπον τινά εις την ιεραρχίαν των πραγμάτων, αλλά τις κάλτσες της... τις κάλτσες της τίς ήπια! Τη μάλλινη πελλερίνα της, την ήπια κι αυτή! Και της την είχαν κάνει δώρο πριν απ' το γάμο μας, ήτανε καταδίκη της και όχι δικιά μου! Κι όμως μένουμε σ' ένα σπίτι πολύ κρύο. Το χειμώνα άρχισε να βήχει και να που τώρα φτύνει αίμα. Έχουμε τρία μικρά παιδιά και η Κατερίνα Ιβάνοβνα δουλεύει από το πρωί ως το βράδυ. Πλένει, σφουγγαρίζει, λούζει τα μικρά, γιατί απ' τα μικρά της χρόνια ήτανε μαθημένη στην καθαριότητα και είναι πολύ αδύνατο το στήθος της κι έχει προδιάθεση για τη φθίση, το καταλαβαίνω καλά! Πώς θα μπορούσα να μην το καταλάβω; Κι όσο περισσότερο πίνω, τόσο περισσότερο τα καταλαβαίνω. Και, ακριβώς, πίνω γιατί βρίσκω στο πιτό τη δυνατότητα να πονάω και να λυπάμαι... Πίνω για να πονάω διπλά". Κι έγειρε το κεφάλι του με απελπισία πάνω στο τραπέζι. "Νεαρέ", συνέχισε, αναστηλώνοντας το κορμί του, "μου φαίνεται ότι διαβάζω εις το πρόσωπον σας κάτι σα θλίψιν. Το είδα απ' την πρώτη στιγμή που

μπήκατε εδώ μέσα και δι' αυτό σας μίλησα αμέσως. Διότι, αν σας διηγούμαι την ιστορίαν της ζωής μου, δεν το κάνω καθόλου δια να εξευτελιστώ μπροστά σ' αυτούς εδώ τους τεμπέληδες που, άλλωστε την ξέρουν, αλλά διότι ψάχνω να βρω έναν άνθρωπο ευαίσθητον και μορφωμένον. Μάθετε, λοιπόν, ότι η σύζυγος μου σπούδασε σ' ένα πολύ καλό και αριστοκρατικό παρθεναγωγείον της επαρχίας και πως όταν βγήκε από κει χόρευε με σάλι μπροστά στον κυβερνήτη κι όλους τους άλλους επισήμους και της δώσανε γι' αυτό χρυσούν μετάλλιον με τιμητικόν δίπλωμα. Το μετάλλιο... ε, λοιπόν... και το μετάλλιο το πουλήσαμε... πάει πολύ καιρός, χμ... Το τιμητικόν δίπλωμα, όμως, το 'χει ως τα σήμερα, κλεισμένο σ' ένα μπαούλο και μάλιστα τώρα τελευταία το 'δείξε στη σπιτονοικοκυρά. Παρ' όλο που τρώγεται κάθε μέρα με τη σπιτονοικοκυρά, αισθανότανε την ανάγκη να επιδειχτεί σε κάποιον και να θυμηθεί τις παλιές καλές ημέρες. Δεν την κατακρίνω γι' αυτό, όχι, δεν την κατακρίνω, διότι αϊ αναμνήσεις της είναι το μόνο που της απομένει σήμερα. Όλα τ' άλλα έγιναν καπνός. Ναι, ναι, είναι μια γυναίκα που θυμώνει εύκολα... περήφανη και δυσκολομεταχείριστη, θα σφουγγαρίσει η ίδια το πάτωμα και θα φάει μόνο μαύρο ψωμί, αλλά στο ζήτημα της περηφάνειας δεν κάνει συμβιβασμούς. Έτσι, δεν ανέχθηκε την προστυχιά του Λεμπεζιάντικωφ, κι όταν ο κ. Λεμπεζιάντικωφ την χτύπησε δι' αυτόν τον λόγο, έπεσε στο κρεβάτι περισσότερο διότι πληγώθηκε η περηφάνειά της και πολύ ολιγώτερον ένεκα των κτυπημάτων που της είχε δώσει.

"Τήν παντρεύτηκα χήρα με τρία μικρά παιδιά. Την πρώτην φοράν είχε παντρευτεί από αίσθημα έναν αξιωματικόν του πεζικού, κλέφτηκε μαζί του και έφυγε από το σπίτι των γονέων της. Τον αγαπούσε σαν τρελλή, εκείνος όμως απέκτησε το πάθος της χαρτοπαιξίας, πέρασε από στρατοδικείον και ύστερα πέθανε. Στο τέλος, την έδερνε κιόλας, και παρ' όλον ότι δεν τον άφηνε κι εκείνη απεριποίητον, ως είμαι εις θέσιν να γνωρίζω από δοκουμένα αδιάσειστα και λεπτομερή, τον θυμάται και σήμερα ακόμα με δάκρυα και όλο με κατηγορεί, κάνοντας την σύγκρισιν μ' εκείνον, πράγμα που μ' ευχαριστεί, διότι αυτό τουλάχιστον της επιτρέπει να βλέπει νοερά τον εαυτό της ευτυχισμένον. Μετά τον θάνατον του συζύγου της, έμεινε ολομόναχη σε μιαν απομακρυσμένην και αγρίαν περιοχήν, όπου την συνήντησα τότε. Ευρίσκετο εις τοιαύτην τρομεράν αθλιότητα που δε μπορώ να σας την περιγράψω, παρ' όλον ότι μέχρι σήμερα έχω γνωρίσει όλες τας αποχρώσεις της αθλιότητας. Οι δικοί της της γύριζαν τις πλάτες. Και ύστερα, ήτανε περήφανη, παρά πολύ περήφανη... Και τότε εγώ, κύριε, εγώ που ήμουν επίσης χήρος και είχαν απ' την πρώτην μου σύζυγον ένα κοριτσάκι δεκατεσσάρων χρονών, της πρόσφερα το χέρι μου, μη δυνάμενος να βλέπω τοιαύτην δυστυχίαν.

"Μπορείτε να κρίνετε εις ποίον σημείον δυστυχίας είχε φτάσει δια να δεχτεί μία γυναίκα σαν κι αυτή, καλοαναθρεμμένη και από καλό σπίτι, να πάρει εμένα άντρα της. Ε, λοιπόν, το δέχτηκε! Έκλαψε, βέβαια, άφησε λυγμούς και κτυπούσε τα χέρια της με απελπισίαν, αλλά το δέχτηκε! Δεν ήξερε πού ν' ακουμπήσει το κεφάλι της.

Καταλαβαίνετε, κύριε, καταλαβαίνετε τί σημαίνει αυτό; Να μην ξέρεις πού ν' ακουμπήσεις το κεφάλι σου; Όχι, δεν το καταλαβαίνετε ακόμα... Κι ένα χρόνο ολόκληρο, εξεπλήρωσα το καθήκον μου τιμίως και ευσυνειδήτως, χωρίς ν' αγγίξω τούτο δω (άγγιξε τη μπουκάλα). Διότι είμαι αισθηματικός άνθρωπος εγώ. Ωστόσο, δεν κατόρθωσα να την συγκινήσω. Κι όταν έχασα την θέσιν μου, ύστερα από κάτι διοικητικές αλλαγές που έγιναν, χωρίς να φταίω εγώ καθόλου, τότε... ωχ, τότε, το 'ριξα και γω στο πιοτό... Τώρα, εδώ κι ενάμισυ χρόνο, ύστερα από πολλές συφορές και περιπλανήσεις, ξεπέσαμε σ' αυτή εδώ την μεγαλοπρεπή πρωτεύουσαν, που κοσμείται υπό πλήθους μνημείων. Βρήκα κι εδώ μίαν θέσιν... Τη βρήκα και την έχασα πάλι. Αυτή την φοράν, έφταιγα εγώ που την έχασα, διότι ξύπνησε μέσα μου η αληθινή μου φύσις. Τώρα, ζούμε σε μία τρώγλη, στις σπιτονοικοκυράς μας Αμαλίας Φιοντόροβνα Λιπεβέσχελ και δεν έχω ιδέαν με τί ζούμε και με τί πληρώνουμε. Εκεί μέσα, ζουν και πολλοί άλλοι νοικάρηδες σαν και μας. Χμ... Σόδομα και Γόμορρα, να... Και στο μεταξύ, μεγάλωνε το κορίτσι μου, που είχα απ' τον πρώτον μου γάμον. Το τί τράβηξε από την μητριάν της, προτιμώ να το αποσιωπήσω. Διότι, η Κατερίνα Ιβάνοβνα, αν και έχει καλά αισθήματα, είναι γυναίκα απότομη, οξύθυμη και αρπάζεται γρήγορα... Μάλιστα! Αλλά, γιατί να τα θυμόμαστε τώρα όλα αυτά;

Όπως καταλαβαίνετε, η Σόνια δε μορφώθηκε καθόλου. Προ τεσσάρων ετών προσεπάθησα να της μάθω γεωγραφίαν και παγκοσμίαν ιστορίαν. Αλλά, καθώς κι εγώ ουδέποτε υπήρξα δυνατός σ' αυτά τα μαθήματα κι επειδή δεν είχα καλά διδαχτικά δια να συμπληρώσω τας ελλείψεις μου, έμειναν οι σπουδές μας στη μέση. Διότι, τα ολίγα βιβλία που μπόρεσα ν' αποκτήσω... χμ!... Ε, λοιπόν... δεν υπάρχουν πλέον!...

Σταματήσαμεν εις τον Κύρον, τον βασιλέα των Περσών... Αργότερον, όταν μεγάλωσε, διάβασε μερικά ρομαντικά βιβλία και εσχάτως ο κ. Λεμπεζιάντικωφ της δάνεισε την "Φυσιολογίαν" του Lewis, το ξέρετε; Η Σόνια το διάβασε με πολύ μεγάλο ενδιαφέρον και μάλιστα ανέγνωσε και εις ημάς μεγαλοφώνως μερικά αποσπάσματα.

Αυτές είναι όλες κι όλες "αι πνευματικάί της αποσκευαί".

"Και, τώρα, απευθύνομαι προς υμάς κύριε και σας κάνω, έτσι εντελώς εμπιστευτικώς, την εξής ερώτησιν: Μπορεί κατά την γνώμην σας, μια φτωχή αλλά τίμια κοπέλλα, να κερδίσει αρκετά με μιαν εργασίαν τιμίαν; Δεν πρόκειται να βγάλει πάρα πάνω από δεκαπέντε καπίκια την ημέρα, κύριε, αν είναι τίμια κι αν δεν έχει τίποτα ιδιαίτερα προσόντα. Και πάλι πρέπει να μην αφήνει ούτε στιγμούλα τη δουλειά της. Επί πλέον ο κρατικός σύμβουλος Κλόπστοκ, ο Ιβάν Ιβάνοβιτς, τον έχετε ακουστά; Όχι μόνο δεν της πλήρωσε ακόμα μισή ντουζίνα πουκάμισα μεταξωτά που του 'ράψε, αλλά και την απέπεμψε σκαιώς, βρίζοντας την και χτυπώντας την με κλωτσιές, επειδή, τάχα, ένας γιακάς δεν ήτανε στα μέτρα του και τον είχε στραβοκόψει. Στο μεταξύ τα μικρά λυσσάνε στην πείνα... Η Κατερίνα Ιβάνοβνα πηγαινοέρχεται στο δωμάτιο, δαγκώνοντας τα χέρια της κι αρχίζουν να φαίνονται κάτι κοκκινίλες στα μαγουλά της, όπως γίνεται συνήθως με αυτήν την αρρώστια: "Η βρωμοτεμπέλα, έλεγε, τρώει, πίνει κι όλο ξάπλα

είναι!". Πέστε μου, τί μπορούσε να τρώει και να πίνει τη στιγμή που τα μικρά δεν είχανε βάλει μπουκιά στο στόμα τους τρεις ημέρες; Τότε, ξάπλωσα και γω και... διατί να το κρύψω; Ήμουν τύφλα στο μεθύσι. Ακούω, λοιπόν, τη Σόνια μου να μιλάει και να λέει (Είναι πολύ υπομονετική και απαντάει με μια φωνή τόσο γλυκιά... είναι ξανθούλα, μ' ένα προσωπάκι πάντοτε χλωμό, ρουφηγμένο): "Μα, Κατερίνα Ιβάνοβνα, πώς είναι δυνατό να κάνω εγώ αυτή τη δουλειά;". Αλλά, η Ντάρια Παύλοβνα, που είναι γυναίκα με κακούς σκοπούς και πολύ γνωστή εις την αστυνομίαν, βρήκε τον τρόπον να τη νουθετήσει τρεις φορές με τη μεσολάβηση της σπιτονοικοκυράς. "Εχ!", είπε η Κατερίνα Ιβάνοβνα, χλευαστικά. "Μα την πίστη μου είναι πρώτης τάξεως θησαυρός και στ' αλήθεια αξίζει τον κόπο να την κρατήσει κανείς". Αλλά μην την κατηγορείτε κύριε! Δεν ήτανε στα καλά της όταν τα 'λέγε αυτά, είχε καημούς μεγάλους, αρρώσταινε βλέποντας τα μικρά της να κλαίνε απ' την πείνα κι αυτό το είπε πιο πολύ σα βρισιά, παρά στ' αλήθεια...

"Έτσι είναι, βλέπετε, ο χαρακτήρας της Κατερίνας Ιβάνοβνα: Μόλις αρχίσουν τα παιδιά της να κλαίνε, έστω κι απ' την πείνα, τα πλακώνει αμέσως στο ξύλο... Ήτανε πέντε η ώρα και περισσότερο. Βλέπω, λοιπόν, τη Σόνια να σηκώνει την πελλερίνα της, να βάζει ένα μαντήλι στο κεφάλι της και να βγαίνει έξω. Γύρισε μετά τις οχτώ. Μόλις μπήκε μέσα, πήγε ολόισια στην Κατερίνα Ιβάνοβνα κι άφησε αμίλητα μπροστά της πάνω στο τραπέζι τριάντα ρούβλια. Ύστερα, δίχως να πεί λέξη, πήρε το μεγάλο και πράσινο γυναικείο σάλι μας (γιατί έχουμε ένα μάλλινο γυναικείο σάλι που το χρησιμοποιεί όλη η οικογένεια), τύλιξε μ' αυτό το κεφάλι και το πρόσωπο της κι έπεσε στο κρεβάτι με το πρόσωπο γυρισμένο κατά τον τοίχο.

Και μονάχα οι αδύνατοι όμοιοι της και το κορμάκι της σιγότρεμαν σπασμωδικά... Εγώ, ήμουν στην ίδια πάντοτε κατάσταση, ξαπλωμένος... Και είδα τότε, νεαρέ, είδα την Κατερίνα Ιβάνοβνα να σηκώνεται, σιωπηλή κι αυτή, να πλησιάζει στο κρεβάτι της μικρής μου Σόνιας και να μένει γονατιστή στα πόδια της, όλο το βράδυ, και να τα φιλά και να μην λέει να σηκωθεί. Ύστερα αποκοιμήθηκαν αγκαλιασμένες... και οι δυο μαζί... και οι δυο μαζί-ναι... και γω ήμουν σωριασμένος κάτω... και χώνευα το πιετό".

Ο Μαρμελάντωφ σώπασε, σα να κόπηκε η φωνή του. Ύστερα, γέμισε γρήγορα το ποτήρι του, το ρούφηξε και στο λαρύγγι του ακούστηκε ένα γουργουρητό:

"Από τότε, κύριε", συνέχισε, ύστερα από μια παύση, "από κείνον τον καιρό, ύστερα από μερικά λυπηρά περιστατικά και την καταγγελία ορισμένων κακών ανθρώπων (την μεγαλύτερη ζημιά την έκανε αυτή η Ντάρια Φραντσόβνα, διότι, λέει δεν της εφέρθημεν με τον δέοντα σεβασμό) από τότε, λοιπόν, η κόρη μου Σόνια Σεμιόνοβνα αναγκάστηκε να δηλωθεί και δι' αυτόν τον λόγον δεν ήτο πλέον δυνατόν να μένει μαζί μας. Πραγματικά η σπιτονοικοκυρά μας Αμαλία Φεντόροβνα, δεν την ανεχότανε πια στο σπίτι (και αυτή η ίδια χρησιμοποίησε τη Ντάρια Φραντσόβνα). Κι ύστερα ήρθε η σειρά και του κ. Λεμπεζιάντικοχρ... χμ... για τη Σόνια έκανε αυτόν τον καυγά με την Κατερίνα Ιβάνοβνα. Στην αρχή αυτός ο ίδιος πήγαινε να καταφέρει τη Σόνια, ξαφνικά όμως, άρχισε να κάνει τον

σπουδαίο. "Πως μπορώ εγώ", έλεγε, "άνθρωπος μορφωμένος να ζω σ' ένα σπίτι που έχει τέτοιες;". Αλλά η Κατερίνα Ιβάνοβνα δε το χώνεψε... του τα 'πε για τα καλά... κι έτσι άρχισε ο καυγάς.

Τώρα, η μικρή μου Σόνια έρχεται και μας βλέπει, όταν νυχτώνει συνήθως. Βοηθά την Κατερίνα Ιβάνοβνα και της δίνει τα απαιτούμενα... Μένει στον ράφτη Καπερναούμωβ που της έχει νοικιάσει ένα δωμάτιο. Αυτός ο Καπερναούμωβ είναι κουτσός και τραυλός, έχει πολυμελή οικογένειαν κι όλα του τα παιδιά τραυλίζουν σαν κι αυτόν.

Και η σύζυγος του επίσης τραυλίζει... Όλοι τους μένουν στο ίδιο δωμάτιο, η Σόνια όμως έχει το δικό της δωμάτιο που χωρίζει απ' τ' άλλο μ' ένα μεσότοιχο... Χμ!...

Ναι!... Πολύ φτωχοί άνθρωποι, που τραυλίζουν κιόλας!... Εκείνο το πρωί, λοιπόν, σηκώθηκα, πήρα τα κουρέλια μου, ύψωσα τα χέρια μου κατά τον ουρανό και πήγα στην αυτού εξοχότητα, τον Ιβάν Αθανάσιεβιτς. Τον ξέρετε τον εξοχώτατο Ιβάν Αθανάσιεβιτς; Όχι;

Μα τότε δεν ξέρετε κανέναν άνθρωπο του θεού... Είναι σωστό κερί... Κηρός που τήκεται ενώπιον του Κυρίου. Εδάκρυσεν μάλιστα, ευαρεστηθείς να με ακούσει μέχρι τέλους. "Ε, λοιπόν, Μαρμελάντωφ", είπε, "την άλλη φορά μ' απογοήτευσες... θα σε ξαναπάρω στη δουλειά υπ' ευθύνην μου - αυτά ακριβώς ήτανε τα λόγια του - και να το θυμάσαι αυτό. Μπορείς να πηγαίνεις". Φίλησα το μέρος που πατούσαν τα πόδια του, νοερά βεβαίως, διότι δε θα μου το επέτρεπε ποτέ να το κάνω στην πραγματικότητα, δεδομένου ότι ο αξιωματούχος αυτός πιστεύει εις τας συγχρόνους θεωρίας περί διοικήσεως και αγωγής. Ξαναγύρισα στο σπίτι κι όταν τους είπα πως θα ξανάπιανα υπηρεσία και θα 'παιρνα μισθό... θεέ και Κύριε, πώς έκαναν απ' τον ενθουσιασμό τους!".

Ο Μαρμελάντωφ σταμάτησε πάλι. Φαινότανε πολύ ταραγμένος. Εκείνη τη στιγμή όρμησε μέσα στην ταβέρνα μια παρέα μπεκρήδες, γινόμενοι κιόλας, και μόλις πάτησαν στο κατώφλι άρχισε να παίζει μια λατέρνα που την είχανε νοικιάσει για την περίπτωση, ενώ ένα παιδάκι εφτά χρονών τραγουδούσε με τρεμουλιάρικη φωνή το "Μικρό χωριουδάκι". Τ' αφεντικό και τα τσιράκια του έτρεξαν γύρω απ' τους καινούργιους πελάτες. Ο Μαρμελάντωφ, χωρίς να τους δώσει καμιά προσοχή, εξακολούθησε τη διήγηση του. Τώρα, φαινότανε περισσότερο εξαντλημένος, αλλά όσο πιο πολύ μεθούσε τόσο μεγαλύτερη γινότανε η φλυαρία του.

Καθώς έφερε στο νου του, ότι τα είχε καταφέρει να ξαναπάρει τη θέση του, φαινότανε εύθυμος και το πρόσωπο του ήτανε σα ν' άστραφτε. Ο Ρασκόλνικωφ τον άκουγε με προσοχή.

"Από τότε πάνε πέντε βδομάδες, κύριε, ναι... Όταν το 'μαθαν και οι δυο το νέο, και η Κατερίνα Ιβάνοβνα και η μικρή μου Σόνια, ήτανε σα να βρέθηκα ξαφνικά στον παράδεισο. Όταν μένεις ξαπλωμένος σα σκύλος, καλέ μου κύριε, μόνο βρισιές ακούς.

Τώρα, περπατούσαν στα νύχια τους, έλεγαν στα παιδιά να μην κάνουν θόρυβο: "Σσστ! Ο Σεμιόν Ζαχάριτς γύρισε απ' τη δουλειά του κουρασμένος κι

αναπαύεται!". Προτού φύγω για το γραφείο, μου 'φερναν καφέ και μου 'φτιαχναν και κρέμα! Τα κατάφεραν να βρουν αληθινή κρέμα, καταλαβαίνετε; Και από πού τα ξετρύπωσαν εντεκάμισυ ρούβλια, για να με ντύσουν του κουτιού, δε μπόρεσα ποτέ μου να το καταλάβω.

Μπότες, υπέροχο πουκάμισο από χασέ, με κολλαρίνα - όλα σε πολύ καλή κατάσταση, μόνο μ' έντεκα και πενήντα!

"Την πρώτη φορά που γύρισα απ' το γραφείο το μεσημέρι, είδα πως η Κατερίνα Ιβάνοβνα είχε ετοιμάσει δυο λογιών φαγιά, σούπα και κρέας παστό με ραδίκια, πράγμα που δεν είχε ξαναγίνει ποτέ. Προηγουμένως, δεν είχε φουστάνι να βάλει απάνω της, τώρα όμως... ήτανε ντυμένη σα να επρόκειτο να πάει κάπου επίσκεψη.

Όχι τίποτα σπουδαία πράγματα, βεβαίως, όμως οι γυναίκες ξέρουν να τα βολεύουν με το τίποτα: Ένα καλό χτενισματάκι, ένα άσπρο γιακαδάκι, μανσέτες και βλέπεις άξαφνα μπροστά σου ένα καινούργιο πρόσωπο - μια γυναίκα νέα πάλι κι όμορφη. Η μικρή μου Σόνια, το χρυσούλι μου, δεν έκανε τίποτ' άλλο από το να μας κουβαλάει λεφτά. "Για την ώρα", έλεγε, "δεν μπορώ να 'ρχομαι εδώ συχνά, δεν είναι σωστό, θα 'ρχομαι μόλις νυχτώνει για να μη με δει κανείς". Τ ακούτε; Τ ακούτε; Εκείνο το απογευματάκι πήγα και ξάπλωσα αμέσως μετά το φαγητό. Ε, λοιπόν, θα το πιστέψετε; Η Κατερίνα Ιβάνοβνα δεν κρατήθηκε. Μόλις πριν από οχτώ ημέρες είχανε γίνει μαλλιά-κουβάρια με την Αμαλία Φιοντόροβνα και να που την κάλεσε αμέσως για καφέ! Έμειναν δυο ώρες μαζί και τίς άκουγα που έλεγαν σιγανά. "Ναι, ναι ο Σεμιόν Ζαχάριτς ξαναπήγε στη θέση του και παίρνει τώρα μισθό.

Παρουσιάστηκε ο ίδιος στον Εξοχώτατο και ο Εξοχώτατος τον δέχτηκε. Άφησε τους άλλους να περιμένουν και μπροστά σ' όλον τον κόσμο έπιασε τον Σεμιόν Ζαχάριτς απ' το χέρι και τον έμπασε στο γραφείο του". Τ' ακούτε; Τ' ακούτε; Και η γυναίκα μου πρόσθεσε: "Βέβαια, Σεμιόν Ζαχάριτς", είπε ο Εξοχώτατος, "δε ξεχνάω τις υπηρεσίες που μου προσφέρατε ως τώρα. Παρ' όλο που έχετε αυτό το μικροελαττωματάκι να πίνετε, μια και μου δίνετε το λόγο σας πως δε θα το ξανακάνετε και αφού δεν πάει καθόλου καλά η υπηρεσία μας δίχως εσάς, (τ' ακούτε; τ' ακούτε;) σας ξαναπαίρνω κι ελπίζω τώρα να κρατήσετε το λόγο σας". Στην πραγματικότητα όλα αυτά ήτανε ψέματα, τα 'βγάλε απ' το μυαλό της, σας το λέω εγώ. Και μη φανταστείτε πως το 'κάνε μόνο για να κάνει τον καμπόσο. Όχι! Παρασερνότανε και η ίδια απ' τις φαντασιοπληξίες της, παρηγοριότανε μ' αυτά, μάρτυς μου ο θεός! Και δεν την κατακρίνω εγώ γι' αυτό που έκανε, δεν την κατακρίνω καθόλου! Όταν της πήγα τον πρώτο μου μισθό, πριν από έξη μέρες, - είκοσι τρία ρούβλια και σαράντα καπι'κια, όλα εντάξει- με είπε χρυσό της. "Χρυσούλι μου", μου λέει! Κι είμαστε οι δυο μας, ολομόναχοι, καταλαβαίνετε; Τώρα, τί ομορφιά μπορεί να έχω εγώ και τί σόι σύζυγος μπορεί να είμαι; Κι όμως, μου κοπάνησε και μια τσιμπιά στο μάγουλο. "Χρυσούλι μου εσύ!", μου λέει".

Ο Μαρμελάντωφ σταμάτησε, σα να γύρευε να χαμογελάσει, αλλά το σαγόνι του έτρεμε.

Ωστόσο κρατήθηκε. Τούτη δω η ταβέρνα, τα χάλια του Μαρμελάντωφ, με τις πέντε νύχτες που πέρασε μέσα σε μαούνες, το πιωτό που είχε μπροστά του και μαζί με όλα αυτά η άρρωστη αγάπη του για τη γυναίκα του και την οικογένεια του, έκαναν εκείνον που τον άκουγε να τα χάνει. Ο Ρασκόλνικωφ ήτανε όλος αυτιά, ένιωθε όμως κάτι σαν αδιαθεσία. Τα 'βάζε με τον εαυτό του, που μπήκε σε τούτη δω την ταβέρνα.

"Αγαπητέ κύριε, αγαπητέ κύριε", φώναξε ο Μαρμελάντωφ, αναστηλώνοντας το κορμί του, "ίσως όλα αυτά να είναι για γέλια, όπως νομίζουν και οι άλλοι, και να σας σκοτιζώ λέγοντας σας όλες μου τις οικογενειακές αθλιότητες. Για μένα, όμως δεν είναι καθόλου για γέλια. Γιατί τα νιώθω όλα αυτά πολύ βαθιά. Κι όσο κράτησε εκείνη η ευτυχισμένη μέρα της ζωής μου, όλη αυτή τη νύχτα, έκανα του κόσμου τα όνειρα: Έλεγα πως θα ξανάχιζα το σπιτικό μου, πως θα 'ντυνα τα παιδιά μου, πως θα έκανα τη γυναίκα μου να βρεί τη γαλήνη της, πως θα τραβούσα το κορίτσι μου απ' την ατίμωση και θα το ξανάφερνα στην οικογενειακή θαλπωρή... Και πολλά άλλα ακόμη... Στο χέρι μου ήτανε, κύριε... (Ο Μαρμελάντωφ τινάχτηκε, σήκωσε το κεφάλι του και κοίταξε επίμονα το συνομιλητή του). Ε, λοιπόν, βλέπετε, κύριε, την άλλη μέρα κιάλας, ύστερα απ' όλα αυτά τα όμορφα όνειρα, δηλαδή πριν από πέντε μέρες ακριβώς, με άτιμη πονηριά, σα νυχτερινός κλέφτης, έκλεψα απ' τη γυναίκα μου, Κατερίνα Ιβάνοβνα, το κλειδί του μπαούλου της, ξάφρισα όλο το υπόλοιπο του μισθού που της έδωσα και να πού έφτασα τώρα!... Κοιτάξτε με όλοι σας! Πέντε μέρες τώρα έχω παρατήσει το σπίτι μου, ψάχνουν να με βρουν, έχασα τη θέση μου, άφησα ενέχυρο τη στολή μου σε μια ταβέρνα, κοντά στη γέφυρα της Αιγύπτου, για να πιω, και να τί παλιοκούρελα μου 'δωσαν εις αντάλλαγμα... Τέλειωσαν όλα πια!..."

Ο Μαρμελάντωφ χτύπησε το μέτωπο με τη γροθιά του, έσφιξε τα δόντια του, έκλεισε τα μάτια του κι ακούμπησε βαριά τον αγκώνα του πάνω στο τραπέζι. Ύστερα όμως από πέντε λεφτά η έκφραση του προσώπου του άλλαξε, κοίταξε τον Ρασκόλνικωφ με προσποιημένη πονηριά κι αναίδεια και έβαλε τα γέλια.

"Και σήμερα", του είπε, "πήγα στη Σόνια και της ζήτησα λεφτά για να μεθύσω! Χα! Χα! Χα!".

"Σου 'δώσε;", φώναξε κάποιος απ' την παρέα που είχε μπει πριν από λίγο. Κι αμέσως ξεκαρδίστηκε στα γέλια.

"Να, τούτη η μπουκάλα με δικά της λεφτά αγοράστηκε", είπε ο Μαρμελάντωφ, απευθυνόμενος αποκλειστικά στον Ρασκόλνικωφ. "Έψαξε και βρήκε τριάντα καπίκια, αυτά είχε όλα κι όλα, το είδα με τα μάτια μου... Δεν είπε τίποτα, μόνο που με κοίταξε... Έτσι όπως δεν κοιτάζουνε σ' αυτόν εδώ τον κόσμο, αλλά εκεί ψηλά..."

Όπου μόνο λύπηση αισθάνονται για τους ανθρώπους, όπου κλαίνει γι' αυτούς, μα δεν τους καταδικάζουν ποτέ! Και τότε είναι ο πόνος σου ακόμα πιο μεγάλος, όταν δε σε μαλώνουν καθόλου! Ναι, τριάντα καπίκια. Και, όμως, της χρειάζονται, δεν είναι έτσι αγαπητέ κύριε; Της χρειάζονται, τώρα, που είναι υποχρεωμένη να

κρατά όλους τους κανόνες της καθαριότητας. Στοιχίζει αυτή η καθαριότητα. Με καταλαβαίνετε;

Πρέπει ν' αγοράσει πομάδες, δε γίνεται αλλιώς... Πρέπει ν' αγοράσει φούστες κολλαριστές, μποτινάκια σικ, που σου προστατεύουν το πόδι, όταν είναι να περάσεις μια λακκουβίτσα νερά. Το καταλαβαίνετε, κύριε, καταλαβαίνετε τί πάει να πεί να είναι καθαρή; Κι όμως, εγώ, ο πατέρας της, της ξάφρισα αυτά τα τριάντα καπίκια για να μεθύσω. Και μεθάω! Είμαι κιόλας μεθυσμένος! Ποιος λοιπόν θα λυπηθεί έναν άνθρωπο σαν και μένα: Σεις, με λυπόσαστε τώρα;

Ναι ή όχι; Πείτε το μου, λυπόσαστε ή όχι; Ε; Χε! Χε! Χε!"

Θέλησε να ξαναγεμίσει το ποτήρι του, αλλά δεν υπήρχε άλλο. Η μπουκάλα ήταν άδεια.

"Και γιατί να σε λυπηθούν εσένα;", φώναξε ο ταβερνιάρης, που ξαναγύρισε κοντά τους.

Ακούστηκε ένα δυνατό γέλιο, μαζί με βλαστήμιες. Ακόμα κι εκείνοι, που δεν είχαν ακούσει όλον το μονόλογο του, γελούσαν σαν τους άλλους, βλέποντας μόνο το σουλούπι του άλλοτε υπαλλήλου.

"Λύπηση! Γιατί η λύπηση;", φώναξε άξαφνα ο Μαρμελάντωφ. Κοκκίνισε, σηκώθηκε όρθιος με τα χέρια υψωμένα και μέσα σε αληθινή έκσταση είπε, σάμπως να 'χε ακούσει μόνο αυτές τις λέξεις απ' τον ταβερνιάρη. "Γιατί να με λυπηθούνε, λες;

Αλήθεια, δεν εμπνέω σε κανέναν οίκτο! Πρέπει να σταυρωθώ, να καρφωθώ σ' ένα σταυρό κι όχι να παραπονιέμαι. Σταυρώστε με, όμως λυπηθείτε με και λίγο, καθώς θα με σταυρώνετε! Τότε θα πορευθώ εγώ ο ίδιο: προς το μαρτύριο μου, γιατί δε διψάω για χαρά, αλλά για λύπη και για δάκρυα... Νομίζεις λοιπόν ταβερνιάρη, πως η μπουκάλα μου 'φέρει καμμιά ανακούφιση; Τον πόνο γύρευα εγώ να βρω στον πάτο της, τον πόνο και τα δάκρυα. Και φέρνοντας τα χείλη μου στο πιετό τα βρήκα και τα δυο. Θα μας λυπηθεί όμως Εκείνος που λυπάται όλους. Αυτός που όλα τα καταλαβαίνει! Αυτός είναι ο Μόνος. Είναι ο Κριτής, θα παρουσιαστεί εκείνη την ημέρα και θα πει': "Πού είναι, λοιπόν, εκείνη η φτωχή κοπέλλα, που θυσιάστηκε για την κακιά και φθισικιά μητριά της, που θυσιάστηκε για να βοηθήσει μικρά παιδάκια, παιδάκια που δεν ήτανε δικά της; Πού είναι κείνη η κόρη που λυπήθηκε τον επίγειο πατέρα της, ένα σιχαμένο μπεκρή, και δεν απέστρεψε απ' αυτόν το πρόσωπο της με φρίκη;". Και θα της πει: "Ελα. Σε συχώρεσα την πρώτη φορά... σ' έχω συχωρέσει για πρώτη φορά... Συχωρούνται και τώρα οι αμαρτίες σου, γιατί αγάπησες πολύ;..". Και θα τη συγχωρήσει τη Σόνια μου, θα τη συχωρέσει, το ξέρω πάρα πολύ καλά πως θα τη συγχωρέσει... Το 'νώσε η καρδιά μου πριν από λίγο, όταν πήγα και την είδα. Κι όλους, όλους θα τους κρίνει, όλους θα τους συχωρέσει, καλούς και κακούς, σοφούς και ασήμαντους. Κι όταν θα ξεμπερδέψει με όλους, θα μας καλέσει και μας! "Εμπρός, πλησιάστε και σεις! Ελάτε μπεκρήδες, ελάτε αισχροί!". Και θα προχωρήσουμε εμείς, χωρίς καμμιά ντροπή... Και θα μας πει:

"Είσαστε γουρούνια, είσαστε κατ' εικόνα και ομοίωσιν του κτήνους... Μ' όλον

τούτο, πλησιάστε!". Και τότε οι φρόνιμοι άνθρωποι, οι λογικοί, θα φωνάξουν: "Μα, Κύριε! Δέχεσαι κι αυτούς εδώ;". Και θα τους απαντήσει: "Τους δέχομαι, φρόνιμοι άνθρωποι, τους δέχομαι, λογικοί άνθρωποι, μόνο και μόνο γιατί κανένας απ' αυτούς δεν πίστευε πως είναι άξιος για τη βασιλεία των Ουρανών...". Και θα μας ανοίξει την αγκαλιά του... και μεις θα πέσουμε στα πόδια του... και θα κλαίμε... και θα τα καταλαβαίνουμε όλα... Και η Κατερίνα Ιβάνοβνα ακόμα θα καταλαβαίνει... Κύριε, ελθέτω η βασιλεία σου!".

Άφησε το κορμί του να πέσει σ' ένα πάγκο, κατάκοπος, εξαντλημένος, χωρίς να κοιτάζει κανέναν, βυθισμένος σε μια βαθιά ονειροπόληση, σα να είχε ξεχάσει όλα όσα υπήρχαν γύρω του. Τα λόγια του έκαναν κάποια εντύπωση. Για μια στιγμή έγινε σιωπή, αμέσως ύστερα όμως, ξέσπασαν σα βροχή τα γέλια και οι βρισιές.

"Για δεσ μούτρο!".

"Το παρακάνει!".

"Αεί χάσου μωρέ παλιογραφιά!".

Κι όλο τέτοια.

"Πάμε, κύριε", είπε ξαφνικά ο Μαρμελάντωφ στον Ρασκόλνικωφ, σηκώνοντας το κεφάλι του, "συνοδεύσατε με. Διαμένω εις την οικίαν Κόζελ, στο βάθος της αυλής...

Καιρός είναι πια... Πάμε στην Κατερίνα Ιβάνοβνα".

Ο Ρασκόλνικωφ από πολλή ώρα τώρα αισθανότανε την επιθυμία να φύγει και μάλιστα το 'χε σκεφτεί κι ο ίδιος να προσφέρει τη βοήθεια του στον Μαρμελάντωφ, που ήτανε πολύ πιο αδύνατος στα πόδια παρά στη γλώσσα κι έπεφτε με όλο του το βάρος πάνω στον Ρασκόλνικωφ. Η απόσταση, που είχανε να διατρέξουν, ήτανε διακόσια με τριακόσια βήματα πάνω-κάτω. Όσο πλησίαζε ο μπεκρής στο σπίτι του, τόσο πιο πολύ πλημμυριζότανε από ανησυχία και φόβο.

"Δε φοβάμαι αυτή τη στιγμή την Κατερίνα Ιβάνοβνα", ψέλλισε κατασυγκινημένος, "ούτε και με νοιάζει που θα με μαλλιοτραβήξει. Δεν είναι αυτό..Δε δίνω δεκάρα για τα μαλλιά μου. Θα σας πω μάλιστα πως είναι καλύτερα να μου τα τραβήξει. Όχι, δεν το φοβάμαι αυτό, φοβάμαι όμως τα μάτια της... ναι, τα μάτια της... Με φοβίζουν ακόμα και οι κοκκινίλες που έχει στα μάγουλα της... Και με φοβίζει ακόμα... και η ανάσα της... Έχεις ιδεί πώς ανασαίνουνε εκείνοι που έχουνε αυτή την αρρώστια; Φοβάμαι ακόμα που θα κλαίνε τα μικρά.. Γιατί αν η Σόνια δεν τους πήγε τίποτε να φάνε, τότε... δεν ξέρω και γω τι θα κάνουν... δεν έχω ιδέα. Όσο για ξύλο, δεν το φοβάμαι... Μάθετε, κύριε, ότι όχι μόνον δε μου κάνει κακό το ξύλο, αλλά μου προξενεί, ενίοτε, μεγάλην ευχαρίστησιν. Διότι και γω ο ίδιος νιώθω την ανάγκην του. Θα 'ναι καλύτερα. Ας μου τís βρέξει, ας ξαλαφρώσει η καρδιά της... καλύτερα θα 'ναι... Να όμως το σπίτι.. Η οικία Κόζελ! Ο ιδιοκτήτης είναι κλειδαράς, ένας Γερμανός πλούσιος... Οδήγησε με".

Αφού πέρασαν την αυλή, άρχισαν να σκαρφαλώνουν τα τέσσερα πατώματα. Η σκάλα, όσο προχωρούσε προς τα πάνω, τόσο γινότανε σκοτεινότερη. Θα κόντευε η ώρα έντεκα και παρ' όλο που αυτή την εποχή δεν υπάρχει ουσιαστικά νύχτα στην Πετρούπολη, στο πιο ψηλό μέρος της σκάλας το σκοτάδι ήτανε πυκνό. Στο πάνω-πάνω πάτωμα, η καπνισμένη πορτούλα που έβλεπε προς τη σκάλα ήτανε

ορθάνοιχτη. Ένα κερί φώτιζε μια καμαρούλα πολύ φτωχικά, που είχε μήκος δέκα βήματα. Μέσα σ' αυτό το δωμάτιο βασιλευε ακαταστασία κι έβλεπες δώθε-κειίθε πεταμένα κάθε λογής πράγματα και ιδίως ρουχαλάκια μικρών παιδιών... Στο βάθος, ήτανε απλωμένο ένα σεντόνι τρύπιο, που χρησίμευε σαν παραβάν. Σίγουρα, πίσω απ' αυτό βρισκόταν το κρεβάτι.

Στο δωμάτιο, υπήρχαν δυο καρέκλες όλες κι όλες κι ένα ντιβάνι σκεπασμένο με μουσαμαδένιο ντιβανόπανο, κουρελιασμένο, που είχε μπροστά του ένα τραπέζι ξύλινο, άβαφτο και χωρίς τραπεζομάντηλο. Στην άκρη του, ήτανε ακουμπισμένο το κερί, σ' ένα σιδερένιο κηροπήγιο. Ο Μαρμελάντωφ, καθώς φαίνεται, είχε δικό του δωμάτιο, μόνο που βρισκότανε στο πέρασμα. Η πόρτα., που έβγαζε στα πάρα μέσα δωμάτια, κλουβιά μπορείς να πεις, που αποτελούσανε το διαμέρισμα της Αμαλίας Λιπεβέσχελ, ήτανε μισάνοιχτη. Από μέσα, ακούγονταν φωνές και φασαρία. Γελούσαν κάτι άντρες δυνατά - έπιναν τσάι κι έπαιζαν, καθώς φαίνεται, χαρτιά. Πού και πού, πέταγαν κι από κάνα βρωμόλογο.

Ο Ρασκόλνικωφ αναγνώρισε αμέσως την Κατερίνα Ιβάνοβνα. Ήτανε μια γυναίκα λεπτή, φοβερά αδυνατισμένη, αρκετά ψηλή και ομορφοκαμωμένη. Είχε ακόμα τα θαυμάσια καστανά μαλλιά της, αλλά τα μαγουλά της έμοιαζαν πραγματικά σα δυο κηλίδες - τόσο πολύ κόκκινα ήτανε. Περιπατούσε πέρα-δώθε στη μικρή της καμαρούλα, με τα χέρια σταυρωμένα σφιχτά στο στήθος της, με τα χείλη φρυγανισμένα, ανασαίνοντας κοφτά και ακανόνιστα. Τα μάτια της έλαμπαν σα να 'χε πυρετό, το βλέμμα της όμως ήτανε σκληρό κι επίμονο. Σου έκανε άσχημη εντύπωση το πρόσωπο της με τη χτικιάρικη και αναστατωμένη έκφραση, καθώς σιγότερεμαν επάνω του οι τελευταίες ανταύγειες του σπαρματσέτου που κόντευε να τελειώσει.

Ο Ρασκόλνικωφ δεν την έκανε παρά πάνω από τριάντα χρονών και πραγματικά αυτή και ο Μαρμελάντωφ δεν ήτανε και πολύ ταιριασμένο ζευγάρι..Δεν τους πρόσεξε, ούτε τους άκουσε που ήρθανε... Φαινότανε βυθισμένη σε μια αποχαύνωση, χωρίς να βλέπει και χωρίς ν' ακούει τίποτα... Η ατμόσφαιρα εκεί μέσα ήτανε αποπνιχτική, αλλά δεν άνοιγε κανένα παράθυρο. Από τη σκάλα ερχότανε μια μυρουδιά άσχημη, αλλά δεν είχε κλείσει την πόρτα. Από τ' άλλα δωμάτια έρχονταν κύματα καπνού, που της έφερναν βήχα, η πόρτα όμως έμενε ορθάνοιχτη. Το μικρότερο κοριτσάκι, ένα παιδί έξη χρονών, κοιμότανε καθιστό στο πάτωμα, κουβαριασμένο, με το κεφάλι ακουμπισμένο στο ντιβάνι. Το αγοράκι, ένα χρόνο μεγαλύτερο, έτρεμε σε μια γωνιά κι έκλαιγε! Καθώς φαίνεται το είχανε δείρει. Το μεγαλύτερο απ' όλα, ένα κορίτσι εννέα χρονών, ψηλό και λιγνό σαν κερί, φορούσε όλο κι όλο ένα παλιομεσοφόρι κουρελιασμένο και είχε ρίξει στους ώμους της μια ρόμπα λειωμένη που θα της την έφτιαζαν, σίγουρα, πριν από δυο χρόνια γιατί τώρα δεν έφτανε ούτε ως τα γόνατα της. Στεκότανε όρθιο στη γωνιά και είχε αγκαλιάσει το μικρότερο αδελφάκι της με το αδύνατο και κοκκαλιασμένο της μπράτσο. Φαινότανε να του μιλάει σιγανά, για να το μωρώξει, ενώ ταυτόχρονα κοίταζε έντρομα τη μητέρα της με τα μεγάλα μαύρα μάτια της, που φαίνονταν ακόμα μεγαλύτερα πάνω στο αδύνατο και κατατρομαγμένο πρόσωπο της.

Ο Μαρμελάντωφ αντί να μπει μέσα, γονάτισε στο κατώφλι κι έσπρωξε μπροστά τον Ρασκόλνικωφ. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα, βλέποντας έναν άγνωστο, στάθηκε αφαιρεμένα μπροστά του και παράτησε για μια στιγμή τις σκέψεις, προσπαθώντας να καταλάβει τί ερχότανε να κάμει αυτός εδώ. Σίγουρα, όμως, θα νόμιζε πως πήγαινε σε κανέναν απ' τους διπλανούς τους, γιατί το δωμάτιο των Μαρμελάντωφ ήτανε ενδιάμεσο. Μετά τη σκέψη αυτή, χωρίς να του δώσει καμμιά προσοχή, πήγε ν' ανοίξει την πόρτα του διπλανού διαδρόμου και, ξαφνικά, έμπηξε μια φωνή καθώς είδε τον άντρα της γονατισμένον μπροστά στο κατώφλι.

"Α-αχ!", φώναξε τυφλωμένη απ' τη μανία, "μου ξαναγύρισες, ε; Ληστή! Τέρας!... Πού είναι τα λεφτά; πόσα έχεις στην τσέπη σου, δείξε τα μου! Κι αυτά εδώ, δεν είναι τα ρούχα σου! Πού είναι τα ρούχα σου; Πού είναι τα λεφτά; Μίλα!".

Ρίχτηκε απάνω του για να τον ψάξει. Ο Μαρμελάντωφ άπλωσε αμέσως και τα δυο του χέρια πειθήνια, για να τη διευκολύνει στο ψάξιμο της τσέπης του. Δεν υπήρχε όμως ούτε καπίκι στις τσέπες του.

"Τί τα 'κάνεις τα λεφτά;", φώναζε εκείνη. "Ω, θεέ μου! Είναι δυνατό να τα ήπια όλα; Υπήρχαν ακόμα δώδεκα ρούβλια στο μπουλούλο!...".

Ξαφνικά, την έπιασε λύσσα, τον άρπαξε απ' τα μαλλιά και τον έσυρε μέσα στο δωμάτιο. Ο Μαρμελάντωφ τη διευκόλυνε, μπουσουλώντας πίσω της υπάκουα.

"Αυτό μου κάνει καλό, δε με πονάει, κύριε", φώναζε καθώς τον τράβαγε η γυναίκα του απ' τα μαλλιά

Μια φορά, μάλιστα, του στούμπισε και το μέτωπο στο πάτωμα.

Η μικρούλα που κοιμότανε ξύπνησε κι άρχισε να κλαίει. Το αγοράκι που στεκότανε στη γωνιά δεν κρατήθηκε. Το 'πιάσε τρεμούλα κι έβαλε τις φωνές, ορμώντας προς την αδελφούλα του καταταραγμένο. Η μεγαλύτερη έτρεμε σαν καλαμόφυλλο. . "Όλα τα ήπια! Όλα!", φώναζε η δύστυχη γυναίκα με απελπισία.

"Και τούτα δω τα ρούχα δεν είναι τα δικά του. θα πεθάνουμε από την πείνα, από την πείνα! (κι έδειχνε τα παιδιά, δαγκώνοντας τα δάχτυλα της). Α-αχ, η κολασμένη μας ζωή! Και του λόγου σου δεν ντρέπεσαι να βγαίνεις από τις ταβέρνες;", ούρλιαξε γυρίζοντας, ξαφνικά προς τον Ρασκόλνικωφ. "Μαζί τα πίνετε, ε; Μαζί μεθύσατε! Έξω από δω!".

Ο Ρασκόλνικωφ βγήκε έξω βιαστικά, χωρίς να πεί λέξη. Στο μεταξύ, η μεσιανή πόρτα είχε ανοίξει διάπλατα και στο άνοιγμα στέκονταν οι περίεργοι και κοίταζαν.

Τέντωναν τα κεφάλια τους, κοροϊδευτικά και κυνικά, άλλος με το τσιγάρο στα χείλη κι άλλος με την πίπα. Έβλεπες μερικούς με ρόμπες του σπιτιού, ξεκούμπωτες, άλλους με εσώρουχα, με μια εμφάνιση ξετσίπωτη σχεδόν, και άλλους με χαρτιά της τράπουλας στα χέρια. Γέλαγαν, προπάντων, βλέποντας τον Μαρμελάντωφ να τον σέρνει η γυναίκα του απ' τα μαλλιά και ακούγοντας τον να φωνάζει πως αυτό του κάνει καλό. Ετοιμάζονταν, μάλιστα, να μπουν μέσα στο δωμάτιο. Τέλος, ακούστηκε ένα γαύγισμα λυσσασμένο: Ήτανε η Αμαλία Λιπεβέσχελ, που μπήκε στη μέση για ν' αποκαταστήσει την τάξη, με τον τρόπο

της, περιλούζοντας δηλαδή τη δύστυχη γυναίκα με βρισιές και φοβερίζοντας την, για εκατοστή φορά, με τη διαταγή να της αδειάσει τη γωνιά από αύριο κιόλας.

Ο Ρασκόλνικωφ, προτού βγεί έξω, πρόφτασε να χώσει το χέρι στην τσέπη του και να βγάλει όσα λεφτά μπόρεσε να πιάσει από τα ψιλά που του 'μειναν όταν χάλασε το ρούβλι στην ταβέρνα. Τ' ακούμπησε κρυφά στο περβάζι του παραθύρου, αλλά ύστερα, όταν βρέθηκε στη σκάλα, το μετάνοιωσε και ήθελε να γυρίσει πίσω.

"Τί βλακεία ήτανε αυτή που έκανα;", σκέφτηκε. "Αυτοί έχουν τη Σόνια τους, ενώ εγώ έχω ανάγκη από λεφτά". Έκανε όμως τη σκέψη πως ήτανε αδύνατο πια να τα ξαναπάρει. 'Αλλωστε, ακόμα κι αν μπορούσε, δε θα τα ξανάπαιρνε. Έκανε με το χέρι του μια κίνηση αδιαφορίας και τράβηξε για το σπίτι του. "Η Σόνια έχει ανάγκη ν' αγοράσει πομάδες", εξακολούθησε, βαδίζοντας στο δρόμο και χαμογελώντας σαρκαστικά: "Αυτή η καθαριότητα στοιχίζει ακριβά. Χμ! Δίχως τα δικά μου λεφτά θα 'μεναν αύριο όλοι τους νηστικοί!... Αχ, φουκαριάρα Σόνια! Σε τί επάγγελμα σ' έσπρωξαν! Και το κέρδος το 'χουνε αυτοί! Γιατί, όπως και να το κάνεις, έχουν κέρδος! Έχυσαν, βέβαια, μερικά δάκρυα, αλλά το συνήθισαν το πράμα πολύ γρήγορα.

Ο άνθρωπος είναι τόσο πρόστυχος, που όλα τα συνηθίζει στο τέλος".

Άρχισε να σκέφτεται.

"Κι αν είπα τώρα μια βλακεία;", αναφώνησε ξαφνικά δίχως να το θέλει. "Αν, στην πραγματικότητα, ο άνθρωπος δεν είναι πρόστυχος, ο άνθρωπος στο σύνολο του δηλαδή, μ' άλλα λόγια το ανθρώπινο γένος, αυτό θα σήμαινε πως όλα τ' άλλα είναι μόνο προλήψεις, φόβοι ολοκάθαρα φανταστικοί, θα σήμαινε πως δεν υπάρχουν πια φραγμοί και πως έτσι πρέπει να είναι!"

3

Εύπνησε την άλλη μέρα, πολύ αργά, ύστερα από έναν ύπνο γεμάτο εφιάλτες. Ο ύπνος όμως αυτός δεν του ξανάδωσε τις δυνάμεις του. Ξυπνώντας, ήτανε κακόκεφος, νευριασμένος και η κάμαρα του του φάνηκε σιχαμένη. Έμοιαζε σαν κλούβα. Είχε μάκρος έξη βήματα και αξιοθρήνητη εμφάνιση με την κίτρινη και σκονισμένη ταπετσαρία της, που ήτανε παντού σκισμένη, τόσο χαμηλοτάβανη, ώστε ένας άντρας λίγο ψηλός, θα είχε πάντοτε το φόβο μη χτυπήσει το κεφάλι του στην οροφή.

Ανάλογη ήτανε και η επίπλωση της: Τρεις σπασμένες παλιοκαρέκλες, ένα τραπέζι στη γωνιά, ξύλινο και βαμμένο, όπου υπήρχαν κάτι βιβλία και τετράδια, που από τη σκόνη τους καταλάβαινες ότι πάει πολύς καιρός χωρίς να τ' ανοίξει κανένας, και τέλος έναν ασουλούπωτο σοφά, πολύ πλατύ, που έπιανε όλον σχεδόν τον τοίχο και το μισό δωμάτιο και είχε ένα σκέπασμα βαμβακερό, κουρελιασμένο. Τον χρήσιμο ποιούσε τώρα για ντιβάνι ο Ρασκόλνικωφ. Κοιμότανε κει πάνω, δίχως να γδυθεί πολλές φορές, χωρίς σεντόνια, ρίχνοντας από πάνω τον παλιό φοιτητικό του μανδύα κι έχοντας στο κεφάλι του ένα μικρό μαξιλαράκι, που το ανασήκωνε, χώνοντας από κάτω κάθε λογής εσώρουχα,

καθαρά και βρώμικα. Μπροστά στο σοφά ήτανε ένα μικρό τραπέζι. Δε γινότανε να ξεπέσει κανείς πιο χαμηλά, στην ψυχική κατάσταση όμως που βρισκότανε τώρα ο Ρασκόλνικωφ, ο ξεπεσμός αυτός του έδινε μια ευχαρίστηση. Είχε αποτραβηχτεί απ' όλους τους ανθρώπους, σαν τη χελώνα που μαζεύεται στο καβούκι της. Τον νευρίαζε και τον ενοχλούσε ακόμα και κείνη η γυναίκα που συγύριζε κι ερχότανε καμμιά φορά να ρίξει μια ματιά και στην κάμαρα του. Έτσι γίνεται με μερικούς μονόχρωτους, όταν το μυαλό τους περιστρέφεται πάντοτε γύρω από κάποια σκέψη.

Δεκαπέντε μέρες τώρα η σπιτονοικοκυρά του έπαψε να του στέλνει φαγητό και, παρ' όλη την αναγκαστική νηστεία του, δεν είχε σκεφτεί ακόμα να πάει και να εξηγηθεί μαζί της. Η Ναστάσια, μοναδική υπηρέτρια και μαγείρισσα του σπιτιού, δεν ήτανε και πολύ δυσαρεστημένη από μια άποψη με τη στάση του νοικάρη τους, γιατί έπαψε ολότελα να του συγυρίζει το δωμάτιο και μόνο μια φορά κάθε οχτώ ημέρες τύχαινε να πιάσει στα χέρια της τη σκούπα. Αυτή ήρθε και τον ξύπνησε τώρα.

"Έλα, σήκω, τί κοιμάσαι έτσι;", του φώναξε. "Είναι πάνω από εννέα η ώρα. Σου φέρνω τσάι, θέλεις; θα ψοφήσεις απ' την πείνα".

Ο Ρασκόλνικωφ άνοιξε τα μάτια του. Είδε τη Ναστάσια και τον έπιασε τρεμούλα.

"Η σπιτονοικοκυρά μου το στέλνει το τσάι;", ρώτησε αργά-αργά κι ανασηκώθηκε στο ντιβάνι του, με ύφος ανθρώπου που υποφέρει.

"Η σπιτονοικοκυρά ακούς! Χμ!".

Έβαλε μπροστά του τη ραγισμένη τσαγιέρα της, που είχε ακόμα μέσα λίγο τσάι και του άφησε δυο κομματάκια κιτριμισμένη ζάχαρη.

"Ναστάσια, να... πάρε, σε παρακαλώ", της είπε, ψάχνοντας στις τσέπες του (είχε κοιμηθεί ντυμένος), "και πήγαινε να μου αγοράσεις λίγο ψωμί. Να μου πάρεις ακόμα και λίγο σαλάμι, απ' το φτηνότερο που υπάρχει".

"Θα σου φέρω το ψωμί αμέσως αλλά, αντί σαλάμι, δε θα 'θελες καλύτερα μια λαχανόσουπα; Φτιάξαμε χθες λαχανόσουπα και είναι πρώτης τάξεως. Σου είχα φυλάξει χθες το βράδυ, αλλά γύρισες αργά. Η σούπα είναι πολύ καλή".

Όταν του 'φερε τη σούπα, κι άρχισε ο Ρασκόλνικωφ να την τρώει, η Ναστάσια κάθισε κοντά του, στο σοφά, και έπιασε τη φλυαρία. Ήτανε από κείνες τις χωριατοπούλες που η γλώσσα τους πάει ροδάκι.

"Η Πρασκόβια Πάβλοβνα θέλει να σε πάει στην αστυνομία", είπε.

Το πρόσωπο του Ρασκόλνικωφ σκοτείνιασε

"Στην αστυνομία; Τι τής έκανα;".

"Δεν την πληρώνεις και δεν της αδειάζεις τη γωνιά, αυτό της έκανες!"

"Α, που να πάρει ο διάβολος! Αυτό μου 'λείπε τώρα", μούγκρισε ο Ρασκόλνικωφ ανάμεσα στα δόντια του. "Αλήθεια πάνω στην ώρα μου 'ρχεται κι αυτό... Το βλακόμουτρο!", πρόσθεσε δυνατά, "θα περάσω σήμερα να την ιδώ και θα της μιλήσω".

"Όσο για βλακόμουτρο, είναι, όπως είμαι και γω. Του λόγου σου, όμως, που είσαι

τόσο έξυπνος, γιατί κάθεσαι ολημερίς κλεισμένος εδώ μέσα, απρόκοφτε; Άλλοτε πήγαινες κι έκανες μαθήματα σε παιδιά, όπως έλεγες. Γιατί τώρα δεν κάνεις τίποτα;".

"Κάτι κάνω", απάντησε ανόρεχτα και ξερά ο Ρασκόλνικωφ.

"Τί κάνεις;".

"Μια δουλειά".

"Τί δουλειά;".

"Σκέφτομαι", απάντησε σοβαρά, ύστερα από μια μικρή παύση.

Η Ναστάσια έβαλε τα γέλια. Ήτανε τύπος εύθυμος και με το παραμικρό που θα της έλεγες τρανταζότανε από ένα γέλιο σιγανό, κουνώντας τόσο πολύ το κορμί της πέρα δώθε, ώστε στο τέλος ζαλιζότανε και η ίδια.

"Τουλάχιστον... βγαίνει τίποτα μ' αυτά που σκέφτεσαι;", μπόρεσε να πει στο τέλος.

"Δε μπορείς να κάνεις μαθήματα όταν δεν έχεις μπότες. Κι εξ άλλου τα βαριέμαι. Είναι για φτύσιμο".

"Όποιος φτύνει, φτύνει τα μούτρα του".

"Τα μαθήματα δεν πληρώνονται. Τί να τα κάνεις μερικά καπίκια;", εξακολούθησε αγριεμένα, σα ν' απαντούσε σε δικές του σκέψεις.

"Μπας κι ήθελες να πάρεις καμμιά περιουσία;".

"Ναι, μια περιουσία", της είπε, με φωνή παράξενη και σώπασε για λίγο.

"Έ, σιγά! Στ' αλήθεια με τρομάζεις - δεν τίς αποχτάνε έτσι τις περιουσίες. Να πάω ή να μην πάω για το ψωμί;".

"Όπως αγαπάς!".

"Α! Το ξέχασα! Ήρθε κι ένα γράμμα για σένα, χτες που έλειπες".

"Γράμμα; Για μένα; Από ποιον;".

"Από ποιον δεν έχω ιδέα. Έδωσα όμως απ' την τσέπη μου τρία καπίκια στο διανομέα, θα μου τα δώσεις τουλάχιστον;".

"Για τ' όνομα του θεού! Τρέχα γρήγορα και φέρε μου το", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ με ταραχή, "θεέ μου!".

Το γράμμα έφτασε σ' ένα λεφτό. Καλά το υποψιαζότανε, ήτανε από τη μητέρα του, που έμενε στην επαρχία Ρ... Χλώμιασε παίρνοντας το στα χέρια του. Από καιρό τώρα δεν έπαιρνε γράμματα, αλλά τη στιγμή αυτή ήτανε κάτι άλλο που του 'σφίγγε την καρδιά.

"Ναστάσια, φύγε, για τ' όνομα του θεού! Να τα τρία καπίκια σου, μόνο φύγε, φύγε γρήγορα, για τ' όνομα του θεού!".

Το γράμμα έτρεμε ανάμεσα στα χέρια του. Δεν ήθελε να τ' ανοίξει μπροστά στην υπηρέτρια. Ένωσε μια επιθυμία, να μείνει μόνος με το γράμμα.

Όταν έφυγε η Ναστάσια, έφερε το γράμμα με μια γρήγορη κίνηση στα χείλη του και το φίλησε. Ύστερα στάθηκε και κοίταζε κάμποση ώρα τη διεύθυνση. Γνώρισε αμέσως τον αγαπημένο γραφικό χαρακτήρα της μητέρας του, με τα ψιλά και λίγο κυρτά γράμματα της. Αυτή τον έμαθε να διαβάζει και να γράφει. Δίσταζε και μάλιστα φαινότανε σα να φοβάται κάτι. Τέλος, το άνοιξε. Ήτανε μεγάλο και βαρύ

– δυο πυκνογραμμμένες κόλλες με ψιλούτσικα γραμματάκια. Είχε πληρώσει γραμματόσημο διπλό.

"Αγαπημένε μου Ρόντια", του έγραφε η μητέρα του, "πέρασαν δυο μήνες δίχως να σου γράψω. Υπέφερα και γω γι' αυτό και πολλές νύχτες δε μπόρεσα να κλείσω μάτι καθώς το σκεφτόμουνα. Φυσικά, δε θα μου θυμώσεις πολύ, για τη μακρόχρονη κι αθέλητη σιωπή μου, ε; Ξέρεις πόσο σ' αγαπώ. Εσένα μόνον έχουμε πια στον κόσμο, εγώ και η Ντουνιά, εσύ είσαι το παν για μας, όλη μας η ελπίδα, όλη μας η πίστη για το μέλλον. Πόσο πόνεσα όταν έμαθα ότι έχεις παρατήσει το Πανεπιστήμιο πολλούς μήνες, γιατί σου λείπουν τα μέσα να ζήσεις και ότι σταμάτησαν και τα μαθήματα σου καθώς και οι άλλοι σου πόροι!

"Πώς μπορούσα να σε βοηθήσω με τα εκατόν είκοσι ρούβλια το χρόνο, που είναι η σύνταξη μου; Τα δεκαπέντε ρούβλια, που σου 'στειλα πριν από τέσσερις μήνες, τα είχα δανειστεί, καθώς το ξέρεις, από έναν έμπορα του τόπου μας, τον Αθανάση Ιβάνοβιτς Βαχρούσιν. Είναι καλός άνθρωπος και ήτανε φίλος του πατέρα σου. Αλλά, καθώς του παραχώρησα το δικαίωμα να εισπράττει αυτός τη σύνταξη μου, αναγκάστηκα να περιμένω να εξοφληθεί το χρέος πρώτα, πράγμα που έγινε. Έτσι, στο διάστημα αυτό, δε μπόρεσα να σου στείλω τίποτα. Τώρα, όμως, δόξα τω θεώ, νομίζω πως θα μπορέσω να σου στείλω κάτι. Γενικά, βιάζομαι να σου πω ότι μπορούμε σήμερα να πούμε πως έχουμε λίγη τύχη. Και πρώτα-πρώτα, αγαπημένε μου Ρόντια, θα το φανταζόσουνα ότι η αδελφή σου μένει τώρα, πάνω από ένα μήνα, μαζί μου και ότι από δω και μπρος δε θα ξαναχωριστούμε πια; Δόξα τω θεώ, τα βάσανα της τέλειωσαν, θα στα πω όμως όλα με τη σειρά, για να μάθεις το πώς έγινε και το τί σου είχαμε κρύψει ως τώρα.

"Πριν από μήνες μου έγραψες πως είχες μάθει από κάπου ότι τη Ντουνιά την κακομεταχειρίζονταν τ' αφεντικά της, οι Σβιντριγκάιλωφ, και μου ζητούσες πιο συγκεκριμένες πληροφορίες. Τί μπορούσα όμως να σου απαντήσω τότε; Αν σου έγραφα όλη την αλήθεια, σίγουρα θα τα παράταγες όλα και θα ερχόσουνα εδώ, ακόμα και με τα πόδια, γιατί ξέρω το χαρακτήρα σου και τα αισθήματα σου: Δε θ' άφηνες εσύ να προσβάλλουν την αδελφή σου. Κι εγώ η ίδια ήμουνα αναστατωμένη, αλλά τί μπορούσα να κάνω; Κι ύστερα, δεν ήξερα τότε όλη την αλήθεια! Το χειρότερο απ' όλα ήτανε, πως η Ντουνιά, όταν μπήκε πέρυσι στο σπίτι τους σα δασκάλα, είχε πάρει εκατό ρούβλια προκαταβολή, που θα της τα κράταγαν λίγα-λίγα κάθε μήνα απ' το μισθό της. Συνεπώς, δε μπορούσε να παρατήσει τη θέση της, προτού να εξοφληθεί το χρέος. Τα λεφτά αυτά (τώρα μπορώ πια να στο πω, αγαπημένε μου Ρόντια) τα είχε πάρει κυρίως για να στείλει σε σένα τα εξήντα ρούβλια, που έλαβες πέρυσι. Σου είπαμε ψέματα και οι δυο μας, σου γράψαμε πως είναι από κάτι παλιές οικονομίες της Ντουνιάς, αλλά δεν ήτανε έτσι και τώρα σου λέω όλη την αλήθεια, γιατί ο θεός ευδόκησε ν' αλλάξει όλη η κατάσταση προς το καλύτερο και γιατί πρέπει να μάθεις πόσο σ' αγαπά η Ντουνιά και τί ασύγκριτη καρδιά έχει. Το γεγονός είναι ότι ο κ. Σβιντριγκάιλωφ της φερνότανε στις αρχές με πολλή χοντροκοπιά και της έλεγε στο τραπέζι κάθε λογής αγένειες και ειρωνείες. Αλλά δε θα επεκταθώ πολύ σ' αυτές τις οδυνηρές λεπτομέρειες, για να μη σε αναστατώσω ανώφελα, μια και όλα αυτά τέλειωσαν.

Μ' ένα λόγο, παρ' όλο που η Μάρθα Πετρόβνα, η γυναίκα του Σβιντριγκάλωφ, καθώς και όλα τ' άλλα μέλη της οικογένειας, φέρνονταν στη Ντουνιά με σεβασμό και καλοσύνη, η θέση της γινότανε πολύ δύσκολη, ιδίως όταν ο κ. Σβιντριγκάλωφ βρισκότανε υπό την επήρεια του Βάκχου, κατά την παλιά του συνήθεια που είχε αποκτήσει στο στρατό. Αλλά, τι' έγινε ύστερα; Να φανταστείς ότι από πολύν καιρό αυτός ο μανιακός είχε πάθος για τη Ντουνιά, αλλά το 'κρύβε κάτω από τους χοντρούς τρόπους κι απ' την περιφρόνηση που της έδειχνε. Ίσως να ντρεπότανε για τον ίδιο του τον εαυτό και να τρώμαζε, βλέποντας πως ένας άνθρωπος σαν κι αυτόν, ηλικιωμένος και οικογενειάρχης, έτρεφε τόσο παράλογες ελπίδες. Και γι' αυτό χωρίς να το θέλει κι ο ίδιος, γινόταν έξαλλος με τη Ντουνιά. Ίσως πάλι να πήγαινε να ρίξει στάχτη στα μάτια των άλλων, με όλες αυτές τις χοντροκοπιές και τις κοροϊδίες. Στο τέλος όμως δε μπόρεσε να κρατηθεί και είχε το θράσος να κάνει στη Ντουνιά ανοιχτά ανήθικες προτάσεις, δίνοντας της του κόσμου τις υποσχέσεις, πως θα την ανταμείψει και, κυρίως, πως θα τα παρατήσει όλα και θα φύγει μαζί της σ' ένα άλλο χτήμα του ή και στο εξωτερικό. Μπορείς να φανταστείς το τί τράβηξε η Ντουνιά! Να παρατήσει αμέσως τη θέση της, δεν ήτανε δυνατόν, όχι μονάχα για το χρέος, αλλά και γιατί δεν ήθελε να λυπήσει τη Μάρθα Πετρόβνα, που θα μπορούσε ξαφνικά να υποψιαστεί, οπότε θα γίνονταν μαλλιά κουβάρια μες στο σπίτι. Εξ άλλου, θα ξέσπαγε σε βάρος της Ντουνιάς μεγάλο σκάνδαλο - δε μπορεί ποτέ να πέρναγε ανόδυνα αυτό το πράγμα.

"Για διάφορους λόγους η Ντουνιά δε μπορούσε να φύγει απ' αυτό το απαίσιο σπίτι, προτού περάσουν έξη βδομάδες, το λιγότερο. Ξέρεις, βέβαια, την αδερφή σου, ξέρεις πόσο φρόνιμη είναι και τι σταθερό χαρακτήρα έχει. Η Ντουνιά μπορεί να υποφέρει πολλά κι έχει αρκετό θάρρος, για να μη λυγίσει, ακόμα και στις πιο κρίσιμες περιστάσεις. Απέφυγε μάλιστα να μου τα γράψει όλα αυτά, για να μη με στενοχωρήσει, αν και αλληλογραφούσαμε συχνά. Η Μάρθα Πετρόβνα έπιασε κατά τύχη τον άντρα της στον κήπο, σε μια στιγμή που αυτός ικέτευε τη Ντουνιά, αλλά παρανόησε τα πράγματα και κατηγορήσε τη Ντουνιά, με την υποψία ότι αυτή ήτανε η αιτία όλων. Έγινε τότε εκεί, στον κήπο, μια τρομερή σκηνή. Η Μάρθα Πετρόβνα δεν ήθελε ν' ακούσει τίποτε κι έφτασε ως το σημείο να χτυπήσει τη Ντουνιά, την έβριζε μια ώρα ολόκληρη και στο τέλος διέταξε να τη στείλουνε στην πόλη, στο σπίτι μας, μέσα σ' ένα χωριάτικο κάρο, όπου είχαν πετάξει όλα της τα πράγματα, ρούχα, εσώρουχα, ανακατωμένα, δίχως να τα ταχτοποιήσουν κάπου. Έβρεχε με τ' ασκί και η Ντουνιά, ταπεινωμένη και καταντροπιασμένη, αναγκάστηκε να κάνει δεκαεφτά βέρστια δρόμο, μαζί με το χωρικό, μέσα σ' ένα κάρο ξέσκεπο. Κρίνε τώρα και μόνος σου, αν μπορούσα ν' απαντήσω στο γράμμα σου, που πήρα πριν από δυο μήνες. Βρισκόμουνα και γω σε απόγνωση. Δεν τόλμησα να σου πω την αλήθεια, γιατί θα λυπόσουνα πολύ, θα αγανακτούσες και θα πικραινόσουνα. Κι ύστερα, τί μπορούσες να κάνεις; Το πολύ-πολύ να χειροτέρευες ακόμα περισσότερο τα πράγματα. Εξ άλλου μου το είχε απαγορεύσει η Ντουνιά. Να καθίσω πάλι και να γεμίσω το γράμμα μου με άχρηστες λεπτομέρειες τη στιγμή που σκιζότανε η καρδιά μου απ' τον πόνο, δεν είχα τη δύναμη να το κάνω. Έναν ολόκληρο μήνα ειπώθηκαν για μας στην πόλη

ένα σωρό κουτσομπολιά. Προχώρησαν μάλιστα τόσο πολύ, ώστε εγώ και η Ντουνιά δε μπορούσαμε πια να πατήσουμε το πόδι μας στην εκκλησία, απ' τα περιφρονητικά βλέμματα που μας έριχναν κι απ' τα ψιθυρίσματα που έκαναν στο πέρασμα μας. Αλλά ούτε και μεγαλόφωνα δίσταζαν να τα πουν μπροστά μας. Όλοι μας οι γνωστοί μας γύριζαν την πλάτη, όλοι τους έπαψαν και να μας χαιρετούν ακόμα, και είχα μάθει από σίγουρη πηγή ότι μερικοί ιδιωτικοί και διοικητικοί μικροϋπάλληλοι είχανε αποφασίσει να μας εξευτελίσουν κατά πρόστυχο τρόπο, μουτζουρώνοντας με κατράμι την πόρτα του σπιτιού μας. Ακόμα και οι σπιτονοικοκυραίοι μας, ζήτησαν να τους αδειάσουμε το σπίτι.

"Για όλα αυτά φταίει η Μάρθα Πετρόβνα, που το 'βρίσκε καλό να πηγαίνει παντού, να κατηγορεί και να ρεζίλεύει το όνομα της Ντουνιάς. Τους ξέρει όλους εδώ και ερχότανε στην πόλη κάθε τόσο και λιγάκι. Φλύαρη καθώς είναι, καθώς της αρέσει να διηγείται τις υποθέσεις του σπιτιού της και ιδίως να κάνει τα παράπονα της για τον άντρα της, στον καθένα που θα 'βρίσκε μπροστά της, πράγμα που δεν είναι καθόλου ωραίο, διέδωσε την ιστορία αυτή όχι μονάχα στην πόλη μας, αλλά και σ' ολόκληρη την περιφέρεια. Αρρώστησα απ' το κακό μου. Η Ντουνιά όμως άντεξε περισσότερο από μένα. Να την έβλεπες πώς τα υπέφερε όλα αυτά, πώς μου 'δίνε κουράγιο και με παρηγορούσε! Είναι σωστός άγγελος! Αλλά, με την ευσπλαχνία του θεού, τα βάσανα μας τέλειωσαν: Ο κ. Σβιντριγκάιλωφ μεταμελήθηκε και, επειδή ασφαλώς λυπήθηκε την Ντουνιά, έδωσε στη Μάρθα Πετρόβνα πολλές και ολοφάνερες αποδείξεις για την αθωότητα της αδελφής σου: Κυρίως ένα γράμμα που η Ντουνιά αναγκάστηκε να γράψει και να στείλει στον Σβιντριγκάιλωφ πολύ πριν η Μάρθα Πετρόβνα τους πιάσει στον κήπο. Το γράμμα αυτό, όπου η Ντουνιά αρνιότανε να πάει στο ραντεβού που της όριζε, είχε μείνει στα χέρια του Σβιντριγκάιλωφ, όταν έφυγε η Ντουνιά.

Εκεί μέσα η Ντουνιά τον κατηγορούσε ζωνηρά και με αγανάχτηση, για την ανάξια συμπεριφορά του προς τη Μάρθα Πετρόβνα, του θύμιζε πως ήτανε παντρεμένος και οικογενειάρχης και του 'λέγε τί ποταπό που ήτανε εκ μέρους του να βασανίζει και να κάνει δυστυχισμένη μια φτωχή κοπέλλα, που, και δίχως αυτό, ήτανε αρκετά δυστυχισμένη και ανυπεράσπιστα. Μ' ένα λόγο, αγαπημένε μου Ρόντια, το γράμμα αυτό ήτανε τόσο ευγενικό και τόσο συγκινητικό, ώστε έκλαψα διαβάζοντας το. Και σήμερα ακόμα δε μπορώ να το ξαναδιαβάσω, χωρίς να μου έρθουν δάκρυα στα μάτια.

Εξ άλλου, τη δικαιολογία της Ντουνιάς την ενίσχυσαν και οι μαρτυρίες του υπηρετικού προσωπικού, που ήξερε πολύ περισσότερα απ' όσα νόμιζε κι ο ίδιος ο Σβιντριγκάιλωφ, όπως συμβαίνει πάντοτε σ' αυτές τις περιπτώσεις.

"Η Μάρθα Πετρόβνα τα 'χασέ, δέχτηκε "για δεύτερη φορά ένα χτύπημα", όπως τ' ομολόγησε κι η ίδια. Τώρα όμως, αντίθετα, δεν της έμεινε η παραμικρή αμφιβολία για την αθωότητα της Ντουνιάς. Έτσι, την άλλη μέρα, που ήτανε Κυριακή, πήγε κατ' ευθείαν στην εκκλησία, για να παρακαλέσει την Παναγία Παρθένα να της δώσει δύναμη ν' αντιμετωπίσει τούτη τη δοκιμασία και να κάνει το καθήκον της. Ύστερα, αμέσως μόλις βγήκε απ' την εκκλησία, ήρθε στο σπίτι

μας, χωρίς να σταματήσει πουθενά και, σε μια έκρηξη αληθινής μετάνοιας, αγκάλιασε τη Ντουνιά, παρακαλώντας την να τη συχωρέσει. Όλο εκείνο το πρωινό, φεύγοντας απ' το σπίτι μας, πήρε μπάλα ολόκληρη την πόλη κι έτρεξε σ' όλους τους γνωστούς της, λέγοντας τα καλύτερα λόγια για τη Ντουνιά, κι έχυσε ποτάμια δάκρυα, εξυμνώντας την αγνότητα των αισθημάτων και της διαγωγής της αδελφής σου. Κι όχι μονάχα αυτό, αλλά καθότανε κι έδειχνε και διάβαζε σ' όλο τον κόσμο το ίδιο το γράμμα της Ντουνιάς, προς τον Σβιντριγκάλωφ, επέτρεψε μάλιστα να πάρουν και αντίγραφο του (πράγμα που κατά την αντίληψη μου ήτανε άστοχο). Αναγκάστηκε να κάνει επισκέψεις σ' όλους τους γνωστούς της στην πόλη, γυρίζοντας σ' όλα τα σπίτια, γιατί μερικοί το θεωρούσαν προσβολή που προτιμούσε άλλους. Καθόρισε λοιπόν κάτι σαν πρόγραμμα:

Την περίμεναν στο κάθε σπίτι απ' τα πριν, κι ήξεραν όλοι ότι την τάδε ημέρα, στο τάδε μέρος, θα διαβάσει η Μάρθα Πετρόβνα το γράμμα. Και στην κάθε ανάγνωση μαζεύονταν ακόμα κι εκείνοι που το είχανε ακούσει αρκετές φορές στα σπίτια τους ή σε τίποτα συγγενείς τους. Η γνώμη μου είναι ότι έγιναν όλα αυτά με υπερβολή, αλλά έτσι είναι ο χαρακτήρας της Μάρθας Πετρόβνα. Ωστόσο, αποκατέστησε ολότελα την τιμή της Ντουνιάς και η ντροπή όλης αυτής της ιστορίας έπεσε σαν ανεξάλειπτη κηλίδα στον άντρα της, τον κυριότερο ένοχο, τόσο πολύ, που κοντεύω ν αρχίσω να τον λυπάμαι, έτσι σκληρά που του φέρθηκαν του θεότρελλου. Αμέσως, διάφορα σπίτια πρότειναν στη Ντουνιά να την πάρουν για μαθήματα, αλλά αρνήθηκε. Γενικά, όλοι άρχισαν να της δείχνουν ξαφνικά ιδιαίτερη εκτίμηση. Έτσι αυτό συνετέλεσε πολύ στο να γίνει το αναπάντεχο που, μπορούμε να πούμε, θα αλλάξει τη μοίρα μας. Μάθε, αγαπημένε μου Ρόντια, ότι παρουσιάστηκε ένας γαμπρός για τη Ντουνιά μας κι εκείνη έδωσε τη συγκατάθεση της, πράγμα που βιάζομαι να σου ανακοινώσω. Αν και έγινε δίχως τη δική σου συγκατάθεση, δε θα θυμώσεις γι' αυτό ούτε με μένα, ούτε με τη Ντουνιά, όταν θα μάθεις ότι μας ήτανε αδύνατο να τ' αναβάλουμε. Άλλωστε, αφού δεν ήσουν εδώ, δε θα μπορούσες να εκτιμήσεις την κατάσταση σωστά. Να πώς έγιναν τα πράγματα:

"Ο Πιότρ Πετρόβιτς Λούζιν, ο μέλλον γαμπρός, αυλικός σύμβουλος τώρα, είναι μακρινός συγγενής της Μάρθας Πετρόβνα, που έπαιξε σπουδαίο ρόλο σ' αυτή την υπόθεση. Μας διαβίβασε με τη Μάρθα Πετρόβνα την επιθυμία του να μας γνωρίσει.

Φυσικά, τον δεχτήκαμε καθώς πρέπει, του προσφέραμε καφέ και την άλλη μέρα κιόλας έστειλε ένα γράμμα, όπου με μεγάλη ευγένεια ζητούσε τη Ντουνιά και γύρευε απάντηση κατηγορηματική και γρήγορη. Είναι άνθρωπος πολυάσχολος και πρέπει να φύγει σε λίγο για την Πετρούπολη, γιατί το κάθε λεπτό του είναι πολύτιμο. Όπως είναι αυτονόητο, τα χάσαμε στην αρχή: Μας ήρθε τόσο απότομα και δεν το περιμέναμε. Καθίσαμε όλη την ημέρα οι δυο μας για να το σκεφτούμε και να το κουβεντιάσουμε. Είναι άνθρωπος πολύ ευκατάστατος, έχει δυο θέσεις ταυτοχρόνως και αρκετή περιουσία κιόλας. Βέβαια, είναι σαρανταπεντάρης, έχει όμως παρουσιαστικό αρκετά καλό και μπορεί ν' αρέσει ακόμα στις γυναίκες. Κατά τα άλλα, είναι άνθρωπος σοβαρός και αξιοπρεπέστατος, μόνο που θα

μπορούσε να τον πάρει κανείς για στριμμένο και ακατάδεχτο. Ίσως όμως να είναι έτσι φαινομενικά, μια εντύπωση που σχηματίζει κανείς με την πρώτη ματιά, θέλω να σε προειδοποιήσω, αγαπημένε μου Ρόντια, να μην τον κρίνεις απότομα και βιαστικά, όπως το συνηθίζεις, αν τύχει και του βρείς κάτι που δε θα σου αρέσει με την πρώτη ματιά, όταν θα τον ιδείς στην Πετρούπολη - πράγμα που δε θ' αργήσει να γίνει.

"Στό λέω αυτό για κάθε ενδεχόμενο, παρ' όλο που είμαι σίγουρη πως θα σου κάνει καλή εντύπωση. Άλλωστε, για να γνωρίσει κανείς έναν οποιονδήποτε άνθρωπο, πρέπει να τον προσέξει πολύ και να 'ναι επιφυλαχτικός για να μην πέσει έξω, παρασυρμένος από κάποια προκατάληψη που δύσκολα επανορθώνεται και εξαλείφεται ύστερα. Πολλές ενδείξεις με κάνουν να πιστεύω ότι, ο Πιότρ Πετρόβιτς, είναι ένας άνθρωπος από τους πιο αξιολύπιδους. Στην πρώτη του κιάλας επίσκεψη μας είπε πως είναι άνθρωπος θετικός, αλλά σε πολλά σημεία είπε ότι συμφωνεί με τις "πεποιθήσεις της καινούργιας γενιάς", κατά την έκφραση του, και ότι εχθρεύεται τις προλήψεις... Είπε κι άλλα ακόμα, πολλά, γιατί περιαιτολογεί ως ένα βαθμό και του αρέσει να τον ακούν οι άλλοι, αλλά δε νομίζω πως αυτό είναι μεγάλο ελάττωμα.

Δεν κατάλαβα βέβαια πολλά πράγματα, η Ντουνιά όμως εξήγησε ότι είναι έξυπνος και φαίνεται καλός άνθρωπος, παρ' όλο που δε μπορεί κανείς να πει ότι έχει μεγάλη μόρφωση. Ξέρεις καλά το χαρακτήρα της αδελφής σου, Ρόντια. Είναι μια κοπέλα θετική, υπομονετική και μεγαλόψυχη, όσο κι αν η καρδιά της φλογίζεται από αισθήματα - την ξέρω εγώ πολύ καλά. Φυσικά, δεν υπάρχει αίσθημα, ούτε από μέρους του, ούτε από μέρους της Ντουνιάς, δεν πρόκειται για κανέναν μεγάλο έρωτα. Αλλά η Ντουνιά, εκτός του ότι είναι έξυπνη, έχει και μια ψυχή ευγενικά, είναι άγγελος σωστός και πιστεύει πως έχει καθήκον να κάνει τον άντρα της ευτυχισμένο. Αλλά κι αυτός θα φροντίζει για την ευτυχία της, δεν έχουμε κανένα λόγο ν' αμφιβάλουμε γι' αυτό, αν και πρέπει να ομολογήσω πως έγιναν πολύ βιαστικά τα πράγματα. Έπειτα, είναι άνθρωπος αρκετά έξυπνος και υπολογιστής και ασφαλώς θα το καταλαβαίνει ότι η συζυγική του ευτυχία θα είναι τόσο πιο σίγουρη, όσο πιο ευτυχισμένη θα είναι η Ντουνιά.

"Μπορεί να υπάρχουν βέβαια δυσαρμονίες στους χαρακτήρες, μερικές παλιές συνήθειες ή και διαφωνίες στις ιδέες (πράγματα που παρατηρούνται και στα πιο ευτυχισμένα αντρόγυνα), αλλά για το ζήτημα αυτό, η Ντουνιά μου είπε ότι στηρίζεται στον εαυτό της - δεν υπάρχει, λέει, λόγος ν' ανησυχούμε καθόλου, όλα θα τ' αντέξει, αν πρόκειται οι παρά πέρα σχέσεις τους να είναι ειλικρινείς και τίμιες. Μην κρίνουμε έναν άνθρωπο από την εξωτερική του εμφάνιση. Και μένα, λόγου χάρη, μου φάνηκε κάπως απότομος στην αρχή, μπορεί όμως να μου φάνηκε έτσι γιατί είναι ντόμπρος - σίγουρα αυτό θα είναι. Στη δεύτερη επίσκεψη του, όταν πια του είχαμε πει το ναι, πάνω στην κουβέντα, μας είπε ότι και πριν να γνωρίσει τη Ντουνιά, είχε πάρει την απόφαση να διαλέξει για γυναίκα του μια νέα, δίχως προίκα, που να έχει όμως περάσει από μεγάλη φτώχεια, γιατί, λέει, ο άντρας δεν πρέπει να χρωστάει τίποτα στη γυναίκα του και είναι πολύ καλύτερα να τον βλέπει σαν ευεργέτη της. Πρέπει να προσθέσω ακόμα ότι όλα αυτά δεν τα

'πε ακριβώς, όπως σου τα γράφω εγώ, αλλά με τρόπο πιο ευγενικό και όχι τόσο απότομο, έχω ξεχάσει όμως τα λόγια που μεταχειρίστηκε. Έπειτα δεν τα είχε καλοσκεφτεί - ήτανε φανερό ότι του ξέφυγαν με τη ζωηρή συζήτηση και προσπάθησε να τα μπαλώσει ύστερα και να διασκεδάσει την εντύπωση που έκαναν. Εμένα ωστόσο μου φάνηκαν κάπως χοντροκομμένα και το είπα αργότερα στη Ντουνιά, εκείνη όμως μου απάντησε, θυμωμένα μάλιστα, πως δεν έχουνε σημασία τα λόγια, αλλά οι πράξεις και έχει δίκιο, βέβαια. Αλλά προτού να πάρει την απόφαση της, έμεινε άγρυπνη όλη τη νύχτα και, νομίζοντας πως εγώ είχα αποκοιμηθεί, σηκώθηκε κι έφερνε βόλτες πέρα-δώθε όλη τη νύχτα. Τέλος, γονάτισε και προσευχήθηκε πολλή ώρα μπροστά στα εικονίσματα και το πρωί μου είπε ότι αποφάσισε να παντρευτεί.

"Όπως σου ανέφερα, ο Πιότρ Πετρόβιτς, θα έφευγε για την Πετρούπολη. Έχει κάτι σπουδαίες υποθέσεις, που επιβάλλουν την παρουσία του εκεί πέρα και θέλει ν' ανοίξει στην Πετρούπολη δικηγορικό γραφείο. Ασκεί το επάγγελμα του δικηγόρου από πολύν καιρό και τώρα τελευταία κέρδισε μια μεγάλη δίκη. Είναι απόλυτη ανάγκη να 'ρθει στην Πετρούπολη - έχει μια σημαντική υπόθεση στον Άρειο Πάγο. Έτσι, αγαπημένε μου Ρόντια, θα μπορέσει οπωσδήποτε να σου φανεί πολύ χρήσιμος. Και η Ντουνιά κι εγώ έχουμε τη γνώμη ότι θα μπορούσες από τώρα κιόλας ν' αρχίσεις την καριέρα σου και να θεωρείς το μέλλον σου απόλυτα εξασφαλισμένο. Αχ! Να γινότανε τουλάχιστον αυτό! Θα 'τανε μια επιτυχία, που θα 'πρεπε να τη βλέπουμε σα δώρο του θεού. Η Ντουνιά μόνο αυτό έχει στο νου της. Είπαμε κιόλας σχετικά μ' αυτό το ζήτημα δυο λόγια στον Πιότρ Πετρόβιτς. Φάνηκε πολύ επιφυλακτικός και είπε ότι, φυσικά, του χρειαζότανε ένας γραμματέας. Σίγουρα, θα προτιμούσε, λέει, πιο πολύ να δίνει το μισθό σ' έναν δικό του άνθρωπο παρά σ' έναν ξένο, φτάνει μονάχα να είναι ικανός γι' αυτή τη δουλειά (λες και δεν είσαι συ ικανός). Πάνω σ' αυτό όμως διατύπωσε μερικές επιφυλάξεις, σχετικά με τις πανεπιστημιακές σου σπουδές που, κατά τη γνώμη του, δε θα σου αφήνουν τον καιρό να δουλέψεις στο γραφείο του. Η υπόθεση έχει σταματήσει εδώ για την ώρα, αλλά η Ντουνιά δεν έχει στο νου της τίποτ' άλλο. Πριν από μερικές ημέρες κατάστρωσε, με πυρετώδη βιασύνη, ένα σχέδιο για το μέλλον σου. Λέει πως θα μπορέσεις κατόπιν να γίνεις βοηθός και συνεταίρος ακόμα του Πιότρ Πετρόβιτς, αφού μάλιστα σπουδάξεις και συ νομικά. Και γω συμφωνώ πέρα για πέρα μαζί της και δέχομαι όλες τις απόψεις κι όλες τις ελπίδες της. Δεν βλέπω τίποτα το απίθανο σ' αυτό και παρά τη σημερινή επιφυλακτικότητα του Πιότρ Πετρόβιτς (επιφυλακτικότητα πολύ δικαιολογημένη, μια και δε σε γνωρίζει ακόμα), η Ντουνιά είναι απόλυτα σίγουρη πως θα τα καταφέρει να πραγματοποιήσει τους σκοπούς της, με την καλή επίδραση που ξέρει να ασκεί στο μέλλοντα σύζυγο της.

Το πιστεύει. Φυσικά, αποφεύγουμε να μιλάμε για τα όνειρα μας μπροστά τον Πιότρ Πετρόβιτς, ιδίως για τη λαχτάρα μας να σε ιδούμε μια μέρα συνεταίρο του. Είναι άνθρωπος θετικός κι ίσως να το 'βλέπε άσχημα και να του φαίνονταν όλα αυτά χίμαιρες. Επίσης, ούτε η Ντουνιά, ούτε και γω του είπαμε τίποτα για την ελπίδα μας ότι θα σε βοηθήσει, δίνοντας σου τα χρήματα που θα σου χρειάζονται,

όσον καιρό θα είσαι στο Πανεπιστήμιο. Δεν του μιλήσαμε καθόλου γι' αυτό, πρώτα-πρώτα γιατί είναι κάτι που θα γίνει μόνο του στο μέλλον και, ασφαλώς, θα στο προτείνει ο ίδιος δίχως ανώφελες εισηγήσεις (ό,τι και να κάνει δε μπορεί να τ' αρνηθεί αυτό στη Ντουινιά), πολύ περισσότερο μάλιστα αφού μπορείς να γίνεις το δεξί του χέρι. Δεν πρόκειται να σου δίνει καμμιά βοήθεια, ή να σου κάνει ρουσφέτι. Απλώς θα σου δίνει ένα μισθό που θα κερδίζεις με τον ιδρώτα σου.

"Να λοιπόν τί λογαριάζει να κάνει η Ντουινιά για σένα. Και γω είμαι πέρα για πέρα σύμφωνη μαζί της. Ο δεύτερος λόγος, που δεν του μιλήσαμε γι' αυτό, είναι ότι θέλαμε να είσαι μαζί του, σαν ίσος προς (σο, στην πρώτη σας συνάντηση που θα γίνει πολύ σύντομα. Όταν η Ντουινιά του μιλούσε για σένα με ενθουσιασμό, απάντησε, ότι για να κρίνει έναν άνθρωπο, έπρεπε πρώτα-πρώτα να τον ιδεί ο ίδιος από κοντά. Επιφυλάχτηκε λοιπόν να σχηματίσει τη γνώμη του για σένα, την ημέρα που θα σε γνωρίσει.

"Θα σου πω κάτι, πολυαγαπημένε μου Ρόντια. Για ορισμένους λόγους (που δεν έχουνε καμμιά σχέση με τον Πιότρ Πετρόβιτς, άλλο είναι εντελώς προσωπικοί μου, δηλαδή γεροντίστικες ιδιοτροπίες), πιστεύω πως θα είναι ίσως πολύ καλύτερα, μετά το γάμο τους, να μείνω στο σπίτι μας όπως και τώρα και να μην πάω μαζί τους. Είμαι απόλυτα σίγουρη πως θα είναι αρκετά ευγενικός και θα έχει τη λεπτότητα να με παρακαλέσει να μη χωριστώ από την κόρη μου. Είναι αυτονόητο, και γι' αυτό δεν έκανε καθόλου κουβέντα, ως τα σήμερα, εγώ όμως θ' αρνηθώ. Μου δόθηκε πολλές φορές στη ζωή μου η ευκαιρία να διαπιστώσω ότι οι γαμπροί δε συμπαθούν και πολύ τις πεθερές τους. Δε θα 'θελα να τους στενοχωρήσω στο παραμικρό κι εννοώ να μείνω εντελώς ανεξάρτητη: Ένα κομμάτι ψωμί πάντοτε θα το 'χω εξασφαλισμένο με παιδιά σαν και σένα και τη Ντουινιά. Αν είναι δυνατό θα μείνω κάπου κοντά και στους δυο σας, γιατί, Ρόντια μου, σου φύλαξα για το τέλος το καλό νέο: Μάθε, λοιπόν, πολυαγαπημένο μου παιδί, ότι σε λίγο θα ξαναβρεθούμε όλοι μαζί και θ' αγκαλιαστούμε και οι τρεις, ύστερα από χωρισμό τριών χρόνων.

Από τώρα κιόλας, εγώ και η Ντουινιά τ' αποφασίσαμε να 'ρθούμε στην Πετρούπολη. Πότε; Δεν το ξέρω, πάντως όμως πολύ σύντομα, ίσως μάλιστα σε καμμιά βδομάδα. Εξαρτάται από τις διαθέσεις του Πιότρ Πετρόβιτς, που θα μας ανακοινώσει αμέσως μόλις εγκατασταθεί στην Πετρούπολη. Για ορισμένους λόγους θέλει να γίνει ο γάμος όσο το δυνατόν γρηγορότερα, πριν απ' τη Σαρακοστή, αν γίνεται. Κι αν δεν προλαβαίνουμε, να γίνει αμέσως ύστερα απ' την Πεντηκοστή.

"Αχ! Με τί χαρά θα σε σφίξω στην αγκαλιά μου! Η Ντουινιά πετάει απ' τη χαρά της, που θα σε ξαναδεί και είπε μια φορά, στ' αστεία, πως και μονάχα γι' αυτό θα παντρευότανε τον Πιότρ Πετρόβιτς. Είναι άγγελος η Ντουινιά. Αυτή τη φορά δε σου γράφει κι αυτή τίποτα στο γράμμα μου. Με παρακάλεσε μόνο να σου πω πως έχει τόσα και τόσα να σου πει, ώστε δε τ' αποφασίζει να πιάσει την πέννα στο χέρι της.

Γιατί, μέσα σε λίγες γραμμές, δε μπορεί να πεί κανείς τίποτα, θα στενοχωρηθεί περισσότερο. Μου λέει να σε αγκαλιάσω και να σε φιλήσω πολύ.

"Αν και θ' ανταμώσουμε, σίγουρα, λογαριάζω να σου στείλω αυτές τις ημέρες όσο πιο πολλά λεφτά μπορέσω. Από τότε που έμαθαν όλοι ότι ο Πιότρ Πετρόβιτς θα παντρευτεί τη Ντουινιά, η φερεγγυότητα μου μεγάλωσε ξαφνικά. Από δω και μπρος ο Αθανάση Ιβάνοβιτς θα δέχεται να μου προκαταβάλει μέχρι εβδομηνταπέντε ρούβλια απ' τη σύνταξη μου. Έτσι, θα μπορέσω, ίσως, να σου στείλω εικοσιπέντε και τριάντα ακόμα ρούβλια, θα σου έστειλνα περισσότερα, αν δεν φοβόμουν τα έξοδα που έχουμε να κάνουμε στο ταξίδι. Ο Πιότρ Πετρόβιτς προσφέρθηκε ν' αναλάβει αυτός ένα μέρος απ' τα έξοδα του ταξιδιού, δηλαδή να μας μεταφέρει με κάτι γνωριμίες που έχει, τις αποσκευές μας, ωστόσο πρέπει να πληρώσουμε τα εισιτήρια μας ως την Πετρούπολη και δε μπορούμε να είμαστε χωρίς πεντάρα όταν θα φτάσουμε, τις πρώτες μέρες τουλάχιστον. Καθίσαμε και κάναμε με τη Ντουινιά τους λογαριασμούς, όσο γινότανε λεπτομερέστερα: Το ταξίδι δε θα μας στοιχίσει πολύ ακριβά. Απ' την πόλη μας ως τον σιδηροδρομικό σταθμό έχουμε να κάνουμε μόνο ενενήντα βέρστια και συμφωνήσαμε μ' ένα γνωστό μας αγωγιάτη, που θα μας πάει ως το σταθμό. Από κει θα ταξιδέψουμε μια χαρά στην τρίτη θέση. Έτσι, λοιπόν, θα τα καταφέρω κατά πάσαν πιθανότητα να σου στείλω όχι εικοσιπέντε, αλλά τριάντα ρούβλια.

"Φτάνουν όμως αυτά. Μουντζούρωσα δυο μεγάλες κόλλες χαρτί και δεν μου μένει άλλος χώρος. Σου είπα όλη μας την ιστορία κι ένας θεός ξέρει με πόσα γεγονότα είναι γεμάτη! Τώρα, πολυαγαπημένο μου Ρόντια, σε φιλώ ώσπου να συναντηθούμε και σου δίνω τη μητρική μου ευχή. Αγάπα την αδελφή σου Ντουινιά, Ρόντια μου, αγάπα τη όσο σ' αγαπάει κι εκείνη. Και να ξέρεις ότι σ' αγαπάει απέραντα, πολύ περισσότερο κι απ' τον εαυτό της τον ίδιο. Είναι άγγελος, σου λέω, και συ, Ρόντια μου, είσαι το παν για μας, η ελπίδα μας και η παρηγοριά μας για το μέλλον. Φτάνει να 'σαι ευτυχισμένος και θα 'μαστέ ευτυχισμένες και μεις.

Προσεύχεσαι πάντοτε στον καλό θεό, Ρόντια, όπως πρώτα, και πιστεύεις στη θεία Πρόνοια; Φοβάμαι μήπως τρύπωσε στην ψυχή σου η ασέβεια, που είναι τόσο πολύ της μόδας σήμερα. Αν είναι έτσι θα προσευχηθώ για σένα. Θυμίσου, πολυαγαπημένο μου παιδί, πώς ψέλλιζες τις προσευχές σου, καθισμένος στα γόνατα μου, όταν ήσουν μικρός, τότε που ζούσε ακόμα ο πατέρας σου, θυμίσου πόσο ευτυχισμένοι ήμαστε τότε! Γεια σου, ή μάλλον καλή αντάμωση. Σε σφίγγω στην αγκαλιά μου και σου στέλνω χίλια φιλιά.

Δική σου ως τον τάφο

ΠΟΥΛΧΕΡΙΑ ΡΑΣΚΟΛΝΙΚΟΒΑ

Απ' τις πρώτες γραμμές, κι όλη την ώρα που διάβαζε αυτό το γράμμα, τα δάκρυα κυλούσαν στα μάγουλα του Ρασκόλνικωφ. Όταν όμως το τέλειωσε, το πρόσωπο του χλώμιασε και συσπάστηκαν τα χαρακτηριστικά του από ένα τρεμούλιασμα, ενώ ένα βαρύ, χολερικό και γεμάτο κακία χαμόγελο, ζάρωσε τα χείλη του. Άφησε το κεφάλι του να πέσει στο βρώμικο και ισχνό μαξιλάρι του κι άρχισε να σκέφτεται. Χτύπαγε η καρδιά του δυνατά και οι σκέψεις στριφογύριζαν πυρετικά μες στο μυαλό του. Στο τέλος, ένιωσε ένα πνίξιμο και μια στενοχώρια μέσα σ'

αυτό το κίτρινο δωμάτιο, που έμοιαζε με ντουλάπι ή μπαούλο. Το βλέμμα του και οι σκέψεις του αποζητούσαν ένα χώρο ανοιχτό.

Άρπαξε το καπέλο του και βγήκε χωρίς να φοβάται αυτή τη φορά μήπως συναντήσει κανένα στη σκάλα. Την είχε ξεχάσει αυτή τη λεπτομέρεια. Τράβηξε κατά το νησί Βασιλιέφσκυ, μέσα απ' τη λεωφόρο Β..., σα να είχε εκεί πέρα κάποια δουλειά πολύ επείγουσα. Αλλά, κατά πως το συνήθιζε, περπατούσε χωρίς να προσέχει τίποτα στον δρόμο του, μονολογώντας από μέσα του ή και δυνατά καμμιά φορά, πράγμα που παραξένευε πολύ τους διαβάτες. Πολλοί τον έπαιρναν για μεθυσμένο.

4

Το γράμμα της μητέρας του τον βασάνιζε. Σχετικά όμως με το βασικό, το κεφαλαιώδες ζήτημα, δεν απόμεινε πια μέσα του ο παραμικρός δισταγμός, από την πρώτη κιόλας στιγμή που διάβαζε το γράμμα. Κατά βάθος, είχε πάρει πια την απόφαση μες στο κεφάλι του, και την είχε πάρει οριστικά: "Όσο ζω εγώ, αυτός ο γάμος δε θα γίνει, κι ας πάει στο διάβολο ο κύριος Λούζιν".

"Είναι ολοφάνερο", μουρμούριζε ανάμεσα στα δόντια του, μ' ένα χαμόγελο, σα να χαιρότανε προκαταβολικά για τον θρίαμβο που θα σημείωνε η απόφαση του.

"Όχι, μητέρα, όχι Ντουνιά, δε με ξεγελάτε εμένα! Κι από πάνω να μου ζητάνε συγγνώμη, που δε ζήτησαν τη συμβουλή μου και τ' αποφάσισαν χωρίς να με ρωτήσουν. Αυτό μας έλειπε! Φαντάζονται πως δεν υπάρχει πια τρόπος να τα χαλάσουμε, θα το ιδούμε αν υπάρχει ή όχι τέτοιος τρόπος.

"Και βρήκανε μια δικαιολογία εκπληκτική" "Είναι τόσο δραστήριος, τόσο πολυάσχολος άνθρωπος" ο Πιότρ Πετρόβιτς", που δε μπορεί παρά και ο γάμος του ακόμα να γίνει με την ταχύτητα ταχυδρομικής άμαξας - για να μην πούμε ατμομηχανής.

"Όχι, Ντουνιά, το βλέπω ολοκάθαρα και τα ξέρω όλα - που έχεις να μου πεις. Ξέρω τί σκέφτηκες ολόκληρη εκείνη τη νύχτα, που πηγαινοερχόσουν πέρα-δώθε στην κάμαρα και τί ζήτησες στις προσευχές σου απ' την Παναγία του Καζάν, που η εικόνα της κρέμεται στο δωμάτιο της μητερούλας. Είναι τόσο τραχύ: ο ανήφορος του Γολγοθά!... Χμ.. Έτσι, λοιπόν, πάρθηκε η απόφαση οριστικά. Σου αρέσει, αδελφή μου Αβντότια Ρομάνοβνα, νε' παντρευτείς έναν άνθρωπο θετικό, που έχει μια περιουσία (ας πούμε που έχει κιόλας μια περιουσία, είναι πιο σοβαρό, πιο επιβλητικό έτσι), που έχει δυο θέσεις, που συμφωνεί με τις ιδέες της νέας γενιάς (όπως το γράφει η μητέρα) και που φαίνεται καλός, όπως παρατηρεί κι η ίδια η Ντουνιά. Αυτό το φαίνεται είναι έξοχο! Και η Ντουνιά θα παντρευτεί αυτό το φαίνεται! Έξοχα! Έξοχα!

"Είμαι περίεργος να μάθω, γιατί η μητέρα έκανε λόγο στο γράμμα της γι' αυτή τη "νέα γενιά". Ηθελε μήπως να δώσει έτσι τον χαρακτήρα του ή απέβλεπε σε κάτι μακρινότερο, λόγου χάριν στο να με κάνει να συμπαθήσω τον κ. Λούζιν; Αχ, αυτές οι πονηριές! Είμαι περίεργος ακόμα να ξεκαθαρίσω και κάτι άλλο: Μέχρι

ποιού σημείου ήτανε ειλικρινείς μεταξύ τους εκείνη την ημέρα κι εκείνη τη νύχτα κι όλον τον άλλο καιρό ύστερα. Ειπώθηκαν στ' αλήθεια όλα αυτά τα λόγια μεταξύ τους, ή μήπως η καθεμιά κατάλαβε τί γινότανε μες στην καρδιά και στο μυαλό της άλλης κι έτσι ήτανε πια τα λόγια περιττά;

Σίγουρα, έτσι έγινε - ως ένα βαθμό τουλάχιστον. Και φαίνεται αυτό από το γράμμα:

Η μαμά τον βρήκε κάπως ψυχρό και απλοϊκή καθώς είναι είπε τις παρατηρήσεις της στη Ντουνιά. Κι εκείνη στενοχωρήθηκε, φυσικά, και της "απάντησε θυμωμένα". Το πιστεύω! Και ποιος δε θα γινότανε έξω φρενών, όταν το πράγμα είναι ολοφάνερο και δεν χρειάζονται ερωτήσεις, όταν πάρθηκε πια η απόφαση και είναι περιττά τα λόγια;

"Κυρίως είναι "ένας άνθρωπος με πολλές δουλειές που φαίνεται καλός":

Να σκεφτεί κανείς μονάχα ότι ανέλαβε να τους μεταφέρει τις αποσκευές με δικά του έξοδα! Πώς θα ήτανε δυνατό να μην είναι καλός, ύστερα απ' αυτό;

Κι εκείνες, η μνηστή του και η μητέρα της, θα 'παιρναν έναν αγωγιάτη και θα ταξίδευαν μ' ένα κάρο, σκεπασμένο με ψαθί (ξέρω πολύ καλά τί σημαίνει αυτό γιατί την έχω κάνει έτσι τη διαδρομή αυτή). Δε βαριέσαι! Είναι μόνο ενενήντα βερσιτιάκια! Ύστερα "θα ταξιδέψουμε μια χαρά, στην τρίτη θέση" - χίλια βέρστια.

Φυσικά, έτσι είναι: Πορεύεται κανείς όπως μπορεί. Του λόγου σας, όμως κύριε Λούζιν, τί λέτε γι' αυτό; Πρόκειται για τη μνηστή σας... Και σίγουρα το ξέρατε ότι για να γίνει αυτό το ταξίδι η μητέρα προεξόφλησε τη σύνταξη της. Βέβαια, κατά τη νοοτροπία σας είναι μια υπόθεση καθαρά εμπορική, βλέπετε το πράγμα σα μια επιχείρηση με δυο μερίδια και πρέπει να συμμετέχουν οι εταίροι κατά τις ίδιες αναλογίες: Πρέπει συνεπώς να μοιράζονται τα έξοδα: "Ο ένας το ψωμί, ο άλλος το αλάτι κι ο ταμπάκος χώρια", που λέει κι η παροιμία. Φαίνεται όμως ότι ο επιχειρηματίας μας βγήκε κερδισμένος στο σημείο αυτό: Οι αποσκευές θα στοιχίσουνε λιγότερο από τα έξοδα του ταξιδιού και μάλιστα μπορεί να τις στείλει και τζάμπα. Δεν το βλέπουν τάχα αυτό, ή κάνουν πως δεν το βλέπουν; Και σου λένε κιάλας ότι είναι ευχαριστημένες! Πώς να μην πείς ότι όλα αυτά είναι οι αρχές ακόμα, τα λουλούδια, και ότι οι πραγματικοί καρποί θα έλθουν ύστερα; Το σοβαρότερο σε όλα αυτά δεν είναι η τσιγκουνιά του, η σπαγκοροσύνη του, αλλά κυρίως ο τόνος που έχουν όλα αυτά - ένας τόνος που δείχνει ότι υπάρχει ολόκληρο πρόγραμμα προς εφαρμογή, μόλις θα γίνει ο γάμος. Και γιατί η μητέρα πάει να κάνει τέτοιες τρέλλες; Με τί θα 'ρθει στην Πετρούπολη; Με τρία ρούβλια στην τσέπη ή με δυο "χαρτάκια", όπως τα λέει... εκείνη η γριά; Χμ! Με τί λογαριάζει ύστερα να ζήσει στην Πετρούπολη; Από μερικές ενδείξεις, λέει, κατάλαβε ότι θα ήτανε αδύνατο να μείνει μαζί με τη Ντουνιά μετά το γάμο της, έστω και για λίγον καιρό στις αρχές. Σίγουρα, αυτός ο θαυμάσιος κ. Λούζιν, θ' άφησε να του ξεφύγουν μερικές λέξεις και θα της το 'δώσε να το καταλάβει καλά, παρ' όλο που η μητέρα πάει να μου ρίξει στάχτη στα μάτια, λέγοντας πως εκείνη θ' αρνηθεί να μείνει μαζί τους!

"Τί περιμένει λοιπόν, σε τί υπολογίζεις; Στα εκατόν είκοσι ρούβλια που παίρνει

σύνταξη, απ' όπου πρέπει ν' αφαιρεθούν και τα δανεικά που της έδωσε ο Αθανάση Ιβάνοβιτς; Πλέκει όλο το χειμώνα σάλια και γάντια δίχως δάχτυλα, κουράζοντας τα έρημα ματάκια της. Ξέρω όμως ότι με τα σάλια βγάζει μόνο άλλα είκοσι ρούβλια το χρόνο, πάρα πάνω από τα εκατόν είκοσι που είναι η σύνταξη της. Φαίνεται λοιπόν ότι, παρ' όλα αυτά, υπολογίζει στα ευγενικά αισθήματα του κυρίου Λούζιν: "θα το προτείνει ο ίδιος, θα με παρακαλέσει να δεχτώ". Εμένα μου λες! Έτσι κάνουν πάντοτε αυτές οι ρομαντικές ψυχές - όπως μας τής δίνει ο Σίλλερ. Τους αρέσει να στολίζουν, ως την τελευταία στιγμή, την καρακάξα με φτερά παγωνιού, βλέπουν μόνο το καλό και όχι το κακό. Παρ' όλο που μαντεύουν την άλλη όψη του νομίσματος, ποτέ δε λένε απ' τα πριν αυτό που θα 'πρεπε να πουν. Και μόνο που το σκέφτονται τρομάζουν. Κρύβουν και με τα δυο τους χέρια το πρόσωπο τους μπροστά στην αλήθεια, ως τη στιγμή που η εικόνα που έφτιαξαν γι' αυτόν τον άνθρωπο θα 'ρθει η ίδια για να τους στραπατσάρει τα μούτρα.

"Θά 'θελα πολύ να μάθω αν ο κύριος Λούζιν είναι παρασημοφορημένος. Στοιχηματίζω πως έχει στη μπουτονιέρα του το παράσημο της Αγίας Άννας και ότι το φορεί όταν τον καλούν σε δείπνο τίποτα επίσημα πρόσωπα ή εμπορευόμενοι. Δεν υπάρχει φόβος να το ξεχάσει και την ημέρα του γάμου. Ύστερα απ' όλα αυτά, ας πάει να γ...

"Και, τέλος πάντων, καλά για τη μητέρα, έτσι είναι πλασμένη. Η Ντουνιά όμως; Αγαπητή μου Ντουνιά, σε ξέρω εγώ πολύ καλά. Ήσουν είκοσι χρονών την τελευταία φορά που ειδωθήκαμε. Είχα καταλάβει πια το χαρακτήρα σου. Η μητερούλα μου γράφει στο γράμμα της ότι η Ντουνιά "αντέχει πολύ". Αυτό το 'ξερά. Το ξέρω εδώ και δυόμισυ χρόνια. Εδώ και δυόμισυ χρόνια, μονάχα αυτό ακριβώς σκεφτόμουνα, ότι μπορεί ν' αντέξει η Ντουνιά πολλά βάσανα. Αφού μπόρεσε κι άντεξε τον Σβιντριγκάιλωφ κι όλες τις άλλες συνέπειες, πρέπει ασφαλώς να πιστέψουμε, πως η ικανότητα της στο ν' αντέχει βάσανα, είναι πολύ μεγάλη. Και να που τώρα φαντάστηκαν, αυτή και η μητέρα, ότι θα μπορέσουν ν' αντέξουν και τον κύριο Λούζιν, να τους κάνει κήρυγμα για τα πλεονεκτήματα των γυναικών, που τις παίρνεις μέσα από τη φτώχεια και για την ευγνωμοσύνη που πρέπει να αισθάνονται προς τον ευεργέτη σύζυγο τους - και να τα διακηρύσσει όλα αυτά στην πρώτη κιόλας συνάντησή τους! Έστω, ας πούμε πως αυτό του "ξέφυγε", αν και είναι μάλλον υπολογιστής (κι έτσι δεν είναι δυνατόν να του ξέφυγε τίποτα αλλά είχε ακριβώς το σκοπό να εξηγηθεί απ' την αρχή), η Ντουνιά όμως; Η Ντουνιά; Το κατάλαβε πολύ καλά αυτό το μούτρο κι ωστόσο, θα πρέπει να περάσει όλη τη ζωή της δίπλα σε τέτοιον άντρα! Αυτή όμως, θα προτιμούσε καλύτερα να τρώει ξερό ψωμί και να πίνει μονάχα νερό, παρά να πουλήσει την ψυχή της. Δε θα ξε-πούλαγε ποτέ την ελευθερία της για τις ανέσεις. Δε θα δεχόταν να την ξεπουλήσει ακόμα κι αν της έδιναν ολόκληρο το Σλέσβιχ-Χολστάιν, όχι για χάρη ενός κυρίου Λούζιν! Όχι! Η Ντουνιά που ήξερα εγώ δεν ήτανε έτσι και... σίγουρα, δε θα 'χει αλλάξει σήμερα καθόλου.

"Τί να πεις; Είναι θλιβερό να μένεις σε Σβιντριγκάιλωφ. Είναι σκληρό να σέρνεσαι για διακόσια ρούβλια σ' όλη σου τη ζωή από επαρχία σ' επαρχία

κάνοντας την γκουβερνάντα. Ξέρω όμως πως η αδελφή μου θα προτιμούσε να κάνει το νέγρο σε φυτείες ή να δουλεύει σα Λεττονός σε Γερμανούς τσιφλικάδες της Βαλτικής, παρά να βρωμίσει την ψυχή και τα αισθήματα της, δένοντας τη ζωή της μ' έναν άνθρωπο, που δε θα τον εκτιμάει καθόλου, που δεν έχει τίποτα κοινό μαζί του, μόνο και μόνο για προσωπικό της όφελος. Ακόμα κι αν ο κ. Λούζιν ήτανε από καθαρό χρυσάφι ή σκαλισμένος ολόκληρος πάνω σε διαμάντι, η Ντουινιά δε θα δεχότανε ποτέ να γίνει νόμιμη παλλακίδα του. Γιατί λοιπόν τ' αποφάσισε τώρα; Τί σημαίνει αυτό; Πού βρίσκεται το αίνιγμα;

"Το πράγμα είναι ολοφάνερο: Η Ντουινιά δε θα πουλιότανε ποτέ για τον εαυτό της, για τη δικιά της αποκατάσταση. Ακόμη κι αν ήτανε να γλυτώσει έτσι το θάνατο, πάλι δε θα πουλιότανε. Για ένα αγαπημένο της πρόσωπο, όμως, για έναν άνθρωπο που θα τον λάτρευε, θα πουλιότανε! Να λοιπόν τι είναι το αίνιγμα: θα πουληθεί για τον αδελφό της και για τη μητέρα της. θα πουλήσει τα πάντα! Ω, ναι, σε κάτι τέτοιες περιπτώσεις, επιδιώκουμε να εκμηδενίσουμε ακόμα και τα αισθήματα μας.

Βγάζουμε στο παζάρι την ελευθερία μας, τη γαλήνη μας και την ίδια τη συνείδηση μας - τα πάντα. Ας γκρεμιστεί η ζωή μας, φτάνει μόνο να είναι ευτυχισμένοι οι αγαπημένοι μας. Κι ακόμα, σφυρηλατούμε μια δικιά μας θεολογική ερμηνεία της συνείδησης, παρμένη από την ηθική διδασκαλία των Ιησουιτών και καθησυχάζουμε για λίγον καιρό, αποχτάμε τη βεβαιότητα ότι έτσι πρέπει να 'ναι, οπωσδήποτε, και ότι, αφού ο σκοπός είναι καλός, κάθε μέσο που θα χρησιμοποιήσουμε για την επιτυχία του είναι καθαγιασμένο. Έτσι είμαστε και το πράγμα είναι ολοφάνερο σαν το φως της ημέρας. Είναι ολοφάνερο ότι υπάρχει στη μέση ο Ροντιόν Ρωμάνοβιτς Ρασκόλνικωφ και κανένας άλλος. Γι' αυτόν μονάχα πρόκειται, αυτός είναι στο πρώτο πλάνο. Πρέπει να του εξασφαλίσουμε την ευτυχία του και την ελευθερία του, να τον βοηθήσουμε να βγάλει το Πανεπιστήμιο, να του βρούμε σ' ένα γραφείο μια θέση συνεταιίρου και κατόπιν θα γίνει πλούσιος, ύστερα... γιατί όχι;... θ' αποχτήσει φήμη, ίσως και δόξα ακόμα στα τέλη της ζωής του! Και η μητέρα; Γι' αυτή μόνον ο Ρόντια της υπάρχει, ο κανακάρης της, το πρώτο παιδί της. Πώς να μη θυσιάσει για έναν τέτοιο πρωτότοκο γιο την κόρη της, έστω και μια κόρη σαν τη Ντουινιά;

"Ω, αγαπημένες και άδικες καρδιές! Μα τί, λοιπόν, θα καταντήσουμε να δεχτούμε τη μοίρα της Σόνιας, της Σόνιας Μαρμελάντωφ, της αιώνιας Σόνιας, που θα υπάρχει όσο θα υπάρχει και ο κόσμος; Εκτιμήσατε καλά και οι δυο σας την έκταση της θυσίας σας; Την εκτιμήσατε; Κοιτάξατε τις δυνάμεις σας, ψάξατε να ιδείτε ποιο είναι το συμφέρον σας; Είναι λογικό αυτό το πράγμα;

Το ξέρεις. Ντουινιά, ότι η τύχη της Σόνιας δεν είναι καθόλου χειρότερη από τη δικιά σου, που θα είσαι αναγκασμένη να περάσεις τη ζωή σου μαζί με τον κ. Λούζιν; "Δεν υπάρχει βέβαια αίσθημα", γράφει η μητέρα. Μα τότε, αφού δεν έχει καμμιά θέση εδώ ο έρωτας, ούτε η εκτίμηση και, αντίθετα, υπάρχει από τώρα κιόλας μια απέχθεια, μια περιφρόνηση, ένα αίσθημα αηδίας, δεν αντιστοιχεί αυτό το πράγμα με τη μοίρα εκείνης της κοπέλας που επιδίδεται στην πορνεία και "πρέπει να είναι καθαρή;". Βλέπετε σεις καμμιά διαφορά;

Το καταλαβαίνετε ότι η καθαριότητα ενός Λούζιν αντιστοιχεί ακριβώς προς την καθαριότητα της Σόνιας; Ίσως μάλιστα να είναι χειρότερη, πιο άσχημη, πιο ποταπή γιατί, όπως και να το κάνουμε. Ντουνιά, εσύ θα έχεις σα σκοπό την παραπανήσια άνεση, ενώ γι' αυτούς εκεί το ζήτημα ήταν να μην ψοφήσουνε απ' την πείνα!

Στοιχίζει ακριβά, αυτή η καθαριότητα. Ντουνιά! Αργότερα, αν οι ώμοι σου δε μπορέσουν να κρατήσουν τέτοιο βάρος και μετανιώσεις; Τί θλίψεις που θα έχεις τότε, τί πίκρες, τί κατάρεις θα κάνεις, πόσα δάκρυα θα κρύβεις, γιατί δεν είσαι βέβαια εσύ Μάρθα Πετρόβνα. Και τί θ' απογίνει η μητέρα; Από τώρα κιόλας είναι ανήσυχη και βασανίζεται. Τί θα γίνει αργότερα όταν θα τα ιδεί όλα ξεκάθαρα; Αλλά και γω;

"Αλήθεια, τί σκεφτήκατε, λοιπόν, για μένα; Δεν τη θέλω τη θυσία σου, Ντουνιά, ούτε και τη δικιά σου, μητερούλα! Κι όσο ζω εγώ, αυτό το πράγμα δε θα γίνει, όχι, δε θα το ανεχθώ!"

Ξαφνικά, συνήλθε και σταμάτησε.

"Δε θα γίνει! Αλλά εσύ... τί κάνεις, λοιπόν, εσύ για να το εμποδίσεις να γίνει; Θα τους το απαγορεύσεις; Με ποιο δικαίωμα; Τί μπορείς να τους υποσχεθείς εσύ για να 'χεις αυτό το δικαίωμα που θέλεις να ασκήσεις; Πώς θα τους αφιερώσεις όλη σου τη ζωή, όλο σου το μέλλον, όταν θα τελειώσεις τις σπουδές σου και θα βρεις μια θέση; Τα ξέρουμε αυτά τα παραμύθια. Κι εξ άλλου, εδώ δεν πρόκειται για το μέλλον, αλλά για το παρόν. Γιατί σ' αυτή την περίπτωση πρέπει πρώτα απ' όλα να σκεφθούμε το παρόν. Κάθεσαι και ζεις εις βάρος τους. Τα λεφτά που σου στέλνουν τα εξοικονομάνε προεξοφλώντας μια ετήσια σύνταξη εκατόν είκοσι ρουβλιών και παίρνοντας προκαταβολή από τους Σβιντριγκάιλωφ. Πώς τίς υπερασπίζεσαι εσύ, αυριανέ μου εκατομμυριούχε, μπροστά στους Σβιντριγκάιλωφ και τους Αθανάση Ιβάνοβιτς Βαχρούσιν; Μπας και βλέπεις τον εαυτό σου σαν ολύμπιο θεό και νομίζεις πως μπορείς να καθορίζεις τη μοίρα τους; Σε δέκα χρόνια η μητέρα σου θα έχει στραβωθεί ολότελα με τα σάλια που πλέκει και με τα δάκρυα που μπορεί να χύνει, θα 'χει μείνει πετσί και κόκκαλο απ' τη νηστεία. Και η αδελφή σου;

Για σκέψου λίγο, τί θα συμβεί στην αδελφή σου μέσα σε δέκα χρόνια, τί μπορεί να γίνει η αδελφή σου σ' αυτά τα δέκα χρόνια. Το μαντεύεις;"

Αυτοβασανιζότανε έτσι μ' αυτές τις ερωτήσεις και αυτοερεθιζότανε, νιώθοντας κάτι σαν ηδονή. Άλλωστε, όλα αυτά τα ζητήματα, δεν ήτανε καινούργια γι' αυτόν, δεν είχανε τίποτα το αναπάντεχο. Τον έτρωγαν από πολύν καιρό, τον περικύκλωναν, του ξέσχιζαν την καρδιά. Πάει πολύς καιρός που αναμοχλευόταν μέσα του αυτή η ιστορία, που μεγάλωνε και τώρα τελευταία άρχισε να συμπυκνώνεται και να παίρνει τη μορφή ενός τρομακτικού, απίθανου και άγριου ερωτήματος, που πυρπολούσε την καρδιά και το μυαλό του, γυρεύοντας επιταχτικά μιαν απάντηση, που ένιωθε πως είναι αναπόφευκτη. Τώρα, το γράμμα της μητέρας του τον χτύπησε άξαφνα σαν κεραυνός. Δεν ήτανε, βέβαια, τώρα καιρός για κλαψουρίσματα και για πόνους που τους υποφέρεις παθητικά. Αφού αποδείχθηκε πως τα προβλήματα ήτανε άλυτα, έπρεπε ασφαλώς να κάνει κάτι,

και αμέσως μάλιστα, όσο γινότανε γρηγορότερα. Με κάθε θυσία να πάρει μια απόφαση, μια οποιαδήποτε απόφαση.

"Διαφορετικά, πρέπει ν' αρνηθώ ολόκληρη τη ζωή", φώναξε άξαφνα με λύσσα, "να δεχτώ τη μοίρα όπως έρχεται μια για πάντα, και να πνίξω μέσα μου το κάθε τι, να παραιτηθώ απ' το δικαίωμα που έχω και γω να δράσω, να ζήσω, ν' αγαπήσω!".

"Το καταλαβαίνετε, κύριε, καταλαβαίνετε τί πάει να πεί να μην έχεις πού να πας;", είπε καθώς θυμήθηκε ξαφνικά την ερώτηση που του έκανε χθες ο Μαρμελάντωφ, "γιατί ο κάθε άνθρωπος, πρέπει οπωσδήποτε να έχει κάποιο μέρος όπου να μπορεί να πάει".

Ξαφνικά ανατρίχιασε: Παρουσιάστηκε στο μυαλό του μια σκέψη που την είχε κάνει και χθες. Αλλά δεν ανατρίχιαζε τώρα επειδή του ξαναρχότανε αυτή η σκέψη. Ήξερε πολύ καλά, το προαισθανότανε, πως θα του ξαναρχότανε και την περίμενε. Άλλωστε τούτη εδώ η σκέψη, δεν ήτανε καθόλου ίδια με τη χθεσινή. Η διαφορά είναι ότι εδώ κι ένα μήνα, και χθες ακόμα, του παρουσιαζότανε μόνο σαν όνειρο, ενώ τώρα... φαινότανε ολότελα διαφορετική από τα όνειρα, με μια μορφή καινούργια, απειλητική, εντελώς άγνωστη του. Και την καταλάβαινε απόλυτα αυτή τη μεταμόρφωση... Το αίμα χτυπούσε δυνατά στα μηνίγγια του και τα μάτια του θόλωσαν...

Κοίταζε τριγύρω του βιαστικά, γυρεύοντας να βρει' κάτι. Αισθανότανε την επιθυμία να καθίσει κάπου κι έψαχνε για κανένα παγκάκι. Περνούσε τη στιγμή εκείνη τη λεωφόρο Κ... Καμμιά εκατοστή βήματα πιο πέρα έβλεπε ένα παγκάκι. Έτρεξε προς τα εκεί όσο μπορούσε γρηγορότερα, στο δρόμο όμως του 'τύχε μια μικροπεριπέτεια, που του απέσπασε την προσοχή.

Καθώς κοίταζε τον πάγκο, είδε μια γυναίκα που βάδιζε μπροστά του, καμμιά εικοσαριά βήματα μακρύτερα. Στην αρχή, δεν την πρόσεξε καθόλου, όπως δεν πρόσεχε ως τώρα κι όλα τα πράγματα που παρουσιάζονταν μπροστά του. Τύχαινε πολλές φορές, λόγου χάρη, να γυρίζει στο δωμάτιο του και να μη θυμάται καθόλου από ποιους δρόμους πέρασε. Και το 'χε συνηθίσει να περπατάει έτσι. Αυτή όμως η γυναίκα, που βάδιζε μπροστά του, είχε πάνω της κάτι το παράξενο που του χτύπησε αμέσως στα μάτια, κάτι τι που σιγά-σιγά συγκέντρωσε ολόκληρη την προσοχή του επάνω της, χωρίς να το θέλει κι ο ίδιος στην αρχή, και σχεδόν με αποστροφή, αλλά όλο και ισχυρότερα ύστερα. Του γεννήθηκε ξαφνικά η επιθυμία να μάθει τί ακριβώς ήτανε αυτό το τόσο έντονα παράξενο, που είχε απάνω της εκείνη η γυναίκα.

Πρώτα-πρώτα, θα πρέπει να ήτανε μια κοπέλα πολύ μικρή: Περπατούσε με τέτοια ζέστη, χωρίς κανένα κάλυμμα στο κεφάλι, δίχως ομπρέλα και δίχως γάντια, κουνώντας τα χέρια της κατά τρόπο κωμικό, σαν ανεμόμυλος. Φορούσε ένα παλιό μεταξωτό φουστάνι, ελαφρό, που φαινότανε όμως κι αυτό παράξενα βαλμένο, μισοκουμπωμένο, και στη μέση, πίσω, ξεσκισμένο εκεί που άρχιζε η φούστα: ολόκληρη λουρίδα είχε ξεκολλήσει και κρεμότανε σαλεύοντας πέρα-δώθε. Γύρω στο λαιμό της είχε ρίξει ένα μικρό σάλι, που έπεφτε όμως στραβά

από τη μια μεριά. Επί πλέον, βάδιζε με αστάθεια, τρεκλίζοντας και γέρνοντας πότε από τη μια μεριά και πότε από την άλλη.

Την έφτασε, τη στιγμή που πλησίαζε στο παγκάκι. Μόλις έφτασε εκεί, σωριάστηκε στην άκρη του πάγκου, έγειρε το κεφάλι της πίσω, στο στήριγμα, κι έκλεισε τα μάτια. Ήταν φαίνεται πεθαμένη στην κούραση. Προσέχοντας την καλύτερα, κατάλαβε αμέσως πως ήτανε τύφλα στο μεθύσι.

Το θέαμα ήτανε τόσο τερατωδώς παράξενο, που αναρωτήθηκε μήπως έκανε λάθος.

Έβλεπε μπροστά του μια κοπελίτσα νεώτατη, δεκάξη το πολύ χρονών, ίσως και δεκαπέντε, αδύνατη, με μαλλιά ξανθά, ωραία, αλλά με πρόσωπο κάπως φλογισμένο και λίγο πρησμένο, θα 'λεγες. Φαινότανε να μην καταλαβαίνει τίποτα. Είχε βάλει το 'να πόδι πάνω στ' άλλο, δείχνοντας περισσότερο απ' όσο έπρεπε τις γάμπες της και, κατά πάσαν πιθανότητα, δεν το πολυκαταλάβαινε ότι βρισκότανε στο δρόμο.

Ο Ρασκόλνικωφ, ούτε κάθισε, ούτε ήθελε να φύγει, παρά στεκότανε μπροστά της όρθιος, δίχως να ξέρει τί απόφαση να πάρει. Αυτός ο δρόμος είναι πάντοτε σχεδόν έρημος. Τώρα, στη μία μετά το μεσημέρι, μ' αυτή τη ζέστη δεν περνούσε από κει ψυχή. Ωστόσο, καμμιά δεκαπενταριά βήματα πιο πέρα, είχε σταθεί παράμερα, σε κάτι δεντράκια στην άκρη του δρόμου, κάποιος κύριος, που καταλάβαινες αμέσως ότι θα 'θελε να πάει και κείνος κοντά στην κοπέλα με ορισμένους σκοπούς. Την είχε ιδεί κι αυτός από μακριά και πήγαινε κοντά της, αλλά του χάλαγε τη δουλειά ο Ρασκόλνικωφ. Του έριχνε άγριες ματιές, προσπαθώντας ωστόσο να μην τον πάρει χαμπάρι, και περίμενε ανυπόμονα τη στιγμή που θα έφευγε αυτός ο κουρελιάρης, για να του αφήσει ελεύθερη τη θέση. Το πράγμα ήτανε ολοφάνερο!

Ο κύριος αυτός θα ήτανε καμμιά τριανταριά χρονών, γεροδεμένος, παχουλός, με πρόσωπο ροδοκόκκινο, με ρόδινα χείλη στολισμένα με ένα μουστάκι και ντυμένος κομψότατα. Ο Ρασκόλνικωφ θύμωσε τρομερά: τον έπιασε ξαφνικά μια μανία να προσβάλει μ' έναν οποιονδήποτε τρόπο αυτόν τον χοντρο-λιμοκοντόρο. Παράτησε για μια στιγμή την κοπέλα και τον πλησίασε.

"Έ, του λόγου σου, Σβιντριγκάιλωφ! Τί γυρεύεις εδώ;", φώναξε σφίγγοντας τις γροθιές του και δείχνοντας μ' ένα χαμόγελο τα δόντια του, όπου φαινότανε ένας αφρός λύσσας.

"Τί θα πεί αυτό;", ρώτησε ο κύριος αυστηρά, ζαρώνοντας τα φρύδια του και παίρνοντας ένα ύφος ακατάδεχτης κατάπληξης.

"Να στρίβεις από δω, αυτό θα πεί".

"Πώς τολμάς, παλιάνθρωπε!".

Και σήκωσε το μπαστούνι του.

Ο Ρασκόλνικωφ όρμησε κατά πάνω του, με τις γροθιές σφιγμένες, δίχως να σκεφτεί πως ο χοντρός κύριος θα μπορούσε να τα βάλει με δυο σαν κι αυτόν. Εκείνη τη στιγμή, όμως, κάποιος τον άρπαξε από πίσω με δύναμη: Ήτανε ένας αστυνομικός που μπήκε στη μέση.

"Ε, κύριοι! Παρακαλώ να λείπουν οι καυγάδες σε δημόσιο χώρο. Τί συμβαίνει; Ποιος είσαστε σεις;" ρώτησε αυστηρά τον Ρασκόλνικωφ, βλέποντας τα κουρελιασμένα ρούχα του.

Ο Ρασκόλνικωφ κοίταξε τον αστυνομικό επίμονα. Είχε μια φυσιογνωμία αγαθού στρατιωτικού, με τις γκρίζες φαβορίτες του, και με μια έκφραση αρκετά έξυπνη. "Καλά που ήρθατε", του είπε, πιάνοντας τον από το μπράτσο. "Εσάς ακριβώς χρειαζόμουν. Είμαι πρώην φοιτητής και λέγομαι Ρασκόλνικωφ - το λέω για του λόγου σου, αν σ' ενδιαφέρει να το μάθεις", πρόσθεσε γυρίζοντας κατά τον χοντρό κύριο. "Ελάτε μαζί μου, θα σας δείξω κάτι". Και πιάνοντας τον αστυφύλακα από το χέρι, τον πήγε κοντά στο παγκάκι.

"Κοιτάζτε, είναι τύφλα στο μεθύσι. Τώρα δα περπατούσε στο δρόμο. Δεν ξέρω από πού βγήκε και ποια είναι, αλλά δε φαίνεται να είναι από τις δηλωμένες... Το πιθανότερο είναι να την μέθυσαν... να της έστησαν καμμιά παγίδα... για πρώτη φορά, καταλαβαίνετε; Ύστερα, θα την πέταξαν στο δρόμο... Κοιτάζτε πώς είναι ξεσχισμένο το φουστάνι της και πώς το έχει βάλει; Είναι φανερό ότι δεν το φόρεσε η ίδια, ότι την έντυσαν... Και την έντυσαν χέρια που δεν ξέρουν να το κάνουν αυτό, χέρια αντρικά. Δεν χωράει αμφιβολία. Και τώρα κοιτάζτε και κείνον τον ομορφονιό, που ήμουν έτοιμος ν' αρπαχτώ μαζί του. Δεν τον γνωρίζω, τον βλέπω για πρώτη φορά, αλλά την πρόσεξε και κείνος στο δρόμο. Είδε πως είναι μεθυσμένη, πως δεν ξέρει τί κάνει και τώρα έχει μια τρομερή επιθυμία να την πλησιάσει, να την πάρει έτσι, όπως είναι σ' αυτήν την κατάσταση, και να την πάει κάπου... Έτσι είναι, σίγουρα, πιστέψτε με, δε γελιέμαι εγώ. Τον είδα με τα μάτια μου που την παραμόνευε και την ακολουθούσε. Αλλά του χάλασα τη δουλειά. Και τώρα περιμένει να φύγω. Να τος! Τραβήχτηκε λίγο πιο πέρα και κάνει πως στρίβει τσιγάρο. Πώς να την πάρουμε από τα νύχια του τη φτωχούλα; Πώς να την πάμε σπίτι της; Για σκεφτείτε και σεις".

Ο αστυφύλακας, που κατάλαβε αμέσως περί τίνος πρόκειται, άρχισε να σκέφτεται. Οι σκοποί του χοντρού κυρίου ήταν ολοφάνεροι. Έμενε τώρα το κορίτσι. Έσκυψε από πάνω της για να την εξετάσει από κοντότερα και στο πρόσωπο του φάνηκε μια ειλικρινής συμπάθεια.

"Α, τί κρίμα!", είπε κουνώντας το κεφάλι του. "Είναι παιδάκι ακόμα. Την ξεγέλασαν, δε χωράει αμφιβολία. Δεσποινίς, ακούτε; Πού μένετε;".

Η μικρή άνοιξε τα μάτια της, τους κοίταξε και τους δυο αποβλακωμένα, με το βαρύ θολωμένο βλέμμα της κι έκανε μια κίνηση με το χέρι της, σα να 'θελε να τους διώξει από κοντά της.

"Ακούστε", είπε ο Ρασκόλνικωφ, ψάχνοντας τις τσέπες του και βγάζοντας είκοσι καπίκια που βρίσκονταν εκεί μέσα, "πάρτε ένα αμάξι και πηγαίνετε την σπίτι της. Να μάθουμε μόνο τη διεύθυνση της".

"Δεσποινίς, δεσποινίς", ξανάπε ο αστυφύλακας αφού πήρε τα λεφτά, "θα φωνάξω έναν αμαξά και θα σας συνοδεύσω εγώ ο ίδιος. Πού πρέπει να σας πάω; Πού μένετε;".

"Α, παρατάτε με... κολλιτσιίδες!", ψέλλισε η κοπέλα, κάνοντας την ίδια χειρονομία.

"Δεν είναι καλό αυτό! Είναι ντροπή, δεσποινίς, ντροπή!".

Κούνησε πάλι το κεφάλι του, επιτιμητικά, με οίκτο και αγανάκτηση μαζί.

"Εδώ ακριβώς είναι η δυσκολία", είπε στον Ρασκόλνικωφ, κοιτάζοντας τον πάλι επίμονα απ' τα νύχια ως την κορφή. Δεν του γέμισε κι αυτός το μάτι - ένας κουρελής και να δίνει λεφτά!

"Τη συναντήσατε πολύ μακριά από δω;", τον ρώτησε.

"Σας το είπα, περπατούσε μπροστά μου τρεκλίζοντας, να εκεί στη λεωφόρο. Μόλις έφτασε σε τούτο το παγκάκι, σωριάστηκε κάτω".

"Αχ, θεέ μου! Είναι, πραγματικά, ντροπή αυτά που γίνονται στον κόσμο σήμερα! Μια μπουκιά παιδί και να μεθάει! Θα την αποπλάνησαν, δε χωράει αμφιβολία. Για κοιτάξτε το φουστάνι της, είναι καταξεσκισμένο!... Πόσο έχει προοδεύσει σήμερα η ακολασία! Ίσως να είναι από καμμιά καλή οικογένεια, που έπεσε στην εξαθλίωση. Υπάρχουν πολλές τέτοιες οικογένειες σήμερα. Βλέποντας την, θα την έπαιρνε κανείς για δεσποινίδα καθώς πρέπει...".

Έσκυψε πάλι από πάνω της. Ίσως να 'χε κι αυτός κορίτσια που "τα παίρνει κανείς για δεσποινίδες καθώς πρέπει", με όλη την προσποίηση της ψευτομόρφωσης, με όλες τις προλήψεις της μόδας...

"Το κυριότερο είναι να μην την αφήσουμε να πέσει στα χέρια αυτουνού του παλιανθρώπου", πρόσθεσε βιαστικά ο Ρασκόλνικωφ. "Είναι ικανός ν' ασελήσει απάνω της κι έτσι που είναι ακόμα! Το τί γυρεύει, δεν είναι δύσκολο να το ιδεί κανείς.

Δε φεύγει, ο παλιάνθρωπος!".

Ο Ρασκόλνικωφ μιλούσε δυνατά κι έδειχνε με το δάχτυλο τον χοντρό κύριο. Αυτός τον άκουσε κι έκανε αμέσως πως ξαναθυμώνει, ύστερα όμως άλλαξε γνώμη και περιορίστηκε να ρίξει μια περιφρονητική ματιά στο φοιτητή. Κατόπιν, απομακρύνθηκε αργά-αργά καμμιά δεκαριά βήματα και πάλι ξαναστάθηκε.

"Το να μην του την αφήσουμε είναι εύκολο πράγμα", είπε σκεφτικά ο αστυφύλακας.

"Να μας έλεγε, τουλάχιστον, πού κάθεται!... Δεσποινίς! Δεσποινίς!", είπε πάλι, σκύβοντας και πάλι από πάνω της.

Η κοπέλα άνοιξε διάπλατα τα μάτια της, κοίταξε προσεχτικά σα να συνεργόταν σιγά-σιγά κι ύστερα σηκώθηκε και ξαναπήρε τον ίδιο δρόμο, αλλά με αντίθετη τώρα κατεύθυνση. "Μπα! Οι αδιάντροποι! Τί μου κολλάνε;", μουρμούρισε πάλι, κάνοντας την ίδια χειρονομία, σα να 'θελε να διώξει κάποιον.

Περπατούσε γρήγορα, αλλά με βήματα κλονισμένα πάντοτε. Ο λιμοκοντόρος την ακολούθησε, αλλά από την αντικρυνή δεντροστοιχία, χωρίς να την αφήνει καθόλου απ' τα μάτια του.

"Μην ανησυχείτε, δε θα την αφήσω ρούπι", δήλωσε αποφασιστικά ο αστυφύλακας με τα μεγάλα μουστάκια, βαδίζοντας πίσω τους.

"Αχ, τί ακολασία βλέπει σήμερα κανείς!", έλεγε αναστενάζοντας.

Την ίδια στιγμή ο Ρασκόλνικωφ ένιωσε κάτι να τον κεντρίζει κι όλα μέσα του αναποδογυρίστηκαν αστραπιαία.

"Ε, ε", φώναξε στον αστυφύλακα "Ακούστε!".

Ο αστυφύλακας γύρισε.

"Αφήστε τη. Τί ανακατεύσαστε σεις; Αφήστε τη ήσυχη! Ας γλεντήσκει (κι έδειξε το λιμοκοντόρο). Τι σας νοιάζει εσάς;"

Ο αστυφύλακας γούρλωσε τα μάτια του και δε μπορούσε να συνέλθει απ' την κατάπληξη του. Ο Ρασκόλνικωφ χασκογέλασε.

"Εχ! εχ, εχ!", έκανε ο φρουρός της δημοσίας τάξεως, κουνώντας τα χέρια του.

Κι ύστερα άρχισε να παρακολουθεί το λιμοκοντόρο και την κοπέλα. Καθώς φαίνεται, πήρε τον Ρασκόλνικωφ για τρελλό ή και για κάτι άλλο, ακόμα χειρότερο.

"Πάνε τα είκοσι καπίκια μου", είπε οργισμένα ο Ρασκόλνικωφ όταν έμεινε μόνος.

"Ε, θα πάρει άλλα τόσα κι από τον άλλο, αν του αφήσει την κοπέλα, κι έτσι θα τελειώσει αυτή η ιστορία... Τί ανακατεύτηκα τώρα εγώ σ' αυτή τη δουλειά; Γιατί να παραστήσω τώρα τον προστάτη της; Έχω το δικαίωμα ν' ανακατεύομαι; Τι με νοιάζει εμένα; Δε πα να φαγωθούνε οι άνθρωποι μεταξύ τους ολοζώντανοι; Και πώς το τόλμησα να δώσω αυτά τα είκοσι καπίκια;

Μήπως ήτανε και δικά μου;"

Αλλά, παρά τα παράξενα τούτα λόγια, ένιωθε πολύ μεγάλο βάρος στην καρδιά του.

Κάθισε στο άδειο παγκάκι. Οι σκέψεις του, φτερούγιζαν δώθε κείθε ασυνάρτητα. Άλλωστε, του 'κανε κόπο κείνη τη στιγμή να σκέφτεται οτιδήποτε, θα 'θελε να μην καταλαβαίνει τίποτα, να τα ξεχάσει όλα κι ύστερα να ξυπνήσει και ν' αρχίσει μια ζωή ολότελα καινούργια.

"Κακόμοιρο κοριτσάκι", είπε κοιτάζοντας την άδεια γωνιά του πάγκου. "θα συνέλθει, θα κλάψει και ύστερα θα το μάθει η μητέρα της... Στην αρχή θα τη χτυπήσει, θα τη μαστιγώσει άγρια κι εξευτελιστικά, θα τη διώξει ίσως... Αν υποθέσουμε πως δε θα την διώξει, θα βρεθεί μια Ντάρια Φραντσόβνα, που θα πάρει μυρουδιά τί γίνεται και η μικρή μας θ' αρχίσει να κυλιέται από δω κι από κει... Αμέσως ύστερα το νοσοκομείο... (έτσι γίνεται πάντα με τις κοπέλες που έχουν πολύ τίμιες μανάδες και κάνουν τις βρωμοδουλειές τους στα κρυφά) και ύστερα... ύστερα ξανά το νοσοκομείο... και σε δυο-τρία χρόνια θα είναι σακατεμένη... κι όταν γίνει δεκαοχτώ, δεκαεννιά, το πολύ, χρονών, το τέλος... Λίγες τέτοιες περιπτώσεις έχουμε ιδεί;"

"Δε βαριέσαι! Τί σημασία έχει; Φαίνεται πως ένα τόσο τοις εκατό, καθώς λένε, πρέπει να πηγαίνει κάθε χρόνο κάπου... στο διάβολο σίγουρα, για ν' ανακουφίζονται, ασφαλώς, οι άλλοι και να μην τους γίνονται εμπόδιο. Ένα ποσοστό: Αλήθεια, έχουνε φτιάξει κάτι όμορφες... λεξούλες, ολότελα καθησυχαστικές κάτω απ' την επιστημονική τους αμφίεση. Απ' τη στιγμή που γίνεται λόγος για ποσοστό, δεν υπάρχει πια καμμιά ανησυχία. Αν όμως ήτανε καμμιά άλλη λέξη... τότε... ίσως να μην ήσωνα και τόσο ήσυχος. Αλλά, αν περνούσε και η Ντουινιά μ' έναν οποιονδήποτε τρόπο σ' αυτό το τόσο τοις εκατό; Στο σημερινό ή στ' αυριανό;"

"Μα, πού πηγαίνω λοιπόν;", συλλογίστηκε ξαφνικά. "Είναι παράξενο! Βγήκα για

κάποιο λόγο. Αμέσως μόλις διάβασα το γράμμα, έφυγα... Πήγαινα στο νησί Βασιλιέφσκυ, στον Ραζουμίχιν, το θυμάμαι. Μα πώς έγινε και μου ήρθε, έτσι ξαφνικά, η ιδέα να πάω στον Ραζουμίχιν; Δεν είναι παράξενο;"

Απορούσε κι ο ίδιος! Ο Ραζουμίχιν ήτανε ένας από τους παλιούς συμφοιτητές του στο Πανεπιστήμιο. Τα περίεργο είναι πως, τον καιρό που παρακολουθούσε τα μαθήματα στο Πανεπιστήμιο, δεν είχε σχεδόν συμφοιτητές, δεν έκανε παρέα με κανέναν απ' αυτούς, δεν πήγαινε να τους ιδεί και δεν του άρεσε να δέχεται τις επισκέψεις τους. Άλλωστε όλοι τους δεν άργησαν να του γυρίσουν τις πλάτες.

Δεν έπαιρνε ποτέ μέρος στις συγκεντρώσεις τους, στις κουβέντες τους, στις διασκεδάσεις τους ή σε οτιδήποτε άλλο. Ήτανε σκληρός με τον εαυτό του, δούλευε λυσσασμένα και είχε κερδίσει την εκτίμηση των συμφοιτητών του γι' αυτό, αλλά κανείς δεν τον αγαπούσε. Ήτανε πολύ φτωχός κι είχε μια περηφάνεια ελάχιστα κοινωνική, που κρατούσε τους άλλους σε απόσταση. Φαινότανε σα να 'χει πάντοτε μέσα του κάτι που τον έτρωγε. Μερικοί συμφοιτητές του, έβρισκαν πως έπαιρνε ένα περιφρονητικό ύφος όταν κοίταζε κι αυτούς και τους άλλους ανθρώπους, σα να ήτανε όλοι τους παιδιά, σα να τους ξεπερνούσε όλους στο μυαλό, στις γνώσεις, στις ιδέες κι έβλεπε τις δικές τους ιδέες και τα δικά τους ενδιαφέροντα, σαν πράγματα κατώτερης ποιότητας.

Με τον Ραζουμίχιν, ωστόσο, άγνωστο για ποιο λόγο, είχε συνδεθεί με φίλια ή μάλλον ήτανε πιο εκδηλωτικός μαζί του, περισσότερο από όλους τους άλλους. Εξ άλλου, ήτανε δύσκολο να φερθεί και διαφορετικά στον Ραζουμίχιν. Ήτανε ένα παιδί που ξεχείλιζε από ευθυμία, πολύ διαχυτικό και καλό μέχρι απλοϊκότητας. Αλλά κάτω απ' αυτή τη φαινομενική απλοϊκότητά του, υπήρχε βάθος και αξιοπρέπεια. Οι καλύτεροι απ' τους συμφοιτητές του τον παραδέχονταν και όλοι τους τον αγαπούσαν.

Δεν ήτανε κανένας βλάκας, μ' όλο που μερικές φορές φαινότανε λίγο αφελής.

Η εξωτερική του εμφάνιση τράβαγε αμέσως την προσοχή με το ψηλόλιγνο κορμί του, το κακοξυρισμένο του πρόσωπο και τα μαύρα του μαλλιά. Καμμιά φορά έκανε φασαρίες και παράσταινε τον αντρειωμένο. Μια νύχτα, που είχε βγει έξω με την παρέα του, ξάπλωσε κάτω με μια γροθιά έναν αρχιφύλακα, που ήτανε κοντά δυο μέτρα ψηλός.

Μπορούσε να πίνει τρομακτικά, αλλά μπορούσε και να μη βάζει γουλιά στο στόμα του. Παρασυρόταν μερικές φορές κι έκανε τρέλλες, άλλοτε όμως ήξερε να κάθεται φρόνιμα.

Ο Ραζουμίχιν είχε και τούτο το αξιοσημείωτο: Δεν το 'βάζε κάτω, όσο ανάποδα κι αν του 'ρχονταν τα πράγματα, όποια ατυχία και να τον έβρισκε. Μπορούσε να κοιμάται στις σοφίτες, ν' αντέχει στην πιο άγρια πείνα και στο πιο τρομερό κρύο. Ήτανε πολύ φτωχός και συντηριότανε μόνος του, κάνοντας χίλιες δυο μικροδουλειές.

Ήξερε ένα σωρό μεριές, όπου θα μπορούσε να βγάλει κάνα λεφτό, δουλεύοντας βέβαια πάντοτε.

Μια φορά, πέρασε ολόκληρο χειμώνα, δίχως ν' ανάψει καθόλου φωτιά στην κάμαρα του κι έλεγε πως αυτό του ήτανε κι ευχάριστο, γιατί κοιμάται, λέει,

κάνεις πολύ καλύτερα όταν κρυώνει. Τώρα, είχε αναγκαστεί να παρατήσει κι αυτός το Πανεπιστήμιο. Πίστευε όμως πως αυτό θα γινότανε για πολύ μικρό χρονικό διάστημα και αγωνιζότανε μ' όλες του τις δυνάμεις να βολέψει την κατάσταση, για να μπορέσει να συνεχίσει τις σπουδές του.

Ο Ρασκόλνικωφ είχε να πάει στο σπίτι του πάνω από τέσσερις μήνες και ο Ραζουμίχιν δεν ήξερε ούτε τη διεύθυνση του. Πριν από δυο μήνες είχανε συναντηθεί κατά τύχη στο δρόμο, αλλά ο Ρασκόλνικωφ γύρισε αλλού το κεφάλι του και μάλιστα πέρασε στ' απέναντι πεζοδρόμιο για να μην τον ιδεί. Ο Ραζουμίχιν, παρ' όλο που τον είδε, συνέχισε το δρόμο του, αποφεύγοντας να ενοχλήσει το φίλο του.

"Πραγματικά", σκεφτότανε ο Ρασκόλνικωφ, "πριν από λίγο ακόμα, λογάριαζα να πάω στον Ραζουμίχιν για να του ζητήσω να μου βρει κάτι, καμμιά δουλειά ή τίποτα μαθήματα... Αλλά, σε τι μπορεί να μου φανεί χρήσιμος τώρα; Ας υποθέσουμε πως μου βρίσκει μαθήματα, πως μοιράζεται μαζί μου το τελευταίο του καπίκι – αν υποθέσουμε πως το 'χει σε βαθμό που να μπορεί να μ' αγοράσει τα παπούτσια και τα ρούχα που θα μου επιτρέψουν να δίνω μαθήματα. Κι ύστερα; Τί θα έκανα μ' αυτές τις πενταροδεκάρες; Αυτές μου χρειάζονται εμένα; Αλήθεια, αυτή η επίσκεψη στον Ραζουμίχιν είναι βλακώδης..."

Το ερώτημα, για ποιο λόγο πήγαινε αυτή τη στιγμή στον Ραζουμίχιν, τον συγκλόνιζε πολύ περισσότερο απ' όσο νόμιζε κι ο ίδιος. Έψαχνε με αγωνία να βρεί κάποιο κακό σημάδι για τον εαυτό του σε τούτο το διάβημα, που φαινότανε ωστόσο από τα πιο συνηθισμένα πράγματα.

"Είναι δυνατό να πιστέψω πως μπορώ να τα ταχτοποιήσω όλα με τη βοήθεια του Ραζουμίχιν; Μπορεί ποτέ να στηρίξω όλες μου τις ελπίδες μόνο στον Ραζουμίχιν;", αναρωτιότανε με κατάπληξη.

Σκεφτότανε κι έτριβε το μέτωπο του. Και, παράξενο, ύστερα από πολλούς δισταγμούς, σχεδόν αυθόρμητα, του κατέβηκε ξαφνικά μια παράξενη ιδέα.

"Χμ... θα πάω στον Ραζουμίχιν," είπε ξαφνικά από μέσα του, πιο ήσυχα τώρα, σα να είχε πάρει μόλις πριν από λίγο μια οριστική απόφαση, "θα πάω στον Ραζουμίχιν, σύμφωνα... Αλλά όχι τώρα... θα πάω στο σπίτι του... αύριο, μετά απ' αυτό... όταν αυτό θα 'χει τελειώσει και θ' αρχίσουν όλα απ' την αρχή, πάνω σε καινούργιες βάσεις..."

Και ξαφνικά, συνήλθε.

"Μετά απ' αυτό;", φώναξε και πετάχτηκε από το παγκάκι αναπηδώντας. "Ωστε στ' αλήθεια θα γίνει αυτό. Μπορεί ποτέ να είναι έτσι;"

Έφυγε απ' το παγκάκι και προχώρησε σχεδόν τρέχοντας. Ήθελε να γυρίσει προς τα πίσω, να ξαναπάει στο σπίτι του, στη σκέψη όμως αυτή, η καρδιά του κατακλύστηκε από αηδία. Εκεί πάνω στη φριχτή του τρώγλη ωρίμασε το σχέδιο του γι' αυτό, εδώ κι ένα μήνα. Κι άρχισε να περπατάει έτσι στην τύχη.

Η νευρική του τρεμούλα έγινε ένα είδος εμπύρετης ταραχής, ένιωθε μάλιστα πως τουρτούριζε. Με τέτοια τρομερή ζέστη, εκείνος κρύωνε! Κάνοντας μια προσπάθεια, και σα να υποχωρούσε σε μια εσωτερική ανάγκη, άρχισε να εξετάζει, σχεδόν συνειδητά, το κάθε τι που συναντούσε μπροστά του, σα να

ζητούσε μ' έναν οποιονδήποτε τρόπο κάτι που να του αποσπάσει την προσοχή. Αλλά δεν τα κατάφερε και κάθε τόσο ξανάπεφτε στην ονειροπόληση του.

Όταν τον ξανάπιανε η ανατριχίλα, σήκωνε το κεφάλι του για να κοιτάξει τριγύρω του, αλλά αμέσως ύστερα, ξαναξέχναγε κι αυτό που σκεφτότανε και το μέρος ακόμα όπου βρισκότανε. Έτσι, πέρασε ολόκληρο το νησάκι Βασιλιέφσκυ, βγήκε στον Μικρό Νέβα, πέρασε τη γέφυρα κι έστριψε κατά τα Νησιά.

Η πρασινάδα κι η δροσιά απάλυναν στην αρχή την κούραση των ματιών του, που ήτανε συνηθισμένα στη σκόνη των δρόμων, στους ασβέστες και στα πελώρια και βαριά σπίτια που του πλάκωναν την ψυχή. Εδώ, στα νησάκια, δεν υπήρχε ούτε ζέστη αποπνικτική, ούτε βρώμα, ούτε ταβέρνα. Σε λίγο όμως, οι καινούργιες του εντυπώσεις έχασαν τη γοητεία τους και του 'φερναν έναν αρρωστημένο εκνευρισμό.

Στεκόταν μερικές φορές μπροστά σε καμιά βίλα, χωμένη στην πρασινάδα, κοίταζε μέσα από το φράχτη, έβλεπε στα μπαλκόνια και στις βεράντες γυναίκες με ωραίες τουαλέτες και παιδιά που έτρεχαν στον κήπο. Πιο πολύ απ' όλα όμως πρόσεχε τα λουλούδια - σ' αυτά στηλώνονταν περισσότερο τα βλέμματα του. Κάπου-κάπου, διασταυρωνότανε στο δρόμο με πολυτελέστατα αμάξια, με καβαλάρηδες και αμαζόνες.

Τους κοίταζε με περιέργεια κι αμέσως ύστερα τους ξεχνούσε, πριν ακόμα χαθούν από τα μάτια του.

Σε μια στιγμή σταμάτησε κι άρχισε να μετράει τα λεφτά του. Είδε πως είχε τριάντα καπίκια, πάνω-κάτω: "Είκοσι στον αστυφύλακα και τρία στη Ναστάσια, για το γράμμα της μητέρας, είκοσι τρία. Συνεπώς, έδωσα σαρανταεπτά ή πενήντα καπίκια στους Μαρμελάντωφ", σκέφτηκε, έχοντας, βέβαια, κάποιο λόγο για να λογαριάζει έτσι τα λεφτά που του έμειναν. Ωστόσο, ξέχασε αμέσως για ποιο λόγο τα 'χε βγάλει από την τσέπη του. Το θυμήθηκε μονάχα όταν πέρασε μπροστά από κάποιο εστιατόριο, μαγέρικο μάλλον, κι ένιωσε την επιθυμία να φάει κάτι.

Μπήκε μέσα, έφαγε λίγη πίτα γεμιστή κι ήπια ένα ποτήρι βότκα. Είχε πολύ καιρό να πει βότκα και, παρ' όλο που μονάχα ένα ποτήρι πήρε, τον έπιασε αμέσως. Τα πόδια του έγιναν βαριά και του ήρθε τρομερή νύστα. Ξαναπήρε το δρόμο για το σπίτι του, όταν όμως έφτασε στο νησάκι Πετρόφσκι, στάθηκε εξαντλημένος απ' την κούραση. Βγήκε τότε απ' το δρόμο, χώθηκε μέσα στους θάμνους, ξάπλωσε στο γρασίδι κι αποκοιμήθηκε αμέσως...

Στις άρρωστες καταστάσεις τα όνειρα διακρίνονται συχνά για την εξαιρετική τους ζωντάνια, για τα δυνατά χρώματα τους και την υπερβολική ομοιότητα τους με την πραγματικότητα. Μερικές φορές, ο πίνακας είναι τερατώδης, ο διάκοσμος όμως και όλη η εξέλιξη της παράστασης έχουν τέτοια αληθοφάνεια, τόσο λεπτές και ανεπάντεχες αποχρώσεις και αγγίζουν τόσο πολύ την καλλιτεχνική τελειότητα, ώστε εκείνος που βλέπει το όνειρο δε μπορεί ποτέ να το αναπλάσει ξύπνιος, έστω κι αν είναι καλλιτέχνης σαν τον Πούσκιν ή τον Τουργκένιεφ. Τα όνειρα αυτού του είδους, τα νοσηρά όνειρα, μένουν πάντοτε πολύ βαθιά στη μνήμη μας και προκαλούν ένα απρόβλεπτο αποτέλεσμα στον, κλωνισμένο κιόλας, οργανισμό του ατόμου.

Ο Ρασκόλνικωφ είδε ένα όνειρο τρομαχτικό, από την παιδική του ηλικία, εκεί κάτω, στη μικρή τους πόλη. Είναι επτά χρόνων και κατά το βραδάκι, σε μια μέρα γιορτάσιμη, έχει πάει περίπατο με τον πατέρα του, έξω απ' τη πόλη.

Ο καιρός είναι συννεφιασμένος, η ατμόσφαιρα πνιγηρή, το τοπίο είναι όπως ακριβώς το διατήρησε στη μνήμη του: θα 'λεγες μάλιστα ότι στην ανάμνηση του ήτανε πιο θαμπό απ' όσο είναι τώρα, που το βλέπει στ' όνειρο του. Η μικρή πόλη φαίνεται ολοκάθαρα σα να την έχεις στην παλάμη σου και τριγύρω δεν υπάρχει ούτε ένα δεντράκι. Κάπου, πολύ μακριά, στο βάθος του ορίζοντα, φαίνεται ο μαύρος λεκές ενός μικρού δάσους.

Λίγα μέτρα πιο πέρα απ' τον τελευταίο κήπο της πόλης, βρίσκεται μια ταβέρνα, μια πολύ μεγάλη ταβέρνα, που του 'κανε, πάντα, άσχημη εντύπωση και μάλιστα τον φόβιζε όταν περνούσε από κει, πηγαίνοντας περίπατο με τον πατέρα του. Ήτανε πάντοτε γεμάτη κόσμο, φώναζαν εκεί μέσα, γελούσαν, βλαστήμαγαν, έλεγαν τραγούδια άσεμνα και πολλές φορές καυγάδιζαν. Τριγύρω, έβλεπες πάντοτε μεθυσμένους, που βρωμοκοπούσαν και είχανε μια φάτσα τόσο σιχαμένη. Όταν τους συναντούσε, σφιγγόταν πάνω στον πατέρα του κι έτρεμε όλο το κορμί του. Κοντά στην ταβέρνα, περνάει ένας δρόμος, πέρασμα μάλλον, που είναι πάντα σκεπασμένος με σκόνη μαυριδερή.

Λίγο μακρύτερα ο δρόμος στρίβει και καμιά τρακοσαριά βήματα πιο πέρα είναι το κοιμητήρι. Στη μέση του νεκροταφείου υπάρχει μια πέτρινη εκκλησία, με πράσινο τρούλλο, όπου πήγαινε μια-δυο φορές το χρόνο στη λειτουργία, που γινότανε για την ψυχή της γιαγιάς του. Είχε πεθάνει από πολλά χρόνια και δεν τη γνώρισε. Της πήγαιναν τότε πάντα ένα άσπρο πιάτο με κόλλυβα, τυλιγμένο με μια πετσέτα. Τα 'φτιαχναν με ρύζι βρασμένο, τα πασπάλιζαν με ζάχαρη και στη μέση σχημάτιζαν ένα σταυρό με σταφίδες. Του άρεσε πολύ εκείνη η εκκλησία, με τα παλιά της εικονίσματα, χωρίς κορνίζες τα περισσότερα, και με το γερο-παπά της που έτρεμε το κεφάλι του.

Δίπλα στον τάφο της γιαγιάς του, που σκεπαζόταν με μια πλάκα, ήτανε ένας μικρότερος, όπου αναπαυότανε ο νεώτερος αδελφός του, που πέθανε σε ηλικία έξι μηνών. Κι αυτόν επίσης δεν τον είχε γνωρίσει και δεν είχε την παραμικρή ανάμνηση, του είχανε πεί όμως πως είχε ένα μικρότερο αδελφό και κάθε φορά που ερχότανε στο κοιμητήρι, σταυροκοπιότανε πάνω απ' το μνήμα του, έβγαζε το καπέλο του και προσκυνούσε.

Και τώρα, να τί είδε στον ύπνο του: Περπατούνε τώρα κι οι δυο τους, αυτός και ο πατέρας του, στο δρόμο που πάει προς το κοιμητήρι, και περνάνε μπροστά απ' την ταβέρνα. Κρατάει τον πατέρα του απ' το χέρι και κοιτάζει με τρόμο κατά κει.

Μια παράξενη λεπτομέρεια του τραβάει την προσοχή:

Καθώς φαίνεται γίνεται αυτή την ώρα πανηγύρι. Μεσ στο πλήθος υπάρχουν διάφοροι μικροαστοί με τα κυριακάτικα τους, γυναίκες του λαού με τους άντρες τους και κάθε είδους άνθρωποι του σκοινιού και του παλουκιού. Είναι όλοι τους μεθυσμένοι και τραγουδάνε, ενώ μπροστά στην πόρτα της ταβέρνας βρίσκεται ένα κάρο, αλλά κάρο παράξενο: Είναι ένα από κείνα τα πελώρια τετράτροχα, όπου ζέχνουν άλογα πολύ γερά και μεταφέρουν εμπορεύματα και κρασοβάρελα.

Πάντα του άρεσε να βλέπει τα πελώρια άλογα, με τη μακριά χαίτη και τα χοντρά τους πόδια, να προχωράνε ήσυχα-ήσυχα, με βήμα ρυθμικό, σέρνοντας πίσω τους ολόκληρο βουνό, δίχως να δείχνουν την παραμικρή κούραση, λες και το φορτίο τους τα ξεκούραζε αντί να τα κουράζει. Τώρα όμως - παράξενο- έχουν ζέψει στο βαρύ εκείνο κάρο ένα αλογάκι ψαρί, σκελετωμένο, από κείνα τα ψωράλογα που τα 'χε ιδεί πολλές φορές να σκοτώνονται, για να τραβήξουν ένα φορτίο με ξύλα ή σανό και βούλιαζαν οι ρόδες του κάρου ως τον άξονα στις λάσπες του χαλασμένου δρόμου. Τα χτύπαγαν τότε οι μουζικοί με το καμουτσί, μερικές φορές μάλιστα στη μουσούδα και στα μάτια, και σκιζότανε η καρδιά του μπροστά σ' αυτή τη σκληρότητα, του ερχότανε να βάλει τα κλάματα και τότε η μητέρα του τον αποτράβαγε απ' το παράθυρο.

Ξαφνικά, έγινε μεγάλη φασαρία: Απ' την ταβέρνα, άρχισαν να βγαίνουν με φωνές, με τραγούδια και μπαλαλάικες κάτι ρωμαλέοι μουζικοί, τύφλα στο μεθύσι, με πουκάμισα κόκκινα και θαλασσιά και με τα κοντογούνια τους ανάρριχτα στους ώμους.

"Ανεβείτε! Ανεβείτε! όλοι σας", φωνάζει ένας απ' αυτούς, κάποιος νέος με δυνατό σβέρκο και κάτι μούτρα χοντρά και κόκκινα σαν καρότο, "Σας πάω όλους! Ανεβείτε!".

Αλλά τα λόγια του τα υποδέχθηκαν οι άλλοι με γέλια και φωνές.

"Μ' αυτό το ψοφίμι θα μας πας;"

"Έ, σου 'στρίψε, μωρέ Μικόλκα, να ζέψεις αυτή τη φοραδίτσα σε τέτοιο κάρο;"

"Μα το θεό, τούτο το ζωντανό θα 'χει είκοσι χρόνια στην πλάτη του".

"Καθίστε, θα σας πάω όλους", ξαναφώναξε ο Μικόλκα.

Και πηδώντας πάνω στο κάρο πρώτος, άρπαξε τα γκέμια κι έγειρε όλο το κορμί του προς τα μπρος.

"Ο ντολής μας έφυγε νωρίς σήμερα με τον Ματβεί", πρόσθεσε πάνω απ' το κάρο, "και τούτη δω η φοράδα είναι για μένα βάρος, ρε παιδιά. Λέω να τη σκοτώσω, γιατί δεν αξίζει ούτε το χορτάρι που τρώει. Εμπρός, ανεβείτε, θα στην κάνω εγώ να πάει καλπάζοντας!".

Και παίρνει στα χέρια του το καμουτσί, απολαμβάνοντας προκαταβολικά την ηδονή που θα χτύπαγε τη φοραδίτσα.

"Εμπρός τότε, ας ανεβούμε", φώναξε η παρέα. "Τον ακούσατε; θα την τρέξει!".

"Αυτή έχει να τρέξει δέκα χρόνια!".

"Θα τρέξει τώρα".

"Μην τη λυπόσαστε καθόλου, μωρέ, πάρτε όλοι σας από ένα καμουτσί και ετοιμαστείτε!".

"Εμπρός, βαράτε!".

Ανέβηκαν όλοι στο κάρο του Μικόλκα, γελώντας και λέγοντας αστεία. Είχανε κιόλας ανεβεί επάνω έξη κι ήθελαν να βάλουν κι' άλλους. Παίρνουν μαζί και μια χοντρή κοκκινομάγουλη γυναίκα. Φορεί ένα φουστάνι κόκκινο, βαμβακερό, μπόλια κεντημένη με χάντρες και βαριά ποδήματα από κετσέ. Τραγανίζει φουντούκια και γελάει.

Γελάνε κι όλοι γύρω και, πραγματικά, πώς να μη γελάσεις; Ένα ψοφαλογάκι σαν κι αυτό να τραβήξει τέτοιο βάρος καλπάζοντας! Δυο παιδιά, που είχαν ανεβεί στο κάρο, παίρνουν αμέσως από ένα καμουτσί για να βοηθήσουν τον Μικόλκα. Ακούστηκε το χούγιασμα του αλόγου. Η φοραδίτσα τραβάει με όλες τις δυνάμεις της, αλλά κάθε άλλο παρά καλπάζει. Μόλις που κατορθώνει να κάνει λίγα βήματα! Σέρνει τα πόδια της στο έδαφος, βογγάει απ' τα χτυπήματα, που πέφτουν βροχή στην πλάτη της, καθώς τη δέρνουν με τρία καμουτσίκια. Τα γέλια διπλασιάζονται στο κάρο και στο πλήθος, ο Μικόλκα όμως θυμώνει και μες στο θυμό του χτυπάει με όλη τη δύναμη του τη φοραδίτσα, σα να πίστευε στ' αλήθεια πως ήτανε δυνατό να τρέξει καλπάζοντας.

"Αφήστε, ρε παιδιά, ν' ανεβώ και γω", φωνάζει ένας νέος απ' το πλήθος, που άνοιξε η όρεξη του μ' αυτό το θέαμα.

"Ανέβα, ανεβείτε όλοι σας", φωνάζει ο Μικόλκα, "θα σας πάω όλους, θα την κάνω τ' αλατιού".

Και χτυπάει, χτυπάει με το μαστίγιο. Μες στη λύσσα του, δέρνει πια το ζώο με ό,τι βρεθεί μπροστά του.

"Μπαμπά! μπαμπά!", φωνάζει το παιδάκι στον πατέρα του, "τι κάνουν εκεί πέρα; Χτυπάνε το κακόμοιρο τ' αλογάκι, μπαμπά!".

"Πάμε, πάμε από δω", απάντησε ο πατέρας του. "Είναι μεθυσμένοι και κάνουν βλακείες. Άφησε τους τους βλάκες, μην κοιτάς κατά κει".

Και ήθελε να το τραβήξει απ' αυτό το μέρος. Το παιδί όμως ξεφεύγει απ' τα χέρια του πατέρα του και, σα χαμένο, τρέχει προς το αλογάκι. Το δύστυχο το ζώο ήτανε κιόλας σε κακά χάλια. Λαχάνιαζε, σταματούσε για μια στιγμή, κι έπειτα ξανατράβαγε. Λίγο ακόμα και θα σωριαζότανε κάτω.

"Βαράτε την ώσπου να ψοφήσει!", ούρλιαζε ο Μικόλκα. "Και θα ψοφήσει. Θα το δείτε!".

"Είσαι ή δεν είσαι χριστιανός, μωρέ αγριάνθρωπε;", φωνάζει ένας γέρος απ' το πλήθος.

"Πού ξανακούστηκε να σουρίει τέτοιο κάρο ένα αλογάκι σαν κι αυτό;", πρόσθεσε ένας άλλος.

"Θα το αποτελειώσεις, μωρέ", είπε ένας τρίτος.

"Τί ανακατεύεσαι του λόγου σου; Δικό μου είναι και θα το κάνω ό,τι θέλω.

Ανεβείτε κι άλλοι, ανεβείτε όλοι! θα την κάνω να καλπάσει, οπωσδήποτε!".

Ξαφνικά, ακούγεται ένα πλατύ γέλιο που έπνιξε τη φωνή του Μικόλκα: Η φοραδίτσα, μην αντέχοντας πια τα χτυπήματα, άρχισε μ' όλη την ανημποριά της να κλωτσάει. Ακόμα κι ο γέρος δεν μπόρεσε να μη χαμογελάσει. Κι ήτανε πραγματικά αστείο: ένα άλογο, έτοιμο να σωριαστεί, που κλωτσάει!

Δυο παιδιά προχώρησαν από το πλήθος, άρπαξαν από ένα μαστίγιο κι άρχισαν να χτυπάνε τη φοράδα κι απ' τα δυο πλευρά.

"Βαράτε τη στη μουσούδα, στα μάτια! Μαστιγώστε τη στα μάτια!", φωνάζει ο Μικόλκα.

"Πέστε κι ένα τραγουδάκι, ρε παιδιά", φωνάζει ένας απ' αυτούς που ήτανε στο κάρο.

Κι όλοι όσοι βρίσκονταν στο κάρο άρχισαν να λένε ένα τραγούδι με βρωμόλογα, ακούγεται το ντέφι και σφυρίγματα σε κάθε αντιστροφή. Και η χοντρή τραγανίζει πάντα τα φουντούκια της χασκογελώντας.

Στο μεταξύ, το παιδί τρέχει κοντά στο άλογο, ορμάει προς τα μπρος και βλέπει που το μαστιγώνουν στα μάτια, καταμεσίς στα μάτια! Κλαίει. Φουσκώνει η καρδιά του, κυλάνε τα δάκρυα. Ένας απ' αυτούς που ανεβοκατέβαζαν τα μαστίγια τον χτυπάει ξυστά στο πρόσωπο, αλλά δεν το νιώθει καθόλου, στριφογυρίζει τα χέρια του, φωνάζει, ορμάει κατά το γέρο με την άσπρη γενειάδα που κουνάει το κεφάλι του και κατακρίνει πέρα για πέρα αυτό το πράγμα.

Μια γυναίκα πιάνει από το χέρι το παιδί και γυρεύει να το τραβήξει πέρα, εκείνο όμως της ξεφεύγει και τρέχει πάλι κοντά στο άλογο, που έχει εξαντληθεί πια αλλά, για μια ακόμα φορά, προσπαθεί να κλωτσήσει.

"Αχ, που να σε πάρει ο διάβολος!", μουγκρίζει ο Μικόλκα λυσσασμένα. Παρατάει το καμουτσί, σκύβει και σηκώνει απ' το βάθος του κάρου ένα μακρύ και βαρύ στυλιάρι.

Το πιάνει απ' τη μια άκρη με τα δυο του χέρια και το σηκώνει με δύναμη πάνω απ' τη φοράδα. "Θα τη λειώσει!", φωνάζουν τριγύρω;"

"Θα τη σκοτώσει!".

"Περιουσία μου είναι!", φωνάζει ο Μικόλκα.

Και παίρνοντας φόρα, κατεβάζει το στυλιάρι στην πλάτη της φοράδας. Το χτύπημα αντηχεί υπόκωφα.

"Μαστιγώστε! Μαστιγώστε τη, λοιπόν! Γιατί σταθήκατε;", ακούγονται κάτι φωνές απ' το πλήθος.

Ο Μικόλκα ξανασηκώνει το στυλιάρι και κοπανάει άλλη μια με όλη του τη δύναμη, στην πλάτη του δύστυχου ψωράλογου.

Είναι έτοιμη πια η φοραδίτσα να σωριαστεί κάτω. Ωστόσο κάνει απότομα ένα πήδημα και, συγκεντρώνοντας όλες της τις δυνάμεις, τραβάει, τραβάει ό-πως-όπως, για να σύρει το κάρο. Αλλά την πολιορκούν έξη μαστίγια. Το στυλιάρι σηκώνεται ξανά και πέφτει για τρίτη φορά, ύστερα για τέταρτη, κι ύστερα συνέχεια και ρυθμικά. Ο Μικόλκα λυσσάει απ' το κακό του, που δεν μπορεί να τη σκοτώσει με τη μία.

"Εφτάψυχη είναι!", λένε τριγύρω.

"Δε θ' αντέξει πολύ, οι στιγμές της είναι μετρημένες", λέει ένας άλλος θεατής.

"Τσεκουριά της χρειάζεται! Έτσι μόνο μπορούν να την ξεμπερδέψουν αμέσως", ουρλιάζει ένας άλλος.

"Α, τη χολέρα! Κάνετε πέρα, μωρέ!", ουρλιάζει ο Μικόλκα με φωνή πνιγμένη απ' τη λύσσα.

Πετάει το στυλιάρι, ξανασκύβει, και παίρνει απ' το βάθος του κάρου ένα σιδερένιο λοστό.

"Φυλαχτείτε!", φωνάζει. Και με όλη του τη δύναμη, της δίνει ένα τρομερό χτύπημα με το λοστό. Η φοραδίτσα τρεκλίζει, κάθεται στα πισινά της και προσπαθεί και πάλι να τραβήξει, έρχεται όμως και δεύτερο χτύπημα με το λοστό στην πλάτη της και σωριάζεται καταγής, σα να της έκοψαν και τα τέσσερα πόδια.

"Εμπρός, ελάτε να την αποτελειώσουμε!", φωνάζει ο Μικόλκα και πηδάει πάνω απ' το κάρο ξεφρενιασμένος.

Κάτι μαντράχαλοι, κοκκινωποί και αναμαλλιασμένοι, αρπάζουν ό,τι βρεθεί μπροστά τους: Καμουτσιά, ραβδιά, στυλιάρια και ορμάνε κατά πάνω στο ζώο που ξεψυχάει.

Ο Μικόλκα στέκεται όρθιος στο πλάι κι αρχίζει να τη χτυπάει ανώφελα με το λοστό στη ραχοκοκκαλιά: Η φοραδίτσα τεντώνει τη μουσούδα της, βγάζει ένα βαθύ στεναγμό και ψοφάει. "Ψόφησε!", φωνάζουν απ' το πλήθος.

"Γιατί να μη θέλει να τρέξει;". "Δικιά μου ήτανε!", φωνάζει ο Μικόλκα με το λοστό στο χέρι και με τα μάτια κοκκινισμένα.

Λυπάται, καθώς φαίνεται, που δεν έχει να χτυπήσει και τίποτ' άλλο.

"Ε, λοιπόν, αλήθεια. Είναι ολοφάνερο τώρα, δεν είσαι χριστιανός", ακούστηκαν τότε να λένε πολλές φωνές απ' το πλήθος.

Το καημένο το μικρό τα 'χει χαμένα. Μπήγει μια κραυγή, ανοίγει δρόμο μεσ' απ' το πλήθος, αγκαλιάζει τη νεκρή και ματωμένη μουσούδα του ζώου και το φιλεί στα μάτια και στα χείλη... Ύστερα, ρίχνεται ξαφνικά με λύσσα πάνω στον Μικόλκα με τις γροθιές σφιγμένες. Την ίδια στιγμή, ο πατέρας του, που έψαχνε από πολλή ώρα να το βρει, το πιάνει επί τέλους και το τραβάει έξω απ' το πλήθος.

"Πάμε, πάμε, του λέει. Ας γυρίσουμε στο σπίτι μας".

"Μπαμπά! Γιατί... γιατί το σκότωσαν το δύστυχο αλογάκι;", του λέει με λυγμούς.

Κάτι του κόβει την ανάσα και τα λόγια του βγαίνουν σαν κραυγές απ' το σφιγμένο του στήθος.

"Είναι μεκρήδες και διασκεδάζουν, τί μας νοιάζει εμάς; Πάμε από δω", είπε ο πατέρας. Το παιδί αγκαλιάζει τον πατέρα του, το στήθος του όμως είναι σφιγμένο. Προσπαθεί να πάρει ανάσα, μπήγει μια κραυγή και ξυπνάει...

Εύπνησε μούσκεμα, με τα μαλλιά λουσμένα στον ιδρώτα, κοντανασαίνοντας. Ανασήκωσε το κορμί του με τρόπο. "Δόξα σοι ο θεός! Ήτανε όνειρο", είπε και κάθισε κάτω απ' το δέντρο, παίρνοντας μια βαθιά ανάσα. "Μα, τί είναι αυτό; Μήπως μου μπαίνει τώρα κάνας πυρετός; Τόσο τρομαχτικό όνειρο!".

Όλο του το κορμί ήτανε κατατσακισμένο και η ψυχή του γεμάτη ταραχή και σκοτάδι. Με τους αγκώνες πάνω στα γόνατα έπιασε το κεφάλι του με τα δυο του χέρια, "θεέ μου!", φώναξε, "είναι δυνατό... είναι δυνατό να πάρω ένα τσεκούρι... να τη χτυπήσω στο κεφάλι, να της λειώσω το κρανίο... θα βουτιόμουνα στο γλιτσερό και χλιαρό αίμα, θα έσπαγα κλειδαριά, θα έκλεβα, θα έτρεμα και θα κρυβόμουνα πλημμυρισμένος ολόκληρος στο αίμα... Με το τσεκούρι!

Κύριε! Είναι ποτέ δυνατό;".

Έτρεμε σα φύλλο μονολογώντας. "Μα, τί έπαθα λοιπόν;", συνέχισε, ενώ ξανακάθισε κάτω, πέφτοντας σε μια χαύνωση βαθιά. "Και όμως, ήξερα πως δε θα το άντεχα χτες, όταν πήγα να κάνω κείνη την πρόβα. Χτες κατάλαβα πολύ καλά πως δε θα βάσταγα να το κάνω... Τί μου συμβαίνει τώρα; Γιατί αμφιταλαντευόμουνα ως τα τώρα; Χτες ακόμα, κατεβαίνοντας τη σκάλα, έλεγα μέσα μου πως η ατιμία αυτή, αυτή η βρωμιά, που είναι τόσο πρόστυχη... τόσο πρόστυχη... Δεν κοιμόμουνα χτες... αλλά και μόνο που το σκέφτηκα, γύρισε η

καρδιά μου, πάγωσα από τη φρίκη... Όχι, δε θα το άντεχα, δε θα το άντεχα! Ακόμα κι αν παραδεχτούμε ότι όλοι μου οι υπολογισμοί είναι σωστοί πέρα για πέρα, ότι όλα αυτά που αποφάσισα τούτον τον μήνα, είναι ξεκάθαρα σαν το φως της ημέρας, σαν τα μαθηματικά - ακόμα και τότε, θεέ μου, δε θα τ' αποφάσιζα. Δε θα μπορούσα να το κάνω, ποτέ, ποτέ!... Πώς γίνεται λοιπόν κι ως τώρα...".

Σηκώθηκε όρθιος, κοίταξε γύρω του χαμένα, σα να απορούσε που βρισκότανε εδώ και τράβηξε κατά τη γέφυρα Τ... Ήτανε χλωμός, τα μάτια του έκαιγαν, τα πόδια και τα χέρια του είχανε μεγάλη ατονία. Ωστόσο, του φάνηκε πως ανάσαινε πιο εύκολα τώρα.

Ένωθε πως είχε αποτινάξει από πάνω του το βρωμερό βάρος, που τον πλάκωνε τόσο καιρό και η ψυχή του ξαλάφρωνε ξαφνικά και ξαναβρήκε τη γαλήνη της. "Κύριε", προσευχήθηκε, "δείξε μου το σωστό δρόμο και θα τ' απαρνηθώ εκείνο το καταραμένο μου... όνειρο".

Περνώντας τη γέφυρα, κοίταξε αμίλητα και ήρεμα το Νέβα, το πυρωμένο ηλιοβασίλεμα, τον κόκκινο ήλιο. Παρ' όλη του την αδυναμία δεν ένιωθε καθόλου κούραση, θα 'λέγε κανείς πως το απόστημα που ωρίμαζε έναν ολόκληρο μήνα στην καρδιά του, έσπασε τώρα. Η λευτεριά, η λευτεριά! Τώρα, λευτερώθηκε από τις μαγείες, απ' αυτά τα μάγια, από τη φριχτή υποβολή...

Αργότερα όταν ξανάφερε στο μυαλό του την εποχή εκείνη και όλα όσα έγιναν σ' αυτές τις μέρες, λεπτό το λεπτό, δευτερόλεπτο το δευτερόλεπτο, σημείο το σημείο, ταραχτήκε από κάποιο περιστατικό, σαν τους ανθρώπους που έχουν δεισιδαιμονίες.

Αυτό καθ' εαυτό, δεν ήτανε τίποτα το εξαιρετικό, ωστόσο ο Ρασκόλνικωφ δεν έπαψε ύστερα να το βλέπει σαν οινώ των πεπρωμένων του.

Να τί ήτανε: Πεθαμένος πια απ' την κούραση, ολότελα εξαντλημένος, το καλύτερο που είχε να κάμει θα ήτανε να γυρίσει στο σπίτι του, από τον πιο σύντομο δρόμο, αυτός όμως, χωρίς ποτέ του να καταλάβει γιατί, πέρασε από την σαναγορά όπου δεν είχε καμιά δουλειά να πάει. Ο κύκλος που έκανε, δεν ήτανε και πολύ μεγάλος, ήτανε όμως ολότελα περιττός. Είναι αλήθεια ότι δεκάδες φορές του έτυχε να γυρίζει σπίτι του δίχως να θυμάται από ποιο δρόμο είχε περάσει. "Γιατί, λοιπόν", αναρωτιόταν πάντοτε, "γιατί εκείνη η συνάντηση, τόσο σημαντική και τόσο αποφασιστική για μένα, να γίνει αυτή την ώρα, εκείνη ακριβώς τη στιγμή της ζωής μου όπου, λόγω της ψυχικής μου κατάστασης και διαφόρων περιστατικών, δεν μπορούσε παρά να επηρεάσει αποφασιστικά τη μοίρα μου;". Είχε την εντύπωση ότι τον παραμόνευε εκείνη η συνάντηση.

Θα 'τανε εννέα η ώρα πάνω κάτω όταν πέρασε την σαναγορά.

Όλοι οι μαγαζάτορες και οι υπαίθριοι πουλητές έκλειναν τα μαγαζιά τους, μάζευαν και έδεναν τα εμπορεύματα τους, για να ξαναγυρίσουν στα σπίτια τους. Το ίδιο έκαναν και οι πελάτες. Τριγύρω απ' τα μαγέρικα, στα ισόγεια, στις βρωμερές και αηδιαστικές αυλές των σπιτιών της σαναγοράς, συνωστίζονταν κάθε λογής κουρελιάρηδες και μικροπουλητάδες. Ο Ρασκόλνικωφ είχε ιδιαίτερη προτίμηση γι' αυτό το μέρος, καθώς και για τα γειτονικά σοκάκια, τις ώρες που έβγαινε από το σπίτι του χωρίς κανένα σκοπόν. Εδώ, τα κουρέλια του δεν

τραβούσαν κανενός την κακόβουλη προσοχή και μπορούσε να περπατάει ντυμένος γελοία, δίχως να υπάρχει φόβος να σκανδαλιστεί κανείς.

Στη γωνιά ακριβώς της παρόδου Κ... ένας υπαίθριος πωλητής με τη γυναίκα του, πουλούσαν σε δυο πάγκους κλωστές, σιρίτια, βαμβακερά μαντήλια και διάφορα άλλα ψιλικά. Ετοιμάζονταν να γυρίσουν στο σπίτι τους, ενώ ταυτόχρονα φλυαρούσαν με μια γνωστή τους, που τους είχε πλησιάσει. Ήταν η Ελισάβετ Ιβάνοβνα, ή απλώς Ελισάβετ, όπως τη φώναζαν όλοι, μικρότερη αδελφή της Αλιόνας Ιβάνοβνα, χήρας παρέδρου, εκείνης της γριάς τοκογλύφου, όπου ο Ρασκόλνικωφ είχε πάει χθες για να βάλει το ρολόι του ενέχυρο και να κάνει την πρόβα του...

Από πολύ καιρό ήξερε όλα τα σχετικά μ' αυτή την Ελισάβετ. Κι αυτή τον γνώριζε λιγάκι. Ήταν μια γυναίκα ψηλή, αγαθή, δειλή κι αδέξια, τριάντα πέντε χρονών πάνω-κάτω. Την είχανε για ηλίθια σχεδόν και η αδελφή της τη μεταχειριζότανε σα σκλάβο. Δούλευε γι' αυτή νύχτα και μέρα, έτρεμε μπροστά της και μερικές φορές καθότανε και την έδερνε κιόλας.

Εκείνη τη στιγμή στεκότανε αναποφάσιστα μπροστά στο μικροπωλητή και τη γυναίκα του και τους άκουγε προσεχτικά, κρατώντας ένα πακέτο στα χέρια της. Αυτοί της έλεγαν κάτι με εντελώς ιδιαίτερη θέρμη. Όταν την είδε ο Ρασκόλνικωφ, έτσι άξαφνα, πλημμυρίστηκε από ένα αίσθημα παράξενο, κάτι σα βαθιά κατάπληξη, παρ' όλο που δεν υπήρχε τίποτα το εκπληκτικό σ' εκείνη τη συνάντηση.

"Σεις θα τ' αποφασίσετε, Ελισάβετ Ιβάνοβνα", είπε δυνατά ο μικροπωλητής. "Ελάτε αύριο κατά τις επτά. Θα είναι δω και οι άλλοι".

"Αύριο;" έκανε η Ελισάβετ σκεφτικά, με μια φωνή συρτή. Φαινότανε σα να δίσταζε να πάρει την απόφαση.

"Αχ! Πόσο την τρέμετε αυτή την Αλιόνα Ιβάνοβνα", είπε η γυναίκα του μικροπωλητή.

"Λόγω τιμής, ακούγοντας σας κανείς, θα σας έπαιρνε για μικρό παιδάκι.

Πρώτα-πρώτα, δεν είναι πραγματική σας αδελφή και το βλέπετε πώς σας μεταχειρίζεται".

"Ναι, μη λέτε και μια φορά τίποτα στην Αλιόνα Ιβάνοβνα", είπε κι ο άντρας της, μπαίνοντας στη μέση. "Ακούστε με που σας λέω: Ελάτε στο σπίτι μας χωρίς να της ζητήσετε την άδεια. Η δουλειά είναι πολύ καλή. Αργότερα, μπορεί να πεισθεί και η ίδια η αδελφή σας γι' αυτό".

"Ωστε λέτε να 'ρθω;

"Αύριο κατά τις επτά. Θα 'ρθούν και κείνοι και θ' αποφασίσετε".

"Θα σας προσφέρουμε και τσάι".

"Καλά, θα 'ρθώ", απάντησε η Ελισάβετ, πάντοτε δισταχτικά.

Και αργά-αργά, ετοιμαζότανε να φύγει. Ο Ρασκόλνικωφ, τους προσπέρασε κείνη τη στιγμή και δεν άκουσε περισσότερα. Είχε κοντύνει ανεπαίσθητα το βήμα του και προσπαθούσε να μη χάσει τίποτα απ' τη συζήτηση.

Η κατάπληξη που ένιωσε στην αρχή γινότανε σιγά-σιγά τρόμος. Μια παγωμένη ανατριχίλα πέρασε απ' τη ραχοκοκκαλιά του. Το μάθαινε ξαφνικά, το μάθαινε

τόσο ανεπάντεχα, πως αύριο, στις επτά ακριβώς, η Ελισάβετ, η αδελφή και η μοναδική σύντροφος της γριάς, δεν θα ήτανε στο σπίτι. Συνεπώς η γριά, στις επτά το βράδυ, θα βρισκότανε ολομόναχη εκεί μέσα.

Από δω ως το σπίτι του δεν απόμεναν πια παρά μονάχα μερικά βήματα. Μπήκε μέσα σαν καταδικασμένος σε θάνατο. Δε σκεφτότανε τίποτα πια, ούτε και μπορούσε άλλωστε να σκεφτεί, αλλά με όλη του την ύπαρξη ένιωσε ξαφνικά πως δεν είχε πια ούτε την ελευθερία να κρίνει, ούτε βούληση, πως όλα τώρα αποφασίστηκαν οριστικά.

Χρόνια ολόκληρα να την περίμενε μια τόσο ευνοϊκή ευκαιρία, για να βάλει μπρος το σχέδιο του, δεν ήτανε ποτέ δυνατό να το περίμενε ότι θα παρουσιαζότανε μ' αυτόν τον τρόπο που του προσφέρθηκε τώρα. Οπωσδήποτε, θα 'τανε πολύ δύσκολο να το ξέρει απ' την προηγούμενη ημέρα με τόση ακρίβεια και δίχως τον παραμικρό κίνδυνο, χωρίς να προχωρήσει σε έρευνες και ερωτήσεις επικίνδυνες, ότι την άλλη μέρα, την τάδε ώρα ακριβώς, η τάδε γριά που σκόπευε να σκοτώσει, θα βρισκόταν ολομόναχη στο σπίτι της.

6

Αργότερα, θα μάθαινε ο Ρασκόλνικωφ για ποιο λόγο ακριβώς ο μικροπωλητής και η γυναίκα του είχανε προσκαλέσει στο σπίτι τους την Ελισάβετ. Ήτανε μια υπόθεση απλούστατη, χωρίς κανένα ξεχωριστό ενδιαφέρον. Κάποια οικογένεια, που είχε πέσει σε μεγάλη φτώχεια, πουλούσε κάτι πράγματα, ρούχα κι εσώρουχα γυναικεία. Επειδή έκριναν πως δεν τους συμφέρει να τα πάνε στην αγορά, ζητούσαν μια πωλήτρια. Η Ελισάβετ έκανε αυτήν ακριβώς τη δουλειά και είχε μεγάλη πελατεία, γιατί ήτανε πολύ τίμια κι έλεγε πάντοτε τη σωστή τιμή - δεν έκανε παζαρέματα. Και γενικά μίλαγε πολύ λίγο κι ήτανε, καθώς είπαμε, πολύ ήσυχη και πολύ φοβισμένη.

Ο Ρασκόλνικωφ όμως είχε γίνει τώρα τελευταία προληπτικός κι έμειναν μέσα του για πολλά ακόμα χρόνια ανεξίτηλα τα ίχνη αυτής της δεισιδαιμονίας.

Άλλωστε, σ' όλη αυτή την ιστορία, είχε πάντοτε την τάση να βλέπει τη συνδρομή παράξενων και ακατανόητων γεγονότων - μια σειρά από πολλές περίεργες επιδράσεις και συμπτώσεις. Τον περασμένο χειμώνα, ένας φίλος του φοιτητής, ο Ποκόρεβ, φεύγοντας για το Χάρκοβο, του 'δωσε εντελώς τυχαία τη διεύθυνση της γριάς Αλιόνας Ιβάνοβνα, για την περίπτωση που θα ήθελε ποτέ να βάλει κάτι ενέχυρο.

Πέρασε πολύς καιρός χωρίς να πάει στο σπίτι της, γιατί τότε είχε μαθήματα και τα κατάφερνε να τα βγάζει πέρα. Τη θυμήθηκε αυτή τη διεύθυνση πριν από ενάμισυ μήνα. Είχε δυο πράγματα που θα μπορούσαν να μπουν ενέχυρο: Το παλιό ασημένιο ρολόι, ενθύμιο του πατέρα του, κι ένα μικρό χρυσό δαχτυλίδι με τρεις κόκκινες πετρούλες, που του το είχε δώσει η αδελφή του για να τη θυμάται, τότε που χωριστήκανε.

Αποφάσισε να πάει το δαχτυλίδι στην τοκογλύφο. Όταν έφτασε στο σπίτι της γριάς, με την πρώτη κιόλας ματιά, ένιωσε γι' αυτή τη γυναίκα μια ακατανίκητη αποστροφή, πριν ακόμα μάθει τίποτα για το άτομο της. Πήρε τα δυο ρούβλια που του 'δωσε και, γυρίζοντας σπίτι του, μπήκε σ' ένα μικρομάγαζο της κακιάς ώρας. Ζήτησε τσάι, κάθησε κι άρχισε να σκέφτεται. Μια παράξενη ιδέα γεννήθηκε στο μυαλό του, έτσι όπως βγαίνει το κλωσσοπούλι απ' τ' αυγό, και τον απασχολούσε πάρα πολύ.

Σ' ένα άλλο τραπέζι, όχι πολύ μακρύτερα, καθότανε ένας φοιτητής, που ούτε τον γνώριζε ούτε θυμότανε να τον έχει ιδεί ποτέ, κι ένας αξιωματικός. Είχανε παίξει μια παρτίδα μπιλιάρδο και τώρα έπαιρναν το τσάι τους. Ξαφνικά ο Ρασκόλνικωφ άκουσε τον φοιτητή να μιλάει στον αξιωματικό για μια γριά τοκογλύφο, χήρα παρέδρου, που την έλεγαν Αλιόνα Ιβάνοβνα, και να του δίνει τη διεύθυνση της. Του φάνηκε λίγο παράξενο: Τη στιγμή που αυτός ερχότανε από το σπίτι της, να πετύχει δυο ανθρώπους που μιλούσαν ακριβώς γι' αυτό το άτομο. Σύμπτωση βέβαια.

Αλλά, πριν ακόμα διώξει απ' το μυαλό του εκείνη την εντύπωση, που δεν ήτανε φυσικά και τίποτα το εξαιρετικό, ήρθε κάτι να του την ενισχύσει ακόμα περισσότερο: Ο φοιτητής άρχισε να διηγείται στο φίλο του χίλιες δυο λεπτομέρειες σχετικά μ' αυτήν την Αλιόνα Ιβάνοβνα.

"Είναι σπουδαία", έλεγε, "μαζί της όλο και κάτι μπορεί να οικονομήσει κανείς.

Είναι πλούσια σαν Εβραίος και μπορεί να δανείσει με μιας πέντε χιλιάδες ρούβλια, αλλά δεν περιφρονεί καθόλου και το ενέχυρο που κάνει ένα ρούβλι. Έχει εξυπηρετήσει πολλούς φίλους μας, είναι όμως μεγάλη γκαμήλα".

Κι άρχισε να λέει πως είναι κακιά και ιδιότροπη και πως μια μέρα μόνο να καθυστερούσες να της πας τα λεφτά το 'χανες το ενέχυρο. Έδινε το ένα τέταρτο της αξίας του ενέχυρου κι έπαιρνε τόκο πέντε κι επτά ακόμα τοις εκατό το μήνα κ.λπ.

Ο φοιτητής ήτανε αστείρευτος σ' αυτό το θέμα. Είπε ακόμα, πως η γριά είχε μια αδελφή, που τη λέγανε Ελισάβετ. Την έδερνε αδιάκοπα και την έκανε ό,τι ήθελε, παρ' όλο που ήτανε κοντούλα και σιχαμένη, ενώ η Ελισάβετ είχε μπόι ένα και ογδόντα, το λιγότερο.

"Το 'χεις ξαναϊδεί τέτοιο φαινόμενο;", φώναξε ο φοιτητής.

Υστερα, η συζήτηση στράφηκε γύρω απ' την Ελισάβετ. Ο φοιτητής μιλούσε γι' αυτή με ιδιαίτερη ευχαρίστηση, χωρίς να πάψει να γελάει, ενώ ο αξιωματικός που τον άκουγε, με πολλή προσοχή ως το τέλος, τον παρακάλεσε να του στείλει αυτή την Ελισάβετ στο σπίτι του, γιατί ήθελε να του μαντάρει κάτι εσώρουχα.

Ο Ρασκόλνικωφ δεν έχανε ούτε λέξη απ' τη συζήτηση τους. Έτσι τα 'μαθέ όλα τα σχετικά με μιας: Η Ελισάβετ ήτανε μικρότερη αδελφή της γριάς, αλλά από άλλη μάνα. Δούλευε μέρα-νύχτα για την αδελφή της, ενώ ταυτόχρονα έκανε τη μαγείρισσα και την πλύστρα του σπιτιού. Επίσης πούλαγε διάφορα ραψίμια της, σφουγγάριζε σε σπίτια κι έδινε όλα της τα κέρδη στην αδελφή της. Δεν τολμούσε ν' αναλάβει καμμιά παραγγελία και καμμιά δουλειά χωρίς την άδεια της.

Η γριά είχε κάμει τη διαθήκη της. Η Ελισάβετ ήξερε τους όρους της διαθήκης: Δε

θα κληρονομούσε ούτε μονόλεφτο, εκτός από μερικά κινητά πράγματα, όπως, καρέκλες και τέτοια. Όλα τα λεφτά θα πήγαιναν στο μοναστήρι της επαρχίας Ν... για ν' αναπαυθεί η ψυχή της γριάς. Η Ελισάβετ ανήκε στην τάξη των μικρονοικοκυράδων κι όχι στην κάστα την δημοσιοϋπαλληλική. Ήτανε ανύπαντρη, ψηλοχάρχαρα, ασουλούπωτη, στραβοκάνα, με παπούτσια πάντοτε ξεχειλωμένα, αλλά πολύ καθαρή. Εκείνο όμως που έκανε το φοιτητή ν' απορεί ήτανε το ότι η Ελισάβετ βρισκότανε, πάντοτε σχεδόν, έγκυος.

"Μα, για στάσου! Εσύ μας λες ότι είναι τέρας", παρατήρησε ο αξιωματικός.

"Έχει ένα χρώμα μπρούντζινο, λες και είναι φαντάρος ντυμένος γυναικεία, αλλά δεν είναι κι εντελώς τέρας. Έχει ένα προσωπάκι τόσο αγαθό και τόσο ωραία μάτια!

Απόδειξη, ότι αρέσει πολύ στους άντρες. Είναι τόσο ήρεμη και τόσο γλυκεία, που δε λέει ποτέ της όχι. Κι ύστερα, έχει ένα χαμόγελο αληθινά γοητευτικό".

"Θα σου άρεσε δηλαδή, ε;", ρώτησε ο αξιωματικός γελώντας.

"Επειδή είναι έτσι παράξενη. Άκου να σου πω κάτι; Την καταραμένη τη γριά στ' ορκίζομαι πως είμαι ικανός να τη σκοτώσω και να τη ληστέψω, δίχως την παραμικρή τύψη", είπε ο φοιτητής ζοηρά.

Ο αξιωματικός ξέσπασε και πάλι σε γέλια ο Ρασκόλνικωφ οίκος ανατρίχιασε. Τί παράξενο ήταν κι αυτό!

"Στάσου, θα σου κάνω μια ερώτηση σοβαρή", είπε πάλι ο φοιτητής ξαναμμένος.

"Φυσικά στ' αστεία το είπα, αλλά πρόσεξε: Από τη μια μεριά έχουμε μια γριά, ζώο, βλάκα, πεισματάρα, κακιά και άρρωστη, που δεν είναι χρήσιμη σε κανέναν, που, αντίθετα, είναι βλαβερή σε όλους, που δεν ξέρει και η ίδια γιατί ζεί και που αύριο, μεθαύριο θα πεθάνει φυσικά. Καταλαβαίνεις; Καταλαβαίνεις;".

"Προχώρα, καταλαβαίνω", απάντησε ο αξιωματικός, που άκουγε και κοίταζε τον ξαναμμένο φίλο του προσεχτικά.

"Άκου τώρα τη συνέχεια. Απ' την άλλη μεριά έχουμε δυνάμεις νέες, δροσερές, που χάνονται επειδή δεν έχουν τα μέσα να συντηρηθούν, και χάνονται κατά χιλιάδες, σ' όλα τα μέρη του κόσμου. Με τα λεφτά της γριάς, που προορίζονται για το μοναστήρι, θα μπορούσαν να γίνουν ή να βελτιωθούν εκατό, χίλια ωραία έργα ή να πάνε μπροστά άλλες τόσες θαυμάσιες πρωτοβουλίες. Εκατοντάδες και χιλιάδες υπάρξεις θα μπορούσαν να μπουν σ' ένα δρόμο καλό, δεκάδες σπίτια θα μπορούσαν να σωθούν από την εξαθλίωση, από τη διάλυση, από την καταστροφή, από τη διαφθορά, από τ' αφροδίσια νοσήματα. Κι όλα αυτά, με τα λεφτά της γριάς. Τη σκοτώνεις, παίρνεις τα λεφτά της και μπορείς ύστερα ν' αφιερώσεις τη ζωή σου στο γενικό καλό της ανθρωπότητας μ' αυτά τα χρήματα: Δε νομίζεις, λοιπόν, ότι θα εξαλειφθεί ολότελα αυτό το μικροεγκληματάκι απ' τις χιλιάδες καλές πράξεις που θα κάνεις; Με μια μονάχα ζωή, θα σωθούν χιλιάδες άλλες ζωές από το τέλμα και την αποσύνθεση. Δίνεις ένα μόνον νεκρό και κερδίζεις χιλιάδες ζωές - ζήτημα δηλαδή καθαρής αριθμητικής. Άλλωστε, τί σημασία μπορεί να έχει στην κοινή ζυγαριά η ζωή αυτής της φθισικιάς, ηλίθιας και κακιάς γριάς; Δεν αξίζει περισσότερο από μια ψείρα ή μια κατσαρίδα, θα 'λεγα, μάλιστα, πως αξίζει και λιγότερο ακόμα, γιατί αυτή η βρωμόγρια είναι

βλαβερή στην ανθρωπότητα. Τρέφεται με την ζωή του πλησίον της: Είναι ένα άγριο θηρίο. Τελευταία δάγκωσε πάνω στη λύσσα της το δάχτυλο της Ελισάβετ και παρά λίγο να της το κάψουνε".

"Σίγουρα, δεν της αξίζει να ζεί", παρατήρησε ο αξιωματικός, "αλλά μ' αυτό που λες, παραβιάζεται η φύση".

"Χμ! Τη φύση, φίλε μου, την αλλάζουμε, τη διευθύνουμε... Αν δε γίνει αυτό, κινδυνεύουμε να πνιγούμε σ' έναν ωκεανό προλήψεων. Αν δε γινότανε αυτό, δε θα υπήρχε ούτε ένας μεγάλος άνθρωπος. "Το καθήκον, η συνείδηση", σου λένε. Το ζήτημα είναι, απλώς, να συμφωνήσουμε πάνω σ' αυτές τις λέξεις. Περίμενε, θα σου κάνω μια ακόμα ερώτηση. Άκου".

"Όχι, είναι η σειρά μου να ρωτήσω. Άκου εσύ".

"Για λέγε". "Εύκολο είναι να λες λόγια και να κάνεις το ρήτορα, αλλά για πες μου: θ' αναλάβαινες εσύ ο ίδιος να σκοτώσεις αυτή τη γριά; Ναι ή όχι;".

"Όχι, φυσικά. Μιλάω από την άποψη της δικαιοσύνης... Δεν πρόκειται για μένα τώρα...".

"Ε, λοιπόν, κατά τη γνώμη μου, αφού δεν τ' αποφασίζεις να το κάνεις, δε μπαίνει ζήτημα δικαιοσύνης. Πάμε τώρα να παίξουμε άλλη μια παρτίδα".

Ο Ρασκόλνικωφ βρισκόταν σε φοβερή ταραχή. Βέβαια, τα λόγια αυτά δεν είχαν τίποτα το ασυνήθιστο. Ήτανε κουβέντες και ιδέες νέων, που του 'τύχε να τις ακούσει πολλές φορές, με διαφορετική μορφή και για διαφορετικό θέμα. Αλλά, γιατί το 'φέρει έτσι η τύχη ν' ακούσει ο Ρασκόλνικωφ αυτή τη συζήτηση κι αυτές τις ιδέες τη στιγμή που παρουσιάστηκαν και στο δικό του μυαλό... οι ίδιες ακριβώς σκέψεις;

Την ίδια στιγμή που γεννιότανε μέσα του αυτή η σκέψη, σχετικά με τη γριά, γιατί να του τύχει να παρακολουθήσει μια συζήτηση όπου γινότανε λόγος για την ίδια ακριβώς γριά; Η σύμπτωση αυτή του φαινότανε πάντοτε παράξενη.

Εκείνη η ασήμαντη κουβέντα, θα εξασκούσε μια επίδραση τρομακτική στα κατοπινά γεγονότα: θα 'λέγε κανείς πως αυτό ήτανε κάτι, ένα σημάδι, μια βουλή της μοίρας.

Γυρίζοντας από την σαναγορά, ρίχτηκε στο ντιβάνι του κι έμεινε έτσι ακίνητος μια ολόκληρη ώρα. Στο μεταξύ σκοτεινίασε. Κερί δεν είχε, ούτε σκέφτηκε, άλλωστε, ν' ανάψει φως. Δε μπόρεσε ποτέ του να θυμηθεί αν εκείνη τη στιγμή είχε σκεφτεί κάτι. Τέλος, ένιωσε και πάλι εκείνα τα ρίγη του πυρετού, που τον έπιασαν και πρωτότερα. Είπε τότε, όχι δίχως ευχαρίστηση, ότι θα μπορούσε να ξαπλώσει στο ντιβάνι του. Και σε λίγο, ήρθε ο ύπνος, βαρύς σα μολύβι και τον έλειωσε, μπορεί κανείς να πεί.

Κοιμήθηκε περισσότερο απ' το συνηθισμένο και χωρίς να ιδεί όνειρα. Η Ναστάσια τον ξύπνησε με πολύ κόπο, όταν μπήκε στο δωμάτιο του το πρωί, κατά τις δέκα. Του 'φέρνε τσάι και ψωμί. Το τσάι, βρασμένο δεύτερο χέρι, ήτανε πάλι απ' τη δικιά της τσαγιέρα.

"Κοιμάται του καλού καιρού!", φώναξε με θυμό. "Δεν κάνει τίποτ' άλλο απ' το να κοιμάται!".

Ανασηκώθηκε με κόπο. Τον πονούσε το κεφάλι του. Κατέβηκε απ' το ντιβάνι, έκανε μια βόλτα στην κάμαρα του και πάλι ξάπλωσε.

"Κι άλλο θα κοιμηθείς;", του λέει η Ναστάσια. "Μήπως είσαι άρρωστος;".

Δεν της απάντησε.

"Θέλεις τσάι;".

"Αργότερα", της είπε κουρασμένα και, κλείνοντας τα μάτια του, γύρισε κατά τον τοίχο.

Η Ναστάσια έσκυψε από πάνω του.

"Μα το θεό, δεν θα 'ναι φαίνεται καλά", είπε.

Και γυρίζοντας, έφυγε.

Ξαναγύρισε στις δύο φέρνοντας του σούπα. Ο Ρασκόλνικωφ ήτανε ακόμα ξαπλωμένος.

Το τσάι δεν το είχε αγγίξει. Η Ναστάσια άρχισε να τον σκουντά θυμωμένα.

"Μωρέ, τί έπαθες και το βράζεις;", φώναξε κοιτάζοντας τον με αγανάκτηση.

Εκείνος ανασηκώθηκε στο ντιβάνι του καθιστά κι έμεινε με τα μάτια στυλωμένα κάτω, δίχως να της απαντήσει.

"Είσαι ή δεν είσαι άρρωστος;", ρώτησε η υπηρέτρια.

Αλλά ούτε κι αυτή τη φορά πήρε απάντηση.

"Καλύτερα να πήγαινες να κάνεις μια βόλτα έξω, στο δρόμο", του είπε ύστερα από μια μικρή παύση... "θα σε χτυπήσει λίγος αέρας και θα σου κάνει καλό... θα φας τουλάχιστον τίποτα;".

"Αργότερα", της είπε με αδύνατη φωνή. "Φύγε!".

Και την έδιωξε κουνώντας το χέρι του. Εκείνη στάθηκε ακόμα λίγο, τον κοίταζε με οίκτο, κι ύστερα έφυγε.

Αφού πέρασαν μερικά λεπτά, σήκωσε τα μάτια και κοίταξε κάμποσο το τσάι και τη σούπα. Ύστερα, πήρε ένα κομμάτι ψωμί και το κουτάλι κι άρχισε να τρώει.

Έφαγε τρεις-τέσσερις κουταλιές χωρίς όρεξη και σχεδόν μηχανικά. Ο πονοκέφαλος του περνούσε. Όταν τελείωσε το φαγητό του, ξανατεντώθηκε στο ντιβάνι, αλλά αυτή τη φορά δε μπόρεσε ν' αποκοιμηθεί κι έμεινε έτσι ακίνητος, ξαπλωμένος μπρούμυτα και με το πρόσωπο χωμένο στο μαξιλάρι. Σκεφτότανε αδιάκοπα και οι ονειροπολήσεις του ήτανε παράξενες. Τις πιο πολλές φορές έβαζε με το νου του πως βρισκότανε εκεί κάτω, στην Αφρική, στην Αίγυπτο, σε κάποια όαση. Το караβάνι αναπαύεται, οι γκαμήλες είναι ξαπλωμένες ειρηνικά. Τριγύρω, σε κύκλο, φοινικιές. Όλοι οι άλλοι τρώνε. Εκείνος πίνει μόνο νερό από ένα αυλάκι, που κυλάει κελαρυστά πιο πέρα. Πόσο τον δροσίζει εκείνο το νερό, που έχει ένα χρώμα υπέροχα γαλάζιο και κυλάει παγωμένο ανάμεσα σε πετραδάκια πολύχρωμα σε μια πεντακάθαρη και χρυσαφένια άμμο!

Ξαφνικά, άκουσε ολοκάθαρα να χτυπάει ένα ρολόι. Αναπήδησε, σήκωσε το κεφάλι, κοίταξε απ' το παράθυρο, κι όταν κατάλαβε τί ώρα ήτανε πάνω-κάτω, πήδησε απ' το στρώμα του, σε μια κατάσταση απόλυτης διαύγειας, και σα να τον άρπαξε κάποιος απ' το ντιβάνι περπατώντας στα νύχια των ποδιών του, προχώρησε κατά την πόρτα, τη μισάνοιξε σιγά-σιγά και κάθισε στο κεφαλόσκαλο ν' αφουγκραστεί. Η καρδιά του χτυπούσε δυνατά, αλλά κανένας θόρυβος δεν

ακουγότανε στη σκάλα, θα 'λέγε κανείς πως όλοι μέσα σ' αυτό το σπίτι είχανε κοιμηθεί.. Του φαινότανε παράξενο και τερατώδες, που μπόρεσε να κοιμηθεί έτσι συνέχεια απ' τα χτες, χωρίς να κάνει και χωρίς να προετοιμάσει τίποτα... Και όμως, ίσως να χτύπησε έξη το ρολόι που ακούστηκε. Μετά τον ύπνο και τη χαύνωση τον έπιασε μεγάλη βιασύνη, πυρετώδης και κάπως άτακτη. 'Αλλωστε, οι προετοιμασίες δεν ήτανε καθόλου πολύπλοκες.

Συγκέντρωσε όλες του τις δυνάμεις για να τα οργανώσει όλα, κατά τον καλύτερο τρόπο, δίχως να ξεχάσει τίποτα, η καρδιά του όμως χτυπούσε πάντα τόσο δυνατά και γρήγορα, που ανάσαινε με δυσκολία.

Πρώτα-πρώτα, έπρεπε να φτιάξει μια θηλιιά και να τη ράψει στο παλτό του, δουλειά που γινότανε μέσα σε λίγα λεφτά. Έψαξε κάτω απ' το προσκέφαλο του κι έβγαλε από ένα σωρό εσώρουχα, που είχε χώσει εκεί, ένα βρώμικο παλιό πουκάμισο, καταλειωμένο, και έσχισε απ' αυτό μια λουρίδα που είχε πλάτος πέντε πόντους και μάκρος είκοσι. Αφού τη δίπλωσε στα δύο, έβγαλε το πλατύ καλοκαιρινό παλτό του, που ήτανε από χοντρό και στέρεο βαμβακερό ύφασμα (το μοναδικό γερό του ρούχο), κι άρχισε να ράβει από μέσα, τις δυο άκρες της, κάτω απ' την αριστερή μασχάλη.

Τα χέρια του έτρεμαν, καθώς έκανε αυτή τη δουλειά, τα κατάφερε όμως τόσο καλά, ώστε το ράψιμο δε φαινότανε καθόλου απέξω, όταν ξαναφόρεσε το παλτό του.

Από πολύ καιρό είχε ετοιμάσει τη βελόνα και την κλωστή, που βρίσκονταν στο συρτάρι του τραπεζιού του, τυλιγμένες μ' ένα χαρτάκι. Όσο για τη θηλιιά, ήτανε μια πολύ έξυπνη επινόηση του: Η θηλιιά αυτή προοριζότανε για τον μπαλντά.

Ήτανε αδύνατο να βγεί έξω στο δρόμο μ' ένα μπαλντά στο χέρι. Αν τον έκρυβε πάλι κάτω απ' το παλτό του, έπρεπε να τον κρατάει με το χέρι του και ήτανε αρκετό αυτό για να τον προσέξουν. Ενώ τώρα, θα περνούσε στη θηλιιά που έφτιαξε το σίδερο του μπαλντά και θα 'τανε ήσυχα-ήσυχα κρεμασμένος κάτω απ' τη μασχάλη του, σ' όλο το δρόμο. Χώνοντας το χέρι του στην αριστερή τσέπη του παλτού του, θα κρατούσε το ξύλινο χέρι του μπαλντά, για μην τον αφήσει να κουνιέται πέρα-δωθε. Και καθώς το παλτό του ήτανε φαρδύ - αληθινό σακί-κανένας δε θα μπορούσε να φανταστεί πως το χέρι του κρατούσε ένα οποιοδήποτε αντικείμενο, μέσα απ' την τσέπη του. Τη θηλιιά αυτή την είχε επινοήσει εδώ και δεκαπέντε μέρες.

Όταν τέλειωσε η δουλειά αυτή, έχωσε τα δάχτυλα του στη χαραμάδα, που σχηματιζότανε ανάμεσα στο "τούρκικο" ντιβάνι του και στο πάτωμα, έψαξε στην αριστερή γωνιά και τράβηξε το ενέχυρο, που είχε προετοιμάσει από καιρό και το 'κρύψε εκεί κάτω. Στην πραγματικότητα, δεν ήτανε καθόλου ενέχυρο. Ήτανε, απλώς, μια σανίδα πλανισμένη, που είχε το πάχος και το μέγεθος μιας ταμπακιέρας. Την είχε βρεί, εντελώς τυχαία, σε μια απ' τις περιπλανήσεις του μέσα σε μια αυλή, όπου υπήρχε κάποιο επιπλοποιείο. Κατόπιν, έβαλε πάνω σ' αυτή τη σανίδα μια λαμαρίνα, που τη βρήκε κι αυτή στο δρόμο. Αφού εφάρμοσε τη λαμαρίνα, που ήτανε λεπτότερη, πάνω στο σανιδάκι, τα 'δέσε και τα δυο μαζί γερά, περνώντας μια κλωστή σταυρωτά, και ύστερα τα τύλιξε με προσοχή και

κομπότητα μέσα σε άσπρο πεντακάθαρο χαρτί και με τέτοιον τρόπο, που να 'ναι δύσκολο να ξεδιπλωθεί το χαρτί. Κι αυτό το 'κανε για ν' αποσπάσει λίγο την προσοχή της γριάς και να εκμεταλλευθεί την κατάλληλη στιγμή, όταν αυτή θα προσπαθούσε να λύσει το πακέτο.

Η λαμαρίνα είχε προστεθεί για να δώσει στο αντικείμενο βάρος και για να μην καταλάβει η γριά, τουλάχιστον αμέσως, πως το αντικείμενο ήτανε ξύλινο.

Μόλις το 'πιάσε στα χέρια του, άκουσε ξαφνικά κάποιον να φωνάζει στην αυλή:

"Είναι περασμένες έξη!".

"Έξη περασμένες; Ω θεέ μου!".

Όρμησε κατά την πόρτα, έστησε τ' αυτί, πήρε το καπέλο του κι άρχισε να κατεβαίνει τα δεκατρία σκαλιά προσεχτικά και αθόρυβα, σα γάτος. Έμενε τώρα το σημαντικότερο απ' όλα: Να κλέψει απ' την κουζίνα τον μπαλντά. Το ότι έπρεπε να χρησιμοποιήσει μπαλντά, το 'χε αποφασισμένο από πολύ καιρό. Είχε επίσης κι ένα εργαλείο, σαν κλαδευτήρι, αλλά δεν είχε καμμιά εμπιστοσύνη ούτε σ' αυτό, ούτε κυρίως στις δυνάμεις του. Έτσι, προτίμησε τελικά τον μπαλντά. Με την ευκαιρία, πρέπει να σημειώσουμε, ότι όλες οι αποφάσεις που είχε πάρει σχετικά μ' αυτό το σχέδιο, είχανε το χαρακτηριστικό ότι, όσο περισσότερο οριστικές γίνονταν, τόσο πιο τερατώδεις και παράλογες του φαίνονταν. Παρ' όλη την εναγώνια πάλη που γινόταν μέσα του δε μπόρεσε ποτέ του, ούτε για μια στιγμή, να το πιστέψει ότι θα 'φτάνε στο σημείο να πραγματοποιήσει τα σχέδια του.

Αλλά κι αν το πίστευε, κι αν τα κανόνιζε όλα, ως την τελευταία λεπτομέρεια, έτσι που να μην απομένει πια καμμιά αμφιβολία για τη δουλειά, σίγουρα θ' αρνιότανε να πραγματοποιήσει το σχέδιο του, γιατί θα το 'βρίσκε τερατώδες, παράλογο, ακατόρθωτο. Έμεναν όμως αζεδιάλυτα ακόμα ένα σωρό ερωτήματα κι αμφιβολίες.

Όσο για το πού θα 'βρίσκε τον μπαλντά, δεν τον απασχολούσε καθόλου αυτή η λεπτομέρεια, γιατί ήτανε το ευκολότερο. Πραγματικά, η Ναστάσια δε βρισκότανε ποτέ στο σπίτι, τα βράδια προ πάντων. Άλλοτε έτρεχε στους γειτόνους κι άλλοτε στα μαγαζιά, αφήνοντας πάντοτε την πόρτα ορθάνοιχτη. Κάθε φορά που την κατσάδιαζε η σπιτονοικοκυρά, ήτανε γι' αυτό ακριβώς το λόγο.

Ο Ρασκόλνικωφ, λοιπόν, δεν είχε παρά να μπει ήσυχα-ήσυχα στην κουζίνα, όταν θα 'ρχότανε η στιγμή, και να πάρει τον μπαλντά. Ύστερα, σε μια ώρα (όταν όλα θα είχανε τελειώσει) θα ξαναγύριζε και θα τον έβαζε στη θέση του. Υπήρχαν όμως και μερικές αμφιβολίες: Αν υποθέσουμε πως ξεμπερδευε σε μια ώρα και όταν θα πήγαινε να βάλει τον μπαλντά στη θέση του είχε ξαναγυρίσει η Ναστάσια; Έπρεπε, βέβαια, να προσπεράσει και να περιμένει ώσπου να ξαναφύγει. Αν όμως χρειαζόταν τη στιγμή εκείνη τον μπαλντά; θα 'ρχιζε να ψάχνει, θα 'βάζε τις φωνές κι αμέσως θα γεννιόνταν υποψίες ή τουλάχιστον μια αφορμή για να διατυπωθούν υποψίες.

Όλα όμως αυτά ήτανε μικρολεπτομέρειες μπροστά στις οποίες η σκέψη του αρνιότανε να σταθεί. Άλλωστε, δεν είχε πια και τον καιρό. Από τη στιγμή που το

πήρε απόφαση, σκεφτότανε μόνο το ουσιώδες κι άφηνε τις λεπτομέρειες γι' αργότερα.

Αλλά αυτή ακριβώς η απόφαση του φαινόταν απραγματοποίητη - τέτοια ήταν η εντύπωση του. Δε μπορούσε, λόγου χάρη να το φανταστεί ότι θα ερχότανε μια στιγμή που δε θα σκεφτότανε πια, που θα σηκώνόταν και θα πήγαινε κει πέρα, έτσι απλά κι αποφασιστικά. Ακόμα και την τελευταία πρόβα του (δηλαδή την επίσκεψη του για να εξερευνήσει τα κατατόπια) την είχε κάνει έτσι, μόνο δοκιμαστικά, κι όχι στ' αλήθεια. "Μωρέ δεν πάω να κάνω μια δοκιμή", είπε μεσάτου, "αφού έτσι κι αλλιώς όλα αυτά είναι ονειροπολήματα;". Κι αμέσως, έφτυσε αηδιασμένος και τα 'χε βάλει με τον εαυτό του. Ωστόσο, είχε αναλύσει ως την τελευταία λεπτομέρεια τη λύση που έδινε σ' αυτό το πρόβλημα από την ηθική του πλευρά. Η ηθικολογική ερμηνευτική του μέθοδος ήταν ακονισμένη σαν ξυράφι και ακόμα κι ο ίδιος δεν είχε πια καμμιά αντίρρηση μέσα στη συνείδηση του. Παρ' όλα αυτά, αρνιόταν να πιστέψει τον ίδιο τον εαυτό του κι έψαχνε πεισματικά και ψηλαφώντας να βρεί αντιρρήσεις έξω απ' τον εαυτό του, σαν να τον εξανάγκαζε κάποιος και να τον έσερνε απ' αυτή τη μεριά. Η χτεσινή ημέρα, πλούσια σε στοιχεία τόσο ανεπάντεχα, όσο και αποφασιστικά, είχε επενεργήσει μέσα του κατά τρόπο μηχανικό σχεδόν: Ήτανε σα να τον έπιασε κάποιος απ' το χέρι και τον ανάγκασε να τον ακολουθήσει αναπόφευκτα, τυφλά, με μια δύναμη υπερφυσική· δίχως να μπορεί να του προβάλει την παραμικρή αντίρρηση, θα 'λέγε κανείς πως πιάστηκε η άκρη του σακακιού του στα γρανάζια μιας ρόδας που άρχισε να τον τραβάει επάνω της. Αρχικά - το 'χε σκεφτεί εξ άλλου και πρωύτερα τον απασχολούσε, ανάμεσα στ' άλλα, ένα ερώτημα: Γιατί ανακαλύπτονται και αποκαλύπτονται τόσο εύκολα όλα σχεδόν τα εγκλήματα και γιατί βρίσκονται τόσο εύκολα τα ίχνη όλων σχεδόν των δολοφόνων;

Πάνω σ' αυτό, έβγαλε σιγά-σιγά διάφορα και περίεργα συμπεράσματα.

Κατά τη γνώμη του, ο κυριότερος λόγος βρισκότανε πολύ λιγότερο στο ότι ήτανε φυσικά αδύνατο ν' αποκρυφτεί το έγκλημα και περισσότερο στον ίδιο τον ένοχο: Όλοι οι εγκληματίες, όποιοι κι αν είναι, τη στιγμή που κάνουν το έγκλημα τους, χάνουν τη θέληση τους και την κρίση τους, και τίς αντικαθιστούν με μια βλακεία παιδιάστικη, την ώρα ακριβώς που η λογική και η φρόνηση τους είναι απαραίτητες.

Ο Ρασκόλνικωφ είχε καταλήξει στην πεποίθηση ότι αυτή η έλλειψη της λογικής και η μείωση της θέλησης, πιάνουν τον άνθρωπο ακριβώς όπως τον βρίσκει και μια αρρώστια, αναπτύσσονται προοδευτικά και φθάνουν στο κορύφωμα της έντασης τους λίγες στιγμές πριν απ' την εκτέλεση του εγκλήματος. Η αρρώστια αυτή συνεχίζεται με την ίδια μορφή και κατά τη στιγμή του εγκλήματος και λίγον καιρό μετά ακόμα, Ανάλογα με τον άνθρωπο. Ύστερα, περνάει, όπως κάθε άλλη αρρώστια. Το ζήτημα είναι να μάθει κανείς αν η αρρώστια αυτή γεννάει το έγκλημα ή μήπως το ίδιο το έγκλημα, απ' τη φύση του, συνοδεύεται πάντοτε από ένα είδος αρρώστιας. Αυτό το ζήτημα όμως, δεν αισθανότανε πως είχε ακόμα τις δυνάμεις να το λύσει.

Φτάνοντας σ' αυτά τα συμπεράσματα, έκρινε πως αυτές οι ηθικές αναστατώσεις δεν μπορούσαν να συμβούν σ' αυτόν προσωπικά, στην υπόθεση που σχεδίαζε και πως, όσο θα κρατούσε η δουλειά, δε θα τον εγκατέλειπαν ούτε η λογική, ούτε η θέληση του.

Κι αυτό, απλούστατα, γιατί εκείνο που λογάριαζε να κάνει "δεν ήταν έγκλημα...". Ας αφήσουμε κατά μέρος τη σειρά των σκέψεων που τον οδήγησαν σε τούτο το απόλυτο συμπέρασμα - έχουμε άλλωστε προτρέξει πάρα πολύ από τα γεγονότα, θα προσθέσουμε μόνον ότι οι καθαρά υλικές δυσκολίες, που παρουσιάζει η υπόθεση, έπαιζαν εντελώς δευτερεύοντα ρόλο στο μυαλό του. "Φτάνει", έλεγε, "να διατηρήσω τον έλεγχο της θέλησης και της λογικής μου και όταν φτάσει εκείνη η στιγμή, όλες αυτές οι δυσκολίες θα ξεπεραστούν, προκειμένου να ιδώ και τις παραμικρότερες λεπτομέρειες του εγχειρήματος μου".

Η εκτέλεση όμως αργούσε. Πίστευε όλο και λιγότερο πως οι αποφάσεις του ήτανε οριστικές κι όταν έφτασε η ώρα, τα γεγονότα πήρανε μια στροφή ολότελα διαφορετική.

Ένα από τα πιο ασήμαντα περιστατικά, τον έφερε σε αδιέξοδο προτού ακόμα κατεβεί τη σκάλα: Φτάνοντας στο πλατύσκαλο της κουζίνας, που η πόρτα της ήτανε, όπως πάντα, ορθάνοιχτη, έριξε μέσα μια λοξή ματιά για να βεβαιωθεί μήπως κατά την απουσία της Ναστάσιας βρισκότανε εκεί μέσα η ίδια η σπιτονοικοκυρά ή, αν δεν ήτανε, να διαπιστώσει αν η πόρτα της κάμαρας της ήτανε καλά κλεισμένη, έτσι που να μη μπορεί να τον ιδεί όταν θα 'μπαίνε στην κουζίνα για να πάρει τον μπαλντά. Αλλά, φαντασθείτε την κατάπληξη του όταν διαπίστωσε ξαφνικά πως η Ναστάσια ήτανε μέσα στην κουζίνα και μάλιστα έκανε κάποια δουλειά:

Έβγαζε από ένα πανέρι κάτι ασπρόρουχα και τ' άπλωνε σε σχοινιά.

Βλέποντας τον σταμάτησε τη δουλειά της, γύρισε προς το μέρος του και τον κοίταξε, ώσπου πέρασε το πλατύσκαλο. Εκείνος κοίταζε αλλού, και προσπέρασε να μην είδε τίποτα. Η δουλειά όμως χάλασε. Πάει πια ο μπαλντάς.

Η στενοχώρια του ήτανε πολύ μεγάλη. "Πώς περίμενα", σκέφθηκε καθώς περνούσε την εξώπορτα, "πώς το περίμενα ότι αυτήν ακριβώς τη στιγμή η Ναστάσια θ' απουσίαζε απ' την κουζίνα; Γιατί; Γιατί ήμουνά τόσο σίγουρος γι' αυτό το πράγμα;".

Μες στο θυμό του, του ερχότανε να πάρει στην κοροϊδία τον ίδιο του τον εαυτό.

Μέσα του έβραζε μια λύσσα βλακώδης και άγρια. Στάθηκε κάτω απ' την εξώπορτα δισταχτικά. Να βγεί στο δρόμο, έτσι άσκοπα, δεν το 'θελε. Ν' ανεβεί πάλι στο δωμάτιο του, δεν το 'θελε ακόμα περισσότερο. "Τι ευκαιρία που έχασα! Και την έχασα μια για πάντα!", μουρμούριζε όρθιος. Κι ήτανε γυρισμένος, χωρίς κανέναν απολύτως σκοπό, κατά το σκοτεινό σπιτάκι του φύλακα, που η πόρτα του ήτανε επίσης ανοιχτή.

Ξαφνικά, ανατρίχιασε ολόκληρος. Μέσα στο σπίτι του φύλακα, δυο βήματα πιο πέρα, κάτι του γυάλισε, κάτω απ' τον πάγκο... Κοίταξε τριγύρω του:

Ψυχή! Πλησίασε πατώντας στα νύχια του, κατέβηκε δυο σκαλιά και φώναξε το φύλακα σιγανά. "Δεν είναι μέσα! Αλλά δε θα 'χει πάει και πολύ μακριά, σίγουρα στην αυλή θα είναι, γιατί έχει αφήσει την πόρτα του ορθάνοιχτη!".

Όρμησε μ' ένα πήδημα προς τον μπαλντά (γιατί μπαλντάς ήτανε) και τον τράβηξε κάτω απ' τον πάγκο, όπου βρισκότανε, ανάμεσα από δυο κούτσουρα. Αμέσως, πριν ακόμα βγει από κει μέσα, τον πέρασε στη θηλειά του παλτού του, έχωσε τα δυο του χέρια στις τσέπες και βγήκε έξω: Κανένας δεν τον είχε ιδεί!

"Όταν λείπει το μυαλό, το αντικαθιστά ο διάβολος", σκέφτηκε μ' ένα παράξενο χαμόγελο. Πήρε πολύ κουράγιο απ' αυτή τη σύμπτωση. Προχώρησε στο δρόμο αργά-αργά και με ύφος αδιάφορο, χωρίς να βιάζεται καθόλου, για να μη δώσει υπόνοιες. Δεν κοίταζε τους διαβάτες, προσπαθούσε μάλιστα να μη σηκώνει τα μάτια του σε άνθρωπο για να περάσει, όσο γινότανε, πιο απαρατήρητος.

Εκείνη τη στιγμή ξαναθυμήθηκε το καπέλο του: "θεέ μου! Και να σκέφτεται κανείς ότι προχτές είχα λεφτά και δεν πήγα να τ' αντικαταστήσω μ' ένα κασκέτο!". Μια βλαστήμια βγήκε απ' τα τρίςβαθα της ψυχής του.

Ρίχνοντας μια ματιά σ' ένα ρολόι του τοίχου, που βρισκότανε στο βάθος ενός μαγαζιού, είδε πως η ώρα ήτανε εφτά και δέκα. Έπρεπε να βιαστεί, αλλά ταυτόχρονα έπρεπε να κάνει και κύκλο: Ήτανε καλύτερα να μπει απ' την άλλη μεριά, από την πίσω πόρτα.

Προηγουμένως, όταν τύχαινε να τα φέρει στο μυαλό του όλα αυτά, έλεγε πως θα ήτανε πολύ τρομαγμένος. Αλλά τώρα, σχεδόν δεν ήτανε τρομαγμένος, καθόλου μάλιστα. Τη στιγμή αυτή απασχολούσαν το μυαλό του κάτι παράξενες σκέψεις, όχι όμως για πολύ. Καθώς περνούσε από το πάρκο Γιουσούπωφ, τον απασχόλησε ζωηρότατα η σκέψη ότι έπρεπε να φτιαχτούν γιγαντιαία σιντριβάνια σ' όλες τις πλατείες, για να δροσίζεται θαυμάσια η ατμόσφαιρα. Σιγά-σιγά, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αν διευρύνουν τον καλοκαιρινό κήπο ως το Πεδίο του Άρεως και τον ενώσουν με τον κήπο των ανακτόρων του Μιχαήλ, θα 'τανε ένας ανακαινισμός για την Πετρούπολη ευχάριστος και χρήσιμος. Ύστερα τον απασχόλησε το πρόβλημα, γιατί οι άνθρωποι στις μεγάλες πόλεις επιζητούν, λιγότερο από ανάγκη και πιο πολύ γιατί τους αρέσει, να μένουνε σε γειτονιές όπου δεν υπάρχουν ούτε κήποι, ούτε σιντριβάνια, παρά μόνο λάσπη, βρώμα και ακαθαρσία, θυμήθηκε τότε το πέρασμα του από τη σαναγορά κι αμέσως το μυαλό του ξαναγύρισε στην τωρινή κατάσταση:

"Τί βλακεία!" είπε μέσα του. "Όχι, καλύτερα να μη σκέφτομαι καθόλου!".

"Σίγουρα, έτσι κι εκείνοι που τους πάνε για εκτέλεση, γαντζώνονται νοερά από το κάθε τι που συναντούν στο δρόμο τους". Η σκέψη αυτή πέρασε σαν αστραπή απ' το μυαλό του, αλλά την έσβησε γρήγορα-γρήγορα μόνος του. Να όμως που πλησίασε στο μεταξύ, να το σπίτι, να η αυλόπορτα. Κάπου σήμανε ένα ρολόι.

"Τί; Εφτάμισυ κιόλας; Δεν είναι δυνατόν! Σίγουρα θα πηγαίνει μπροστά!".

Η τύχη τον βοήθησε τη στιγμή που θα περνούσε το κατώφλι. Κάτι περισσότερο μάλιστα. Ένα τεράστιο κάρο, φορτωμένο με σανό, λες και ήτανε βαλτό, έμπαινε κείνη τη στιγμή στην αυλόπορτα, ακριβώς μπροστά του, και τον έκρυβε ολόκληρο.

Έτσι, μόλις μπήκε μέσα το κάρο, βρήκε τον καιρό να τρυπώσει στην αυλή και να γλιστρήσει δεξιά. Εκεί, άκουσε από την άλλη μεριά του κάρου φωνές και φασαρία, αλλά κανένας δεν τον είχε ιδεί, κανέναν δε συνάντησε.

Εκείνη την ώρα πολλά παράθυρα, που έβλεπαν κατά την απέραντη και τετράγωνη αυλή, ήτανε ανοιχτά. Ο Ρασκόλνικωφ όμως δε σήκωσε καθόλου το κεφάλι του, δεν είχε τη δύναμη να κάνει τέτοιο πράγμα. Η σκάλα, που ανέβαινε στης γριάς, ήτανε πολύ κοντά στην πόρτα, δεξιά. Βρισκότανε κιόλας πάνω στη σκάλα.. Άρχισε να σκαρφαλώνει τα σκαλιά, κρατώντας την αναπνοή του και σφίγγοντας με το ένα του χέρι την καρδιά του, που χτυπούσε δυνατά, ενώ ταυτόχρονα πασπάτευε τον μπαλντά και τον ανασήκωνε για μια φορά ακόμα! Ανέβαινε σιγά-σιγά, με προφυλάξεις κι αφουγκραζότανε κάθε στιγμή. Η σκάλα όμως ήτανε έρημη αυτή την ώρα. Όλες οι πόρτες κλειστές, δε σύνασσε κανέναν. Μόνο στο δεύτερο πάτωμα, που ήτανε ακατοίκητο, υπήρχαν ^άτι μπογιατζήδες και δούλευαν, αλλά δεν γύρισαν να τον κοιτάξουν.

Σταμάτησε μια στιγμή, σκέφτηκε, κι εξακολούθησε ν' ανεβαίνει. "Βέβαια καλύτερα θα 'τανε να μην υπήρχανε κι αυτοί εδώ... αλλά, από πάνω τους, είναι δυο πατώματα ακόμα...".

Να όμως και το τέταρτο πάτωμα, να η πόρτα, να η αντικρινή κατοικία. Είναι κι αυτή άδεια. Στο τρίτο πάτωμα, το διαμέρισμα που βρίσκεται ακριβώς κάτω απ' της γριάς, είναι κι αυτό ακατοίκητο, κατά πάσαν πιθανότητα:

Το επισκεπτήριο, που ήτανε καρφωμένο στην πόρτα, το 'χαν πάρει, θα πρέπει λοιπόν να μετακόμισαν οι νοικάρηδες.

Πνιγότανε... Σε μια στιγμή, πέρασε απ' το μυαλό του η σκέψη: "Δε θα 'τανε καλύτερα να φύγω;". Αλλά, χωρίς ν' απαντήσει καθόλου σ' αυτή την ερώτηση, έστησε τ' αυτί του για ν' ακούσει τίποτα απ' το διαμέρισμα της γριάς. Σιγή θανάτου βασίλευε κει μέσα. Έστησε τ' αυτί του ακόμα μια φορά κατά τη σκάλα κι αφουγκράστηκε πολλή ώρα προσεχτικά... Ύστερα έριξε μια τελευταία ματιά τριγύρω του, ανασήκωσε πάλι το χερούλι του μπαλντά κι ετοιμάστηκε. "Μήπως είμαι πάρα πολύ... χλωμός;", σκέφτηκε με μεγάλη ταραχή. "Είναι πολύ καχύποπτη... Δε θα 'τανε καλύτερα να περιμένω ώσπου να ηρεμήσει η καρδιά μου;".

Αλλά η καρδιά του, δεν έλεγε να ηρεμήσει. Αντίθετα, λες και το 'κανε επίτηδες, χτυπούσε όλο και δυνατότερα... Ο Ρασκόλνικωφ, δεν άντεξε πια. Άπλωσε το χέρι του αργά-αργά κατά το κορδόνι του κουδουνιού και το τράβηξε. Ύστερα από μισό λεπτό το ξανατράβηξε ακόμα δυνατότερα.

Καμιά απάντηση! Η γριά βρισκότανε μέσα σίγουρα, αλλά επειδή αυτή τη στιγμή ήτανε ολομόναχη, θα φερνότανε με μεγαλύτερη ακόμα δυσπιστία. Ήξερε λίγο τις συνήθειες της Αλιόνας Ιβάνοβνα και ξανακόλλησε τ' αυτί του στην πόρτα. Είχανε τάχα τόσο πολύ ακονισθεί οι αισθήσεις του, πράγμα δύσκολο να το δεχθεί κανείς, ή στα αλήθεια ακούστηκε αυτός ο τόσο ανεπαίσθητος θόρυβος; Όπως κι αν είναι, πήρε τ' αυτί του το ανάλαφρο σούρσιμο ενός χεριού που σερνόταν προσεχτικά στο συρτή, καθώς και το θρόισμα φουστανιού πάνω στην

πόρτα. Κάποιος στεκότανε πίσω απ' την πόρτα, κι αφουγκραζότανε κι αυτός, με τ' αντί κολλημένο στην πόρτα, καθώς φαίνεται.

Ο Ρασκόλνικωφ κουνήθηκε και μουρμούρισε κάτι δυνατά, επίτηδες, για να μη δώσει την εντύπωση πως κρυβότανε. Ύστερα, χτύπησε το κουδούνι για τρίτη φορά, αλλά μαλακά τώρα, χωρίς την παραμικρή νευρικότητα.

Αργότερα, θα τη θυμότανε τούτη τη στιγμή με απόλυτη ακρίβεια, τόσο πολύ βαθιά χαράχτηκε στη μνήμη του. Δε μπορούσε να καταλάβει πώς έγινε και κινήθηκε με τόση πονηριά τη στιγμή που το μυαλό του σταματούσε μερικές στιγμές και το κορμί του δεν το ένιωθε καθόλου... Μετά από λίγο, άκουσε που τραβούσαν από μέσα το συρτή.

7

Η πόρτα μισάνοιξε σιγά-σιγά, όπως την άλλη φορά, και καρφώθηκαν ξανά επάνω του δυο μάτια διαπεραστικά και καχύποπτα απ' το βάθος του μισοσκοτάδου. Τη στιγμή εκείνη, ο Ρασκόλνικωφ έχασε την ψυχραιμία του και παρά λίγο να χαλάσει όλη η δουλειά από ένα σφάλμα του.

Επειδή φοβήθηκε μήπως τρομάξει η γριά, καθώς θα βρισκότανε ολομόναχη μαζί του, κι επειδή ήξερε πως η έκφραση του και το παρουσιαστικό του δεν θα την καθησύχαζαν καθόλου, άρπαξε την πόρτα και την τράβηξε προς το μέρος του, για να μην αλλάξει γνώμη η γριά και την ξανακλείσει. Εκείνη, δεν τράβηξε την πόρτα προς το μέρος της, αλλά δεν άφησε και την πετούγια και παρά λίγο να τη σύρει μαζί με την πόρτα στο κεφαλόσκαλο. Βλέποντας την να στέκεται όρθια στο κατώφλι και να του φράζει το πέρασμα, προχώρησε ολόγεια κατά πάνω της. Η γριά τρομοκρατήθηκε, έκανε ένα βήμα κατά πίσω και κάτι πήγε να πεί, αλλά φάνηκε σα να μη μπορούσε να μιλήσει και τον κοίταξε με γουρλωμένα μάτια.

"Καλησπέρα, Αλιόνα Ιβάνοβνα", άρχισε να της λέει όσο πιο αδιάφορα μπορούσε, η φωνή του όμως, που δεν τον υπάκουε, ήτανε κοφτή και τρεμουλιάρικη. "Σας φέρνω κείνο το πράγμα... Αλλά πάμε καλύτερα εκεί, στο φως..."

Και σπρώχνοντας την απότομα, μπήκε μέσα δίχως αυτή να τον καλέσει. Η γριά έτρεξε πίσω του. Η γλώσσα της λύθηκε.

"θεέ μου! Μα, τί θέλετε; Ποιος είσαστε; Τί ζητάτε;

"Ελάτε, Αλιόνα Ιβάνοβνα, είμαι γνωστός σας... ο Ρασκόλνικωφ... Να, σας έφερα κείνο το ενέχυρο που σας υποσχέθηκα την τελευταία φορά..."

Και άπλωσε το χέρι του με το ενέχυρο.

Η γριά έκανε να το πάρει και να το εξετάσει, αμέσως όμως ξανακάρφωσε τα μάτια της απάνω του. Τον κοίταζε με προσοχή αγριεμένα και καχύποπτα. Πέρασε ένα λεπτό.

Του φάνηκε μάλιστα πως διέκρινε στο βλέμμα της γριάς κάτι σαν ειρωνεία, σα να τα μάντεψε όλα. Ένιωσε πως τα 'χάνε, τρομοκρατήθηκε σχεδόν και θα το 'βάζε στα πόδια αν η σιωπή της γριάς κρατούσε μισό λεπτό ακόμα.

"Μα, τι πάθατε και με κοιτάτε έτσι σα να μη με γνωρίζετε;", ψιθύρισε ξαφνικά ο Ρασκόλνικωφ με κακία. "Πάρτε το αν το θέλετε, αλλιώς, να πάω σε κανένα άλλον, δεν έχω καιρό για χάσιμο".

Τα 'πε αυτά τα λόγια δίχως να τα σκεφθεί, σα να του ξέφυγαν, έτσι άξαφνα, από μόνα τους.

Η γριά άλλαξε στάση: Καθώς φαίνεται, πήρε κουράγιο με τον αποφασιστικό τόνο που είχε η φωνή του επισκέπτη της.

"Μα, γιατί, γιόκα μου, έτσι ξαφνικά; Τί είναι αυτό;", ρώτησε κοιτάζοντας το ενέχυρο.

Μια ασημένια σιγαροθήκη... Σας μίλησα γι' αυτήν την περασμένη φορά".

Η γριά άπλωσε το χέρι της.

"Τι χλωμός που είσαστε! Και τα χέρια σας τρέμουν! Μήπως βγήκατε τώρα δα από ζεστό λουτρό;"

"Έχω πυρετό", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ, με φωνή σπασμένη... Πώς να μην είμαι χλωμός... αφού δεν έβαλα τίποτα στο στόμα μου", πρόσθεσε με δυσκολία.

Οι δυνάμεις του τον εγκατέλειπαν και πάλι, η απάντηση όμως που της έδωσε φάνηκε να την έπεισε: Πήρε το ενέχυρο.

"Μα, τί είναι τούτο;", ρώτησε κοιτάζοντας επίμονα τον Ρασκόλνικωφ ακόμα μια φορά και ζυγίζοντας το αντικείμενο στα χέρια της.

"Εκείνο το πράγμα... η ασημένια... ταμπακίερα... Κοιτάξτε τη!"

"Χμ! Δε μου μοιάζει γι' ασημένια. Κι είναι καλοτυλιγμένη βλέπω".

Καθώς προσπαθούσε να τη λύσει, πλησίασε στο παράθυρο, από τη μεριά που ήτανε το φως (όλα τα παράθυρα του σπιτιού της ήτανε κατάκλειστα, παρά την αποπνικτική ζέστη που έκανε). Άφησε τον Ρασκόλνικωφ για μερικές στιγμές, γυρίζοντας του τις πλάτες. Εκείνος ξεκούμπωσε το παλτό του κι έβγαλε τον μπαλντά απ' τη θηλιά, χωρίς όμως να τον τραβήξει όλον έξω. Τον κρατούσε με το δεξί χέρι κάτω απ' το παλτό του. Ένιωσε μια τρομερή εξάντληση στα χέρια του και του φαινότανε ότι από στιγμή σε στιγμή μούδιαζαν και γίνονταν βαριά σα μολύβι. Φοβότανε μήπως του πέσει ο μπαλντάς... Ξαφνικά, άρχισε να στριφογυρίζει το μυαλό του.

"Μα, τί σας ήρθε να την τυλίξετε έτσι δα!", φώναξε η γριά, γυρίζοντας για μια στιγμή κατά τον Ρασκόλνικωφ.

Δεν έπρεπε να χάσει πια ούτε στιγμή. Έβγαλε ολότελα τον μπαλντά απ' το παλτό του, τον σήκωσε με τα δυο του χέρια, χωρίς να ξέρει τί κάνει, και δίχως καμμιά προσπάθεια, με μια κίνηση μηχανική, τον άφησε να πέσει πάνω στο κεφάλι της. Δεν είχε πια καμμιά δύναμη. Ωστόσο, αμέσως μόλις άφησε τον μπαλντά να πέσει, ξαναβρήκε τις δυνάμεις του.

Η γριά ήτανε, όπως πάντα, ξεσκούφωτη. Τα μαλλιά της, άσπρα, αραιά, ανακατωμένα και πασαλειμμένα με λάδι, όπως το συνήθιζε, ήτανε πλεγμένα κοτσίδα, ψιλή σαν ποντικοουρά, και δεμένα από το σβέρκο της με μια ξεδοντιασμένη χτένα. Ο μπαλντάς, τη βρήκε ακριβώς στην κορυφή, γιατί ήτανε πολύ κοντούλα. Στο ένα της χέρι, εξακολουθούσε να κρατάει το ενέχυρο. Τότε ο Ρασκόλνικωφ τη χτύπησε με όλες του τις δυνάμεις για δεύτερη και τρίτη φορά,

πάντοτε με την ανάποδη του μπαλντά, και πάντοτε στην κορφή. Το αίμα χύθηκε σαν από ποτήρι που τ' αναποδογυρίζεις και το κορμί της σωριάστηκε στο πάτωμα, πέφτοντας προς τα μπρος. Ο Ρασκόλνικωφ τραβήχτηκε λίγο προς τα πίσω, για να την αφήσει να πέσει, κι έσκυψε πάνω απ' το πρόσωπο της: Ήτανε πεθαμένη. Τα μάτια της ήτανε γουρλωμένα σα να 'θελαν να πεταχτούν από τις κόγχες τους, στο μέτωπο της και στο πρόσωπο της φαίνονταν οι σπασμοί της επιθανάτιας αγωνίας.

Ακούμπησε τον μπαλντά στο πάτωμα, δίπλα στην πεθαμένη κι άρχισε αμέσως να ψάχνει τις τσέπες της, προσπαθώντας να μη λερώσει τα χέρια του με το αίμα που κύλαγε. Άρχισε από τη δεξιά τσέπη, απ' αυτή που την είδε την τελευταία φορά να βγάζει τα κλειδιά της. Διατηρούσε όλη του την πνευματική διαύγεια, δεν ένιωθε ούτε ζαλάδα, ούτε ίλιγγο. Μόνο τα χέρια του έτρεμαν ακόμα. Αργότερα, θυμήθηκε ότι ήτανε πολύ προσεχτικός, πολύ συνετός, ότι φυλαγόταν πολύ μη λερωθεί.

Τράβηξε αμέσως τα κλειδιά. Όπως και τότε ήτανε όλα περασμένα σ' έναν ατσάλινο κρίκο. Μόλις τα πήρε, έτρεξε αμέσως κατά την κρεβατοκάμαρα. Ήτανε ένα δωμάτιο πολύ μικρό και είχε ένα μεγάλο εικονοστάσι, γεμάτο με εικονίσματα. Αντίκρυ, κοντά στον τοίχο, υπήρχε ένα μεγάλο κρεβάτι, πεντακάθαρο, σκεπασμένο μ' ένα πάπλωμα, που ήτανε ντυμένο με κομμάτια μεταξωτά.

Κοντά στον τρίτο τοίχο ήτανε ο κομμός. Παράξενο! Αμέσως μόλις έκανε να βάλει το κλειδί στην κλειδαριά αυτού του επίπλου, αμέσως μόλις άκουσε το τρίξιμο του, πέρασε σ' όλο του το κορμί μια ανατριχίλα. Του ξανάρθε, ξαφνικά, να τα παρατήσει όλα και να φύγει. Αυτό όμως κράτησε μονάχα μια στιγμή. Ήτανε πάρα πολύ αργά πια για να φύγει.

Γέλασε σαρκαστικά με τον ίδιο τον εαυτό του, όταν ξαφνικά σφηνώθηκε στο κεφάλι του μια άλλη εναγώνια σκέψη. Του φάνηκε πως ίσως να ζούσε ακόμα η γριά, πως μπορούσε ίσως να συνέλθει. Αφήνοντας τον κομμό και τα κλειδιά, ξαναγύρισε κοντά στο πτώμα, πήρε τον μπαλντά, τον σήκωσε άλλη μια φορά πάνω απ' την γριά, αλλά δεν τον άφησε να πέσει. Δεν υπήρχε καμμιά αμφιβολία, ήτανε πεθαμένη.

Σκύβοντας από πάνω της, καθώς την εξέτασε από πολύ κοντά, είδε πως το κρανίο της ήτανε ολότελα σπασμένο και μάλιστα πλακουτσωμένο από τη μια μεριά. Έκανε να τ' αγγίξει με το δάχτυλο του, αλλά κρατήθηκε: Έφτανε που το 'βλέπε με τα μάτια του... Στο πάτωμα είχε σχηματισθεί μια λίμνη από αίμα. Ξαφνικά, διέκρινε στο λαιμό της γριάς ένα κορδόνι. Το τράβηξε, αλλά ήτανε γερό και δεν κόπηκε. Επί πλέον, ήτανε ποτισμένο με αίματα. Νευριασμένος σήκωσε ακόμα μια φορά τον μπαλντά για να το κόψει επάνω στο κορμί της γριάς. Δεν τόλμησε όμως να το κάνει και με πολλή δυσκολία, γεμίζοντας αίματα τον μπαλντά και τα χέρια του, τα κατάφερε να το κόψει ύστερα από δυο λεπτά, δίχως να λιανίσει και το πτώμα. Ύστερα, το τράβηξε. Δεν είχε γελαστεί:

Ήτανε πορτοφόλι.

Στο κορδόνι κρέμονταν δυο σταυροί, ο ένας από κυπαρισσόξυλο κι ο άλλος από χαλκό, καθώς και μια μικρή εικόνα από σμάλτο. Μαζί μ' αυτά ήτανε κι ένα παλιό πορτοφόλι, λυγδιασμένο, από δέρμα ζαρκαδιού, που έκλεινε με ατσάλινη μπορντούρα.

Ο Ρασκόλνικωφ το πέταξε στην τσέπη του δίχως να εξετάσει το περιεχόμενο του. Έριξε τους σταυρούς πάνω στο πτώμα της γριάς και παίρνοντας τώρα τον μπαλντά μαζί του, ξαναγύρισε τρέχοντας στην κρεβατοκάμαρα.

Πήρε βιαστικά και ξαναμμένα τα κλειδιά κι άρχισε να τα δοκιμάζει, χωρίς επιτυχία όμως: Δεν έπιαναν στην κλειδαριά. Όχι πως έτρεμαν πάρα πολύ τα χέρια του, αλλά έκανε λάθος διαρκώς: Έβλεπε, λόγου χάριν, ότι δεν ήτανε αυτό που έπρεπε ένα κλειδί, ότι δεν ταίριαζε, κι ωστόσο εξακολουθούσε να παλεύει.

Ξαφνικά, θυμήθηκε και σκέφτηκε ότι εκείνο το μεγάλο κλειδί με τα δόντια, που κρεμότανε μαζί με τα μικρά, δεν έπρεπε να είχε καμιά σχέση με τον κομμό (τη σκέψη αυτή την είχε κάμει και την τελευταία φορά) αλλά θα ήτανε καμμιάς κασέλας, όπου ίσως να βρίσκονταν όλα τα αξίας αντικείμενα.

Παρατώντας τον κομμό, έψαξε κάτω απ' το κρεβάτι, ξέροντας πως οι γριές συνηθίζουν να χώνουν τις κασέλες τους σ' αυτό το μέρος. Πραγματικά, υπήρχε εκεί κάτω ένα κασελάκι, που είχε μάκρος πάνω από μια πήχη, με καπάκι κυρτό, ντυμένο με κόκκινο δέρμα και καρφωμένο με ατσάλινα καρφάκια. Το κλειδί με τα δόντια έπιανε.

Πάνω-πάνω, κάτω από ένα άσπρο πανί, ήτανε μια γούνα από λαγοτόμαρο, με κόκκινη γαρνιτούρα. Ύστερα, ένα μεταξωτό φουστάνι, ένα σάλι και στο βάθος, δε φαινότανε τίποτ' άλλο, εκτός από κουρέλια. Πρώτα-πρώτα, άρχισε να σκουπίζει στη κόκκινη γαρνιτούρα της γούνας τα αίματα των χεριών του. "Αφού είναι κόκκινη, το αίμα δε θα φαίνεται καλά", σκέφτηκε.

Ξαφνικά, άλλαξε γνώμη: "θεέ μου! Τρελλάθηκα;", είπε με τρόμο. Καθώς όμως άρχισε να ψάχνει ανάμεσα στα κουρέλια, ένα χρυσό ρολόι γλίστρησε απ' τη γούνα. Αμέσως, αναποδογύρισε ολόκληρη τη βαλίτσα και είδε πως ανάμεσα στα κουρέλια, υπήρχαν διάφορα χρυσά αντικείμενα. Όλα τους, καθώς φαίνεται, ήτανε ενέχυρα που έμειναν στην Αλιόνα Ιβάνοβνα, γιατί οι κάτοχοί τους δεν μπόρεσαν να τα πάρουν πίσω.

Υπήρχαν εκεί μέσα βραχιόλια, σκουλαρίκια, καρφίτσες γραβάτας κλπ. Άλλα βρίσκονταν μέσα στη θήκη τους και άλλα ήτανε καλοτυλιγμένα με εφημερίδα και δεμένα με σπάγκους. Χωρίς να καθυστερήσει άλλο, τα 'χώσε στις τσέπες του παντελονιού του, δίχως να ξεδιπλώσει κανένα ή ν' ανοίξει καμμιά θήκη.

Αλλά δεν πρόφτασε να μαζέψει πολλά.

Άκουσε ξαφνικά μες στο δωμάτιο, όπου βρισκότανε η γριά, κάτι βήματα. Κοκκάλωσε από τον τρόμο. Αλλά αμέσως ο θόρυβος σταμάτησε. Σίγουρα ήτανε μια παραίσθηση του. Ξάφνου όμως, άκουσε ολοκάθαρα μια πνιγμένη κραυγή, ή μάλλον κάτι σα βογγητό σιγανό και λαχανιαστό. Για κάνα δυο λεπτά, απλώθηκε και πάλι βαθιά σιωπή.

Ο Ρασκόλνικωφ, ήτανε γονατισμένος κοντά στην κασέλα, συγκρατώντας την ανάσα του.

Άξαφνα, όμως, τινάχτηκε επάνω, άρπαξε τον μπαλντά και όρμησε έξω απ' την κρεβατοκάμαρα.

Καταμεσίς στο δωμάτιο, στεκότανε όρθια η Ελισάβετ, μ' ένα μεγάλο μπόγο στα χέρια της, και κοίταζε με απέραντη κατάπληξη την πεθαμένη αδελφή της. Ήτανε άσπρη σαν πανί και φαινότανε πως δεν είχε τη δύναμη να φωνάξει. Καθώς τον είδε να 'ρχεται, άρχισε να τρέμει ολόκληρη σαν φύλλο, με μια τρεμούλα σιγανή και ρυθμική, ενώ στο πρόσωπο της φάνηκε ένας σπασμός.

Σήκωσε τα χέρια της κι έκανε ν' ανοίξει το στόμα της, αλλά δεν έβγαλε καμιά φωνή. Οπισθοχωρούσε αργά-αργά και κουβαριάστηκε στην άκρη, με τα μάτια στηλωμένα επάνω του, αλλά άφωνα πάντοτε, σα να μην είχε πνοή να φωνάξει. Ο Ρασκόλνικωφ, όρμησε κατά πάνω της σηκώνοντας τον μπαλντά. Τα χείλη της συσπάστηκαν με πόνο, έτσι όπως γίνονται τα χείλη των παιδιών όταν, βλέποντας κάτι που τα τρομάζει, είναι έτοιμα να μπήξουν τις φωνές. Ήτανε τόσο αγαθιάρα η δύστυχη, που δεν άπλωσε καν το χέρι της για να φυλαχτεί, παρ' όλο που αυτήν ακριβώς την κίνηση ήτανε φυσικό να κάνει τη στιγμή που ο μπαλντάς βρισκόταν πάνω από το πρόσωπο της. Σήκωσε μόνο λίγο το αριστερό της χέρι, αρκετά μακριά απ' το πρόσωπο της, και τ' άπλωσε αργά-αργά κατά τον Ρασκόλνικωφ, για να τον απομακρύνει από κοντά της.

Ο μπαλντάς την βρήκε κατακέφαλα, από την κοφτερή μεριά, κι έσκισε πέρα για πέρα το πάνω μέρος του μετώπου ως το βρεγματικό κόκκαλο σχεδόν. Σωριάστηκε κάτω στο πάτωμα. Ο Ρασκόλνικωφ έπιασε χαμένα τον μπόγο της, αλλά ύστερα τον πέταξε κι έτρεξε κατά το χωλ.

Ο τρόμος τον κυριεύε όλο και περισσότερο, ιδίως μετά το δεύτερο φόνο, που ήτανε εντελώς αναπάντεχος γι' αυτόν. Βιαζότανε να φύγει από δω μέσα. Αν αυτή τη στιγμή βρισκότανε σε κατάσταση να βλέπει και να καταλαβαίνει καλύτερα τη θέση του, αν μπορούσε να ιδεί, έστω και από μακριά, όλες τις δυσκολίες, όλη την απελπισία κι όλα τα εμπόδια που απέμεναν ακόμη να ξεπεράσει, ίσως και τα εγκλήματα που είχε ακόμα να διαπράξει, ώσπου να μπορέσει να ξεγλιστρήσει από δω και να γυρίσει στο σπίτι του, τότε σίγουρα θα παρατούσε' απ' τα τώρα κάθε απόπειρα και θα πήγαινε από μόνος του να παραδοθεί, όχι από φόβο, αλλά από φρίκη και αηδία γι' αυτό που έκανε. Η αηδία προ πάντων μεγάλωνε μέσα του και την ένιωθε όλο και περισσότερο, από λεπτό σε λεπτό. Με κανένα τρόπο δεν ήθελε πια να πλησιάσει στην κασέλα. Ούτε καν στην κρεβατοκάμαρα.

Σιγά-σιγά όμως το μυαλό του βυθιζότανε σε μια αφηρημάδα, σα μια ονειροπόληση σχεδόν. Μερικές στιγμές αποξεχνιόταν ή, για να το πούμε καλύτερα, ξεχνούσε το ουσιώδες και απασχολιότανε με ασήμαντες λεπτομέρειες. Κοιτάζοντας κατά την κουζίνα είδε σ' ένα σκαμνί έναν κουβά με νερό και σκέφτηκε να πλύνει τα χέρια του και τον μπαλντά.

Τα χέρια του ήτανε γλιτσιασμένα απ' το αίμα. Βούτηξε την κόψη του μπαλντά μες στο νερό, πήρε ένα κομμάτι σαπουνι, που ήτανε σ' ένα ραγισμένο πιατελάκι ακουμπισμένο στο παράθυρο, κι άρχισε να πλένει τα χέρια του και τον ίδιο τον κουβά.

Όταν καθαρίστηκε καλά, τράβηξε τον μπαλντά, έπλυνε πρώτα το σίδερο, κι ύστερα κάθισε κι έτριβε τρία ολόκληρα λεπτά το ξύλο του, που ήτανε καταματωμένο, χρησιμοποιώντας το ίδιο σαπούνι. Ύστερα τα σκούπισε όλα μ' ένα πανί που στέγνωνε κρεμασμένο σ' ένα σκοινί, τεντωμένο σ' όλο το μήκος της κουζίνας. Αφού έγινε κι αυτό, πήγε κοντά στο παράθυρο και για κάμποση ώρα εξέταζε προσεχτικά τον μπαλντά. Δεν είχε κανένα ίχνος, το ξύλο όμως ήτανε υγρό ακόμα.

Ύστερα, επιθεώρησε το παλτό του, το παντελόνι και τις μπότες του, όσο του επέτρεπε το λιγοστό φως της κουζίνας. Με την πρώτη ματιά, τίποτα δε φαινότανε απέξω. Μόνο οι μπότες του είχανε λίγες κηλίδες. Έβρεξε ένα πανί και τίς καθάρισε. Καταλάβαινε άλλωστε ότι δεν μπορούσε να ιδεί καλά, ότι ίσως να υπήρχαν μερικές λεπτομέρειες εντελώς εξόφθαλμες, που δεν τίς έβλεπε εκείνος. Στην αμηχανία του, στάθηκε μια στιγμή καταμεσίς στο δωμάτιο. Μια σκοτεινή σκέψη τον πλημμύριζε βυθίζοντας τον σε αγωνία: Η σκέψη πως τρελλαινότανε και πως αυτή τη στιγμή δεν είχε τη δύναμη ούτε να σκεφθεί λογικά, ούτε να υπερασπίσει τον εαυτό του, πως δεν έκανε, ίσως, καθόλου, ότι έπρεπε να κάνει σε μια τέτοια στιγμή, "θεέ μου! Πρέπει να φύγω! Να φύγω!", μουρμούρισε τρέχοντας κατά την πόρτα. Εκεί όμως τον περίμενε μια τρομάρα τέτοια, που δεν την είχε ξανανιώσει ως τώρα στη ζωή του.

Στεκότανε ακίνητος και κοίταζε μη πιστεύοντας στα μάτια του: Η πόρτα, η εξώπορτα απ' όπου έμπαινε κανείς στο χωλ, αυτή η ίδια πόρτα που είχε χτυπήσει και κείνος κι απ' όπου είχε μπει μέσα, ήτανε μισάνοιχτη, αφήνοντας μια χαραμάδα πλατιά σαν την παλάμη ενός χεριού! Όλη αυτή την ώρα έμενε ξεκλειδωτη, δίχως συρτή! Η γριά δεν την ξανάκλεισε πίσω της επίτηδες, ίσως, για κάθε ενδεχόμενο. Αλλά, θεέ μου!

Δεν είδε ύστερα την Ελισάβετ; Πώς δεν του πέρασε λοιπόν απ' το μυαλό πως από κάπου θα είχε μπει για να βρίσκεται μέσα; Γιατί δε μπορεί να μπήκε, βέβαια, από τους τοίχους. Όρμησε κατά την πόρτα κι έβαλε το συρτή. "Όχι, δε χρειάζεται αυτό! Να φύγω πρέπει! Να φύγω!". Τράβηξε πάλι το συρτή και, ανοίγοντας την πόρτα, έστησε τ' αυτί του πάνω απ' τη σκάλα.

Αφουγκράστηκε κάμποση ώρα. Εκεί κάτω, στο βάθος, κάτω απ' την εξώπορτα, καθώς φαίνεται, δυο άνθρωποι φώναζαν δυνατά και μάλωναν με βρισιές: "Ποιοί να 'ναι αυτοί;". Περίμενε με υπομονή. Στο τέλος, έπαψαν απότομα... Είχανε χωρίσει εκείνοι οι δύο. Ετοιμάστηκε τότε να βγεί, όταν, ξαφνικά, μια πόρτα άνοιξε στο επάνω πάτωμα με πάταγο και κάποιος άρχισε να κατεβαίνει σιγ ο μουρμουρίζοντας ένα τραγούδι.

"Τι πάθανε όλοι τους και κάνουν τόση φασαρία;", σκέφτηκε απότομα.

Ξανάκλεισε την πόρτα και περίμενε. Τέλος, όλα σώπασαν, δε φαινότανε ψυχή. Τη στιγμή όμως που έβαζε το πόδι του στο πρώτο σκαλί, άκουσε κάτι βήματα, Έρχονταν από πολύ μακριά ακόμα, απ' το κάτω μέρος της σκάλας ίσως. Αργότερα θυμήθηκε ξεκάθαρα ότι απ' την πρώτη κιόλας στιγμή που τ' άκουσε, προαισθάνθηκε αμέσως ότι ο άνθρωπος αυτός ερχότανε εδώ, στο τέταρτο πάτωμα, στη γριά! Πώς το μάντεψε; Τι ήτανε κείνο το τόσο ιδιαίτερα σημαντικό

που είχανε αυτά τα βήματα; Ήτανε βαριά, όμοια, μάλλον αργά. Ο άνθρωπος αυτός έφτασε στο πρώτο πάτωμα. Να 'τον όμως που ανεβαίνει ακόμα και ο θόρυβος γίνεται πιο δυνατός, πιο δυνατός..Ακούγεται η λαχανιασμένη του ανάσα. Έφτασε τώρα στο τρίτο πάτωμα! Ο Ρασκόλνικωφ ένιωσε ξαφνικά να κοκκαλώνει, έτσι όπως γίνεται στα εφιαλτικά όνειρα όταν μας κυνηγούν εχθροί: Είναι πολύ κοντά μας, θα μας σκοτώσουν, κι ωστόσο μένουμε σαν καρφωμένοι στη θέση μας, μη μπορώντας να σαλέψουμε τα πόδια ή τα χέρια μας.

Ο επισκέπτης άρχισε ν' ανεβαίνει το τέταρτο πάτωμα. Ο Ρασκόλνικωφ μπόρεσε επί τέλους να κάνει ένα πήδημα και να χωθεί βιαστικά στο διαμέρισμα, κλείνοντας πίσω του την πόρτα. Ύστερα έπιασε το συρτή και, αργά-αργά, δίχως θόρυβο σύρτωσε.

Όταν τέλειωσε μ' αυτό, μαζεύτηκε αμέσως πίσω απ' την πόρτα κι έστησε αυτί, κρατώντας την ανάσα του. Ο άγνωστος είχε φτάσει κι αυτός μπροστά στην πόρτα.

Ήτανε τώρα ο ένας αντίκρυ στον άλλο, όπως βρισκότανε κι αυτός πριν από λίγο με τη γριά, όταν τους χώριζε μονάχα το πάχος της πόρτας και αφουγκραζότανε. Ο επισκέπτης ανάσανε πολλές φορές με δυσκολία... "θα πρέπει να είναι χοντρός και ψηλός", σκέφτηκε ο Ρασκόλνικωφ, σφίγγοντας στο χέρι του τον μπαλντά. Στ' αλήθεια, όλα αυτά έμοιαζαν με όνειρο. Ο επισκέπτης έπιασε το κορδόνι και το τράβηξε με δύναμη. Μόλις αντήχησε ο μεταλλικός ήχος του κουδουνιού, του φάνηκε σα να σάλεψε κάτι στο δωμάτιο. Έστησε τ' αυτί για λίγα δευτερόλεπτα, ακούγοντας με προσοχή.

Ο άγνωστος χτύπησε και δεύτερη φορά, περίμενε λίγο και, ξαφνικά, νευριάζοντας άρχισε να χτυπάει με όλη του τη δύναμη το χερούλι της πόρτας. Ο Ρασκόλνικωφ κοίταζε με τρόμο το συρτή να χοροπηδάει και, έχοντας παραλύσει απ' τον τρόμο, έλεγε πως από στιγμή σε στιγμή θα γλίστραγε πραγματικά. Δεν ήτανε καθόλου απίθανο, ύστερα από τέτοιο τράνταγμα.

Σκέφτηκε για μια στιγμή να στηρίξει το συρτή με το χέρι του, αλλά ο άλλος θα το καταλάβαινε. Άρχισε πάλι να τα χάνει, ζαλιζότανε, "θα πέσω", συλλογίστηκε. Ο άγνωστος όμως άρχισε να μιλάει κι έτσι ο Ρασκόλνικωφ ξα-ναβρήκε ξαφνικά τις αισθήσεις του.

"Τί διάβολο! Κοιμούνται ή μήπως τίς στραγγάλισαν τις καρακάξες", ούρλιαξε βραχνιασμένα. "Ε, Αλιόνα Ιβάνοβνα, γριά-στρίγκλα! Ελισάβετ Ιβάνοβνα! Ασύγκριτη ομορφιά, ανοιχτέ! Α, τις καταραμένες! Θα τον έχουν πάρει για καλά!". Και, στη λύσσα του, άρχισε να τραβάει το κορδόνι δέκα φορές συνέχεια, όσο πιο δυνατά μπορούσε. Ο άνθρωπος αυτός, δε θα 'τανε, σίγουρα, ξένος και θα ερχότανε εδώ να την αράζει πολύ συχνά.

Εκείνη τη στιγμή ακούστηκαν κάτι βήματα βιαστικά και ανάλαφρα. Κάποιος άλλος πλησίαζε. Ο Ρασκόλνικωφ δεν τον άκουσε αμέσως που ήρθε.

"Είναι δυνατό να μην είναι κανένας μέσα;", φώναξε ο νεοφερμένος καμπανιστά και πρόσχαρα, προχωρώντας κατά τον πρώτο επισκέπτη, που εξακολουθούσε να χτυπάει το κουδούνι. "Καλησπέρα Κοχ!".

"Κρίνοντας απ' τη φωνή του, αυτός εδώ θα πρέπει να είναι πολύ νέος", είπε μέσα του ο Ρασκόλνικωφ.

"Τί διάολο πάθανε; Κοντεύω να σπάσω την κλειδαριά", απάντησε ο Κοχ.

"Εσύ, όμως, πού με ξέρεις;"

"Ε, καλά τώρα! Δε σου πήρα τρεις παρτίδες συνέχεια στο μπιλιάρδο χθές, στο καφενείο "Γκαμπρίνους";".

"Α-ααα!",

"Ωστε δεν είναι μέσα, ε; Παράξενο! Θα 'πρεπε μάλιστα να πω πως είναι τρομερά ανόητο. Πού στην οργή να πήγε η γριά; Την ήθελα".

"Κι εγώ την ήθελα, αγαπητέ μου".

"Τί να κάνω τώρα; Δε μένει άλλο παρά να φύγω και να ξαναγυρίσω..Αλλά, γιατί τότε να μου δώσει ραντεβού; Η γριά-στρίγκλα μου είχε ορίσει και την ώρα. Κι έκανα τόσο δρόμο! Μα, πού στο διάβολο να πήγε; Δεν μπορώ να καταλάβω. Όλο το χρόνο δε σαλεύει καθόλου, την πονάνε τα πόδια της, μουχλιάζει εδώ μέσα. Και να την ξαφνικά που μας το στρίβει!".

"Δε ρωτάμε το θυρωρό;"

"Τί να τον ρωτήσουμε;"

"Πού πήγε και πότε θα γυρίσει".

"Χμ!... Διάβολε... να ρωτήσουμε!... Μα, αφού δεν πάει ποτέ της πουθενά;"

Και κούνησε ακόμα μια φορά το πόμολο της πόρτας.

"Να πάρει ο διάβολος! Δε γίνεται τίποτα. Πάμε να φύγουμε".

"Στάσου!", φώναξε ξαφνικά ο νέος. "Για κοίτα δω! Βλέπεις πως παίζει η πόρτα με το σπρώξιμο;"

"Ε, λοιπόν;"

"Αυτό σημαίνει πως δεν είναι κλειδωμένη, αλλά απλώς συρτωμένη. Ακούς το τρίζιμο που κάνει ο συρτής;"

"Ε, λοιπόν;"

"Πώς! Δεν καταλαβαίνεις; Πάει να πεί ότι μια τουλάχιστον από τις δυο είναι μέσα στο σπίτι. Αν έβγαιναν και οι δυο θα είχανε κλείσει απέξω την πόρτα με το κλειδί και όχι από μέσα με το συρτή. Να! Ακούς το θόρυβο που κάνει ο συρτής; Αλλά, για να 'χουνε κλείσει από μέσα με το συρτή, πρέπει να , είναι και μέσα. Καταλαβαίνεις; Συνεπώς, είναι εδώ και δεν ανοίγουν".

"Αλήθεια!", έκανε ο Κόχ κατάπληκτος. "Ωστε μέσα είναι!"

Κι άρχισε να τραντάζει την πόρτα μανιασμένα.

"Στάσου!", ξανάπε ο νέος, "Μη χτυπάς! Κάτι το ύποπτο συμβαίνει. Χτύπησες το κουδούνι, τράνταξες την πόρτα και δεν άνοιξαν. Συνεπώς ή έχουν και οι δυο λιποθυμήσει ή...".

"Τί;"

"Πάμε να βρούμε το φύλακα πιο καλά, να 'ρθει να τīs ξυπνήσει εκείνος".

"Καλά λες, πάμε!"

Άρχισαν να κατεβαίνουν και οι δυο.

"Στάσου! Μείνε συ εδώ και πάω εγώ να τον φωνάξω".

"Γιατί να μείνω εγώ;"

"Δεν ξέρεις καμιά φορά τί γίνεται...".

"Ας γίνει κι έτσι".

"Εγώ, ξέρεις, πάω για ανακριτής. Εδώ συμβαίνει οπωσδήποτε κάτι το ύποπτο, ο-πω-σδή-πο-τε", φώναξε πολύ ζωνηρά ο νέος και κατέβηκε τη σκάλα τρέχοντας.

Ο Κοχ έμεινε μόνος του, τράβηξε ακόμα μια φορά το κορδόνι πολύ σιγά, κι ακούστηκε ένας μονάχα χτύπος του κουδουνιού. Ύστερα άρχισε να κουνάει την πόρτα απ' την πετούγια, απαλά-απαλά, προσεχτικά και φρόνιμα. Την κούναγε πέρα-δώθε, απ' τ' αριστερά προς τα δεξιά, για να βεβαιωθεί ότι ήτανε κλεισμένη μόνο με το συρτή. Τέλος, ξεφυσώντας σα βόδι, έσκυψε να κοιτάξει απ' την κλειδαρότρυπα, αλλά το κλειδί βρισκότανε από μέσα και δεν μπορούσε να ιδεί τίποτα.

Ο Ρασκόλνικωφ στεκότανε όρθιος κι ασάλευτος, σφίγγοντας τον μπαλντά. Τα είχε ολότελα χαμένα και μάλιστα ετοιμαζότανε να χτυπηθεί μαζί τους, όταν θα 'μπαιναν μέσα. Την ώρα που χτυπούσαν την πόρτα και κουβέντιαζαν, σκέφτηκε πολλές φορές να τελειώνει μια και καλή και να τους φωνάξει απ' το άλλο μέρος της πόρτας. Μερικές φορές έτσι του ερχότανε να τους βρίσει. "Όσο γρηγορότερα, τόσο το καλύτερο", είπε για μια στιγμή.

Πέρναγε η ώρα, λεπτό το λεπτό και κανένας δεν ερχότανε. Ο Κοχ άρχισε να νευριάζει.

"Ρε, δε πάει στο διάβολο, στο κάτω-κάτω", φώναξε, χάνοντας την υπομονή του.

Κι εγκαταλείποντας τη θέση του, άρχισε να κατεβαίνει και κείνος βιαστικά, κάνοντας μεγάλο σαματά με τις μπότες του στη σκάλα. Τα βήματα του έσβησαν.

"Τί να κάνω, θεέ μου!".

Ο Ρασκόλνικωφ τράβηξε το συρτή και μισάνοιξε την πόρτα. Ησυχία! Ξαφνικά, δίχως να σκεφθεί τίποτ' άλλο ξανάκλεισε όσο μπορούσε καλύτερα πίσω του την πόρτα και όρμησε προς τη σκάλα.

Είχε κιόλας κατεβεί δυο-τρία πλατύσκαλα, όταν ακούστηκε μεγάλη φασαρία στο κάτω πάτωμα. Πού να τρυπώσει; Δεν υπήρχε πουθενά κανένα μέρος να κρυφτεί. Ετοιμάστηκε να γυρίσει πίσω και να ξαναμπεί στο διαμέρισμα.

"Α, το δαιμονισμένο! Πιάστε τον!".

Κάποιος πετάχτηκε από ένα διαμέρισμα του κάτω πατώματος μπήγοντας μια κραυγή κι άρχισε να κατρακυλάει στη σκάλα ξεσκουφωτος:

"Μίτκα! Μίτκα! Μίτκα! Μίτκα! Α, που να σε πάρει ο διάβολος!".

Οι κραυγές τέλειωσαν με κάτι σα στριγκλιά και οι τελευταίοι θόρυβοι ακούγονταν πια στην αυλή. Και σε λίγο, έγινε ησυχία. Την ίδια όμως στιγμή, πολλοί άνθρωποι άρχισαν ν' ανεβαίνουν με μεγάλο θόρυβο τη σκάλα, κουβεντιάζοντας μεταξύ τους δυνατά, θα ήτανε τρεις-τέσσερις. Ο Ρασκόλνικωφ ξεχώρισε την καμπανιστή φωνή του νεαρού. "Αυτοί είναι!".

Ολότελα απελπισμένος πια προχώρησε ίσα κατά πάνω τους. , "Ας γίνει ό,τι θέλει! Αν με σταματήσουν, όλα χάθηκαν! Αν μ' αφήσουν να περάσω, και πάλι είναι όλα χαμένα, γιατί θα θυμηθούν πως με είδανε!".

Κόντευαν τώρα να συναντηθούν, και δεν απόμενε παρά μονάχα ένα πάτωμα. Ξαφνικά, να η σωτηρία! Μερικά σκαλιά μπροστά του, στα δεξιά, βρισκόταν ένα

διαμέρισμα άδειο με την πόρτα ανοιχτή. Ήτανε το διαμέρισμα εκείνο όπου δούλευαν οι μπογιατζήδες που, αυτή τη στιγμή, σα να το 'καναν επίτηδες, είχανε φύγει. Σίγουρα, αυτοί θα βγήκανε πριν από λίγο έξω ξεφωνίζοντας. Το πάτωμα φαινότανε φρεσκοβαμμένο και καταμεσίς στο δωμάτιο βρισκότανε ένας κουβάς, δίπλα σ' ένα δοχείο με μπογιά και σε μια γωνιά μια μεγάλη ταβανόβουρτσα.

Ο Ρασκόλνικωφ όρμησε μέσα απ' την ανοιχτή πόρτα σαν αστραπή και κόλλησε στον τοίχο. Ήτανε καιρός. Γιατί οι άλλοι είχανε φτάσει κιόλας στο πλατύσκαλο. Ύστερα, έστριψαν και ανέβηκαν στο τέταρτο πάτωμα μιλώντας δυνατά. Περίμενε μερικές στιγμές και ύστερα, πατώντας στα νύχια του, κατέβηκε γρήγορα-γρήγορα.

Ψυχή στη σκάλα! Ούτε και στην εξώπορτα υπήρχε κανείς! Δρασκέλισε βιαστικά το κατώφλι και μόλις βγήκε στο δρόμο έστριψε αριστερά.

Ήξερε καλά, ήτανε απόλυτα σίγουρος, πως αυτή τη στιγμή, εκείνοι θα είχανε φτάσει στο διαμέρισμα, πως θα τα 'χασαν βλέποντας την πόρτα ανοιχτή, ενώ μόλις πριν από λίγες στιγμές ήτανε κλεισμένη, πως θα κοίταζαν τώρα τα πτώματα, πως θα καταλάβαιναν αμέσως ότι ο δολοφόνος βρισκότανε πριν από λίγο εκεί μέσα και πως τα κατάφερε να κρυφτεί κάπου και να το σκάσει κάτω απ' τη μύτη τους. Ίσως μάλιστα να το υποψιάζονταν πως τρύπωσε στο άδειο διαμέρισμα, την ώρα που εκείνοι ανέβαιναν τη σκάλα.

Κι ωστόσο, δεν τολμούσε να βαδίζει πιο γρήγορα, παρ' όλο που είχε να κάνει ακόμα καμμιά εκατοστή βήματα ως τη στροφή... "Αν χωνόμουνα σε καμμιά πόρτα και περίμενα εκεί, στη σκάλα; Όχι! Μπορεί να μ' έβρισκε καμμιά συφορά! Κι αν πέταγα κάπου τον μπαλντά κι έπαιρνα κανένα αμάξι; Όχι! όχι! Κακό! κακό!".

Τα είχε χαμένα. Επί τέλους, παρουσιάστηκε μπροστά του ένα σοκάκι και χώθηκε κει μέσα, μισοπεθαμένος. Κατάλαβε τότε πως είχε μισοσωθεί, πως δε θα τον υποψιάζονταν πάρα πολύ. 'Αλλωστε, ήτανε γεμάτο κόσμος εκείνο το δρομάκι και χάθηκε σαν κόκκος άμμου μες στο πλήθος. Όλες όμως αυτές οι αγωνίες τον είχανε εξαντλήσει τόσο πολύ, ώστε μόλις που στεκότανε στα πόδια του. Ο ιδρώτας έπεφτε στο πρόσωπο του σε χοντρές σταγόνες. Ο λαιμός του ήτανε μούσκεμα. "Ε, σου 'στρίψε;", του φώναξε κάποιος καθώς έβγαινε στο κανάλι.

Εκείνη την ώρα δεν είχε σχεδόν συναίσθηση τι του γίνεται. Κι όσο προχωρούσε τόσο χειροτέρευε η κατάσταση του. Ωστόσο, φτάνοντας στην αποβάθρα, συνήλθε. Τρόμαξε βλέποντας εκεί πέρα λίγο κόσμο, θα μπορούσανε να τον προσέξουν ευκολότερα.

Σκέφτηκε να ξαναγυρίσει πίσω στο ίδιο δρομάκι, ύστερα όμως, παρ' όλο που μόλις στεκότανε στα πόδια του, έκανε έναν κύκλο και γύρισε στο δωμάτιο του από άλλο δρόμο.

Όταν δρασκέλισε το κατώφλι της εξώπορτας του σπιτιού, δεν είχε καλά-καλά συνέλθει. Βρισκότανε κιόλας στη σκάλα, όταν ξαφνικά θυμήθηκε τον μπαλντά. Και όμως αυτό ήτανε ένα απ' τα σοβαρότερα προβλήματα που είχε να λύσει: Έπρεπε να ξαναβάλει τον μπαλντά στη θέση του, χωρίς να τον πάρει κανένας μυρουδιά. Δεν είχε τη δύναμη να σκεφτεί: "Αντί να τον ξαναβάλω στην παλιά

του θέση, καλύτερα θα είναι να τον ξεφορτωθώ, και μάλιστα, αργότερα, πετώντας τον στην αυλή ενός οποιουδήποτε σπιτιού".

Όλα όμως πήγαν καλά. Η πόρτα του θυρωρείου ήταν κλειστή, όχι κλειδωμένη. Συνεπώς, ο φύλακας, θα ήτανε καθώς φαίνεται μέσα στο σπίτι του. Αλλά είχε χάσει τόσο πολύ την ικανότητα να σκέφτεται λογικά, ώστε προχώρησε και άνοιξε την πόρτα. Αν ο θυρωρός τον ρώταγε: "Τί θέλετε;", ίσως ν' άπλωνε ήσυχα-ήσυχα το χέρι του και να του 'δίνε τον μπαλντά.

Αλλά ο θυρωρός, ούτε κι αυτή τη φορά ήτανε μέσα. Έτσι, μπόρεσε να ξαναβάλει τον μπαλντά στη θέση του, κάτω απ' τον πάγκο, και να τον κρύψει ανάμεσα στα κούτσουρα, όπως ακριβώς τον είχε βρει. Ύστερα, ανέβηκε στην κάμαρα του δίχως να συναντήσει κανέναν. Η πόρτα της σπιτονοικοκυράς του ήτανε κλειστή. Μπαίνοντας στην κάμαρα του, ρίχτηκε στο ντιβάνι του με τα ρούχα. Δεν αποκοιμήθηκε, αλλά έμεινε βυθισμένος σε μια χούνωση. Αν έμπαινε κείνη τη στιγμή κανένας μες στην κάμαρα του, θα πεταγότανε επάνω βάζοντας τις φωνές... Μέσα στο κεφάλι του σάλεuan σκιές και κομματιασμένες σκέψεις. Δε μπορούσε όμως να ολοκληρώσει καμιά, δε μπορούσε να σταθεί σε καμιά, όσες προσπάθειες κι αν έκανε γι' αυτό...

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Έμεινε έτσι ξαπλωμένος κάμποση ώρα. Κάπου-κάπου, φαινότανε να ξυπνάει και για λίγα λεπτά έβλεπε πως η νύχτα ήτανε προχωρημένη, αλλά δεν του πέρναγε απ' το μυαλό η σκέψη να σηκωθεί. Στο τέλος, πρόσεξε πως ήτανε η νύχτα φωτεινή, σαν ημέρα. Βρισκόταν ξαπλωμένος στο ντιβάνι του ανάσκελα, βυθισμένος ακόμα στον πρόσφατο λήθαργο του. Κάτι ουρλιαχτά τρομαχτικά έφταναν ως τ' αυτιά του απ' το δρόμο - τ' άκουγε κάθε βράδυ άλλωστε κάτω απ' το παράθυρο του, κατά τις δύο μετά τα μεσάνυχτα. "Αχ! Είναι πάλι οι μεθυσμένοι που βγαίνουν από τις ταβέρνες", σκέφτηκε, "θα είναι δύο περασμένες!".

Κι άξαφνα πετάχτηκε επάνω, σα να τον άρπαξε κάποιος από το ντιβάνι:

"Τί; Περασμένες κιόλας δύο;". Κάθισε στο ντιβάνι και τότε τα θυμήθηκε όλα.

Έτσι, άξαφνα, ήρθαν ξανά στη μνήμη του όλα!

Στην αρχή νόμισε πως είχε τρελλαθεί. Μια τρομερή παγωνιά τον πλημμύρισε, αλλά το κρύο αυτό ήτανε κι απ' τον πυρετό που τον είχε πιάσει από πολλή ώρα όταν κοιμότανε. Του ήρθε τέτοιο ρίγος, που έκανε τα δόντια του να χτυπάνε δυνατά κι όλα τα μέλη του να τραντάζονται. Άνοιξε την πόρτα και αφουγκράστηκε. Όλο το σπίτι ήτανε βυθισμένο σε βαθύν ύπνο. Κοίταξε με κατάπληξη τον εαυτό του και τριγύρω του την κάμαρα. Δεν καταλάβαινε πώς μπόρεσε να μην κλείσει την πόρτα του με το συρτή, μπαίνοντας μέσα και πώς ρίχτηκε στο ντιβάνι του, όχι μονάχα δίχως να γδυθεί, αλλά χωρίς να βγάλει καν

το καπέλο του, που είχε κυλήσει τώρα στο πάτωμα και βρισκότανε δίπλα στο προσκέφαλο του.

"Αν έμπαινε κανένας μέσα, τί θα 'λέγε; Πως ήμουνα μεθυσμένος, βέβαια, αλλά...".

Έτρεξε κατά το παράθυρο. Είχε αρκετό φως κι άρχισε να εξετάζει βιαστικά τον εαυτό του, από τα νύχια ως την κορφή, για να ιδεί μήπως υπήρχαν τίποτα ίχνη στα ρούχα του. Δεν έπρεπε όμως να την κάνει έτσι αυτή τη δουλειά.

Τουρτουρίζοντας από το κρύο, γδύθηκε ολόκληρος για να ξαναψάξει τα ρούχα του. Έφερε άνω-κάτω τα κουρέλια του, έψαξε ακόμα και τις ραφές. Και καθώς δεν είχε εμπιστοσύνη στον εαυτό του, τα ξανακοίταξε τρεις φορές συνέχεια. Δεν υπήρχε όμως κανένα ίχνος, εκτός από μερικές σταγόνες πηγμένο αίμα στο κάτω μέρος του παντελονιού του, όπου κρέμονταν κάτι ξέφτια. Πήρε ένα μεγάλο σουγιά κι έκοψε αυτά τα ξέφτια. Δεν υπήρχε τίποτα άλλο, καθώς φαίνεται.

Ξαφνικά, θυμήθηκε πως το πορτοφόλι και τα χρυσά αντικείμενα, που είχε πάρει απ' την κασέλα της γριάς, βρίσκονταν ακόμα στις τσέπες του. Δεν είχε σκεφτεί ακόμα να τα πάρει και να τα κρύψει κάπου. Δεν το σκέφτηκε ούτε και τώρα δα που έψαχνε τα ρούχα του! Μα, πώς είναι δυνατόν;

Τα 'βγάλε γρήγορα-γρήγορα και τα πέταξε πάνω στο τραπέζι. Αφού τα 'βγάλε όλα, κι αναποδογύρισε μάλιστα τις τσέπες του για να βεβαιωθεί πως δεν έμεινε τίποτα μέσα, τα πήγε σε μια γωνιά του τοίχου, όπου κρέμονταν κάτι κομμάτια απ' τη σχισμένη ταπετσαρία. Τα 'χώσε αμέσως σε μια τρύπα, κάτω απ' το χαρτόνι της ταπετσαρίας: "Καλά είναι εκεί. Χώρεσε ακόμα και το πορτοφόλι. Ούτε γάτα, ούτε ζημιά", σκέφτηκε με ανακούφιση, κοιτάζοντας χαμένα τη γωνιά, όπου η τρύπα φούσκωνε τώρα πιο πολύ. Αλλά ξαφνικά, α-ναρρίγησε όλο το κορμί του απ' τον τρόμο: "θεέ μου!", μουρμούρισε με απελπισία, "Τί έκανα; Κρύψιμο είναι αυτό; Έτσι κρύβονται τα πράγματα;".

Είναι αλήθεια ότι δε λογάριαζε πως θα 'χει τέτοια πράγματα, έλεγε πως θα 'βρίσκε μόνο λεφτά, κι έτσι δεν είχε προετοιμάσει απ' τα πριν το μέρος όπου θα τα 'βάζε.

"Αλλά, τώρα; Τί θα κάνω τώρα;", σκεφτότανε. "Έτσι κρύβονται τα πράγματα; Πραγματικά, το λογικό μου μ' εγκαταλείπει!".

Κάθισε εξαντλημένος στο ντιβάνι του κι αμέσως του ξανάρθε εκείνη η αβάσταχτη ανατριχίλα. Μηχανικά πήρε το παλιό φοιτητικό παλτό του, ένα παλτό χειμωνιάτικο, ζεστό, αλλά κουρελιασμένο, που βρισκότανε σε μια καρέκλα, και το 'ρίξε επάνω του. Ξαναβυθίστηκε αμέσως στον ύπνο και στο παραλήρημα κι έχασε τις αισθήσεις του.

Ύστερ' από πέντε λεφτά πετάχτηκε πάλι επάνω και ξανάσκυψε με τρόμο στα ρούχα του. "Πώς μπόρεσα ν' αποκοιμηθώ, αφού δεν έκανα τίποτα; Τίποτα δεν έκανα, τίποτα! Ακόμα και τη θηλιά που έραψα στο παλτό μου, κάτω απ' τη μασχάλη, ξέχασα να την ξηλώσω! Το ξέχασα! Πώς μπόρεσα να ξεχάσω τέτοιο πράμα; Τέτοιο ενοχοποιητικό στοιχείο;".

Τράβηξε αμέσως τη θηλιά και την ξέσχισε σε μικρά-μικρά κομματάκια, που τα 'χώσε κάτω απ' το μαξιλάρι του, ανάμεσα στ' άπλυτα ρούχα. "Αυτά τα

ξεσχισμένα κομματάκια δε μπορούν να δημιουργήσουν καμμιά υπόνοια - έτσι, τουλάχιστον, μου φαίνεται", μουρμούριζε όρθιος καταμεσίς στο δωμάτιο του. Και το βλέμμα του άρχισε να πλανιέται και πάλι με προσοχή οδυνηρή τριγύρω του, στο πάτωμα, σ' όλα τα μέρη για να ιδεί μήπως ξέχασε τίποτα.

Η πεποίθηση ότι όλα, ακόμα και η μνήμη του, ακόμα και η ικανότητα του να κάνει μια απλή σκέψη, τον εγκατέλειψαν, η πεποίθηση αυτή γινότανε μέσα του αβάσταχτο μαρτύριο. "Μα, τί λοιπόν; Είναι δυνατό ν' άρχισε κιόλας, είναι δυνατό να παρουσιάστηκε κιόλας η τιμωρία; Να τη! Να τη! Ναι, αυτή είναι η τιμωρία!". Πραγματικά, τα ξέφτια, που έκοψε από το παντελόني του, βρίσκονταν ακόμα εκεί, πάνω στο πάτωμα, και μπορούσε να τα ιδεί αμέσως καθένας που θα 'μπαινε μέσα. "Μα, τι έπαθα λοιπόν;", φώναξε πάλι χαμένα.

Τότε του κόλλησε μια ιδέα παράξενη: Ίσως όλα του τα ρούχα να ήτανε γεμάτα αίματα, ίσως να υπήρχαν επάνω τους του κόσμου οι κηλίδες που δεν τις έβλεπε, που δε μπορούσε να τις προσέξει, γιατί οι αισθήσεις του αδυνατούσαν, εκμηδενίστηκαν, γιατί η σκέψη του είχε συσκοτιστεί. Αμέσως θυμήθηκε πως το πορτοφόλι ήτανε ματωμένο. "Συνεπώς θα πρέπει να υπάρχουν αίματα μέσα στην τσέπη, γιατί το πορτοφόλι ήτανε υγρό ακόμα, όταν το 'βαλα εκεί μέσα".

Αμέσως αναποδογύρισε την τσέπη του. Πραγματικά, ήτανε ματωμένη, υπήρχαν αίματα στη φόδρα! "Άρα, δε μ' εγκατέλειψε ολότελα το λογικό μου, έχω ακόμα και την πνευματική μου διαύγεια και τη μνήμη μου, αφού μπόρεσα να κάνω αυτούς τους συλλογισμούς!", σκέφτηκε ενθουσιασμένος, ενώ ένας στεναγμός χαράς ξέφυγε απ' τα βάθη του στήθους του. "Ήτανε μια εξασθένιση από τον πυρετό, μια στιγμιαία ζάλη!". Κι αμέσως ξέσχισε τη φόδρα της αριστερής του τσέπης. Εκείνη τη στιγμή μια ηλιαχτίδα έπεσε πάνω στην αριστερή του μπότα: Στην κάλτσα, που την έβλεπε να ξεπροβάλλει από μια τρύπα, του φάνηκε πως είδε μερικά ίχνη. "Όλη η άκρη της κάλτσας μου είναι ποτισμένη στο αίμα!". Καθώς φαίνεται, θα πάτησε, δίχως να προσέξει, σε κείνη τη λιμνούλα το αίμα... "Τί να κάνω όμως τώρα μ' αυτά; Πώς να γλυτώσω απ' αυτή την κάλτσα, απ' τα ξέφτια, από τούτη δω τη φόδρα της τσέπης;"

Τα 'χε μαζέψει όλα αυτά και τα κρατούσε στα χέρια του, όρθιος καταμεσίς στην κάμαρα του. "Να τα βάλω στη σόμπα; Μα, στη σόμπα θα πρωτοψάξουν. Να τα κάψω;

Με τί να τα κάψω; Δεν έχω σπέρτα. Όχι, καλύτερα να πάω να τα πετάξω", έλεγε ενώ ξανακαθότανε στο ντιβάνι... "Και πρέπει να το κάνω αμέσως κιόλας, χωρίς καμμιά αργοπορία!"

Αντί όμως γι' αυτό, το κεφάλι του έγειρε ξανά στο μαξιλάρι: Τον ξανάπιασε εκείνο το ανυπόφορο ρίγος και ξανακουκουλώθηκε με το παλτό του. Πολλές φορές, ώρες ολόκληρες, του ξαναρχότανε αυτή η οδυνηρή σκέψη "πως έπρεπε αμέσως, δίχως καμμιά αργοπορία, να πάει να τα πετάξει για να μην τα ιδεί κανένας και να το κάνει γρήγορα αυτό, όσο το δυνατό πιο γρήγορα, πιο γρήγορα..."

Πολλές φορές τινάχτηκε στο ντιβάνι του, γυρεύοντας να σηκωθεί, αλλά δε μπόρεσε.

Ένα δυνατό χτύπημα στην πόρτα τον ξύπνησε ολότελα.

"Άνοιξε, λοιπόν! Είσαι ζωντανός ή πεθαμένος; Ορίστε! Όλο ροχαλίζει!", φώναξε η Ναστάσια, χτυπώντας την πόρτα με γροθιές. "Ροχαλίζει μέρες ολόκληρες, σαν παλιόσκυλο! Έλα άνοιξε! Είναι περασμένες δέκα!".

"Ίσως να μην είναι μέσα", έκανε μια ανδρική φωνή.

"Αυτή είναι η φωνή του θυρωρού! Τί γυρεύει εδώ;". Τινάχτηκε και κάθισε στο ντιβάνι. Χτυπούσε η καρδιά του τόσο δυνατά που τον πονούσε.

"Και τότε, ποιος έβαλε το συρτή από μέσα;", απάντησε η υπηρέτρια

"Μπα, έτσι κλειδαμπαρώνεται αυτός! Φοβάται μην τον κλέψουνε! Άνοιξε, λοιπόν, παλιο-τυφλοπόντικα! Ξύπνα!".

"Τί θέλουν; Γιατί είναι και ο θυρωρός; Τα 'μαθαν όλα! Ν' αντισταθώ ή να τους ανοίξω; Έτσι κι αλλιώς με πήρε ο διάολος...".

Μισοσηκώθηκε, έγειρε λίγο το κορμί του προς τα μπρος και ξεσύρτωσε. Η κάμαρα του ήτανε τόσο στενή, που μπορούσε να ξεσυρτώσει χωρίς να σηκωθεί απ' το κρεβάτι του. Ναι, αυτοί ήτανε. Ο θυρωρός με τη Ναστάσια. Αυτή του 'ρίξε μια ματιά παράξενη. Ο Ρασκόλνικωφ κοίταξε το θυρωρό προκλητικά και οργισμένα. Εκείνος του 'δώσε αμίλητα ένα γκρίζο χαρτί, διπλωμένο στα δύο και σφραγισμένο με βουλοκέρι.

"Είναι ειδοποίηση απ' το γραφείο", του είπε δίνοντας το.

"Από ποιο γραφείο;".

"Σας ζητάνε στην αστυνομία, είναι ολοφάνερο για ποιο γραφείο πρόκειται".

"Στην αστυνομία; Γιατί;".

"Ξέρω γω; Σας ζητάνε. Πηγαίνετε".

Τον κοίταξε με προσοχή, έριξε μια ματιά τριγύρω του, κι έκανε μεταβολή για να φύγει.

"Μήπως είσαι καταπουντιασμένος;", είπε η Ναστάσια, που δεν είχε πάρει καθόλου τα μάτια της από πάνω του.

Ο θυρωρός γύρισε για μια στιγμή το κεφάλι του.

"Από χθες έχεις συνέχεια πυρετό", πρόσθεσε η Ναστάσια.

Ο Ρασκόλνικωφ δεν της απάντησε και κρατούσε στα χέρια του το χαρτί, δίχως να τ' ανοίγει.

"Μη σηκώνεσαι", συνέχισε η Ναστάσια με συμπόνια, βλέποντας τον να βγάζει τα πόδια του έξω απ' το κρεβάτι. "Αν είσαι άρρωστος, μην πηγαίνεις. Δεν είναι και βιάση. Τί κρατάς στα χέρια σου;".

Ο Ρασκόλνικωφ κοίταξε: Στο δεξί του χέρι κρατούσε τα ξέφτια που έκοψε από το παντελόνι του, την κάλτσα και τη φόδρα της τσέπης του! Είχε κοιμηθεί μ' αυτά.

"Για ιδές! Μάζεψε όλα τα κουρέλια και κοιμάται με δαύτα, σα να κρατάει στα χέρια του κανένα θησαυρό!".

Και λέγοντας αυτά, την έπιασε το νευρικό και σπασμωδικό της γέλιο. Ο Ρασκόλνικωφ τα 'χώσε όλα με μια κίνηση αστραπιαία κάτω απ' το παλτό του και την κοίταξε με βλέμμα διαπεραστικό.

Παρ' όλο που εκείνη τη στιγμή δεν ήτανε σε κατάσταση να συνειδητοποιήσει με

ακρίβεια τα πράγματα, ένιωθε πως δεν φέρνονται έτσι σ' έναν άνθρωπο που έρχονται για να τον πιάσουν.

"Θα 'παιρνες λίγο τσάι, θέλεις; θα πάω να σου φέρω, περίσσεψε".

"Όχι... θα πάω εκεί, θα πάω εκεί, τώρα κιόλας", μουρμούρισε καθώς σηκωνότανε.

"Εγώ λέω ότι δε μπορείς να κατεβείς ούτε τη σκάλα".

"Θα πάω".

"Όπως αγαπάς".

Η Ναστάσια έφυγε πίσω απ' το θυρωρό. Ο Ρασκόλνικωφ έτρεξε αμέσως στο φως, για να εξετάσει καλύτερα τα ξέφτια και την κάλτσα. "Υπάρχουν ίχνη, αλλά δε διακρίνονται καθαρά. Με τη λάσπη και το τρίψιμο έγιναν μουντά. Συνεπώς η Ναστάσια δε μπόρεσε να διακρίνει τίποτε από μακριά! Δόξα σοι ο θεός!".

Άνοιξε τότε τρέμοντας το χαρτί και άρχισε να το διαβάζει. Το διάβασε πολλές φορές, μα πάρα πολλές, και στο τέλος το κατάλαβε! Ήτανε μια συνηθισμένη ειδοποίηση από το αστυνομικό τμήμα της συνοικίας. Τον καλούσαν να παρουσιαστεί σήμερα στο γραφείο του αστυνόμου, στις εννέα και μισή.

"Τί σημαίνει πάλι αυτό; Εγώ δεν έχω καμιά δοσοληψία με την αστυνομία. Και γιατί ακριβώς σήμερα;", σκέφτηκε με φοβερή ανησυχία, "θεέ μου! Ας τελειώσουν όλα πια, το γρηγορότερο!". Έκανε να γονατίσει για να προσευχηθεί, αμέσως όμως χαμογέλασε, όχι για την προσευχή, αλλά για τον εαυτό του τον ίδιο. Ντύθηκε βιαστικά. "Αν είναι να χαθώ, ας πάει στα κομμάτια. Ας χαθώ, το ίδιο μου κάνει. Πρέπει να την φορέσω τούτη δω την κάλτσα", σκέφτηκε ξαφνικά.

"Όταν κολλήσει επάνω της περισσότερη σκόνη, τα ίχνη θα εξαφανιστούν".

Μόλις όμως την έβαλε στο πόδι του, την τράβηξε απότομα με αηδία και τρόμο.

Την έβγαλε, αλλά καθώς σκέφτηκε πως δεν είχε άλλες κάλτσες, την ξαναφόρεσε.

"Όλα αυτά είναι υποθετικά, σχετικά, εντελώς τυπικά πράγματα". Η σκέψη αυτή πέρασε σαν αστραπή απ' το μυαλό του και μόλις που τον άγγιξε, το κορμί του όμως έτρεμε ολόκληρο.

"Ε, να που τη φόρεσα. Όπως και να 'ναι, τα κατάφερα να τη φορέσω τελικά!".

Γέλασε αλλά αμέσως ύστερα τον έπιασε απελπισία. "Όχι, δεν αντέχω, είναι πάνω απ' τις δυνάμεις μου...", σκέφτηκε. Λύγιζαν τα γόνατα του. "Είναι απ' το φόβο μου", είπε μέσα του. Στριφογύριζε το μυαλό του και τον πονούσε το κεφάλι του απ' τον πυρετό. "Είναι κόλπο! Πάνε να με τραβήξουν ως το τμήμα με κόλπο και ύστερα θα με πιάσουν, κάνοντας μου διάφορες ερωτήσεις", σκεφτότανε μέσα του, καθώς προχωρούσε προς τη σκάλα. "Το χειρότερο είναι πως βρίσκομαι σχεδόν σε παραλήρημα. Μπορεί να μου ξεφύγει καμμιά κουταμάρα...".

Στη σκάλα θυμήθηκε πως είχε αφήσει τα κλεμμένα στην τρύπα, όπου τα έκρυψε χθες.

"Ίσως να επωφεληθούν απ' την απουσία μου για να κάνουν έρευνα", σκέφτηκε σταματώντας. Ήτανε όμως τέτοια η απελπισία του και, μπορεί να πεί κανείς, ο κυνισμός του, ώστε έκανε μια κίνηση αδιαφορίας και συνέχισε το δρόμο του.

"Να τελειώνουμε μια ώρα αρχύτερα!".

Στο δρόμο έκανε ζέστη ανυπόφορη - δεν έβρεξε καθόλου αυτές τις τρεις ημέρες.

Να η σκόνη πάλι, τα τούβλα, οι ασβέστες να τη πάλι εκείνη η μπόχα απ' τα

μαγαζιά και τις ταβέρνες, οι μεθυσμένοι που τους συναντάς στο κάθε βήμα σου, οι Φινλανδοί πλανώδιοι πωλητές, τα ξεχαρβαλωμένα αμάξια. Έλαμπε ο ήλιος και τον στράβωνε τόσο πολύ που δε μπορούσε να κοιτάξει, ενώ το μυαλό του στριφογύριζε - πράγμα πολύ συνηθισμένο που συμβαίνει στον καθένα όταν έχει πυρετό και βγαίνει έξω απότομα μια μέρα ηλιόλουστη. Φτάνοντας στην στροφή του δρόμου, που ακολούθησε χθες, έριξε μια ματιά, γεμάτη πόνο και αγωνία, κατά το σπίτι... και την ίδια στιγμή, γύρισε αλλού τα μάτια του. "Αν με ρωτήσουν, μπορεί και να ομολογήσω", σκέφτηκε καθώς πλησίαζε στο αστυνομικό τμήμα. Το τμήμα βρισκόταν κάπου διακόσια πενήντα μέτρα μακριά από το δωμάτιο του, πριν από λίγο όμως είχε μεταφερθεί σε άλλο μέρος, στον τρίτο όροφο ενός κατακαίνουργιου κτιρίου. Ο Ρασκόλνικωφ έτυχε να ξαναπάει μια φορά παλιότερα, αλλά είχε περάσει πολύς καιρός από τότε. Μπαίνοντας στην εξώπορτα, είδε στα δεξιά μια σκάλα απ' όπου κατέβαινε ένας μουζίκος, μ' ένα βιβλίο στο χέρι: "Αυτός θα πρέπει να είναι ο θυρωρός. Συνεπώς, εδώ είναι το γραφείο". Κι ανέβηκε απάνω, στην τύχη. Δεν ήθελε να ζητήσει από κανέναν πληροφορίες.

"Θα μπω μέσα, θα πέσω στα γόνατα και θα του τα πω όλα!...", σκεφτότανε ανεβαίνοντας το τρίτο πάτωμα.

Η σκάλα ήταν στενή, απότομη και γεμάτη βρωμόνερα. Οι κουζίνες απ' όλα τα διαμερίσματα και των τριών πατωμάτων, έβλεπαν κατά τη σκάλα και έμεναν όλη σχεδόν την ημέρα ανοικτές. Έβγαζαν μια μυρουδιά αποπνικτική. Από πάνω ως κάτω ανεβοκατέβαιναν πορτιέρηδες, με βιβλία κάτω απ' τη μασχάλη τους, πολλοί αστυνομικοί και ένα σωρό άτομα, άντρες και γυναίκες, που έρχονταν για υποθέσεις τους.

Ακόμα και η πόρτα του γραφείου ήτανε ορθάνοιχτη. Απέξω στέκονταν ένα σωρό μουζικοί, περιμένοντας τη σειρά τους. Κι εδώ μέσα η ζέστη ήτανε αποπνικτική κι επί πλέον σου ερχότανε στη μύτη μια δυνατή μυρουδιά από φρεσκοπερασμένες λαδομπογιές, που σου 'φέρνε ναυτία. Αφού περίμενε λίγο, έκρινε καλό να περάσει στο επόμενο γραφείο. Όλα τα δωμάτια εκεί μέσα ήτανε μικρά και χαμηλοτάβανα. Μια τρομερή ανυπομονησία τον έσπρωχνε να προχωρεί όλο και περισσότερο. Κανένας δεν τον πρόσεχε. Στο δεύτερο γραφείο ήτανε κάτι γραφιάδες, μόλις λίγο πιο καλοντυμένοι απ' αυτόν, που είχαν κάτι το παράξενο στην όψη τους. Απευθύνθηκε σ' έναν απ' αυτούς.

"Τί θέλεις;" του λέει.

Ο Ρασκόλνικωφ του έδειξε την κλήση που είχε πάρει.

"Είσαστε φοιτητής;", τον ρώτησε, αφού έριξε μια ματιά στο χαρτί.

"Ναι, πρώην φοιτητής...".

Ο γραφιάς τον κοίταξε χωρίς να δείξει το παραμικρό ενδιαφέρον. Ήτανε ένας άνθρωπος ολότελα αποχαυνωμένος και το βλέμμα του έδειχνε πως είχε κάποια έμμονη ιδέα στο μυαλό του. "Απ' αυτόν εδώ δεν πρόκειται να μάθω τίποτα, γιατί για τίποτα δε δίνει φράγκο", σκέφτηκε ο Ρασκόλνικωφ.

"Ν' απευθυνθείτε στο γραμματέα", του είπε ο γραφιάς, δείχνοντας του με το δάχτυλο μπροστά, το τελευταίο γραφείο.

Μπήκε και σ' αυτό το γραφείο (το τέταρτο) που ήτανε στενό και γεμάτο κόσμο. Το κοινό εδώ ήτανε πιο καλοντυμένο απ' αυτό που υπήρχε στο προηγούμενο γραφείο. Ανάμεσα στο πλήθος ήτανε και μερικές γυναίκες. Μια απ' αυτές, με πένθος, φτωχοντυμένη, καθότανε μπροστά σ' ένα γραφείο, αντίκρυ στο γραφείο, και έγραφε κάτι που της υπαγόρευε εκείνος. Μια άλλη, πολύ χοντρή, με κατακόκκινο πρόσωπο, φακιδιάρια, φορούσε ένα φόρεμα πολυτελείας, πολύ φανταχτερό, και το στήθος της είχε μια καρφίτσα μεγάλη σαν πιατελάκι. Καθότανε παράμερα και φαινότανε να περιμένει.

Ο Ρασκόλνικωφ έδωσε το χαρτί του στο γραμματέα. Αυτός του 'ρίξε μια γρήγορη ματιά και είπε: "Περιμένετε", κι εξακολούθησε ν' απασχολείται με τη γυναίκα που είχε το πένθος.

Ανάσαινε τώρα πιο ελεύθερα. "Σίγουρα, δεν είναι γι' αυτό". Σιγά-σιγά, έπαιρνε θάρρος κι έσπρωχνε τον εαυτό του να ξαναβρεί το ηθικό του και να συγκεντρώσει το μυαλό του.

"Μια οποιαδήποτε ανοησία, η παραμικρή απροσεξία και μπορώ να προδοθώ! Χμ!... Τι κρίμα να μη φυσάει καθόλου εδώ μέσα", πρόσθεσε. "Πνίγεται κανείς... Το κεφάλι μου γυρίζει όλο και περισσότερο. Και το μυαλό του επίσης...".

Ήτανε τρομερά αναστατωμένος. Φοβότανε πως δε θα μπορούσε να κρατήσει την αυτοκυριαρχία του. Αγωνιζότανε να προσκολληθεί σε κάποια σκέψη, που να του είναι ολότελα αδιάφορη, αλλά δεν το κατόρθωνε. Άλλωστε, τούτος εδώ ο γραμματέας τον ενδιέφερε πάρα πολύ. Προσπαθούσε να μαντέψει κάτι απ' τη φυσιογνωμία του, να καταλάβει κάτι από τώρα κιόλας.

Ήτανε νεώτατος, εικοσιδύο χρονών, αλλά το σκληρό κι ευκίνητο πρόσωπο του, τον έκανε να φαίνεται μεγαλύτερος. Ήτανε ντυμένος με τη μόδα, με κάποια εκζήτηση μάλιστα, και χώριζε τα παρφουμαρισμένα του μαλλιά με χωρίστρα, που κατέβαινε ως το σβέρκο του σχεδόν. Στα δάχτυλα του, που ήτανε πολύ περιποιημένα, έλαμπαν πολλά δαχτυλίδια και στο γιλέκο του κρέμονταν αλυσίδες χρυσές. Είπε μάλιστα μ' έναν ξένο, που βρισκότανε εκεί, κάνα-δυο γαλλικά και τα κατάφερε αρκετά καλά.

"Λουίζα Ιβάνοβνα, δεν κάθεσθε;", είπε στη χοντρή με το κοκκινωπό πρόσωπο και το φανταχτερό φόρεμα, που στεκότανε ακόμα όρθια, σα να μην τολμούσε να καθίσει, παρ' όλο που η καρέκλα βρισκότανε δίπλα της.

"Ich danke", απάντησε εκείνη και κάθισε ήσυχα-ήσυχα, ενώ το μεταξωτό φουστάνι της θρόιζε. Ήτανε θαλασσί, ανοιχτό, γαρνιρισμένο με άσπρη δα-ντέλλα κι απλώθηκε σα μπαλόνι γύρω από το κάθισμα, πιάνοντας το μισό σχεδόν δωμάτιο. Έβγαζε ένα κύμα από αρώματα, αλλά η κυρία φαινότανε σα να ενοχλείται που έπιανε τόσο χώρο κι απέπνεε τόσα αρώματα, παρ' όλο που χαμογέλασε με μια έκφραση άτολμη και ταυτόχρονα αδιάντροπη, που έδειχνε και κάποια ανησυχία.

Τέλος, η γυναίκα με το πένθος τέλειωσε την κατάθεση της και σηκώθηκε.

Ξαφνικά, μπήκε μέσα ορμητικά ένας αξιωματικός με ύφος λεβέντικο, που περπατούσε ανασηκώνοντας τους ώμους με το κάθε βήμα. Πέταξε στο τραπέζι το πηλήκιο του, που ήτανε στολισμένο με μια κονκάρδα και κάθισε σε μια

πολυθρόνα. Μόλις τον είδε η κυρία, πετάχτηκε απάνω και του 'κανε μια βαθειά υπόκλιση, με εντελώς ξεχωριστή επισημότητα, ο αξιωματικός όμως δεν της έδωσε την παραμικρή προσοχή. Και κείνη δεν τόλμησε πια να ξανακαθίσει μπροστά του.

Ήτανε ο βοηθός του αστυνόμου. Είχε κάτι μακριά κοκκινωπά μουστάκια, που πετάγονταν οριζόντια κι απ' τις δυο μεριές του προσώπου του. Τα χαρακτηριστικά του ήτανε εξαιρετικά λεπτά, χωρίς όμως καμιά άλλη έκφραση εκτός από κάποια αλαζονεία. Κοίταζε τον Ρασκόλνικωφ λοξά και μάλιστα κάπως αγριεμένα: Ήτανε πραγματικά πολύ κακοντυμένος, αλλά παρά την εμφάνιση του, είχε ένα τουπέ που ερχότανε σε αντίθεση με τα κουρέλια του. Πραγματικά, ο Ρασκόλνικωφ έκανε την ανοησία να κοιτάζει τον αξιωματικό κάμποση ώρα κατάματα, και τόσο πολύ, που να το πάρει αυτός για προσβολή.

"Τί γυρεύεις εσύ;", φώναξε ολοφάνερα κατάπληκτος που ένας κουρελιάρης σαν κι αυτόν, ούτε καν χαμήλωσε τα μάτια του μπροστά στο κεραυνοβόλο του βλέμμα.

"Με κάλεσαν... με κλήση...", απάντησε κουτσά-στραβά ο Ρασκόλνικωφ.

"Είναι ο φοιτητής", είπε βιαστικά ο γραμματέας, ανασηκώνοντας το κεφάλι του απ' τα χαρτιά. Τον καλέσαμε για τα λεφτά. Ορίστε!", έκανε σπρώχνοντας προς τον Ρασκόλνικωφ ένα τετράδιο και δείχνοντας του σ' ένα σημείο. "Διαβάστε!".

"Τα λεφτά; Ποια λεφτά;", σκέφθηκε ο Ρασκόλνικωφ. "Συνεπώς, δεν πρόκειται γι' αυτό". Κι αναρρίγησε απ' τη χαρά του. Ένιωθε ανέκφραστη κι απέραντη ανακούφιση.

Το βάρος που τον συνέτριβε, δεν το αισθανόταν πια.

"Και ποια ώρα σου είπανε να 'ρθεις, εξοχώτατε;", φώναξε ο αξιωματικός, που αρπαζότανε όλο και περισσότερο δίχως κανένα λόγο. "Σου γράφουμε να 'ρθεις στις εννέα και τώρα είναι περασμένες δέκα".

"Μόλις πριν από ένα τέταρτο της ώρας μου 'φεραν την κλήση", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ, υψώνοντας τη φωνή του και παίρνοντας ύφος ακατάδεχτο.

Είχε κι αυτός θυμώσει, έτσι έξαφνα, χωρίς κι ο ίδιος να το περιμένει και μάλιστα έβρισκε μια ευχαρίστηση σ' αυτή την οργή...

"Δε φτάνει δηλαδή που ήρθα, άρρωστος, με πυρετό!".

"Μη φωνάζεις!"

"Δε φωνάζω. Μιλάω πολύ καθώς πρέπει. Σεις μου φωνάζετε κατάμουτρα. Είμαι φοιτητής και δεν επιτρέπω να μου βάζουν τις φωνές κατάμουτρα".

Ο αξιωματικός θύμωσε τόσο πολύ, ώστε για ένα λεπτό δε μπόρεσε να αρθρώσει λέξη και μονάχα κάτι φουσκαλίτσες σάλιο ξέφυγαν από τα χείλη του. Πετάχτηκε επάνω σαν ελατήριο.

"Σκασμός! Βρίσκεσαι σε ανακριτικό γραφείο. Να λείπουν οι προστυχιές".

"Και σεις βρισκόσαστε σε ανακριτικό γραφείο", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ. "Κι εκτός του ότι φωνάζετε, καπνίζετε κιόλας, συνεπώς, φερνόσαστε χειρότερα από κάθε άλλον".

Καθώς έλεγε αυτά τα λόγια, ο Ρασκόλνικωφ, αισθανότανε μια χαρά ανέκφραστη. Ο γραμματέας τους κοίταζε χαμογελώντας. Ο ευέξαπτος αξιωματικός τα είχε ολοφάνερα χαμένα.

"Αυτό δεν είναι δική σου δουλειά", απάντησε τέλος, υψώνοντας τη φωνή του μ' έναν τρόπο που δε φαινότανε φυσικός. "Να κάνεις τη δήλωση που σου ζητάνε. Δείχ' τη του, Αλέξανδρε Γρηγορίεβιτς. Σου 'χουν κάμει μήνυση, δεν πληρώνεις τα λεφτά που χρωστάς. Και μας κάνεις και τον καμπόσο".

Ο Ρασκόλνικωφ όμως δεν τον άκουγε πια. Άρπαξε εκείνο το χαρτί ανυπόμονα, ψάχνοντας να βρεί τί σήμαινε αυτό το αίνιγμα. Το διάβασε και το ξαναδιάβασε αλλά δεν κατάλαβε τίποτα.

"Τί λεφτά είναι αυτά;", ρώτησε τον γραμματέα.

"Είναι κάτι λεφτά που σας ζητάνε να πληρώσετε για ένα γραμμάτιο. Ή θα τα καταβάλετε με όλα τα έξοδα, πρόστιμα κλπ. ή θα δηλώσετε εγγράφως πότε ακριβώς θα μπορέσετε να τα πληρώσετε. Ταυτοχρόνως, αναλαμβάνετε την υποχρέωση να μη φύγετε από την πρωτεύουσα, να μην πωλήσετε και να μην κρύψετε τα περιουσιακά σας στοιχεία, αν δεν εξοφλήσετε πρώτα το χρέος σας. Όσο για τον πιστωτή, έχει το δικαίωμα να πουλήσει την περιουσία σας και να ενεργήσει εναντίον σας τα προβλεπόμενα υπό του νόμου...".

"Μα... δε... δε χρωστάω σε κανέναν".

"Αυτό δεν είναι δική μας δουλειά' Εδώ μας ήρθε διαμαρτυρημένο ένα γραμμάτιο για εκατόν δεκαπέντε ρούβλια που υπογράψατε της κυρίας Ζαρνίτσιν, χήρας δικαστικού παρέδρου. Από τη χήρα Ζαρνίτσιν, το γραμμάτιο μεταβιβάστηκε στον αυλικό σύμβουλο Τσεμπάρωφ, που μας το έστειλε για να πάρουμε τη σχετική δήλωση σας",

"Μα, είναι σπιτονοικοκυρά μου, η κυρία .."

"Και τί σημασία έχει αν είναι σπιτονοικοκυρά σας;"

Ο γραμματέας τον κοίταζε μ' ένα χαμόγελο οίκτου, επιείκειας και θριάμβου ταυτόχρονα, σα να είχε να κάμει με πρωτάρη που του δίνει το πρώτο μάθημα: "Λοιπόν, πώς τα βλέπεις τώρα, νεαρέ μου;". Αλλά, τί σημασία είχε για τον Ρασκόλνικωφ το γραμμάτιο και η δήλωση; Άξιζε τον κόπο ν' απασχοληθεί μ' αυτό το ζήτημα ή και να του δώσει την παραμικρή προσοχή; Στεκόταν εκεί πέρα όρθιος, διάβαζε, άκουγε, απαντούσε, ρωτούσε κιόλας, εντελώς μηχανικά. Η βαθιά ικανοποίηση του θριάμβου, το αίσθημα ότι τη γλύτωσε για τα καλά - να τί πλημμύριζε τούτη τη στιγμή ολόκληρη την ύπαρξη του. Δεν χρειάζονταν πια προβλέψεις, ούτε μέτρα προφυλαχτικά για το μέλλον, ούτε αμφιβολίες και ερωτηματικά- έστω και στοιχειώδη. Ήτανε μια στιγμή ολοκληρωτικής χαράς, άμεσης, ολοκάθαρα ζωόδους.

Αλλά, την ίδια στιγμή, ξέσπασε μέσα στο γραφείο κάτι, σαν αστραπόβροντο. Ο αξιωματικός ήτανε ακόμη αναστατωμένος από την προσβολή που του έγινε. Έβραζε το αίμα του και ζητούσε ολοφάνερα ευκαιρία για να επανακτήσει το γόητρο που κλονίστηκε. Έπεσε λοιπόν σαν κεραυνός πάνω στη δόλια "κυρία με την τουαλέτα" που, απ' τη στιγμή που μπήκε εκείνος μέσα στο γραφείο, δεν είχε πάψει να τον κοιτάζει μ' ένα βλακωδέστατο χαμόγελο.

"Α! Εδώ είσαι πάλι εσύ... παλιό... παλιό...", μούγκρισε άξαφνα αναστατωμένος (η γυναίκα με το πένθος, είχε φύγει στο μεταξύ). "Τί έγινε πάλι στο σπίτι σου, χτες το βράδυ; Ε; Έχεις γίνει πια το αίσχος όλης της συνοικίας, οργιάζεις μες στους δρόμους. Καυγάδες πάλι και μεθοκοπήματα. Θ' αργήσω, νομίζεις, να σε κλείσω μέσα; Στο είχα πεί, σε προειδοποίησα δέκα φορές, ότι δεν πρόκειται να τ' ανεχτώ. Αλλά εσύ, το χαβά σου! Παλιό... παλιό... τέτοια και τέτοια!".

Ακόμα και το χαρτί που κρατούσε ο Ρασκόλνικωφ, παρά λίγο να του πέσει απ' τα χέρια. Κοίταξε κατάπληκτος την καλοντυμένη γυναίκα, που της τα έψελναν δίχως τσιριμόνιες. Κατάλαβε γρήγορα περί τίνος πρόκειται και η ιστορία αυτή άρχισε να του φαίνεται διασκεδαστική. Άκουγε μ' ευχαρίστηση και μάλιστα του 'ρχόταν να βάλει τα γέλια, να γελάσει, να γελάσει πολύ δυνατά... Όλα του τα νεύρα τα δονούσε αυτή η επιθυμία να μπήξει τα γέλια...

"Ηλία Πετρόβιτς", είπε ο γραμματέας βιαστικά, επεμβαίνοντας. Αλλά, σταμάτησε αμέσως, κρίνοντας πως ήτανε προτιμότερο να περιμένει μια στιγμή, γιατί ήξερε από πείρα, πως δεν υπήρχε τρόπος πια να κρατηθεί ο αξιωματικός όταν τύχαινε να ξεσπάσει.

Όσο για τη λουσάτη κυρία, είχε αρχίσει να τρέμει όταν ξεσπασαν οι αστραπές και οι βροντές του αξιωματικού. Παράξενο όμως! Όσο οι βρισιές που της έλεγε γίνονταν χειρότερες, τόσο πιο καλοσυνάτη έκφραση έπαιρνε το πρόσωπο της και τόσο πιο γοητευτικό ήτανε το χαμόγελο της προς τον αξιωματικό. Άλλαζε πόδι σαν το άλογο επί τόπου κι έκανε αδιάκοπα υποκλίσεις, περιμένοντας ανυπόμονα να της επιτρέψει να πεί κι αυτή μια λέξη. Και ήρθε επί τέλους η σειρά της:

"Ντεν έγκινε κανένα φασαρία στο δικό μου σπίτι, ούτε και καβγάς, κυρ-αστυνόμω μου", είπε με έντονη γερμανική προφορά, αλλά και με απόλυτη σιγουριά για τα Ρωσικά της. "Κανένα skandal (σκάνδαλο), τίποτα skandal, μόνο ήρτε ένας μεθυσμένος - και να σας πω το πώς και τί κυρ-αστυνόμω μου, εγκώ δε φταίει τίποτα, το σπίτι μου είναι πολύ εντάξει, κυρ' αστυνόμω μου κι εγκώ ντεν τέλει skandal στο σπίτι. Αλλά ήρτε πολύ-πολύ μεθυσμένο και λέει δώσε άλλες τρεις μπουκάλες και τότες σηκώνει πόδι του και παίζει πιάνο με το πόδι κι αυτό το πράμα ντεν είναι καθόλου gut (καλό) σ' ένα σπίτι καθώς πρέπει, και πάει το πιάνο, το 'σπάσε ganz (όλο). Αυτό, τον λέω, ντεν είναι καλό, ντεν είναι τρόποι αυτό και τότε παίρνει ένα μπουκάλα και ντόοτου να κυνηγάει όλο το κόσμο από πίσω. Τότε φωνάζει εγκώ το τυρωρός το Καρλ, έρχεται το Καρλ κι αυτός αμέσως ρίχνεται κατά πάνω στο Καρλ, του πρήζει μάτι, πρήζει μάτι και της Εριέττας, κοπανάει κι εμένα πέντε καστούκια. Αυτό ντεν είναι κατόλου εβγκενικό, σε σπίτι καθώς πρέπει, κυρ-αστυνόμω μου κι έβαλα φωνές κι εγκώ. Εκείνος όμως, ανοίγει παράθυρο που είναι κατά το κανάλι κι αρχίζει να φωνάζει σα γκουρούνι. Ντροπής! Ντεν επιτρέπεται τσιθίζεις έτσι σα γκουρούνι στο παράθυρο. Γκούι, γκούι, γκούι.

Τότε το Καρλ, τον βουτάει από το Rock (φράκο), τραβάει και είναι αλήθεια, κυρ-αστυνόμω μου, πως του το 'σκίσε sem Rock - λιγκάκι μόνο. Βάζει φωνές, man muss (πρέπει) να του πληρώνουμε, λέει, δεκαπέντε ρούβλια chtraf! (αποζημίωση).

Βγκάζω και του ντίνω πέντε ρούβλιο κυρ-αστυνόμε μου για το sein Rock. Ντεν είναι εν τάξει πελάτης, κυρ' αστυνόμε μου, κι όλο skandal μας κάνει. Εγκώ, λέει, γκράψω μεγάλo satire (σάτυρα) για σένα στο εφημερίντα, γιατί μπορώ γράφω ό,τι θέλω στο εφημερίντες".

"Α, είναι σαν να λέμε συγγραφέας;".

"Μάλιστα, κυρ-αστυνόμε μου, αλλά κατόλου εβγκενικό πελάτης, αφού δε ντράπηκε, μέσα σ' ένα σπίτι καθώς πρέπει...".

"Έλα, έλα, έλα, φτάνει! Σου το 'πα τόσες φορές ότι...".

"Ηλία Πετρόβιτς", είπε πάλι ο γραμματέας με βαρυσήμαντο ύφος.

Ο αστυνόμος του 'ρίξε μια γρήγορη ματιά κι εκείνος του 'κάνε ένα ελαφρό νόημα με το κεφάλι.

"Λοιπόν... Όσο για σένα, αξιότιμη κυρία Λουίζα Ιβάνοβνα, να τί έχω να σου πω για τελευταία φορά", εξακολούθησε ο αξιωματικός. "Αν ξαναγίνει τέτοιο σκάνδαλο, στο καθώς πρέπει σπίτι σου, θα σε τσουβαλιάσω, όπως το λέμε περί δια γραμμάτου.

Τ' ακούς; Όστε, ένας φιλόλογος, ένας συγγραφέας, δέχτηκε από ένα "καθώς πρέπει σπίτι" πέντε ρούβλια για το σχίσιμο του φράκου του; Ορίστε! Τέτοια κουμάσια είναι οι συγγραφείς!", πρόσθεσε ρίχνοντας μια περιφρονητική ματιά στον Ρασκόλνικωφ. "Προχθές πάλι έγινε άλλη μια τέτοια ιστορία μ' έναν από δαύτους σε κάποια ταβέρνα. Έφαγε κι ύστερα δεν ήθελε να πληρώσει, "θα γράψω εναντίον σου μια σάτιρα", είπε στον ταβερνιάρη. Ένας άλλος πάλι, πριν από οκτώ ημέρες, έβρισε χυδαιότατα πάνω σ' ένα καράβι, μια οικογένεια αξιοσέβαστη, τη γυναίκα και την κόρη ενός ανωτέρου δημοσίου υπαλλήλου. Έναν άλλον, τον πέταξαν με τις κλωτσιές από ένα ζαχαροπλαστείο. Να, τέτοιοι είναι όλοι αυτοί οι συγγραφείς, οι φιλόλογοι και φοιτητάδες... Πφ! Όσο για σένα, στρίβε από δω! Και, πρόσεχε... Σε παρακολουθώ... Τ ακούς;".

Η Λουίζα Ιβάνοβνα άρχισε να χαιρετάει προς όλες τις κατευθύνσεις, με εξαιρετική ευγένεια, και χαιρετώντας έτσι πήγε ως την πόρτα με μικρά-μικρά βηματάκια προς τα πίσω. Αλλά μόλις έφτασε εκεί, τράκαρε με τα πισινά της έναν όμορφο αξιωματικό, με πρόσωπο πρόσχαρο και δροσερό, στολισμένο με δυο ξανθές φαβορίτες, πολύ πυκνές. Ήτανε ο ίδιος ο διοικητής του τμήματος, ο Νικοντίμ Φόμιτς. Η Λουίζα Ιβάνοβνα του 'κάνε γρήγορα-γρήγορα μια υπόκλιση ως το πάτωμα και βγήκε απ' το γραφείο με βηματάκια πηδηχτά.

"Έχουμε πάλι κεραυνούς, πάλι μπουμπουνητά και αστραπές, ανεμοστρόβιλους και τυφώνες;", είπε φιλικά κι εγκάρδια ο Νικοντίμ Φόμιτς στον βοηθό του Ηλία Πετρόβιτς. Σ' έκαναν μπαρούτι πάλι βλέπω - σ' άκουγα από τη σκάλα".

"Είναι να μη γίνεις μπαρούτι;", απάντησε ο Ηλίας Πετρόβιτς με μια αρχοντική ανεμελιά, καθώς μεταφερότανε με τα χαρτιά του στο άλλο γραφείο, ταλαντεύοντας με χάρη τους ώμους του. "Ορίστε, κοιτάζτε τούτον δω τον κύριο συγγραφέα, φοιτητή ήθελα να πω, ή μάλλον πρώην φοιτητή, δεν πληρώνει τα χρέη του, υπογράφει γραμμάρια, αρνείται ν' αδειάσει το ξένο δωμάτιο, κάθε μέρα μας κάνουν του κόσμου τα παράπονα εναντίον του, κι απ' την άλλη μεριά μας

κάνει τον καμπόσο και θίγεται γιατί καπνίζουμε μπροστά του! Ορίστε, κοιτάζτε τον! "εν όλη του τη μεγαλοπρέπεια!"

"Η φτώχεια δεν είναι ελάττωμα, αγαπητέ μου, αλλά σε ξέρω τώρα πια καλά. Μπαρούτι μου, με το παραμικρό αρπάζεσαι, θα θυμώσατε όπως φαίνεται και σεις και δε μπορέσατε να συγκρατηθείτε;", συνέχισε εγκάρδια, γυρίζοντας κατά τον Ρασκόλνικωφ. "Έχετε άδικο. Ο Ηλίας Πετρόβιτς είναι πάρα πολύ καλός άνθρωπος, σας βεβαιώ, αλλά σωστό μπαρούτι. Παίρνει φωτιά με το πρώτο, αρπάζεται και πάει πια.

Δε μένει τίποτα απ' αυτόν - εκτός από μια χρυσή καρδιά! Στο σύνταγμα, τον λέγαμε υπολοχαγό-μπαρούτι".

"Και τί σύνταγμα ήτανε εκείνο, ε;", φώναξε ο Ηλίας Πετρόβιτς, ευχαριστημένος που ικανοποιήθηκε το γόητρο του, αλλά μουτρωμένος ακόμα.

Ο Ρασκόλνικωφ ένιωσε ξαφνικά την επιθυμία να πεί κάτι που να τους είναι εξαιρετικά ευχάριστο.

"Σας παρακαλώ, κύριε αστυνόμω", άρχισε να λέει με μεγάλη άνεση, γυρίζοντας κατά το Νικοντίμ Φόμιτς, "ελάτε λίγο στη θέση μου. Είμαι έτοιμος να ζητήσω συγγνώμη, αν τον προσέβαλα κατά οποιονδήποτε τρόπο. Είμαι ένας φοιτητής φτωχός και άρρωστος, εξουθενωμένος από τη μιζέρια (είπε ακριβώς αυτή τη λέξη: "εξουθενωμένος"). Διέκοψα τις σπουδές μου, γιατί δεν έχω σήμερα τα μέσα να συντηρηθώ, αλλά περιμένω να πάρω κάτι χρήματα. Έχω τη μητέρα μου και την αδελφή μου, που μένουν στην επαρχία... θα μου στείλουν μερικά λεφτά και... θα πληρώσω.

Η σπιτονοικοκυρά μου είναι μια πολύ καλή γυναίκα, αλλά θύμωσε τόσο πολύ που έχασα τα μαθήματα μου κι έχω να την πληρώσω έξη μήνες, ώστε έπαψε πια να μου στέλνει φαγητό... Δεν έχω ιδέαν περί τίνος πρόκειται. Τώρα, ζητάει να της πληρώσω αυτό το γραμματίο, αλλά τί μπορώ να της πληρώσω; Κρίνετε και μόνος σας!".

"Αυτό δεν είναι δικιά μας δουλειά", παρατήρησε πάλι ο γραμματέας.

"Με συγχωρείτε, με συγχωρείτε, είμαι απολύτως σύμφωνος μαζί σας", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ, απευθυνόμενος όχι στο γραμματέα, αλλά στον Νικοντίμ Φόμιτς, προσπαθώντας ταυτόχρονα ν' απευθύνεται και στον Ηλία Πετρόβιτς, παρ' όλο που αυτός έκανε πως ψαχουλεύει τα χαρτιά του και του 'δείχνε μια αδιαφορία περιφρονητική. "Επιτρέψατε μου να σας εξηγήσω απ' την πλευρά μου και γω. Μένω στο σπίτι της, εδώ και τρία χρόνια τώρα, από τότε που ήρθα απ' την επαρχία, και στην αρχή... στην αρχή... γιατί να μην τ' ομολογήσω, είχα δώσει μια υπόσχεση να παντρευτώ την κόρη της. Υπόσχεση προφορική βεβαίως... Ήτανε μια μικρούλα... που μ' άρεσε... αν και δεν ήμουνα ερωτευμένος μαζί της... με μια λέξη η νεότης... θέλω να πω, δηλαδή, η σπιτονοικοκυρά μου, μου 'κάνε τότε αβέρτα πίστωση και πέρναγα καλά... Ήμουνα όμως πάρα πολύ επιπόλαιος και...".

"Δεν σας ζητάμε λεπτομέρειες τόσο πολύ ιδιωτικής φύσεως, κύριε, ούτε έχουμε τον καιρό να τίς ακούσουμε", είπε απότομα και θριαμβευτικά ο Ηλίας Πετρόβιτς. Ο Ρασκόλνικωφ όμως τον σταμάτησε και συνέχισε τη διήγηση του με θέρμη, παρ' όλο που ξαφνικά άρχισε να μιλάει με πολλή δυσκολία.

"Επιτρέψατε μου, επιτρέψατε μου, λοιπόν, να σας τα διηγηθώ και εγώ όλα... πώς έχει η υπόθεση και... με τη σειρά, αν και είναι εντελώς ανώφελο να σας τα διηγηθώ, το παραδέχομαι. Πριν από ένα χρόνο αυτή η κοπέλα πέθανε από τύφο, κι εγώ έμεινα νοική, όπως και πρώτα, κι όταν η σπιτονοικοκυρά μου ήρθε να μείνει στο διαμέρισμα που έχει σήμερα, μου είπε... μου είπε φιλικότατα... πως μου είχε απόλυτη εμπιστοσύνη... αλλά με παρακαλεί, λέει, να της υπογράψω αυτό το γραμμάτιο για εκατόν δεκαπέντε ρούβλια - γιατί τόσο έκρινε πως ήτανε το χρέος μου. Επιτρέψατε μου ακόμα κάτι: Μου δήλωσε κατηγορηματικώς ότι, μόλις θα της υπέγραφα αυτό το χαρτί, θα εξακολουθούσε να μου κάνει όση πίστωση ήθελα και πως ποτέ μα ποτέ - είναι τα ίδια της τα λόγια- δε θα χρησιμοποιούσε αυτό το γραμμάτιο, αλλά θα με περίμενε, ώσπου να την πληρώσω μόνος μου... Και τώρα, που δε δίνω πια μαθήματα, που δεν έχω ούτε να φάω, μου κάνει μήνυση!... Τί να πεί κανείς γι' αυτό το πράγμα;"

"Όλες αυτές οι λεπτομέρειες είναι ιδιωτικής φύσεως, κύριε, και δεν μας ενδιαφέρουν", είπε περιφρονητικά ο Ηλίας Πετρόβιτς. "Πρέπει να υπογράψετε τη δήλωση και ν' αναλάβετε την υποχρέωση. Με το ότι είσαστε ερωτευμένος και μ' όλα τ' άλλα τραγικά περιστατικά, εμείς δεν έχουμε καμιά δουλειά".

"Ω! το παρακάνεις", μουρμούρισε ο Νικοντίμ Φόμιτς, ενώ καθότανε στο γραφείο του κι άρχιζε να γράφει. Ένωθε κάτι σα ντροπή. "Γράψτε", είπε ο γραμματέας στον Ρασκόλνικωφ. "Τί να γράψω;", ρώτησε αυτός πολύ απότομα.

"θα σας υπαγορεύσω". Ο Ρασκόλνικωφ σχημάτισε την εντύπωση ότι ο γραμματέας, απ' τη στιγμή που τους έκανε την εξομολόγηση, του φερότανε πιο ακατάδεχτα και πιο περιφρονητικά, αλλά - παράξενο!- κι ο ίδιος έπαψε ξαφνικά να ενδιαφέρεται για τη γνώμη που θα σχημάτιζαν για το άτομο του. Και η αλλαγή αυτή έγινε μέσα του αστραπιαία, σ' ένα λεπτό. Αν έκανε τον κόπο να σκεφτεί λιγάκι, σίγουρα θ' απορούσε που μπόρεσε να τους μιλήσει έτσι πριν από λίγο και μάλιστα να τους ανακατέψει στα αισθήματα του. Πώς του δημιουργήθηκε αυτή η διάθεση; Τώρα, αντίθετα, αν τούτο το γραφείο, αντί να έχει αστυνομικούς, γέμιζε ξαφνικά με τους πιο στενούς του φίλους, δε θα 'βρίσκε για να τους πει ούτε μια έξη ανθρώπινη - τόσο πολύ είχε αδειάσει ξαφνικά η καρδιά του. Πλημμυρίστηκε η ψυχή του απότομα από τη σκοτεινή αίσθηση της μοναξιάς - μιας μοναξιάς σκληρής κι απέραντης.

Όχι πως ντροπιάστηκε για τις αισθηματικές του διαχύσεις; μπροστά στον Ηλία Πετρόβιτς, ούτε πως τον ένοιαξε καθόλου που θριάμβευε ο υπαστυνόμος. Ω! Τι σημασία είχαν τώρα οι ντροπές, τα ψευτοφιλότιμα, οι υπαστυνόμοι, οι Γερμανίδες, τα γραμμάτια, τα γραφεία κι όλα τ' άλλα; Αν αυτή τη στιγμή τον καταδίκασαν να τον κάψουν ζωντανό, δεν θα κλονιζότανε καθόλου, και είναι ζήτημα αν θα 'δίνε καμιά προσοχή στην καταδίκη του. Κάτι ολότελα καινούργιο γινότανε μέσα του, κάτι που δεν το 'ξερέ ως τότε, ένα φαινόμενο απρόβλεπτο και άνευ προηγουμένου, κάτι που μάλλον δεν το καταλάβαινε.

Αισθανότανε όμως ολοκάθαρα, με όλες του τις αισθήσεις, πως από δω και μπρος του ήτανε απαγορευμένο να μιλήσει ξανά σ' αυτούς εδώ τους ανθρώπους, σ' αυτούς τους αστυνομικούς υπαλλήλους, όχι για τις αισθηματικές του υποθέσεις,

όπως έκανε πριν από λίγο, αλλά και για οτιδήποτε άλλο, ακόμα και αν δεν ήταν αξιωματικοί της αστυνομίας, αλλά στενοί συγγενείς του, αδέρφια του. Και τότε ακόμα δε θα 'βρίσκε κανένα λόγο να τους μιλήσει, σε καμιά περίπτωση της ζωής του. Ποτέ άλλοτε δεν είχε ξαναβιώσει ένα τόσο παράξενο και φοβερό αίσθημα. Και το πιο οδυνηρό ήταν πως αυτό το πράγμα ήταν πιο πολύ αίσθηση, παρά μια αντίληψη ή κάποια ιδέα: Μια αίσθηση άμεση, η πιο σκληρή απ' όσες είχε βιώσει στη ζωή του ως τότε.

Ο γραμματέας άρχισε να του υπαγορεύει τον τύπο της δηλώσεως, που χρησιμοποιούν σ' αυτές τις περιπτώσεις: "Μη δυνάμενος να εξοφλήσω το παρόν γραμματίον, αναλαμβάνω την υποχρέωσιν, όπως προβώ εις την εξόφλησιν αυτού την τάδε ημερομηνίαν, όπως μη εγκαταλείψω την πόλιν ταύτην, μη μεταβιβάσω ουδέ εκχωρήσω περιουσιακά μου στοιχεία κ.λπ."

"Μα, εσείς δε μπορείτε να γράψετε και πέφτει η πέννα απ' τα χέρια σας", είπε ο γραμματέας, κοιτάζοντας τον Ρασκόλνικωφ με περιέργεια. "Είσαστε άρρωστος;"

"Μάλιστα, γυρίζει το κεφάλι μου... Συνεχίστε!"

"Αυτό ήτανε όλο, υπογράψτε".

Ο γραμματέας πήρε το χαρτί και ασχολήθηκε με άλλους ανθρώπους. Ο Ρασκόλνικωφ του 'δωσε την πέννα, αλλά αντί να σηκωθεί και να φύγει, ακούμπησε τους αγκώνες του στο γραφείο και έσφιξε το κεφάλι του ανάμεσα στα δυο του χέρια. Του φαινότανε σα να του 'μπηξαν κάποιο καρφί στην κορφή του κρανίου.

Του ήρθε τότε ξαφνικά μια παράξενη ιδέα: Να σηκωθεί αμέσως, να πάει στον Νικοντίμ Φόμιτς και να του εξιστορήσει, με κάθε λεπτομέρεια, το τί έγινε χτες το βράδυ. Ύστερα, να πάει μαζί του στο δωμάτιο του, και να του δείξει τα πράγματα που είχε κρύψει στην τρύπα του τοίχου, στη γωνιά της ταπετσαρίας. Ήτανε τόσο δυνατός αυτός ο πειρασμός, που σηκώθηκε κιόλας απ' τη θέση του για να βάλει μπροστά το σχέδιο του. "Δε θα 'τανε καλύτερα να το σκεφτώ πρώτα ένα λεφτό;", είπε μέσα του. "Όχι, καλύτερα να το κάνω δίχως να σκεφτώ καθόλου! Να το πετάξω πια από πάνω μου αυτό το βάρος!"

Ξαφνικά, όμως, έμεινε καρφωμένος στη θέση όπου βρισκότανε: Ο Νικοντίμ Φόμιτς μιλούσε μ' έξαψη με τον Ηλία Πετρόβιτς κι έφτασαν στ' αυτιά του τούτα δω τα λόγια τους:

"Δε μπορεί να είναι έτσι, θα τους αφήσουμε ελεύθερους και τους δυο. Πρώτα-πρώτα, όλα είναι όλο αντιφάσεις. Για σκέψου το: Αν ήτανε αυτοί οι δολοφόνοι, γιατί να φωνάζουν το φύλακα; Για να καταγγείλουν έτσι τον ίδιο τους τον εαυτό; Ή από πονηριά; Όχι, γιατί θα παραήτανε πονηρό. Κι ύστερα το φοιτητή Πεστριάκωφ, τον είδανε δυο θυρωροί και μια γυναίκα, κοντά στην εξώπορτα, τη στιγμή που έμπαινε μέσα: Ήτανε με τρεις φίλους του, που τους άφησε μπροστά στην πόρτα και μάλιστα δεν είχανε προφτάσει να φύγουν, όταν ρώτησε πού έμενε η γριά. Θα 'κανε ερώτηση αν πήγαινε με το σκοπό να τη σκοτώσει; Όσο για τον Κοχ, αυτός κάθισε μισή ώρα κάτω σ' ένα κοσμηματοπωλείο, προτού ν' ανεβεί στις γριάς. Ήτανε οχτώ παρά τέταρτο ακριβώς, όταν έφυγε από τον κοσμηματοπώλη για να πάει στη γριά. Τώρα, κρίνε και μόνος σου".

"Μα, για στάσου, τότε πώς βγαίνει απ' τα λεγόμενα τους αυτή η αντίφαση; Καταθέτουν ότι χτύπησαν την πόρτα και ότι τη βρήκανε κλειστή, αλλά ύστερα από τρία λεπτά, όταν ξαναγύρισαν με το φύλακα, τη βρήκανε ανοιγμένη".

"Εδώ ακριβώς είναι ο κόμπος: Δε χωράει αμφιβολία, ο δολοφόνος ήτανε μέσα και είχε κλείσει με το συρτή. Και θα τον έβρισκαν ασφαλώς, αν ο Κοχ δεν έκανε τη βλακεία να πάει και κείνος στο φύλακα. Σ' αυτό το χρονικό διάστημα, ο δολοφόνος τα κατάφερε να κατεβεί τη σκάλα και να τους ξεγλιστρήσει μ' έναν οποιονδήποτε τρόπο. Ο Κοχ σταυροκοπιέται με τα δυο του χέρια:

"Αν είχα μείνει, λέει, εκεί θα πεταγότανε ο δολοφόνος και θα με σκότωνε με το μπαλντά". Θα πάει, λέει, να κάνει λειτουργία, χα, χα!".

"Κανείς λοιπόν δεν είδε το δολοφόνο;"

"Πώς να τον ιδούν; Εκείνο το σπίτι είναι αληθινή κιβωτός του Νώε", είπε ο γραμματέας, που άκουγε απ' τη θέση του τη συζήτηση.

"Το πράγμα είναι φανερό, το πράγμα είναι φανερό", επαναλάμβανε ο Νικοντίμ Φόμιτς με θέρμη.

"Όχι, δεν είναι και τόσο φανερό", υποστήριζε ο Ηλίας Πετρόβιτς.

Ο Ρασκόλνικωφ πήρε το καπέλο του και προχώρησε κατά την πόρτα. Αλλά δεν έφτασε ως την πόρτα...

Όταν συνήλθε, είδε πως τον είχανε βάλει σε μια καρέκλα. Κάποιος τον κρατούσε απ' τα δεξιά. Αριστερά, στεκότανε ένας άλλος μ' ένα νεροπότηρο κίτρινο, γεμάτο μ' ένα υγρό κίτρινο. Κι αντίκρυ του, ήτανε ο Νικοντίμ Φόμιτς που τον κοίταζε επίμονα. Σηκώθηκε απ' την καρέκλα.

"Μα, τί λοιπόν; Είσαστε άρρωστος;", ρώτησε ο Νικοντίμ Φόμιτς, αρκετά απότομα.

"Όταν έγραφε τη δήλωση, δε μπορούσε καλά-καλά να κρατήσει την πέννα στο χέρι του", παρατήρησε ο γραμματέας, ενώ ξανακαθότανε και βυθιζόταν στα χαρτιά του.

"Και από τότε είσαστε άρρωστος;", φώναξε ο Ηλίας Πετρόβιτς, ταχτοποιώντας κι αυτός τα χαρτιά του.

Φυσικά, είχε πάει κι εκείνος, μαζί με τους άλλους, κοντά στον άρρωστο, όταν αυτός λιποθύμησε, μόλις όμως είδε πως άρχισε να συνέρχεται, ξαναγύρισε στη θέση του.

"Από χθες...", ψέλλισε ο Ρασκόλνικωφ.

"Και βγήκατε χτες έξω;"

"Βγήκα".

"Άρρωστος;"

"Άρρωστος."

"Ποια ώρα;"

"Κατά τις οχτώ το βράδυ".

"Και πού πήγατε; Επιτρέψατε μου να σας κάνω αυτή την ερώτηση".

"Στο δρόμο".

Να μια απάντηση καθαρή και σύντομη!

Ο Ρασκόλνικωφ, άσπρος σαν πανί, απαντούσε κοφτά και σύντομα χωρίς να χαμηλώσει τα μαύρα και φλογισμένα μάτια του, μπροστά στο βλέμμα του Ηλία Πετρόβιτς.

"Αυτό δε-λέ-ει-τί-πο-τα", απάντησε ο Ηλία Πετρόβιτς τονίζοντας περίεργα τις λέξεις του.

Ο Νικοντίμ Φόμιτς ήθελε να προσθέσει κάτι ακόμα, αλλά καθώς έπεσε το βλέμμα του στο γραμματέα που τον κοίταζε πολύ επίμονα, σώπασε. Ξαφνικά, σώπασαν όλοι τους.

Κι αυτό ήτανε παράξενο.

"Πάει καλά, δε σας κρατάμε άλλο", είπε τέλος ο Ηλίας Πετρόβιτς.

Ο Ρασκόλνικωφ αποσύρθηκε. Καθώς έβγαινε έξω, πρόφτασε ν' ακούσει πως η συζήτηση ξανάρχισε με ζωηρότητα. Ξεχώριζε η φωνή του Νικοντίμ Φόμιτς που διατύπωνε κάτι ερωτήματα... Όταν έφτασε στο δρόμο, συνήλθε ολότελα.

"Έρευνα! Έρευνα! θα γίνει αμέσως έρευνα!", έλεγε από μεσάτου σιγά, προχωρώντας βιαστικά προς το δωμάτιο του. "Οι ληστές! Με υπονιάζονται".

Τον κυρίεψε πάλι ο τρόμος, απ' τα νύχια ως την κορφή.

2

"Κι αν η έρευνα έχει γίνει κιόλας; Αν αυτήν ακριβώς τη στιγμή, τούς έβρισκα στο δωμάτιο μου;"

Να όμως το δωμάτιο του. Κανένας δεν είχε έρθει για έρευνα. Αλλά, θεέ μου! Πώς μπόρεσε να τ' αφήσει όλα αυτά σε κείνη την κρυψώνα.

Έτρεξε στη γωνιά, έβαλε το χέρι του κι άρχισε να τα βγάζει και να τα χώνει στις τσέπες του. Ήτανε όλα-όλα οχτώ κομμάτια: Δυο μικρά κουτάκια, που είχανε σκουλαρίκια ή κάτι τέτοιο, δεν τα κοίταξε, τέσσερις μικρές κοσμηματοθήκες από δέρμα, μια αλυσιδίτσα διπλωμένη σ' εφημεριδόχαρτο. Ήτανε και κάτι άλλο ακόμα, τυλιγμένο κι αυτό σ' εφημεριδόχαρτο - κάποιο παράσημο ασφαλώς.

Τα μοίρασε όλα στις τσέπες του παλτού του και στη δεξιά τσέπη του παντελονιού που έμενε ακόμα, προσπαθώντας να μη φαίνονται. Μαζί με τ' άλλα πήρε και το πορτοφόλι. Ύστερα, βγήκε από την κάμαρα του, αφήνοντας αυτή τη φορά την πόρτα του ορθάνοιχτη.

Περπατούσε γρήγορα και σταθερά και, παρ' όλο που ήτανε εξουθενωμένος, είχε πλήρη συνείδηση της καταστάσεως του. Φοβότανε μήπως τον παρακολουθήσουν, είχε το φόβο μήπως σε μισή ώρα, σ' ένα τέταρτο ίσως, αρχίσει η ανάκριση εναντίον του.

Συνεπώς, έπρεπε με κάθε θυσία να εξαφανίσει τα πειστήρια. Έπρεπε να το καταφέρει αυτό, όσο του έμεναν ακόμα μερικές δυνάμεις, μια ανταύγεια λογικής. Αλλά, πού να τα πάει;

Το 'χε αποφασίσει από κάμποση ώρα: "θα τα ρίξω όλα στο κανάλι, θα βουλιάξουν τα πειστήρια και μαζί μ' αυτά και όλη η υπόθεση". Έτσι είχε αποφασίσει χθες το βράδυ, μες στο παραλήρημα του, στις στιγμές εκείνες που ξανάβρισκε τη μνήμη του και του ερχότανε να σηκωθεί και να πάει "να τα ξεφορτωθεί όλα το γρηγορότερο".

Αλλά, το να τα ξεφορτωθεί, φαινότανε αυτή τη στιγμή πολύ δύσκολο.

Ένα τέταρτο της ώρας, ίσως και περισσότερο, πλανιότανε κατά μήκος του καναλιού της Αικατερίνης και εξέτασε πολλές φορές τα σκαλιά απ' όπου κατέβαινε κανείς ως την επιφάνεια του νερού - όπου υπήρχαν τέτοια σκαλιά. Αλλά δεν μπορούσε να γίνει ούτε λόγος για πέταμα. Άλλοτε, έβρισκε κάτω ακριβώς απ' τα σκαλιά τίποτα πλύστρες που έπλεναν τα ρούχα τους, άλλοτε αραγμένες βάρκες. Εξάλλου, οι προκουμαίες ήτανε γεμάτες κόσμος και μπορούσαν να τον ιδούν από παντού, να τον προσέξουν. Δεν ήτανε ύποπτο να κατεβαίνει ένας άνθρωπος κάτω επίτηδες και να στέκεται για να πετάξει κάτι στο νερό; Κι ύστερα, αν οι δερμάτινες θήκες, αντί να βουλιάξουν, κολυμπούσαν πάνω στο νερό; Κι έτσι θα γινότανε, σίγουρα. Και θα τίς έβλεπαν όλοι. Από τώρα κιόλας όσοι τον συναντούσαν στο δρόμο, τον κοίταζαν προσεχτικά, σα να μην είχανε ν' ασχοληθούν με τίποτ' άλλο εκτός απ' αυτόν.

"Γιατί λοιπόν γίνεται αυτό;", σκεφτότανε. "Η έτσι μου φαίνεται;".

Τέλος του καρφώθηκε η ιδέα πως θα ήτανε, ίσως, καλύτερα να πάει να τα πετάξει κάπου στο Νέβα. Εκεί υπήρχε λιγότερος κόσμος, θα τον πρόσεχαν λιγότερο, θα 'τανε πιο εύκολο και, κυρίως, θα 'τανε μακρύτερα από τον τόπο του εγκλήματος. Και ξαφνικά απόρησε: Πώς μπόρεσε να τριγυρίζει, μισή ώρα τώρα, έτσι στενοχωρημένος κι αναστατωμένος, σ' αυτά τα επικίνδυνα μέρη, χωρίς να του περάσει απ' το μυαλό νωρίτερα αυτή η σκέψη;

Έχασε μισή ώρα προσπαθώντας να εκτελέσει αυτό το παράλογο σχέδιο! Ασφαλώς, αυτό θα 'γίνε γιατί το κατάστρωσε στον ύπνο του, σε μια στιγμή που βρισκότανε σε παραλήρημα. Είχε γίνει τρομερά αφηρημένος και ξεχνούσε εύκολα - το 'ξερέ. Έπρεπε να βιαστεί, οπωσδήποτε.

Τράβηξε κατά το Νέβα, απ' τη λεωφόρο Β. Στο δρόμο όμως, του ήρθε ξαφνικά μια άλλη σκέψη: "Γιατί στο Νέβα; Γιατί να τα ρίξω στο νερό; Δε θα 'τανε καλύτερα να πάω κάπου πολύ μακριά, ας είναι και στα Νησιά ακόμα;

θα 'βρισκα κει πέρα ένα μέρος μοναχικό, στο δάσος, κάτω από κανένα δέντρο. θα τα 'θαβα όλα, φροντίζοντας, βέβαια, να σημαδέψω το δένδρο".

Παρ' όλο που ένιωθε ότι δεν ήτανε σε κατάσταση να τα εκτιμήσει όλα αυτά σωστά και ξεκάθαρα, η ιδέα αυτή του φάνηκε αλάνθαστη.

Αλλά δεν ήτανε γραφτό να φτάσει ως τα Νησιά. Τα πράγματα έγιναν αλλιώς:

Βγαίνοντας από τη λεωφόρο Β. στην πλατεία, είδε ξαφνικά στ' αριστερά του την είσοδο μιας αυλής που ήτανε περιτριγυρισμένη από ψηλούς τοίχους. Δεξιά, αμέσως μόλις έμπαινες στην εξώπορτα, απλωνότανε ο μακρύς και ασοβάτιστος τοίχος του διπλανού τετραώροφου σπιτιού. Αριστερά, παράλληλα σ' αυτόν τον τοίχο, κι αμέσως μετά την εξώπορτα, υπήρχε ένα ξύλινο περίφραγμα πού

προχωρούσε ολόγεια κάπου είκοσι βήματα, κι ύστερα έστριβε απότομα. Ήτανε ένα μέρος ερημικό, γεμάτο μ' ένα σωρό πεταμένα παλιοπράματα.

Μακρύτερα, στο βάθος της αυλής, φαινότανε πάνω απ' το περίφραγμα η γωνιά κάποιου πέτρινου υπόστεγου, χαμηλού και καπνισμένου, θα 'τανε κάποιο μαγαζί καθώς φαίνεται, κανένα καροποιείο, κανένα σιδεράδικο, ή κάτι τέτοιο. Παντού σχεδόν, από την είσοδο και πέρα, όλο το έδαφος ήτανε μαύρο απ' την καρβουνόσκονη. "Να πού πρέπει να τα πετάξω!" είπε άξαφνα, "θα τα πετάξω κι ύστερα θα φύγω".

Μη βλέποντας κανέναν στην αυλή, πέρασε το κατώφλι της εξώπορτας, και ακριβώς εκείνη τη στιγμή πρόσεξε κοντά στην πόρτα ένα λούκι, σαν κι αυτά που βλέπουμε συχνά σε κτίρια όπου βρίσκονται βιοτεχνίες, εργαστήρια, αμαξάδικα, κ.λπ. Και πάνω από το λούκι μια ταμπέλα όπου ήτανε γραμμένη ανορθόγραφα, όπως γίνεται πάντοτε σε κάτι τέτοιες περιπτώσεις, η φράση:

"Απαγορεύετε ι ίσοδως". Συνεπώς, κανείς δε θα μπορούσε να υποθέσει ότι ο Ρασκόλνικωφ είχε έρθει και μπήκε εδώ μέσα. "θα τα ξεφορτωθώ μια και καλή όλα και θα φύγω", είπε μέσα του.

Έριξε μια ματιά τριγύρω του και είχε χώσει κιόλας το χέρι του στην τσέπη, όταν ξαφνικά είδε μια μεγάλη πέτρα, απελέκτητη, που θα ζύγιζε, πάνω-κάτω, εικοσιπέντε κιλά. Ήτανε ακουμπισμένη στον εξωτερικό τοίχο, ανάμεσα στην πόρτα και στο λούκι που δεν απείχαν μεταξύ τους παρά πάνω από δυο βήματα. Το πεζοδρόμιο βρισκόταν πίσω απ' τον τοίχο κι άκουγες απ' την άλλη μεριά τα βήματα των περαστικών που ήτανε πάντοτε πολλοί σ' αυτό το μέρος. Απ' έξω όμως, δε μπορούσε να τον ιδεί κανείς, εκτός κι αν δρασκελίζε την πόρτα - πράγμα, άλλωστε, που μπορούσε να γίνει. Και γι' αυτό ακριβώς έπρεπε να βιαστεί.

Έσκυψε πάνω απ' την πέτρα, την έπιασε γερά από πάνω με τα δυο του χέρια και, κουνώντας την μ' όλες του τις δυνάμεις, την ανασήκωσε. Κάτω απ' την πέτρα ήτανε μια τρύπα, όχι πολύ βαθιά. Αμέσως, πέταξε εκεί μέσα όλα όσα είχε στις τσέπες του και πάνω-πάνω το πορτοφόλι. Αλλά και πάλι υπήρχε χώρος στην τρύπα. Ύστερα, ανασήκωσε την πέτρα και κατάφερε να την ξαναβάλει στη θέση της: Μόλις που διακρινότανε λιγάκι πως είχε ανασηκωθεί. Έσπρωξε όμως λίγο χώμα και το πατήκωσε στις άκρες. Αδύνατο πια να καταλάβει κανείς τίποτα.

Βγήκε τότε έξω και τράβηξε κατά την πλατεία. Για μια στιγμή τον ξαναπλημμύρισε εκείνη η δυνατή, η ανυπόφορη σχεδόν χαρά που είχε νιώσει και στο αστυνομικό τμήμα, "θάφτηκαν τα πειστήρια! Τίνος, τίνος θα 'ρθει ποτέ η ιδέα να ψάξει κάτω απ' αυτή την πέτρα; θα βρίσκεται εκεί από τότε που χτίστηκε εκείνο το σπίτι και θα μείνει λέει άλλο τόσο ακόμα. Αλλά, κι αν ακόμα τα 'βρισκαν, ποιος θα σκεφτότανε ποτέ πως τα 'βαλα εγώ; Πάει, τέλειωσε! Δεν υπάρχουν πια αποδείξεις!". Κι άρχισε να γελάει! Ναι, θυμότανε πολύ καλά αργότερα πως είχε αφήσει ένα γελάκι νευρικό, αθόρυβο, παρατεταμένο, και πως γελούσε έτσι σ' όλο το διάστημα που πέρναγε την πλατεία. Όταν όμως έφτασε στη λεωφόρο Κ., όπου προχθές είχε συναντήσει κείνη τη μεθυσμένη κοπέλα, το γέλιο του κόπηκε απότομα.

Του ήρθανε τώρα άλλες σκέψεις.

Του φάνηκε ξαφνικά πως θα 'νιώθε ανυπόφορη αηδία να ξαναπεράσει κοντά απ' αυτό το παγκάκι, όπου είχε καθίσει για να σκεφτεί όταν η κοπέλα έφυγε και πως θα του ήτανε εξίσου δυσάρεστο να ξανασυναντήσει κείνον το μουστακαλή αστυφύλακα που του είχε δώσει τότε τα είκοσι καπίκια. "Ας πάει στο διάβολο".

Περπατούσε κοιτάζοντας δώθε-κείθε αφαιρεμένα και με κακία. Όλες του οι σκέψεις τριγύριζαν τώρα γύρω από ένα βασικό σημείο, από ένα σημείο που το καταλάβαινε πολύ καλά ότι είναι βασικό. Και τώρα, ακριβώς αυτή τη στιγμή, ήτανε ολομόναχος απέναντι σ' αυτό το βασικό πρόβλημα για πρώτη φορά, ύστερα από δυο μήνες.

"Ας πάει στο διάβολο", σκέφτηκε ξανά με μια λύσσα ασυγκράτητη. "Αφού φτάσαμε εδώ, ας μείνουμε εδώ κι ας πάει στο διάβολο η καινούργια ζωή! Τί ηλίθια που είναι όλη αυτή η ιστορία, θεέ μου! Σήμερα, είπα του κόσμου τα ψέματα, ξεφούσκωσα σα μπαλόνη, σύρθηκα σα σκουλήκι μπροστά σ' αυτόν τον αηδιαστικό Ηλία Πετρόβιτς!

Δε βαριέσαι όμως... Δε δίνω πεντάρα για δαύτους, ούτε και με νοιάζει που ταπεινώθηκα μπροστά τους. Δεν είναι αυτό, όχι δεν πρόκειται καθόλου γι' αυτό...".

Ξαφνικά, σταμάτησε: Ένα καινούργιο ερώτημα, εντελώς αναπάντεχο και τρομερά απλό, τον έκανε να ζαλιστεί πάλι και τον πλημμύρισε με μια οδυνηρή κατάπληξη:

"Αν όλα αυτά τα 'κάνες έχοντας υπ' όψη σου κάποιο λόγο και όχι έτσι ηλίθια, αν είχες χαράξει ξεκάθαρα έναν ορισμένο σκοπό, πώς έγινε τότε και δεν κοίταξες ως τώρα τί είχε μέσα κείνο το πορτοφόλι, πώς αγνοείς ακόμα τί κέρδος σου απέφερε αυτή η δουλειά, που για χάρη της τραβάς όλα αυτά τα μαρτύρια κι έκανες ενσυνείδητα μια πράξη τόσο άνανδρη, τόσο ταπεινή, τόσο πρόστυχη; Γιατί, πριν από λίγο, ήσουν έτοιμος να πετάξεις τα χρυσαφικά και το πορτοφόλι στο νερό, χωρίς καν να τα κοιτάξεις; Τί σημαίνει αυτό;".

"Ναι, αυτό, αυτό είναι...". Το 'ξερέ, άλλωστε, από πριν και δεν ήτανε γι' αυτόν κάνα καινούργιο ζήτημα. Κι όταν τη νύχτα πήρε την απόφαση να τα πετάξει στο νερό, το 'κάνε δίχως να διστάσει, δίχως να το ψιλοκοσκινίσει, αλλά σα να ήτανε κάτι που έπρεπε οπωσδήποτε να το κάνει και που δε μπορούσε να γίνει διαφορετικά.

Ναι, τα 'ξερέ όλα αυτά και τα θυμότανε. Ίσως μάλιστα να είχε πάρει αυτή την απόφαση απ' το προηγούμενο κιόλας βράδυ, απ' τη στιγμή ακριβώς που έψαχνε στην κασέλα κι έβγαζε από κει μέσα τις θήκες με τα ενέχυρα. Ναι, έτσι είναι. "Έγινε γιατί είμαι πολύ άρρωστος", κατάληξε με βεβαιότητα, "βασανίζομαι, σπαράζει η καρδιά μου, δεν ξέρω ούτε κι ο ίδιος πια τί κάνω. Χθες, προχθές, κι όλον αυτόν τον καιρό, βασανιζόμουνα... Όταν θα γίνω καλά, δε θα σπαράζω πια, αλλά τί θα γίνει αν δε γιατρευτώ ποτέ μου; Ω θεέ μου!

Πόσο εξουθενώνουν όλα αυτά!".

Περπατούσε χωρίς να σταματάει. Ήθελε πάρα πολύ να ξεχαστεί, μ' έναν οποιοδήποτε τρόπο, αλλά δεν ήξερε τί να κάνει, τί να επιχειρήσει. Μια

καινούργια ακαθόριστη αίσθηση τον πλημμύριζε όλο και περισσότερο. Ήτανε κάτι σαν απέραντη αηδία, μια φυσική σχεδόν αποστροφή, για κάθε τι που τον περιτριγύριζε και που συναντούσε στο δρόμο του, μια αηδία επίμονη, άγρια, γεμάτη μίσος. Όλοι οι διαβάτες του φαίνονταν σιχαμεροί. Οι κινήσεις τους, τα πρόσωπα τους, το βάδισμα τους, τον αηδίαζαν. Αν τύχαινε να του μιλήσει κανένας, θα τον έφτυνε κατάμουτρα, θα τον δάγκωνε.

Σταμάτησε ξαφνικά, όταν βγήκε στην προκυμαία του Μικρού Νέβα, στο νησάκι Βασιλιέφσκυ, κοντά στη γέφυρα. "Εδώ κάθεσαι, σε τούτο δω το σπίτι", σκέφτηκε. "Τί σημαίνει αυτό; Ήρθα στον Ραζουμίχιν δίχως να το θέλω! Το ίδιο που έγινε και την άλλη φορά! Περίεργο όμως! Ήρθα γιατί το ήθελα, ή έτσι στην τύχη; Δεν έχει σημασία. Έλεγα... πριν από τρεις ημέρες... πως θα πήγαινα να τον ιδώ ύστερα απ' αυτό, την άλλη μέρα. Ε, να λοιπόν, πηγαίνω. Γιατί δηλαδή, δε μπορώ τώρα να κάνω επισκέψεις;"

Ανέβηκε στο πέμπτο πάτωμα όπου καθότανε ο Ραζουμίχιν. Βρισκότανε στο δωματιάκι του κι έγγραφε εκείνη τη στιγμή. Του άνοιξε ο ίδιος. Είχανε να ιδωθούνε τέσσερις μήνες. Ο Ραζουμίχιν φορούσε μια ρόμπα τόσο πολύ τριμμένη, που φαίνονταν πια οι κλωστές, και κάτι παντόφλες στα ξεκάλτσωτα πόδια του. Ήτανε αναμαλλιασμένος, αζύριστος, άπλυτος. Το πρόσωπο του έδειχνε μεγάλη απορία.

"Εσύ!", φώναξε κοιτάζοντας το φίλο του απ' τα νύχια ως την κορφή. Ύστερα σώπασε κι άφησε ένα σφύριγμα. "Πώς είναι δυνατό να βρίσκεσαι σε τέτοια χάλια; Μα την πίστη μου, η κομψότητα σου ξεπερνάει ακόμα και τη δική μου", πρόσθεσε κοιτάζοντας τα κουρέλια του Ρασκόλνικωφ. "Κάθισε λοιπόν! Φαίνεσαι κουρασμένος!"

Κι όταν ο Ρασκόλνικωφ κάθισε στο ντιβάνι που ήτανε σκεπασμένο με μουσαμά τρισεχειρότερο απ' το δικό του, ο Ραζουμίχιν κατάλαβε ξαφνικά πως ο επισκέπτης του ήτανε άρρωστος.

"Είσαι άρρωστος για τα καλά, το ξέρεις;"

Του 'πιάσε το σφυγμό. Ο Ρασκόλνικωφ τράβηξε το χέρι του απότομα.

"Δεν αξίζει τον κόπο", είπε, "ήρθα... Να γιατί ήρθα... Δεν έχω πια μαθήματα... θα ήθελα... Εξ άλλου, δεν έχω καθόλου ανάγκη από μαθήματα..."

"Μα, εσύ παραμιλάς!", παρατήρησε ο Ραζουμίχιν, στηλώνοντας τα μάτια του στον Ρασκόλνικωφ.

"Όχι, δεν παραμιλάω..."

Ο Ρασκόλνικωφ σηκώθηκε. Ανεβαίνοντας στου Ραζουμίχιν δεν το σκέφθηκε καθόλου πως θα βρισκότανε πρόσωπο με πρόσωπο μαζί του. Τώρα, διαπίστωνε ξαφνικά πως του ήτανε φοβερά ανυπόφορο να βρεθεί πρόσωπο με πρόσωπο με οποιονδήποτε στον κόσμο. Φούντωνε μέσα του η κακία. Λίγο ακόμα και θα τον έπνιγε η οργή κατά του ίδιου του εαυτού του, αμέσως μόλις πέρασε το κατώφλι του Ραζουμίχιν.

"Γεια σου", έκανε απότομα και τράβηξε κατά την πόρτα.

"Στάσου, στάσου λοιπόν, θεότρελλε!"

"Δεν αξίζει τον κόπο", ξανάπε ο Ρασκόλνικωφ, τραβώντας το χέρι του.

"Τότε, γιατί στο διάβολο ήρθες; Μήπως τρελλάθηκες για τα καλά; Για στάσου. Μ' αυτό που κάνεις είναι για μένα προσβολή σχεδόν... Δε θα σ' αφήσω να φύγεις έτσι".

"Ε, λοιπόν, άκου. Ήρθα γιατί δεν ξέρω κανέναν άλλον από σένα, που να μπορεί να με βοηθήσει... ν' αρχίσω... γιατί είσαι ο καλύτερος απ' όλους, δηλαδή ο πιο έξυπνος και μπορείς να κρίνεις... Τώρα όμως βλέπω πως δεν έχω ανάγκη από τίποτα, ακούς; Δε θέλω απολύτως τίποτα... ούτε τις υπηρεσίες, ούτε τη συμπάθεια κανενός... Είμαι ολομόναχος... κι αυτό μου αρκεί. Άφησε με ήσυχο".

"Για περίμενε μια στιγμή, βρε σαχλέ! Είσαι ολότελα παλαβός! Αυτό είναι και δε μου το βγάζεις με τίποτα απ' το μυαλό. Άκου: Μαθήματα δεν έχω ούτε και γω και δε δίνω δεκάρα για δαύτα, υπάρχει όμως στα παλαιοβιβλιοπωλεία κάποιος Χερουβίμφ, που αξίζει όσο κι' ένα μάθημα. Δε θα τον άλλαζα ούτε με πέντε παραδόσεις, σε σπίτια εμπορευομένων. Βγάζει κάτι επιστημονικά φυλλάδια που πουλιούνται σαν ψωμοτύρι. Όλη η υπόθεση είναι στον τίτλο. Έλεγες πάντοτε πως είμαι βλάκας. Ε, λοιπόν, φίλε μου, σε βεβαιώ πως υπάρχουν βλάκες πολύ μεγαλύτεροι από μένα. Ο εκδότης μου παρακολουθεί τη μόδα. Ο ίδιος δεν ξέρει ούτε την αλφαβήτα, αλλά εγώ, φυσικά, τον ενθαρρύνω. Να, λόγου χάριν τούτα δω τα δυο μεγάλα τυπογραφικά και το γερμανικό πρωτότυπο που, κατά τη γνώμη μου, είναι βλακωδέστατος τσαρλατανισμός: Διαπραγματεύεται το θέμα αν η γυναίκα είναι ή όχι ανθρώπινο πλάσμα! Φυσικά, αποδείχνει κατά τρόπο θριαμβευτικό ότι πράγματι είναι ανθρώπινο πλάσμα! Ο Χερουβίμφ το βγάζει γιατί το γυναικείο ζήτημα είναι στην ημερησία διάταξη, κι εγώ το μεταφράζω. Αυτά τα δύο τυπογραφικά, θα τα τεντώσει σα λάστιχο ο Χερουβίμφ και θα τα κάνει έξη. Θα του κολλήσουμε κι έναν τίτλο χτυπητό που θα πιάνει μισή σελίδα και θα το πουλήσουμε πενήντα καπίκια. Να δουλειά με φούντες! Για τη μετάφραση μου παίρνω έξη ρούβλια το τυπογραφικό, θα πάρω δηλαδή το όλον δεκαπέντε ρούβλια. Απ' αυτά, τσίμπησα τα έξη προκαταβολή.

Όταν τελειώσει αυτή η δουλειά, θα μεταφράσουμε ένα έργο που γράφει για τη φάλαινα. Κατόπιν, έχουμε επισημάνει στο δεύτερο μέρος των "Confessions"¹ κάτι σαχλαμάρες που σκυλοβαριέσαι να τίς διαβάσεις - θα τίς μεταφράσουμε κι αυτές, γιατί κάποιος σφύριξε στον Χερουβίμφ ότι ο Ρουσώ είναι κάτι σαν τον Ραντίτσεφ². Εγώ, φυσικά, δε φέρνω καμιά αντίρρηση - αυτό μας έλειπε τώρα!

Λοιπόν, θέλεις να μεταφράσεις το δεύτερο τυπογραφικό του "Είναι ανθρώπινον πλάσμα η γυνή;". Αν σου αρέσει, πάρε αμέσως το κείμενο, πάρε χαρτί και πένα και δέξου τα τρία μου ρούβλια. Όταν το τελειώσεις, θα πάρεις άλλα τρία. Α! Σε παρακαλώ, μη νομίσεις πως σου κάνω καμιά χάρη. Ίσα-ίσα μάλιστα. Μόλις σε είδα να μπαίνεις μέσα, σκέφτηκα αμέσως πως θα μπορούσες να μου φανείς χρήσιμος. Πρώτα-πρώτο, είμαι τζόρας στην ορθογραφία. Ύστερα, είμαι και κουμπούρας στα γερμανικά. Τόσο που τίς περισσότερες φορές γράφω, ό,τι μου κατεβεί και παρηγοριέμαι με τη σκέψη πως αυτά που γράφω έτσι θα είναι

¹ Έργο του Ζ. Ζ. Ρουσώ.

² Ρώσος συγγραφέας του 18ου αϊ., επηρεασμένος από τον Ρουσώ.

καλύτερα απ' το πρωτότυπο. Πού να το ξέρεις όμως; Μπορεί να είναι και χειρότερα. Λοιπόν, δέχεσαι ή δε δέχεσαι;"

Ο Ρασκόλνικωφ πήρε αμίλητα το γερμανικό κείμενο και έφυγε χωρίς να πει λέξη. Ο Ραζουμίχιν τον κοίταζε με κατάπληξη καθώς έφευγε. Μόλις όμως έφτασε στη γωνιά του δρόμου ξαναγύρισε απότομα πίσω, ανέβηκε στο δωμάτιο του Ραζουμίχιν, άφησε πάνω στο τραπέζι το γερμανικό κείμενο και τα τρία ρούβλια και ξανάφυγε δίχως να πει πάλι λέξη.

"Μα, τί διάβολο σ' έπιασε;", μούγκρισε ο Ραζουμίχιν έξω φρενών πια. "Κωμωδία παίζεις; Εσύ θα με κάνεις να χάσω το μυαλό μου στο τέλος!... Τί διάβολο, για ποιο λόγο ήρθες τότε;"

"Δεν έχω ανάγκη... από μεταφράσεις...", ψέλλισε ο Ρασκόλνικωφ, που κατέβαινε κιόλας τη σκάλα.

"Τότε, τί διάβολο έχεις ανάγκη;" του φώναξε από πάνω ο Ραζουμίχιν. Εκείνος εξακολούθησε να κατεβαίνει αμίλητα.

"Έ! Για πες μου: Πού κάθεσαι;"

Καμιά απάντηση.

Ο Ρασκόλνικωφ βρισκότανε κιόλας στον δρόμο. Στη γέφυρα του Νικολάου ξανάρθε ακόμα μια φορά στα συγκαλά του, από κάποιο μικροεπεισόδιο, μάλλον δυσάρεστο.

Κάποιος αμαξιάς που οδηγούσε ένα αρχοντικό αμάξι, τον χτύπησε δυνατά με το καμουτσί του, γιατί παρά λίγο να τον πατήσουν τ' άλογα, παρ' όλο πού του φώναξε τρεις φορές να προσέξει, θύμωσε τόσο πολύ μ' αυτό το χτύπημα, ώστε τινάχτηκε μ' ένα πήδημα στα κάγκελα του γεφυριού - περπάταγε, δίχως να το καταλαβαίνει, καταμεσίς στη γέφυρα, εκεί όπου περνούσαν όχι οι πεζοί, αλλά τ' αμαξία. Έτριξε τα δόντια του με λύσσα, ενώ γύρω του οι άνθρωποι τον κορόιδευαν και γελούσαν.

"Τα 'χει κοπανήσει για τα καλά!"

"Κάνας πορτοφολάς θα είναι!"

"Να πάρει η οργή! Παρασταίνουνε τον μεθυσμένο και ρίχνονται επίτηδες κάτω απ' τ' αμαξία για να παίρνουν ύστερα αποζημίωση!"

"Είναι κι αυτό ένα κόλπο όπως τ' άλλα".

Καθώς όμως στεκότανε όρθιος κοντά στο κιγκλίδωμα, κοιτάζοντας αγριεμένα και αποβλακωμένα το αμάξι που απομακρυνότανε και ξύνοντας τη ράχη του, κατάλαβε πως κάποιος του 'βάζε λεφτά στο χέρι. Γύρισε και κοίταξε.

Στεκότανε μπροστά του μια μεσόκοπη γυναίκα απ' την τάξη των εμπόρων, με μαντήλα στο κεφάλι της, καθώς και μια κοπελίτσα - κόρη της καθώς φαίνεται - με καπελάκι και με πράσινη ομπρέλα.

Ο Ρασκόλνικωφ τα πήρε κι αυτές συνέχισαν το δρόμο τους. Από το ντύσιμο του και την όψη του, σίγουρα θα τον είχαν πάρει για ζητιάνο, από κείνους τους φτωχοδιακονιάρηδες που γυρίζουνε στους δρόμους ζητώντας ελεημοσύνη πενταροδεκάρες. Ήτανε φανερό ότι τα είκοσι καπίκια του τα δώσανε γιατί τον λυπηθήκανε για την καμουτσικιά που έφαγε. Σφίγγοντας στο χέρι του τα είκοσι καπίκια, προχώρησε καμιά δεκαριά βήματα και ύστερα γύρισε κατά το Νέβα,

κοιτάζοντας προς τ' Ανάκτορα. Στον ουρανό δεν υπήρχε ούτε ένα συννεφάκι και τα νερά ήτανε γαλανά σχεδόν - πράγμα πολύ σπάνιο για το Νέβα. Ο τρούλλος της μητρόπολης, που δεν τον βλέπεις από κανένα άλλο μέρος καλύτερα παρά μονάχα απ' αυτή τη γέφυρα, λαμποκοπούσε θαυμαστά στην πεντακάθαρη ατμόσφαιρα και μπορούσες να διακρίνεις όλα του τα στολίδια. Αλάφρωσε ο πόνος του και ξέχασε την καμουτσικιά που είχε φάει. Τον απασχολούσε τώρα μια σκέψη, μια ανησυχία ακαθόριστη. Είχε στυλωμένο επίμονα το βλέμμα του σ' αυτό το τοπίο, που του ήτανε πολύ γνωστό. Άλλοτε, τότε που πήγαινε ακόμα στο Πανεπιστήμιο και προ πάντων όταν γύριζε στο σπίτι του, στεκότανε πολλές φορές σ' αυτή εδώ την ίδια θέση για ν' απολαύσει το θαυμάσιο τούτο θέαμα. Και κάθε φορά που το 'βλέπε, ένιωθε μια εντύπωση αινιγματική - πλημμυριζότανε από μια αίσθηση παγωνιάς, μπροστά σε τούτο το θεσπέσιο πανόραμα. Όλη αυτή η πομπώδης λαμπρότητα του φαινόταν άψυχη και στείρα. Απορούσε και ο ίδιος κάθε φορά μ' αυτή την πένθιμη και αινιγματική εντύπωση, αλλά μην έχοντας εμπιστοσύνη στον εαυτό του, άφηνε γι' αργότερα την επεξήγηση εκείνης της εντυπώσεώς του. Τώρα, θυμήθηκε ξαφνικά με απόλυτη ακρίβεια όλα τα ερωτήματα που έβαζε τότε στον εαυτό του, όλες τις αμφιβολίες που τον πολιορκούσαν. Και του φάνηκε πως δεν ήτανε καθόλου τυχαίο που τα θυμήθηκε. Μήπως δεν ήτανε παράξενο και το ότι στάθηκε στην ίδια αυτή θέση, σαν άλλοτε, σα να πίστευε στ' αλήθεια πως μπορούσε να κάνει τις ίδιες σκέψεις που έκανε άλλοτε, να ενδιαφερθεί για τα ίδια θέματα και για τα ίδια θεάματα που τον συγκινούσαν τότε... ως τώρα τελευταία; Λίγο ακόμα και θα το 'βρίσκε γελοίο, παρ' όλο που τον έκανε να νιώθει έναν πόνο που του έσφιγγε την καρδιά.

Είχε την αίσθηση πως όλο του πια το παρελθόν, όλες του οι ιδέες, τα προβλήματα, τα ζητήματα και τα παλιά του αισθήματα, βρίσκονταν κάτω απ' τα πόδια του, στο βάθος μιας αδιαπέραστης αβύσσου, ακριβώς σαν το θέαμα που ξετυλιγότανε μπροστά στα μάτια του τώρα, και σαν το εαυτό του τον ίδιο μ' όλα τ' άλλα γύρω του. Του φαινότανε πως πέταγε πια σε ύψη άπειρα και πως τα πάντα χάνονταν από μπροστά του.

Με μια κίνηση που έκανε, άθελα του, κατάλαβε πως στη σφιγμένη χούφτα του κρατούσε ακόμα το νόμισμα των είκοσι καπικιών. Άνοιξε την παλάμη του, το κοίταξε και το πέταξε στο ποτάμι. Ύστερα, έκανε μεταβολή και γύρισε στο δωμάτιο του. Του φαινότανε πως αυτή τη στιγμή, έκοψε και τον τελευταίο δεσμό, που τον ένωνε ακόμα με τον κόσμο των ζωντανών.

Έφτασε στο δωμάτιο του κατά το βράδυ, δηλαδή είχανε κυλήσει έξη ολόκληρες ώρες από τότε που έφυγε. Πώς και από ποιους δρόμους γύρισε δεν το 'ξερε ούτε ο ίδιος.

Γδύθηκε ανατριχιάζοντας σαν άλογο ξεθεωμένο απ' την κούραση, ξάπλωσε στο ντιβάνι, έριξε απάνω του το παλτό του και βυθίστηκε αμέσως στον ύπνο. Ξύπνησε ξαφνικά από μια τρομερή κραυγή, που ακούστηκε μες στο πνιχτό σκοτάδι, θεέ μου!

Τί κραυγή ήτανε κείνη! Ποτέ του δεν είχε ιδεί και δεν είχε ακούσει τέτοιο κολασμένο σαματά, τέτοια ουρλιαχτά, τέτοιους λυγμούς, τριξίματα δοντιών,

χτυπήματα και κατάρεις! Δε μπορούσε να φαντασθεί τόση σκληράδα και αγριότητα.

Τρομοκρατήθηκε και μισοσηκώθηκε στο ντιβάνι του. Ένιωθε την καρδιά του να σταματάει και το μαρτύριο αυτό να μεγαλώνει από στιγμή σε στιγμή. Τα χτυπήματα, όμως, οι λυγμοί και οι βρισιές ακούγονταν όλο και πιο δυνατά. Και, ξαφνικά, αναγνώρισε με απέραντη κατάπληξη τη φωνή της σπιτονοικοκυράς του. Ούρλιαζε, βογγούσε σπαραχτικά, λαχανιασμένα και τόσο πολύ γρήγορα, που δεν κατόρθωνε να καταλάβει τί έλεγε: Καθώς φαίνεται, τους ικέτευε να πάνσουν να την χτυπάνε γιατί κάποιος την έδερνε αλύπητα.

Η φωνή εκείνου που τη χτυπούσε έτσι ήτανε τόσο τρομερά οργισμένη και γεμάτη λύσσα, ώστε γινότανε κάτι σα βραχνή κραυγή. Αλλά κι αυτός μούγκριζε κάτι που δεν μπορούσες να το ξεχωρίσεις, έτσι πνιγμένη καθώς ήτανε η ανάσα του.

Ξαφνικά, ο Ρασκόλνικωφ ανατρίχιασε: Τη γνώρισε εκείνη τη φωνή, ήτανε του Ηλία Πετρόβιτς! "Ο Ηλίας Πετρόβιτς είναι εδώ μέσα και χτυπάει τη σπιτονοικοκυρά! Την κλωτσοπατάει, της χτυπάει το κεφάλι στα σκαλιά, είναι ολοφάνερο! Το καταλαβαίνει κανείς απ' τους λυγμούς της, από τα χτυπήματα. Τί συμβαίνει λοιπόν; Γιατί αναστατώθηκαν έτσι όλοι;".

Απ' όλα τα πατώματα, ο κόσμος στριμωχνότανε στη σκάλα, ακούγονταν φωνές, ξεφωνητά, χτυπούσαν οι πόρτες, έτρεχαν άνθρωποι, ανέβαιναν... "Μα, γιατί; Για ποιο λόγο; Πώς μπορεί να 'γίνε τέτοιο πράγμα!", έλεγε ο Ρασκόλνικωφ, πιστεύοντας στ' αλήθεια πως τρελλαινότανε. Μα, όχι! Τ' άκουγε ολοκάθαρα! Συνεπώς, στο δωμάτιο του θα έρχονται! Έτσι είναι! "Γιατί όλα αυτά... γίνονται σίγουρα... για κείνο που έγινε χτες! θεέ μου!".

Θέλησε να βάλει το συρτή στην πόρτα, αλλά το χέρι του δε σηκώθηκε. Άλλωστε, ήτανε κι ανώφελο! Ο τρόμος πάγωνε την ψυχή του, βασάνιζε και μαρμάρωνε τα κόκκαλά του... Μα, να που έπαψε σιγά-σιγά αυτός ο σαματάς, αφού κράτησε δέκα ολόκληρα λεπτά! Η σπιτονοικοκυρά βογγούσε κι αναστέναζε ακόμα, ο Ηλίας Πετρόβιτς εξακολουθούσε να την απειλεί και να τη βρίζει... Τέλος σώπασε κι αυτός, δεν τον άκουγε πια. Να 'φύγε τάχα; θεέ μου! Ναι, να που η σπιτονοικοκυρά πηγαίνει στο διαμέρισμα της, κλαίγοντας ακόμα με λυγμούς... να που η πόρτα της κλείνει δυνατά... Οι άνθρωποι σκορπίζουν και φεύγουν απ' τη σκάλα, ξαναγυρίζοντας στα δωμάτια τους. Αναστενάζουν, κουβεντιάζουν ζοηρά, φωνάζει ο ένας τον άλλο δυνατά κι άλλοτε πάλι χαμηλώνουν τη φωνή τους και μιλούν ψιθυριστά, θα πρέπει να 'τανε πολλοί -όλο σχεδόν το σπίτι θα είχε μαζευτεί. Μα, πώς είναι δυνατό; Και γιατί είχε έρθει εδώ ο Ηλίας Πετρόβιτς;

Ο Ρασκόλνικωφ ξανάπεσε εξαντλημένος στο ντιβάνι του, απ' τη στιγμή όμως εκείνη, δε μπόρεσε να κλείσει μάτι. Έμεινε έτσι ξαπλωμένος μισή ώρα. Ποτέ ως τώρα στη ζωή του δεν είχε νιώσει τέτοιο μαρτύριο, τέτοιον ανυπόφορο τρόπο. Ξαφνικά, η κάμαρα του φωτίστηκε από ένα δυνατό φως: Έμπαινε μέσα η Ναστάσια μ' ένα κερί και μ' ένα πιάτο σούπα. Τον κοίταξε προσεχτικά και καθώς είδε πως δεν κοιμότανε, ακούμπησε το κηροπήγιο πάνω στο τραπέζι κι άρχισε να τοποθετεί αυτά που είχε φέρει: ψωμί, αλάτι, ένα πιάτο, κουτάλι.

"Νηστικός από τα χθες, μου γυρίζει όλη τη μέρα με τέτοιο πυρετό!".

"Ναστάσια... γιατί τη χτύπησαν τη σπιτονοικοκυρά;"

Εκείνη τον κοίταξε κατάπληκτη.

"Ποιος τη χτύπησε τη σπιτονοικοκυρά;"

"Τώρα δα... πριν από μισή ώρα... Ο Ηλίας Πετρόβιτς, ο υπαστυνόμος, στη σκάλα. Για ποιο λόγο τη χτύπησε τόσο πολύ; Και... γιατί ήρθε εδώ;"

Η Ναστάσια τον κοίταξε πολλή ώρα αμίλητα. Εκείνος ένιωσε κάτι σα δυσφορία γι' αυτό, σαν τρόμο μάλιστα.

"Ναστάσια, γιατί δε λες τίποτα;", ρώτησε φοβισμένα.

"Είναι το αίμα!", είπε εκείνη, σα να μιλούσε μόνη της.

"Το αίμα; Ποιο αίμα;", ψιθύρισε ο Ρασκόλνικωφ, οπισθοχωρώντας κατά τον τοίχο, κατακίτρινος.

Η Ναστάσια εξακολουθούσε να τον κοιτάζει αμίλητα.

"Κανένας δε τη χτύπησε τη σπιτονοικοκυρά", απάντησε με μια φωνή αυστηρή και σίγουρη.

Εκείνος την κοίταξε με κομμένη ανάσα.

"Τ άκουσα με τ' αυτιά μου... δεν κοιμόμουνα... ήμουνα καθιστός..." ψέλλισε ο Ρασκόλνικωφ ακόμα πιο φοβισμένα... "Τ άκουγα πολλή ώρα... Ο υπαστυνόμος ήρθε... Βγήκανε όλοι από τα σπίτια τους στη σκάλα..."

"Κανένας δεν ήρθε. Το αίμα όμως φωνάζει μέσα σου. Όταν δε μπορεί να βγει έξω, μπουκώνει το σκυώτι κι αρχίζει τότε ο άνθρωπος να βλέπει φαντάσματα... θα φας;"

Ο Ρασκόλνικωφ δεν απάντησε. Εκείνη στεκότανε ακόμα δίπλα του. Δε μιλούσε και τον κοίταζε επίμονα.

"Διψάω, Ναστάσια".

Κατέβηκε και ύστερα από δυο λεπτά ξαναγύρισε φέρνοντας του νερό σ' ένα άσπρο, πήλινο κανάτι. Ο Ρασκόλνικωφ θυμότανε αργότερα πως ήπιε μόνο μια γουλιά και όλο τ' άλλο χύθηκε στο στήθος του. Ύστερα, λιποθύμησε.

3

Ωστόσο, δεν ήτανε ολότελα αναισθητός όσον καιρό κράτησε η αρρώστια του.

Βρισκότανε σε μια κατάσταση ημιαναισθησίας με πυρετό και παραλήρημα. Αργότερα, θυμήθηκε πολλά πράγματα. Άλλοτε του φαινότανε πως ήτανε περιτριγυρισμένος από ένα σωρό ανθρώπους που ήθελαν να τον πάρουν και να τον πάνε κάπου, που συζητούσαν ζωηρά γι' αυτόν και τσακώνονταν μεταξύ τους. Άλλοτε πάλι βρισκόταν ξαφνικά ολομόναχος στην κάμαρα του, όλοι είχαν φύγει, τον φοβόνταν και μονάχα πού και πού μισάνοιγαν λίγο την πόρτα του για να τον κοιτάξουν, να τον φοβερίσουν, να κάνουν συμβούλια μεταξύ τους εναντίον του, να τον κοροϊδέψουν, να τον εξοργίσουν. Θυμότανε πως είχε ιδεί πολλές φορές τη Ναστάσια στο προσκέφαλο του. Είχε προσέξει επίσης κι έναν άντρα που θα

πρέπει να του ήτανε πολύ γνωστός, αλλά δεν κατόρθωνε να θυμηθεί ποιος είναι και λυπότανε τόσο πολύ γι' αυτό, ώστε του 'ρχονταν δάκρυα. Μερικές φορές νόμιζε πως βρίσκεται κρεβατωμένος ένα μήνα τώρα.

Άλλες πάλι, του φαινότανε πως όλα έγιναν μέσα σε μια μέρα. Αλλά αυτό - αυτό το είχε ξεχάσει ολότελα! θυμότανε μόνο κάθε τόσο ότι ξεχνούσε κάτι που δεν έπρεπε να το ξεχνάει. Σκιζόταν η καρδιά του όταν το θυμότανε αυτό, βασανιζότανε, βογγούσε, τον πλημμύριζε ξαφνικά ένας τρόμος ακατασίγαστος. Ανασηκωνότανε τότε στο κρεβάτι του, ήθελε να το σκάσει, αλλά πάντα βρισκότανε κάποιος που τον κρατούσε με δύναμη. Ύστερα, ξανάπεφτε στο λήθαργο του. Τέλος συνήλθε εντελώς.

Αυτό έγινε ένα πρωί κατά τις έξη. Εκείνη την ώρα, όταν έκανε καλό καιρό, έπεφτε πάντοτε στον δεξιό τοίχο μια μακρουλή λουρίδα ήλιου, φωτίζοντας τη γωνιά που ήτανε κοντά στην πόρτα. Η Ναστάσια στεκότανε πάνω απ' το κρεβάτι του μαζί μ' έναν άντρα που ο Ρασκόλνικωφ δεν τον γνώριζε καθόλου και που τον κοίταζε πολύ περίεργα. Ήτανε ένας νέος που φορούσε καφτάνι, είχε ένα γενάκι και φαινόταν σαν εισπράκτορας. Απ' τη μισάνοιχτη πόρτα κοίταζε η σπιτονοικοκυρά. Ο Ρασκόλνικωφ ανασηκώθηκε.

"Ποιος είναι ο κύριος, Ναστάσια;", ρώτησε δείχνοντας της τον νέο που στεκότανε δίπλα της.

"Να! Συνήλθε!", έκανε η υπηρέτρια.

"Συνήλθε!", είπε και ο νεαρός υπάλληλος.

Η σπιτονοικοκυρά, που κοίταζε απ' τη μισάνοιχτη πόρτα, μόλις τον είδε να συνέρχεται, έκλεισε αμέσως κι' έφυγε. Ήτανε πολύ άτολμη και δεν της άρεσαν καθόλου οι συζητήσεις και οι εξηγήσεις. Σαράντα χρονών, χοντρή και στρουμπουλή, με μαύρα φρύδια και μαύρα μαλλιά, είχε όλη εκείνη την καλοσύνη που αποχτάει κανείς με το πάχος και την τεμπελιά, κατά τα άλλα όμως ήτανε αρκετά χαριτωμένη.

Η ντροπαλοσύνη της δεν είχε όρια.

"Ποιος... είσαστε σεις;", ρώτησε πάλι ο Ρασκόλνικωφ γυρίζοντας κατά τον υπάλληλο.

Εκείνη τη στιγμή όμως άνοιξε η πόρτα διάπλατα και μπήκε μέσα ο Ραζουμίχιν, σκύβοντας το κεφάλι του για να μην τρακάρει, έτσι ψιλολέλεκας καθώς ήτανε.

"Σωστή καμπίνα карабиού", φώναξε απ' το κατώφλι. Όλο χτυπάω το κεφάλι μου μπαίνοντας. Κι ύστερα σου λένε πως αυτό το πράγμα ονομάζεται διαμέρισμα! Λοιπόν αδερφάκι; Συνήλθες; Το 'μαθα τώρα δα απ' την Πατσένκα!".

"Συνήλθε πριν από λίγο", είπε η Ναστάσια.

"Ναι, συνήλθε", έκανε σαν ηχώ και ο υπάλληλος.

"Μα, σεις ποιος είσαστε;", ρώτησε απότομα ο Ραζουμίχιν γυρίζοντας προς το μέρος του. "Εγώ ονομάζομαι Ραζουμίχιν, είμαι φοιτητής, αρχοντόπαιδο και ο κύριος από δω είναι φίλος μου. Σεις ποιος είσαστε;".

"Εγώ είμαι υπάλληλος στον έμπορο Τσελοπάγιεφ, κι ήρθα για δουλειά εδώ".

"Καθίστε παρακαλώ σ' αυτήν την καρέκλα".

Ο Ραζουμίχιν κάθισε στο άλλο κάθισμα, στην απέναντι άκρη του τραπεζιού.

"Έκανες πάρα πολύ καλά που συνήλθες, φίλε μου", συνέχισε γυρίζοντας κατά τον Ρασκόλνικωφ. "Τέσσερις μέρες τώρα δεν άνοιξες το στόμα σου, ούτε ήπιες, ούτε έφαγες τίποτα. Είναι αλήθεια πως σου δώσαμε λίγο τσάι με το κουταλάκι και σου 'φερα δυο φορές τον Ζοσίμωφ - τον θυμάσαι τον Ζοσίμωφ; Σ' εξέτασε προσεχτικά και είπε πως δεν είχες τίποτα, πως απλώς σου 'ρθε μία έτσι, κατακέφαλα να πούμε.

Πρόκειται, λέει, για νευρικό κλονισμό που προήλθε από υποσιτισμό, η αρρώστια όμως, αυτή καθ' εαυτή, δεν είναι τίποτα, θα φύγει όπως ήρθε. Ο Ζοσίμωφ είναι άσπος σ' αυτά. Έχει κιόλας < κάνει κρότο με μερικούς που θεράπευσε. Λοιπόν... Να μη σας κρατάω άλλο εσάς", πρόσθεσε γυρίζοντας κατά τον υπάλληλο, "θα είχατε την καλοσύνη να μας πείτε τον σκοπό της επισκέψεως σας. Ξέρεis Ρόντια... Είναι η δεύτερη φορά που σε ζητάνε απ' αυτό το μαγαζί. Μόνο που την πρώτη, είχε έρθει ένας άλλος. Ποιος ήτανε αυτός που ήρθε πριν από σας;"

"Θα θέλετε, ασφαλώς, να πείτε για κείνον που ήρθε πριν από τρεις μέρες. Ήτανε ο Αλέξης Σεμιόνοβιτς, υπάλληλος κι αυτός στο ίδιο μαγαζί".

"Η γλώσσα του όμως κόβει αυτουνού περισσότερο - τί λέτε;"

"Ναι, είναι άνθρωπος πιο σοβαρός από μένα".

"Δε μπορούμε να σας συγχαρούμε γι' αυτό, τέλος πάντων. Συνεχίστε".

"Να περί τίνος πρόκειται", άρχισε να λέει ο υπάλληλος γυρίζοντας κατά τον Ρασκόλνικωφ: "Εκ μέρους του Αθανάση Ιβάνοβιτς Βαχρούσιν που, καθώς πιστεύω, θα 'χετε ακούσει τ' όνομα του πολλές φορές, κατετέθη στο γραφείο μας μία επιταγή, κατόπιν παρακλήσεως της μητέρας σας. Αν έχετε συνέλθει τώρα, είμαι επιφορτισμένος να σας μετρήσω το ποσόν των τριάντα ρουβλίων, τα οποία έλαβε ο Σεμιόν Σεμιόνοβιτς από τη μητέρα σας - έχετε λάβει σχετική ειδοποίηση,"

"Ναι... θυμάμαι... Βαχρούσιν...", είπε ο Ρασκόλνικωφ σκεφτικά.

"Τ' ακούτε; Ξέρει τον έμπορα Βαχρούσιν", φώναξε ο Ραμουζίχιν. "Είναι δυνατόν λοιπόν να μην έχει ξαναβρεί τις αισθήσεις του; Εξάλλου, βλέπω πως και η δικιά σας γλώσσα δουλεύει καλά. Πάμε λοιπόν... Είναι πάντοτε ευχάριστο να ακούει κανείς σοφά λόγια".

"Ε, λοιπόν αυτός ο Βαχρούσιν Αθανάση Ιβάνοβιτς, τη παρακλήσει της μητέρας σας, ήτις μητέρα σας είχε αποστείλει και άλλοτε δι' αυτού χρήματα, δεν αρνήθηκε κι αυτή τη φορά να δώσει εντολή στον Σεμιόν Σεμιόνοβιτς να σας μετρήσει τριάκοντα ρούβλια, εν αναμονή καλύτερου τινός ποσού".

"Μα το θεό, αυτό το "να σας μετρήσει τριάκοντα ρούβλια" ήτανε το πιο εύλωτο σημείον του λογιδρίου σας. Πολύ μου άρεσε επίσης και κείνο το "ήτις μητέρα σας".

Λοιπόν, κατά τη γνώμη σας, έχει ή δεν έχει συνέλθει τώρα;"

"Για μένα είναι αρκετό να μπορεί να βάλει την υπογραφή του".

"Θα την κουτσοβάλει. Έχετε κάνα κατάστιχο;"

"Ορίστε, εδώ είναι το κατάστιχο".

"Δώστε το μου. Έλα, Ρόντια. Ανασηκώσου λιγάκι, θα σε κρατήσω εγώ. Γράφε:

Ρασκόλνικωφ. Πάρε την πέννα, φίλε μου. Τα λεφτά μας είναι κάτι πάρα πάνω από απαραίτητα".

"Δε μου χρειάζονται λεφτά", είπε ο Ρασκόλνικωφ σπρώχνοντας την πέννα.

"Τί έκανε λέει; Δε σου χρειάζονται λεφτά;".

"Δεν υπογράφω".

"Μα, πρέπει να υπογράψεις ότι τα έλαβες".

"Δε μου χρειάζονται λεφτά!".

"Δεν του χρειάζονται λεφτά, ακούς! Ε, λοιπόν, φίλε μου λες ψέματα και είμαι μάρτυρας!.. Μην ανησυχείτε, σας παρακαλώ εσείς. Απλώς, μια ιδιοτροπία του είναι. Καθώς βλέπετε, τα 'χει ακόμα χαμένα. Άλλωστε, κάτι τέτοια τα κάνει ακόμα κι όταν είναι στα καλά του... Σεις είσαστε άνθρωπος λογικός. Θα τον βοηθήσουμε, ή μάλλον θα βοηθήσουμε το χέρι του και θα υπογράψει. Ελάτε, βοηθήστε και σεις...".

"Δεν πειράζει, ξανάρχομαι άλλη φορά".

"Α μπα... Γιατί να κάνετε τον κόπο; Είσαστε είπαμε λογικός άνθρωπος. Έλα, Ρόντια, μην τον κρατάς άλλο τον κύριο, περιμένει, καθώς βλέπεις".

Κι άρχισε να οδηγεί το χέρι του Ρασκόλνικωφ, με μεγάλη σοβαρότητα.

"Άφησε με, θα υπογράψω μόνος μου", φώναξε αυτός.

Πήρε την πέννα και υπέγραψε. Ο υπάλληλος του μέτρησε τα λεφτά και έφυγε.

"Μπράβο! Και τώρα φίλε μου, θέλεις να φας;".

"Ναι", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ. "Έχετε σούπα;".

"Έχει μείνει απ' τα χθες", απάντησε η Ναστάσια που παρακολουθούσε τη συζήτηση.

"Σούπα με ρύζι και πατάτες;".

"Με ρύζι και πατάτες".

"Ε, βέβαια, με τι άλλο θα 'ναι! Φέρ' τη και δώσε μας και τσάι".

"Πηγαίνω".

Ο Ρασκόλνικωφ κοίταζε τριγύρω του με βαθιά κατάπληξη, χαμένα και τρομαγμένα. Αποφάσισε να σωπάσει και να περιμένει για να ιδεί τι θα γινότανε.

"Μου φαίνεται πως πέρασε το παραλήρημα μου", σκεφτότανε. "Όλα αυτά φαίνονται να είναι πραγματικά".

Ύστερ' από λίγο, η Ναστάσια ξαναγύρισε με τη σούπα και είπε πως θα 'φερνε αμέσως και το τσάι. Μαζί με τη σούπα παρουσιάστηκαν και δυο κουτάλια, δυο πιάτα και όλα τα σχετικά: Αλατιέρα, πιπεριέρα, μουστάρδα και κάτι ακόμα, που είχε πολύν καιρό να παρουσιαστεί: Ένα καθαρό τραπεζομάντηλο.

"Ναστάσια", είπε ο Ραζουμίχιν, "δε θα 'κάνε άσχημα η Πρασκοβία Πάβλοβα αν μας έστελνε και δυο μπιρίτσες. Θα τίς πίναμε πολύ ευχαρίστως".

"Αλήθεια, τον προσέχεις εσύ τον εαυτούλη σου πολύ", μουρμούρισε η υπηρέτρια, πηγαίνοντας να εκτελέσει την παραγγελία.

Ο Ρασκόλνικωφ εξακολουθούσε να κοιτάζει γύρω του χαμένα, αλλά με άγρυπνη προσοχή. Στο μεταξύ, ο Ραζουμίχιν είχε καθίσει δίπλα του, πάνω στο ντιβάνι. Με αδεξιότητα αρκούδας, ανασήκωσε με το αριστερό του χέρι το κεφάλι του Ρασκόλνικωφ που, ωστόσο, δεν είχε καμμιά ανάγκη βοήθειας, ενώ με το δεξί, του

'φέρε στο στόμα μια κουταλιά σούπα, αφού πρώτα τη φύσηξε πολλές φορές, για να μην καεί ο άρρωστος. Αλλά η σούπα, μόλις που ήτανε λίγο χλιαρή. Ο Ρασκόλνικωφ έφαγε μια κουταλιά με λαιμαργία, ύστερα δεύτερη και τρίτη. Ο Ραζουμίχιν όμως, αφού τον τάισε μερικές κουταλιές, σταμάτησε απότομα και είπε πως, για να του δώσει κι άλλο, έπρεπε να ρωτήσει πρώτα τον Ζοσίμωφ.

Η Ναστάσια μπήκε μέσα με δυο μπουκάλια μπίρα.

"Θέλεις τσάι;"

"Ναι".

"Τρέχα γρήγορα να φέρεις τσάι Ναστάσια, γιατί μου φαίνεται ότι ως προς το τσάι, μπορούμε ν' αγνοήσουμε την Ιατρική Επιστήμη. Α, να και η μπίρα!"

Κάθισε πάλι στην καρέκλα του, τράβηξε προς το μέρος του τη σούπα κι άρχισε να καταβροχθίζει το βραστό βοδινό σα να 'χε να φάει τρεις ημέρες.

"Φίλε μου Ρόντια, πρέπει να ξέρεις πως τώρα τελευταία, τρώω εδώ, στο σπίτι σου", μουρμούρισε, όσο του επέτρεπε το μπουκωμένο του στόμα που ήτανε γεμάτο κρέας.

"Τα κερνάει όλα η σπιτονοικοκυρά σου, η Πατσένκα, που μου έχει ιδιαίτερη αδυναμία... Φυσικά, δε βλέπω τίποτα το ανάρμοστο σ' αυτό και, για να το πούμε έξω απ' τα δόντια, δε διαμαρτύρομαι καθόλου. Να όμως η Ναστάσια με το τσάι.

Είναι πολύ προκομμένη! Ναστάσια, θέλεις μπίρα;"

"Άντε βρε σαχλαμάρα!"

"Τσαγάκι;"

"Α, για το τσάι, δε λέω όχι".

"Βάλε λοιπόν και πιες! Στάσου, θα σε σερβίρω εγώ. Κάθισε στο τραπέζι".

Σαν αληθινός οικοδεσπότης γέμισε αμέσως ένα φλιτζάνι τσάι και κατόπιν άλλο ένα. Ύστερα, παράτησε το φαγητό του και κάθισε στο ντιβάνι. Όπως και προηγούμενα πέρασε το αριστερό του μπράτσο κάτω απ' το κεφάλι του Ρασκόλνικωφ, τον ανασήκωσε λιγάκι και του 'δωσε να πιεί τσάι με το κουτάλι. Και πάλι φύσαγε την κάθε κουταλιά με εξαιρετική προσοχή, λες και σ' αυτό το φύσημα βρισκότανε όλη η σωτηρία του αρρώστου.

Ο Ρασκόλνικωφ σώπαινε και δεν έφερνε καμμιά αντίρρηση παρ' όλο που ένιωθε πως είχε τη δύναμη ν' ανασηκωθεί και να χρησιμοποιήσει τα χέρια του, όσο χρειαζότανε για να κρατήσει το κουτάλι ή το φλιτζάνι. Ίσως μάλιστα να μπορούσε ακόμα και να περπατήσει. Αλλά, από μια παράξενη πονηριά, σχεδόν ζωώδη, του καρφώθηκε ξαφνικά η ιδέα να κρύψει για την ώρα τις δυνάμεις του, να υποκριθεί και στην ανάγκη να κάνει πως δεν καταλαβαίνει τίποτα απολύτως, για ν' ακούει και να κατασκοπεύει το κάθε τι που γινότανε γύρω του. Εξάλλου, δεν τα κατάφερνε να υπερνικήσει την αηδία του. Αφού δοκίμασε καμμιά δεκαριά κουταλιές, τράβηξε απότομα το κεφάλι του, έσπρωξε το κουτάλι με το χέρι του σαν κακομαθημένο παιδί κι άφησε πάλι το κεφάλι του να πέσει στο μαξιλάρι αναπαυτικά - σε αληθινό και πουπουλένιο μαξιλάρι με κελύφι πεντακάθαρο. Την πρόσεξε και αυτή τη λεπτομέρεια και απόρησε πολύ.

"Η Πατσένκα, πρέπει να μας στείλει, σήμερα κιόλας, λίγο φραγκοστάφυλο να φτιάξουμε μια σουμάδα για τον άρρωστο", είπε ο Ραζουμίχιν, καθώς ξανακαθότανε στη θέση του και ξαναριχνότανε στη σούπα και στη μπίρα.

"Πού θα το βρει το φραγκοστάφυλο;", ρώτησε η Ναστάσια, κρατώντας το πιατελάκι με τα πέντε δάχτυλα της ανοιχτά και ρουφώντας το τσάι της, περνώντας το μέσα από το κομματάκι τη ζάχαρη που είχε βάλει στο στόμα της.

"Το φραγκοστάφυλο θα το βρεί στον μπακάλη, αγαπητή μου. Ξέρεις, Ρόντια, εδώ έχει γίνει μια ολόκληρη ιστορία που δεν την έχεις υπ' όψη σου. Όταν το 'σκασες απ' το δωμάτιο μου σαν κλέφτης, δίχως να μου πείς πού έμενες, θύμωσα τόσο πολύ, ώστε αποφάσισα να ψάξω να σε βρω για να σε τιμωρήσω. Άρχισα να σε κυνηγάω την ίδια μέρα κιόλας. Το τί τρεχάματα έκανα και το πόσους ρώτησα, δε λέγεται! Είχα ξεχάσει τη σημερινή σου διεύθυνση, κι εξάλλου δε θα μπορούσα ποτέ μου να τη θυμηθώ, αφού ποτέ μου δεν την ήξερα. Όσο για το παλιό σου δωμάτιο, θυμάμαι μόνο πως βρισκότανε στις Πέντε Γωνιές, στην οικία Χαρλάμοβ. Έψαξα πάρα πολύ να βρω το σπίτι αυτού του κυρίου Χαρλάμοβ, πολύ περισσότερο μάλιστα, γιατί δε λέγεται Χαρλάμοβ αλλά Μπουκ. Πώς μπορεί να γελαστεί κανείς με τα ονόματα! Είχα πραγματικά θυμώσει. Την άλλη μέρα πήγα στο γραφείο διευθύνσεων. Και, σκέψου: Μέσα σε δυο λεπτά μου δίνουν τη διεύθυνση σου. Σ' έχουν γραμμένο".

"Γραμμένο!

"Μάλιστα! Και να σκεφτεί κανείς πως δεν μπορούσαν να βρουν τη διεύθυνση του στρατηγού Κομπέλιεβ σε κάποιον που τη ζητούσε μπροστά μου. Αλλά, ας μη χανόμαστε σε τέτοιες λεπτομέρειες. Δεν πρόφτασα να πατήσω το πόδι μου εδώ μέσα κι έμαθα αμέσως όλα τα σχετικά με σένα, ναι, όλα φίλε μου, όλα τα ξέρω και μαρτυράς μου η Ναστάσια. Γνώρισα επίσης και τον Νι-κοντίμ Φόμιτς, μου 'δειξαν τον Ηλία Πετρόβιτς, έπιασα σχέσεις με τον θυρωρό, με τον κ. Ζαμιότοβ Αλέξανδρο Γρηγορίεβιτς, τον γραμματέα του αστυνομικού τμήματος, και τέλος με την Πατσένκα, που είναι και ο "λαγός" στην όλη υπόθεση. Ρώτα και τη Ναστάσια από δω, τα ξέρει όλα".

"Την τύληξες με τις γαλιφιές σου και ζαχαρώνεις μαζί της", μουρμούρισε η Ναστάσια γελώντας πνιγμένα.

"Εσύ να μου κάνεις τη χάρη και ν' αφήσεις τη ζάχαρη για το τσάι σου, Ναστάσια Νικηφόροβνα".

"Α, το ζωντανό!", φώναξε άξαφνα η Ναστάσια, ξεσπώντας σε γέλια. "Είμαι Πετρόβνα, μωρέ, και όχι Νικηφόροβνα", πρόσθεσε, ξαφνικά, όταν σταμάτησε το γέλιο της.

"Καλά, το σημειώνουμε για το μέλλον. Λοιπόν, που λες, φίλε μου, για να μη χανόμαστε σε άσκοπα λόγια, ήθελα να φέρω εδώ μέσα ηλεκτρικό ρεύμα για να ξεριζώσω μια και καλή τις προλήψεις που υπάρχουνε εδώ, αλλά η Πατσένκα έκανε πολύ περισσότερα απ' αυτό. Τί τα θέλεις, φίλε μου, δε φανταζόμουνα ποτέ πως θα 'τανε τόσο χαριτωμένη! Τί λες και συ;".

Ο Ρασκόλνικωφ σώπαινε, παρ' όλο που δεν έπαψε να κοιτάζει τον Ραζουμίχιν επίμονα και με αγωνία.

"Και μάλιστα", συνέχισε ο Ραζουμίχιν χωρίς να νοιάζεται καθόλου για τη σιωπή του Ρασκόλνικωφ και σα ν' αναφερότανε σε μια απάντηση που του 'δωσαν, "είναι γυναίκα απολύτως καθώς πρέπει από κάθε άποψη".

"Α, το ζωντανό", φώναξε πάλι η Ναστάσια, που φαίνεται πως αυτή η κουβέντα της έδινε μια ευχαρίστηση ανεξήγητη.

"Το δυστύχημα, φίλε μου, είναι πως δεν τα κατάφερες να τη φέρεις βόλτα ευθύς εξ αρχής. Δεν έπρεπε να της φερθείς έτσι. Είναι, πώς να στο πω... αλλόκοτος χαρακτήρας. Αλλά, θα μιλήσουμε αργότερα για τον χαρακτήρα της... Πώς μπόρεσες λόγου χάρη να τη φέρεις στο σημείο και να τολμήσει να πάψει να σου στέλνει φαγητό; Ή ακόμα να σου κοινοποιήσει κείνο το γραμμάτιο; Τρελλός είσαι που κάθεσαι και υπογράφεις γραμμάτια; Αμ αυτός ο γάμος που λογάριαζες να κάνεις, όταν ζούσε ακόμα η κόρη της Ναταλία Γιεγκόροβνα; Τα ξέρω όλα. Βλέπω όμως πως αυτό είναι μια ευαίσθητη χορδή σου και πως εγώ είμαι γαίδαρος. Με συγχωρείς. Αλλά, σχετικά με τις βλακείες, τί λες; Δε νομίζεις πως η Πρασκοβία Πάβλοβνα είναι λιγότερο βλάκας απ' όσο θα μπορούσε να υποθέσει κανείς με την πρώτη ματιά;"

"Ναι", ψιθύρισε ο Ρασκόλνικωφ, κοιτάζοντας αλλού και καταλαβαίνοντας ότι καλύτερα θα ήτανε να τον αφήσει να συνεχίσει.

"Συμφωνείς ε;", φώναξε ο Ραζουμίχιν, που ευχαριστήθηκε πολύ καθώς πήρε επιτέλους απάντηση. "Είναι κι έξυπνη, έτσι; Αλλόκοτη γυναίκα σου λέω. Εγώ, τί να σου πω αγαπητέ μου, σε βεβαιώ πως πάει να μου φύγει το μυαλό.

Έχει πατήσει τα σαράντα, παραδέχεται όμως μόνο τα τριανταέξι κι έχει κάθε δικαίωμα να λέει πως είναι τόσο. Κι εξάλλου, σου τ' ορκίζομαι, η κρίση μου είναι καθαρώς πνευματική και απορρέει μόνο από μεταφυσικά δεδομένα: Το τί ακριβώς συμβαίνει μεταξύ μας, είναι για μένα πραγματική άλγεβρα και δεν το καταλαβαίνω καθόλου. Κι έπειτα, όλα αυτά είναι ανοησίες. Όσο για τη σπιτονοικοκυρά σου, βλέποντας πως δεν πήγαινες πια στο Πανεπιστήμιο, πως δεν είχες ούτε μαθήματα ούτε ρούχα και αφού, μετά το θάνατο της κόρης της, δε μπορούσε να σε βλέπει πια σα συγγενή της, τα χρειάστηκε η γυναίκα. Κι επειδή του λόγου σου, αντί να ζείς όπως πρώτα, καθόσουνα και κοπροσκύλιαζες, σκέφτηκε να σε πετάξει έξω. Το 'χε βάλει από καιρό στο νου της, αλλά φοβότανε για το γραμμάτιο. Επί πλέον, την είχες διαβεβαιώσει ότι η μητέρα σου θα την πλήρωνε".

"Ήτανε ατιμία από μέρους μου, που είπα αυτό το πράγμα... Η μητέρα μου ζητιανεύει σχεδόν. Έλεγα ψέματα, για να μη με διώξει και για να με ταΐζει ακόμα", είπε ο Ρασκόλνικωφ, δυνατά και ξεκάθαρα.

"Όσο γι' αυτό, έκανες πολύ καλά. Το κακό είναι πως κατέφυγε στον κύριο Τσεμπάροβ, που είναι δικηγόρος και επιχειρηματίας. Χωρίς αυτόν, δεν θα τολμούσε να κάνει τίποτα η Πατσένκα, γιατί είναι πολύ δειλή για κάτι τέτοιο. Εκείνος όμως δεν είχε τέτοιου είδους δειλίες και η πρώτη ερώτηση που της έκανε ήτανε, φυσικά, τούτη δω: Υπάρχει καμιά ελπίδα να εξοφλήσει το χρέος του ο νοικάρης σας;

Απάντηση: Μάλιστα, γιατί η μητέρα του, παρ' όλο που παίρνει σύνταξη μόνο εκατόν είκοσι ρούβλια, θα προτιμήσει να μείνει νηστικά για να εγγυηθεί για το Ρόντια και η αδελφή του θα πουληθεί σα σκλάβα, αν είναι ανάγκη, για να βοηθήσει τον αδελφό της. Πάνω σ' αυτό βασίστηκαν... Τί κουνιέσαι έτσι; Καθώς καταλαβαίνεις, ξέρω πια όλα τα σχετικά με σένα απόξω κι ανακατωτά. Δεν πήγε στράφι που κάθισες και τα εξομολογήθηκες όλα στην Πατσένκα, τον καιρό που σ' έβλεπε σα μέλος της οικογενείας της, και σου μιλάω τώρα έτσι γιατί σ' αγαπώ στ' αλήθεια. Κοίτα να ιδείς τί γίνεται: Όταν ένας άνθρωπος, τίμιος κι ευαίσθητος, ανοίγει την καρδιά του, ο επιχειρηματίας καλοστρώνεται στο τραπέζι του και κοιτάει πώς να κλαμπουκίσει το μεγαλύτερο κομμάτι. Παραχώρησε λοιπόν η σπιτονοικοκυρά σου το γραμμάτιο σ' εκείνον τον Τσεμπάροβ, προς είσπραξιν και η αφεντιά σου, δίχως να ντραπεί καθόλου, ζήτησε την εξόφληση του νομοτύπως. Όταν τα 'μαθα όλα αυτά, προσπάθησα, για να 'χω τη συνείδηση μου ήσυχη, να του πω και γω δυο κουβέντες, αλλά στο μεταξύ, αποκαταστάθηκαν αρμονικές σχέσεις ανάμεσα σε μένα και στην Πατσένκα κι έτσι σταμάτησα την υπόθεση "εν τη γενέσει" της που λέμε, μπαίνοντας εγγυητής εγώ ότι θα πλήρωνες. Ακούς, φίλε; Εγγυήθηκα για σένα. Καλέσαμε τον Τσεμπάροβ, του πετάξαμε στα μούτρα καμιά δεκαριά ρούβλια και του πήραμε πίσω το χαρτί, "ου έχω την τιμή να σου παρουσιάσω. Μας αρκεί ο λόγος σου. Να, παρ' το. Έχω σκίσει και την υπογραφή σου δεόντως".

Ο Ραζουμίχιν ακούμπησε το γραμμάτιο στο τραπέζι. Ο Ρασκόλνικωφ, του 'ριξε μια ματιά και δίχως να πει τίποτα γύρισε κατά τον τοίχο. Τότε, ακόμα και ο Ραζουμίχιν φάνηκε σα να πληγώθηκε.

"Βλέπω, φίλε μου", είπε ύστερ' από λίγο, "πως έκανα βλακεία πάλι. Νόμιζα πως θα ξέσκαγες λιγάκι με τη φλυαρία μου, αλλά έγινε το αντίθετο. Σου 'πρηξα το συκώτι".

"Εσύ ήσουν που δε σε γνώριζα στο παραλήρημα μου;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ, αφού σώπασε και κείνος μια στιγμή και δίχως να γυρίσει το κεφάλι του.

"Ναι, εγώ. Και, μάλιστα, πάθαινες κρίσεις με την παρουσία μου - ιδίως εκείνη τη φορά που σου 'φερα τον Ζαμιότοβ".

"Ζαμιότοβ; Τον γραμματέα του αστυνόμου; Γιατί τον έφερες;".

Ο Ρασκόλνικωφ είχε γυρίσει απότομα και στύλωσε τα μάτια του στον Ραζουμίχιν.

"Μα, τί έχεις λοιπόν; Γιατί... νευριάζεις; Ήθελε να σε γνωρίσει. Εκείνος το θέλησε, γιατί μιλήσαμε πολύ για σένα. Διαφορετικά, από πού θα μάθαινα τόσα πράγματα για την αφεντιά σου; Είναι πολύ καλό παιδί...από τους καλύτερους... στο είδος του, φυσικά. Τώρα είμαστε φίλοι αχώριστοι, βλέπουμε κάθε μέρα σχεδόν.

Και τώρα τελευταία μετακόμισα σ' αυτήν εδώ τη συνοικία. Πήγαμε δυο φορές μαζί και στις Λουίζας. Τη θυμάσαι τη Λουίζα, τη Λουίζα Ιβάνοβνα;".

"Παραμιλούσα;".

"Με την ψυχή σου! Δεν ήσουν στα λογικά σου".

"Και τί έλεγα;".

"Τί θα πεί τί έλεγε; Πού να το ξέρω; Ο άνθρωπος που παραμιλάει, λέει ό,τι του κατεβεί... Έλα, μη χάνουμε άδικα την ώρα μας τώρα, είναι καιρός να κοιτάξουμε και τη δουλειά μας".

Σηκώθηκε και πήρε το καπέλο του.

"Τί έλεγα;"

"Κοίτα τον που επιμένει! Φοβάσαι μην πάει και σου ξέφυγε κανένα μυστικό; Μη φοβάσαι, δεν είπες τίποτα για την πριγκίπισσα σου. Μίλησες όμως για κάποιο μπουλντόγκ, για κάτι σκουλαρίκια, για αλυσιδίτσες ρολογιού, για το νησάκι Κρεστόβσκι, για κάποιο θυρωρό... Ανάφερες επίσης τον Νικοντίμ Φόμιτς και τον Ηλία Πετρόβιτς, τον βοηθό του αστυνόμου. Επί πλέον έδειχνες ζωηρότατο ενδιαφέρον για την κάλτσα σου κι όλο μας έλεγε παραπονιάρικα: "Δώστε μου την κάλτσα μου!"

Ο ίδιος ο Ζαμιότοβ έψαξε σ' όλες τις γωνιές και σου 'φέρει με τα χέρια του τη βρωμόκαλτσα σου, μάλιστα, με τα κάτασπρα χέρια του, τα μοσκοβολισμένα, που ήτανε γεμάτα δαχτυλίδια. Μονάχα τότε ησύχασες... Και κρατούσες αυτή τη βρωμιά στα χέρια σου εικοσιτέσσερις ώρες, δίχως να μπορούμε να την πάρουμε από πάνω σου...

Ακόμα θα 'ναι κάπου, κάτω απ' την κουβέρτα σου. Ζητούσες επίσης και τα ξέφτια του παντελονιού σου, κλαίγοντας με μαύρο δάκρυ! Αναρωτιόμαστε τί μπορεί να ήτανε αυτά τα ξέφτια, αλλά δεν υπήρχε τρόπος για να βγάλουμε άκρη. Και τώρα δουλειά!

Πάρε τα τριανταπέντε ρούβλια. Κρατάω τα δέκα και μέσα σε δυο ώρες θα σου δώσω λογαριασμό τί τα 'κάνω. Στο μεταξύ, θα κοιτάξω και για τον Ζοσίμοβ, που έπρεπε να είναι εδώ από πολλή ώρα, γιατί είναι έντεκα περασμένες. Και συ, Ναστάσια, να 'ρχεσαι να τον βλέπεις όσο το δυνατό περισσότερο, όσο θα λείπω εγώ. Φρόντισε να του δίνεις να πίνει τίποτα, ή ό,τι άλλο θελήσει... Εξάλλου, θα πω και ο ίδιος στην Πατσένκα τί πρέπει να γίνει. Ωρβουάρ!"

"Τη λέει Πατσένκα! Α, τον κατεργάρη!", έκανε η υπηρέτρια όταν εκείνος έφυγε. Ύστερα, άνοιξε την πόρτα κι έστησε τ' αυτί της, αλλά δε μπόρεσε να κρατηθεί και κατέβηκε βιαστικά. Ήτανε πολύ περίεργη να μάθει τί θα της έλεγε: Δε χωράει αμφιβολία, την είχε καταγοητεύσει ολότελα ο Ραζουμίχιν.

Μόλις η Ναστάσια έκλεισε την πόρτα, ο Ρασκόλνικωφ πέταξε την κουβέρτα του και πετάχτηκε απ' το κρεβάτι σαν τρελλός. Παρ' όλο που τον έκαιγε η ανυπομονησία, περίμενε, ώσπου ν' απομακρυνθούν και οι δυο, για να μπορέσει να κάνει τη δουλειά του.

Αλλά, τί ήτανε αυτή η δουλειά που ήθελα να κάνει; Να που το ξέχασε κιόλας! "Θεέ μου! Ένα μονάχα πες μου: Τα ξέρουν όλα ή δεν ξέρουν τίποτα ακόμα; Ίσως να τα ξέρουν και να κάνουν τον ανήξερο για να με ψωνίζουν, όσον καιρό θα είμαι κρεβατωμένος. Ύστερα, θα 'ρθουν ξαφνικά και θα μου πουν πως τα 'ξεραν από καιρό και καμώνονταν πως δεν τα ξέρουν. Τί να κάνω τώρα; Να που το ξέχασα κι αυτό, λες και το κάνω επίτηδες! Ενώ πριν από ένα λεπτό ακόμα το θυμόμουν!"

Όρθιος, καταμεσίς στο δωμάτιο του, κοίταζε τριγύρω του με βασανιστική απορία.

Πήγε κατά την πόρτα, την άνοιξε, αφουγκράστηκε. Όχι! Δεν ήτανε αυτό... Ξαφνικά, σα να βρήκε τη μνήμη του, όρμησε στη γωνιά, όπου η ταπετσαρία είχε μια τρύπα, έψαξε προσεχτικά χώνοντας το χέρι του μέσα. Αλλά όχι. Ούτε κι αυτό ήτανε. Πήγε στη θερμάστρα, την άνοιξε κι έψαξε στις στάχτες: Τα ξέφτια απ' το παντελόνι του και η φόδρα της ξεσκισμένης τσέπης, ήτανε ακόμα εκεί, όπως τα πέταξε. Συνεπώς, κανένας δεν κοίταξε στη θερμάστρα.

Τότε, θυμήθηκε την κάλτσα, που ανέφερε ο Ραζουμίχιν. Πραγματικά, βρισκότανε στο ντιβάνι του, κάτω απ' την κουβέρτα, ήτανε όμως τόσο τριμμένη και τόσο βρώμικη που, σίγουρα ο Ζαμιότοβ, δε θα μπόρεσε να προσέξει τίποτα.

"Χμ!... Ο Ζαμιότοβ! Η αστυνομία! Γιατί όμως με καλούνε στην αστυνομία; Πού είναι η πρόσκληση; Όχι! Τα μπερδεύω - την προηγούμενη φορά μου είχανε στείλει πρόσκληση! Τότε, κοίταζα προσεχτικά την άκρη της κάλτσας μου, ενώ τώρα... τώρα ήμουν άρρωστος. Αλήθεια όμως, γιατί ήρθε εδώ ο Ζαμιότοβ;", μουρμούρισε καταρρέοντας, ενώ ξανακαθόταν στο ντιβάνι. "Τί συμβαίνει λοιπόν; Βρίσκομαι ακόμα σε παραλήρημα ή μήπως γίνονται αυτά στ' αλήθεια; Έτσι φαίνεται θα είναι!... Αχ! θυμάμαι, ναι!... Πρέπει να φύγω. Να φύγω το γρηγορότερο!... Να φύγω οπωσδήποτε!... Αλλά... πού να πάω;

Και πού είναι τα ρούχα μου; Δε βλέπω πουθενά μπότες! Μου τίς πήρανε! Τις κρύψανε! Καταλαβαίνω... Α! Να το παλτό μου! Δεν το πρόσεξαν αυτό! Να και λεφτά πάνω στο τραπέζι! Δόξα σοι ο θεός! Να και το γραμμάτιο, εδώ είναι κι αυτό!... θα πάρω τα λεφτά και θα φύγω. θα νοικιάσω αλλού δωμάτιο, δε θα με βρουν!... Ναι, αλλά το γραφείο διευθύνσεων; θα με ανακαλύψουν! θα με ανακαλύψει ο Ραζουμίχιν! Καλύτερα να φύγω ολότελα μακριά... στην Αμερική... και να τους στείλω όλους στο διάβολο! Πρέπει να πάρω και το γραμμάτιο!... θα μου χρησιμέψει εκεί πέρα! Τι άλλο να πάρω ακόμα; Νομίζουν πως είμαι άρρωστος!... Δεν τους περνάει καθόλου απ' το μυαλό πως μπορώ να περπατήσω! Χε! χε! χε! Το διάβασα στα μάτια τους πως τα ξέρουν όλα! Δεν έχω παρά να κατεβώ τη σκάλα... Αν όμως φυλάνε το σπίτι; Αν συναντήσω αστυνομικούς; Τί είναι αυτό; Τσάι; Α, έχει μείνει και μισό μπουκάλι μπίρα, πολύ παγωμένη!".

Άρπαξε το μπουκάλι, όπου είχε μείνει ακόμα ένα ποτήρι μπίρα και τη ρούφηξε μονοκοπανιάς με ευχαρίστηση, σα να 'θελε να σβήσει έτσι τη φωτιά, που έκαιγε στα στήθη του. Αλλά μέσα σ' ένα λεπτό, η μπίρα του 'φέρει μια δυνατή ζαλάδα κι ένιωσε ένα ρίγος ελαφρό, κι ευχάριστο μάλιστα, στις πλάτες του. Ξάπλωσε κι έριξε την κουβέρτα από πάνω του.

Οι σκέψεις του, που ήτανε και πρωτότερα νοσηρές και ασυνάρτητες, άρχισαν τώρα να μπερδεύονται όλο και περισσότερο, ώσπου σε λίγο τον πήρε ένας γλυκός ύπνος. Έχωσε το κεφάλι του ηδονικά στο προσκέφαλο, διπλώθηκε ακόμα περισσότερο στο μαλακό καπλατισμένο πάπλωμα, που είχε αντικαταστήσει τώρα το κουρελιάρικο παλτό του, αναστέναξε βαθιά κι αποκοιμήθηκε, κάνοντας έναν ύπνο βαθύ και ευεργετικό.

Εύπνησε, ακούγοντας να μπαίνει κάποιος στο δωμάτιο του. Άνοιξε τα μάτια και είδε τον Ραζουμίχιν, που στεκότανε στην πόρτα, διστάζοντας να μπει μέσα. Ο

Ρασκόλνικωφ πετάχτηκε στο ντιβάνι του απότομα και τον κοίταξε με ύφος ανθρώπου που αγωνίζεται να θυμηθεί κάτι.

"Μπα! Δεν κοιμάσαι; Να 'μαι λοιπόν που γύρισα! Ναστάσια, φέρε το πακέτο!", φώναξε ο Ραζουμίχιν στην υπηρέτρια, που στεκότανε κάτω... "Τώρα θα σου δώσω λογαριασμό..."

"Τί ώρα είναι;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ, ρίχνοντας τριγύρω του ένα τρομοκρατημένο βλέμμα.

"Μα την πίστη μου, τον πήρες για τα καλά! Νύχτωσε, θα κοντεύει έξη. Κοιμήθηκες δηλαδή έξη ώρες συνέχεια!"

"Θεέ μου! Πώς μπόρεσα;"

"Ε, κι ύστερα; Κοιμήσου με την ψυχή σου! Δε βιάζεσαι για τίποτα. Δε φαντάζομαι να έχεις κανένα ραντεβού! Έχουμε όλο τον καιρό μπροστά μας. Περίμενα τρεις ώρες να ξυπνήσεις. Μπήκα δυο φορές εδώ μέσα, αλλά κοιμόσουνα. Πήγα επίσης δυο φορές στον Ζοσίμοβ. Δεν τον βρήκα στο σπίτι του, αλλά δεν έχει σημασία αυτό. Θα 'ρθεί!... Χρειάστηκε ν' απουσιάσω λιγάκι και για κάτι προσωπικές μου υποθέσεις. Γιατί σήμερα το πρωί μετακόμισα, τα μετακόμισα όλα, και το θείο μου ακόμα. Γιατί έχω κι ένα θείο τώρα. Στο διάβολο όμως! Ας αρχίσουμε τη δουλειά. Φέρε το δέμα εδώ, Ναστάσια. Θα τ' ανοίξουμε αμέσως. Όμως... Πώς αισθάνεσαι, φίλε μου;"

"Καλά, δεν είμαι άρρωστος πια... Έμεινες πολύ εδώ μέσα Ραζουμίχιν;"

"Αφού σου λέω πως περίμενα τρεις ώρες να ξυπνήσεις;"

"Όχι τώρα, πριν".

"Τί πριν;"

"Πόσον καιρό έρχεσαι δω μέσα;"

"Μα, στα είπα όλα με το νι και με το σίγμα χθες, δεν το θυμάσαι;"

Ο Ρασκόλνικωφ άρχισε να σκέφτεται. Όλα αυτά που έγιναν, του φαίνονταν σαν όνειρο. Δε μπορούσε να θυμηθεί τίποτα μόνος του και κοίταξε τον Ραζουμίχιν ερωτηματικά.

"Χμ!...", έκανε εκείνος. "Τα ξέχασες! Πριν από λίγο μου φάνηκε πως δεν ήσουνα εντελώς καλά... Αλλά τώρα βλέπω πως ο ύπνος σου 'κάνε καλό... Αλήθεια, η όψη σου είναι καλύτερη... Μπράβο! Ας δουλέψουμε, όμως, ας δουλέψουμε τώρα. Θα τα θυμηθείς αμέσως όλα. Κοίτα κατά δω, αγαπητέ μου".

Άρχισε να λύνει ένα πακέτο, που έδειχνε ότι τον ενδιέφερε περισσότερο απ' τ' άλλα.

"Ξέρεις, φίλε μου, το 'χα μαράζι στην καρδιά μου να σε ιδώ και σένα επί τέλους μια μέρα ντυμένον σαν άνθρωπο. Λοιπόν, ας αρχίσουμε απ' τα πάνω. Το βλέπεις τούτο δω το κασκέτο;" είπε τραβώντας από το πακέτο ένα καπέλο αρκετά όμορφο, αν και φτηνότατο και συνηθισμένο. "Στάσου να στο προβάρω, μια στιγμή".

"Όχι τώρα, αργότερα", έκανε ο Ρασκόλνικωφ, κάνοντας τον πέρα απότομα.

"Α, όλα κι όλα φίλε μου Ρόντια, μην επιμένεις. Πιο αργά θα είναι πολύ αργά - δε θα 'κλεινά όλη τη νύχτα μάτι από την έγνοια μου, γιατί τ' αγόρασα στα κουτουρού, δίχως να ξέρω τα μέτρα σου. Α! Σου πάει θαύμα!", φώναξε

θριαμβευτικά, αφού του το δοκίμασε. "Κουτί σου 'ρχεται! Το καπέλο, φίλε μου, είναι το ουσιαστικότερο εξάρτημα της ενδυμασίας, δείχνει, να πούμε, ποιος είσαι. Ο φίλος μου ο Τολστιάκοβ, είναι υποχρεούμενος να βγάζει το καπέλο του κάθε φορά που θα βρεθεί σε δημόσιο χώρο, όπου οι άλλοι φοράνε το δικό τους. Όλοι νομίζουν πως το κάνει από δουλοπρέπεια, ενώ αυτός ο φουκαράς το βγάζει μόνο και μόνο γιατί ντρέπεται να έχει μια τέτοια πελαργοφωλιά στο κεφάλι του - είναι, βλέπεις, πολύ ντροπαλός!... Έλα δω Ναστάσια. Κοίτα τούτα δω τα δυο καπέλα: Το καβουράκι απ' τη μια μεριά (έβασε και βρήκε σε μια γωνιά το παλιό στραπατσαρισμένο καπέλο του Ρασκόλνικωφ) και τούτο το πολύτιμο κόσμημα της πιλοποιίας απ' την άλλη! Και μάντεψε αν μπορείς, Ρόντια, τί πλήρωσα γι' αυτό; Ε, Ναστάσια;" είπε γυρίζοντας κατά την υπηρέτρια, καθώς είδε πως ο Ρασκόλνικωφ σώπαινε. "Είκοσι καπίκια, το λιγότερο", απάντησε εκείνη.

"Τον κακό σου τον καιρό", της φώναξε ο Ραζουμίχιν θυμωμένα, "με είκοσι καπίκια ούτε εσένα δε μπορεί ν' αγοράσει κανείς σήμερα. Έσκασα γι' αυτό ογδόντα καπίκια και τούτο γιατί ήτανε λίγο φορεμένο. Και μάλιστα, τ' αγόρασα με τη συμφωνία, μόλις θα σου στραπατσαριστεί, να περάσεις από κει του χρόνου και θα σου δώσουν ένα άλλο - εντελώς δωρεάν, λόγω τιμής. Και τώρα, ας περάσουμε στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπως λέγαμε στο Γυμνάσιο. Πριν απ' όλα, σε προειδοποιώ ότι είμαι περήφανος για τούτο δω - κι άπλωσε μπροστά στον Ρασκόλνικωφ ένα παντελόνι γκριζο, από ύφασμα ψιλό, καλοκαιριάτικο - ούτε τρυπίτσα, ούτε λεκές, πολύ εμφανίσιμο, αν και φορεμένο, και στον ίδιο χρωματισμό με το γιλέκο, όπως το απαιτεί η μόδα. Κι εξάλλου, τα φορεμένα είναι πολύ καλύτερα απ' τ' αφόρετα, πιο μαλακά, πιο βολικά. Κατά τη γνώμη μου, Ρόντια, μπορείς να πας μπροστά, σ' αυτόν τον κόσμο, φτάνει μόνο ν' ακολουθείς πάντοτε την εποχή: Όταν δε ζητάς σπαράγγια το Γενάρη, όλο και θα μένουν λίγα ρούβλια στο πορτοφόλι σου. Αυτό ακριβώς έγινε με τούτα δω τα ψώνια: Έχουμε καλοκαίρι και ψώνισα καλοκαιρινά. Το φθινόπωρο θα χρειαστείς πιο ζεστά ρούχα κι έτσι θα μπορείς να τα ξεφορτωθείς αυτά - πολλώ μάλλον αφού ως τότε θα 'χουνε γίνει κουρέλια από μόνα τους, λόγω φυσικών αιτίων, αν όχι λόγω υπερβολικής χρήσεως. Λοιπόν, μάντεψε τώρα πόσα πλήρωσα για όλα αυτά κατά τη γνώμη σου; Δυο ρούβλια και είκοσι καπίκια! Και να λάβεις υπ' όψη σου ότι αγοράστηκαν όλα με τη συμφωνία να μπορείς του χρόνου, μόλις σου χαλάσουνε, να τ' αντικαταστήσεις εντελώς δωρεάν! Έτσι πουλάει πάντοτε το παλιατζίδικο του Φεντιάγεφ. Πληρώνεις μια φορά για όλη σου τη ζωή, δεδομένου ότι δε θα 'χεις πια ποτέ την όρεξη να ξαναπατήσεις εκεί μέσα. Και τώρα, ας περάσουμε στις μπότες. Πώς τίς βρίσκεις; Φαίνεται αμέσως πως είναι φορεμένες, αλλά μπορούν να σε ικανοποιήσουν απολύτως για δυο μήνες γεμάτους, γιατί είναι πράμα ευρωπαϊκό: Τίς πούλησε κάποιος γραμματικός της Αγγλικής Πρεσβείας την περασμένη βδομάδα. Είναι ζήτημα αν τίς είχε φορέσει έξη μέρες, είχε όμως μεγάλη ανάγκη από λεφτά. Τιμή: Ένα ρούβλι και πενήντα καπίκια. Είναι ή δεν είναι πρώτης τάξεως δουλειά;."

"Μπορεί να μην είναι στα μέτρα του", παρατήρησε η Ναστάσια. "Δεν είναι στα μέτρα του, ακούς! Και τούτο δω τί είναι;". Και τράβηξε αμέσως απ' την τσέπη

του τη μια από τις χλιοτρυπημένες και τσαλακωμένες μπότες του Ρασκόλνικωφ. "Έλαβα τα μέτρα μου και πήρανε το νούμερο του από τούτο δω το τέρας. Όλη η δουλειά έγινε με πολλή ευσυνειδησία. Όσο τώρα για τα εσώρουχα, τα κανόνισα με τη σπιτονοικοκυρά σου. Να λοιπόν τρία πουκάμισα από ύφασμα χοντρό, αλλά με μοντέρνο μπλαστρόν. Έχουμε λοιπόν και λέμε: Ογδόντα καπίκια το κασκέτο, δυο ρούβλια και εικοσιπέντε τ' άλλα πράγματα, μας κάνουν το όλον εννέα ρούβλια και πενηνταπέντε καπίκια. Ορίστε και τα σαρανταπέντε καπίκια ρέστα. Έτσι λοιπόν, Ρόντια, είναι τώρα του κουτιού γιατί, κατά τη γνώμη μου, το παλτό σου όχι μόνον φοριέται ακόμα, αλλά έχει κι έναν αέρα λίαν αριστοκρατικών - να τί θα πει να ράβεται κανείς στου Σάρμερ! Για κάλτσες και λοιπά, σ' αφήνω να φροντίσεις μόνος σου... Μας μένουν ακόμα εικοσιπέντε ρούβλια και δεν έχεις ν' ανησυχείς ούτε για την Πατσένκα, ούτε για το νοίκι σου: Πίστωσης απεριόριστος. Και τώρα, φίλε μου, να μου επιτρέψεις να σ' αλλάξω τα εσώρουχα, γιατί δεν αποκλείεται καθόλου όλη σου η αρρώστια να φωλιάζει εκεί μέσα".

"Άφησε με, δε θέλω!", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ, που άκουσε αηδιάζοντας όλη την εξιστόρηση, που του έκανε με ψεύτικο χιούμορ ο Ραζουμίχιν, για την αγορά των ρούχων...

"Α, όχι, δε γίνεται αυτό φίλε μου. Τζάμπα δηλαδή έσπασα εγώ τα πόδια μου; Έλα καλή μου Ναστάσια, μην κάνεις πως ντρέπεσαι και βοήθησε με! Α, έτσι μπράβο!".

Και, παρά την αντίσταση του Ρασκόλνικωφ, του άλλαξε τα εσώρουχα. Εκείνος, ξανάπεσε στο προσκέφαλο του και έμεινε αμίλητος δυο λεφτά.

"Θα τρομάξουν να ξεκολλήσουνε από δω μέσα", σκεφτότανε.

"Με τί λεφτά αγοράστηκαν όλα αυτά;", ρώτησε τέλος κοιτάζοντας κατά τον τοίχο.

"Με τί λεφτά; Έλα Χριστέ και Παναγιά; Με τα δικά σου. Ένας υπάλληλος ήρθε το πρωί από τον έμπορο Βαχρούσιν, σου τα στέλνει η μητέρα σου, δεν το θυμάσαι;".

"Τώρα θυμάμαι...", ψιθύρισε ο Ρασκόλνικωφ, αφού σκέφτηκε κάμποση ώρα βασανιστικά.

Ο Ραζουμίχιν τον κοίταξε κατσοφιάζοντας και με κάποια ανησυχία. Η πόρτα άνοιξε. Μπήκε μέσα ένας άνθρωπος ψηλός, με παχειές πλάτες, που φαινότανε να ξέρει λίγο τον Ρασκόλνικωφ.

"Ζοσίμοβ! Επί τέλους ήρθες!", φώναξε ο Ραζουμίχιν χαρούμενος.

Ο Ζοσίμοβ ήταν ψηλός και παχουλός, με πρόσωπο γεμάτο, πολύ χλωμό και καλοξυρισμένο. Τα μαλλιά του, ξανθά, που πλησίαζαν προς το άσπρο, στέκονταν ολόρθια στο κεφάλι του. Φορούσε γυαλιά και γύρω από ένα δάχτυλο του, που ήτανε σα λουκάνικο, είχε ένα χοντρό χρυσό δαχτυλίδι. Ήτανε εικοσιεφτά χρονών. Το πλατύ, ελαφρό και καλορραμμένο παλτό του, το ανοιχτόχρωμο καλοκαιριάτικο παντελόνι του και όλα γενικά επάνω του, έδειχναν αμέσως πως ήτανε ντυμένος με την τελευταία λέξη της μόδας. Το πουκάμισο του ήτανε πεντακάθαρο και στην τσέπη του γιλέκου του κρεμότανε μια αλυσιδίτσα ρολογιού ολόχρυση. Ήτανε αργός στις κινήσεις του, φλεγματικός σχεδόν, παρ' όλο που έκανε προσπάθειες να φαίνεται απλός. Η κομπορρημοσύνη του άλλωστε φαινότανε κάθε στιγμή, όσο κι αν προσπαθούσε να την κρύψει. Όλοι όσοι τον γνώριζαν έβρισκαν πως είναι ανυπόφορος, παραδέχονταν όμως πως ήξερε καλά τη δουλειά του.

"Αγαπητέ μου, πήγα δυο φορές στο σπίτι σου... Ξέρεις συνήλθε!", φώναξε ο Ραζουμίχιν.

"Το βλέπω, το βλέπω. Λοιπόν; Πώς αισθανόμαστε τώρα;", ρώτησε ο Ζοσίμοβ τον Ρασκόλνικωφ κοιτάζοντας τον επίμονα στο πρόσωπο, ενώ καθότανε στα πόδια του, στην άκρη του ντιβανιού, όσο πιο άνετα μπορούσε.

"Τα βλέπει όλα μαύρα πάντοτε", εξακολούθησε ο Ραζουμίχιν. "Τώρα δα, καθώς του αλλάζαμε τα εσώρουχα, παρά λίγο να βάλει τα κλάματα".

"Είναι πολύ φυσικό, έπρεπε να τ' αφήσετε αυτό γι' αργότερα, αφού δεν ήθελε... Ο σφυγμός του είναι καλός. Το κεφάλι όμως θα πονάει ακόμα, ε;".

"Είμαι καλά, εντελώς καλά", είπε ο Ρασκόλνικωφ, κάπως οργισμένα. Είχε ανασηκωθεί άξαφνα στο ντιβάνι, ενώ τα μάτια του άστραφταν, αμέσως όμως ξανάπεσε στο προσκέφαλο του και γύρισε κατά τον τοίχο. Ο Ζοσίμοβ τον κοίταζε με προσοχή.

"Πολύ καλά!... όλα πάνε προς το καλύτερο", είπε κάπως νωθρά. "Έφαγε τίποτε;". Ο Ραζουμίχιν του εξιστόρησε τι έδωσε στον άρρωστο και τον ρώτησε τι άλλο μπορούσε να του δίνει.

"Οτιδήποτε. Σούπα, τσάι... Φυσικά, δε θα του δώσειςμανιτάρια, ούτε αγγούρι, ούτε βοδινό. Μην τα πολυλογάμε τώρα".

Αντάλλαξε μια ματιά με τον Ραζουμίχιν.

"Τα καταπότια και τα φάρμακα δε χρειάζονται πια. Θα ξανάρθω να τον ιδώ. Θα μπορούσα, βέβαια, να τον εξετάσω και σήμερα, αλλά...".

"Αύριο το βραδάκι λέω να τον βγάλω έναν περιπατάκο", είπε ο Ραζουμίχιν. "θα πάμε στον κήπο Γιουσούπωφ κι ύστερα στο "Παλαί ντε Κρυστάλ"".

"Εγώ νομίζω ότι θα 'τανε καλύτερα να τον αφήσουμε στην ησυχία του αύριο... Ωστόσο, ένας μικρός περίπατος... εκείνη την ώρα, θα ιδούμε".

"Τι κρίμα! Και σήμερα ακριβώς κάνω τα εγκαίνια της καινούργιας μου κατοικίας, που είναι δυο βήματα μακριά από δω: Να μπορούσε να 'ρθει! Ας έμενε και ξαπλωμένος στο ντιβάνι... Εσύ θα 'ρθείς;", έκανε άξαφνα ο Ραζουμίχιν, γυρίζοντας κατά τον Ζοσίμοβ. "Πρόσεχε μη με ξεχάσεις, μου το υποσχέθηκες".

"Καλά, μόνο που θα 'ρθω λίγο αργά. Τί θα μας προσφέρεις;"

"Ψιλοπράματα! Τσάι, κρασί, ρέγγες. Θα 'χουμε ακόμα και μια κρεατόπιτα. Ε, μεταξύ μας θα 'μαστέ".

"Ποιοί άλλοι θα είναι;"

"Μερικοί από τη γειτονιά, όλοι τους σχεδόν καινούργιες γνωριμίες, εκτός από ένα γερο-θείο μου που, από ορισμένες απόψεις, είναι κι αυτός καινούργιος. Χθες μόλις ήρθε στην Πετρούπολη για δουλειές του. Βλεπόμαστε μια φορά κάθε πέντε χρόνια".

"Τί δουλειά κάνει;"

"Μούχλιασε όλη του τη ζωή σε μια επαρχία, σαν διευθυντής ταχυδρομείου... Παίρνει τώρα μια συνταξούλα, είναι εξήντα χρονών, δεν αξίζει τον κόπο να μιλάμε γι' αυτόν. Τον αγαπάω, όμως. Θα είναι επίσης και ο Πορφυρής Σιμεόνοβιτς, ο ανακριτής της περιοχής, νομομαθής. Τον ξέρεις νομίζω".

"Είναι κι αυτός συγγενής σου;"

"Από τους πιο μακρινούς... Μα, γιατί ζάρωσες τα μούτρα σου; Επειδή δηλαδή τα τσουγκρίσατε κάποτε δε θα 'ρθεις;"

"Α, μπα, ούτε και τον λογαριάζω καθόλου".

"Τόσο το καλύτερο λοιπόν, θα έχω ακόμα φοιτητές, έναν καθηγητή, έναν υπάλληλο, έναν μουσικό, έναν αξιωματικό, τον Ζαμιότοβ..."

"Για πες μου, σε παρακαλώ, τί κοινό μπορεί να υπάρχει ανάμεσα σε σένα, ή μάλλον σ' αυτόν... (κι έδειξε μ' ένα νόημα τον Ρασκόλνικωφ) και σ' έναν οποιονδήποτε τύπο σαν τον Ζαμιότοβ;"

"Ω! Τί ψείρας είσαι καημένη. Κι όλα αυτά, για ζητήματα αρχών! Κάθεσαι πάνω στις αρχές σου, λες και είναι τίποτα σούστες και ποτέ δε θα τολμήσεις να κάνεις κάτι που σ' αρέσει. Εμένα, μου φτάνει να 'ναι ο φίλος μου καλός άνθρωπος, δε ζητάω περισσότερα - αυτή είναι η δική μου αρχή. Και ο Ζαμιότοβ είναι πολύ καλός άνθρωπος".

"Ναι, αλλά λαδώνεται..."

"Κι ύστερα; Τί με νοιάζει εμένα αν λαδώνεται; Δεκάρα δε δίνω. Τί μας ενδιαφέρει εμάς;", φώναξε άξαφνα ο Ραζουμίχιν θυμωμένος. Μήπως σου τον παίρνεγα εγώ που λαδώνεται; Σου είπα μόνο ότι είναι καλός άνθρωπος, στο είδος του. Αν καθίσουμε να κρίνουμε έτσι όλους τους ανθρώπους, αναρωτιέμαι αν θα 'μένε κανένας καλός στο τέλος. Είμαι σίγουρος πως και για το δικό μου μούτρο δε θα 'δίνε κανένας ούτε ένα ψητό κρεμμύδι - έστω και αν προσθέταμε μαζί και το δικό σου μούτρο".

"Λίγο είπες... εγώ θα έδινα και δύο".

"Εγώ μονάχα ένα... Ο Ζαμιότοβ είναι ένα παλιόπαιδο, και θα μου δοθεί η ευκαιρία να του τραβήξω τ' αυτιά, γιατί πρέπει να τον παίρνουμε με το καλό κι όχι να τον κάνουμε πέρα. Δε διορθώνεται ο άνθρωπος με το άγριο και πολύ

περισσότερο ένα παλιόπαιδο. Με το παλιόπαιδο πρέπει να είναι κανείς διπλά πονηρός. Σεις όμως, με τις δήθεν προοδευτικές βλακειές σας, δεν καταλαβαίνετε τίποτα απολύτως. Δε σεβόσαστε την ανθρώπινη φύση και κάνετε ζημιά στον ίδιο τον εαυτό σας... Ε, λοιπόν, αφού θέλεις να το μάθεις, εμείς οι δυο έχουμε μια δουλειά".

"Θα χαρώ πολύ να την ακούσω".

"Πρόκειται για κείνο το ζωγράφο, πάλι, θέλω να πω τον Μπογιατζή. Πρέπει να βρούμε τρόπο να τον βγάλουμε απ' τη δύσκολη θέση του, αν και δε διατρέχει πια κανένα κίνδυνο. Η υπόθεση έχει ξακαθαρίσει τώρα. Απλώς να σπρώξουμε μονάχα λίγο τη δουλειά".

"Μα, για ποιο Μπογιατζή μιλά;".

"Πώς! Δε σου το είπα αυτό; Όχι; Α... Αλήθεια, μόνο την αρχή σου έκανα... Είναι για κείνη την υπόθεση, της γριάς τοκογλύφου, που ήτανε χήρα δημοσίου υπαλλήλου. Ε, λοιπόν, έμπλεξαν τώρα σ' αυτή την υπόθεση έναν Μπογιατζή...".

"Α, ναι. Άκουσα να μιλάνε γι' αυτό τον φόνο... Είναι μάλιστα μια υπόθεση που μ' ενδιαφέρει... μέχρι ενός σημείου... και διάβασα αυτά που γράφουν σχετικά οι εφημερίδες. Για λέγε...".

"Σκότωσαν και την Ελισάβετ", πετάχτηκε άξαφνα η Ναστάσια, γυρίζοντας κατά τον Ρασκόλνικωφ. Όλη αυτή την ώρα στεκότανε στο δωμάτιο και παρακολουθούσε τη συζήτηση, ακουμπισμένη στην κάσα της πόρτας.

"Την Ελισάβετ;", ψιθύρισε ο Ρασκόλνικωφ, με πνιγμένη φωνή.

"Ναι, την Ελισάβετ, που μεταπούλαγε διάφορα πράγματα, την ξέρεις, ε; Ερχότανε εδώ. Σου είχε μάλιστα μπαλώσει ένα πουκάμισο".

Ο Ρασκόλνικωφ γύρισε κατά τον τοίχο. Το βλέμμα του διάλεξε και στυλώθηκε σε ένα άσπρο λουλούδι, που μαζί με άλλα ανθάκια ήτανε σχεδιασμένο αδέξια στην κιτρινισμένη και βρώμικη ταπετσαρία. Άρχισε να το εξετάζει, να μετράει πόσα πέταλα είχε και πόσα δοντάκια, πόσες καφετιές γραμμούλες υπήρχανε σ' αυτά τα πέταλα. Ένιωθε πως τα μέλη του ξύλιαζαν σα να μην ήτανε δικά του, αλλά δεν έκανε καμιά προσπάθεια, για να τα κουνήσει κι εξακολουθούσε να κοιτάζει επίμονα το λουλουδάκι.

"Λοιπόν; Τί έγινε μ' αυτόν τον Μπογιατζή που λες;", έκανε ο Ζοσίμοβ, διακόπτοντας με ολοφάνερη δυσαρέσκεια τη φλυαρία της Ναστάσιας που αναστέναξε βαθιά και σώπασε.

"Ε, να... Τον έμπλεξαν κι αυτόν στο έγκλημα", εξακολούθησε ο Ραζουμίχιν ζωηρά.

"Υπάρχουν τίποτα επιβαρυντικά στοιχεία εις βάρος του; Και ποια;".

"Χμ! Επιβαρυντικά στοιχεία! Για να πούμε την αλήθεια, υπάρχει μόνο μια ένδειξη, που δεν είναι όμως ένδειξη. Κι αυτό ακριβώς πρέπει ν' αποδείξουμε. Το ίδιο δηλαδή που έγινε και με τους άλλους δυο, που τους υποψιάστηκαν και τους έπιασαν... αυτούς τους... πώς τους λέγανε... τον Κοχ και τον Πεστριάκωφ. Το τι βλακειές έκαναν, δε λέγεται. Σε πιάνει αηδία να το σκέφτεσαι, έστω κι αν δε σου πέφτει λόγος. Μπορεί μάλιστα ο Πεστριάκωφ να 'ναι μαζί μας απόψε... Αλήθεια, Ρόντια, ήξερες εσύ τίποτα γι' αυτό το έγκλημα; Έγινε πριν απ' την αρρώστια σου,

ακριβώς την προηγούμενη μέρα που λιποθύμησες στην αστυνομία, σε μια στιγμή που κουβεντιάζανε γι' αυτό".

Ο Ζοσίμοβ κοίταξε περίεργα τον Ρασκόλνικωφ, αλλά αυτός δε σάλεψε καθόλου. "Το ξέρεις Ραζουμίχιν πως έχεις τη μανία να χώνεις παντού τη μύτη σου;", είπε ο Ζοσίμοβ.

"Δεν έχει σημασία, πάντως θα τον βγάλουμε τον άνθρωπο", φώναξε ο Ραζουμίχιν, χτυπώντας με δύναμη τη γροθιά του στο τραπέζι. "Σ' όλη αυτή την ιστορία, τι νομίζεις πως με πειράζει περισσότερο; Όχι τόσο η στραβομάρα τους. Δεν είναι κακό να γελαστεί κανείς. Τα λάθη είναι χρήσιμα, γιατί μ' αυτά πλησιάζουμε στην αλήθεια. Όχι, εκείνο που με εξοργίζει είναι ότι, παρ' όλο που έχουν κάνει λάθη, εξακολουθούν ακόμα να σέβονται απεριόριστα τα ίδια τους τα λάθη. Εκτιμώ τον Πορφυρή αλλά... Να πάρει η οργή, τί είναι πρώτα-πρώτα εκείνο που τους έκανε ν' ακολουθήσουν στραβό δρόμο; Η πόρτα ήταν κλεισμένη. Όταν ο Κοχ και ο Πεστριάκωφ ξαναγύρισαν μαζί με τον θυρωρό, τη βρήκαν ανοιχτή! Άρα ο Κοχ και ο Πεστριάκωφ έκαναν το φόνο! Να ποια είναι η λογική τους!".

"Ε, καλά, μην παίρνεις φωτιά. Απλώς τους έπιασαν, δε μπορούσαν να κάνουν διαφορετικά. Αλήθεια, έτυχε να τον γνωρίσω αυτόν τον Κοχ. Φαίνεται πως αγόραζε απ' τη γριά τα ληξιπρόθεσμα ενέχυρα".

"Ναι, είναι λωποδύτης. Αγοράζει επίσης και γραμμάρια - μεγάλη μάρκα. Ας πάει στο διάβολο! Δε θυμώνω γι' αυτόν καθώς καταλαβαίνεις. Γυρίζουν όμως τα συκώτια μου με τη ρουτίνα τους, την ξεπερασμένη, την αμαθέστατη, τη βλακώδη... Κι όμως υπάρχει η δυνατότητα ν' ανοίξουν έναν καινούργιο δρόμο μ' αυτή την υπόθεση. Μόνο τα ψυχολογικά δεδομένα μπορούν να τους βάλουν στο σωστό δρόμο. "Έχουμε, σου λένε, γεγονότα". Μα, τα γεγονότα δεν είναι το παν! Το μισό μέρος όλης της υποθέσεως βρίσκεται ακριβώς στο πώς θα ερμηνεύσεις αυτά τα γεγονότα".

"Και ξέρεις εσύ να τα ερμηνεύσεις;".

"Ξέρω και παραξέρω. Και δε μπορείς να μη μιλήσεις όταν κάτι σου λέει μέσα σου ότι δεν είναι έτσι, όταν καταλαβαίνεις πως μπορείς να βοηθήσεις στην υπόθεση, όταν... Τίς ξέρεις εσύ τις λεπτομέρειες;".

"Περιμένω πάντα να μου πεις γι' αυτόν τον μπογιατζή".

"Ναι, βεβαία. Άκου να ιδείς: Την τρίτη ημέρα ακριβώς μετά το φόνο, ενώ προχώραγαν ψηλαφίζοντας ακόμα με τον Κοχ και τον Πεστριάκωφ παρ' όλο που αυτοί οι δυο ανέφεραν και την παραμικρή κίνηση τους - πρέπει βλέπεις να βεβαιωθούν κιάλας- παρουσιάστηκε ξαφνικά ένα γεγονός εντελώς αναπάντεχα κάποιος Ντούσκιν, ένας χωριάτης που έχει ταβέρνα, απέναντι ακριβώς από το σπίτι του εγκλήματος, πήγε στον αστυνόμο και παράδωσε μια κοσμηματοθήκη με κάτι σκουλαρίκια, λέγοντας του μια ιστορία απίθανη.

"Προχτές το βράδυ, λέει, μετά τις οχτώ - σημείωσε καλά την ημέρα και την ώρα- ήρθε ο μπογιατζής Νικολάι, που συχνάζει στο μαγαζί μου και μου 'φέρει ένα κουτάκι με κάτι σκουλαρίκια χρυσά και με παρακάλεσε να του δανείσω δυο ρούβλια, δίνοντας μου αυτά τα πράγματα για ενέχυρο. Όταν τον ρώτησα από πού

τα πήρε, μου απάντησε πως τα βρήκε στο πεζοδρόμιο Δεν του είπα τίποτ' άλλο (ο Ντούσκιν πάντοτε μιλάει) και του 'δωσα ένα ρούβλι, γιατί, είπα μέσα μου, αν δε του το δώσω εγώ, θα πάει να το βάλει ενέχυρο σε κανέναν άλλον για να πιεί. Καλύτερα λοιπόν να βρίσκεται στα δικά μου χέρια το πράμα. Έτσι, θα 'ναι σιγουρευμένο, κι αν κάνει πως διαδίδεται ότι το 'χει κλεμμένο, θα τρέξω και θα το πω στην αστυνομία...".

"Φυσικά, όλα αυτά είναι παραμύθι για μικρά παιδιά. Αυτός ο Ντούσκιν λέει ψέματα σαν υπαίθριος οδοντογιατρός, τον ξέρω καλά Είναι κλεφταποδόχος, κι αν σούφρωσε από τον Νικολάι ένα πράμα που αξίζει τριάντα ρούβλια, δεν είχε καθόλου υπ' όψη του να το πει στην αστυνομία. Απλούστατα, Το 'κανε τώρα γιατί φοβήθηκε. Αλλά ας πάει στο διάβολο ο Ντούσκιν! Ας παρακολουθήσουμε μόνο την κατάθεση του:

"Αυτόν, λέει, τον χωρικό, τον Νικολάι Ντεμέντιεφ, τον ήξερα από τα μικρά μου χρόνια, είμαστε και οι δυο από το Ριαζάν, που είναι στην περιφέρεια Ζαρασκ. Από τότε, ξέραμε πως ο Νικολάι τα 'τσουζε πάντοτε, χωρίς να είναι μεπκρής, και πως έκανε τον μπογιατζή μαζί με τον Ντμίτρι - είναι πατριωτάκια αυτοί οι δυο. Μόλις του 'δωσα το ρούβλι το χάλασε αμέσως, κοπάνισε δυο ποτήρια απανωτά κι έφυγε παίρνοντας τα ρέστα του. Εκείνη την ώρα, δεν είδα να 'ναι μαζί του και ο Ντμίτρι. Την επομένη, ακούσαμε να λένε πως σκοτώσανε με μπαλντά την Αλιόνα Ιβάνοβνα και την αδελφή της Ελισάβετ που τίς γνωρίζαμε. Και τότε, μου πέρασε η υποψία για τα σκουλαρίκια, γιατί το ξέραμε πως η μακαρίτισσα δάνειζε λεφτά μ' ενέχυρο. Πήγα το λοιπόν να ιδώ και γω στο σπίτι κι άρχισα να ψωνίζω για να μάθω τί γίνεται. Και το πρώτο-πρώτο που ρώτησα ήτανε τούτο: Εδώ είναι ο Νικολάι; Και ο Ντμίτρι μου απάντησε ότι ο Νικολάι τα 'χε κοπανίσει και γύρισε σπίτι τα χαράματα μεθυσμένος, έμεινε δέκα λεπτά εκεί κι ύστερα ξανάφυγε. Ο Ντμίτρι δεν τον ξανάδε από τότε και συνέχισε τη δουλειά μόνος του. Το διαμέρισμα όπου δούλευαν είναι στο πρώτο πάτωμα κι είχε μια πόρτα προς τη σκάλα που οδηγεί στο σπίτι των θυμάτων. Μόλις τα 'μαθα όλα αυτά, δεν είπα τίποτα σε κανέναν - μιλάει ο Ντούσκιν πάντοτε- αλλά συγκεντρώνω όλες μου τις πληροφορίες για το φονικό και ξαναγυρίζω σπίτι, με τις ίδιες υποψίες πάντοτε... Όπου, σήμερα το πρωί στις οχτώ - δηλαδή την τρίτη μέρα, καταλαβαίνεις; - βλέπω τον Νικολάι να μπαίνει στο μαγαζί μου, όχι νηστικός βέβαια αλλά ούτε και πάρα πολύ πιωμένος, σε κατάσταση πάντως που να καταλαβαίνει μια συζήτηση Κάθεται στον πάγκο αμίλητος. Εκείνη τη στιγμή, εκτός απ' αυτόν, μονάχα ένας πελάτης ήτανε στο μαγαζί μου, κάποιος ξένος. Ένας άλλος τακτικός θαμώνας, κοιμότανε στον πάγκο και ήτανε ακόμα τα δυο παιδιά που έχω για το σερβίρισμα. "Μήπως είδες τον Ντμίτρι;", τον ρωτάω. "Όχι, μου λέει, δεν τον είδα". "Δεν πέρασες καθόλου από δω;". "Έχω από προχθές να περάσω". "Απόψε πού κοιμήθηκες;". "Στο Σάμπλ, στους Κολομένσκυ".

"Και τα σκουλαρίκια που μου 'δωσες την άλλη φορά πού τα βρήκες;". "Στο πεζοδρόμιο τα βρήκα", μου λέει μ' ένα ύφος παράξενο και δίχως να με κοιτάζει. "Μήπως άκουσες να λένε πως το ίδιο βράδυ, την ίδια ώρα, έγινε στην ίδια σκάλα το και το;". "Όχι, μου λέει, τίποτα δεν άκουσα".

"Μ' άκουγε με γουρλωμένα μάτια και ξαφνικά έγινε κατάσπρος σαν το πανί. Την ώρα που του 'λεγα τα καθέκαστα για το έγκλημα, τον βλέπω να παίρνει το καπέλο του και να ετοιμάζεται να σηκωθεί. Προσπαθώ τότε να τον κρατήσω. "Περίμενε, Νικολάι", του λέω. "Δεν πίνεις ένα;". Αμέσως κάνω νόημα στο ένα παιδί να πάει να σταθεί στην πόρτα και γω φεύγω από τον πάγκο. Την ίδια στιγμή, να σου και βλέπω τον φιλαράκο να το σκάζει μπροστά στα μάτια μου, να ορμάει έξω τρέχοντας και να στρίβει στη γωνιά του δρόμου - μόλις που πρόφτασα να τον ιδώ. Από τότε, δε μου 'μείνε πια καμμιά αμφιβολία πως αυτός το έκανε το έγκλημα".

"Έτσι φαίνεται", είπε ο Ζοσίμοβ σιγανά.

"Περίμενε, άκου και το τέλος. Φυσικά, κινητοποιήθηκε ολόκληρη η αστυνομία για να βρεί τον Νικολάι. Έπιασαν τον Ντούσκιν, έκαναν έρευνα στο σπίτι του καθώς και στου Ντιμίτρι, τα 'φεραν όλα άνω-κάτω στους Κολομένσκυ, αλλά μονάχα προχτές κατάφεραν να κλείσουν τον Νικολάι στη φυλακή: Τον έπιασαν σ' ένα χάνι... Φαίνεται πως μόλις μπήκε εκεί μέσα, έβγαλε το ασημένιο του σταυρουλάκι και το 'δώσε για ένα καραφάκι βότκα. Λίγα λεπτά πιο ύστερα, μια γυναικούλα πήγε στον στάβλο ν' αρμέξει και τί βλέπει από μια χαραμάδα: Ο Νικολάι είχε δέσει το ζουνάρι του σ' ένα δοκάρι, είχε φτιάξει θηλιά και είχε σκαρφαλώσει σ' ένα κούτσοπρο προσπαθώντας να περάσει τη θηλιά στο λαιμό του. Μπήγει αμέσως τις φωνές και τρέχει ο κόσμος. "Τί ήθελες να κάνεις;", του λένε. "Πηγαίνετε με στον τάδε αστυνόμο", τους λέει αυτός, "και θα τα ομολογήσω όλα". Τότε, τον πήγανε με όλες τις οφειλόμενες στους ανθρώπους της σειράς του τιμές, στον αστυνόμο που τους είπε, δηλαδή στον δικό μας. Τον ρωτάνε για την ταυτότητα του, το επάγγελμα του, την ηλικία του. Εικοσιδυό χρονών, απαντάει.

Ερώτησις: "Εκεί που δούλευες με το Ντιμίτρι, δεν είδες κανέναν στη σκάλα την τάδε ή την τάδε ώρα;".

Απάντησις: "Βέβαια, περνούσε κόσμος, αλλά δε δίναμε καμμιά προσοχή". "Δεν ακούσατε τίποτα, κανένα θόρυβο;". "Όχι, τίποτα το ιδιαίτερο δεν ακούσαμε". "Εσύ όμως, Νικολάι, έμαθες κείνη την ημέρα πως την τάδε ώρα είχανε σκοτώσει και ληστέψει μια τάδε χήρα και την αδελφή της;". "Δεν έμαθα τίποτα απολύτως, ούτε και μου πέρασε καθόλου απ' το μυαλό. Από τον Αθανάση Πάβλιτς το πρωτάκουσα, προχτές, στην ταβέρνα του". "Και από πού τα πήρες τα σκουλαρίκια;". "Τα βρήκα στο πεζοδρόμιο". "Γιατί την άλλη μέρα δεν πήγες να δουλέψεις με τον Ντιμίτρι;". "Γιατί είχα μεθύσει". "Πού μέθυσες;". "Στο τάδε μέρος". "Γιατί το 'σκασες από του Ντούσκιν;". "Γιατί φοβήθηκα". "Τί φοβήθηκες;". "Μήπως με περάσουνε από δίκη". "Πώς μπόρεσες να φοβηθείς τέτοιο πράγμα αφού ήξερες πως δεν ήσουν άνοχος σε τίποτα;", θέλεις, πίστεψε το, θέλεις μην το πιστεύεις, Ζοσίμοβ, η ερώτηση αυτή έγινε έτσι όπως στη λέω, το ξέρω από σίγουρη πηγή, μου τη μεταφέρανε αυτολεξεί. Πώς τη βρίσκεις;".

"Μα, όχι και τόσο... υπάρχουν αποδείξεις".

"Δε μιλάω για αποδείξεις τώρα, αλλά για κείνη την ερώτηση, για τον τρόπο με τον οποίο καταλαβαίνουν οι άνθρωποι τις υποχρεώσεις τους. Αλλά, ας πάει στο

διάβολο κι αυτό! Τον πίεσαν, που λες, τόσο πολύ, που στο τέλος τα ομολόγησε όλα!".

"Όχι, δεν τη βρήκα στο πεζοδρόμιο αυτή τη θήκη", τους είπε, "αλλά μέσα στο διαμέρισμα όπου δουλεύαμε, ο Ντιμίτρι κι εγώ". "Πώς τη βρήκες δηλαδή;" "Να πώς: Ο Ντιμίτρι κι εγώ, είχαμε δουλέψει όλη την ημέρα. Ήτανε οχτώ η ώρα κι ετοιμαζόμαστε να φύγουμε όταν ο Ντιμίτρι πιάνει ένα πινέλο και μου λερώνει με μπογιά τα μούτρα. Τον κυνήγησα κι έτρεχα πίσω του ξεφωνίζοντας σαν άγριος, αλλά βγαίνοντας απ' τη σκάλα στην αυλή, πέφτουμε πάνω στον θυρωρό που ήτανε εκεί με κάτι κυρίους, δε θυμάμαι τώρα ποιους. Τότε, ο θυρωρός αρχίζει να μου λέει του κόσμου τις βρισιές, έρχεται κι ο άλλος θυρωρός που με βρίζει κι αυτός, βγαίνει η γυναίκα του πρώτου και μας βρίζει και τους δυο, ύστερα έρχεται ένας κύριος που πέρναγε κείνη τη στιγμή το κατώφλι της αυλόπορτας με μια κυρία και μας βρίζει κι αυτός, γιατί εγώ και ο Ντιμίτρι είχαμε αρπαχτεί και κυλιόμαστε κάτω φράζοντας τους το πέρασμα. Είχα τότε αρπάξει τον Ντιμίτρι από τα μαλλιά, τον είχα πετάξει κάτω και του 'δινα γροθιές. Ο Ντιμίτρι, από κάτω, με είχε βουτήξει κι αυτός από τα μαλλιά, και με κοπάναγε. Δεν το κάναμε αυτό με κακία, αλλά έτσι, από αγάπη μπορώ να πω, για να γελάσουμε. Ύστερα, ο Ντιμίτρι μου ξέφυγε και πετάχτηκε στο δρόμο. Έτρεξα ζωπίσω του, αλλά δε μπόρεσα να τον πιάσω και ξαναγύρισα στο διαμέρισμα, μόνος, γιατί έπρεπε να τακτοποιήσω τα πράγμα-, τα μου. Κι ενώ τακτοποιούσα, περίμενα και τον Ντιμίτρι να ξαναγυρίσει. Τότε ακριβώς, στο διάδρομο και κοντά στην πόρτα της γωνίας του τοίχου, πατάω σ' ένα κουτάκι. Το κοιτάζω. Ήτανε κάτι διπλωμένο με χαρτί. Το ξετυλίγω και βλέπω πως είχε μέσα σκουλαρίκια...".

"Πίσω από την πόρτα; Ήτανε πίσω από την πόρτα; Πίσω από την πόρτα;", φώναξε ξαφνικά ο Ρασκόλνικωφ ρίχνοντας μια θολή, περίτρομη ματιά κατά τον Ραζουμίχιν, ενώ ταυτόχρονα ανασηκώθηκε με κόπο στο ντιβάνι του| ακουμπώντας το ένα του χέρι.

"Ναι... Γιατί ρωτάς; Τί έπαθες εσύ, τί σ' έπιασε;", ρώτησε ο Ραζουμίχιν, που ανασηκώθηκε κι αυτός απ' την καρέκλα του.

"Τίποτα", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ, τόσο σιγά, που μόλις τον άκουσε άλλος. Και ρίχτηκε πάλι στο προσκέφαλο του, με το πρόσωπο γυρισμένο κατ τον τοίχο. Όλοι τους έμειναν για μια στιγμή σιωπηλοί.

"Θα είχε, φαίνεται, αποκοιμηθεί και ονειρευότανε", είπε τέλος ο Ραζουμίχιν κοιτάζοντας ερωτηματικά τον Ζοσίμοβ. Εκείνος, όμως, κούνησε αρνητικά το κεφάλι του.

"Λοιπόν; Για συνέχισε, τί έγινε ύστερα;".

"Τί να γίνει ύστερα; Μόλις είδε τα σκουλαρίκια, παράτησε αμέσως και δουλειά και τον Ντιμίτρι, πήρε το καπέλο του, κι έτρεξε στον Ντούσκιν που, καθώς ξέρουμε, του 'δώσε ένα ρούβλι. Αλλά του έπλασε κι ένα παραμύθι λέγοντας του πως τα είχε βρεί στο πεζοδρόμιο. Ύστερα, απ' αυτό πήγε να τα κοπανήσει". Όσο για την δολοφονία επιμένει στα λεγόμενα του: "Δεν ξέρω τίποτα απολύτως, την τρίτη μέρα το 'μαθα". "Και γιατί εξαφανίστηκες από εκείνη την ημέρα;". "Φοβόμουνα".

"Γιατί πήγες να κρεμαστείς;". "Γιατί σκεφτόμουνα ένα πράμα". "Τι πράμα;". "Πως θα με περνούσαν από δίκη...". Να, αυτή είναι ολόκληρη η ιστορία. Και τώρα, τι συμπεράσματα νομίζεις ότι έβγαλαν απ' όλα αυτά;".

"Τί θέλεις να νομίζω; Υπάρχουν ενδείξεις. Οποιοσδήποτε κι αν είναι αυτές, μια φορά είναι ενδείξεις. Κι αυτό είναι γεγονός! Δε φαντάζομαι να νομίζεις πως θα τον αφήσουν ελεύθερο τον μπογιατζή σου".

"Μα, αυτοί του απήγγειλαν κιόλας κατηγορία για δολοφονία. Γι' αυτούς δεν υπάρχει πια ούτε σκιά αμφιβολίας".

"Αρπάζεσαι και ξεστρατίζεις... Και τα σκουλαρίκια; Πρέπει να παραδεχτείς ότι αυτά τα σκουλαρίκια, που εξαφανίστηκαν την ίδια ημέρα και την ίδια ώρα από την κασέλα της γριάς, για να βρεθούνε ύστερα στα χέρια του Νικολάι θα 'φτασαν ως αυτόν με κάποιο τρόπο. Συνεπώς, επιβάλλεται να γίνει σχετική ανάκριση".

"Πώς έφτασαν στα χέρια του; Πώς;", φώναξε ο Ραζουμίχιν. "Είναι δυνατόν εσύ, που είσαι και γιατρός και πρέπει να γνωρίζεις καλά τον άνθρωπο, που σου έχουσε δοθεί χίλιες δυο ευκαιρίες να μελετήσεις τη φύση του, είναι δυνατό να μη βλέπεις, απ' αυτά τα δεδομένα τί είδους άνθρωπος είναι αυτός ο Νικολάι; Πώς δε βλέπεις ότι όλα αυτά που είπε στην ανάκριση είναι πέρα για πέρα αλήθεια; Τα σκουλαρίκια, του 'πεσαν πραγματικά στα χέρια καθώς το 'πε. Πάτησε στο κουτί και το μάζεψε από κάτω".

"Πέρα για πέρα αλήθεια! Και όμως, ο ίδιος ομολόγησε πως είπε ψέματα την πρώτη φορά".

"Άκουσέ με, άκου με προσοχή: Ο θυρωρός, ο Κοχ, ο Πεστριάκωφ, ο άλλος θυρωρός, η γυναίκα του πρώτου θυρωρού, ο έμπορος που βρισκότανε κείνη τη στιγμή στο θυρωρείο, ο δικηγόρος Κριούκοβ που μόλις είχε κατεβεί από τ' αμάξι και περνούσε κείνη τη στιγμή το κατώφλι μαζί με μια κυρία, όλοι αυτοί, δηλαδή οχτώ-δέκα μάρτυρες δηλώνουν ομόφωνα ότι ο Νικολάι είχε ρίξει τον Ντιμίτρι καταγής και τον κτυπούσε από πάνω με γροθιές, ενώ αυτός τον τράβαγε απ' τα μαλλιά και τον κοπάναγε και κείνος. Κυλιούνται και οι δυο μπροστά στην πόρτα και φράζουν το πέρασμα: Τους βρίζουν από παντού και κείνοι, "σα μικρά παιδιά", για να χρησιμοποιήσω την ίδια την έκφραση των μαρτύρων, κυλιούνται κατάχαμα ο ένας πάνω στον άλλο, φωνάζουν, χτυπιούνται, βάζουν τα γέλια, γελάνε και οι δυο τους ξεκαρδιστικά, με τα μούτρα πασαλειμμένα, κνηγιούνται σαν παιδιά και τρέχουνε στο δρόμο. Τ' άκουσες καλά; Τώρα, πρόσεξε τούτο: Εκεί πάνω, τα πτώματα ήτανε ζεστά όταν ακόμα τα βρήκανε! Ας υποθέσουμε ότι τίς σκότωσαν αυτοί, ή ο Νικολάι μόνος του, πως τίς λήστεψαν αυτοί, ή έστω πήρανε μέρος κατά έναν οιονδήποτε τρόπο στη ληστεία. Και τώρα, σ' ερωτώ: Η ψυχική αυτή κατάσταση, δηλαδή οι φωνές τους, τα γέλια τους, ο τσακωμός τους, κάτω απ' την εξώπορτα, όλα αυτά συμβιβάζονται καθόλου με τον μπαλντά, με το αίμα, με την πονηριά, με την αγριότητα, με την προνοητικότητα, με την ληστεία; Πριν από λίγο σκότωσαν, πριν από πέντε ή δέκα, το πολύ, λεπτά - όπως βγαίνει από τα πτώματα που ήτανε ζεστά ακόμα- και ξαφνικά φεύγουν αφήνοντας πίσω τους τα δυο κορμιά, την πόρτα ορθάνοιχτη, ξέροντας ότι από στιγμή σε στιγμή θ' ανεβούν επάνω άνθρωποι.

Παρατάνε τη λεία τους και τρέχουνε να κάνουν τρέλλες στο δρόμο σα μικρά παιδιά, γελάνε ξεκαρδιστικά, τραβώντας επάνω τους την προσοχή όλων, καθώς το βεβαιώνουν ομόφωνα δέκα μάρτυρες!".

"Βέβαια, είναι παράξενο! Φυσικά, δεν είναι δυνατόν, αλλά...".

"Δεν υπάρχει "αλλά", αγαπητέ μου. Μπορεί τα σκουλαρίκια που βρέθηκαν την ίδια μέρα και την ίδια ώρα στα χέρια του Νικολάι ν' αποτελούν πραγματικά ένα σοβαρό στοιχείο εις βάρος του, στοιχείο, όμως, που εξηγείται απόλυτα με τις δηλώσεις του κατηγορουμένου, συνεπώς στοιχείο αμφισβητήσιμο. Αλλά πρέπει να λάβουμε υπ' όψη μας και τα γεγονότα που δικαιολογούν τον κατηγορούμενο, πολύ περισσότερο μάλιστα αφού αυτά δεν μπορούν ν' αμφισβητηθούν. Τι νομίζεις όμως, μια και είναι γνωστός ο χαρακτήρας της δικαιοσύνης μας: θα δεχτούν, ή θα είναι ικανοί να δεχτούν ένα τέτοιο γεγονός - που βασίζεται αποκλειστικά στο ψυχολογικούς αδύνατον, σε μια απλή ψυχική διάθεση - σα γεγονός αναμφισβήτητο, που ανατρέπει όλα τ' αντικειμενικά ενοχοποιητικά στοιχεία, οποιαδήποτε και αν είναι αυτά; Όχι, δε θα το δεχτούν. Τους φτάνει ότι βρήκανε την κοσμηματοθήκη και ότι ο κατηγορούμενος ήθελε να κρεμαστεί, "πράγμα που δε θα έκανε αν δεν θεωρούσε τον εαυτό του ένοχο". Να η ουσία του ζητήματος, να γιατί παθιάζομαι. Καταλαβαίνεις;"

"Ναι, το βλέπω πως παθιάζεις. Για στάσου όμως. Ξέχασα να σε ρωτήσω κάτι: Πώς αποδείχεται ότι η κοσμηματοθήκη με τα σκουλαρίκια προέρχεται πραγματικά απ' την κασέλα της γριάς;"

"Αυτό αποδείχτηκε", απάντησε δυσανεστημένα ο Ραζουμίχιν, που το πρόσωπο του σκοτείνιασε. "Ο Κοχ, που τα γνώρισε, είπε ποιος τα είχε βάλει ενέχυρο στη γριά και το πρόσωπο αυτό απέδειξε πως ήτανε δικά του".

"Πολύ δυσάρεστο! Ακόμα μια ερώτηση: Δεν έτυχε να ιδεί κανένας τον Νι-κολάι τη στιγμή που ο Κοχ και ο Πεστριάκωφ ανέβαιναν τη σκάλα; Και δεν μπορεί ν' αποδειχθεί αυτό το πράγμα κατά κάποιον τρόπο;"

"Είναι γεγονός ότι κανένας δεν τον είδε", απάντησε ο Ραζουμίχιν στενοχωρημένα, "κι αυτό ακριβώς είναι το λυπηρό. Ακόμα ούτε κι ο Κοχ με τον Πεστριάκωφ τους πρόσεξαν, όταν ανέβαιναν για να πάνε στις γριάς, αν και η μαρτυρία τους τώρα δεν αξίζει μεγάλα πράγματα. "Είδαμε, λένε, πως το διαμέρισμα εκείνο ήτανε ανοιχτό, αλλά καθώς περνούσαμε, δεν προσέξαμε και δε θυμόμαστε καλά αν υπήρχαν ή όχι εργάτες μέσα εκείνη την ώρα""

"Χμ!... Συνεπώς, το μόνο που απομένει για την υπεράσπιση του, είναι το ότι γρονθοκοπιόνταν και γελούσανε δυνατά... Έστω, είναι μια γερή απόδειξη αυτό, αλλά... Να μου επιτρέψεις να σου κάνω και γω μια ερώτηση: Πώς το εξηγείς εσύ αυτό το γεγονός: Πώς εξηγείς το ότι βρήκε τα σκουλαρίκια, αν πραγματικά τα βρήκε έτσι όπως λέει;"

"Πώς το εξηγώ; Τί να εξηγήσω; Το πράγμα είναι ολοφάνερο;" Ο δρόμος, τουλάχιστον, που πρέπει ν' ακολουθήσει η ανάκριση, είναι ολοφάνερος και χαραγμένος - χαραγμένος απ' αυτήν ακριβώς την κοσμηματοθήκη. Τα σκουλαρίκια αυτά τ' άφησε να πέσουν εκεί μέσα ο πραγματικός δολοφόνος. Ο δολοφόνος ήτανε επάνω όταν ο Κοχ και ο Πεστριάκωφ χτύπησαν την πόρτα.

Ήτανε κλεισμένος από μέσα με το συρτή. Ο Κοχ έκανε τη βλακεία να κατεβεί κάτω. Και ο δολοφόνος βγήκε απ' το διαμέρισμα και κατέβηκε και κείνος, μια και δεν του απέμενε κανένας άλλος τρόπος σωτηρίας. Στη σκάλα κρύφτηκε από τον Κοχ, τον Πεστριάκωφ και τον θυρωρό τρυπώνοντας στο άδειο διαμέρισμα, τη στιγμή ακριβώς που ο Νικολάι και ο Ντιμίτρι είχανε φύγει από κεί. Κρύφτηκε πίσω απ' την πόρτα όταν ο θυρωρός και οι δυο άλλοι ανέβαιναν στο τέταρτο πάτωμα. Περίμενε ώσπου να σβήσει ο θόρυβος από τα βήματα τους και τότε κατέβηκε ήσυχα-ήσυχα τη σκάλα, την ώρα που ο Νικολάι και ο Ντιμίτρι κυνηγιόσαντε στο δρόμο, όταν όλοι πια είχανε σκορπίσει και δεν απέμενε κανείς κάτω απ' την εξώπορτα. Μπορεί και να τον είδε κάποιος, αλλά δεν τον πρόσεξε. Περνάει τόσοσ και τόσοσ κόσμος απ' αυτή την πόρτα! Όσο για την κοσμηματοθήκη του έπεσε απ' την τσέπη του την ώρα που στεκότανε πίσω απ' την πόρτα και δεν το κατάλαβε, γιατί είχε άλλες έννοιες τότε στο μυαλό του. Η κοσμηματοθήκη δείχνει ξεκάθαρα ότι ο δολοφόνος στάθηκε εκεί! Αυτό είναι όλο!".

"Καλά το σχεδίασες, δε χωράει αμφιβολία, αγαπητέ μου, το αναπαράστησες με τη φαντασία σου πολύ καλά. Ωστόσο, η λογική των πραγμάτων, έτσι όπως τα εξέθεσες, είναι κάτι πάρα πάνω από πιθανή". "Μα, γιατί λοιπόν; Γιατί;". "Γιατί όλα αυτά είναι πολύ έντεχνα συνδυασμένα... Πολύ καλοβαλμένα... μυρίζουν πολύ θέατρο θα έλεγε κανείς". "Εχ! πήγε να φωνάζει ο Ραζουμίχιν". Αλλά, την ίδια στιγμή, η πόρτα άνοιξε και μπήκε μέσα ένα καινούργιο πρόσωπο που κανένας απ' τους τρεις παρόντες δεν το γνώριζε.

5

Ήτανε ένας μεσόκοπος, μ' επιτηδευμένη κι επιβλητική εμφάνιση, με φυσιογνωμία αυστηρή και επιφυλακτική. Στην αρχή στάθηκε στο κατώφλι και κοίταζε ολόγυρα με μια κατάπληξη, που δεν την έκρυβε καθόλου και γι' αυτό γινόταν πιο προσβλητική και μ' ένα ύφος σα να 'λέγε: "Πού ήρθα κι έπεσα λοιπόν;".

Με κάποια δυσπιστία και μάλιστα με προσποιητό φόβο και στενοχώρια κοίταζε τη στενή και χαμηλοτάβανη "καμπίνα" του Ρασκόλνικωφ. Με την ίδια έκπληξη κοίταζε γύρω του και ύστερα στύλωσε το βλέμμα του στον Ρασκόλνικωφ, που ήτανε ξαπλωμένος στο άθλιο ντιβάνι του, γδυτός και άνιφτος, με τα μαλλιά ανακατωμένα. Τον κοίταζε κι εκείνος δίχως να σαλεύει καθόλου. Ύστερα, αργά-αργά πάλι, άρχισε να εξετάζει τον αχτένιστο κι αξύριστο Ραζουμίχιν, που τον κοίταζε με ενοχλητική περιέργεια, δίχως να κουνιέται καθόλου από τη θέση του. Τέλος, γυρίζοντας κατά τον Ζοσίμοβ, είπε ευγενικά:

"Ο φοιτητής ή πρώην φοιτητής Ροντιόν Ρομάνοβιτς Ρασκόλνικωφ, παρακαλώ;". Ο Ζοσίμοβ κούνησε αργά-αργά το κεφάλι του και ίσως ν' απαντούσε, αν δεν τον προλάβαινε ο Ραζουμίχιν που πετάχτηκε χωρίς να τον ρωτήσουν.

"Να τος, είναι ξαπλωμένος στο ντιβάνι. Του λόγου σας όμως, τι γυρεύετε; Η οικειότητα που είχε αυτό το "του λόγου σας τι γυρεύετε;" άφησε άναυδο τον κύριο με το σοβαρό παρουσιαστικό. Έκανε να γυρίσει κατά τον Ραζουμάχιν, συγκρατήθηκε όμως και απευθύνθηκε γρήγορα-γρήγορα και πάλι στον Ζοσίμοβ. "Αυτός είναι ο Ρασκόλνικωφ", μουρμούρισε ο Ζοσίμοβ δείχνοντας τον άρρωστο με το κεφάλι του.

Και χασμουρήθηκε μ' ένα χασμουρητό που κόντευε να τον ξεμασελιάσει και που δεν είχε τελειωμό. Ύστερα, έχωσε αργά-αργά το χέρι του στην τσέπη του γιλέκου του, έψαξε και τράβηξε ένα πελώριο και στρογγυλωπό χρυσό ρολόι με καπάκι, το άνοιξε, το κοίταξε καλά-καλά και το ξανάβαλε στην τσέπη του ψαχουλευτά.

Στο μεταξύ ο Ρασκόλνικωφ έμενε ακόμα ξαπλωμένος στο ντιβάνι του ανάσκελα, χωρίς να λέει λέξη, και είχε τα μάτια του καρφωμένα επίμονα στον νεοφερμένο, παρ' όλο που το βλέμμα του ήτανε ολότελα άδειο από κάθε σκέψη. Τώρα που είχε αποτραβήξει πια το βλέμμα του από κείνο το περίεργο αν-θάκι της ταπετσαρίας, το πρόσωπο του ήτανε πολύ χλωμό και φαινότανε σα να πονούσε αβάσταχτα, λες και του έκαναν πριν από λίγο μια οδυνηρή εγχείρηση ή τον είχανε ανακρίνει με βασανιστήρια. Ο νεοφερμένος όμως, άρχισε σιγά-σιγά να του τραβάει όλο και περισσότερο την προσοχή πρώτα, κι ύστερα τον κοίταζε με κατάπληξη, με δυσπιστία και μάλιστα με κάποιο φόβο. Κι όταν ο Ζοσίμοβ είπε "αυτός είναι ο Ρασκόλνικωφ", ανασηκώθηκε απότομα, σαν ελατήριο, κάθισε στο ντιβάνι και ψέλλισε με μια φωνή προκλητική αλλά λαχανιαστή κι αδύνατη.

"Ναι, ο Ρασκόλνικωφ είμαι. Τί θέλετε;".

"Πιότρ Πετρόβιτς Λούζιν. Ελπίζω ότι τ' όνομα μου δε σας είναι εντελώς άγνωστο".

Ο Ρασκόλνικωφ όμως, που κάθε άλλο παρά αυτό περίμενε, τον κοίταζε δίχως ν' απαντήσει αποβλακωμένα και σκεφτικά, σα ν' άκουγε πραγματικά για πρώτη φορά αυτό το όνομα.

"Πώς! Είναι δυνατόν να μη λάβατε καμμία είδηση ως τώρα;", ρώτησε ο Πιότρ Πετρόβιτς και φαινόταν σα να τα είχε χάσει λίγο.

Ο Ρασκόλνικωφ, αντί να του απαντήσει, έπεσε αργά-αργά στο μαξιλάρι του, έπλεξε τα χέρια του πίσω απ' το κεφάλι του κι άρχισε να κοιτάζει το ταβάνι σκεφτικά. Στο πρόσωπο του Λούζιν φάνηκε μια έκφραση λύπης. Ο Ζοσίμοβ και ο Ραζουμίχιν τον κοίταξαν με ακόμα μεγαλύτερη περιέργεια. Στο τέλος, μάλιστα, η αμηχανία τους έγινε ολοφάνερη.

"Νόμιζα και λογάριαζα", ψέλλισε εκείνος, "ότι η επιστολή που ταχυδρομήθηκε προ δέκα, αν όχι προ δεκαπέντε ημερών...".

"Ακούστε, γιατί στεκόσαστε στην πόρτα;", είπε άξαφνα ο Ραζουμίχιν διακόπτοντας τον. "Αν έχετε να πείτε τίποτα, καθίστε και πέστε το. Τί θρονιαστήκατε στο κατώφλι, και σεις και η Ναστάσια; Ναστάσια κάνε πιο πέρα! Άφησέ τον να περάσει. Ελάτε, προχωρήστε! Να και μια καρέκλα εκεί. Τρουπώστε και καθίστε!".

Παραμέρισε μια καρέκλα εξοικονομώντας λίγο χώρο ανάμεσα στο τραπέζι και στα γόνατα του, και περίμενε σ' αυτή τη λίγο άβολη θέση, ώσπου να "τρουπώσει"

ο επισκέπτης τους σ' αυτό το πέρασμα. Ήτανε τέτοια η στιγμή, που δεν υπήρχε τρόπος ν' αρνηθεί ο επισκέπτης κι έσπευσε να χωθεί σ' εκείνο το στενό πέρασμα, σκοντάφτοντας. Όταν έφτασε στην καρέκλα κάθισε, ρίχνοντας φιλύποπτες ματιές κατά τον Ραζουμίχιν.

"Μην ενοχλείσθε, ωστόσο", είπε ο Ραζουμίχιν. "Ο Ρόντια ήτανε άρρωστος πέντε μέρες και είχε παραληρήματα τρεις μέρες, αλλά τώρα συνήλθε και μάλιστα έφαγε με όρεξη. Από δω, είναι ο γιατρός που τον εξέτασε κι εγώ είμαι συμφοιτητής του Ρόντια, πρώην φοιτητής επίσης, και τώρα του κάνω τη νταντά. Μη δίνετε λοιπόν καμμιά προσοχή σε μας και μην ενοχλείσθε καθόλου. Συνεχίστε και πείτε ό,τι έχετε να πείτε".

"Σας ευχαριστώ. Μήπως όμως κάνω κακό στον άρρωστο με την παρουσία μου και την κουβέντα μου;", είπε ο Πιότρ Πετρόβιτς γυρίζοντας κατά τον Ζοσίμοβ.

"Όχι", απάντησε νωθρά ο Ζοσίμοβ, "μπορεί μάλιστα να τον κάνετε να ξεσκάσει". Και ξαναχασμουρήθηκε.

"Πάει πολλή ώρα που ξαναβρήκε τη μνήμη του, απ' το πρωί", συνέχισε ο Ραζουμίχιν.

Η οικειότητα του ήτανε τόσο ανοιχτόκαρδη, ώστε ο Πιότρ Πετρόβιτς άλλαξε κι άρχισε να αισθάνεται τώρα πιο άνετα, ίσως γιατί αυτός εδώ ο κακοντυμένος ζυπολιάς του παρουσιάστηκε σα φοιτητής.

"Η μητέρα σας...", άρχισε να λέει ο Λούζιν.

"Χμ!...", έκαμε ζοηρά ο Ραζουμίχιν.

Ο Λούζιν γύρισε και τον κοίταξε ερωτηματικά.

"Τίποτα, τίποτα, συνεχίστε. Έτσι μου ξεφεύγει, μόνο του".

Ο Λούζιν σήκωσε τους ώμους.

"Η μητέρα σας... όταν ακόμα βρισκόμουνα κοντά της, είχε αρχίσει να σας γράφει ένα γράμμα. Όταν έφτασα εδώ, άφησα επίτηδες να περάσουν λίγες μέρες για να είμαι απολύτως βέβαιος πως θα είσαστε εντελώς ενημερωμένος. Αλλά, με μεγάλη μου κατάπληξη...".

"Ξέρω, ξέρω", απάντησε άξαφνα ο Ρασκόλνικωφ φουρκισμένα και ανυπόμονα.

"Είσαστε ο μέλλον γαμπρός..... Καλά, το ξέρω. Κι είναι αρκετό αυτό".

Ο Πιότρ Πετρόβιτς προσβλήθηκε ασφαλώς, αλλά σώπασε. Δε μπορούσε να καταλάβει καλά-καλά τί σήμαινε αυτό. Η σιωπή κράτησε ένα λεπτό. Στο μεταξύ ο Ρασκόλνικωφ, που είχε γυρίσει λίγο προς το μέρος του για να του απαντήσει, άρχισε ξαφνικά να τον εξετάζει επίμονα και με μεγάλη περιέργεια σα να μην πρόφτασε να τον ιδεί καλά την πρώτη φορά ή σα να του 'κανε εντύπωση κάτι καινούργιο που του 'βρίσκε. Ανασήκωσε το κεφάλι του στο μαξιλάρι για να τον βλέπει πιο καλά.

Πραγματικά, ο Πιότρ Πετρόβιτς είχε στην όλη του εμφάνιση κάτι που έκανε εντύπωση, κάτι το ξεχωριστό, κάτι που δικαιολογούσε, θα 'λέγε κανείς, τον τίτλο του "μέλλοντος γαμπρού" που του πέταξε κατάμουτρα με αγένεια. Πρώτα-πρώτα, έβλεπε κανείς ολοκάθαρα ότι ο Πιότρ Πετρόβιτς κοίταζε να επωφεληθεί απ' τις λίγες μέρες που θα 'μένε στην πρωτεύουσα για να γίνει ωραιότερος και να

φρεσκαριστεί κάπως, περιμένοντας τη μνηστή του - πράγμα που ήτανε αθώοτατο και απολύτως φυσικό. Ακόμα και η ιδέα που φαινότανε να έχει για τον εαυτό του, υπερβολική ίσως, και που ήθελε να την ενισχύσει ακόμα πιο πολύ με την εξωτερική του εμφάνιση, θα μπορούσε να του συγχωρηθεί στην παρούσα περίπτωση, αφού στο κάτω-κάτω ήτανε μελλονύμφος. Όλα του τα ρούχα φαίνονταν σα να βγήκανε μόλις κείνη τη στιγμή από το ράφτη, όλα φαίνονταν τέλεια, μόνο που παραήτανε καινούργια κι έδειχναν ολοκάθαρα ότι έγιναν για κάποιον σκοπό. Αυτός ο σκοπός φαινότανε ακόμα και στο κομψότατο και κατακαίνουργιο καβουράκι του: Ο Πιότρ Πετρόβιτς του φερνόταν με υπερβολικό σεβασμό και το κράταγε πολύ προσεχτικά στα χέρια του. Το ίδιο πράγμα έδειχναν κι εκείνα τα υπέροχα μωβ γάντια του, γνήσια "Ζουβέν", και μόνο απ' το γεγονός πως απέφευγε να τα φορέσει αλλά τα κρατούσε απλώς στο χέρι του, σα στολίδι. Στο ντύσιμο του κυριαρχούσαν τα φωτεινά χρώματα που κάνουν πιο νέο τον άνθρωπο. Φορούσε ένα ωραίο καλοκαιρινό σακάκι, ανοιχτό καφέ, παντελόνι θερινό, πολύ ανοιχτόχρωμο, γιλέκο στο ίδιο χρώμα. Τα εσώρουχα του, που μόλις τα 'χε αγοράσει, ήτανε πολύ φίνα, στο λαιμό του είχε μια γραβάτα από βατίστα, πάρα πολύ λεπτή με ροζ γραμμούλες και, το σπουδαιότερο, όλα αυτά ταίριαζαν μια χαρά στο πρόσωπο του και στο σώμα του. Το πρόσωπο του ήτανε πολύ νεανικό και μάλιστα ευχάριστο, έτσι που να μην του φαίνονται καθόλου τα σαράντα του χρόνια. Πλαισιωνόταν και στις δυο μεριές ωραία από φαβορίτες καστανές, που ήτανε κουρεμένες σαν κοτολέτες και πύκνωναν με χάρη γύρω από το φρεσκοξυρισμένο και γυαλιστερό πηγούνι του. Ακόμα και τα μαλλιά του, που μόλις άρχιζαν ν' ασπρίζουν, καλοχτενισμένα και κατσαρωμένα στον κουρέα, δεν είχανε τίποτα το γελοίο επάνω του, ούτε και του 'διναν κείνο το ανόητο ύφος που προσδίδουν συνήθως τα κατσαρωμένα μαλλιά και σε κάνουν να φαίνεσαι σα Γερμανός νεόνυμφος.

Μπορεί να είχε κάτι το δυσάρεστο και αντιπαθητικό η επιβλητική, σοβαρή και αρκετά ωραία φυσιογνωμία του, αλλά αυτό πήγαζε από άλλα αίτια. Ο Ρασκόλνικωφ, αφού τον κοίταξε καλά-καλά, μ' ένα φαρμακερό χαμόγελο, ξανάφησε το κεφάλι του να πέσει στο μαξιλάρι κι άρχισε πάλι να κοιτάζει το ταβάνι σκεφτικά.

Ο κ. Λούζιν όμως δε θύμωσε και, καθώς φαίνεται, το πήρε απόφαση να μη δώσει για την ώρα σημασία σ' όλες αυτές τις παραξενιές. "Λυπούμαι πολύ που σας βρίσκω σ' αυτή την κατάσταση", είπε διακόπτοντας τη σιγή με δυσκολία. "Αν ήξερα πως είσαστε άρρωστος, θα ερχόμουνα νωρίτερα. Αλλά, βλέπετε, έχω τόσες και τόσες ασχολίες! Επί πλέον, έ; και μια δίκη πολύ σημαντική στην οποία είμαι υποχρεωμένος να παραστώ δικηγόρος ενώπιον του Αρείου Πάγου. Αφήνω τις άλλες μου ασχολίες που εύκολα μπορείτε να μαντέψετε. Περιμένω την οικογένεια σας, δηλαδή τη μητέρα σας και την αδελφή σας, από στιγμή σε στιγμή..."

Ο Ρασκόλνικωφ έκανε μια κίνηση και, κατά πώς φάνηκε, θέλησε να πει κάτι. Το πρόσωπο του έδειξε κάποια συγκίνηση. Ο Πιότρ Πετρόβιτς σταμάτησε, περίμενε, αλλά επειδή ο άλλος δεν έλεγε τίποτα συνέχισε:

"...Από στιγμή σε στιγμή! Έψαξα και τους βρήκα, έτσι εντελώς βιαστικά, ένα σπίτι".

"Πού;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ με αδύνατη φωνή.

"Όχι μακριά από δω, στην οικία Μπακαλέγιεβ". "Είναι στη λεωφόρο Βοζνεσένσκυ", είπε ο Ραζουμίχιν διακόπτοντας τους. "Τα δυο πατώματα της είναι ξενοδοχείο, τα 'χει νοικιάσει ο έμπορος Γιούσιν. Έχω πάει εκεί".

"Ναι, ξενοδοχείο είναι...".

"Για κλάματα όμως: Βρώμικες και μολυσμένες τρώγλες και μαζί με τ' άλλα πολύ ύποπτες. Γίνονται βρώμικα πράγματα: Ένας διάβολος ξέρει τί μούτρα κάθονται κεί μέσα... Κι εγώ ο ίδιος βρέθηκα σ' αυτό το μέρος για βρωμοδουλειά. Το νορα όμως, δεν είναι καθόλου ακριβό".

"Φυσικά, εγώ δε μπόρεσα να συγκεντρώσω όλες αυτές τις πληροφορίες, αφού μάλιστα βρίσκομαι τόσο λίγο εδώ", απάντησε ο Πιότρ Πετρόβιτς, κάπως ταραγμένος. "Κατά τα άλλα όμως, τα δυο δωμάτια που έπιασα είναι πολύ καθαρά. Κι επειδή τα χρειαζόμαστε για μικρό χρονικό διάστημα... βρήκα κιόλας το πραγματικό, θέλω να πω το... μελλοντικό σπίτι μας", εξακολούθησε γυρίζοντας κατά τον Ρασκόλνικωφ. "Το επισκευάζουν τώρα και, για την ώρα, είμαι κι εγώ σε πανσιόν, στης κυρίας Λιπεβέχσελ, στο διαμέρισμα ενός νέου μου φίλου, του Αντρέι Σεμιόνοβιτς Λεμπεζιάντικωφ".

"Λεμπεζιάντικωφ;", είπε αργά-αργά ο Ρασκόλνικωφ, σα να θυμότανε κάτι.

"Ναι! Αντρέι Σεμιόνοβιτς Λεμπεζιάντικωφ, υπάλληλος υπουργείου... Μήπως τον γνωρίζετε;"

"Ναι... όχι...", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ.

"Με συγχωρείτε. Ρωτήσατε έτσι, ώστε μου φάνηκε πως... Ήμουνα άλλοτε κηδεμόνας του... Είναι πολύ καλός νέος και προοδευτικός... Μου αρέσει να κάνω παρέα με νέους. Απ' αυτούς μαθαίνει κανείς πολλά καινούργια πράγματα".

Ο Πιότρ Πετρόβιτς τους κοίταξε όλους, περιμένοντας να επιδοκιμάσουν τα λόγια του.

"Από ποια άποψη;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ.

"Από την άποψη την πλέον σοβαρή, την ουσιαώδη να πούμε", απάντησε ο Πιότρ Πετρόβιτς, που χάρηκε πολύ επειδή τον ρώτησαν. "Εγώ, ξέρετε, είχα δέκα χρόνια να 'ρθω στην Πετρούπολη. Όλοι αυτοί οι νεωτερισμοί, οι μεταρρυθμίσεις, οι νέες ιδέες, έχουν φτάσει βέβαια και στην επαρχία, αλλά για να τις ιδεί κανείς καθαρότερα και ολοκληρωμένα, πρέπει να βρίσκεται στην Πετρούπολη, Η πεποίθησής μου είναι λοιπόν ότι βλέπει και μαθαίνει κανείς περισσότερα παρακολουθώντας τη νέα μας γενιά. Και ομολογώ ότι πολύ το χαίρομαι".

"Ποιο πράγμα;". "Η ερώτησή σας είναι αόριστη. Μπορεί να κάνω λάθος, πιστεύω όμως ότι ανακαλύπτω έτσι μια άποψη πιο καθαρή, με περισσότερη κριτική αίσθηση, να πούμε, μια στάση ζωής πιο πρακτική...".

"Αυτό είναι αλήθεια", είπε βαριεστημένα ο Ζοσίμοβ. "Λες ψέματα! Δεν υπάρχει τέτοια στάση", απάντησε ο Ραζουμίχιν. "Είναι κάτι που αποχτιέται πολύ δύσκολα και δεν πέφτει απ' τον ουρανό. Πάνε διακόσια χρόνια τώρα που ξεμάθαμε να καταπιανόμαστε πρακτικά με τις δουλειές. Ιδέες, δε λέω όχι, μπορεί να

υπάρχουνε πολλές", πρόσθεσε γυρίζοντας κατά τον Πιότρ Πετρόβιτς, "και η έφεση προς το καλό υπάρχει, έστω και σε νηπιακή κατάσταση, ακόμα και τίμιοι άνθρωποι υπάρχουν, παρ' όλο που έχουν πέσει εδώ του κόσμου οι λωποδύτες. Πρακτικό πνεύμα όμως, δεν υπάρχει. Η αντίληψη αυτή δε συμβιβάζεται με την ξυπολησιά. Φορεί μπότες'".

"Δε συμεριρίζομαι τη γνώμη σας", απάντησε ο Πιότρ Πετρόβιτς με ολοφάνερη ευχαρίστηση. "Βέβαια, υπάρχουν ενθουσιασμοί, υπάρχουν ξεστρατίσματα, αλλά πρέπει να είμαστε δίκαιοι: Ο ενθουσιασμός αυτός δείχνει πως -το 'χουμε πάρει ζεστά και πως οι εξωτερικές συνθήκες δεν είναι εντελώς όπως θα έπρεπε να είναι. Κάναμε λίγα, γιατί δεν είχαμε τον καιρό να κάνουμε περισσότερα. Αφήνω κατά μέρος τα μέσα. Κατά την άποψη μου, υπάρχει κιόλας κάτι που είναι γεγονός: Διαδόθηκαν ιδέες καινούργιες, χρήσιμες, διαδόθηκαν ορισμένα έργα νέα και χρήσιμα, αντί για τις παλιές ρομαντικές ονειροπολήσεις. Η λογοτεχνία μας ωρίμασε, πολλές απαίσιες προλήψεις εξοστρακίστηκαν... Μ' ένα λόγο, αποκοπήκαμε οριστικά από το παρελθόν. Και αυτό, κατά την ταπεινή μου γνώμη, είναι κάτι".

"Τα 'χει μάθει όλα απ' έξω για να μας κάνει τον σπουδαίο", είπε ξαφνικά ο Ρασκόλνικωφ.

"Είπατε τίποτα;", ρώτησε ο Πωτρ Πετρόβιτς που δεν άκουσε καλά.

Αλλά δεν πήρε απάντηση. "Όλα αυτά είναι πολύ σωστά", είπε ο Ζοσίμοβ επεμβαίνοντας βιαστικά.

"Δεν είναι έτσι;", συνέχισε ο Πιότρ Πετρόβιτς, ρίχνοντας ένα φιλικό βλέμμα προς τον Ζοσίμοβ. "θα συμφωνείτε και σεις, φαντάζομαι", εξακολούθησε γυρίζοντας κατά τον Ραζουμίχιν. Στα λόγια του υπήρχε κιόλας κάποιος τόνος θριάμβου και παρά λίγο να προσθέσει: "νεαρέ μου". "Πρέπει να παραδεχθείτε, πως υπάρχει μια πορεία προς τα μπρος ή μια πρόοδος, όπως λένε, έστω και μόνον στον τομέα της επιστήμης και της οικονομίας".

"Κοινοτοπίες!". "Όχι, δεν είναι κοινοτοπίες! Ως τώρα, λόγου χάριν, μου έλεγαν:

"Αγάπα τον πλησίον σου", εξακολούθησε ο Λούζιν με άκαιρη, ίσως, βιασύνη.

"Τον αγαπώ την πλησίον μου αλλά τί βγαίνει απ' αυτό; Βγαίνει πως πρέπει να μοιράσω μαζί του το παλτό μου κόβοντας το στα δύο, οπότε θα μείνουμε κι οι δύο γυμνοί, γιατί καθώς λέει και η ρούσικη παροιμία: "Όποιος κυνηγάει πολλούς λαγούς, δεν πιάνει κανένα". Έρχεται λοιπόν η επιστήμη και σου λέει: "Αγάπα, πρώτα απ' τους άλλους, τον εαυτό σου, γιατί όλα σ' αυτόν τον κόσμο στηρίζονται στο ατομικό συμφέρον. Αγαπώντας μονάχα τον εαυτό σου, θα κάνεις τις δουλειές σου όπως πρέπει και θα σου μείνει το παλτό σου ολόκληρο". Η πολιτική οικονομία προσθέτει πως όσο περισσότερες ατομικές επιχειρήσεις δημιουργούνται στην κοινωνία, μ' άλλα λόγια όσο περισσότερα ολόκληρα παλτά βρίσκονται σ' αυτή, τόσο πιο πολύ στέρεα είναι τα θεμέλια της και το κοινό έργο εμφανίζεται οργανωμένο κοινωνικά. Συνεπώς, αποχτώντας ένα αγαθό αποκλειστικά και μόνο για τον εαυτό μου, το αποχτώ ταυτόχρονα και για όλους τους άλλους. Κι απ' αυτό βγαίνει ότι ο πλησίον μου παίρνει από μένα κάτι παραπάνω από το μισό παλτό. Κι αυτό, όχι χάρις στην ιδιωτική και ατομική

γενναιοδωρία, αλλά εξαιτίας της γενικής προόδου. Η ιδέα είναι απλή, δυστυχώς όμως άργησε, ώσπου να βρεί το δρόμο της. Και δεν χρειάζεται πολύ μυαλό για να καταλάβουμε ότι..."

"Συγνώμη", είπε ξερά ο Ραζουμίχιν διακόπτοντας τον, "επειδή κι εγώ επίσης δεν έχω, πολύ μυαλό, ας σταματήσουμε εδώ. Αρχίζοντας αυτή τη συζήτηση, είχα ένα σκοπό. Όλη αυτή η φλυαρία, όλες αυτές οι αυτοπαρηγορίες και οι ατέλειωτες κοινοτοπίες μ' έχουν αηδιάσει, τρία χρόνια τώρα, τόσο πολύ ώστε κοκκινίζω όχι όταν μιλάω εγώ, αλλά κι όταν ακούω άλλους να μιλούν γι' αυτά τα πράγματα. Φυσικά, εσείς νομίζετε πως θα 'τανε πολύ καλό να μας επιδείξετε τις γνώσεις σας. Είναι πολύ ανθρώπινο και δεν σας κατακρίνω γι' αυτό. Ήθελα μόνο να μάθω τι είδους άνθρωπος είσαστε γιατί, ξέρετε, τώρα τελευταία άρχισαν να γίνονται ενθουσιώδεις οπαδοί της κοινής υποθέσεως πολλοί καταφερτζήδες. Και ό,τι κι αν άγγιζαν το παραμόρφωσαν τόσο πολύ, που στο τέλος τα βρώμισαν όλα! Αρκετά λοιπόν!"

"Κύριε!", άρχισε να λέει με πληγωμένη αξιοπρέπεια ο Λούζιν, "δε φαντάζομαι να θέλετε να πείτε πως εγώ..."

"Παρακαλώ, παρακαλώ... Πώς θα μπορούσα; Αρκετά όμως", απάντησε κοφτά ο Ραζουμίχιν. Και συνέχισε απότομα την κουβέντα του με τον Ζοσίμοβ.

Ο Πιότρ Πετρόβιτς είχε την εξυπνάδα να δεχτεί αμέσως την εξήγηση που του 'δωσε ο Ραζουμίχιν. Εξ άλλου σκόπευε να φύγει σε δυο λεπτά.

"Ελπίζω", είπε γυρίζοντας κατά τον Ρασκόλνικωφ, "ότι η σημερινή γνωριμία μας θα γίνει ακόμα στενότερη όταν θα σηκωθείτε, λόγω των περιστατικών που γνωρίζετε... Σας εύχομαι, κυρίως, καλήν ανάρρωση".

Ο Ρασκόλνικωφ ούτε γύρισε να τον κοιτάξει. Ο Πιότρ Πετρόβιτς ετοιμαζότανε να σηκωθεί.

"Σίγουρα, κάποιος απ' τους πελάτες της τη σκότωσε", είπε ο Ζοσίμοβ κατηγορηματικά.

"Ασφαλώς", παραδέχθηκε ο Ραζουμίχιν. "Ο Πορφυρής δε λέει ποτέ τι σκέφτεται, ωστόσο, ανακρίνει όλους αυτούς που έβαζαν ενέχυρο στη γριά".

"Τους ανακρίνει;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ πολύ δυνατά.

"Ναι, γιατί;"

"Τίποτα".

"Και πώς τους ξέρει;", ρώτησε ο Ζοσίμοβ.

"Ανέφερε μερικούς ο Κοχ. Τα ονόματα μερικών άλλων ήτανε γραμμένα στα χαρτάκια που περιτύλιγαν τ' αντικείμενα. Τέλος, είναι και μερικοί που πήγανε από μόνοι τους αμέσως μόλις το 'μαθαν".

"Αυτός που το 'κάνε θα πρέπει να είναι μεγάλο μούτρο και πολύ έμπειρος. Τι κουράγιο που σου το 'χε, ο παλιάνθρωπος. Τι' αποφασιστικότητα!"

"Ε, λοιπόν, αυτό ακριβώς δεν συμβαίνει", απάντησε ο Ραζουμίχιν διακόπτοντας τον. Σ' αυτό ακριβώς γελιόσαστε όλοι σας. Εγώ ισχυρίζομαι ότι ο δολοφόνος δεν είναι ούτε έμπειρος ούτε επιδέξιος και ότι, προφανέστατα, το έγκλημα αυτό είναι το πρώτο του. Υπόθεσε ότι πρόκειται για έναν ικανότατο παλιάνθρωπο και θα ιδείς αμέσως πως όλα γίνονται απίθανα. Αν, αντίθετα, τον πάρεις για άπειρο,

βγαίνει το συμπέρασμα πως μονάχα η τύχη του τον γλύτωσε. Αλλά και τί δε μπορεί να κάνει η τύχη; Να σκεφτείς μονάχα ότι δε μπόρεσε, ίσως, να προβλέψει τα εμπόδια που θα του παρουσιάζονταν! Και πώς την έκανε τη δουλειά; Παίρνει αντικείμενα που άξιζαν είκοσι ή τριάντα ρούβλια το καθένα, γεμίζει μ' αυτά τις τσέπες του και ψάχνει στην κασέλα της γριάς, ανάμεσα στα κουρέλια, τη στιγμή που στο πάνω συρτάρι του κομμού, βρισκότανε ένα κουτί με χίλια πεντακόσια ρούβλια σε κέρματα - χώρια τα χαρτονομίσματα! Δεν ήξερε να κλέψει. Μόνο να σκοτώσει τα κατάφερε. Είναι αρχάριος, σου λέω, αρχάριος! Τα 'χασε. Και τα κατάφερε να ξεφύγει όχι από δικούς του υπολογισμούς, αλλά εντελώς τυχαία".

"Μιλάτε ασφαλώς για την τελευταία δολοφονία εκείνης της γριάς χήρας δημοσίου υπαλλήλου;", ρώτησε ο Πιότρ Πετρόβιτς γυρίζοντας κατά τον Ζοσίμοβ και θέλοντας ν' ανακτευθεί στη συζήτηση.

Είχε σηκωθεί κιάλας όρθιος και κρατούσε στα χέρια του τα γάντια και το καπέλο του, αλλά προτού να φύγει ήθελε σώνει και καλά να πεί ακόμα μερικά σοφά λόγια. Ήτανε ολοφάνερο πως επιθυμούσε να τους αφήσει καλή εντύπωση και η ματαιοδοξία του κυριάρχησε στη λογική του.

"Ναι, ακούσατε τίποτα γι' αυτό;".

"Και βέβαια άκουσα. Από τους γείτονες...".

"Ξέρετε τίποτα λεπτομέρειες;".

"Δεν μπορώ να πω ότι ξέρω λεπτομέρειες, εκείνο όμως που μ' ενδιαφέρει σ' αυτή την υπόθεση είναι τα παρεπόμενα, τουτέστιν το όλον πρόβλημα που τίθεται. Αφήνω κατά μέρος το γεγονός ότι τα τελευταία πέντε χρόνια η εγκληματικότητα αυξάνει συνεχώς στην κατώτερη τάξη. Αφήνω επίσης κατά μέρος τις λεηλασίες και τους εμπρησμούς που συνεχίζονται παντού αδιάκοπα. Εκείνο που μου φαίνεται πολύ παράξενο είναι ότι η εγκληματικότητα αυξάνει και στις ανώτερες σφαίρες με τον ίδιο ρυθμό, παράλληλα, να πούμε. Βλέπεις ένα πρώην φοιτητή που ληστεύει ταχυδρομικό αμάξι μες στον δημόσιο δρόμο. Πάρα πέρα βλέπεις ανθρώπους με ιδέες προοδευτικές, ανθρώπους της καλύτερης κοινωνικής τάξεως, που τυπώνουν πλαστά χαρτονομίσματα! Στη Μόσχα πάλι βλέπεις και πιάνουν μια ολόκληρη συμμορία από παραχαράκτες που έφτιαχναν ομολογίες του τελευταίου δανείου: ένας από τους κυριότερους ενόχους, είναι καθηγητής της παγκοσμίου ιστορίας. Αλλού πάλι σκοτώνουν ένα γραμματέα της Πρεσβείας μας στο εξωτερικό, για να του κλέψουν τα λεφτά ή και γι' άλλους λόγους, πιο μυστικούς... Αν κι αυτή η γριά τοκογλύφος σκοτώθηκε από κάποιον που ανήκει στην ανώτερη τάξη - γιατί οι άνθρωποι του λαού καθ' όσον ξέρω, δεν έχουν χρυσά αντικείμενα για να τα βάλουν ενέχυρο- τότε πώς να εξηγήσουμε αυτή την αποχαλίνωση που ενδημεί σ' ένα μεγάλο μέρος των πλέον καλλιεργημένων μας στρωμάτων;".

"Πολύ συντελούν σ' αυτό οι οικονομικές αναστατώσεις", είπε ο Ζοσίμοβ.

"Πώς να το εξηγήσουμε;", έκανε ο Ραζουμίχιν. "Εξηγείται, απλούστατα, με τη μόνιμη απουσία κάθε πρακτικού πνεύματος στις οικονομικές μας σχέσεις".

"Τί θέλετε να πείτε δηλαδή;".

"Ξέρετε, τί απάντησε εκείνος ο καθηγητής που λέτε στη Μόσχα όταν τον ρώτησαν γιατί παραχάραξε τις ομολογίες; "Όλοι πλουτίζουν με κάθε μέσο!

"Ήθελα και γω να πλουτίσω γρηγορότερα". Δε θυμάμαι επί λέξει τα λόγια του, αλλά η ουσία τους ήτανε ότι ήθελε να κάνει γρήγορα περιουσία με, ελάχιστα έξοδα και δίχως κόπο! Συνηθίσαμε να κάνουμε μια ζωή άνετη, να ζούμε εις βάρος των άλλων, να τρώμε μουσκεμένο παξιμάδι. Κι ύστερα, όταν έρθει η ώρα, ο καθένας δείχνει τί είναι ικανός να κάμει...".

"Και όμως η ηθική! Υπάρχουν και νόμοι...".

"Μα, γιατί ανησυχείτε σεις;", είπε ο Ρασκόλνικωφ επεμβαίνοντας ξαφνικά. "Είναι η πρακτική εφαρμογή της θεωρίας σας".

"Της θεωρίας μου;".

"Βγάλετε τα συμπεράσματα της αρχής που διακηρύξατε πριν από λίγο και θα ιδείτε πως απ' αυτή βγαίνει ότι μπορούμε να στραγγαλίζουμε τους ανθρώπους".

"Για τ' όνομα του θεού!", φώναξε ο Λούζιν.

"Όχι, δεν είναι αυτό", απάντησε ο Ζοσίμοβ.

Ο Ρασκόλνικωφ ήτανε κατακίτρινος, το πάνω χείλος του έτρεμε ελαφρά, ανάσαινε με δυσκολία.

"Σ' όλα υπάρχει μέτρο", εξακολούθησε αγέρωχα ο Λούζιν. "Η ιδέα για την οργάνωση της οικονομίας δεν είναι ως την ώρα προτροπή για δολοφονία. Κι αν υποθέσουμε μόνον ότι...".

"Είναι ή δεν είναι αλήθεια", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ διακόπτοντας τον με φωνή που έτρεμε από την οργή και όπου διέκρινε κανείς κάτι σαν άγρια χαρά, "πως είπατε στην αρραβωνιαστικιά σας... τη στιγμή μάλιστα που σας έδινε τη συγκατάθεση της... πως είσαστε εξαιρετικά ευτυχής που είναι πάμφτωχη, γιατί είναι καλύτερα να παντρεύεται κανείς μια γυναίκα δίχως δεκάρα για να 'χει πάντοτε αυτός το λόγο... και για να της το χτυπάει πως του είναι υποχρεωμένη;".

"Κύριε!...", φώναξε ο Λούζιν οργισμένα και κομπιάζοντας... "Πώς διαστρέφετε έτσι τη σκέψη μου; Με συγχωρείτε, αλλά είμαι υποχρεωμένος να σας δηλώσω ότι οι φήμες που έφτασαν ως τα αυτιά σας ή μάλλον που σας διαβιβάστηκαν είναι εντελώς αβάσιμες... και... και υποψιάζομαι ότι... με μια λέξη... αυτό το βέλος... με μια λέξη, η μητέρα σας... Ανεξαρτήτως αυτού και παρ' όλα της τ' άλλα χαρίσματα, μου φάνηκε σα γυναικούλα κάπως έξαλλη με ιδέες ρομαντικές... Ωστόσο, μου ήτανε αδύνατο να υποθέσω ότι θα διαστρέβλωνε τόσο πολύ τα πράγματα με τη φαντασία της και τελικά... τελικά να...".

"Ξέρετε κάτι;", ούρλιαξε ο Ρασκόλνικωφ, ενώ ανασηκώθηκε στο μαξιλάρι του και τον κοίταζε με μάτια που πετούσαν φλόγες. "Ξέρεις κάτι;".

"Τί πράγμα;".

"Μια λέξη μόνο αν έχετε το θράσος να πείτε για τη μητέρα μου ακόμα, μία μόνο... θα σας πετάξω απ' τη σκάλα με κλωτσιές".

"Τί σ' έπιασε;", φώναξε ο Ραζουμίχιν.

Ο Λούζιν χλώμιασε και δάγκωσε τα χείλη του.

"Α, ώστε έτσι... Ακούστε, κύριε", άρχισε να λέει ύστερα από μια μικρή παύση ενώ προσπαθούσε με όλες του τις δυνάμεις να συγκρατηθεί, παρ' όλο που πνιγότανε απ' τη λύσσα του, "όταν ήρθα εδώ μέσα πρόσεξα την παράξενη υποδοχή που μου κάνατε, αλλά έμεινα επίτηδες για να ιδώ ως πού θα πήγαινε

αυτό. Θα μπορούσα να συγχωρήσω πολλά σ' έναν άνθρωπο άρρωστο... και συγγενή μου... αλλά τώρα... δε σας επιτρέπω να...".

"Δεν είμαι άρρωστος!", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ.

"Τόσο το χειρότερο...".

"Άει στο διάβολο!".

Ο Λούζιν όμως είχε κιόλας βγεί έξω, δίχως ν' αποτελειώσει τη φράση του, περνώντας ξανά ανάμεσα στο τραπέζι και την καρέκλα, ενώ ο Ραζουμίχιν σηκώθηκε τώρα για να τον αφήσει να χαιρετήσει τον Ζοσίμοβ που από κάμποση ώρα του έκανε νόημα ν' αφήσει ήσυχο τον άρρωστο. Ο Λούζιν αποτραβήχτηκε σηκώνοντας με προσοχή το καπέλο ως το ύψος του ώμου του τη στιγμή που έσκυβε για να περάσει το κατώφλι. Μπορούσε να καταλάβει κανείς, ακόμα κι από τη σκυφτή πλάτη του, πως έφευγε πληγωμένος βαθύτατα.

"Πώς φέρνεσαι έτσι;", είπε ο Ραζουμίχιν κουνώντας το κεφάλι του με αμηχανία.

"Άφησε με! Αφήστε με όλοι σας!", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ. "θα μ' αφήσετε επί τέλους δήμιοι; Δε σας φοβάμαι! Κανέναν δε φοβάμαι! Κανέναν! Έξω από δω. θέλω να μείνω μόνος, μόνος, μόνος!".

"Πάμε", είπε ο Ζοσίμοβ κάνοντας νόημα με το κεφάλι του στον Ραζουμίχιν.

"Μα, μπορούμε να τον αφήσουμε μόνο του σ' αυτή την κατάσταση;".

"Πάμε", ξανάπε ο Ζοσίμοβ επιμένοντας.

Και βγήκε έξω. Ο Ραζουμίχιν σκέφτηκε μια στιγμή και ύστερα έτρεξε πίσω του.

"Θα 'τανε ακόμα χειρότερα αν δεν φεύγαμε", είπε ο Ζοσίμοβ που είχε φτάσει κιόλας στη σκάλα. "Δεν πρέπει να τον νευριάζουμε...".

"Μα, τί έχει;".

"Αν δοκίμαζε καμιά ευχάριστη και δυνατή συγκίνηση! Να τί του χρειάζεται! Πριν από λίγο είχε ξαναβρεί τις δυνάμεις του... Ξέρεις, κάτι έχει μέσα στο κεφάλι του... κάποια επίμονη ιδέα τον βασανίζει... αυτό φοβούμαι. Σίγουρα, αυτό είναι!".

"Ναι, ίσως να 'ναι αυτός ο κύριος Πιότρ Πετρόβιτς. Από τη συζήτηση τους φαίνεται καθαρά πως θα παντρευτεί την αδελφή του Ρασκόλνικωφ και πως ο Ρόντια το 'μαθε από κάποιο γράμμα που έλαβε προτού αρρωστήσει".

"Ποιος διάβολος τον έφερε αυτή τη στιγμή εδώ; Μας τα χάλασε όλα ίσως. Πρόσεξες όμως πόσο αδιάφορος είναι για όλα, πως δεν ανοίγει για τίποτα το στόμα του; Μονάχα μ' ένα πράγμα γίνεται έξω φρενών: Μ' αυτή τη δολοφονία...".

"Ναι, ναι... συμφώνησε ο Ραζουμίχιν. Το είδα και γω πολύ καθαρά. Τον ενδιαφέρει και τον ανησυχεί αυτό το ζήτημα. Γιατί τον τρόμαξαν πολύ με τούτη τη δολοφονία στο αστυνομικό τμήμα, την ίδια μέρα που άρχισε η αρρώστια του. Έπεσε λιπόθυμος όταν τ' άκουσε".

"Καλά, θα μου τα διηγηθείς αυτά με λεπτομέρειες απόψε και θα σου πω ύστερα κάτι. Μ' ενδιαφέρει πολύ και θα ξαναπεράσω να μάθω νέα του σε μισή ώρα. Πάντως, δεν υπάρχει φόβος να του ξαναμπεί πυρετός".

"Σ' ευχαριστώ! θα σε περιμένω στην Πατσένκα και θα τον προσέχω μέσω της Ναστάσιας".

Όταν έμεινε μόνος του ο Ρασκόλνικωφ, άρχισε να κοιτάζει την υπηρέτρια νευριασμένα και με ανυπομονησία. Εκείνη όμως δεν έλεγε να φύγει.

"Θα πάρεις τώρα τσάι;", τον ρώτησε.

"Αργότερα! θέλω να κοιμηθώ τώρα. Άφησε με...".

Και γύρισε απότομα κατά τον τοίχο. Η Ναστάσια έφυγε.

6

Μόλις όμως βγήκε εκείνη, πετάχτηκε αμέσως επάνω, σύρτωσε την πόρτα, έλυσε το πακέτο που του έφερε ο Ραζουμίχιν και που το είχε ξαναδέσει με τους σπόγγους κι άρχισε να ντύνεται. Παράξενο όμως! θα 'λέγε κανείς πως ηρέμησε, ξαφνικά, ολότελα. Δεν απέμενε πια τίποτα απ' το μισότρελλο παραλήρημα που τον βασάνιζε πριν από λίγο, ούτε απ' τον πανικόβλητο τρόπο που τον κατείχε τις τελευταίες μέρες. Για πρώτη φορά τώρα βρισκόταν σε μια παράξενη και απροσδόκητη ηρεμία. Οι κινήσεις του ήταν ακριβέστατες, ξεκάθαρες κι έδειχναν αποφασιστικότητα και δραστηριότητα. "Σήμερα, σήμερα κιόλας", μουρμούριζε. Καταλάβαινε πως ήταν αδύνατος ακόμα, αλλά ένιωθε μια έντονη ψυχική παρόρμηση που έφτανε ως την μακαριότητα, ως την έμμονη ιδέα. Κι αυτό του έδινε κουράγιο και σιγουριά. Εξάλλου ήλπιζε πως δε θα σωριαζότανε στο δρόμο. Αφού ντύθηκε καλά με τα καινούργια ρούχα, κοίταξε τα λεφτά που ήτανε πάνω στο τραπέζι. Σκέφτηκε λίγο κι ύστερα τα 'βαλε στην τσέπη του. Ήτανε εικοσιπέντε ρούβλια. Πήρε και τα ρέστα απ' τα δέκα ρούβλια που ξόδεψε ο Ραζουμίχιν για να αγοράσει τα ρούχα κι ύστερα ξεσύρτωσε σιγά-σιγά την πόρτα και βγήκε απ' την κάμαρα του. Κατεβαίνοντας τη σκάλα έριξε μια ματιά απ' την πόρτα της κουζίνας που ήτανε ορθάνοιχτη: Η Ναστάσια με τις πλάτες γυρισμένες προς το μέρος του, είχε σκύψει και φύσαγε το σαμοβάρι της σπιτονοικοκυράς. Δεν τον κατάλαβε καθόλου. Αλλά ποιος να φανταζότανε πως θα το 'σκαγε; Ένα λεφτά αργότερα βρισκότανε κιόλας στο δρόμο. Ήτανε οχτώ η ώρα και βασίλευε ο ήλιος. Η ατμόσφαιρα ήτανε αποπνιχτική, όπως και χτες, εκείνος όμως ανάσαινε λαίμαργα τον βρωμερό και πηγμένο στη σκόνη αέρα που έβλαψε η μεγαλούπολη. Στην αρχή, ένιωθε μια μικρή ζαλάδα: Κάτι σαν άγριος δυναμισμός έλαμψε ξαφνικά στα φλογισμένα μάτια του και στο αδυνατισμένο και κατάχλωμο πρόσωπο του. Δεν ήξερε και μάλιστα ούτε και σκέφτηκε καθόλου πού θα πήγαινε. Ένα μόνο ήξερε: Πως "έπρεπε να τελειώνει πια μ' αυτό, σήμερα κιόλας, αμέσως, μια και καλή, διαφορετικά δε θα ξαναγύριζε στο δωμάτιο του, γιατί δεν ήθελε να ζει έτσι". Πώς θα τέλειωνε όμως; Με ποιόν τρόπο; Δεν είχε την παραμικρή ιδέα κι ούτε το σκεφτότανε καθόλου. Την απόδιωχνε αυτή τη σκέψη γιατί ήτανε πολύ βασανιστική. Ένιωθε μόνο πως έπρεπε ν' αλλάξουν όλα με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, "οτιδήποτε και να γίνει", επαναλάβαινε με απόγνωση, με σιγουριά και αποφασιστικότητα.

Από παλιά συνήθεια ξαναπήρε το δρόμο όπου περιδιάβαζε άλλοτε και τράβηξε κατ' ευθείαν για την σαναγορά. Πριν να φτάσει εκεί, μπροστά σ' ένα μικρό

ψιλικατζίδικο, στο πεζοδρόμιο, είδε έναν νέο με κατάμαυρα μαλλιά που έπαιζε στη λατέρνα ένα σκοπό πολύ ρομαντικό και συνόδευε το τραγούδι μιας κοπελίτσας δεκαπέντε χρονών, που στεκόταν όρθια, αντίκρυ του, στο πεζοδρόμιο, και ήτανε ντυμένη σαν κοκότα, με κρινολίνο, κοντογούνι, γάντια κι ένα ψάθινο καπέλο στολισμένο με φτερά κατακόκκινα. Όλα όμως ήτανε παλιά και στραπατσαρισμένα. Με μια φωνή σπασμένη και καμπαρετζούδικη αλλά αρκετά καλή και δυνατή, έλεγε το τραγούδι της περιμένοντας να της πετάξουν δυο καπίκια απ' το μαγαζί. Ο Ρασκόλνικωφ στάθηκε μαζί με δυο-τρεις άλλους που άκουγαν το τραγούδι, έβγαλε από την τσέπη του πέντε καπίκια και τ' ακούμπησε στο χέρι της. Η μικρή έπαψε απότομα το τραγούδι της στην πιο ψηλή και την πιο συγκινημένη νότα, φωνάζοντας στον οργανοπαίχτη: "Φτάνει!". Και προχώρησαν κι οι δυο τους στο παρά κάτω μαγαζί.

"Σας αρέσουν τα τραγούδια του δρόμου;" ρώτησε απότομα ο Ρασκόλνικωφ έναν μεσόκοπο διαβάτη που στεκότανε δίπλα του κι άκουγε. Εκείνος τον κοίταξε με απέραντη κατάπληξη.

"Εμένα μου αρέσουν", συνέχισε ο Ρασκόλνικωφ, μ' έναν τρόπο όμως σα να μιλούσε για κάθε άλλο, παρά για τραγούδια του δρόμου. "Μου αρέσει να τραγουδάνε με λατέρνα, στη θλιμμένη, την υγρή και κρύα βραδιά του φθινοπώρου, προπάντων στην υγρή, τότε που τα πρόσωπα των περαστικών είναι πρασινωπά και αρρωστιάρικα. Ή, ακόμα καλύτερα, όταν το μαλακό χιόνι πέφτει ολόισα, δίχως την παραμικρή πνοή ανέμου, καταλαβαίνετε; Και όταν λάμπουν τα φώτα του γκαζιού, μέσα απ' το χιόνια.

"Δεν ξέρω... με συγχωρείτε...", ψιθύρισε ο κύριος τρομαγμένος και απ' την ερώτηση και απ' το παράξενο παρουσιαστικό του Ρασκόλνικωφ. Κι αμέσως πέρασε στην απέναντι μεριά του δρόμου. Ο Ρασκόλνικωφ προχώρησε ολόισα μπροστά του και βγήκε στη γωνιά της σαναγοράς, στο ίδιο μέρος όπου εκείνος ο μικροπωλητής και η γυναίκα του κουβέντιαζαν τότε με την Ελισάβετ. Αλλά δεν τους είδε τώρα εκεί. Θυμήθηκε το μέρος, στάθηκε, κοίταξε τριγύρω του και είπε σ' ένα παιδί που φορούσε κόκκινο πουκάμισο και χασμουριότανε μπροστά στην πόρτα ενός αλευράδικου:

"Δεν ήτανε κεί πέρα, στη γωνιά, ένας μικροπωλητής με τη γυναίκα του;". "Εδώ μαζεύονται του κόσμου οι εμπορευόμενοι", απάντησε το παιδί κοιτάζοντας τον Ρασκόλνικωφ περιφρονητικά σχεδόν.

"Πώς τον λένε;". "Τον λένε όπως τον βαφτίσανε".

"Εσύ, μήπως κατά τύχην είσαι από το Ζαρασκ; Από ποια επαρχία;". Το παιδί τον ξανακοίταξε με τον ίδιο τρόπο.

"Εμείς, εξοχότατε, δε μένουμε σ' επαρχία. Είναι περιφέρεια ο τόπος μας. Ταξίδευε όμως μόνο τ' αδερφάκι μου κι εγώ καθόμουνα στο σπίτι. Δεν ξέρω τίποτα λοιπόν και να με συμπαθάτε, εξοχότατε". "Και κεί πάνω τί είναι; Ταβέρνα;".

"Είναι καφενείο, κι έχει μπιλιάρδο... βρίσκεις μάλιστα εκεί μέσα και πριγκήπισσες... Χμ!".

Ο Ρασκόλνικωφ πήγε στην απέναντι μεριά της πλατείας. Εκεί, στη γωνιά, είχε μαζευτεί ένα μπουλούκι, όλοι τους χωριάτες. Τρύπωσε κι αυτός εκεί μέσα, κοιτάζοντας τα πρόσωπα τους. Κάτι τον έσπρωχνε να πιάσει κουβέντα με όλο τον κόσμο, οι μουζίκιοι όμως δεν του 'διναν καμιά προσοχή: Είχανε μαζευτεί σε μικρές μικρές ομάδες και κουβέντιαζαν για τις δουλειές τους. Στάθηκε μια στιγμή και ύστερα, αφού σκέφτηκε, πήρε το δεξιό πεζοδρόμιο και τράβηξε κατά τη λεωφόρο Β.

Βγαίνοντας από τη σαναγορά μπήκε σ' ένα στενό δρομάκι. Πολλές φορές είχε ξαναπεράσει απ' αυτό το δρομάκι που βγάζει απ' την πλατεία στη λεωφόρο Σαντόβαγια. Τον τελευταίο καιρό, όταν τον έπιανε αηδία, κάτι τον τράβαγε σ' αυτό το μέρος "για να σιχαθεί ακόμα περισσότερο". Τώρα πήγαινε προς τα εκεί χωρίς να σκέφτεται τίποτα.

Υπάρχει εκεί πέρα ένα μεγάλο κτίριο που στεγάζει μόνο μπιραρίες, εστιατόρια και ταβέρνες. Κάθε τόσο έβγαιναν από κεί γυναίκες, ντυμένες πολύ πρόχειρα, σα να 'τανε "να πεταχτούν ως τη γειτόνισσα", με το φόρεμα τους μόνο και χωρίς καπέλο. Σε δυο-τρεις μεριές, είχανε μαζευτεί παρέες-παρέες, πάνω στο πεζοδρόμιο και προ πάντων μπροστά στις πόρτες υπογείων όπου, κατεβαίνοντας δυο σκαλιά, βρισκόσυνα σε κέντρα διασκεδάσεως, μάλλον ύποπτα. Σ' ένα απ' αυτά, γινότανε κείνη τη στιγμή μεγάλος σαματάς: Κάποιος γρατζούνναγε κιθάρα, τραγουδούσαν κι είχαν έρθει σε μεγάλα κέφια. Μπροστά στην πόρτα στριμώχνονταν ένα τσούρμιο γυναίκες, άλλες καθισμένες στα σκαλιά, άλλες πάνω στο πεζοδρόμιο κι άλλες στέκονταν όρθιες κουβεντιάζοντας. Λίγο πιο πέρα, ένας μεθυσμένος φαντάρος με το τσιγάρο στο στόμα, κλυδωνιζότανε βλασημώντας δυνατά: θα 'λέγε κανείς πως κάπου ήθελε να μπει' αλλά είχε ξεχάσει πού. Ένας κουρελής βριζότανε με κάποιον άλλο κουρελή. Κι ένας που ήτανε στουπί στο μεθύσι είχε τεντωθεί ξάπλα, καταμεσίς στο δρόμο. Ο Ρασκόλνικωφ στάθηκε κοντά στην πιο μεγάλη παρέα των γυναικών.

Μιλούσαν όλες τους με βραχνιασμένη φωνή, φορούσαν τσίτινα φουστάνια, παπούτσια από προβιά και ήτανε ξεσκουφωτες. Μερικές φαίνονταν πάνω από σαράντα χρονών, υπήρχαν όμως και δεκαεφτάρες, αλλά όλες τους σχεδόν είχανε μάτια μαυρισμένα από το ξύλο.

Το τραγούδι κι όλος αυτός ο σαματάς που ερχότανε απ' το υπόγειο τράβηξε την προσοχή του Ρασκόλνικωφ, χωρίς κι ο ίδιος να ξέρει γιατί. Μεσ στα χαχανητά και τις φωνές, ακουγόταν μια λεπτή φωνούλα που συνοδευότανε από κιθάρα και κάποιος που χόρευε ξεφρενιασμένα, χτυπώντας τα τακούνια του στο ρυθμό του τραγουδιού. Ο Ρασκόλνικωφ σκύβοντας μπροστά στην είσοδο και κοιτάζοντας κατά μέσα, άκουγε σκυθρωπός και βυθισμένος στις σκέψεις του.

Όμορφε και χεροδύναμέ μου μη με δέρνεις άδικα!... έλεγε η λεπτή φωνή εκείνου που τραγουδούσε. Ο Ρασκόλνικωφ ένιωσε μιαν ακατακίνητη επιθυμία να τ' ακούσει κείνο το τραγούδι, σα να είχανε μονάχα αυτόν το σκοπό όλες του οι σκέψεις.

"Αν πήγαινα κεί μέσα!", είπε από μέσα του. "Γελάνε! Είναι μεθυσμένοι! Γιατί να μη μεθύσω κι εγώ σα γουρούνι;".

"Δε θα περάσετε, κύριε;", ρώτησε μια απ' τις γυναίκες, με μια φωνή αρκετά καθαρή και όχι βραχνιασμένη ακόμα.

Ήτανε νέα και η μόνη απ' όλες που δε φαινότανε αποκρουστική.

"Ω, τί όμορφη που είσαι!", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ γυρίζοντας και κοιτάζοντας την.

Εκείνη χαμογέλασε. Το κοπλιμέντο της άρεσε πολύ.

"Και συ είσαι ομορφόπαιδο", του είπε.

"Μμ! Όμορφος! Πετσί και κόκκαλο!", παρατήρησε μια άλλη γυναίκα με φωνή μπεκρούς.

"Μωρέ, αυτός έχει βγεί από νοσοκομείο!",

Ο Ρασκόλνικωφ έκανε να συνεχίσει το δρόμο του.

"Ακούστε κύριε!", φώναξε η κοπέλα βλέποντας τον να φεύγει.

"Τί είναι;".

"Ξέρετε, καλέ μου κύριε", του λέει ντροπαλά, "εγώ θα το 'θελα πολύ να πέρναγα μαζί σας μερικές ωρίτσες, αλλά ντρέπομαι να σας το πω. Δώστε μου, ωραίε μου ιππότη, έξη καπικάκια για να πιω ένα ποτήρι!".

Ο Ρασκόλνικωφ έβγαλε από την τσέπη του όσα έτυχε να πιάσει στη χούφτα του: Δεκαπέντε καπικάκια.

"Αχ, τί καλός που είσαστε!".

"Πώς σε λένε;".

"Θα ζητήσεις τη Ντουκλίντα".

"Ορίστε τρόποι!", είπε μια από τις άλλες γυναίκες δείχνοντας την Ντουκλίντα με το κεφάλι. Μα πώς μπορούν και ζητιανεύουν έτσι; Εμένα μου φαίνεται πως θα πέθαινα απ' τη ντροπή μου!".

Ο Ρασκόλνικωφ γύρισε και κοίταξε με περιέργεια εκείνη που είχε μιλήσει. Ήτανε μια γυναίκα τριαντάρα, βλογοκομμένη, με καταμπλαβισμένο όλο της το πρόσωπο και πρησμένο τ' απάνω χείλος της. Είχε πεί τις επικρίσεις της με αταραξία και σοβαρότητα.

"Μα, πού το 'χω διαβάσει", σκεφτότανε ο Ρασκόλνικωφ φεύγοντας από εκεί, "πού διάβασα το τί αισθάνεται ο καταδικασμένος σε θάνατο, μια ώρα πριν πεθάνει; Αν, λέει, μπορούσε να ζήσει κάπου, σε μια κορφή, σ' ένα βράχο που να χωράνε ίσα-ίσα τα πόδια του, ενώ τριγύρω του θα υπάρχει άβυσσος, ωκεανός, αιώνια σκοτάδια, μοναξιά αιώνια που θα τη δέρνει αιώνια η καταιγίδα, αν έπρεπε να μείνει σε μια σπιθαμή τόπο, όλη του τη ζωή, χίλια χρόνια, ολόκληρη την αιωνιότητα, θα προτιμούσε να ζει έτσι, παρά να πεθάνει αμέσως! Να ζήσει, να ζήσει μονάχα και τίποτ' άλλο! Αδιάφορο πώς, να ζήσει όμως!".

"Θεέ μου! Πόσο αλήθεια είναι αυτό! Πόσο αλήθεια, είναι Κύριε! Ο άνθρωπος είναι άθλιος... Και είναι άθλιος όποιος τον λέει άθλιο επειδή είναι άθλιος", πρόσθεσε σε λίγο.

Μπήκε σ' έναν άλλο δρόμο: "Μπα! Το "Παλαί ντε Κρυστάλ!". Κάτι είχε πει ο Ραζουμίχιν γι' αυτό το "Παλαί ντε Κρυστάλ". Αλλά, τί ήθελα να κάνω εδώ; Α, ναι!... Να διαβάσω εφημερίδες. Ο Ζοσίμοβ είπε πως το διάβασε στις εφημερίδες!...".

"Έχετε εφημερίδες;", ρώτησε μπαίνοντας σ' ένα καφενείο πολύ ευρύχωρο και μάλιστα ευπρόσωπο, που είχε πέντε μεγάλους χώρους, άδειους σχεδόν.

Δυο-τρεις πελάτες έπιναν τσάι. Πιο πέρα, σε μια άλλη αίθουσα ήτανε μια παρέα τρεις-τέσσερις κι έπιναν σαμπάνια, καθισμένοι γύρω από ένα τραπέζι. Ο Ρασκόλνικωφ νόμισε πως γνώρισε ανάμεσα τους τον Ζαμιότοβ. Αλλά από τόσο μακριά δε μπορούσε να ιδεί καλά. "Και τί με νοιάζει;" είπε μέσα του. "θέλετε βότκα;", ρώτησε το γκαρσόνι.

"Δώσε μου τσάι. Και φέρε μου τις εφημερίδες, τις παλιές, των πέντε τελευταίων ημερών, θα πάρεις καλό πουρμπουάρ".

"Μάλιστα κύριε. Πάρτε τις σημερινές. Μήπως θέλετε και καμιά βότκα;".

Ακούμπησαν μπροστά του τις παλιές εφημερίδες και το τσάι. Κάθισε κι άρχισε να ψάχνει: "Ίζλερ, Ίζλερ. Οι Αζτέκοι. Οι Αζτέκοι. Ίζλερ. Μπάρτολα. Μάσιμο. Οι Αζτέκοι. Ίζλερ - μπα που να πάρει ο διάβολος! Α, να τα "διάφορα γεγονότα". Μια γυναίκα έπεσε από τη σκάλα. Ακαριαίως θάνατος εμπόρου λόγω υπερβολικής χρήσεως οινοπνευματωδών... Πυρκαγιά εις προάστιον της Πετροπόλεως... Άλλη πυρκαγιά εις προάστιον της Πετροπόλεως. Κι άλλη ακόμα πυρκαγιά εις προάστιον της Πετροπόλεως. Ίζλερ, Ίζλερ, Ίζλερ, Μάσιμο. Α να, εδώ είναι".

Βρήκε επί τέλους εκείνο που ζητούσε κι άρχισε να διαβάζει: Οι γραμμές χοροπηδούσαν μπροστά στα μάτια του, ωστόσο μπόρεσε να διαβάσει τα γεγονότα ως το τέλος κι άρχισε να ψάχνει γρήγορα-γρήγορα για τα νεώτερα στα επόμενα φύλλα. Έτρεμαν νευρικά τα χέρια του καθώς ξεφύλλιζε τις εφημερίδες. Ξαφνικά, κάποιος ήρθε και κάθισε δίπλα, στο τραπέζι του. Τον κοίταξε: Ήτανε ο Ζαμιότοβ, ο ίδιος ο Ζαμιότοβ, με το συνηθισμένο του παρουσιαστικό: Με τα δαχτυλίδια του πάντοτε, με τις αλυσιδίτσες του, με τη χωρίστρα του που χώριζε τα μαύρα κατσαρωμένα και παρφουμαρισμένα του μαλλιά, με το κομψό γλέκο του, τη λίγο φθαρμένη ρεντικότα του και το ελαφρά στραπατσαρισμένο πουκάμισο του. Ήτανε εύθυμος - χαμογελούσε, τουλάχιστον, με ευθυμία και καλοσύνη. Το σκουρόχρωμο πρόσωπο του φαινότανε ξαναμμένο λίγο απ' τη σαμπάνια που είχε πει'. ;

"Μπα! Σεις εδώ;", άρχισε να λέει κατάπληκτος και μ' ένα τόνο που έδινε την εντύπωση πως γνωρίζονταν από πολύν καιρό. Μα, χτες ακόμα ο Ραζουμίχιν, μου έλεγε πως δεν είχατε συνέλθει ακόμα. Τί παράξενο! Το ξέρετε πως είχα έρθει στο δωμάτιο σας;".

Ο Ρασκόλνικωφ ήξερε πολύ καλά πως ο Ζαμιότοβ θα τον πλευρίζε. Παραμέρισε τις εφημερίδες και γύρισε προς το μέρος του. Στα χείλη του πλανιότανε ένα χαμόγελο σαρκαστικό.

"Το ξέρω πως ήρθατε", απάντησε. "Μου το είπανε. Ψάξατε μάλιστα να βρείτε και την κάλτσα μου. Ξέρετε πως ο Ραζουμίχιν είναι ξετρελλαμένος μαζί σας, από την ημέρα που πήγατε στις Λουίζας Ιβάνοβνα - σ' αυτής που προσπαθούσατε να την υπερασπίσετε την άλλη φορά. Κάνατε νοήματα στον υπολοχαγό-Μπαρούτη αλλά εκείνος δεν έπαιρνε χαμπάρι, το θυμόσαστε; Γιατί δεν καταλάβαινε; Το πράγμα, ωστόσο, ήταν ολοφάνερο, ε;".

"Τί εκρηκτικός που είναι!".

"Ο Μπαρούτης;"

"Όχι ο φίλος σας ο Ραζουμίχιν".

"Την περνάτε όμως ζάχαρη, κύριε Ζαμιότοβ. Έχετε ελευθέρως είσοδο στα πιο ευχάριστα μέρη. Ποιος την κερνάει τώρα τη σαμπάνια που πίνετε;"

"Εμείς οι ίδιοι την πληρώσαμε... Γιατί θέλετε σώνει και καλά να μου την πλήρωσαν άλλοι;"

"Για λάδωμα. Όλα τα εκμεταλλεύσαστε εσείς", είπε ο Ρασκόλνικωφ γελώντας σαρκαστικά. "Αλλά δεν πειράζει καλό μου παιδί. Δεν πειράζει". Πρόσθεσε χτυπώντας τον στον ώμο. "Δεν το είπα αυτό για να σας στενοχωρήσω, "έτσι από αγάπη το 'πα και για να γελάσουμε", όπως έλεγε κι ο Μπογιατζής όταν γρονθοκοπούναγε τον Μίτκα... ξέρετε, στην υπόθεση της γριάς".

"Σεις πού το ξέρετε;"

"Χμ! εγώ, ίσως να ξέρω περισσότερα κι από σας".

"Τί παράξενος άνθρωπος που είσαστε!... Είναι φανερό πως είσαστε ακόμα πολύ άρρωστος. Δεν έπρεπε να βγείτε έξω".

"Σας φαίνομαι παράξενος;"

"Ναι. Τί κάνετε εδώ; Διαβάζετε εφημερίδες;"

"Μάλιστα. Διαβάζω εφημερίδες".

"Όλο για πυρκαγιές γράφουν".

"Δε μ' ενδιαφέρουν οι πυρκαγιές".

Καθώς το 'λέγε αυτό, κοίταζε το Ζαμιότοβ αινιγματικά. Τα χείλη του ζάρωσαν πάλι από ένα χαμόγελο ειρωνικό.

"Όχι, δε διαβάζω για τις πυρκαγιές", συνέχισε κλείνοντας το μάτι στον Ζαμιότοβ. Ομολογήστε όμως, νεαρέ μου, ότι είχατε μεγάλη φαγούρα να μάθετε τί διάβαζα στις εφημερίδες".

"Δε μ' ενδιαφέρει καθόλου. Έτσι το 'πα, εντελώς τυχαία. Μήπως δεν είχα το δικαίωμα να σας ρωτήσω; Γιατί είσαστε πάντοτε τόσο..."

"Ακούστε, είσαστε ένας άνθρωπος μορφομένος, γραμματισμένος, έ;"

"Έχω βγάλει το γυμνάσιο", απάντησε ο Ζαμιότοβ με κάποια περηφάνεια.

"Το γυμνάσιο, ε; Ω, γλυκό μου σπουργιτάκι! Έχει και σπουδαία χωρίστρα το παιδί, δαχτυλίδια, σωστό πλουσιόπαιδο! Αχ, αγαπητέ μου, τί χαριτωμένο αγοράκι που είσαστε!"

Και πάνω σ' αυτό ο Ρασκόλνικωφ ξέσπασε σ' ένα σπασμωδικό γέλιο, κατάμουτρα στον Ζαμιότοβ. Αυτός, έκανε λίγο προς τα πίσω, όχι γιατί ψυχράθηκε, αλλά απ' την κατάπληξη του.

"Ω! Τί παράξενος που είσαστε!", ξαναείπε πολύ σοβαρά. "Στοιχηματίζω ότι πάντοτε θα βρισκόσαστε σε παραλήρημα!"

"Παραλήρημα; Εγώ; Κάνεις λάθος, ομορφονιέ μου!... Ωστε, λοιπόν, σου φαίνομαι παράξενος, ε; Ας το πούμε με τη λέξη που πρέπει, με βρίσκετε περίεργο, περίεργο, ε;"

"Ναι, είσαστε περίεργος".

"Γενικά, θέλετε να μάθετε τί έψαχνα να βρω, ε; Κοιτάτε πόσες εφημερίδες είπα να μου φέρουνε. Κι αυτό γεννάει υποψίες, ε;".

"Για λέγετε λοιπόν".

"Στυλώστε το λοιπόν τ' αυτιά σας".

"Γιατί να τα στυλώσω;".

"Θα σας το πω αργότερα. Για την ώρα, φίλτατέ μου, σας δηλώνω ότι... ή μάλλον όχι! "Ομολογώ". Όχι, ούτε κι αυτό δεν είναι! "Καταθέτω και σεις σημειώνετε" - να τη η σωστή έκφραση! Έτσι, λοιπόν, καταθέτω ότι διάβασα, ότι είχα την περιέργεια να διαβάσω, ότι έψαξα, ότι βρήκα... (μισόκλεισε τα μάτια και στάθηκε λίγο), ότι έψαξα να βρω τις λεπτομέρειες για το θάνατο της γριάς και μάλιστα ότι γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο ήρθα εδώ μέσα", είπε στο τέλος μουρμουριόταν σχεδόν, φέρνοντας το πρόσωπο του, πολύ κοντά στο πρόσωπο του Ζαμιότοβ.

Ο Ζαμιότοβ τον κοίταξε επίμονα χωρίς να κινηθεί καθόλου, χωρίς ν' αποτραβήξει το πρόσωπο του από το πρόσωπο του Ρασκόλνικωφ. Εκείνο που φάνηκε ακόμα πιο παράξενο στον Ζαμιότοβ ήταν ακριβώς η σιγή που κράτησε ένα λεπτό, χωρίς να πάνσουν καθόλου να κοιτάζονται έτσι σ' αυτό το χρονικό διάστημα.

"Ε, λοιπόν!", φώναξε ξαφνικά νευριασμένα και μη ξέροντας πια τί να υποθέσει, "τι μπορεί να με νοιάζει εμένα τί διαβάζατε εσείς; Τι' σημασία έχει αυτό;".

"Έχει τη σημασία ότι πρόκειται πάντοτε για κείνη τη γριά", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ μουρμουριστά πάλι και χωρίς να κλονιστεί καθόλου από το ξεφωνητό του Ζαμιότοβ, "για την ίδια γριά που, καθώς θυμόσαστε, μ' έκανε να λιποθυμήσω την άλλη φορά στο αστυνομικό τμήμα, τότε που μιλάγατε γι' αυτή. Καταλαβαίνετε τώρα;".

"Μα τί; Τί σημαίνει αυτό το "καταλαβαίνετε";", ψιθύρισε ο Ζαμιότοβ, τρομοκρατημένος σχεδόν.

Το σοβαρό και ατάραχο πρόσωπο του Ρασκόλνικωφ άλλαξε με μιας και, ξαφνικά, ξέσπασε σ' ένα νευρικό γέλιο, που θα 'λέγε κανείς πως ήτανε ανίκανος να το συγκρατήσει. Σαν αστραπή πέρασε απ' το μυαλό του και θυμήθηκε με διαύγεια την αίσθηση που είχε δοκιμάσει τότε, όταν στεκότανε όρθιος πίσω απ' την πόρτα, με τον μπαλντά στο χέρι, και χοροπηδούσε ο συρτής και φώναζαν οι άλλοι δυο απ' έξω και προσπαθούσαν ν' ανοίξουν βρίζοντας. Είχε νιώσει τότε ξαφνικά την επιθυμία να τους βρήσει χυδαία, να τους προσβάλει, να τους βγάλει τη γλώσσα, να τους χλευάσει και να γελάει, να γελάει, να ξεραθεί στα γέλια κάτω απ' τη μύτη τους!

"Η τρελλός είσαστε, ή ..", είπε ο Ζαμιότοβ και σταμάτησε σα να του πέρασε απότομα μια σκέψη απ' το μυαλό.

"Η; Τί άλλο; Η; Εμπρός, λέγετε το, λέγετε".

"Τίποτα...", απάντησε ο Ζαμιότοβ οργισμένα. "Όλα αυτά είναι παλαβομάρες!".

Σώπασαν και οι δύο. Ο Ρασκόλνικωφ ύστερα από το απότομο και σπασμωδικό εκείνο γέλιο, έγινε ξαφνικά σκεπτικός και μελαγχολικός. Ακούμπησε τον αγκώνα του στο τραπέζι και στήριξε το κεφάλι του στο χέρι του. Φαινότανε σα να ξέχασε ολότελα τον Ζαμιότοβ. Η σιγή κράτησε κάμποσο.

"Γιατί δεν πίνετε το τσάι σας;", είπε ο Ζαμιότοβ. "θα κρυώσει".

"Ε; Τί πράγμα; Το τσάι μου; Ας είναι...".

Έφερε το φλιτζάνι στα χείλη του, έφαγε μια μπουκιά ψωμί και, καθώς κοίταζε τον Ζαμιότοβ, φάνηκε σα να 'ρχεται πάλι στην πραγματικότητα και ν' αποτινάζει το λήθαργο του. Το πρόσωπο του ξαναπήρε σε μια στιγμή την ειρωνική έκφραση που είχε και πριν. Εξακολούθησε να πίνει το τσάι του.

"Σήμερα, κάτι τέτοιες βρωμοδουλειές δίνουν και παίρνουν", είπε ο Ζαμιότοβ. "Τώρα τελευταία διάβαζα στα "Νέα της Μόσχας" ότι έπιασαν μια συμμορία παραχαράκτες στη Μόσχα. Είχανε φτιάξει ολόκληρη εταιρεία κι έβγαζαν πλαστά χαρτονομίσματα".

"Ου, είναι καιρός που έγινε αυτό! Πάει τώρα ένας μήνας που το διάβασα", απάντησε ήσυχα-ήσυχα ο Ρασκόλνικωφ. "Ωστε λοιπόν, κατά τη γνώμη σας, ήτανε απατεώνες, ε;", πρόσθεσε χαμογελώντας χλευαστικά.

"Αλλά τί ήτανε;".

"Αυτοί; Παιδαρέλια, ατζαμήδες κι όχι απατεώνες! Να μαζευτούν, ακούς, πενήντα τόσοι άνθρωποι γι' αυτή τη δουλειά! Μα, είναι δυνατό; Σε τέτοιες δουλειές τρεις είναι πολλοί και πάλι πρέπει ο καθένας να 'ναι για τον άλλον πιο σίγουρος κι από τον εαυτό του τον ίδιο. Φτάνει ένας μονάχα απ' αυτούς να πιεί λίγο παρά πάνω και να φλυαρίσει κι αμέσως όλη η δουλειά γίνεται μπουρλότο. Α, τους ατζαμήδες! Εμπιστεύονται ανθρώπους που δεν είναι σίγουροι και τους στέλνουν ν' αλλάξουν τα πλαστά χαρτονομίσματα στην Τράπεζα! Μα, μπορείς ν' αναθέσεις τέτοια δουλειά στον πρώτο τυχόντα; Τέλος πάντων. Ας υποθέσουμε ότι οι ατζαμήδες πετύχαιναν, ας υποθέσουμε ότι τα κατάφερνε καθένας τους ν' ανταλλάξει από ένα εκατομμύριο. Κι ύστερα; Μπορεί να κρατήσει αυτό το πράγμα σ' όλη τη ζωή τους; Καθένας, σ' ολόκληρη τη ζωή του, θα εξαρτάται από τους άλλους. Καλύτερα να πάει να κρεμαστεί. Εκείνοι όμως δε μπόρεσαν ν' ανταλλάξουν τα πλαστά. Ο πρώτος που παρουσιάστηκε στο γκισέ, πήρε πέντε χιλιάδες ρούβλια και τα χέρια του έτρεμαν Μέτρησε τις τέσσερις πρώτες χιλιάδες και την πέμπτη την πήρε αμέτρητη γιατί κοίταζε μονάχα πώς να τα χώσει στην τσέπη του και να το σκάσει όσο το δυνατό γρηγορότερα. Φυσικά, δημιούργησε υπόνοιες και όλη η υπόθεση βούλιαξε εξαιτίας αυτού του ηλιθίου. Μα, αυτό είναι απαράδεχτο!".

"Το ότι έτρεμαν τα χέρια του;", ρώτησε ο Ζαμιότοβ. "Για μένα είναι αυτονόητο, είμαι απολύτως σίγουρος γι' αυτό. Υπάρχουν περιπτώσεις που δεν μπορεί να συγκρατηθεί κανείς".

"Πώς το εννοείτε δηλαδή αυτό το πράγμα;".

"Να, σεις τώρα, για πείτε μου, θα μπορούσατε να συγκρατηθείτε; Εγώ, δε θα μπορούσα. Να διατρέχω τέτοιους κινδύνους για εκατό ρούβλια! Να παρουσιαστώ μ' ένα πλαστό χαρτονόμισμα και πού; Στο γκισέ μιας Τράπεζας. Όχι! Εγώ θα τα 'χανα αμέσως. Σεις, δε θα τα χάνατε;".

Ο Ρασκόλνικωφ αισθάνθηκε και πάλι μια τρομερή επιθυμία να του βγάλει τη γλώσσα. Πού και πού ένα παγωμένο ρίγος πέρναγε στη ραχοκοκκαλιά του.

"Εγώ δε θα φερνόμουνα έτσι", άρχισε να λέει αδιάφορα. "Να τί θα 'κάνα για ν' ανταλλάξω το χαρτονόμισμα: θα μέτραγα και θα ξαναμέτραγα το λιγότερο

τέσσερις φορές την πρώτη χιλιάδα, ελέγχοντας την υδάτινη γραμμή στο κάθε χαρτονόμισμα. Ύστερα, θα 'πίανα τη δεύτερη χιλιάδα, θα την μέτραγα πρώτα κι ύστερα θα τράβαγα από τη μέση της δεσμίδας ένα χαρτονόμισμα των δέκα ρουβλίων, θα το εξέταζα καλά-καλά στο φως, θα το γύριζα από δω κι από κει για να ιδώ μήπως είναι πλαστό.

"Δεν έχω, ξέρετε, εμπιστοσύνη", θα 'λεγα, "μια συγγένισσά μου, έχασε είκοσι πέντε ρούβλια γιατί της πάσαραν ένα χαρτονόμισμα πλαστό". Και πάνω σ' αυτό θα του έπλαθα ένα παραμύθι. Ύστερα, όταν θα έφτανα στην τρίτη χιλιάδα, "μια στιγμή", θα του 'λεγα, "μου φαίνεται ότι δε μέτρησα καλά την έβδομη εκατοντάδα, εκείνη εκεί, στη δεύτερη χιλιάδα, ναι, έχω τώρα μια αμφιβολία". Και θ' άφηνα την τρίτη χιλιάδα για να ξαναπάρω τη δεύτερη - κι έτσι θα το πήγαινα ως το τέλος. Κι όταν θα μέτραγα και την πέμπτη χιλιάδα, θα τράβαγα στην τύχη ένα χαρτονόμισμα, θα το κοίταζα κάμποση ώρα στο φως και ύστερα θα του 'λεγα με κάποια αμφιβολία: "Δώστε μου ένα άλλο, σας παρακαλώ".

Όσπου ο ταμίας θα γινότανε μπαρούτι και δε θα 'ξερε πώς να με ξεφορτωθεί. Φυσικά, θα 'φευγα στο τέλος, θ' άνοιγα την πόρτα, αλλά και πάλι θα ξαναγύριζα, "με συγχωρείτε θα 'λεγα" και θα τους ζητούσα ακόμα μια μικροπληροφορία. Να τι θα 'κάνα εγώ!".

"Αού! Πολύ τρομερά τα λέτε", είπε γελώντας ο Ζαμιότοβ. "Αυτά όμως είναι λόγια. Στην πράξη θα τα βρίσκατε μπαστούνια. Ξέρετε τί λέω εγώ; Κατά τη γνώμη μου, όχι σεις και γω, αλλά και ο πιο τέλειος κακούργος δε μπορεί να είναι σίγουρος για τον εαυτό του. Κοιτάξτε τώρα, για να μην πηγαίνουμε πιο μακριά, πάρτε τούτο το παράδειγμα: Σκότωσαν μια γριά στη συνοικία μας. Είναι ολοφάνερο πως το έγκλημα το έκανε ένας τρομερός κακούργος που τα 'παίξε κορώνα-γράμματα, μέρα μεσημέρι. Ο δολοφόνος γλύτωσε ως εκ θαύματος. Και όμως, τα χέρια του έτρεμαν, δεν τα κατάφερε να κλέψει, δε μπόρεσε να προχωρήσει ως το τέλος, τον πρόδωσαν τα γεγονότα".

Ο Ρασκόλνικωφ θύμωσε.

"Τον πρόδωσαν! Πηγαίνετε λοιπόν να τον πιάσετε, κυνηγήστε τον, ντε!", φώναξε κοροϊδεύοντας τον Ζαμιότοβ με άγρια χαρά.

"Έννοια σας και θα τον πιάσουμε".

"Ποιος; Εσείς; Σεις θα τον πιάσετε; Βρε θα τον κυνηγάτε χρόνια. Για σας, εκείνο που έχει τη μεγαλύτερη σημασία, είναι να μάθετε ποιος ξοδεύει πολλά λεφτά. Άλλοτε, λέτε, δεν είχε λεφτά και ξαφνικά, το ρίχνει στη σπατάλη. Πώς μπορεί να μην είναι ένοχος; Σ' αυτό κι ένα παιδάκι ακόμα μπορεί να σας τη φέρει – φτάνει να το θέλει μονάχα".

"Είναι γεγονός ότι όλοι ενεργούν μ' αυτόν τον τρόπο", απάντησε ο Ζαμιότοβ. "Το φόνο τον καταφέρνουν σχετικά επιδέξια, ύστερα όμως τους τσιμπάμε στις ταβέρνες. Βλέποντας τους να σκορπάνε έτσι τα λεφτά, τους υποψιαζόμαστε. Δεν είναι όλοι τόσο πονηροί, όσο εσείς. Δε θα πηγαίνατε βέβαια στην ταβέρνα, εσείς".

Ο Ρασκόλνικωφ ζάρωσε τα φρύδια του και κοίταξε επίμονα τον Ζαμιότοβ.

"Έχετε, φαίνεται, όρεξη και θα θέλατε πολύ να μάθετε πώς θα ενεργούσα εγώ σ'

αυτή την περίπτωση, ε;", ρώτησε τσατισμένος.

"Και βέβαια θα μ' ενδιέφερε", απάντησε εκείνος αδίσταχτα και σοβαρά. Θα 'λέγε μάλιστα κανείς πως το βλέμμα του κι η φωνή του είχανε τώρα μια υπερβολική σοβαρότητα.

"Τό θέλετε πολύ;".

"Πάρα πολύ".

"Ωραία. Να λοιπόν τί θα έκανα", άρχισε να λέει ο Ρασκόλνικωφ, πλησιάζοντας πάλι το πρόσωπο του στο πρόσωπο του Ζαμιότοβ, και κοιτάζοντας τον κατάματα. Μίλαγε ξανά μουρμουριστά, σε σημείο που ο Ζαμιότοβ ένιωσε τούτη τη φορά να τον διαπερνάει ένα ρίγος. "Να τί θα έκανα: θα έπαιρνα τα λεφτά και τα κοσμήματα κι έπειτα βγαίνοντας από κει, δίχως να χάσω ούτε λεπτό, δίχως δισταγμούς, θα πήγαινα σ' ένα ερημικό μέρος, σε κάνα περιβόλι περιμαντρωμένο (ή κάτι παρόμοιο), θα είχα επισημάνει απ' τα πριν καμμιά μεγάλη πέτρα, μέχρι είκοσι κιλά, όχι μακριά από την μάντρα και που θα βρισκότανε σε κείνη τη θέση από τότε ίσως που χτιζότανε το σπίτι, θα σήκωνα την πέτρα, που θα 'χε από κάτω φυσικά μια γούβα, και θα 'χωνα κει μέσα τα κοσμήματα και τα λεφτά. Ύστερα θα ξανάβαζα την πέτρα στη θέση της και θα πάταγα γύρω-γύρω το χώμα για να μη φαίνεται τίποτα. Έπειτα θα 'φευγα. Για ένα χρόνο, για δυο, για τρία, ούτε θα ζύγωνα καθόλου να τα πάρω. Ε, άντε πια να ψάξετε. Πέταξε το πουλάκι".

"Είσαστε τρελλός", απάντησε ο Ζαμιότοβ που, δίχως να ξέρει γιατί, τα είπε αυτά τα λόγια ψιθυριστά και τραβήχτηκε ξαφνικά από κοντά του. Τα μάτια του Ρασκόλνικωφ πέταγαν αστραπές, είχε γίνει κατακίτρινος και το πάνω του χείλος άρχισε να τρέμει. Έσκυψε όσο μπορούσε προς το μέρος του Ζαμιότοβ κι άρχισε να σαλεύει τα χείλη του, δίχως όμως να βγάζει μιλιά. Κύλησε έτσι μισό λεπτό. Ήξερε τί έκανε, αλλά δε μπορούσε να συγκρατηθεί. Η φοβερή λέξη, όπως την άλλη φορά ο σύρτης της πόρτας, ήτανε έτοιμη να εκτιναχθεί από τα χείλη του, ήτανε έτοιμη να ξεκολλήσει, αν δεν τη συγκρατούσε ο Ρασκόλνικωφ.

"Κι αν αυτός που σκότωσε τη γριά και την Ελισάβετ είμαι εγώ;" ψιθύρισε ξαφνικά.

Και αμέσως ύστερα συνήλθε.

Ο Ζαμιότοβ τον κοίταξε χαμένα κι έγινε άσπρος σαν πανί. Στο πρόσωπο του φάνηκε ένα χαμόγελο.

Ο Ρασκόλνικωφ τον κοίταξε με κακία.

"Μα είναι δυνατό;", ψιθύρισε έτσι που μόλις ακούστηκε η φωνή του.

"Ομολογήστε ότι το πιστέψατε", είπε τέλος, ψυχρά και χλευαστικά. "Δεν είναι έτσι; Το πιστέψατε;".

"Καθόλου, καθόλου! Τώρα, μάλιστα, το πιστεύω λιγότερο από κάθε άλλη φορά", βιάστηκε ν' απαντήσει ο Ζαμιότοβ.

"Επιτέλους, πιαστήκατε! Πιάστηκε το σπουργιτάκι μας! Συνεπώς, το είχατε πιστέψει προηγουμένως αφού τώρα το πιστεύετε "λιγότερο από κάθε "άλλη φορά;"".

"Καθόλου", φώναξε ο Ζαμιότοβ, ολοκάθαρα θορυβημένος. "Με τρομάζατε επίτηδες με κάνατε να το πιστέψω".

"Ωστε δεν το πιστεύετε; Μα τότε για ποιο πράγμα μιλάγατε την ώρα που έφευγα από το τμήμα; Και γιατί ο υπολοχαγός Μπαρούτης με ανάκρινε ύστερα από την λιποθυμία μου; Έλα γκαρσόν", φώναξε στο σερβιτόρο και σηκώθηκε με το καπέλο στα χέρια. "Τι χρωστάω;"

"Τριάντα καπίκια όλα κι όλα", είπε εκείνος που έφτασε τρέχοντας.

"Πάρε κι άλλα είκοσι για πουρμπουάρ. Κοίτα πόσα έχω", είπε απλώνοντας κατά τον Ζαμιότοβ το χέρι του που έτρεμε και ήταν γεμάτο χαρτονομίσματα. Κόκκινα και μπλε χαρτονομίσματα, είκοσι πέντε ρούβλια όλα μαζί. Πού τα βρήκα; Και το ολοκαίνουργιο κοστούμι μου πού το οικονόμησα; Και όμως ξέρετε πολύ καλά πως είμαι εντελώς αδέκαρος. Βάζω στοίχημα πως έχετε ανακρίνει κιόλας τη σπιτονοικοκυρά μου. Τέλος πάντων, αρκετά! Assez cause Καλή αντάμωση και χάρηκα".

Βγήκε έξω ανατριχιάζοντας από μια αίσθηση παράξενη, από κάτι σαν υστερία ανάκατη με ένα είδος έντονης χαράς, ήτανε όμως σκυθρωπός και τρομερά εξαντλημένος. Το πρόσωπο του έκανε κάτι σπασμούς σα να τον είχε βρεί πριν από λίγο κρίση επιληψίας. Και η εξάντληση του όσο πήγαινε και μεγάλωνε. Τώρα, ξανάβρισκε όλες του τις δυνάμεις με τον παραμικρό ερεθισμό, αλλά σε λίγο τίς έχανε πάλι με την ίδια ταχύτητα. Όταν ο Ζαμιότοβ έμεινε μόνος του, στάθηκε κάμποση ώρα ακόμα στην ίδια θέση, βυθισμένος στις σκέψεις του. Ο Ρασκόλνικωφ, χωρίς να το υποψιαστεί καθόλου, αναστάτωσε όλες του τις σκέψεις σχετικά μ' ένα σημείο και τόν έκανε ν' αποκρυσταλλώσει γνώμη μια για πάντα.

"Ο Ηλίας Πετρόβιτς είναι ηλίθιος!", είπε αποφασιστικά.

Μόλις ο Ρασκόλνικωφ άνοιξε την πόρτα, έπεσε πάνω στον Ραζουμίχιν που έμπαινε κείνη τη στιγμή. Είχανε φτάσει και οι δυο σ' ένα βήμα απόσταση ο ένας απ' τον άλλον και μονάχα όταν κόντευαν πια να τσουγκρίσουν τα κεφάλια τους ιδωθήκανε. Αναμετρήθηκαν με το βλέμμα για μια στιγμή και ο Ραζουμίχιν τα είχε ολότελα χαμένα απ' την κατάπληξη του, ύστερα όμως τον έπιασε μια οργή, μια αληθινή οργή που έκανε τα μάτια του ν' αστράφουν απειλητικά.

"Α! Εδώ μου είσαι, ε;", μούγκρισε έξω φρενών. "Μου το 'σκασες απ' το κρεβάτι! Και γω έφαγα τον κόσμο για να σε βρω. Ως και κάτω απ' το ντιβάνι έψαξα, ως και στην αποθήκη πήγα. Παρά λίγο να χτυπήσω τη Ναστάσια εξ αιτίας σου!... Και τώρα, να που σε βρίσκω! Ρόντια τί σημαίνει αυτό; Πες μου όλη την αλήθεια. Ομολόγησε τα όλα. Ακούς;"

"Αυτό σημαίνει ότι σας βαρέθηκα όλους θανάσιμα και θέλω να μείνω μόνος μου", απάντησε ήσυχα-ήσυχα ο Ρασκόλνικωφ.

"Μόνος σου; Τη στιγμή που δε μπορείς ούτε τα πόδια σου να πάρεις κι είναι τα μούτρα σου άσπρα σαν πανί και λαχανιάζεις; Ηλίθιε!... Τί γυρεύεις στο "Παλαί ντε Κρυστάλ;". Λέγε".

"Άφησε με να περάσω", έκανε ο Ρασκόλνικωφ. Και θέλησε να τον κάνει πέρα. Ο Ραζουμίχιν όμως έγινε έξω φρενών. Τον άρπαξε γερά απ' τους ώμους.

"Να σ' αφήσω; Τολμάς να πείς "άφησε με να περάσω", ύστερα απ' αυτό που έκανες; Ε, λοιπόν, ξέρεις τι' θα σου κάνω τώρα αμέσως; Θα σε αρπάξω, θα σε δέσω σαν πακέτο και θα σε πάω στο δωμάτιο σου όπου θα σε κλειδώσω".

"Άκουσε Ραζουμίχιν", άρχισε να λέει αργά-αργά ο Ρασκόλνικωφ φαινομενικά απόλυτα ήρεμος. "Δεν καταλαβαίνεις πως δεν έχω απολύτως καμμιά όρεξη να παρακολουθώ τις καλοσύνες σου; Τί λύσσα είναι αυτή που σ' έχει πιάσει να κάνεις καλοσύνες σε ανθρώπους που δεν σκοτίζονται καθόλου για δαύτες; Σε κείνους που επί τέλους υποφέρουν όταν τους τίς προσφέρεις; Πες μου σε παρακαλώ, τί ήρθες και μου κόλλησες από τότε που άρχισε η αρρώστια μου; Μπορεί εγώ να το 'θελα πολύ να πεθάνω. Δε σου 'δωσα να καταλάβεις αρκετά σήμερα πόσο με βασανίζεις και πόσο φορτικός μου γίνεσαι; Τί λύσσα είναι αυτή που σ' έπιασε να παιδεύεις τους ανθρώπους! Σε βεβαιώ πως όλα αυτά καθυστερούν την καλύτερευση της υγείας μου γιατί με κρατούν σε διαρκή εκνευρισμό. Άσε με λοιπόν, για την αγάπη του θεού! Και ποιο δικαίωμα έχεις να με κρατήσεις με το ζόρι; Τουλάχιστον δε βλέπεις πως έχω τελείως τα λογικά μου όταν σου μιλάω; Πες μου, τέλος πάντων, πώς θα μπορέσω να γλυτώσω απ' την παρουσία σου, πώς θα πάψεις να με προσέχεις και να με περιποιείσαι. Είμαι αγάριστος, πάει καλά. Είμαι ένας αγροίκος, σύμφωνα, όμως αφήστε με ήσυχο όλοι σας, αφήστε με ήσυχο! Αφήστε με! Αφήστε με!".

Είχε αρχίσει ήρεμα, απολαμβάνοντας προκαταβολικά το φαρμάκι που θα 'χύνε και τελείωσε μέσα σ' έναν παροξυσμό, με κομμένη την ανάσα, όπως προηγουμένως με τον Λούζιν.

Ο Ραζουμίχιν δίστασε λίγο, σκέφτηκε για μια στιγμή, κι άφησε το μπράτσο του Ρασκόλνικωφ.

"Ε, πήγαινε τότε στο διάβολο!", είπε σκεφτικά σχεδόν. "Περίμενε!", ξανάπε μουγκρίζοντας ξαφνικά, καθώς ο Ρασκόλνικωφ πήγαινε να φύγει. "Άκουσε με! Σου δηλώνω πως είσατε όλοι σας φαφλατάδες και κακομοιριασμένοι φανφαρόνοι. Έτσι και σας βρει καμμιά αναποδιά, καθόσαστε και την κλώθετε όπως κλώθει η κότα το αυγό της. Αλλά και σ' αυτό ακόμα αντιγράφετε ξένους συγγραφείς! Δε βρίσκει κανείς επάνω σας την παραμικρή εκδήλωση προσωπικής ζωής, ούτε τόση δα ανεξαρτησία. Είσατε κρέας ωμό και στις φλέβες σας αντί για αίμα τρέχει γαλατάκι. Δεν πιστεύω σε κανέναν από σας. Η πρώτη σας φροντίδα σε κάθε περίπτωση είναι να φανείτε όσο το δυνατόν λιγότερο άντρες! Περίμενε! Περίμενε φιλαράκο μου", ούρλιαξε ακόμα πιο λυσσαμένα όταν είδε πως ο Ρασκόλνικωφ έκανε να φύγει, "θα τ' ακούσεις όλα τώρα. Ξέρεις πως απόψε έχω καλεσμένους μερικούς φίλους για τα εγκαίνια του σπιτιού μου, ίσως κιόλας να έχουν πάει - πρόσθεσε βιαστικά κι άφησα εκεί τον μάρμπα μου να τους υποδεχθεί. Συνεπώς, αν δεν ήσουν ηλίθιος, ηλίθιος με πατέντα, μπουνταλάς, μετάφραση κάποιας ξένης γλώσσας... κοίτα Ρόντια. Παραδέχομαι πως είσαι έξυπνος, πράγμα που δεν σ' εμποδίζει καθόλου να είσαι βλάκας... Συνεπώς, αν δεν ήσουν ηλίθιος, θα ερχόσουν στο σπίτι μου απόψε, αντί να χαζεύεις άσκοπα στα πεζοδρόμια. Μια που βγήκες, δεν υπάρχει λόγος να ξαναγυρίσεις εκεί πάνω! Θα σου οικονομήσω μια πολύ ωραία και μαλακιά πολυθρόνα - έχουν οι

σπιτονοικοκυραίοι μου... θα πάρεις τσάι, θα 'χουμε παρέα... Όχι, όχι!... θα σε ξαπλώσω καλύτερα κάπου... να 'σαι μαζί μας τουλάχιστον... θα 'ρθει και ο Ζοσίμοβ. Έλα, θα 'ρθεις ε;".

"Όχι".

"Κολοκύθια!", φώναξε ο Ραζουμίχιν χάνοντας την υπομονή του. "Και αυτό ακόμα δεν το ξέρεις. Δε μπορείς να κουμαντάρεις τον εαυτό σου. Και δεν καταλαβαίνεις τίποτα... Χίλιες φορές και μένα μου 'ρθε να φτύσω τους ανθρώπους, αλλά ύστερα τρέχα και πάλι κοντά τους... Ντρεπόμαστε και ξαναγυρίζουμε ανάμεσα στους ανθρώπους... Μην το ξεχνάς, λοιπόν, Ρόντια. Οικία Ποντσικόβ, τρίτο πάτωμα".

"Πραγματικά, κύριε Ραζουμίχιν, μου φαίνεται πως είσαι ικανός να καθίσεις να στις βρέξουνε κιόλας, μόνο και μόνο για να υποχρεώσεις κάποιον".

"Εγώ; Οικία Ποντσικόβ, νούμερο 427, διαμέρισμα του υπαλλήλου Μπαμπούσκιν".

"Δε θα 'ρθω, Ραζουμίχιν".

Ο Ρασκόλνικωφ έκανε μεταβολή και απομακρύνθηκε.

"Στοιχηματίζω πως θα 'ρθεις!", του φώναξε ο Ραζουμίχιν. "Αλλιώς... δε θέλω να σε ξέρω πια! Ε! Στάσου, στάσου! Είναι εδώ ο Ζαμιότοβ;".

"Ναι".

"Σε είδε;".

"Με είδε".

"Σου μίλησε;".

"Μου μίλησε".

"Για τί πράγμα; Μίλα, που να σε πάρει ο διάβολος! Καλά, μη το λες αν δε σ' αρέσει να το πεις. Οικία Ποντσικόβ, νούμερο 427, διαμέρισμα Μπαμπούσκιν. Να το θυμάσαι!",

Ο Ρασκόλνικωφ πήρε τη λεωφόρο Σαντόβαγια κι έστριψε στη γωνία. Ο Ραζουμίχιν τον κοίταζε ανήσυχα να φεύγει. Τέλος, έκανε μια κίνηση αδιαφορίας μπήκε μέσα αλλά σταμάτησε στη σκάλα.

"Ο διάβολος να με πάρει!", είπε δυνατά. "Μιλάει λογικά κι ωστόσο θα 'λεγε κανένας πως... Μα, τί βλάκας που είμαι! Μήπως οι τρελλοί δε μιλάνε λογικά; Και ο Ζοσίμοβ, καθώς μου φάνηκε, το ίδιο φοβάται". Χτύπησε με το δάχτυλο το μέτωπο του.

"Ε, κι αν... Πώς τον άφησα μόνο του αυτή τη στιγμή; Είναι ικανός να πάει να πνιγεί! Αεί στα κομμάτια, έκανα μια γκάφα! Δε μπορώ να τον αφήσω μόνο του!". Κι έτρεξε πίσω του, αλλά τα ίχνη του είχανε χαθεί. Έκανε μια κίνηση που έδειχνε στενοχώρια και ξαναγύρισε με μεγάλα βήματα στο "Κρυστάλ" για να ρωτήσει το γρηγορότερο τον Ζαμιότοβ.

Ο Ρασκόλνικωφ τράβηξε ολόισια κατά τη γέφυρα Χ. Σταμάτησε καταμεσίς, ακούμπησε στα κάγκελα τους αγκώνες του κι έβλεπε πέρα, πολύ μακριά. Όταν άφησε τον Ραζουμίχιν ένιωσε τέτοια εξάντληση ώστε μόλις που μπόρεσε να συρθεί ως εδώ. Ήθελε πολύ να καθίσει κάπου, ή να ξαπλωθεί καταμεσίς στον δρόμο.

Τα νερά του καναλιού σκοτεινιάζαν και θα "λέγε κανείς πως ο Ρασκόλνικωφ τα κοίταζε προσεχτικά. Στο τέλος, άρχισαν να στριφογυρίζουν στα μάτια του κόκκινες κουλουρίτσες, τα σπίτια σάλευαν και έγερναν, οι περαστικοί, οι προκουμαίες, τ' αμάξια, τα πάντα, είχαν αρχίσει να στριφογυρίζουν και να χοροπηδάνε. Ξαφνικά, τινάχτηκε και γλύτωσε έτσι τη λιποθυμία γιατί βρέθηκε απότομα μπροστά σ' ένα φριχτό θέαμα.

Ένωσε πως κάποιος ήρθε και στάθηκε δίπλα του, στα δεξιά του. Γύρισε και είδε πως ήτανε μια ψηλή γυναίκα μ' ένα μαντήλι στο κεφάλι, με χλωμό πρόσωπο, λιπόσαρκο, και μάτια κοκκινισμένα και βαθουλωτά. Είχε καρφώσει το βλέμμα της επάνω του αλλά, καθώς φαίνεται, δεν έβλεπε τίποτα ούτε και ξεχώριζε κανέναν. Απότομα, ακούμπησε τον δεξιό αγκώνα της στα κάγκελα, σήκωσε το δεξί της πόδι, καβάλησε και ύστερα κάνοντας το ίδιο και με τ' αριστερό, ρίχτηκε στο κανάλι. Ακούστηκε ο πάταγος που έκανε το κορμί της καθώς έπεφτε στα βρώμικα νερά. Βούλιαξε, αμέσως, σε λίγο όμως βγήκε ξανά στην επιφάνεια και την έσερνε αργά-αργά το ρεύμα, με το κεφάλι και τα πόδια βυθισμένα ντο νερό, με την πλάτη απ' έξω, με τη φούστα της να πλέει φουσκωμένη πάνω στα νερά, σαν πάπλωμα.

"Μια γυναίκα πνίγεται! Μια γυναίκα πνίγεται!", φώναξαν πολλοί άνθρωποι. Οι προκουμαίες γέμισαν θεατές. Ο κόσμος έτρεξε στη γέφυρα και μαζεύτηκε γύρω απ' τον Ρασκόλνικωφ.

"Θεέ μου! Είναι η Αφροσινιούσκα μας!", ακούστηκε μια γυναικεία κλαψουριστή φωνή. "Θεέ μου! Βοήθεια, καλοί μου άνθρωποι! Σώστε τη!".

"Μια βάρκα! Μια βάρκα", φώναζαν πολλοί από το πλήθος.

Αλλά δεν χρειαζότανε πια η βάρκα: Ένας αστυφύλακας είχε κατεβεί τα σκαλιά που βγάζουν στην προκουμαία του καναλιού και από κεί, βγάζοντας τη χλαίνη και τις μπότες του, ρίχτηκε στο κανάλι. Δε δυσκολεύτηκε πολύ να τη φτάσει γιατί το ρεύμα την είχε φέρει πολύ κοντά στην όχθη Την έπιασε με το δεξί του χέρι απ' το φουστάνι, πιάστηκε με τ' αριστερό από το σκοινί που του έριξε ένας συνάδελφος του κι έβγαλε την απελπισμένη γυναίκα απ' το κανάλι. Την ξάπλωσαν στις πλάκες της προκουμαίας. Σε λίγο άνοιξε τα μάτια της, ανασηκώθηκε, έμεινε καθιστή κι άρχισε να φταρνίζεται και να ξεφυσάει δυνατά, τρίβοντας ασυναίσθητα τα βρεγμένα ρούχα της. Δεν έβγαλε μιλιά.

"Έχει πιεί έναν κόρακα! Ναι, έναν κόρακα ήπια!", φώναξε πάλι η ίδια γυναίκα, δίπλα στην Αφροσινιούσκα τώρα. Πήγε να κρεμαστεί και μόλις που προφτάσαμε να της βγάλουμε τη θηλιά. Πετάχτηκε για μια στιγμή στον μπακάλη, είπα στην υπηρέτρια να την προσέχει και να που έγινε το κακό! Είναι γειτονοπούλα μας, καθόμαστε δίπλα-δίπλα, να, εκεί κάτω, το δεύτερο σπίτι, στην άκρη...".

Το πλήθος σκόρπισε. Οι δύο αστυφύλακες έμειναν να φροντίσουν την απελπισμένη και κάποιος φώναξε πως έπρεπε να την πάνε στο Τμήμα. Ο Ρασκόλνικωφ παρακολουθούσε όλη αυτή την αναστάτωση με μια παράξενη απάθεια και αδιαφορία. Αηδίασε. "Όχι, είναι σιχαμερό μες στο νερό... δεν αξίζει τον κόπο...", ψιθύρισε μονολογώντας. "Δεν θα γίνει τίποτα", πρόσθεσε, "γιατί

λοιπόν να περιμένω; Φτάνει μόνο ο αστυνόμος... Αλλά, γιατί ο Ζαμιότοβ δεν ήτανε στο Τμήμα; Τα γραφεία είναι ανοιχτά ως τις εννέα!..."

"Ας πάω, γιατί όχι;", έκανε αποφασιστικά και, φεύγοντας από τη γέφυρα, τράβηξε κατά το μέρος όπου βρισκότανε το αστυνομικό τμήμα. Η καρδιά του ήτανε άδεια και κλεισμένη. Δεν ήθελε να σκέφτεται. Ακόμα και η αγωνία του έφυγε και δεν απέμενε μέσα του τίποτα από κείνη την έκρηξη ενεργητικότητας που τον έκανε να βγεί από το δωμάτιο του για να "ξεμπερδέψει μ' αυτό". Στη θέση της υπήρχε τώρα απόλυτη απάθεια.

"Είναι κι αυτό μια λύση!", σκεφτότανε καθώς βάδιζε αργά-αργά και πολύ κουρασμένα στην προκυμαία του καναλιού. "Στο κάτω-κάτω, θα δώσω ένα τέλος γιατί το θέλω εγώ. Είναι όμως πραγματικά μια λύση; Δε βαριέσαι! Δυο μέτρα γης μου πέφτουνε και μένα. Χα! Χα! Να έχω τέτοιο τέλος όμως! Αλλά θα είναι το τέλος; θα τους το πω ή δε θα τους το πω; Ούτε κι εγώ το ξέρω. Δεν πάει στο διάβολο!... Κι έπειτα, είμαι τόσο κουρασμένος..."

Για να πάει στο Τμήμα, έπρεπε να προχωρήσει ολόγισια και να στρίψει στο δεύτερο δρόμο αριστερά! Αλλά, προτού να φτάσει στην πρώτη στροφή, σταμάτησε, σκέφτηκε, μπήκε σ' ένα δρομάκι κι έκανε έναν κύκλο δύο δρόμους μακρύτερα, ίσως χωρίς κανέναν συγκεκριμένο σκοπό, ίσως για να τ' αναβάλει κάπως και να κερδίσει λίγο χρόνο. Βάδιζε κοιτάζοντας το έδαφος.

Ξαφνικά, του φάνηκε πως κάποιος του ψιθύρισε στ' αψί κάτι. Σήκωσε το κεφάλι του και είδε πως βρισκότανε μπροστά στην πόρτα εκείνου του σπιτιού, ακριβώς μπροστά του. Από το βράδυ του φόνου δεν είχε ξαναπεράσει από κεί. Τον κυριέψε μια ανεξήγητη και ακατανίκητη λαχτάρα. Μπήκε μέσα, αφού πέρασε πρώτα το κατώφλι, ύστερα πήρε την πρώτη σκάλα δεξιά και άρχισε ν' ανεβαίνει τα πολύ γνωστά σκαλοπάτια που έφερναν στο τέταρτο π"-τωμα. Ήτανε πολύ σκοτεινά στη στενή και απότομη εκείνη σκάλα. Στο κάθε πλατύσκαλο σταμάταγε και κοίταζε τριγύρω του με περιέργεια. Στο κεφαλόσκαλο του πρώτου ορόφου είχανε βάλει ένα παράθυρο ολότελα καινούργιο "Δεν υπήρχε τότε", είπε. Να το διαμέρισμα του δεύτερου ορόφου, όπου δούλευαν ο Νικολάι και ο Ντιμίτρι. "Κλειστό και η πόρτα του μπογιατισμένη. Συνεπώς, είναι για νοίκιασμα". Να το τρίτο πάτωμα, να το τέταρτο... "Εδώ είναι!".

Δίστασε για μια στιγμή: Η πόρτα ήτανε ορθάνοιχτη υπήρχε κόσμος μέσα και ακούγονταν φωνές. Δεν το περίμενε αυτό. Ταλαντεύτηκε για μια στιγμή τελικά όμως ανέβηκε τα τελευταία σκαλιά και μπήκε μέσα.

Βρίσκονταν κάτι εργάτες εκεί που το επιδιόρθωναν κι αυτό. Ο Ρασκόλνικωφ το είδε με κατάπληξη. Φανταζότανε, χωρίς να ξέρει το γιατί, πως θα έβρισκε όπως το είχε αφήσει τότε, ίσως και με τα πτώματα ακόμα ξαπλωμένα κάτω, στην ίδια θέση. Αλλά τώρα ήτανε ένα δωμάτιο με γυμνούς τοίχους χωρίς κανένα έπιπλο: θέαμα παράξενο! Προχώρησε προς το παράθυρο και κάθισε στο πρεβάζι του.

Δύο μόνο εργάτες υπήρχαν εκεί μέσα, δυο παιδιά και το ένα ήτανε πιο μεγάλο απ' το άλλο. Κόλλαγαν στον τοίχο μια άσπρη ταπετσαρία με κάτι λουλούδια μωβ, βγάζοντας την παλιά που ήτανε κίτρινη, ξεβαμμένη και ξεσχισμένη.

Στενοχωρήθηκε πολύ μ' αυτό χωρίς να ξέρει για ποιο λόγο: Κοίταζε εχθρικά την καινούργια ταπετσαρία, σα να λυπόταν μ' αυτές τις αλλαγές.

Οι ταπετσήρηδες, είχανε αργήσει φαίνεται και τώρα δίπλωναν τα ταπετσοχαρτα κι ετοιμάζονταν να φύγουν για τα σπίτια τους. Δεν τον πρόσεξαν αθόλου κι έλεγαν τα δικά τους. Ο Ρασκόλνικωφ έστησε τ' αυτί του κι άκουγε.

"Έρχεται ένα πρωί στο σπίτι μου", έλεγε ο μεγαλύτερος στον μικρότερο, "πολύ νωρίς, καλοστολισμένη, του κουτιού. "Τι είναι αυτά τα νάζια που μας κάνεις;", της λέω. "Τίτο Βασίλιτς", μου απαντάει, "από δω και μπρος θέλω να είμαι ολότελα δικιά σου". Να, τέτοια είναι. Και ντύσιμο... ένα μόνο σου λέω: Σα φιγουρίνι, σωστό φιγουρίνι!".

"Για πες μου, τί είναι το φιγουρίνι;", ρώτησε ο μικρότερος που έβλεπε πως ήτανε τσιράκι του "μάστορα".

"Το φιγουρίνι, πιτσιρίκο μου, είναι κάτι χρωματιστές φωτογραφίες που παίρνουνε από το εξωτερικό οι ράφτες με το ταχυδρομείο κάθε Σάββατο. Είναι για να δείχνουν πώς ντύνονται οι γυναίκες και οι άντρες. Σχέδια, να πούμε. Τα πιο πολλά απ' τ' αντρικά κοστούμια είναι σακάκια κοντά, γαρνιρισμένα με γούνα, τα γυναικεία όμως, τι να σου πω αδερφέ μου. Τά 'χουνε φτιάξει έτσι οι κατεργάρηδες που τα κοιτάς και λες αμάν, να τίς είχα κι ας πάει και το παλιάμπελο!".

"Και τί δεν έχει αυτό το "Πίτερ"³, είπε με θαυμασμό ο μικρός. "Τη μάνα σου και τον πατέρα σου μόνο δεν έχει".

"Πραγματικά, εκτός απ' αυτά τα δυο, όλα τα βρίσκεις", συμφώνησε κι ο μεγαλύτερος με σιγουριά.

Ο Ρασκόλνικωφ σηκώθηκε και μπήκε στην κάμαρα όπου βρισκότανε τότε ο κομμός και η κασέλα. Έτσι καθώς την είδε χωρίς έπιπλα, του φάνηκε πολύ μικρή. Κοίταξε τριγύρω του και ξαναγύρισε στο παράθυρο. Ο μεγαλύτερος απ' τους εργάτες τον κοίταξε λοξά.

"Τί γυρεύετε σεις εδώ;", τον ρώτησε ξαφνικά.

Ο Ρασκόλνικωφ, χωρίς να του δώσει απάντηση, σηκώθηκε, μπήκε στο Χωλ, έπιασε το κορδόνι του κουδουνιού και το τράβηξε. Ακούστηκε το ίδιο κουδούνισμα, ο ίδιος τσίγκινος ήχος. Το ξανατράβηξε δεύτερη και τρίτη φορά. Στεκότανε κι άκουγε και ξαναθυμότανε.

"Μα, τί θέλετε; Ποιος είσαστε;", φώναξε ο εργάτης πηγαίνοντας προς το μέρος του. Ο Ρασκόλνικωφ ξαναγύρισε στην κάμαρα.

"Θέλω να νοικιάσω ένα διαμέρισμα", είπε "και ήρθα να το ιδώ".

"Δεν νοικιάζονται νυχτιάτικα τα διαμερίσματα. Κι εξάλλου έπρεπε ν 'ρθείτε με τον θυρωρό".

"Το 'πλυναν το πάτωμα; Θα το βάνουν;", εξακολούθησε ο Ρασκόλνικωφ. "Μήπως έχει αίματα;".

"Τί αίματα;".

"Μα, σκότωσαν τη γριά και την αδελφή της εδώ μέσα. Ήτανε λίμνη ολόκληρη τα

³ Ονομασία της Πετροπόλεως που τη χρησιμοποιούσαν μόνο τα κατωτέρα λαϊκά στρώματα.

αίματα".

"Μπα! Τί σόι άνθρωπος είσαι του λόγου σου;", φώναξε ο εργάτης που άρχισε ν' ανησυχεί.

"Εγώ;".

"Ναι!".

"Θέλεις να το μάθεις; Πάμε τότε στο αστυνομικό τμήμα και θα σου το πω εκεί".

Οι εργάτες κοιτάχτηκαν αποσβολωμένοι.

"Είναι ώρα να φεύγουμε, αργήσαμε. Πάμε, Αλιόσα! Πρέπει να κλείσουμε", είπε ο μεγαλύτερος.

"Καλά, να φύγουμε τότε", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ.

Βγήκε πρώτος και κατέβηκε αργά-αργά τη σκάλα.

"Ε, θυρωρός!", φώναξε μόλις πέρασε το κατώφλι.

Ακριβώς μπροστά στην είσοδο του σπιτιού, έξω στον δρόμο, είχανε μαζευτεί κάμποσοι που χάζευαν κοιτάζοντας τους διαβάτες. Ήτανε δυο θυρωροί, μια χωριάτισσα, ένας τεχνίτης με ρόμπα και μερικοί άλλοι ακόμα.

"Τί θέλετε;", τον ρώτησε ο ένας απ' τους πορτιέρηδες.

"Μήπως πήγες στην αστυνομία;".

"Από κεί έρχομαι. Τί θέλετε;".

"Είναι ακόμα όλοι εκεί;".

"Εκεί είναι".

"Και ο βοηθός του αστυνόμου; Εκεί είναι κι αυτός;".

"Ναι, εκεί ήτανε πριν από λίγο. Τί θέλετε;".

Ο Ρασκόλνικωφ δεν απάντησε και καρφώθηκε εκεί, ανάμεσα τους, σκεφτικά.

"Ήρθε να ιδεί το διαμέρισμα", είπε ο μεγαλύτερος απ' τους εργάτες πλησιάζοντας.

"Ποιο διαμέρισμα;".

"Εκείνο όπου δουλεύουμε. "Γιατί έπλυναν το αίμα;", μας είπε. "Έγινε δω μέσα φόνος και ήρθα για να το νοικιάσω". Κι άρχισε να χτυπάει το κουδούνι έτσι, που κόντεψε να σπάσει το κορδόνι. "Πάμε στο αστυνομικό τμήμα και θα τα πω όλα", μας είπε. Και επέμενε κιόλας!".

Ο θυρωρός κοίταζε τον Ρασκόλνικωφ με περιέργεια, ζαρώνοντας τα φρύδια του.

"Ποιος είσαστε σεις;", ρώτησε με ύφος απειλητικό.

"Είμαι ο Ροντιόν Ρομάνοβιτς Ρασκόλνικωφ, πρώην φοιτητής, και κάθομαι στην οδό Σχίελ, διαμέρισμα αριθμός 14. Ζητήστε πληροφορίες από τον θυρωρό, με ξέρει".

Ο Ρασκόλνικωφ τα είπε όλα αυτά αδιάφορα και σκεφτικά, χωρίς να γυρίσει να τους κοιτάξει, με τα μάτια στυλωμένα στο δρόμο που σκοτεινίαζε.

"Τί ήρθατε να κάνετε στο διαμέρισμα;".

"Ήθελα να το ιδώ".

"Τί να ιδείς δηλαδή εκεί μέσα;".

"Για σταθείτε! Δεν τον πάμε στην αστυνομία;", είπε ξαφνικά ο τεχνίτης μπαίνοντας στη μέση. Κι αμέσως ύστερα, σώπασε.

Ο Ρασκόλνικωφ του 'ρίξε μια ματιά πάνω απ' τον ώμο του, τον κοίταξε προσεχτικά και είπε ήσυχα κι αδιάφορα.

"Πάμε!".

"Ναι! Πρέπει να τον πάμε", συνέχισε εκείνος με μεγαλύτερη σιγουριά. "Αφού ήρθε γι' αυτό το ζήτημα, πάει να πει' πως κάτι του τριβελίζει το κεφάλι. Χμ...".

"Μήπως είναι μεθυσμένος;", είπε ο εργάτης.

"Μα, τί διάβολο θέλεις;", ξαναρώτησε ο θυρωρός που άρχισε τώρα να θυμώνει στα σοβαρά. "Τί έρχεσαι και μας σκοτίζεις;".

"Σε πάει τρεις και πέντε να 'ρθεις στην αστυνομία, ε;", του είπε ο Ρασκόλνικωφ σαρκαστικά.

"Εμένα; Για ποιο λόγο θα φοβόμουν εγώ; Εσύ όμως, τί έπαθες και μας κολλάς;".

"Είναι απατεώνας!", φώναξε η χωριάτισσα.

"Ρε τί καθόσαστε και χάνετε τα λόγια σας με δαύτονε;", είπε ο άλλος θυρωρός, ένας πελώριος μουζίκος, με την χλαίνη ανάρριχτη στους ώμους και με μια αρμαθιά κλειδιά στη ζώνη. "Εμπρός, στρίβε!... Πραγματικά απατεώνας είναι!".

Κι αρπάζοντας τον Ρασκόλνικωφ από τον ώμο, τον πέταξε πέρα, στον δρόμο. Κόντεψε να κουτροβαλιαστεί καταγής, στο τέλος όμως τα κατάφερε να κρατηθεί στα πόδια του, τους κοίταξε όλους σιωπηλά και απομακρύνθηκε.

"Παράξενο τομάρι!", είπε ο εργάτης.

"Αχ, ναι! Ο κόσμος έχει γίνει πολύ παράξενος σήμερα", είπε η χωριάτισσα.

"Έπρεπε να τον πάμε στην αστυνομία", πρόσθεσε ο τεχνίτης. "Για ποιο λόγο;", είπε ο ψηλός φύλακας. "Αφού είναι απατεώνας. Δεν πρόκειται να διορθωθεί με κανένα τρόπο. Και είναι γνωστό το τί τον περιμένει".

"Θα πάω ή δε θα πάω;", αναρωτιόταν ο Ρασκόλνικωφ. Είχε σταθεί καταμεσίς στο πεζοδρόμιο, σ' ένα σταυροδρόμι, κοιτάζοντας γύρω του σα να περίμενε από κάποιον μια τελική απόφαση. Αλλά δεν ήρθε από πουθενά καμμία απάντηση. Τα πάντα ήταν βουβά και νεκρά σαν τις πέτρες πού πάταγε, νεκρά γι' αυτόν, γι' αυτόν μόνο.. Ξαφνικά, λίγο πιο μακριά, καμμία διακοσαριά βήματα από κει που βρισκότανε, στην άκρη του δρόμου, είδε στο σκοτάδι μαζεμένον πολύ κόσμο που γινόταν όλο και περισσότερος, κι άκουσε ζωηρές φωνές και κραυγές... Καταμεσής στον κόσμο ήτανε σταματημένο ένα αμάξι. Ένα φαναράκι έλαμπε στο δρόμο. Τι τρέχει;

Ο Ρασκόλνικωφ έστριψε δεξιά και τράβηξε ολόισια κατά κει που είχε μαζευτεί ο κόσμος. Φαινότανε σα να 'θελε στ' αλήθεια ν' αγκιστρωθεί από το κάθε τι που έβλεπε μπροστά του και γέλασε σαρκαστικά κάνοντας αυτή τη σκέψη. Γιατί είχε πάρει πια την απόφαση του να πάει στην αστυνομία και ήξερε πως σε λίγο θα 'χουν τελειώσει όλα!

Καταμεσής στον δρόμο, είχε σταθεί ένα κομψό αρχοντικό αμάξι ζευγμένο σε δυο γερά γκρίζα άλογα. Δεν ήτανε κανένας μέσα και είχε κατεβεί κι ο ίδιος ο αμαξάς απ' τη θέση του και στεκότανε όρθιος κοντά στ' αμάξι. Κρατούσαν τ' άλογα από τα χαλινάρια. Πλήθος κόσμου στριμωχνότανε τριγύρω, πίσω απ' τους αστυνομικούς που έφραζαν το πέρασμα. Ένας απ' αυτούς κρατούσε στα χέρια του ένα φαναράκι και, σκύβοντας, φώτιζε κάτι που βρισκότανε στο πλακόστρωτο, κοντά στις ρόδες. Όλοι μιλούσαν, φώναζαν, αναστέναζαν. Ο αμαξάς τα είχε χαμένα και κάθε τόσο έλεγε: "Τί συφορά, θεούλη μου! Τι συφορά!".

Ο Ρασκόλνικωφ άνοιξε όπως μπορούσε δρόμο μεσ' απ' το πλήθος και είδε επί τέλους γιατί είχε γίνει όλη αυτή η αναστάτωση και μαζεύτηκαν τόσο περιέργοι. Καταγής ήταν ξαπλωμένος ένας άνθρωπος σε αφασία, καταματωμένος. Τον είχανε πατήσει πριν από λίγο τ' άλογα. Ήτανε κακοντυμένος, αλλά με ρούχα "κυρίου". Το αίμα κύλαγε απ' το κεφάλι του κι από το στραπατσαρισμένο, το λιωμένο και άμορφο πρόσωπο του. Ήτανε φανερό ότι τον τσαλαπάτησαν τ' άλογα για τα καλά.

"Θεέ μου!", έκανε ο αμαξάς, "πού να το φανταστώ; Και να πείς πως έτρεχαν τ' άλογα μου... να πείς πως δεν του φώναξα... Πήγαινα αργά-αργά, κανονικά. Όλος ο κόσμος το είδε κι αν λέω ψέματα εγώ, θα είναι ψεύτες κι όλοι οι άλλοι. Όλοι ξέρουμε όμως ότι το μάτι του μεθυσμένου είναι θολό, ακόμα και την ημέρα... Τον βλέπω να περνάει τον δρόμο τρεκλίζοντας, έτοιμος να σωριαστεί κάτω... Του φωνάζω μια φορά, του ξαναφωνάζω δυο, τρεις κρατάω τ' άλογα, εκείνος όμως ήρθε κι έπεσε ολόισα κάτω απ' τα πόδια τους. Ή επίτηδες το 'κανε ή ήτανε τύφλα... Τ' άλογα είναι νέα και αλαφροϊσκιωτα.

Τράβηξαν προς τα μπρος, εκείνος, φώναξε, τα ζώα φοβήθηκαν ακόμα περισσότερο κι έτσι έγινε το κακό!".

Κάποιος είπε από το πλήθος:

"Αλήθεια λέει!".

"Πραγματικά! Φώναξε και μάλιστα τρεις φορές", είπε ένας άλλος.

"Τρεις, τρεις, τον ακούσαμε όλοι", είπε ένας τρίτος.

Ο αμαξάς, ωστόσο, δεν φαινότανε πάρα πολύ τρομαγμένος ούτε και πολύ θλιμμένος.

Ήτανε φανερό πως το αμάξι ανήκε σε κάποιον πλούσιο, κάποιο σπουδαίο πρόσωπο, που θα τον περίμενε κάπου. Φυσικά, οι αστυνομικοί, δεν παρέλειψαν να το λάβουν αυτό υπ' όψη τους. Δεν απέμεινε λοιπόν παρά να μεταφέρουν τον τραυματισμένο στο τμήμα και στο νοσοκομείο. Αλλά κανένας δεν ήξερε την ταυτότητα του.

Στο μεταξύ ο Ρασκόλνικωφ γλίστρησε ανάμεσα στον κόσμο και πήγε πολύ κοντά.

Ξαφνικά, το φαναράκι του αστυνομικού έπεσε πάνω στο πρόσωπο του δυστυχισμένου τραυματία. Ο Ρασκόλνικωφ τον γνώρισε.

"Τον ξέρω! Τον ξέρω!", φώναξε βγαίνοντας μπροστά-μπροστά. "Είναι υπάλληλος εκτός υπηρεσίας και λέγεται Μαρμελάντωφ. Κάθεται πολύ κοντά από δω, στην οικία Κόζελ... Γρήγορα έναν γιατρό! Θα πληρώσω εγώ, να..".

Τράβηξε από την τσέπη του λεφτά και τα 'δείξε στον αστυνομικό. Ήτανε καταταραγμένος.

Οι αστυνομικοί ξένοιασαν μαθαίνοντας ποιος ήτανε ο χτυπημένος. Ο Ρασκόλνικωφ τους συστήθηκε, τους έδωσε τη διεύθυνση του και σα να επρόκειτο για τον ίδιο τον αδελφό του, έκανε ό,τι μπορούσε για να μεταφέρουν όσο το δυνατόν γρηγορότερα στο σπίτι του τον Μαρμελάντωφ, που εξακολουθούσε να βρίσκεται σε αφασία.

"Να, εκεί είναι! Τρία σπίτια πιο μακριά", πρόσθεσε γρήγορα-γρήγορα, "μένει στο σπίτι ενός πλούσιου Γερμανού, του Κόζελ. Ήτανε μεθυσμένος, ασφαλώς, και γύριζε στο σπίτι του. Τον ξέρω, είναι μεκρής... Εκεί κάθεται όλη του η οικογένεια, έχει γυναίκα, παιδιά, μια κόρη. Για να τον πάμε στο νοσοκομείο, θα περάσει πολλή ώρα, ενώ εδώ, στο σπίτι, σίγουρα θα βρούμε κανένα γιατρό! Θα πληρώσω, θα πληρώσω εγώ! Να του κάνουν τουλάχιστον εδώ τα απαραίτητα, να του δώσουν τις πρώτες βοήθειες, γιατί αλλιώς κινδυνεύει να πεθάνει πριν να φτάσει στο νοσοκομείο". Βρήκε μια ευκαιρία κι έχωσε στο χέρι του αστυνομικού μερικά λεφτά. Δεν έλεγε εξάλλου τίποτα το παράνομο κι οπωσδήποτε το να μεταφέρουν τον τραυματία στο σπίτι του ήτανε πιο απλό.

Τον σήκωσαν για να τον μεταφέρουν. Παρουσιάστηκαν πολλοί που προθυμοποιήθηκαν να βοηθήσουν. Ο Ρασκόλνικωφ βάδιζε πίσω τους, κρατώντας το κεφάλι του χτυπημένου προσεχτικά, και δείχνοντας στους άλλους τον δρόμο. Από δω... Ανεβείτε τη σκάλα. Πρέπει να του κρατάμε το κεφάλι ψηλά!... Στρίψτε!... Έτσι, μπράβο, θα πληρώσω, θα σας ικανοποιήσω", ψιθύριζε. Η γυναίκα του Μαρμελάντωφ, η Κατερίνα Ιβάνοβνα, μόλις έβρισκε ενός λεπτού ησυχία, άρχιζε να βηματίζει, όπως πάντα, πέρα-δώθε στην καμαρούλα της, απ' το παράθυρο ως τη θερμάστρα και πάλι πίσω, με τα χέρια σταυρωμένα σφιχτά πάνω στο στήθος της μονολογώντας και βήχοντας. Εδώ και κάμπο-σον καιρό, έστηνε κουβέντα με το μεγαλύτερο κοριτσάκι της, την Πολιά. Παρ' όλο που αυτή δεν ήτανε παρά πάνω από δέκα χρονών και δεν καταλάβαινε ακόμα πολλά πράγματα, ένιωθε πολύ καλά ότι η μητέρα της την είχε ανάγκη. Την παρακολουθούσε πάντοτε λοιπόν με τα μεγάλα, έξυπνα μάτια της κι έκανε προσπάθεια για να καταλάβει εκείνα που της έλεγε.

Αυτή τη στιγμή η Πολιά έγδυne το μικρό της αδελφάκι, που ήτανε όλη την ημέρα άρρωστο κι ετοιμαζότανε να το βάλει στο κρεβατάκι του. Το παιδί, περιμένοντας να του αλλάξουν τα ρούχα που θα πλένονταν τη νύχτα, καθότανε αμίλητα σε μια καρέκλα, πολύ σοβαρό, με το κορμί στητό κι ασάλευτο, με τα ποδαράκια του τεντωμένα, με τα πέλματα του γυρισμένα κατά την πόρτα και τις φτέρνες του τη μια κοντά στην άλλη. Τουρλώνοντας τα χείλη του και με τα μάτια γουρλωμένα, άκουγε αυτά που έλεγε η μητέρα στην αδελφή του -όπως κάνουν πάντα όλα τα

μικρά παιδιά όταν τα γδύνουν για να τα κοιμήσουν. Το δεύτερο κοριτσάκι, ακόμα μικρότερο, ήτανε ντυμένο με πραγματικά κουρέλια και περίμενε τη σειρά του όρθιο, κοντά στο παραβάν. Η πόρτα που έβγαζε στη σκάλα ήτανε ανοιχτή - δεν υπήρχε άλλος τρόπος για ν' αερίζεται, κάπως εκείνη η καμαρούλα από τη μπόχα της τσιγαρίλας που ερχότανε απ' τ' άλλα δωμάτια κι έκανε τη δυστυχισμένη φθισικιά να βήχει ασταμάτητα. Εδώ και μια βδομάδα η Κατερίνα Ιβάνοβνα είχε αδυνατίσει περισσότερο ακόμα και οι κόκκινες κηλίδες στα μαγουλά της ζώηρεψαν όσο ποτέ.

"Δε μπορείς να το πιστέψεις, Πολιά, δε θα το χωρούσε ο νους σου τί ευτυχισμένη και λαμπρή ζωή που κάναμε με τον μπαμπά σου και τί δυστυχία έφερε σε μένα και θα φέρει σε όλους σας αυτός ο μπεκρής", έλεγε καθώς πηγαينوερχότανε στην κάμαρα.

"Ο μπαμπάς σου είχε τίτλο που ισοδυναμεί με τον βαθμό του συνταγματάρχη, κάτι σαν έπαρχος, ένα σκαλί ακόμα είχε ν' ανεβεί για να γίνει κυβερνήτης. Αφού όλοι έτρεχαν στο σπίτι και του 'λεγαν: "Ιβάν Μιχαήλιτς, σε βλέπουμε κιόλας σαν κυβερνήτη, σαν κυβερνήτη μας σε βλέπουμε". Κι όταν εγώ... γκουχ, γκουχ, γκουχ... κι όταν... γκουχ, γκουχ, γκουχ... αχ, ζωή καταραμένη", φώναζε φτύνοντας και σφίγγοντας το στήθος της, "κι όταν με είδε η πριγκίπισσα Μπεζεμέλνυ στον τελευταίο, αλίμονο, χορό που έγινε στο σπίτι του αρχηγού των ευγενών - αυτή με στεφάνωσε αργότερα όταν παντρεύτηκα τον μπαμπά σου - μόλις με είδε λοιπόν, ρωτάει αμέσως:

"Αυτή η χαριτωμένη κοπέλα δεν είναι κείνη που χόρευε με το σάλι στις εξετάσεις του Παρθεναγωγείου;". Κοίτα μάλωσε αυτή την τρύπα, πάρε μια βελόνα και μοντάρισε την όπως σου 'χω πεί, γιατί αν την αφήσεις γι' αύριο θα... γκουχ, γκουχ, γκουχ... θα μεγαλώσει πιο πολύ...", είπε, ενώ την έπνιγε και πάλι ο βήχας. "Τότε λοιπόν που λες, είχε έρθει από την Πετρούπολη ο νεαρός πρίγκιπας Τσεγκολσκόι που χόρευε μαζί μου μια μαζούρκα και την άλλη μέρα ήθελε να 'ρθει να ζητήσει το χέρι μου, εγώ όμως αρνήθηκα, λέγοντας του με τα πιο ευγενικά λόγια πως η καρδιά μου ήτανε από καιρό δοσμένη σ' άλλον. Κι αυτός ο άλλος. Πολιά, ήτανε ο μπαμπάς σου. Είχε θυμώσει τρομερά ο παππούς σου...

Έτοιμο είναι το νερό; Έλα, δώσ' μου το νυχτικούλι του και τα καλτσάκια, Λύντα", πρόσθεσε γυρίζοντας κατά τη μικρότερη κόρη της, "εσύ θα κοιμηθείς απόψε δίχως νυχτικό, βάλε τις κάλτσες στην άκρη. Θα τα πλύνουμε όλα μαζί. Δε φάνηκε ακόμα ο μπεκρούλιακας. Λίγδα έχει πιάσει το πουκάμισο του, κουρελιάστηκε, έλεγα να τα 'πλενα όλα μαζί για να μην έχω πλύσιμο δυο νύχτες συνέχεια. Γκουχ... γκουχ γκουχ... Αχ, θεέ μου! Τί 'ναι πάλι τούτο;", φώναξε κοιτάζοντας τον προθάλαμο που είχε γεμίσει κόσμος και τους ανθρώπους που προσπαθούσαν να μπουν μέσα κουβαλώντας κάτι. "Τί τρέχει; Τί είναι αυτό που φέρνουν; Ω, θεέ μου."

"Πού να τον βάλουμε;", ρώτησε ένας αστυνομικός κοιτάζοντας τριγύρω του.

"Στο ντιβάνι! Ξαπλώστε τον στο ντιβάνι, με το κεφάλι από δω!", είπε ο Ρασκόλνικωφ.

"Τον χτύπησε ένα αμάξι στον δρόμο! Ήτανε μεθυσμένος!", φώναξε κάποιος από τον προθάλαμο.

Η Κατερίνα Ιβάνοβνα κοκκάλωσε, έγινε κατακίτρινη και της κόπηκε η ανάσα. Το κοριτσάκι, η Λύντα, έμπηξε μια κραυγή και όρμησε προς τη μεγάλη της αδελφούλα, την Πολιά, σφίχτηκε απάνω της κι έτρεμε ολόκληρη.

Ο Ρασκόλνικωφ, αφού ξάπλωσε τον Μαρμελάντωφ, πήγε κοντά στην Κατερίνα Ιβάνοβνα.

"Για τ' όνομα του θεού, ησυχάστε, μη χτυπιόσαστε έτσι", της είπε γρήγορα-γρήγορα. "Περνούσε τον δρόμο, τον πάτησε ένα αμάξι. Μην ανησυχείτε, θα συνέλθει, εγώ τον έφερα εδώ. Έχω ξανάρθει στο σπίτι σας - για θυμηθείτε. Θα συνέλθει... θα πληρώσω!".

"Αχ! Το περίμενα πως θα γινότανε κάτι τέτοιο", φώναξε η Κατερίνα Ιβάνοβνα, ορμώντας κατά τον άντρα της.

Ο Ρασκόλνικωφ κατάλαβε αμέσως ότι η γυναίκα αυτή δεν ήτανε καθόλου από κείνες που πέφτουν κάτω λιπόθυμες με το παραμικρό. Όσπου ν' ανοιγοκλείσεις τα μάτια, έβαλε ένα μαξιλάρι κάτω απ' το κεφάλι του συφοριασμένου, πράγμα που δε σκέφτηκε κανείς. Κι αμέσως, άρχισε να τον γδύνει, να τρέχει δώθε κείθε, δίχως να τα χάνει, ξεχνώντας τα δικά της βάσανα. Δάγκωνε τα χείλη της που έτρεμαν κι έπνιγε τις κραυγές που πήγαιναν να βγουν από το στήθος της. Στο μεταξύ ο Ρασκόλνικωφ είχε στείλει κάποιον για τον γιατρό που έτυχε να κάθεται στο παρακάτω σπίτι.

"Έστειλα να φέρουν τον γιατρό", έλεγε στην Κατερίνα Ιβάνοβνα, προσπαθώντας να την καθησυχάσει, "μην ανησυχείτε, εγώ θα πληρώσω... Έχετε νερό; Και δώστε μου μια πετσέτα, ένα πανί, τέλος πάντων, γρήγορα. Δεν ξέ-βουμε ακόμη αν είναι πληγωμένος βαριά... Πληγωμένος είναι, δεν είναι πεθαμένος, σας βεβαιώ... Ας περιμένουμε να ιδούμε τί θα πεί ο γιατρός".

Η Κατερίνα Ιβάνοβνα έτρεξε στο παράθυρο. Εκεί, σε μια ξεχαρβαλωμένη καρέκλα, στη γωνία, ήτανε μια λεκάνη πήλινη γεμάτη νερό που την είχε ετοιμάσει για να πλύνει τη νύχτα τα εσώρουχα των παιδιών και του αντρός της. Το νυχτερινό πλύσιμο το 'κανε η ίδια η Κατερίνα Ιβάνοβνα, τουλάχιστον δυο φορές τη βδομάδα και κάποτε συχνότερα, γιατί είχανε φτάσει στο σημείο να μην έχουν ρούχα για ν' αλλάζουν.

Ο καθένας τους είχε απομείνει μόνο με μια αλλαξιά. Αλλά η Κατερίνα Ιβάνοβνα δε μπορούσε να υποφέρει τη βρωμιά. Προτιμούσε να δουλεύει έτσι πάνω απ' τις δυνάμεις της τη νύχτα, παρά να βλέπει τη βρώμα να βασιλεύει στο σπίτι της. Έτσι, όταν οι άλλοι κοιμόνταν, εκείνη έπλενε τα εσώρουχα και ύστερα τ' άπλωνε σ' ένα σκοινί να στεγνώσουν για να τα βάλουν καθαρά την άλλη μέρα το πρωί. Πήρε λοιπόν τη λεκάνη, όπως της είπε ο Ρασκόλνικωφ, αλλά παρά λίγο να σωριαστεί κάτω απ' το βάρος της. Στο μεταξύ ο Ρασκόλνικωφ είχε βρει μια πετσέτα. Τη βούτηξε στο νερό κι άρχισε να πλένει το ματωμένο πρόσωπο του Μαρμελάντωφ.

"Πολιά", φώναξε η Κατερίνα Ιβάνοβνα, "τρέχα γρήγορα στη Σόνια. Αν δε τη βρεις στο σπίτι της, δεν πειράζει. Άφησε της παραγγελία ότι πάτησαν τον πατέρα

της άλογα και να 'ρθει εδώ αμέσως... αμέσως μόλις γυρίσει. Κάνε γρήγορα. Πολιά! Να, μπαμποulώσου με τούτη τη μαντήλα".

"Τα πόδια σου να χτυπάνε στο κεφάλι!", φώναξε το αγοράκι που καθότανε στην καρέκλα. Κι αμέσως ύστερα ξαναβυθίστηκε στη σιωπή του, κοκκαλωμένο και ασάλευτο, κοιτάζοντας με γουρλωμένα μάτια, με τα πόδια του τεντωμένα προς τα μπρος.

Στο μεταξύ είχε μαζευτεί τόσος πολύς κόσμος που δε χώραγε να πέσει κάτω ούτε μήλο. Οι αστυφύλακες έφυγαν εκτός από έναν που έμεινε για λίγο εκεί, προσπαθώντας να κρατήσει σε κάποια απόσταση τον κόσμο που ανεβοκατέβαινε στη σκάλα ασταμάτητα. Όλες σχεδόν οι νοικάρισσες της κυρίας Λιπεβέχσελ, της σπιτονοικοκυράς, έτρεξαν απ' τα διαμερίσματα τους. Στην αρχή στάθηκαν στην πόρτα και ύστερα πλημμύρισαν το δωμάτιο. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα οργίστηκε: "Αφήστε τον τουλάχιστον να πεθάνει ήσυχος!", φώναξε σε όλους. "Τί τον κοιτάτε σαν κανένα αξιοθέατο; Και με το τσιγάρο στο στόμα κιόλας! Γκουχ... γκουχ... γκουχ... Δε μένει παρά να μπείτε μέσα, χωρίς να βγάλετε και το καπέλο σας... Νάτος κιόλας ένας με το καπέλο στο κεφάλι... Έξω! Σεβαστείτε τουλάχιστον τον θάνατο!".

Την έπνιξε ο βήχας, αλλά η κατσάδα που τους έβαλε είχε τ' αποτελέματά της. Καθώς φαίνεται, τη φοβόνταν λίγο την Κατερίνα Ιβάνοβνα. Οι νοικάρηδες έφευγαν ο ένας πίσω απ' τον άλλο, με κείνη την παράξενη ευχαρίστηση που παρατηρεί κανείς πως νιώθουν ακόμα και οι πιο στενοί συγγενείς και φίλοι μπροστά στη συφορά που έρχεται να πλήξει τον συνάνθρωπο τους - χαρά που τη νιώθουν όλοι οι άνθρωποι, χωρίς εξαίρεση, οσοδήποτε ειλικρινής και αν είναι η λύπη και η συμπόνια τους. Ύστερα, ακούστηκαν πίσω απ' την πόρτα φωνές που έλεγαν πως υπάρχουν και νοσοκομεία και πως δεν ήτανε καθόλου σωστό να ταραάζουν ανώφελα την ησυχία ενός ολόκληρου σπιτιού.

"Τί; Δεν είναι σωστό να πεθάνουμε κιόλας;", φώναξε η Κατερίνα Ιβάνοβνα, κι ετοιμάστηκε ν' ανοίξει την πόρτα για να τους κατσαδιάσει. Φτάνοντας όμως στο κατώφλι, έπεσε πάνω στην κυρία Λιπεβέχσελ που έμαθε το δυστύχημα και ερχότανε ν' αποκαταστήσει την τάξη. Η γυναίκα αυτή ήτανε μια Γερμανίδα τρομερά καυγατζού και οξύθυμη.

"Ω, mein Gott! (θεέ μου)", φώναξε χτυπώντας τα χέρια της, "αφού το άντρα σας ήτανε μετυσμένο, άλογο θα χτυπούσε. Έπρεπε να το πηγαίνετε στο spital (νοσοκομείο). Εγκώ είμαι το ιντιοκτήτρια εντώ".

"Αμαλία Λουντβίγκοβνα, σας παρακαλώ να σκεφτόσαστε πριν ανοίγετε το στόμα σας", άρχισε να λέει μ' έναν τόνο ακατάδεχτο η Κατερίνα Ιβάνοβνα. Μιλούσε πάντοτε ακατάδεχτα στη σπιτονοικοκυρά της για να την "κρατάει σε απόσταση". Ακόμα και σ' αυτή την περίπτωση δε μπόρεσε να στερηθεί τη χαρά που της έδινε αυτό το πράγμα.

"Αμαλία Λουντβίγκοβνα...".

"Εγκώ είπα σας μία για πάντα, μη ξαναλέτε ποτέ εμένα Αμαλία Λουντβίγκοβνα. Είμαι το Αμαλία Ιβάν".

"Δεν είσαστε Αμαλία Ιβάν, αλλά Αμαλία Λουντβίγκοβνα, κι επειδή εγώ δεν είμαι από κείνους που σας ψευτοκολακεύουνε, σαν τον κ. Λεμπεζιάτνικωφ, που γελάει αυτή τη στιγμή πίσω απ' την πόρτα (πραγματικά, ξέσπασε ένα γέλιο πίσω απ' την πόρτα, ενώ ταυτόχρονα ακούστηκε και μια φωνή: "Να τες, θ' αρπαχτούνε πάλι απ' τα μαλλιά!"), θα σας λέω πάντοτε Αμαλία Λουντβίγκοβνα, αν και δε μπορώ να καταλάβω για ποιο λόγο δε σας αρέσει αυτό το όνομα. Το βλέπετε με τα μάτια σας τί έπαθε ο Σεμιόν Ζαχάροβιτς: θα πεθάνει. Σας παρακαλώ λοιπόν να κλείσετε αμέσως την πόρτα και να μην επιτρέψετε σε κανέναν να πατήσει εδώ μέσα... Αφήστε τον τουλάχιστον να πεθάνει εν ειρήνη. Διαφορετικά, σας βεβαιώ ότι, αύριο κιόλας, θα σας καταγγείλω στον γενικό Διοικητή. Ο πρίγκιπας με γνωρίζει πολύ καλά, απ' τα μικρά μου χρόνια, και θυμάται πάντοτε τον Σεμιόν Ζαχάροβιτς που τον είχε τιμήσει πολλές φορές με την εύνοια του. Όλος ο κόσμος το ξέρει πως ο άντρας μου είχε πολλούς φίλους και προστάτες. Τους παράτησε μόνος του, από ευγενική περηφάνια, έχοντας συναίσθηση της άτυχης αδυναμίας του για το πιετό. Τώρα όμως, να ένας νέος μεγαλόψυχος -κι έδειξε τον φοιτητή Ρασκόλνικωφ- που έρχεται να μας βοηθήσει. Είναι πλούσιος κι έχει μεγάλες σχέσεις. Ο Σεμιόν Ζαχάροβιτς τον ξέρει από μικρό παιδί. Και να είσαστε σίγουρη, Αμαλία Λουντβίγκοβνα...".

Όλον αυτόν τον λόγο τον απήγγειλε με εξαιρετική ευφράδεια που όσο πήγαινε και μεγάλωνε. Ο βήχας όμως διέκοψε απότομα την ευγλωττία της Κατερίνας Ιβάνοβνα. Τη στιγμή εκείνη ο ετοιμοθάνατος συνήλθε και βόγγηξε- Η Κατερίνα Ιβάνοβνα έτρεξε κοντά του. Ο Μαρμελάντωφ άνοιξε τα μάτια και χωρίς να γνωρίζει ακόμα κανέναν, χωρίς να καταλαβαίνει καθόλου, στύλωσε το βλέμμα του στον Ρασκόλνικωφ που στεκότανε όρθιος πάνω απ' το προσκέφαλο του.

Ανάσαινε με δυσκολία, πολύ βαθιά και κατά διαλείμματα. Απ' το στόμα του έτρεχε λίγο αίμα και το μέτωπο του είχε ιδρώσει. Δεν αναγνώρισε τον Ρασκόλνικωφ κι έστρεψε το βλέμμα του όλο προς το μέρος του, κάπως ανήσυχα. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα τον κοίταζε λυπημένα αλλά αυστηρά και απ' τα μάτια της έτρεχαν δάκρυα.

"Θεέ μου! Βράζει το στήθος του! Τί αίματα, τι αίματα!", έλεγε με απελπισία.

"Πρέπει να τον γδύσουμε!... Γύρισε λίγο αν μπορείς, Σεμιόν Ζαχάροβιτς".

Ο Μαρμελάντωφ τη γνώρισε.

"Έναν παπά!", ψέλλισε με φωνή βραχνή. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα τραβήχτηκε προς το παράθυρο, ακούμπησε το μέτωπο της στην κάσα του και φώναξε σπαραχτικά.

"Ωχ! τρισκαταραμένη ζωή!".

"Έναν παπά!", ξανάπε ο ετοιμοθάνατος, αφού σώπασε λίγο. "Πάνε να τον φέρουν", του φώναξε η Κατερίνα Ιβάνοβνα. Σώπασε. Άρχισε τότε να γυρεύει με τα μάτια, κοιτάζοντας τριγύρω του ανήσυχα και φοβισμένα. Εκείνη ξαναγύρισε κοντά του και στάθηκε όρθια πάνω απ' το μαξιλάρι του. Ο Μαρμελάντωφ ησύχασε λιγάκι, αλλά αυτό δεν κράτησε πολύ. Τα μάτια του στυλώθηκαν ύστερα στη μικρή Λύντα (που της είχε ιδιαίτερη αδυναμία). Τουρτούριζε σε μια γωνιά, σα να την είχε πιάσει θέρμη και τον κοίταζε επίμονα με τα παιδιάστικα έκπληκτα

μάτια της. "Α... α...", ψέλλισε ο Μαρμελάντωφ δείχνοντας την με ταραχή. Ήθελε να πεί κάτι. "Τί είναι πάλι;".

"Έυ... ξυπόλητη! Έυ...Έυπόλητη!".

Και το βλέμμα του είχε καρφωθεί έντρομο στα γυμνά πόδια της μικρής. "Πάψε!", τον μάλωσε η Κατερίνα Ιβάνοβνα, οργισμένα. "Ξέρεις πολύ καλά γιατί είναι ξυπόλητη...".

"Δόξα σοι ο θεός! Να ο γιατρός", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ με ανακούφιση. Ο γιατρός μπήκε μέσα. Ήτανε ένα νοικοκυρεμένο γεροντάκι. Γερμανός, που κοίταζε γύρω του δύσπιστα. Πήγε κοντά στον άρρωστο, του έπιασε τον σφυγμό, εξέτασε το κεφάλι του προσεχτικά. Ύστερα, με τη βοήθεια της Κατερίνας Ιβάνοβνας, ξεκούμπωσε το καταματωμένο πουκάμισο κι έγδυσε το στήθος του τραυματισμένου. Ολόκληρο το στήθος του ήτανε μπλάβο, κατατσακισμένο, καταξεσχισμένο. Στα δεξιά, είχανε σπάσει πολλά πλευρά. Αριστερά, στο μέρος ακριβώς της καρδιάς, υπήρχε ένα σημάδι μπλάβο και κιτρινωπό, μια τρομερή κλωτσιά αλόγου, καθώς φαίνεται. Ο γιατρός ζάρωσε τα φρύδια του. Ο αστυφύλακας του εξήγησε πως βρέθηκε στις ρόδες ενός αμαξιού που τον έσυρε στο λιθόστρωτο, κάπου τριάντα βήματα.

"Εκείνο που μου κάνει κατάπληξη είναι αν συνήλθε", είπε ο γιατρός πολύ σιγά στον Ρασκόλνικωφ.

"Τί λέτε δηλαδή;" τον ρώτησε εκείνος.

"Θα πεθάνει αμέσως".

"Δεν υπάρχει καμμιά ελπίδα;".

"Ούτε η παραμικρή! Είναι έτοιμος να ξεψυχήσει... Επιπλέον, έχει και μια πολύ σοβαρή πληγή στο κεφάλι. Χμ... Ας είναι. Μπορούμε, βέβαια, να του κάνουμε μια αφαίμαξη. Αλλά είναι τελείως άχρηστη. Σε πέντε-έξη λεπτά θα πεθάνει οπωσδήποτε...".

"Ας δοκιμάσουμε ωστόσο την αφαίμαξη".

"Έστω... Σας προειδοποιώ όμως ότι είναι ολότελα περιττή".

Εκείνη τη στιγμή ακούστηκαν πάλι κάτι βήματα. Ο κόσμος που είχε μαζευτεί στον προθάλαμο παραμέρισε και στο κατώφλι παρουσιάστηκε ένας γερός παπάς, με άσπρα μαλλιά, κρατώντας στα χέρια του το δυσκοπότερο με τα Άχραντα Μυστήρια. Τον είχε φέρει ένας αστυφύλακας που ήτανε κάτω, στον δρόμο. Ο γιατρός του παραχώρησε αμέσως τη θέση του, αφού αντάλλαξε μαζί του μια ματιά που εσήμαινε πολλά. Ο Ρασκόλνικωφ παρακάλεσε τον γιατρό να περιμένει λίγο ακόμη. Εκείνος σήκωσε τους ώμους του και έμεινε.

Βγήκανε όλοι έξω. Η εξομολόγηση κράτησε πάρα πολύ λίγο. Είναι αμφίβολο αν ο ετοιμοθάνατος κατάλαβε πολλά πράγματα. Μόνο κάτι λέξεις κοφτές και δυσκολοξεχώριστες μπορούσε να προφέρει. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα πήρε τη Λύντα, σήκωσε και τ' αγοράκι από την καρέκλα, πήγε στη γωνιά, κοντά στη σόμπα, γονάτισε κι έβαλε και τα παιδιά να γονατίσουν μπροστά της. Το κοριτσάκι έτρεμε ασταμάτητα. Το αγοράκι, με τα γόνατα γυμνά, σήκωνε το χέρι του μαζί με τη μητέρα κι έκανε μακριούς σταυρούς, σκύβοντας και ακουμπώντας το μέτωπο του στο πάτωμα - πράγμα που φαινότανε πως το ευχαριστούσε πολύ.

Η Κατερίνα Ιβάνοβνα δάγκωνε τα χείλη της για να συγκρατήσει τα δάκρυα της. Προσευχόταν κι αυτή και ταυτόχρονα συμμαζεύε κάθε τόσο το νυχτικούλι του παιδιού και βρήκε τον τρόπο να ρίξει στις πλάτες του κοριτσιού ένα σαλάκι που τράβηξε απ' τον κομό χωρίς να σηκωθεί και χωρίς να σταματήσει να προσεύχεται. Στο μεταξύ, η πόρτα που έβγαζε στ' άλλα διαμερίσματα, είχε ανοιχτεί και πάλι απ' τους περιέργους. Οι θεατές πλήθαιναν όλο και πιο πολύ στον προθάλαμο. Ήτανε νοικάρηδες που έτρεξαν απ' όλα τα πατώματα, αλλά δεν περνούσαν το κατώφλι για να μπουν μέσα. Μονάχα ένα αποκέρι φώτιζε εκείνη τη σκηνή. Τότε η Πολιά, που είχε πάει να φωνάζει την αδελφή της, άνοιξε ζωνρά δρόμο ανάμεσα στον κόσμο που ήτανε στον προθάλαμο και μπήκε μέσα σκασμένη σχεδόν –τόσο πολύ είχε τρέξει. Πέταξε το σάλι της, έβαξε με το βλέμμα για τη μητέρα της και πήγε κοντά της λέγοντας: "Έρχεται! Τη βρήκα στον δρόμο!". Η μητέρα της την έβαλε να γονατίσει και κείνη δίπλα της.

Ανάμεσα στον κόσμο γλίστρησε δειλά-δειλά κι αθόρυβα μια νέα. Η ξαφνική εμφάνιση της ήτανε μάλλον παράξενη, μέσα σ' αυτή την κάμαρα που ήτανε γεμάτη αθλιότητα, κουρέλια, θάνατο και απελπισία. Ήτανε κι αυτή κακοντυμένη. Φορούσε ένα φουστάνι πάμφτηνο, αλλά ήτανε στολισμένη συμφωνά με τους κανόνες που επικρατούσαν στον κόσμο της και με σκοπούς έκδηλα ξετσιπωτους. Είχε σταθεί στον προθάλαμο, χωρίς να τολμήσει να περάσει το κατώφλι. Κοίταζε γύρω της χαμένα, δίχως να καταλαβαίνει τίποτα, καθώς φαίνεται. Είχε ξεχάσει το μακρύ μεταξωτό φουστάνι της, που τ' αγόρασε από τα παλιατζίδικα και που τα χτυπητά του χρώματα και το γελοίο του μάκρος ήτανε πολύ ακατάλληλα για την περίπτωση αυτή. Ξέχασε το πελώριο κρινολίνο της που έπιανε όλη την πόρτα, τ' άσπρα μποτίνια της, την ομπρέλα του ήλιου, που δεν της χρησίμευσε σε τίποτα αφού είχε νυχτώσει, και το αστείο ψάθινο καπέλο της, που ήτανε στολισμένο με κατακόκκινα φτερά. Κάτω από κείνο το καπέλο που το φορούσε στραβά, έβλεπε ένα προσωπάκι αδύνατο, γλωμό, τρομαγμένο, με το στόμα ανοιχτό και τα μάτια γουρλωμένα απ' τη φρίκη.

Η Σόνια ήταν δεκαοχτώ χρονών, κοντούλα, λιγνή, αρκετά νόστιμη, ξανθούλα, με θαυμάσια γαλάζια μάτια. Κοίταζε επίμονα το κρεβάτι, τον παπά. Λαχάνιαζε κι εκείνη απ' το τρέξιμο. Τέλος ακούστηκαν κάτι ψιθυρίσματα από το πλήθος κι έφτασαν καθώς φαίνεται και μερικές λέξεις στ' αυτιά της. Έσκυψε τότε το κεφάλι της, πέρασε το κατώφλι αποφασιστικά και μπήκε μέσα στο δωμάτιο. Αλλά και πάλι στάθηκε κοντώ στην πόρτα.

Η εξομολόγηση και η μετάληψη τελείωσαν. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα ξαναγύρισε κοντά στο ντιβάνι του αντρός της. Ο παπάς, προτού να φύγει, νόμισε πως είχε καθήκον να της πεί μερικά λόγια παρηγορητικά.

"Κι αυτά εδώ, τί θα τα κάνω;", του είπε εκείνη διακόπτοντας τον ξερά και οργισμένα, ενώ του έδειχνε τα μικρά παιδιά.

"Ο θεός είναι φιλέσπλαχνος. Να 'χετε ελπίδα στη βοήθεια του Υψίστου".

"Εχ! Εχ! Είναι φιλέσπλαχνος, αλλά όχι για μας!".

"Αμαρτάνετε, κυρία μου, αμαρτάνετε", της είπε ο παπάς κουνώντας το κεφάλι του.

"Κι αυτό εκεί, δεν είναι αμαρτία;", φώναξε η Κατερίνα Ιβάνοβνα δείχνοντας τον ετοιμοθάνατο.

"Ίσως να σας δώσουν μια αποζημίωση, εκείνοι που άθελα τους σας έκαναν να χάσετε τον άνθρωπο που σας ζούσε".

"Δεν καταλάβατε", απάντησε η Κατερίνα Ιβάνοβνα οργισμένα. "Γιατί θα μου δώσουν αποζημίωση; Ο ίδιος πήγε κι έπεσε στα πόδια των αλόγων, ο μπεκρής! Ο άνθρωπος που μας ζούσε! Μόνο στενοχώριες μου 'δίνε. Όλα τα 'πίνε! Μας έγδυνε. Πήγαινε στις ταβέρνες κι έπινε τα λεφτά που χρειαζόμαστε για να συντηρηθούμε κι εγώ και τα παιδιά, θα πεθάνει! Δόξα σοι ο θεός! Να γλυτώσω από δαύτον!".

"Πρέπει να τον συγχωρέσετε στην ώρα του θανάτου. Είναι αμαρτία, κυρία μου, μεγάλη αμαρτία, να τρέφετε τέτοια αισθήματα".

Η Κατερίνα Ιβάνοβνα εξακολουθούσε να περιποιείται τον πληγωμένο. Του 'δινε να βρέξει τα χείλη του, σκούπιζε τον ιδρώτα και το αίμα που έτρεχε απ' το κεφάλι του, του ταχτοποιούσε τα μαξιλάρια και κάνοντας τα όλ' αυτά, κουβέντιαζε ταυτόχρονα με τον παπά. Μόλις τ' άκουσε λοιπόν αυτό, όρμησε προς το μέρος του με μανία σχεδόν:

"Έ, παπούλη! Αυτά είναι λόγια παχιά και τίποτα παρά πάνω. Να τον συγχωρέσω! Σήμερα, αν δεν τον έλιωναν τ' άλογα, θα γύριζε στο σπίτι μεθυσμένος. Κι ενώ αυτός θα πήγαινε να ροχαλίσει, εγώ έπρεπε να ξενυχτήσω ως το πρωί πλένοντας του το βρωμοπουκάμισο, μαζί με τα ρούχα των παιδιών, γιατί δεν έχει άλλο. Ύστερα, θα τα στέγνωνα όλα στο παράθυρο και μόλις χάραζε θ' άρχιζα να τα μπαλώνω. Να πώς περνάω εγώ τις νύχτες μου. Γιατί λοιπόν να καθόμαστε και να μιλάμε εδώ μέσα για συχώρεση; Κι εξάλλου, συχώρεσα...".

Ένας φοβερός βήχας τη σταμάτησε. Έφτυσε στο μαντήλι της που το 'φέρει ύστερα μπροστά στα μάτια του παπά, ενώ με το αριστερό της χέρι έσφιγγε δυνατά το στήθος της. Το μαντήλι ήταν γεμάτο κηλίδες αίμα. Ο παπάς έσκυψε το κεφάλι του αμίλητα. Ο Μαρμελάντωφ, ψυχομαχώντας, δεν έπαιρνε καθόλου τα μάτια του από την Κατερίνα Ιβάνοβνα που είχε σκύψει πάλι από πάνω του. Ήθελε κάτι να της πεί ακόμα και σάλευε τη γλώσσα του με κόπο, ψελλίζοντας λέξεις ακατάληπτες. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα, καταλαβαίνοντας πως ήθελε να της ζητήσει συχώρεση, του φώναξε αμέσως μ' έναν τρόπο που δε σήκωνε άλλη κουβέντα.

"Πάψε!... Δεν είναι ανάγκη!... Ξέρω τί θέλεις να πείς...".

Και ο ετοιμοθάνατος σώπασε. Την ίδια όμως στιγμή το βλέμμα του, που πλανιότανε στο δωμάτιο, στυλώθηκε σε μια σκοτεινή γωνιά.

"Ποιος είναι κει; Ποιος είναι;", ψέλλισε άξαφνα, βραχνά και πνιγμένα, ενώ ταυτόχρονα έδειχνε, τρομαγμένα, με τα μάτια του κατά την πόρτα, όπου στεκότανε η Σόνια. Προσπάθησε να σηκωθεί.

"Μη σηκώνεσαι, μη σηκώνεσαι!", του φώναξε η Κατερίνα Ιβάνοβνα. Εκείνος όμως, με μια υπεράνθρωπη προσπάθεια, κατόρθωσε ν' ανασηκωθεί λίγο στο ντιβάνι, ακουμπώντας στο ένα του χέρι. Κοίταξε μερικές στιγμές την κόρη του, μ' ένα βλέμμα επίμονο και παράξενο, σα να μην την αναγνώριζε πια. Ποτέ ως τώρα, άλλωστε, δεν την είχε ξαναϊδεί ντυμένη έτσι. Και ξαφνικά, τη γνώρισε, την είδε

εκεί, ταπεινωμένη, τσακισμένη, δειλή, να περιμένει με τα λούσα της καρτερικά, ώσπου να 'ρθει κι η δικιά της σειρά ν' αποχαιρετήσει τον ετοιμοθάνατο πατέρα της. Απέραντος πόνος ζωγραφίστηκε στο πρόσωπο του.

"Σόνια, παιδί μου. Συχώρεσε με!", φώναξε.

Και θέλησε να της απλώσει το χέρι. Έχασε όμως έτσι το στήριγμα του και σωριάστηκε κάτω απ' το ντιβάνι, με τα μούτρα στο πάτωμα. Όρμησαν, τον ανασήκωσαν και τον ξάπλωσαν πάλι στο ντιβάνι. Αλλά τελείωνε πια.

Η Σόνια έβγαλε μια αδύνατη κραυγή κι έτρεξε κοντά στον πατέρα της, τον αγκάλιασε κι έμεινε σ' αυτή τη στάση σα μαρμαρωμένη. Ξεψύχησε στα χέρια της.

"Γι' αυτόν τέλειωσαν όλα πια", φώναξε η Κατερίνα Ιβάνοβνα βλέποντας το πτώμα του άντρα της. "Εγώ όμως τι θα κάνω τώρα; Με τι θα τον θάψω;

Και πώς θα ταΐσω τα παιδιά μου αύριο;".

Ο Ρασκόλνικωφ πήγε κοντά της.

"Κατερίνα Ιβάνοβνα", της είπε, "την περασμένη βδομάδα ο μακαρίτης μου διηγήθηκε με λεπτομέρειες ολόκληρη τη ζωή του. Σας βεβαιώ πως μιλούσε για σας με μεγάλο θαυμασμό κι εκτίμηση. Από κείνο το βράδυ έμαθα πόσο αφοσιωμένος ήτανε σε όλους σας, πόσο σας εκτιμούσε και σας αγαπούσε, εσάς ιδίως Κατερίνα Ιβάνοβνα, μ' όλο το κακό του πάθος για το πιετό. Από κείνο το βράδυ γίναμε φίλοι. Επιτρέψατε μου λοιπόν τώρα να... συμβάλω κάπως κι εγώ για... την κηδεία ενός φίλου που δεν υπάρχει πια. Να... Είναι είκοσι ρούβλια, μου φαίνεται, κι αν μπορούν αυτά να σας ανακουφίσουν κάπως... εγώ... μ' ένα λόγο θα ξαναπεράσω, θα ξαναπεράσω αύριο... ασφαλώς. Χαίρετε!".

Και βγήκε έξω βιαστικά, ανοίγοντας δρόμο μέσα απ' το πλήθος ως τη λα[---].

Εκεί όμως, έπεσε ξαφνικά πάνω στον Νικοντίμ Φόμιτς, που έμαθε το δυστύχημα κι ερχότανε να ιδεί πώς έχουνε τα πράγματα. Από την ημέρα που έγινε εκείνη η σκηνή στο Τμήμα δεν ξαναϊδωθήκανε, ο Νικοντίμ Φόμιτς όμως τον γνώρισε αμέσως.

"Μπα; Εσείς;" έκανε.

"Πέθανε!", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ. "Ηρθε κι ο γιατρός και ο παπάς όλα είναι εντάξει. Μην τη βασανίζετε τη δύστυχη γυναίκα. Είναι φθισικιά· Κάνετε κάτι γι' αυτήν, αν μπορείτε... στο κάτω-κατω, είσαστε καλός άνθρωπος", πρόσθεσε σαρκαστικά, κοιτάζοντας τον κατάματα.

"Μα, σεις είσαστε γεμάτος αίματα!", είπε ο Νικοντίμ Φόμιτς βλέποντας κάτω απ' το φως του φαναριού το γιλέκο του Ρασκόλνικωφ που είχε πολλούς, λεκέδες φρέσκο αίμα.

"Ναι... λερώθηκα... γέμισα αίματα", είπε ο Ρασκόλνικωφ παράξενα. Ύστερα χαμογέλασε, κούνησε το κεφάλι του και κατέβηκε τη σκάλα, Κατέβαινε γρήγορα-γρήγορα, χωρίς να λογαριάζει καθόλου την κατάσταση, του. Μέσα του ξεχειλίζει μια συγκίνηση που τον πλημμύρισε άξαφνα σα δυνατό κύμα. Ήτανε κάτι σαν το αίσθημα που νιώθει ο καταδικασμένος σε θάνατο, τη στιγμή που του λένε ότι του έδωσαν χάρη!

Στη μέση της σκάλας συναπαντήθηκε με τον παπά που κατέβαινε. Ο Ρασκόλνικωφ έκανε τόπο να περάσει και τον χαιρέτησε σιωπηλά. Αμέσως όμως

άκουσε πίσω του κάτι βήματα βιαστικά. Κάποιος έτρεχε να τον φτάσει. Ήταν η μικρή Πολιά, που ερχότανε φωνάζοντας τον:

"Ακούστε! Ακούστε!"

Γύρισε. Η μικρή κατέβηκε βιαστικά το τελευταίο πάτωμα και σταμάτησε πολύ κοντά του, ένα σκαλί πιο πάνω. Απ' την αυλή, ερχότανε μια ωχρή ανταύγεια. Ο Ρασκόλνικωφ κοίταζε το αδύνατο, αλλά όμορφο προσωπάκι που του χαμογελούσε βλέποντας τον με χαρά παιδιάστικη. Πήγαινε να κάνει κάποιο θέλημα που, καθώς φαινότανε, της έδινε πολύ μεγάλη χαρά.

"Ακούστε, πώς σας λένε... και πού καθόσαστε;", τον ρώτησε γρήγορα-γρήγορα και πνιγμένα.

Ο Ρασκόλνικωφ ακούμπησε τα χέρια του στους ώμους της και την κοίταξε σα μαγεμένος. Ένιωθε κάτι σα βαθιά χαρά καθώς την κοίταζε, χωρίς κι ο ίδιος να ξέρει το γιατί.

"Ποιος σ' έστειλε;"

"Η μεγάλη μου αδελφή, η Σόνια", απάντησε το κοριτσάκι χαμογελώντας ακόμα πιο χαρούμενα.

"Το 'ξερά πως σ' έστειλε αυτή".

"Και η μαμά μ' έστειλε. Όταν μου το είπε η Σόνια, ήρθε κοντά και η μαμά και μου λέει κι αυτή: "Τρέξε, Πολιά!"

"Την αγαπάς την αδελφή σου τη Σόνια;"

"Πιο πολύ απ' όλους!", είπε η μικρή ζωηρά.

Και το χαμόγελο της έγινε ξαφνικά σοβαρό.

"Και μένα; Θα μ' αγαπάς;"

Αντί για κάθε άλλη απάντηση, είδε τη μικρή να φέρνει κοντά το πρόσωπο της και να του δίνει ένα παιδιάστικο φιλί με τα παχιά της χείλη. Ύστερα, άπλωσε τ' αδύνατα χέρια της και τον έσφιξε πολύ δυνατά, άφησε το κεφαλάκι της ν' ακουμπήσει στον ώμο του κι άρχισε να κλαίει σιγανά, σφίγγοντας το πρόσωπο της όλο και πιο πολύ απάνω του.

"Δυστυχισμένε μου πατερούλη!", είπε σε λίγο, ανασηκώνοντας το δακρυσμένο πρόσωπο της και σκουπίζοντας τα δάκρυα με την ανάστροφη της παλάμης της.

"Τί συμφορές μας βρήκανε σήμερα!", πρόσθεσε ξαφνικά, μ' εκείνο το ιδιαίτερα σοβαρό ύφος που παίρνουν τα παιδιά, όταν θέλουν να "μιλήσουν σα μεγάλοι".

"Και ο μπαμπάς; Σας αγαπούσε;"

"Πιο πολύ απ' όλους αγαπούσε τη Λύντα", απάντησε με το ίδιο σοβαρό ύφος και δίχως να χαμογελάει, ολότελα σα μεγάλη αυτή τη φορά. "Την αγαπούσε γιατί είναι πολύ μικρούλα και γιατί είναι και άρρωστη. Πάντοτε, όλο και κάτι θα της έφερνε.

Εμάς τις άλλες μας μάθαινε να διαβάζουμε κι εμένα μου 'κανε γραμματική και κατήχηση", πρόσθεσε με περηφάνια. "Η μαμά δεν έλεγε τίποτα, αλλά ξέραμε πως την ευχαριστούσε αυτό το πράγμα και ο πατερούλης το 'ξερέ. Η μαμά θέλει να με μάθει γαλλικά, γιατί είναι καιρός πια να μορφωθώ και γω".

"Προσευχές ξέρεις;"

"Και βέβαια ξέρω, από πολύν καιρό. Εγώ, επειδή είμαι μεγάλη, λέω τις προσευχές μόνη μου. Ο Κόλιας και η Λύντα τίς λένε δυνατά μαζί με τη μαμά. Λένε το "Χαίρε Μαρία" και ύστερα μια άλλη: "θεέ μου, συχώρεσε και ευλόγησε την αδελφούλα μου Σόνια" και ύστερα τούτη: "θεέ μου, συχώρεσε και ευλόγησε τον άλλο μας μπαμπά", γιατί ο πρώτος μας μπαμπάς είναι πεθαμένος κι αυτός που είχαμε τώρα ήτανε ο δεύτερος. Λέμε όμως και για τον πρώτο προσευχές".

"Μικρή μου Πολιά, εμένα με λένε Ροντιόν. Προσευχηθείτε καμμιά φορά και για μένα!

"Για τον δύστυχο τον Ροντιόν" να λέτε -τίποτ' άλλο".

"Θα προσεύχομαι γι' σας σε όλη μου τη ζωή", είπε με θέρμη η μικρή που, απότομα, ξανάρχισε να γελάει και πέφτοντας απάνω του τον έσφιξε πολύ δυνατά στην αγκαλιά της.

Ο Ρασκόλνικωφ της είπε τ' όνομα του, της έδωσε τη διεύθυνση του και της υποσχέθηκε πως θα ξαναερχόταν την άλλη μέρα, οπωσδήποτε. Η μικρούλα έφυγε κατενθουσιασμένη.

Ήτανε περασμένες δέκα, όταν ξαναβρέθηκε στον δρόμο. Πέντε λεπτά αργότερα, βρισκότανε στη γέφυρα, στο μέρος ακριβώς απ' όπου έπεσε εκείνη η δύστυχη. "Φτάνει!", φώναξε αποφασιστικά, σε τόνο θριάμβου. "Μακριά οι παραισθήσεις, μακριά οι παράλογοι φόβοι, μακριά τα φαντάσματα!... Η ζωή υπάρχει... Δεν είμαι ζωντανός αυτή τη στιγμή; Η ζωή μου δεν έφυγε μαζί με της γριάς! Εκείνη βρίσκεται τώρα στον άλλο κόσμο. Και, φτάνει πια, γριά μου! Άφησε τους άλλους ήσυχους! Εγώ ξαναβρήκα τώρα το λογικό μου και το φως... τη θέληση... τη δύναμη και θα ιδείτε με ποιόν έχετε να κάνετε. Οι δυο μας τώρα!". Πρόσθεσε περήφανα, σα να μιλούσε με κάποια σκοτεινή δύναμη και να την προκαλούσε. "Δεν τ' αποφάσισα να ζήσω, έστω και σ' ένα χώρο όπου θα μπορώ μόνο τα πόδια μου να πατήσω;".

"Είμαι πολύ αδύνατος αυτή τη στιγμή... αλλά πιστεύω πως η αρρώστια πέρασε. Το ήξερα πως θα περνούσε, όταν βγήκα απ' το δωμάτιο μου. Και, μια που το θυμήθηκα: Η οικία Ποτσίνκοβ είναι δυο βήματα από δω. Θα πήγαινα στού Ραζουμίχιν, κι αν ακόμα έμενε μακρύτερα... Ας κερδίσει το στοίχημά του. Ας το πληρώσω με το κεφάλι μου, δεν έχει σημασία. Η δύναμη! Η δύναμη είναι απαραίτητη, δίχως δύναμη δεν κάνεις απολύτως τίποτα. Αλλά, η δύναμη αποχτιέται με τη δύναμη -κι αυτό είναι ακριβώς εκείνο που δεν ξέρε ο κόσμος", πρόσθεσε με περηφάνια και σιγουριά, ενώ περνούσε γρήγορα γρήγορα τη γέφυρα. Η περηφάνια και η σιγουριά μεγάλωναν μέσα του από στιγμή σε στιγμή έτσι που ένα λεπτό μονάχα ήτανε αρκετό για να τον κάνει άλλον άνθρωπο. Τί έγινε λοιπόν και σημειώθηκε μέσα του μια τέτοια αλλαγή; Ούτε κι ο ίδιο το 'ξερέ. Σαν τον πνιγμένο που αρπάζεται από το άχυρο, του φαινότανε πως θα μπορούσε να ζήσει, πως η ζωή υπήρχε ακόμα γι' αυτόν, πως δεν χάθηκε η ζωή του, μαζί με τη ζωή της γριάς. Ίσως να βιάστηκε λιγάκι για να βγάλει τέτοιο συμπέρασμα, αλλά δεν το σκεφτότανε καθόλου αυτό.

"Και όμως ζήτησα να προσευχηθούν για τον δυστυχημένο Ροντιόν", είπε άξαφνα. "Ε, καλά. Έτσι το 'πάμε, για κάθε ενδεχόμενο", πρόσθεσε χαμογελώντας

με τα παιδιάρια του. Ένιωθε πως ήτανε πολύ ευδιάθετος. Βρήκε πολύ εύκολα το σπίτι του Ραζουμίχιν. Στην οικία Ποντσικόβ, ήξεραν κιόλας τον καινούργιο νοικάρη και ο πορτιέρης τον οδήγησε αμέσως Απ' τη μέση της σκάλας ακουγότανε η φασαρία και η κουβέντα πολλών ανθρώπων. Η πόρτα που έβλεπε κατά το κεφαλόσκαλο ήτανε ορθάνοιχτη κι ακουγόταν φωνές και ζωηρές συζητήσεις.

Το δωμάτιο του Ραζουμίχιν ήτανε αρκετά ευρύχωρο και είχανε μαζευτεί εκεί μέσα καμμιά δεκαπενταριά άτομα. Ο Ρασκόλνικωφ σταμάτησε στον προθάλαμο. Πίσω απ' το χάρισμα, δυο υπηρέτριες της σπιτονοικοκυράς δούλευαν γρήγορα γύρω από δυο μεγάλα σαμοβάρια και ταυτόχρονα κουβάλαγαν μποτίλιες, πιάτα και δίσκους φορτωμένους με ορντέρβ. Τα πιατικά ήτανε απ' την κουζίνα της σπιτονοικοκυράς. Ο Ρασκόλνικωφ ζήτησε τον Ραζουμίχιν, που ήρθε αμέσως τρέχοντας και κατευχαριστημένος. Με την πρώτη ματιά καταλάβαινες αμέσως πως ήτανε αρκετά πιωμένος, παρ' όλο που πολύ δύσκολα μέθαγε. Αυτή τη φορά όμως το μεθύσι του ήτανε ολοφάνερο.

"Άκου", βιάστηκε να δηλώσει ο Ρασκόλνικωφ, "ήρθα μόνο για να σου πω ότι κέρδισες το στοίχημα και ότι είναι αλήθεια πως κανείς δεν ξέρει τί μπορεί να του συμβεί.

Όσο για να μπω μέσα, δε μπορώ. Αισθάνομαι τέτοια αδυναμία, που μου φαίνεται πως θα πέσω κάτω. Γι' αυτό, καλησπέρα και αντίο. Έλα όμως αύριο σπίτι μου...".

"Θα σε πάω εγώ στο σπίτι σου. Αφού το λες κι ο ίδιος πως αισθάνεσαι αδυναμία...".

"Και οι καλεσμένοι σου; Ποιος είναι αυτός ο κατσαρομάλλης που βγήκε τώρα δα και κοιτάξε;

"Αυτός; Πού στο διάβολο να ξέρω; Ίσως κάποιος φίλος του θείου μου, μπορεί όμως να είναι και απρόσκλητος, θα τους αφήσω με τον θείο μου... Είναι ένας άνθρωπος πραγματικά πολύτιμος -κρίμα που δε μπορείς να τον γνωρίσεις σήμερα. Εξάλλου ας πάνε όλοι τους στο διάβολο! Δεν ξέρω τί να τους κάνω τώρα κι ύστερα θέλω να πάρω λίγο αέρα. Φίλε μου, ήρθες πάνω στην ώρα. Δυο λεπτά ακόμα και, σίγουρα, θ' αρπαζόμουνα με δαύτους. Τί βλακείες λένε! Δε μπορείς να φαντασθείς τί είναι ικανός να σου ξεφουρνίσει ένας άνθρωπος! Αλλά, εδώ που τα λέμε, γιατί δε θα μπορούσες να το φαντασθείς; Μήπως και μεις δε λέμε ψέματα; Ε, λοιπόν άσ' τους να τα λένε, δε θα τη βρουν αργότερα αυτή την ευκαιρία. Κάθησε μια στιγμή να σου φέρω τον Ζοσίμοβ."

Ο Ζοσίμοβ ήρθε τρέχοντας κοντά στον Ρασκόλνικωφ μ' ένα είδος λαιμαργίας: Ήτανε ολοφάνερη και κάπως παράξενη η περιέργεια του. Σε λίγο όμως το πρόσωπο του γαλήνεψε πάλι.

"Πρέπει να πάτε να ξαπλώσετε αμέσως", είπε αφού εξέτασε στα πεταχτά τον Ρασκόλνικωφ. Και καλά θα κάνετε να πάρετε για τη νύχτα κάτι που σας έχω ετοιμάσει. Δε θα το ξεχάσετε, ε; Είναι ένα ...σκονάκι". ; "Παίρνω και δυο, αν είναι ανάγκη", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ. t Και ήπιε το φάρμακο επί τόπου.

"Καλά θα κάνεις να τον συνοδεύσεις", είπε ο Ζοσίμοβ γυρίζοντας κατά τον Ραζουμίχιν. "θα ιδούμε πώς θα είσαι αύριο. Για σήμερα, δεν είναι άσχημα: Βλέπω

μια αξιοσημείωτη αλλαγή από τότε που τον είδα. Όσο περισσότερο ζούμε, τόσο πιο πολλά μαθαίνουμε...".

"Ξέρεις τι μου σφύριξε στ' αυτί ο Ζοσίμοβ, τώρα που φεύγαμε;", είπε ο Ραζουμίχιν γελώντας, μόλις βγήκανε στον δρόμο, "θα στα πω, αδερφέ μου, όλα γιατί είναι όλοι τους ηλίθιοι. Μου είπε να σου πιάσω κουβέντα στον δρόμο και να σε βάλω να μιλάς κι ύστερα να του πω τι έλεγες, γιατί έχει την ιδέα πως είσαι τρελλός, ή πως κοντεύεις να τρελλαθείς. Το φαντάζεσαι; Πρώτα-πρώτα είσαι τρεις φορές εξυπνότερος από δαύτον. Δεύτερον, αν δεν είσαι τρελλός, ασφαλώς θα γελάς με τις αλλόκοτες ιδέες που του κατεβαίνουν στο κεφάλι. Τρίτον, τούτο δω το βόδι, που η ειδικότητα του είναι η χειρουργική, έχει ψώνιο τώρα τελευταία με τις ψυχικές παθήσεις και, σχετικά με σένα, σχημάτισε μια γνώμη τελική ύστερα από την κουβέντα που έκανες με τον Ζαμιότοβ σήμερα."

"Στα είπε όλα ο Ζαμιότοβ;"

"Όλα, κι έκανε πολύ καλά. Κατάλαβα έτσι πέρα για πέρα την υπόθεση, όπως επίσης την κατάλαβε κι ο Ζαμιότοβ... Ναι, με δυο λόγια Ρόντια... το γεγονός είναι ότι... αυτή τη στιγμή είμαι λιγάκι μεθυσμένος..., αλλά δεν πειράζει... το γεγονός λοιπόν είναι ότι αυτή η σκέψη... καταλαβαίνεις, ήτανε πραγματικά ριζωμένη μέσα τους... καταλαβαίνεις; Δηλαδή, δεν τολμούσε κανένας τους να την πεί ανοιχτά, γιατί ήτανε ολοφάνερη βλακεία, ιδίως απ' τη στιγμή που έπιασαν τον Μπογιατζή, κι έτσι έσκασαν όλα σα σαπουνόφουσκια και τελείωσαν μια για πάντα. Μα, γιατί λοιπόν είναι τόσο ηλίθιοι; Του τα έψαλα λιγάκι αυτουνού του Ζαμιότοβ, κι αυτό μεταξύ μας, φίλε μου, σε παρακαλώ, μη δείξεις πως το ξέρεις: Παρατήρησα πως είναι πολύ καχύποπτος, το πρόσεξα τότε που πήγαμε στις Λουΐζας, σήμερα όμως ξεκαθάρισαν όλα. Η κυριότερη αιτία ήτανε αυτός ο Ηλίας Πετρόβιτς! Του κόλλησε η ιδέα από τότε που λιποθύμησες στην αστυνομία και ύστερα ντρεπότανε κι ο ίδιος που έκανε τέτοια υπόθεση: Το ξέρω καλά."

Ο Ρασκόλνικωφ άκουγε με απληστία. Είχε πολύ λυθεί η γλώσσα του Ραζουμίχιν από το πιετό.

"Έχασα τότε τις αισθήσεις μου γιατί μ' έπνιξε η ζέστη και η μυρουδιά απ' τις λαδομπογιές", είπε ο Ρασκόλνικωφ.

"Ορίστε! Κάθεσαι ακόμα και δίνει εξηγήσεις! Μα, δεν ήτανε μόνο η λαδομπογιά. Η αρρώστια δούλευε μέσα σου εδώ και ένα μήνα: Το βεβαιώνει ο Ζοσίμοβ. Έτσι, λοιπόν, αυτό το παλιόπαιδο ο Ζαμιότοβ, έγινε σκόνη τώρα. Α! Δε μπορείς να φαντασθείς πώς έγινε. "Δε φτάνω ούτε στο νυχάκι του", λέει τώρα. Για σένα το λέει αυτό, εννοείται. Καμμιά φορά έχει καλά αισθήματα, αλλά το μάθημα που του 'δωσες σήμερα στο "Κρυστάλ", ήτανε το άκρον1 άωτον της τελειότητας. Τον τρώμαξες στην αρχή, τον έκανες ν' ανατριχιάσει! Να σκεφτείς μονάχα πως τον ανάγκασες να ξαναπιστέψει τη φοβερή βλακεία του! Και ξαφνικά χραπ! Του τη φέρνεις: "Άρπα τη, φιλαράκο μου!". Μωρέ ήτανε αριστούργημα! Τον έλιωσες, σκόνη τον έκανες! Πραγματικά βρήκε τον δάσκαλο του. Τί κρίμα που δεν ήμουνα εκεί! Σε περίμενα στο σπίτι μου με αγωνία. Κι ο Πορφυρήσ επίσης θέλει πολύ να σε γνωρίσει..."

"Α!... και κείνος!... Μα, γιατί μ' έπαιρναν, για τρελλό;"

"Δηλαδή, όχι κι εντελώς τρελλό. Σα να τα παραλέω, μου φαίνεται. Εκείνο που του έκανε κατάπληξη στην αρχή, είναι το ότι μονάχα γι' αυτό το ζήτημα έδειχνες ενδιαφέρον... τώρα, που είναι γνωστά όλα τα περιστατικά φαίνεται ολοκάθαρα γιατί σ' ενδιαφέρει αυτό το πράγμα... Πόσο σε είχε εκνευρίσει τότε και πώς είχε συνδεθεί όλη υπόθεση με την αρρώστια σου!... Είμαι λίγο μεθυσμένος, φίλε μου, αλλά βλέπεις, του 'χει κολλήσει αυτή η ιδέα, που να πάρει ο διάβολος... στο ξαναλέω... έχει λύσσα με τις ψυχικές παθήσεις. Όσο για σένα, μην τους λογαριάζεις καθόλου!"

"Άκου, Ραζουμίχιν", είπε ο Ρασκόλνικωφ, "θέλω να σου μιλήσω ανοιχτά, έρχομαι από το σπίτι ενός πεθαμένου... κάποιος υπάλληλος πέθανε... Τους έδωσα όλα μου τα λεφτά... και, εκτός απ' αυτό, με φίλησε τώρα δα ένα πλάσμα... που, κι αν ακόμα είχα σκοτώσει άνθρωπο, μ' ένα λόγο, είδα εκεί πέρα ακόμα ένα πλάσμα μ' ένα... κατακόκκινο φτερό... αλλά, ζαλίζομαι, νιώθω μεγάλη αδυναμία, κράτησε με λίγο, έχουμε ν' ανεβούμε τη σκάλα..."

"Τί έχεις; Τί έχεις;" ρώτησε ο Ραζουμίχιν τρομαγμένος.

"Γυρίζει λίγο το κεφάλι μου, αλλά δεν πρόκειται γι' αυτό. Είμαι τόσο λυπημένος, τόσο λυπημένος! Σα γυναίκα... αλήθεια! Κοίτα! Τί είναι αυτό; Κοίτα! Κοίτα!"

"Τί είναι;"

"Μα, δε βλέπεις; Υπάρχει φως στην κάμαρα μου. Μέσα απ' την χαραμάδα". Είχανε φτάσει πια στο προτελευταίο πλατύσκαλο, κοντά στην πόρτα της σπιτονοικοκυράς και, πραγματικά, από κει κάτω, μπορούσε να διακρίνει κανείς πως υπήρχε φως στην κάμαρα του Ρασκόλνικωφ.

"Παράξενο! Ίσως να 'ναι η Ναστάσια", είπε ο Ραζουμίχιν.

"Ποτέ δεν έρχεται η Ναστάσια στο δωμάτιο μου τέτοια ώρα. Εξάλλου, αυτή θα κοιμάται τώρα, αλλά, αλλά... δε με νοιάζει. Γεια σου!"

"Τί είναι αυτά που λες; θα σε συνοδεύσω, θα μπούμε μαζί μέσα".

"Το ξέρω πως θα μπούμε μέσα μαζί, αλλά θέλω να σου σφίξω το χέρι εδώ και να σ' αποχαιρετήσω εδώ. Έλα, δώσ' μου το χέρι σου. Γεια σου!"

"Μα, τί έχεις Ρόντια;"

"Τίποτα. Πάμε, θα είσαι μάρτυρας..."

Εξακολούθησαν ν' ανεβαίνουν τη σκάλα. Τότε ο Ραζουμίχιν σκέφτηκε πως ίσως ο Ζοσίμοβ να είχε δίκιο. "Εχ! Τον αναστάτωσα με τη φλυαρία μου", είπε από μέσα του. Ξαφνικά, πλησιάζοντας στην πόρτα, άκουσαν θόρυβο και κουβέντες στο δωμάτιο.

"Μα, ποιος είναι λοιπόν εδώ μέσα;" φώναξε ο Ραζουμίχιν.

Πρώτος άνοιξε διάπλατα την πόρτα ο Ρασκόλνικωφ. Την άνοιξε κι έμεινε καρφωμένος στο κατώφλι.

Η μητέρα του και η αδελφή του κάθονταν στο ντιβάνι του και τον περίμενε μιάμιση ώρα. Γιατί λοιπόν δεν το περίμενε καθόλου να τής ιδεί, γιατί, τάχα, ούτε καν τής σκέφτηκε, παρ' όλο που σήμερα κιόλας είχε μάθει πως έρχονται γρήγορα, πως όπου να 'ναι φτάνουν;"

Εκείνες όλη αυτή την ώρα που περίμεναν ρωτούσαν τη Ναστάσια, που βρισκότανε ακόμα εκεί μπροστά τους και που τους είχε διηγηθεί με κάθε

λεπτομέρεια, όλα τα καθέκαστα για τον Ρασκόλνικωφ. Τρόμαξαν όταν έμαθαν πως το 'σκάσε σήμερα απ' το σπίτι και με παραλήρημα μάλιστα, καθώς έκριναν απ' τα λεγόμενα της.

"Θεέ μου τί να του συμβαίνει;". Έκλαιγαν και οι δυο τους όλη αυτή την ώρα της αναμονής, υποφέροντας φριχτά για τον αγαπημένο τους.

Κραυγές ενθουσιασμού και χαράς υποδέχτηκαν τον Ρασκόλνικωφ Όρμησαν και οι δύο απάνω του. Εκείνος όμως έμεινε ψυχρός σαν πτώμα. Μια σκέψη ξαφνική και ανυπόφορη τον χτύπησε σαν κεραυνός. Και τα χέρια του δε σηκώθηκαν για να τις αγκαλιάσει. Δε μπόρεσαν να σηκωθούν. Η μητέρα του και η αδελφή του τον έσφιγγαν στο στήθος τους, τον γέμιζαν φιλία, κλαίγοντας και γελώντας μαζί... Εκείνος, έκανε ένα βήμα, τρέκλισε και σωριάστηκε στο πάτωμα λιπόθυμος...

Αναστάτωση, κραυγές τρόμου, βογγητά...

Ο Ραζουμίχιν, που είχε σταθεί στο κατώφλι, όρμησε μέσα, έπιασε τον άρρωστο με τα δυνατά του μπράτσα και σε λίγο, όταν αυτός ξανάνοιξε τα μάτια του, βρισκόταν ξαπλωμένος στο ντιβάνι.

"Δεν είναι τίποτα, δεν είναι τίποτα", είπε ο Ραζουμίχιν στη μητέρα και στην αδελφή. "Μια λιποθυμία, μικροπράγματα. Ο γιατρός είπε πριν από λίγο ότι πάει πολύ καλύτερα, πως είχε γίνει ολότελα καλά! Νερό! Να, συνέρχεται,! Συνήλθε κιόλας".

Πιάνοντας τη Ντουνιά απ' το χέρι τόσο απότομα ώστε παρά λίγο να της στραμπουλίξει τον καρπό, την ανάγκασε να σκύψει για να ιδεί και η ίδια πως πραγματικά ο αδελφός της "συνήλθε". Η μητέρα και η αδελφή κοίταζαν τον Ραζουμίχιν με συγκίνηση και ευγνωμοσύνη, σα να τον είχε στείλει η θεία πρόνοια.

Είχανε μάθει απ' τη Ναστάσια πόσο παραστάθηκε στην αρρώστια του Ρόντια τους, αυτός ο "δυναμικός νεαρός", όπως τον χαρακτήρισε το ίδιο κιόλας βράδυ η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα Ρασκόλνικωφ, κουβεντιάζοντας ιδιαιτέρως με τη Ντουνιά.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

1

Ο Ρασκόλνικωφ ανασηκώθηκε και κάθησε στο ντιβάνι. Έκανε με το χέρι του νόημα στον Ραζουμίχιν να σταματήσει τις ατέλειωτες και ασυνάρτητες παρηγοριές που έλεγε στη μητέρα του και στην αδελφή του. Τίς έπιασε και τις δύο απ' το χέρι, και για μια στιγμή τίς κοίταζε κατάματα αμίλητα πρώτα τη μια, ύστερα την άλλη. Η μητέρα τρόμαξε με το βλέμμα του. Το βλέμμα αυτό, στο βάθος του, έδειχνε ένα δυνατό αίσθημα που έφτανε ως τον πόνο, ενώ ταυτόχρονα είχε και κάτι το επίμονο, κάτι το παρανοϊκό σχεδόν. Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα άρχισε να κλαίει. Η Αβντότια Ρομάνοβνα ήτανε χλωμή και το χέρι της έτρεμε στη χούφτα του αδελφού της.

"Γύρισε πίσω σπίτι... μαζί μ' αυτόν", είπε με φωνή σπασμένη, δείχνοντας τον Ραζουμίχιν. "Αύριο, αύριο κιόλας... Έχετε έρθει καιρός;"

"Απόψε, Ρόντια", απάντησε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα. "Το τραίνο είχε μεγάλη καθυστέρηση. Αλλά, Ρόντια, για τίποτα στον κόσμο δε θα φύγω πια από κοντά σου. Θα ξενυχτίσω εδώ, στο πλάι σου..."

"Μη με βασανίζεις!", είπε ο Ρασκόλνικωφ κάνοντας μια κίνηση με το χέρι του που έδειχνε θυμό.

"Θα μείνω εγώ κοντά του", φώναξε ο Ραζουμίχιν, "δε θα τον αφήσω ούτε λεπτό, κι ας παν στον διάβολο οι καλεσμένοι μου, άσ' τους να γκαρίζουν και να βρίζουν όσο θέλουν. Έχω εκεί τον θείο μου για να τους κάνει τον πρόεδρο".

"Πώς θα μπορέσω ποτέ να σας το ξεπληρώσω;", άρχισε να λέει η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, ξανασφίγγοντας τα χέρια του Ραζουμίχιν.

Αλλά και πάλι ο Ρασκόλνικωφ τη διάκοψε.

"Δε θέλω!... Δε θέλω!...", έλεγε θυμωμένα. "Μη με βασανίζετε! Φτάνει! Πηγαίνετε ... Δεν αντέχω πια!"

"Πάμε, μανούλα, ας βγούμε από δω μέσα, έστω και για μια στιγμή", μουρμούρισε η Ντουνιά τρομαγμένη. "Του κάνουμε πολύ κακό. Είναι ολοφάνερο".

"Μα, να μη μπορέσω να τον ιδώ λιγάκι, ύστερα από τριών χρονών χωρισμό;", είπε κλαίγοντας η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Σταθείτε!", είπε ο Ρασκόλνικωφ, "Όλο με διακόπτετε και θολώνει το μυαλό μου... Είδατε καθόλου τον Λούζιν;"

"Όχι, Ρόντια, αλλά το ξέρει πως φτάσαμε. Μάθαμε, Ρόντια, πως ο Πιότρ Πετρόβιτς είχε την καλοσύνη να σου κάνει επίσκεψη σήμερα, πρόσθεσε με κάποιο φόβο η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Ναι, την είχε την καλοσύνη... Ντουνιά, είπα στον Λούζιν ότι θα τον πετάξω με κλωτσιές από τη σκάλα και τον έστειλα στον διάβολο".

"Ρόντια! Τι λες; Στ' αλήθεια... το 'πες σοβαρά αυτό το πράγμα;", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα τρομαγμένα. Αμέσως όμως σταμάτησε ρίχνοντας μια ματιά στη Ντουνιά. Η Αβντότια Ρομάνοβνα, με τα μάτια στυλωμένα στον αδελφό της, περίμενε τη συνέχεια.

"Ντουνιά", συνέχισε ο Ρασκόλνικωφ με κόπο, "δεν τον θέλω αυτόν τον γάμο. Και γι' αυτό πρέπει, από αύριο κιόλας, να κόψεις κάθε σχέση με τον Λούζιν και να μην ξανακούσω πια να γίνεται λόγος για δαύτον!".

"Θεέ μου!", φώναξε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Αδελφέ μου, σκέψου το λίγο αυτό που λες", απάντησε ζοηρά η Αβντότια Ρομάνοβνα, αλλά αμέσως συγκρατήθηκε. Ίσως να μην είσαι σε θέση να τα κουβεντιάσουμε αυτή τη στιγμή, είσαι κουρασμένος", πρόσθεσε γλυκά.

"Παραμιλάω, ε; Ε, λοιπόν, Όχι... Παντρεύεσαι τον Λούζιν για χάρη μου. Αλλά εγώ δεν τη δέχομαι αυτή τη θυσία. Και γι' αυτό αύριο κιόλας, να του γράψεις ένα γράμμα... και να τα διαλύσεις, θα μου το διαβάσεις το πρωί και θα τελειώσουν όλα -έτσι".

"Δε μπορώ να το κάνω αυτό", φώναξε η Ντουνιά πληγωμένη. "Με ποιο δικαίωμα...".

"Ντουνιά κι εσύ είσαι θυμωμένη. Πάψε, αύριο... Μα, δε βλέπεις..." έκανε η μητέρα της τρομαγμένη, πηγαίνοντας κοντά στην κόρη της. "Αχ! Ας φύγουμε καλύτερα!".

"Παραμιλάει!", είπε ο Ραζουμίχιν με φωνή βραχνιασμένη απ' το πιοτό.

"Διαφορετικά, δεν θα τολμούσε... Αύριο, θα του 'χει φύγει αυτή η λόξα... Σήμερα όμως πραγματικά τον πέταξε έξω. Αλήθεια λέει. Φυσικά, εκείνος θύμωσε... Ρητόρευε εδώ μέσα, μας έκανε επίδειξη των γνώσεων του, αλλά έφυγε με την ουρά στα σκέλια...".

"Ωστε, είναι αλήθεια;", φώναξε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Καλά, τα λέμε αύριο, αδελφέ", είπε η Ντουνιά λυπημένα. "Πάμε, μαμά... Αντίο, Ρόντια!".

"Τ' ακούς. Ντουνιά;", ξανάπε ο Ρασκόλνικωφ με μεγάλο κόπο. "Δεν έχω καθόλου παραλήρημα, αυτός ο γάμος είναι ατιμία. Εγώ, ας είμαι παλιάνθρωπος, εσύ δεν πρέπει να χαλάσεις, φτάνει ο ένας... Αλλά όσο παλιάνθρωπος κι αν είμαι, θα πάψω να σε βλέπω πια σαν αδελφή μου... Ή εμένα, ή τον Λούζιν. Πηγαίνατε".

"Σου 'στρίψε; Τύραννε!", μούγκρισε ο Ραζουμίχιν.

Ο Ρασκόλνικωφ δεν απάντησε κι ίσως να μην είχε τη δύναμη ν' απαντήσει. Ξάπλωσε στο ντιβάνι και γύρισε κατά τον τοίχο, ολότελα εξαντλημένος. Η Αβντότια Ρομάνοβνα κοίταξε τον Ραζουμίχιν περίεργα. Τα μαύρα μάτια της άστραφταν. Κι ο Ραζουμίχιν ανατρίχιασε με τη ματιά που του 'ρίξε. Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα ήτανε αναστατωμένη.

"Δε μπορώ να φύγω από δω, για τίποτα στον κόσμο, ψιθύρισε στον Ραζουμίχιν, με απόγνωση, θα μείνω κάπου εδώ, συνοδέψτε εσείς τη Ντουνιά".

"Και θα τα κάνετε μούσκεμα", απάντησε επίσης ψιθυριστά ο Ραζουμίχιν, έξω φρενών... Ας βγούμε έξω, πάμε τουλάχιστον στο πλατύσκαλο. Ναστάσια, φώτισε μας".

"Σας τ' ορκίζομαι", εξακολούθησε ψιθυριστά, όταν βγήκανε στη σκάλα, "παρά λίγο να μας αρχίσει στο ξύλο κι εμένα και τον γιατρό! Καταλαβαίνετε; Τον ίδιο τον γιατρό! Κι αυτός υποχώρησε για να μην τον νευριάσει περισσότερο. Ύστερα τα κατάφερε να ντυθεί και να μου το σκάσει, την ώρα που ήμουνα κάτω και τον πρόσεχα. Και τώρα πάλι θα το ξανασκάσει, αν τον εκνευρίσετε λίγο ακόμα, ή μπορεί να κάνει τίποτα κακό στον εαυτό του".

"Αχ! Τί είναι αυτά που λέτε!".

"Κι ύστερα, δεν είναι δυνατόν να μείνει μόνη της η Αβντότια Ρομάνοβνα σε τέτοιο βρωμόσπιτο. Για σκεφτείτε λιγάκι πού πέσατε. Δε μπορούσε τέλος πάντων αυτό το μούτρο ο Πιότρ Πετρόβιτς να σας βρεί κάνα δωμάτιο της προκοπής; Εξάλλου, ξέρετε, τα 'χω κοπανήσει λιγάκι και γι' αυτό την είπα τώρα τούτη τη βαριά κουβέντα. Μην την λαβαίνετε υπ' όψη σας...".

"Θα πάω να ιδώ τη σπιτονοικοκυρά", είπε με πείσμα η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, "θα την παρακαλέσω να μας φιλοξενήσει εμένα και τη Ντουνιά απόψε σε μια γωνιά. Δε μπορώ να τον αφήσω σ' αυτή την κατάσταση, δε μπορώ!".

Τη στιγμή που τα 'λεγαν αυτά, στέκονταν στο πλατύσκαλο, ακριβώς μπροστά στην πόρτα της σπιτονοικοκυράς. Η Ναστάσια τους φώτιζε, ένα σκαλί πιο κάτω. Ο Ραζουμίχιν ήτανε πολύ ταραγμένος Μισή ώρα πιο πριν, όταν έφερνε στο σπίτι τον Ρασκόλνικωφ, δε σταμάταγε η γλώσσα του καθόλου, όπως το παραδεχότανε κι ο ίδιος, είχε όμως πολύ κέφι και το μυαλό του ήτανε ξεκάθαρο σχεδόν, παρ' όλο που είχε πιεί το καταπέτασμα. Τώρα όμως, βρισκότανε σε μια υπερδιέγερση και το πιτό που ήπια του την ξανάδωσε στο κεφάλι με πολύ μεγαλύτερη δύναμη. Στεκότανε ανάμεσα τους πιάνοντές τες από τα χέρια και προσπαθούσε να τις πείσει εκθέτοντας τα επιχειρήματα του με καταπληκτική ειλικρίνεια. Και, ασφαλώς, για να γίνεται πιο πειστικός, τους έσφιγγε, με την κάθε κουβέντα, το χέρι σα μέγκενη και καταβρόχθιζε με τα μάτια την Αβντότια Ρομάνοβνα, χωρίς να ντρέπεται καθόλου.

Κάθε τόσο, τράβαγαν από τον πόνο τα δάχτυλα τους μέσα από την κοκκαλιάρικη χερουκλα του, εκείνος όμως, όχι μόνο δεν το καταλάβαινε, αλλά τους τράβαγε τα χέρια όλο και περισσότερο κατά πάνω του. Αν εκείνη τη στιγμή του λέγανε να πέσει με το κεφάλι κάτω στη σκάλα, θα το 'κανε αμέσως, χωρίς πολλές κουβέντες και χωρίς κανέναν δισταγμό. Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, έβλεπε βέβαια τις παραξενιές του και πόναγε το χέρι της από το σφίξιμο, παρέβλεπε όμως τα στραβοπατήματα του κι εξακολουθούσε να τον βλέπει σαν τη θεία, Πρόνοια, γιατί ήτανε αναστατωμένη έχοντας πάντα το μυαλό της στον Ρόντιά της. Όσο για την Αβντότια Ρομάνοβνα, παρ' όλο που δεν ήτανε από φυσικού της δειλή, παρακολουθούσε με κατάπληξη και με τρόπο μάλιστα τα βλέμματα του που άστραφταν και μονάχα η απέραντη εμπιστοσύνη που της είχε μεταδώσει γι' αυτόν τον τρομερό νέο η Ναστάσια, την συγκρατούσαν να μην το βάλει στα πόδια, μαζί με τη μητέρα της. Εξάλλου, καταλάβαινε πολύ καλά πως δεν ήτανε εύκολο να του ξεφύγουν τώρα.

Καθησύχασε όμως ολότελα ύστερα από δέκα λεπτά. Ο Ραζουμίχιν είχε το χάρισμα να δείχνει αμέσως ποιος είναι, σ' οποιαδήποτε κατάσταση κι αν βρισκότανε. Έτσι, ήξερες πολύ γρήγορα με τί άνθρωπο είχες να κάνεις.

"Αδύνατον ν' απευθυνθείτε στη σπιτονοικοκυρά -θα ήτανε η μεγαλύτερη ανοησία", είπε, για να πείσει την Πουλχερία Αλεξάνδροβνα. "Δεν έχει σημασία που είσαστε μητέρα του. Θα τον κάνετε να εξαγριωθεί κι ένας θεός μονάχα ξέρει τί μπορεί να γίνει τότε. Ακούστε με, να τί θα κάνω: Η Ναστάσια θα μείνει για την ώρα κοντά του και γω θα σας πάω στο σπίτι σας, γιατί δεν πρέπει να γυρίζετε στους δρόμους μόνες σας εδώ στην Πετρούπολη μας. Τί να τα λέμε τώρα... Ύστερα, γυρίζοντας θα πεταχτώ μια στιγμούλα εδώ και σας δίνω τον λόγο μου ότι μέσα σε ένα τεταρτάκι θα 'ρθω να σας δώσω την αναφορά μου και να σας πω πώς είναι, αν κοιμάται, αν δεν κοιμάται κλπ... ,

"Ύστερα... ακούστε! Ύστερα θα γυρίσω αμέσως στο δωμάτιο μου γιατί έχω καλεσμένους, που είναι όλοι τους μεθυσμένοι, θα πάρω τον Ζοσίμοβ, τον γιατρό που τον κουράρει, είναι στο σπίτι μου τώρα... ξεμέθυστος, δε μεθάει ποτέ του αυτός, δεν πίνει, θα τον φέρω να ιδεί τον Ρόντια κι ύστερα χωρίς καθυστέρηση, θα πεταχτώ πάλι μαζί του σε σας. Αυτό σημαίνει ότι μέσα σε μια ώρα θα έχετε δυο φορές νέα του και θα τα έχετε μάλιστα από γιατρό,, καταλαβαίνετε, από γιατρό, γιατί, όπως και να το κάνουμε, άλλο ο γιατρός και άλλο εγώ. Σε περίπτωση που δε θα είναι καλά, σας ορκίζομαι ότι θα σάς φέρω αμέσως κοντά του, αν όμως είναι καλά θα πάτε να κοιμηθείτε. Εγώ, θα ξενυχτήσω εδώ, στον προθάλαμο, κι ούτε θα με πάρει χαμπάρι, θα βάλω κα τον Ζοσίμοβ να κοιμηθεί στης σπιτονοικοκυράς για να τον έχω πρόχειρο. Ποιος του χρειάζεται περισσότερο αυτή τη στιγμή; Σεις ή ο γιατρός; Κατά τη γνώμη μου, είναι ο γιατρός. Πηγαίνετε λοιπόν σπίτι. Όσο για να μείνετε στης σπιτονοικοκυράς είναι εντελώς αδύνατο. Εγώ θα μπορούσα να μείνω, εσείς όμως όχι... δε θα το δεχότανε, γιατί, γιατί είναι ανόητη, θα ζηλέψει, για την Αβντότια Ρομάνοβνα, αν θέλετε να το μάθετε. Και για σας μπορεί να ζηλέψει, για την Αβντότια όμως, σίγουρα. Είναι ιδιότροπη, η πιο ιδιότροπη γυναίκα του κόσμου. Εξάλλου, κι εγώ επίσης είμαι ένας ηλίθιος... Τέλος πάντων,; ας τ' αφήσουμε αυτά. Ελάτε! Έχετε εμπιστοσύνη σε μένα; Εμπρός, λέγετε Μου 'χετε ή δε μου 'χετε εμπιστοσύνη;"

"Πάμε, μαμά, είπε η Αβντότια Ρομάνοβνα, είμαι σίγουρη, θα τα κάνει όλα αυτά που μας υποσχέθηκε. Ως τώρα ανάστησε τον Ρόντια μας. Κι αν είναι αλήθεια πως θα δεχτεί ο γιατρός να ξενυχτήσει εδώ. τί καλύτερο θα μπορούσαμε να περιμένουμε;"

"Να! Σεις, σεις... με καταλαβαίνετε, γιατί είσαστε άγγελος!" φώναξε ο Ραζουμίχιν με ακράτητο ενθουσιασμό. "Πάμε! Ναστάσια, ανέβα αμέσως επάνω και να μείνεις κοντά του με το φως. Θα γυρίσω σ' ένα τεταρτάκι".

Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, μ' όλο που δεν μεταπείστηκε ολότελα, δεν έφερε πια αντίρρηση. Ο Ραζουμίχιν τίς έπιασε και τίς δυο από το μπράτσο και τίς κατέβασε από τη σκάλα. Η μητέρα ωστόσο, δεν έπαψε ν' ανησυχεί:

"Είναι βέβαια δραστήριος κι εξυπηρετικός, θα μπορέσει όμως να τα κάνει όλ' αυτά που λέει; Αν κρίνουμε απ' την κατάσταση του..."

"Καταλαβαίνω, λέτε τώρα ότι είμαι μεθυσμένος", είπε διακόπτοντας τις σκέψεις της, που τίς μάντευε, και περπατώντας στο πεζοδρόμιο με πολύ μεγάλες δρασκειλές, έτσι που να τον ακολουθούν εκείνες με πολλή δυσκολία, δίχως να παίρνει αυτός χαμπάρι τίποτα. "Αυτό όμως είναι ανόητο! θέλω να πω... είμαι στουπί στο μεθύσι, αλλά δεν είναι απ' αυτό, δεν είμαι μεθυσμένος από το πιστό. Από τη στιγμή που σας είδα την έφαγα κατακούτελα... Τέλος πάντων, μη δίνετε σημασία. Παραλογίζομαι, δεν είμαι άξιος σας, είμαι εντελούς ανάξιος για σας. Αλλά, αμέσως μόλις θα σας πάω σπίτι θα τρέξω εδώ κοντά, στο κανάλι, θα ρίξω δυο κουβάδες νερό στο κεφάλι μου και θα μου περάσει. Αν όμως μπορούσατε να φαντασθείτε πόσο σας αγαπώ και τις δυο!... Μη γελάτε και μη θυμώνετε!... Να θυμώνετε με όλο τον κόσμο, με μένα όμως όχι!... Είμαι φίλος του συνεπώς και δικός σας φίλος. Το θέλω, το είχα προαισθανθεί πέρυσι, μια ορισμένη εποχή. Κουταμάρες, τίποτα δεν προ-αισθάνθηκα, δεδομένου ότι παρουσιάστηκατε μπροστά μου σα να πέσατε από τον ουρανό. Καθώς φαίνεται δε θα κοιμηθώ καθόλου απόψε. Αυτός ο Ζοσίμοβ είχε φοβηθεί σε μια στιγμή ότι τρελλάθηκε... Να γιατί δεν πρέπει να τον εκνευρίζετε..."

"Τί είναι αυτά πού λέτε;", φώναξε η μητέρα...

"Είναι δυνατό να είπε τέτοιο πράγμα ο γιατρός;", ρώτησε και η Αβντότια Ρομάνοβνα κατατρομαγμένη.

"Το είπε, αλλά δεν συμβαίνει, όχι δεν συμβαίνει καθόλου. Του 'δωσε επίσης κι ένα φάρμακο, μια σκόνη, την είδα, αλλά πάνω στην ώρα ήρθατε και σεις. Αχ! Καλύτερα να ερχόσαστε αύριο!... Πάντως, καλά κάναμε που φύγαμε. Σε μια ώρα, ο Ζοσίμοβ θα σας τα πει όλα. Και δεν είναι μεθυσμένος σαν κι εμένα! Ούτε και γω θα είμαι τότε μεθυσμένος... Αλλά, γιατί τα κοπάνησα τόσο πολύ; Γιατί με παρασύρανε με τις κουβέντες τους, οι βρωμιάρηδες. Ωστόσο, είχα κάνει όρκο να μην ανοίξω μαζί τους συζήτηση. Λένε όλο βλακείες! Λίγο ακόμα και θα τους έσπαζα στο ξύλο. Άφησα τον θείο μου να προεδρεύει... Ε, λοιπόν, θα το πιστέψετε; Κηρύσσουν την ολοκληρωτική κατάργηση της προσωπικότητας -όλο αυτή την καραμέλα πιπιλίζουν! Πρέπει, σου λένε, πρώτα απ' όλα ν' απαλλαγούμε απ' τον εαυτό μας, να μοιάζουμε με τον εαυτό μας όσο το δυνατόν λιγότερο! Ναι, αυτό είναι, κατά τη γνώμη τους, το άκρον άωτον της προόδου. Και να λέγανε τουλάχιστον κάτι το πρωτότυπο..."

"Σας παρακαλώ", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα διακόπτοντας τον φοβισμένα, ο Ραζουμίχιν όμως πήρε πιο μεγάλη φόρα με τη διακοπή:

"Χμ! Τι φανταζόσαστε δηλαδή;", μούγκρισε ακόμα δυνατότερα. "Νομίζετε πως φέρνομαι έτσι επειδή αυτοί λένε κουταμάρες; Καθόλου! Μου αρέσει να τους ακούω να τίς λένε. Τα παχιά και ψεύτικα λόγια, είναι το μοναδικό προνόμιο που έχει ο άνθρωπος απέναντι στ' άλλα ζώα. Με την πλάνη φτάνουμε στην αλήθεια. Είμαι άνθρωπος, επειδή πλανιέμαι. Δεν κατακτήσαμε ποτέ καμιά αλήθεια, χωρίς να πλανηθούμε προηγουμένως δεκατέσσερις φορές, ίσως μάλιστα κι εκατόν δεκατέσσερις. Και δεν είναι αυτό καθόλου αξιοκατάκριτο. Μόνο που δεν ξέρουμε να πλανιόμαστε πρωτότυπα, με το δικό μας το μυαλό. Φούσκωσε μου όσα παραμύθια θέλεις, να είναι όμως πραγματικά δικά σου και να σε φιλήσω τότε. Το

να πλανιέται ένας άνθρωπος με τον δικό του τρόπο, είναι προτιμότερο σχεδόν απ' την αλήθεια που θ' αναμασάει από κάποιον ξένο. Στην πρώτη αποδείχνεις ότι είσαι άνθρωπος. Στη δεύτερη αποδείχνεις πως είσαι παπαγάλος. Η αλήθεια δε χάνεται, τη ζωή όμως μπορείς να τη χαντακώσεις - έχουμε τόσα και τόσα παραδείγματα. Πού βρισκόμαστε σήμερα; Όλοι μας, χωρίς καμιά εξαίρεση, είμαστε ακόμα στην πρώτη τάξη του δημοτικού σχολείου στις επιστήμες, στον πολιτισμό, στον στοχασμό, στις εφευρέσεις, στα ιδανικά, στους πόθους του φιλελευθερισμού, στο μυαλό, στην πείρα, σ' όλα, σ' όλα, σ' όλα! Μας αρέσουν οι γνώσεις που μας προσφέρονται μασημένες! Δεν τα λέω σωστά; Δεν είναι σωστά έτσι που τα λέω;", μούγκρισε ο Ραμουζίχιν σφίγγοντας και κουνώντας τα χέρια των δύο γυναικών. "Έχω δίκιο;"

"Αχ, θεέ μου! Εγώ δεν ξέρω τίποτα απ' αυτά", απάντησε η δύστυχη Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Ναι, έτσι είναι... αν και δε συμφωνώ μαζί σας σ' όλα τα σημεία", είπε σοβαρότατα η Αβντότια Ρομάνοβνα.

Κι αμέσως έμπηξε μια κραυγή πόνου -τόσο δυνατά της έσφιξε το χέρι ο Ραζουμίχιν.

"Ναι; Ναι είπατε; Ε, λοιπόν, ύστερα απ' αυτό, είσατε... πηγή καλοσύνης, αγνότητας, λογικής και... τελειότητας", φώναξε ο Ραζουμίχιν καταμαγεμένος. "Δώστε μου το χέρι σας, δώστε το μου... και σεις επίσης το δικό σας. θέλω να σας φιλήσω τα χέρια εδώ, αυτή τη στιγμή, γονατιστός".

Και γονάτισε καταμεσής στο πεζοδρόμιο, που ευτυχώς ήταν έρημο κείνη την ώρα.

"Ελάτε, τελειώνετε, σας παρακαλώ, τί είναι αυτά που κάνετε;", φώναξε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, φοβερά τρομαγμένη.

"Σηκωθείτε, σηκωθείτε", είπε και η Ντουνιά που γελούσε, όχι όμως χωρίς να τρομάζει κι αυτή.

"Ποτέ! Δεν πρόκειται να σηκωθώ ποτέ, αν δε μου δώσετε πρώτα τα χέρια σας! Α, έτσι μπράβο! Και τώρα, φτάνει! Πάμε! Είμαι ένας δυστυχημένος βλάκας, ανάξιος σας και μεθυσμένος. Κοκκινίζω και δεν είμαι άξιος να σας αγαπώ, το γονάτισμα όμως μπροστά σας είναι καθήκον καθενός που δεν είναι ολότελα κτήνος. Γι' αυτό γονάτισα και γω. Να και η πανσιόν σας. Γι' αυτό το πράγμα, είχε πέρα για πέρα δίκιο ο Ροντιόν να τον πετάξει έξω τον Πιότρ Πετρόβιτς σας! Πώς τόλμησε να σας φέρει σε τούτο το βρωμόσπιτο; Είναι σωστό σκάνδαλο! Ξέρετε τι σόι άνθρωποι κάθονται εδώ μέσα; Και να σκέφτεται κανείς πως είσατε και αρραβωνιαστικιά του! Γιατί είσατε αρραβωνιαστικιά του, ε; Τότε, σας λέω και γω πως ύστερα απ' αυτό ο μέλλον σύζυγος σας είναι ένας παλιάνθρωπος".

"Ακούστε, κύριε Ραζουμίχιν", άρχισε να λέει η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, "ξεχνάτε ότι...".

"Ναι, ναι, έχετε δίκιο, ξεχάστηκα", είπε ο Ραζουμίχιν μετανιώνοντας...

"αλλά μη μου θυμώνετε γι' αυτό που είπα! Το είπα έτσι από ειλικρίνεια και όχι επειδή... Χμ! θα ήτανε πολύ πρόστυχο από μέρους μου, με μια λέξη δεν το είπα επειδή σας... Χμ! Ας είναι, δε θα γίνει αυτό, δε θα το πω, γιατί δεν τολμάω...

Αλλά από την πρώτη στιγμή που μπήκε μέσα, καταλάβαμε όλοι μας αμέσως πως δεν ήτανε απ' τον δικό μας κόσμο. Όχι, γιατί τον είδαμε να μας έρχεται με το μαλλί φρεσκοκατσαρωμένο απ' τον κουρέα, ούτε γιατί βιάστηκε να μας πλασάρει τις γνώσεις του... αλλά γιατί, απλούστατα, είναι ένας ρουφιάνος, ένας συμφεροντολόγος, ένας τιποτένιος, ένας τσιφούτης, ένας τσαρλατάνος -αυτό πια είναι κάτι που φαίνεται από μια ώρα μακριά. Εσείς πιστεύετε πως είναι έξυπνος; Όχι. Είναι βλάκας! Μπορεί ποτέ ένας τέτοιος άνθρωπος να είναι, έστω και στο ελάχιστο άξιος σας; Ωχ! θεέ μου! Κοιτάξτε, κυρίες μου", πρόσθεσε σταματώντας απότομα τη στιγμή που ετοιμάζονταν ν' ανεβούν τις σκάλες. "Οι φίλοι που έχω στο σπίτι μου μπορεί να είναι μεθυσμένοι, αλλά είναι τίμιοι άνθρωποι. Μπορεί να λέμε βλακείες, γιατί και γω επίσης λέω βλακείες, αλλά μια μέρα θα κατακτήσουμε την αλήθεια, γιατί βρισκόμαστε στον σωστό δρόμο, πράγμα που δε συμβαίνει καθόλου με τον Πιότρ Πετρόβιτς... δε βρίσκεται στον σωστό δρόμο αυτός. Παρ' όλο που τους έβρισα απόψε και μάλιστα πολύ άσχημα, τους εκτιμώ. Ακόμα κι αυτόν τον Ζαμιότοβ, τον εκτιμώ δίχως να τον αγαπάω, γιατί είναι πολύ περίεργο ζωντανό! Ακόμα λοιπόν κι αυτόν τον άξεστο Ζαμιότοβ τον εκτιμώ γιατί είναι τίμιος και ξέρει τη δουλειά του... Αλλά, φτάνει τώρα. Ό,τι κι αν είπα, συχωρεμένος να 'μαι. Με συγχωρείτε; Είναι αλήθεια πως με συχωρέσατε; Εμπρός, πάμε τότε. Ξέρω τον διάδρομο, έχω ξανάρθει εδώ μέσα. Να, εκεί, στο νούμερο τρία, έγινε κάποιο σκάνδαλο... Πού μένετε εσείς; Σε ποιο νούμερο. Στο οχτώ; Λοιπόν, να κλειδωθείτε καλά και να μην αφήσετε κανέναν να μπει μέσα. Σ' ένα τέταρτο της ώρας, θα ξαναγυρίσω φέρνοντας σας νέα και μισή ώρα αργότερα, θα ξανάρθω με τον Ζαμιότοβ, θα το ιδείτε. Γεια σας! Έφυγα!".

"Θεέ μου! Τί θα γίνει Ντουνιά;", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα κοιτάζοντας την κόρη της ανήσυχα και φοβισμένα.

"ΗΣύχασε, μητέρα", απάντησε η Ντουνιά βγάζοντας το καπέλο και τη σάρπα της. Ο θεός ο ίδιος μας τον έστειλε αυτόν τον άνθρωπο, μ' όλο που ήτανε πολύ πιωμένος. Μπορούμε να βασιζόμαστε σ' αυτόν, σε βεβαιώ. Κι όλα όσα έκανε ως τώρα για τον αδελφό μου...".

"Αχ, Ντουνιά! Ένας θεός ξέρει αν θα ξαναγυρίσει! Πώς τ' αποφάσισα εγώ ν' αφήσω τον Ρόντια μου; Δεν το περίμενα καθόλου να τον βρω έτσι - κάθε άλλο παρά αυτό περίμενα να βρω. Τι άγριος που ήτανε! Θα 'λέγε κανείς πως δυσαρεστήθηκε που μας είδε...". Δάκρυα φάνηκαν στα μάτια της.

"Όχι, μητέρα, δεν είναι αυτό, δεν είδες καλά γιατί όλο έκλαιγες. Είχε καταβληθεί πολύ απ' την αρρώστια -απ' αυτή πηγάζουν όλα!".

"Αχ, αυτή η αρρώστια! Κάτι τρέχει εδώ! Και πώς σου μίλησε Ντουνιά", είπε η μητέρα της.

Κοίταζε δειλά την κόρη της στα μάτια προσπαθώντας να διαβάσει εκεί μέσα τις σκέψεις της και είχε κιόλας μισοπαρηγορηθεί που η Ντουνιά έπαιρνε το μέρος του Ρόντια. Γιατί αυτό σήμαινε πως τον είχε κιόλας συγχωρέσει.

"Είμαι σίγουρη πως αύριο θα 'χει αλλάξει γνώμη", πρόσθεσε, θέλοντας ν' ακούσει πώς θα το 'παίρνε η κόρη της.

"Και γω, ξέρω καλά πως αύριο, θα πεί τα ίδια... σχετικά με αυτό το ζήτημα", απάντησε η Αβντότια Ρομάνοβνα διακόποντάς την. Κι έκοψε αμέσως τη συζήτηση. Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα φοβήθηκε να προχωρήσει περισσότερο αυτή τη στιγμή, γιατί ήτανε πολύ λεπτό το ζήτημα. Η Ντουνιά πήγε και τη φίλησε κι η μητέρα της, χωρίς να πεί λέξη, την έσφιξε στην αγκαλιά της δυνατά. Ύστερα κάθησε και περίμενε με αγωνία την επιστροφή του Ραζουμίχιν. Παρακολουθούσε προσεχτικά την κόρη της που, περιμένοντας κι αυτή, είχε σταυρώσει τα χέρια στο στήθος της και βημάτιζε πέρα-δώθε στο δωμάτιο, βυθισμένη στις σκέψεις της. Αυτό το πήγαινε-έλα είχε γίνει συνήθειο στην Αβντότια Ρομάνοβνα, όταν δίσταζε να πάρει μια απόφαση και η μητέρα της φοβότανε σ' αυτές τις περιπτώσεις να της διακόψει τις σκέψεις. Βέβαια, ο Ραζουμίχιν ήτανε αστείος με το ξαφνικό του πάθος για την Αβντότια Ρομάνοβνα που τ' ομολόγησε μες στο μεθύσι του. Αλλά, όποιος την έ-ι βλέπε τούτη τη στιγμή ιδιαίτερα που βημάτιζε στο δωμάτιο σκεπτική και λυπημένη, με τα χέρια σταυρωμένα, σίγουρα θα συγχωρούσε τον Ραζουμίχιν γι', αυτό που έκανε, ακόμα κι αν δεν λάβαινε υπ' όψη του πως είναι μεθυσμένος.

Η Αβντότια Ρομάνοβνα ήτανε πολύ όμορφη κοπέλα, ψηλή, λυγερή, γεροδεμένη, γεμάτη αυτοπεποίθηση, πράγμα που φαινότανε στην κάθε κίνησή της, χωρίς όμως αυτό ν' αφαιρεί τίποτα από την απαλότητα και τη χάρη που είχανε οι κινήσεις της. Έμοιαζε με τον αδελφό της στο πρόσωπο, αυτή όμως ήτανε σωστή καλλονή. Είχε καστανά μαλλιά, λίγο πιο ανοιχτόχρωμα από το αδελφού της. Τα μάτια της, μαύρα σχεδόν και αστραφτερά έδειχναν περηφάνια και, σε μερικές στιγμές, απέραντη καλοσύνη. Ήτανε χλωμή, όχι όμως αρρωστιάρα. Το πρόσωπο της έλαμπε από υγεία και φρεσκάδα. Το στόμα της ήτανε μικρό και το κάτω χειλάκι, κατακόκκινο, πεταγόταν λίγο προς τα μπρος όπως και το σαγόκι της. Ήτανε η μοναδική ανωμαλία σ' αυτό τ' ωραίο πρόσωπο, αλλά ταυτόχρονα της έδινε μια ιδιαίτερη αποφασιστικότητα και μάλιστα κάποια υπεροψία. Η έκφραση της ήτανε πιο πολύ σοβαρή και σκεπτική, παρά εύθυμη.

Αλλά πόσο ταίριαζε σ' αυτό το προσωπάκι το χαμόγελο, το χαρούμενο, το νεανικό και ξέγνοιαστο γέλιο! Ήτανε πολύ φυσικό λοιπόν να χάσει αμέσως τα μυαλά του ο Ραζουμίχιν, ο φλογερός, ο ανοιχτόκαρδος, ο απλός Ραζουμίχιν, που ήτανε τίμιος και δυνατός σα μυθικός ιππότης και δεν είχε ξαναδεί ποτέ του τέτοια ομορφιά.

Εξάλλου, έλεγε αλήθεια όταν φλυαρώντας τους είπε, πάνω στο μεθύσι του, εκεί, στη σκάλα, πως η Πρασκόβια Ιβάνοβνα, η σπιτονοικοκυρά, θα ζήλευε, όχι μονάχα την Αβντότια Ρομάνοβνα, αλλά και την Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, ίσως. Γιατί κι αυτή, μ' όλο που ήτανε σαραντατριών χρονών, φαινότανε πολύ πιο νέα, όπως συμβαίνει με πολλές γυναίκες που διατηρούν ως τα πρόθυρα των γερατειών την ψυχική τους καθαρότητα, τη δροσιά των αισθημάτων και την αγνή θέρμη του κορμιού. Θα προσθέσουμε σ' αυτή την παρένθεση ότι η συντήρηση αυτή είναι ο μόνος τρόπος για να μη χάσει κανείς την ομορφιά του γερνώντας.

Τα μαλλιά της άρχιζαν ν' ασπρίζουν και να γίνονται πιο αραιά. Γύρω απ' τα μάτια

της υπήρχαν από καιρό τώρα μικρές ρυτίδες που έγιναν απ' τις πολλές λύπες και στενοχώριες. Το πρόσωπο της όμως εξακολουθούσε να είναι ωραίο. Ήταν η ίδια η εικόνα της Ντουινιάς με είκοσι χρόνια πάρα πάνω εκτός από την έκφραση του κάτω χείλους που δεν ήτανε έτσι τουρλωτό σ' αυτήν. Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα ήτανε μια γυναίκα ευαίσθητη και άτολμη όχι όμως ως την υπερβολή. Μπορούσε να κάνει πολλές παραχωρήσεις, ακόμα και αντίθετες με τις πεποιθήσεις της, αλλά ως ένα σημείο πάντοτε. Μόλις διακυβεύονταν η τιμή της, το καθήκον της και οι βαθύτερες πεποιθήσεις δεν το ξεπερνούσε αυτό το σημείο σε καμιά περίπτωση.

Είκοσι ακριβώς λεπτά μετά την αναχώρηση του Ραζουμίχιν ακούστηκαν στην πόρτα δυο ελαφρά και γρήγορα χτυπήματα. Αυτός ήτανε -ξαναγύρισε κιόλας.

"Δε θα μπω μέσα, δε μου μένει καιρός", είπε βιαστικά όταν του άνοιξαν την πόρτα.

"Κοιμάται του καλού καιρού με ύπνο ειρηνικό και ήρεμο και ο θεός να δώσει να κοιμάται έτσι δέκα ώρες. Η Ναστάσια είναι κοντά του και της είπα να μη φύγει καθόλου, ώσπου να γυρίσω. Τώρα θα πάω να πάρω τον Ζοσίμοβ και θα σας πει τί συμβαίνει. Ύστερα να πέσετε να κοιμηθείτε γιατί είσαστε πεθαμένες στην κούραση καθώς βλέπω".

Και όρμησε έξω, στον διάδρομο.

"Τί δραστήριο και τί καλό παιδί!", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα πολύ χαρούμενη.

"Φαίνεται θαυμάσιος χαρακτήρας", απάντησε κάπως θερμά η Αβντότια Ρομάνοβνα, ενώ ξανάρχιζε να βηματίζει πέρα-δώθε στο δωμάτιο.

Πριν ακόμα περάσει καλά-καλά μια ώρα, ακούστηκαν βήματα στον διάδρομο και ξαναχτύπησε η πόρτα. Οι δύο γυναίκες περίμεναν, πιστεύοντας αυτή φορά στην υπόσχεση που τους έδωσε. Και, πραγματικά, τα 'χε καταφέρει να κουβαλήσει μαζί του και τον Ζοσίμοβ.

Αυτός δέχτηκε αμέσως ν' αφήσει το γλέντι για να πάει να ιδεί τον Ρασκόλνικωφ, έφερε όμως χίλιες δυο αντιρρήσεις στο να επισκεφθούν τις γυναίκες γιατί δυσπιστούσε πολύ, βλέποντας τον Ραζουμίχιν μεθυσμένο. Ωστόσο, δεν άργησε να ικανοποιηθεί και μάλιστα να κολακευτεί η φιλαυτία του, γιατί είδε πως πραγματικά οι δυο γυναίκες τον περίμεναν σαν προφήτη. Έμεινε δέκα λεπτά ακριβώς και κατόρθωσε να πείσει και να καθησυχάσει εντελώς την Πουλχερία Αλεξάνδροβνα. Τα λόγια του έδειχναν ζωηρότατο ενδιαφέρον για τον άρρωστο, ήτανε όμως επιφυλακτικός κι έπαιρνε ύφος βαρυσήμαντο, όπως γίνεται πάντοτε με τους γιατρούς που είναι είκοσι εφτά χρονών και που τους συμβουλευονται για μια σοβαρή περίπτωση. Δεν είπε ούτε μία λέξη έξω από το θέμα του και δεν έδειξε την παραμικρή επιθυμία να πιάσει στενότερες και διαρκέστερες σχέσεις με τις δυο γυναίκες. Μόλις μπήκε μέσα, πρόσεξε την εκθαμβωτική ομορφιά της Αβντότίας Ρομάνοβνας, αλλά προσπάθησε να μην την προσέχει καθόλου και όσο κράτησε η επίσκεψη, απευθυνότανε αποκλειστικά στην Πουλχερία Αλεξάνδροβνα - πράγμα, που του έδινε μια βαθιά ψυχική ικανοποίηση. Σχετικά με τον άρρωστο είπε ότι για την ώρα η κατάσταση του είναι ικανοποιητική. Κατά

τη διάγνωση του, η ασθένεια του πελάτη του, δεν οφείλεται μόνο στις δύσκολες οικονομικές συνθήκες κάτω απ' τις οποίες έζησε τους τελευταίους μήνες, αλλά είχε και άλλες αιτίες, ψυχικής φύσεως.

"Ήτανε, να πούμε, προϊόν πολλών και συνθέτων υλικοψυχικών επιδράσεων, ταραχών, φόβων, φροντίδων, ορισμένων ιδεών και τα λοιπά...".

Κι όταν με μια λοξή ματιά είδε πως η Αβντότια Ρομάνοβνα τον άκουγε με μεγάλη προσοχή, ανέπτυξε λεπτομερέστατα τη θέση του. Επειδή η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα τον ρώτησε ανήσυχα και φοβισμένα μήπως υπάρχουν τίποτα συμπτώματα τρέλλας, της απάντησε με ήρεμο και ανοιχτόκαρδο χαμόγελο πως αυτά που είχε πεί μεταβιβάστηκαν κατά πολύ εξογκωμένο τρόπο. Βέβαια, διεπίστωνε στον άρρωστο κάτι σαν έμμονη ιδέα, κάτι που έδινε την εντύπωση μονομανίας (ήξερε, λέει, απ' αυτά γιατί παρακολουθούσε τώρα εντατικά αυτόν τον τόσο ενδιαφέροντα κλάδο της ιατρικής), αλλά δεν έπρεπε να ξεχνούν ότι ο άρρωστος "είχε σχεδόν ως τα σήμερα παραλήρημα και..φυσικά, ο ερχομός των δικών του θα του 'κανε πολύ καλό, θα τον αποτράβαγε από τις σκέψεις του και θα είχε ευεργετική επίδραση επάνω του", εφ' όσον, πρόσθεσε με ύφος βαρυσήμαντο, απέφευγαν να του προξενήσουν ορισμένες καινούργιες ταραχές. Ύστερα, σηκώθηκε, χαιρέτησε σοβαρά και μαζί εγκάρδια και έφυγε ακούγοντας ευχές, θερμά λόγια ευγνωμοσύνης και ικεσίες. Έσφιξε μάλιστα και το χεράκι που του άπλωσε η Αβντότια. Βγήκε έξω ενθουσιασμένος από την επίσκεψη του και, πολύ περισσότερο, από τον εαυτό του.

"Θα τα πούμε αύριο, για την ώρα πρέπει να πέσετε να κοιμηθείτε αμέσως", είπε ο Ραζουμίχιν βγαίνοντας μαζί με τον Ζοσίμοβ. "Αύριο θα 'ρθω, πρωί-πρωί, να σας φέρω νέα".

"Τί αξιολάτρευτο που είναι αυτό το κορίτσι!", είπε ο Ζοσίμοβ ξερογλείφοντας τα χείλη του, όταν βρέθηκαν οι δυο τους έξω, στον δρόμο.

"Αξιολάτρευτο; Είπες αξιολάτρευτο;", ούρλιαξε ο Ραζουμίχιν πηδώντας ξαφνικά κατά πάνω του και αρπάζοντας τον από τον λαιμό. "Αν το ξαναπείς ακόμη μια φορά... Καταλαβαίνεις; Καταλαβαίνεις;", φώναξε κουνώντας τον από τον γιακά και κολλώντας τον πάνω στον τοίχο.

"Άφησε με λοιπόν, μεθύστακα!", φώναξε ο Ζοσίμοβ παλεύοντας. Κι όταν τον άφησε ο Ραζουμίχιν, του 'ρίξε μια επίμονη ματιά και ξαφνικά ξέσπασε σε δυνατά γέλια. Ο Ραζουμίχιν στεκότανε μπροστά του όρθιος, με τα χέρια κρεμασμένα, βυθισμένος σε μαύρες σκέψεις.

"Σίγουρα είμαι γαϊδούρι", είπε ενώ το πρόσωπο του σκοτεινίαζε, "αλλά του λόγου σου δεν είσαι καλύτερο".

"Όχι, αγαπητέ μου. Εγώ δεν είμαι γαίδαρος, γιατί δεν κάθομαι να ονειρεύομαι βλακείες".

Βάδιζαν αμίλητα ώσπου έφτασαν κοντά στο σπίτι του Ρασκόλνικωφ. Εκεί ο Ραζουμίχιν διέκοψε τη σιωπή τους, και είπε με ταραχή:

"Άκου, είσαι καλό παιδί, αλλά, εκτός απ' τ' άλλα σου ελαττώματα, είσαι και φουστανάκιας, από τους πιο βρωμερούς μάλιστα. Κατά βάθος είσαι λέρα, παραχαϊδεύεις τον εαυτόλη σου, καλοτρως κι όλο παχαίνεις, θέλεις να κάνεις

πάντοτε το κέφι σου κι αυτά εγώ τα λέω βρώμα, γιατί εκεί σε πάνε ακριβώς, στην βρώμα. Παραχαϊδεύεις τόσο πολύ τον εαυτό σου που δε μπορώ να καταλάβω πια πώς μπορείς να είσαι ταυτόχρονα καλός γιατρός και μάλιστα αφοσιωμένος. Κοιμάσαι στα πούπουλα (γιατρός, παρακαλώ) κι ωστόσο σηκώνεσαι τη νύχτα για να πας σ' έναν άρρωστο. Ύστερα από τρία-τέσσερα χρόνια, δε θα σηκώνεσαι, βέβαια. Τέλος πάντων, δεν πρόκειται γι' αυτό, να πού ήθελα να φτάσω: θα μείνεις στης σπιτονοικοκυράς απόψε· τρόμαξα να την καταφέρω. Εγώ, θα κοιμηθώ στην κουζίνα. Είναι μια ευκαιρία για να γνωριστείς πιο στενά μαζί της. Όχι γι' αυτό που νομίζεις. Όχι, φίλε μου, ούτε να σου περνάει καθόλου απ' το μυαλό αυτό το πράγμα...".

"Μα, δε νομίζω τίποτα".

"Εδώ, φίλε μου, έχεις να κάνεις με την ίδια τη σεμνότητα, με τη δειλία, με μια άγρια αγνότητα. Και μαζί με όλα αυτά έχουμε και τ' αναστενάγματα, λιώνει σαν το κεράκι, λιώνει κυριολεκτικά. Γλύτωσε με από δαύτη, σε ικετεύω, στο όνομα όλων των διαβόλων του σύμπαντος. Είναι μπουκιά και συχώριο! Επί πλέον, θα μου κάνεις μια πολύ μεγάλη χάρη και δε θα το ξεχάσω αυτό ποτέ μου, που να πάρει η οργή!".

Ο Ζοσίμοβ, άρχισε να γελάει ακόμα περισσότερο.

"Μα το θεό, είσαι τύφλα στο μεθύσι... Αλλά, τί θα κάνω δηλαδή;".

"Σε βεβαιώ πως δεν έχεις να πολυκουραστείς. Πες της όποια σαχλαμάρα σου 'ρχεται στο νου -φτάνει μονάχα να κάθεται κοντά της και να της μιλάς. Εξάλλου, γιατρός είσαι, βρες μια αρρώστια, άρχισε να της κάνεις μια οποιαδήποτε θεραπεία και στ' ορκίζομαι πως δε θα μετανιώσεις. Έχει κι ένα πια-κι κι όπως ξέρεις το κοπανάω λίγο. Της έχω πάρει κι ένα αισθηματικό τραγουδάκι -γνήσια ρωσικό: "Κλαίω με μαύρα δάκρυα...". Και ψοφάει για αισθηματικά τραγούδια - απ' αυτά αρχίσαμε εμείς. Εσύ είσαι βιρτουόζος του πιάνου, μαιτρ, δεύτερος Ρουμπινστάιν... στο υπογράφων, δε θα μετανιώσεις".

"Μήπως της έχεις δώσει τίποτα υποσχέσεις; Καμμιά γραφτή υπόσχεση ίσως... Μήπως της είπες ότι θα την παντρευτείς;".

"Όχι, τίποτα, τίποτα, απολύτως τίποτα απ' αυτά! 'Αλλωστε, δεν είναι καθόλου τέτοια που φαντάζεσαι: Ο Τσεμπάροβ νόμισε ότι...".

"Ε, τότε παράτα τη".

"Δεν υπάρχει τρόπος να την παρατήσω έτσι".

"Γιατί;".

"Γιατί δεν υπάρχει τρόπος -αυτό είναι όλο. Έχει κάτι επάνω της, μια δύναμη ρουφηχτή, αν μπορώ να το πω έτσι".

"Τότε, γιατί την τύλιξες;".

"Δεν πήγα καθόλου να την τυλίξω, ίσως μάλιστα να τυλίχτηκα εγώ με τη βλακεία μου. Όσο γι' αυτή, πολύ λίγο τη νοιάζει αν είσαι συ ή εγώ. Της φτάνει μόνο να 'χει δίπλα της έναν που να την γλυκοκοιτάζει. Εδώ φίλε μου... Δεν ξέρω πώς να σου δώσω να το καταλάβεις... Να, εσύ είσαι πολύ γερός στα μαθηματικά και τα διαβάζεις ακόμα και σήμερα, το ξέρω... Ε, λοιπόν, άρχισε να της εκθέτεις τους κανόνες του διαφορικού λογισμού. Δεν αστειεύομαι καθόλου, σε βεβαιώ, ό,τι και

να λες, γι' αυτή θα 'ναι το ίδιο. Θα σε κοιτάζει με το στόμα ανοιχτό και μπορεί ν' αναστενάζει μια ολόκληρη χρονιά. Εγώ, λόγου χάριν, τηςμίλαγα δυο μέρες συνέχεια για την Πρωσική Γερουσία (γιατί κάτι έπρεπε να της λέω). Ε, λοιπόν, ήτανε όλο αχ και βαχ και λιώσιμο. Φτάνει μονάχα μην της πεις κουβέντα για έρωτα! Είναι τόσο ντροπαλή, που θα την πιάσουνε σπασμοί. Να κάνεις μόνο ότι δεν μπορείς να ζήσεις χωρίς αυτή κι αυτό είναι αρκετό, θα έχεις πια στο σπίτι της όλες τις ανέσεις, θα είσαι σα στο δικό σου, διάβαζε, μένε καθιστός, ξάπλωσε, γράφε... Μπορείς μάλιστα να τη φιλήσεις κιόλας, αλλά πολύ προσεχτικά".

"Και, τί θα την κάνω τότε;".

"Ε, τί να σου πω τώρα για να καταλάβεις, θα το ιδείς και μόνος σου, ταιριάζετε, βρε παιδί μου, είσαστε πλασμένοι ο ένας για τον άλλο. Σε σκέφτηκα λοιπόν. Έτσι κι έτσι θα παντρευτείς! Τί αργά, τί γρήγορα -το ίδιο δεν είναι για σένα; Το πεπρωμένο σε καλεί εδώ, φίλε μου. Εδώ είναι για σένα το τέλος του κόσμου, η άγκυρα, το ήσυχο λιμανάκι, ο ομφαλός της γης, οι βάσεις του σύμπαντος επί τριών ιχθύων, θα 'χεις τις τηγανιτούλες σου, τα μπουρεκάκια σου, το βραδινό σου σαμοβάρι, τα γλυκαναστενάγματά σου, τις ζεστές σου παντοφλίτσες, το ζεστό σου κρεβατάκι, θα 'σαι δηλαδή σα να 'χεις πεθάνει και ταυτόχρονα θα ζεις -μ' ένα σμπάρο δυο τρυγόνια. Ουφ! Τί διαβολο-φλυαρία είναι αυτή που μ' έπιασε! Είναι όμως ώρα να ξαπλώσουμε! Άκου, καμμιά φορά μου τυχαίνει να ξυπνάω τη νύχτα και θα πεταχτώ να του ρίξω μια ματιά. Αν έχεις όρεξη, ανέβα και συ να τον ιδείς μια φοριτσα. Μόλις όμως απιστώσεις πως έχει παραλήρημα, ή λίγο πυρετό λόγου χάριν, ή οτιδήποτε ξύπνα με αμέσως. Δεν φαντάζομαι όμως να γίνει τέτοιο πράγμα".

2

Την άλλη μέρα ο Ραζουμίχιν ξύπνησε κατά τις οχτώ, σκεπτικός κι ανήσυχος. Το πρωί εκείνο τριβέλιζαν στο μυαλό του χίλιες δυο ανησυχίες που δε μπόρεσε να τις προβλέψει. Ποτέ δε φαντάστηκε πως μπορούσε να ξυπνήσει έτσι. Θυμότανε με κάθε λεπτομέρεια τη χτεσινή μέρα και καταλάβαινε πως του είχε συμβεί κάτι τελείως ασυνήθιστο, πως είχε νιώσει ένα αίσθημα που αγνοούσε ως τώρα και που δεν έμοιαζε καθόλου με αυτά που είχε αισθανθεί άλλοτε. Ταυτόχρονα έβλεπε πολύ καθαρά πως το όνειρο που φούντωσε μέσα του ήτανε από τα πιο απίθανα πράγματα που μπορούσε να φανταστεί, τόσο απραγματοποίητο, ώστε αισθανότανε ντροπή και βιάστηκε να σκεφτεί άλλα πρακτικά ζητήματα, πέρα από κείνα που του πρόσφερε "αυτή η τρισκαταραμένη χτεσινή ημέρα".

Τη μεγαλύτερη αηδία ένιωθε όταν θυμότανε πώς είχε φερθεί την προηγούμενη μέρα σαν "παλιό μασκαράς και πρόστυχος" όχι μόνο γιατί μέθυσε, μα γιατί, βλακωδώς και ξαφνικά, βάλθηκε να ζηλεύει και να βρίζει τον αρρα-βωνιαστικό της κοπέλας μπροστά της, δίχως καν να ξέρει ποιες είναι οι σχέσεις της μαζί του

και ποιος είναι καλά-καλά αυτός ο άνθρωπος. Ποιο δικαίωμα είχε αυτός να τον κρίνει μ' έναν τρόπο τόσο επιπόλαιο και βιαστικό; Ποιος ζήτησε τη γνώμη του; Ένα πλάσμα σαν την Αβντότια Ρομάνοβνα, ήτανε δυνατό να δοθεί σ' έναν ανάξιο άνθρωπο, από αγάπη προς το χρήμα; Άρα ο άνθρωπος κάτι θα άξιζε... Και η πανσιόν; Μα, πώς μπορούσε να ξέρει ο άνθρωπος τί λογής σπίτι ήτανε; Έπειτα ψάχνει να τους βρεί καλύτερο διαμέρισμα. Α, πόσο ταπεινά ήτανε όλα αυτά! Ωραία δικαιολογία ότι είχε μεθύσει! Αυτό το ηλίθιο άλλοθι τον ντρόπιαζε ακόμα πιο πολύ. Από μεθυσμένο μαθαίνεις την αλήθεια και αυτή η αλήθεια βγήκε στη φόρα ολόκληρη. Δηλαδή, είχε αποδείξει "τη βρωμιά της ζηλόφθονης καρδιάς του". Επιτρεπότανε ποτέ σ' αυτόν, τον Ραζουμίχιν να κάνει τέτοιο όνειρο, έστω και για μια στιγμή; Τί ήτανε αυτός ο χθεσινός μεθύστακας, καυγατζής και παινεψιάρης, μπροστά σ' εκείνη την κοπέλα. "Είναι δυνατόν να κάνεις μια τόσο κυνική και γελοία σύγκριση;". Ο Ραζουμίχιν κοκκίνισε μόλις το σκέφτηκε, και ξαφνικά, σα να το 'κανε επίτηδες, θυμήθηκε κάτι άλλο ακόμα ξεκάθαρα: Στη σκάλα παινεύτηκε πως τάχα τον αγαπάει η σπιτονοικοκυρά για να ζηλέψει η Αβντότια Ρομάνοβνα. Ε, αυτό πια παραπήγαινε. Έδωσε μια δυνατή γροθιά στη θερμάστρα, πόνεσε το χέρι του κι έσπασε ένα τούβλο. "Βέβαια, μούγκρισε από μέσα του, ύστερ' από λίγο, καταταπεινωμένος, βέβαια, δε μπορεί κανείς να πάρει ένα σφουγγάρι και να σβήσει τις παλιανθρωπιές του, ούτε και να ξαναμιλήσει γι' αυτές... Άρα δεν πρέπει να τίς σκέφτομαι... θα παρουσιαστώ δίχως να πω κουβέντα... θα ζητήσω συγγνώμη δίχως να κάνω νύξη... και φυσικά όλα μένα είναι χαμένα πια...".

Ωστόσο, την ώρα που ετοιμαζότανε πρόσεξε όσο ποτέ το ντύσιμο του, είχε άλλο κουστούμι απ' αυτό, κι αν ακόμα είχε ίσως δεν θα το φορούσε "επίτηδες". Ωστόσο, δεν ήτανε σωστό να παραμείνει κυνικά ατημέλητος και βρωμιάρης. Στο κάτω-κάτω δεν είχε το δικαίωμα να πληγώσει την αξιοπρέπεια των άλλων που τον κάλεσαν να πάει στο σπίτι τους όταν μάλιστα είχαν την ανάγκη του. Βούρτσισε λοιπόν με προσοχή τα ρούχα του. Όσο για τα εσώρουχα, ο Ραζουμίχιν δεν το ανεχότανε να είναι βρώμικα.

Πλύθηκε λοιπόν εκείνο το πρωί πολύ προσεχτικά. Στης Ναστάσιας βρήκε σαπούνι κι έλουσε τα μαλλιά του, έτριψε τον λαιμό του κι έπλυνε όσο μπορούσε καλύτερα τα χέρια του. Όταν όμως ήρθε η στιγμή ν' αποφασίσει αν έπρεπε να ξυριστεί ή όχι (Η Πρασκόβια Παύλοβνα είχε πολύ καλά ξυράφια από τον μακαρίτη τον άντρα της, τον κύριο Ζαρνίτσιν) αρνήθηκε αγριεύοντας. "Τα γένια μου θα μείνουν όπως είναι! Μπορεί να τους περάσει από το μυαλό η σκέψη ότι ξυρίστηκα για... Αναμφισβήτητα θα το σκεφτούν.. Ε, λοιπόν, όχι, δε θα γίνει αυτό ποτέ!".

"Ένας άνθρωπος προ πάντων σαν και μένα, τόσο αγροίκος, τόσο βρωμιάρης, με τρόπους ταβερνόβιου... και... ας παραδεχτούμε ότι είναι έντιμος γιατί... τέλος πάντων, τον ξέρουμε τον εαυτό μας λίγο. Ε, λοιπόν; θα κοκκορευόμαστε τώρα γιατί είμαστε έντιμοι; Ο καθένας φέρνεται σαν τίμιος άνθρωπος και κάτι παραπάνω μάλιστα. Εξάλλου, είχε κάνει και η αφεντιά του μερικά παραστρατήματα (το θυμότανε πολύ καλά), όχι βέβαια πως ήτανε τίποτα ατιμίες,

οπωσδήποτε όμως... το τί σκέψεις πέρασαν απ' το μυαλό του, άσ' τα... να μη μιλάμε γι' αυτές καλύτερα. Χμ! Άντε τώρα να τα βάλεις όλ' αυτά, δίπλα στην Αβντότια Ρομάνοβνα.

Ε, όχι διάβולה! θα μείνω το λοιπόν αυτό που είμαι, ένας βρωμιάρης, ένα γουρούνι, ένας γλεντζές. Σκοτίστηκα! Και θα φερθώ ακόμα χειρότερα...".

Πάνω σε κάτι τέτοιους μονόλογους τον πέτυχε ο Ζοσίμοβ που είχε περάσει τη νύχτα του στο σαλόνι της Πρασκόβιας Παύλοβνας. Είχε γυρίσει στο σπίτι του και ήρθε να ρίξει μια ματιά στον άρρωστο. Ο Ραζουμίχιν του είπε πως κοιμότανε σαν ψόφιος. Ο Ζοσίμοβ δεν άφησε να τον ξυπνήσουνε και υποσχέθηκε να ξαναπεράσει κατά τις έντεκα.

"Αν τον βρω, φυσικά, εδώ", πρόσθεσε. "Να πάρει ο διάβολος, όταν δεν διευθύνει κανείς τον άρρωστο του, πώς θέλεις να τον γιατρέψει; Ξέρεις αν θα πάει αυτός σπίτι τους ή αν εκείνες θα έρθουν εδώ;"

"Θα έλθουν, ελπίζω", απάντησε ο Ραζουμίχιν μαντεύοντας τον σκοπό της ερώτησης του. "Σίγουρα θα 'χουν να μιλήσουν για τα οικογενειακά τους. Εγώ θα αποχωρήσω, εσύ όμως, σα γιατρός, έχεις περισσότερα δικαιώματα".

"Δεν είμαι εξομολόγος, θα 'ρθω και θα ξαναφύγω, δεν έχω καιρό για χάσιμο".

"Πάντως είναι κάτι που με ανησυχεί", συνέχισε ο Ραζουμίχιν ζαρώνοντας τα φρύδια του. "Χτες βράδυ, στον δρόμο, ήμουνα φέσι και είπα κάμποσες ανοησίες... μεταξύ άλλων είπα... πως φοβόμουνα ότι έχει μια τάση προς την παραφροσύνη".

"Το ίδιο ακριβώς είπες και στις γυναίκες".

"Το ξέρω πως ήτανε βλακεία μου, δείρε με αν θέλεις! Μα πες μου, αλήθεια, το πιστεύεις στ' αλήθεια;"

"Αν το πιστεύω;... Μα είναι εντελώς ανόητο! Εσύ ο ίδιος, όταν μ' έφερες να τον ιδώ μου είπες ότι πρόκειται για μονομανή... Και χτες τον κάναμε και του ανέβηκε ο πυρετός, εσύ δηλαδή, μ' αυτές τις ιστορίες που διηγιόσουνε για τον ελαιοχρωματιστή... Ωραίο θέμα για συζήτηση όταν μπορεί να έχασε τα λογικά του απ' αυτήν την υπόθεση! Αν ήξερα τί ακριβώς έγινε τότε στο τμήμα κι αν ήξερα ποιος παλιάνθρωπος του έκανε την προσβολή να τον υποπτευθεί! Χμ... δεν θα σ' άφηνα να κάνεις χτες τέτοια συζήτηση. Οι μονομανείς τη σταγόνα το νερό στην κάνουνε ολόκληρον ωκεανό, όλες οι χίμαιρες είναι πραγματικότητα γι' αυτούς ... Απ' όσα θυμάμαι, τα μισά, τουλάχιστον, εξηγούνται τώρα απ' αυτά που μας είπε χτες ο Ζαμιότοβ. Θυμάμαι μια περίπτωση ενός υποχονδριακού -ήτανε κάπου σαράντα χρονών- που δε μπορούσε να υποφέρει τις κοροϊδίες ενός νιάνιарου οχτώ χρονών όταν κάθονταν στο τραπέζι. Και μια μέρα το 'πνίξε. Έχουμε λοιπόν κι εδώ έναν φουκαρά κουρελή, στην αρχή της αρρώστιας του, που τον κάνει σκουπίδι ένα αστυνομικό κτήνος, και μάλιστα του πετάει κατάμουτρα τέτοιου είδους υποψίες! Σε ποιόν; Σ' έναν υποχονδριακό σαν κι αυτόν εδώ! Δίχως αμφιβολία τον βρήκε εκείνη η κρίση γιατί πληγώθηκε η εγωπάθεια του. Αυτό ακριβώς το σημείο πρέπει να είναι, σίγουρα, η αφετηρία της αρρώστιας του. Αλήθεια αυτός ο Ζαμιότοβ, έχεις δίκιο, είναι καλό παιδί... μόνο που δεν έκανε καλά να τα πει όλα αυτά. Είναι ανυπόφορα φλύαρος".

"Μα, σε ποιους τα είπε; Σε μένα και σε σένα".

"Και στον Πορφυρή".

"Και τί πειράζει που τα είπε στον Πορφυρή;"

"Μια και το 'φέρε η κουβέντα, για πες μου, έχεις καμιά επιρροή στη μάνα και στην κόρη; Να τους πείς να είναι πολύ προσεχτικές μαζί του σήμερα".

"Όλα θα πάνε καλά", απάντησε δισταχτικά ο Ραζουμίχιν.

"Και τί έπαθε μ' αυτόν τον Λούζιν και τα έχει έτσι μαζί του; Ο κύριος αυτός έχει λεφτά και φαίνεται πως καλαρέσει στο κορίτσι... που συν τοίς άλλους είναι και πανί με πανί. Ε;"

"Και τί σε νοιάζει εσένα;", φώναξε νευριασμένος ο Ραζουμίχιν. "Πού θέλεις να ξέρω αν είναι πανί με πανί ή όχι; Να τίς ρωτήσεις ο ίδιος, αν θέλεις τόσο πολύ να το μάθεις..."

"Οου! τί βλάκας είσαι μερικές φορές! Φαίνεται πως κρατάει ακόμα το μεθύσι σου. Γεια σου, ευχαρίστησε εκ μέρους μου την Πρασκόβια Παύλοβνα για τη φιλοξενία της. Κλειδώθηκε στο δωμάτιο της και το πρωί που της φώναξα καλημέρα πίσω από την πόρτα ούτε μου απάντησε. Κι όμως είχε σηκωθεί από τις εφτά, της φέρανε από το χωλ το σαμοβάρι που της ετοιμάσανε στην κουζίνα... αλλά δεν καταδέχτηκε να την ιδούμε".

Στις εννέα ακριβώς ο Ραζουμίχιν έκανε την εμφάνιση του στην πανσιόν Μπακαλιέγεφ. Οι δυο γυναίκες τον περίμεναν από πολλή ώρα με νευρική ανυπομονησία. Είχανε σηκωθεί από τις εφτά, αν όχι νωρίτερα. Μπήκε μέσα με πρόσωπο σκοτεινιασμένο σαν τη νύχτα, χαιρέτησε αδέξια, και αμέσως θύμωσε - με τον εαυτό του βέβαια. Είχε όμως λογαριάσει δίχως τον ξενοδόχο. Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα ρίχτηκε σχεδόν απάνω του, πήρε τα χέρια του στα δικά της και μόνο που δεν τα φίλησε. Γύρισε και κοίταξε δειλά την Αβντότια Ρομάνοβνα, μα πάνω στο αγέρωχο πρόσωπο της απλωνόταν τη στιγμή εκείνη τέτοια έκφραση ευγνωμοσύνης και φιλίας, υπήρχε ένας σεβασμός τόσο αναπάντεχος κι απόλυτος στο βλέμμα της, ώστε ο Ραζουμίχιν θα μπορούσε πιο εύκολα ν' αντιμετωπίσει τις βρισιές και τα ειρωνικά βλέμματα που περίμενε, παρά τούτη την υποδοχή που τον έκανε να μην ξέρει πια πώς να σταθεί. Ευτυχώς που είχανε μπόλικά θέματα να συζητήσουν κι αρπάχτηκε απ' αυτό.

Όταν η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα έμαθε πως ο Ρασκόλνικωφ κοιμότανε ακόμα και πως "όλα πήγαιναν καλά", είπε ότι ήτανε καλύτερα που ήρθανε έτσι τα πράγματα "γιατί ήτανε ανάγκη, πολύ μεγάλη ανάγκη" να μιλήσει προηγουμένως με τον Ραζουμίχιν.

Έγινε ύστερα κουβέντα για το πρωινό και του είπανε ότι τον περίμεναν για να το πάρουν μαζί. Η Αβντότια Ρομάνοβνα χτύπησε το κουδούνι. Παρουσιάστηκε τότε ένας λιγδιάρης κουρελής και του παρήγγειλαν να σερβίρει επί τέλους το τσάι σερβιρίστηκε, αλλά τόσο βρώμικα και αηδιαστικά, που οι, δυο γυναίκες καταντροπιαστήκανε. Ο Ραζουμίχιν ήτανε έτοιμος να τα βάλει πάλι με την πανσιόν, θυμήθηκε όμως τον Λούζιν, σώπασε και βρέθηκε σε αμηχανία. Έτσι μόλις η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα άρχισε να του κάνει απανωτές ερωτήσεις χάρηκε πολύ και ξαναβρήκε όλη του την άνεση.

Για ν' απαντήσει σ' όλα αυτά μιλούσε συνέχεια τρία τέταρτα, αλλά τον σταματούσαν κάθε τόσο για να του κάνουν καινούργιες ερωτήσεις. Κατάφερε ωστόσο -από κείνα που ήξερε- να διηγηθεί τα πιο ενδιαφέροντα και τι κυριότερα απ' τη ζωή του Ραζουμίχιν εδώ κι έναν χρόνο. Τέλειωσε με την αρρώστια και έδωσε πολλές λεπτομέρειες της, φροντίζοντας όμως να αποσιωπήσει ένα σωρό πράγματα που δεν έπρεπε σε καμιά περίπτωση να μάθουν, όπως τη σκηνή που έγινε στο τμήμα και τ' αποτελέσματα της. Εκείνες άκουγαν άπληστα τα λόγια του, όταν όμως ο Ραζουμίχιν νόμισε πως τελείωσε και ικανοποίησε τις ακροάτριές του, αποδείχτηκε πως γι' αυτές δεν είχε αρχίσει ακόμα καλά-καλά...

"Πείτε μου, πείτε μου, τί σκεφτόσαστε;... Ω, με συγχωρείτε, δεν ξέρω ακόμα το όνομα σας", είπε γρήγορα-γρήγορα η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Ντιμίτρι Προκόφιτς".

"Να λοιπόν, Ντιμίτρι Προκόφιτς, θα ήθελα να μάθω πώς... πώς βλέπεις γενικά τώρα τα πράγματα, δηλαδή πώς να σας το εξηγήσω για να με καταλάβετε καλύτερα... Να, πώς είναι γενικά... τί αγαπάει και τί δεν αγαπάει; Είναι πάντοτε έτσι ευέξαπτος; Ποιες είναι οι επιθυμίες του, τα όνειρα του, μάλλον αν μου επιτρέπεται να σας ρωτήσω κάτι τέτοιο; Τι μπορεί σήμερα να τον επηρεάσει; Κοντολογίς θα ήθελα να ξέρω...".

"Αχ μανουλίτσα, πώς να απαντήσει κανείς σε τόσες ερωτήσεις μαζεμένες;", παρατήρησε η Ντουνιά.

"Θεέ μου, θεέ μου, τα ρωτάω όλα αυτά γιατί δεν περίμενα να τον ιδώ έτσι, Ντιμίτρι Προκόφιτς".

"Είναι πολύ φυσικό", απάντησε ο Ραζουμίχιν. "Εγώ δεν έχω μητέρα, αλλά έχω έναν θείο που έρχεται και με βλέπει μια φορά τον χρόνο και κάθε φορά δεν με αναγνωρίζει ούτε και στο πρόσωπο. Κι όμως είναι πολύ έξυπνος άνθρωπος. Στα τρία χρόνια που έχετε να τον ιδείτε, άλλαξαν τόσα και τόσα πράγματα! Τί να σας πω: Δεκαοχτώ μήνες τώρα που γνωρίζω τον Ρόντια, είναι κατσούφης, θλιμμένος, εγωιστής και ακατάδεχτος. Τον τελευταίο καιρό -ίσως κι από παλιότερα- έγινε υποχονδριακός και καχύποπτος. Έχει μεγάλη καρδιά και είναι καλός. Δεν του αρέσει όμως να δείχνει τα αισθήματα του και προτιμάει να φέρνεται σκληρά, παρά ν' αφήσει να φανεί το τί γίνεται μες στην καρδιά του. Άλλοτε πάλι, δεν είναι καθόλου υποχονδριακός, αλλά μόνο ψυχρός και αναισθητός, σε σημείο που να φαίνεται απάνθρωπος, σα να είχε μέσα του δυο χαρακτήρες αντίθετους, που διαδέχονται ο ένας τον άλλο. Μερικές φορές μένει αμίλητος σχεδόν! Δεν έχει ποτέ καιρό κι όλος ο κόσμος τον ενοχλεί κι όμως κάθετα ολόκληρες ώρες ξαπλωμένος, δίχως να κάνει τίποτα. Δεν ειρωνεύεται καθόλου, όχι γιατί του λείπει το πνεύμα, αλλά γιατί δε θέλει να χάνει τον καιρό του με τέτοιες ανοησίες. Δεν ακούει ποτέ ως το τέλος αυτά που του λένε οι άλλοι και δεν ενδιαφέρεται ποτέ για κάτι που, σε μια στιγμή, μπορεί να ενδιαφέρει όλον τον κόσμο. Έχει πολύ μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του και νομίζω πως δεν έχει άδικο. Τί άλλο μπορώ να σας πω γι' αυτόν... Σίγουρα ο ερχομός σας θα του κάνει πολύ καλό".

"Ο θεός να δώσει", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, που είχε στενοχωρηθεί πολύ με τα λόγια του Ραζουμίχιν.

Στο τέλος, ο Ραζουμίχιν τόλμησε να κοιτάξει κατάματα την Αβντότια Ρομάνοβνα. Όσο μιλούσε, της έριχνε κάπου-κάπου μια ματιά λοξή στα πεταχτά και ξαναγύριζε αλλού τα μάτια του. Η Αβντότια Ρομάνοβνα, πότε καθότανε μπροστά στο τραπέζι και πότε σηκωνότανε κι έφερνε τις συνηθισμένες βόλτες της πάνω-κάτω στο δωμάτιο με σταυρωμένα τα χέρια και τα χείλη σφιχτά, κάνοντας από καιρό σε καιρό καμμιά ερώτηση, χωρίς να σταματήσει το πήγαιν' έλα. Φαινότανε συλλογισμένη.

Το συνήθιζε κι αυτή να μην ακούει ως το τέλος αυτά που της λέγανε οι άλλοι. Φορούσε ένα ελαφρό φουστανάκι κι είχε δεμένο στον λαιμό της ένα διάφανο άσπρο μαντήλι. Από πολλές λεπτομέρειες, ο Ραζουμίχιν έβγαλε το συμπέρασμα πως οι δυο γυναίκες ζούσανε πολύ φτωχικά. Αν η Αβντότια Ρομάνοβνα ήτανε ντυμένη σα βασίλισσα, σίγουρα δεν θα τον έκανε τόσο συνεσταλμένο, ενώ τώρα, ίσως γιατί ήτανε έτσι φτωχικά ντυμένη και γιατί καταλάβαινε όλη την έκταση της φτώχειας της, είχε απλωθεί μες στην καρδιά του η ατολμία. Φοβότανε για την κάθε του κίνηση, για την κάθε του έκφραση, πράγμα που τον έκανε να νιώθει ακόμα πιο δυσάρεστα, αφού και από φυσικού του δεν είχε καμμιά εμπιστοσύνη στον εαυτό του.

"Μας είπατε αρκετά περίεργες λεπτομέρειες σχετικά με τον χαρακτήρα του αδελφού μου... και μάλιστα χωρίς καμμιά προκατάληψη. Καλό είναι αυτό, γιατί φανταζόμουνα πως τον θαυμάζετε", είπε χαμογελώντας η Αβντότια Ρομάνοβνα. "Έχω τη γνώμη όμως πως πρέπει να υπάρχει μια γυναίκα στη ζωή του", είπε με κάποιο δισταγμό.

"Δεν είπα τέτοιο πράγμα και δεν αποκλείεται να έχετε δίκιο, μόνο που..."

"Τι;"

"Δεν αγαπάει κανέναν, ίσως μάλιστα να μην αγαπήσει κανέναν ποτέ", είπε ο Ραζουμίχιν κοφτά.

"Τον νομίζετε ανίκανο ν' αγαπήσει;"

"Ξέρετε, Αβντότια Ρομάνοβνα πως μοιάζετε και σεις πολύ με τον αδελφό σας, σε όλα;"

Την πέταξε έτσι, εντελώς απροσδόκητα αυτή την κουβέντα, καθώς όμως θυμήθηκε τι είχε πει τώρα δα για τον αδελφό της, ταραχτηκε και έγινε κατακκόκινος. Η Αβντότια Ρομάνοβνα δεν κατάφερε να μη χαμογελάσει κοιτάζοντας τον.

"Νομίζω πως και οι δυο σας κάνετε λάθος μιλώντας έτσι για τον Ρόντια", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, κάπως πειραγμένη. Δε λέγω για τα τωρινά, Ντουνιά. Όσα γράφει ο Πιότρ Πετρόβιτς σ' εκείνο το γράμμα του... και που τα φανταζόμαστε κι εμείς, μπορεί βέβαια να μην είναι αλήθεια, αλλά δε φανταζόμαστε Ντιμίτρι Προκόφιτς τί φαντασιόπληκτος και τί... πώς να το πω... τί ιδιότροπος είναι. Από τότε ακόμα που ήτανε δεκαπέντε χρονών, δεν είχα καμμιά εμπιστοσύνη στον χαρακτήρα του. Τον θεωρώ ακόμα ικανόν να κάνει πράγματα που ούτε μπορεί να τα βάλει ο νους του ανθρώπου. Και, για να μην πηγαίνουμε μακριά, το ξέρετε ότι πριν από δεκαοχτώ μήνες με καταστενοχώρησε, με βασάνισε και παρά λίγο να με στείλει στον τάφο με την ιδέα που του κόλλησε να

παντρευτεί εκείνη τη γυναίκα... πώς τη λέγανε; Την κόρη της Ζαρνίτσιν, της σπιτονοικοκυράς του;".

"Ξέρετε σεις τίποτα λεπτομέρειες γι' αυτή την ιστορία;", ρώτησε η Αβντότια Ρομάνοβνα.

"Νομίζετε", συνέχισε με θέρμη η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, "ότι θα τον σταμάταγαν τότε τα δάκρυα μου, τα παρακάλια μου, η αρρώστια μου κι ο θάνατος μου ίσως; Νομίζετε πως μπορούσε να τον συγκινήσει η φτώχεια μας; θα ξεπερνούσε με όλη του την ησυχία κάθε εμπόδιο. Μπορεί όμως, είναι ποτέ δυνατό να μη μας αγαπάει καθόλου;".

"Ποτέ δε μου 'πε τίποτα γι' αυτό", απάντησε ο Ραζουμίχιν. "Κάτι άκουσα όμως μέσες-άκρες από την (δια την κυρία Ζαρνίτσιν, που δε λέει και πολλά λόγια. Και αυτά που έμαθα, για να πω την αλήθεια, μου φαίνονται λίγο παράξενα..."

"Τί μάθατε;", ρώτησαν και οι δυο γυναίκες μαζί. "Ω! Τίποτα το σημαντικό. Ξέρω μόνο πως ο γάμος, που είχε αποφασιστεί και που μονάχα ο θάνατος της τον εμπόδισε, δεν άρεσε καθόλου στην κυρία Ζαρνίτσιν. Εξάλλου λένε πως η νύφη δεν ήτανε καθόλου όμορφη, ή μάλλον βεβαιώνουν πως ήτανε άσχημη... και φιλάσθενη, και... παράξενη... αλλά, κατά τα άλλα πρέπει να είχε μερικά χαρίσματα, γιατί αλλιώς αυτός ο γάμος θα 'τανε ακατανόητος... Δεν είχε καθόλου προίκα -ο Ρόντια, άλλωστε, δε θα λογάριαζε καθόλου την προίκα... Αλλά, γενικά, σε κάτι τέτοιες περιπτώσεις, είναι δύσκολο να κρίνει κανείς".

"Είμαι σίγουρη πως η κοπέλα αυτή θα είχε τα προτερήματα της", είπε η Αβντότια Ρομάνοβνα.

"Ο θεός να με συχωρέσει, αλλά χάρηκα για το θάνατο της, χωρίς να ξέρω ποιος από τους δυο θα 'βγαίνε ζημιωμένος, αν γινότανε αυτός ο γάμος", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

Ύστερα, με μεγάλες προφυλάξεις, με κομπιάσματα και ρίχνοντας λαθραίες ματιές στη Ντουνιά, που ήτανε ολοφάνερο ότι δεν της άρεσε αυτό, άρχισε να ξαναρωτάει τον Ραζουμίχιν για τη σκηνή που έγινε χτες ανάμεσα στον Ρόντια και στον Λούζιν. Την απασχολούσε πιο πολύ από κάθε άλλο αυτό το περιστατικό, την τρόμαζε και της έφερνε ρίγος. Ο Ραζουμίχιν της τα είπε πάλι με κάθε λεπτομέρεια, αλλά αυτή τη φορά κατηγόρησε ανοιχτά τον Ρασκόλνικωφ, ότι πρόσβαλε προμελετημένα τον Πιότρ Πετρόβιτς, χωρίς να επιμείνει πολύ στην αρρώστια του για να τον δικαιολογήσει.

"Το 'χε σκεφτεί προτού ν' αρρωστήσει", πρόσθεσε.

"Έτσι νομίζω και γω", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, με συντριβή. Αλλά απόρησε πολύ ακούγοντας τον Ραζουμίχιν να μιλάει τώρα για τον Πιότρ Πετρόβιτς συγκρατημένα και μάλιστα με κάποιο σεβασμό. Την ίδια απορία έδειχνε και η Ντουνιά.

"Ωστε αυτή είναι η γνώμη σας για τον Πιότρ Πετρόβιτς;", ρώτησε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Δε θα μπορούσα να 'χω διαφορετική γνώμη για τον μέλλοντα σύζυγο της κόρης σας", απάντησε ο Ραζουμίχιν σταθερά και με θέρμη. "Και δεν το λέω αυτό από ταπεινή ψευτοευγένεια, αλλά γιατί... γιατί... ε, λοιπόν... γιατί τον διάλεξε

ελεύθερα η Αβντότια Ρομάνοβνα. Κι αν τον έβρισα χτες τόσο πολύ, το 'κάνα γιατί ήμουν ασιχαμερά μεθυσμένος και, επί πλέον, γιατί... τα είχα χαμένα... ναι, τα είχα χαμένα... ήμουν τρελλός, ολότελα... και σήμερα είμαι καταντροπιασμένος".

Κοκκίνισε και σώπασε. Η Αβντότια Ρομάνοβνα κοκκίνισε και κείνη, αλλά ούτε κι αυτή είπε τίποτα. Δεν άνοιξε καθόλου το στόμα της από τη στιγμή που ήρθε η κουβέντα για τον Λούζιν.

"Ξέρετε, Ντμίτρι Προκόφιτς", άρχισε να λέει η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα... "θα μιλήσω ανοιχτά στον Ντμίτρι Προκόφιτς, ε Ντουνιά;"

"Και βέβαια, μαμά", είπε η Ντουνιά χωρίς δισταγμό.

"Να, περί τίνος πρόκειται", βιάστηκε να πεί η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, σα να 'χε φύγει από την καρδιά της ένα μεγάλο βάρος για τον πόνο της. "Σήμερα, πρωί-πρωί, πήραμε ένα γράμμα από τον Πιότρ Πετρόβιτς, σαν απάντηση στο σημείωμα που του στείλαμε για να του αναγγείλουμε τον ερχομό μας. Έπρεπε βέβαια να 'ρθει χτες το βράδυ στον σταθμό να μας παραλάβει, όπως το είχε υποσχεθεί, αλλά αντίς γι' αυτά μας έστειλε έναν υπηρέτη για να μάς δείξει τον δρόμο αυτού εδώ του σπιτιού και μας παρήγγειλε μ' αυτόν ότι θα περνούσε να μας ιδεί σήμερα το πρωί. Αλλά αντίς και γι' αυτό, λάβαμε σήμερα το πρωί ένα γράμμα... Ορίστε, καλύτερα να το διαβάσετε μόνος σας, υπάρχει εδώ ένα ζήτημα που με ανησυχεί πάρα πολύ... θα το ιδείτε μόνος σας ποιο είναι αυτό το σημείο... και... θέλω να μου πείτε ειλικρινά τη γνώμη σας, Ντμίτρι Προκόφιτς. Εσείς τον ξέρετε τον Ρόντια καλύτερα απ' τον καθένα και θα μπορέσετε να μας συμβουλέψετε επίσης καλύτερα απ' τον καθένα. Σας προειδοποιώ ότι η Ντουνιά την πήρε κιόλας την απόφαση της από την πρώτη στιγμή, εγώ όμως δεν ξέρω τί απόφαση να πάρω και σας περίμενα".

Ο Ραζουμίχιν ξεδίπλωσε το γράμμα που είχε χτεσινή ημερομηνία και διάβασε το παρακάτω:

Αγαπητή Πουλχερία Αλεξάνδροβνα,

Έχω την τιμήν να σας πληροφορήσω ότι, λόγω ωρισμένων εντελώς απροβλέπτων εμποδίων, δεν κατόρθωσα να σας υποδεχθώ εις τον σταθμόν και δι' αυτόν τον λόγον απέστειλα εκείνον τον ικανώτατον υπηρέτην. Θα στερηθώ επίσης της τιμής να σας επισκεφθώ αύριο το πρωί, διότι έχω κάτι επείγουσες υποθέσεις εις τον Άρειον Πάγον και διότι δεν επιθυμώ να παρενοχλήσω την μητρικήν συνάντησιν μετά του υιού σας, καθώς και της Αβντότια Ρομάνοβνα μετά τον αδελφού της. Θα έχω λοιπόν την τιμήν να σας επισκεφθώ εις το διαμέρισμα σας και να σας υποβάλω τα σέβη μου αύριο το βράδυ, εις τας οκτώ ακριβώς και, επί τη ευκαιρία, θα λάβω το θάρρος να σας απευθύνω μίαν παράκλησιν, μίαν θερμήν παράκλησιν θα έλεγον: Να μην παρευρίσκεται κατά την συνάντησιν μας και ο Ροντιόν Ρομάνοβιτς, δεδομένου ότι με εξύβρισε κατά τρόπον χυδαίον και άνευ προηγουμένου, όταν τον επεσκέφθην κατά την διάρκειαν της ασθενείας του. Εκτός αυτού, έχω να συζητήσω μαζί σας ένα ζήτημα επί του οποίου θα ήθελα να γνωρίζω τας προσωπικός σας απόψεις. Έχω την τιμήν να σας προειδοποιήσω από τούδε ότι εάν, παρά την

παράκλησίν μου, συναντήσω τον Ροντιόν Ρομάνοβιτς, θα είμαι υποχρεωμένος ν' αποσυρθώ αμέσως, και την ευθύνην περί αυτού θα φέρετε υμείς. Σημειώνω το ανωτέρω δια την περίπτωσιν καθ' ην ο Ροντιόν Ρομάνοβιτς, όστις εφαινετο τόσον ασθενής κατά την διάρκειαν της επισκέψεως μου και μετά παρέλευσιν δύο ωρών επανέυρε πλήρως την υγείαν του, θα ήτο δυνατόν να σας επισκεφθεί εφ' όσον είναι εις θέσιν να εξέρχεται. Περί αυτού εβεβαιώθην ιδίοις όμμασιν, διότι τον είδαν εις την οικίαν μέθυσου τινός όστις παρεσύρθη υπό των αλόγων αμάξης και συνεπεία τούτου απέθανε. Εις την κόρην του ανωτέρω, μίαν νέαν δεδηλωμένης διαγωγής, έδωσε χτες είκοσι πέντε περίπου ρούβλια με την πρόφασιν να πληρώσει τα έξοδα της κηδείας, πράγμα το οποίον με κατέπληξε σφόδρα, καθ' όσον γνωρίζω μετά πόσης δυσκολίας συγκεντρώσατε αυτό το ποσόν...

Επί τούτοις, εκφράζων την ιδιαιτέραν μου εκτίμησιν προς την αξιότιμον Αβντότια Ρομάνοβνα, παρακαλώ υμάς όπως δεχθείτε τα αισθήματα της βαθύτατης αφοσιώσεώς μου.

Ταπεινός σας υπηρέτης

Π. ΛΟΥΖΙΝ

"Τί να κάνω τώρα, Ντιμίτρι Προκόφιτς;", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, έτοιμη να βάλει τα κλάματα. "Πώς μπορώ να πω του Ρόντια να μην έρθει; Χτες, επέμενε τόσο πολύ να διαλύσουμε τον αρραβώνα με τον Πιότρ Πετρόβιτς και τώρα να που έρχεται αυτός και μου απαγορεύει να δεχτώ τον Ρόντια! Μόλις το μάθει, θα έρθει επίτηδες... και τότε, τί θα γίνει;"

"Να κάνετε ό,τι αποφάσισε η Αβντότια Ρομάνοβνα", απάντησε ήσυχα-ήσυχα ο Ραζουμίχιν.

"Αχ, θεέ μου!... Η Ντουνιά λέει... Ένας θεός μονάχα ξέρει τί ακριβώς λέει, αφού δε μου ανακοινώνει τους σκοπούς της. Κατά τη γνώμη της, θα ήτανε καλύτερα κι όχι μόνο θα ήτανε καλύτερα, αλλά επιβάλλεται οπωσδήποτε να βρίσκεται εδώ και ο Ρόντια απόψε στις οχτώ, και να συναντηθούν οι δυο τους... Εγώ θα προτιμούσα να μην του δείξουμε το γράμμα, αλλά με τρόπο και με τη δική σας βοήθεια να τον εμποδίσουμε να έλθει... γιατί είναι τόσο οξύθυμος... Κι ύστερα, δεν καταλαβαίνω τί σημαίνει αυτός ο πεθαμένος μέθυσος και για ποια κοπέλα πρόκειται, ούτε πώς μπόρεσε ο Ρόντια να της δώσει τα τελευταία του λεφτά που..."

"Που με τόση δυσκολία εξοικονόμησες, μητέρα", πρόσθεσε η Αβντότια Ρομάνοβνα.

"Δεν ήτανε στα καλά του χτες", απάντησε ο Ραζουμίχιν σκεφτικά. "Να ξέρατε τι έκανε χτες σ' ένα καφενείο... αν και τα κατάφερε πολύ καλά... Χμ! Πραγματικά, κάτι μου είπε και μένα χτες το βράδυ, την ώρα που γυρίζαμε στο σπίτι, αλλά δεν κατάλαβα λέξη... Είναι αλήθεια όμως ότι χτες, ούτε και γω ήμουν στα καλά μου..."

"Το καλύτερο απ' όλα, μαμά, είναι να πάμε μόνες μας στον Ρόντια και μετά, σε βεβαιώ, θα ιδούμε τί μας μένει να κάνουμε. Εξ άλλου, αχ θεέ μου, αργήσαμε.

Περασμένες δέκα!", πρόσθεσε ρίχνοντας μια ματιά στο όμορφο χρυσό ρολογάκι της που κρεμότανε στον λαιμό της με μια λεπτή βενετσιάνικη αλυσιδίτσα και ερχότανε σε χτυπητή αντίθεση με όλο το άλλο ντύσιμο της. "Δώρο αρραβώνων", σκέφτηκε ο Ραζουμίχιν.

"Αχ! Πέρασε η ώρα, πέρασε. Ντουνιά!", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα τρομαγμένα, "θα νομίσει πως είμαστε ακόμα θυμωμένες απ' το χτεσινό, βλέποντας πως δεν πήγαμε. Αχ, θεέ μου!".

Μιλώντας έριξε επάνω της βιαστικά ένα σάλι και φόρεσε το καπέλο της. Και η Ντουνιά επίσης άρχισε να ντύνεται. Ο Ραζουμίχιν πρόσεξε πως τα γάντια της ήτανε όχι μόνο παλιά αλλά και τρύπια. Ωστόσο, η ολοφάνερη φτώχεια που είχε το ντύσιμο τους, έδινε και στις δυο την κρυφή και ιδιόμορφη εκείνη αξιοπρέπεια των ανθρώπων που ξέρουν να φορούν φτωχικά ρούχα. Ο Ραζουμίχιν κοίταζε με θαυμασμό τη Ντουνιά και καμάρωνε στη σκέψη ότι θα τη συνόδευε. "Εκείνη η βασίλισσα, σκεφτότανε, που μπάλωνε τις κάλτσες της στη φυλακή σίγουρα θα ήτανε πολύ περισσότερο βασίλισσα εκείνη τη στιγμή, παρά όταν βρισκότανε στις δόξες και στον θρόνο της".

"Θεέ μου!", φώναξε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα. "Ποιος θα μου το 'λέγε θα φοβόμουν να συναντήσω το παιδί μου, τον πολυαγαπημένο μου Ρόντια, όπως το φοβάμαι αυτή τη στιγμή; Γιατί... φοβάμαι, Ντμίτρι Προκόφιτς", πρόσθεσε.

"Μη φοβάσαι τίποτα, μαμά", είπε η Αβντότια Ρομάνοβνα φιλώντας την. "Έχε του εμπιστοσύνη, όπως του έχω κι εγώ".

"Αχ, θεέ μου! Και εγώ του έχω εμπιστοσύνη, αλλά δε μπόρεσα να κλείσω μάτι απόψε", είπε η δύστυχη. Βγήκανε και οι τρεις από το σπίτι.

"Ξέρεις, Ντουνιά, μόλις αποκοιμήθηκα λίγο, κατά τα χαράματα, είδα στον ύπνο μου κείνη την καημένη Μάρθα Πετρόβνα... Ήτανε ντυμένη στα κατάλευκα... με πλησίασε, μου 'πιάσε το χέρι και κούναγε το κεφάλι κοιτάζοντας με τόσο αυστηρά, σα να με μάλωνε... Είναι καλό τάχα; Αχ, θεέ μου. Εσείς Ντμίτρι Προκόφιτς το ξέρετε ότι η Μάρθα Πετρόβνα είναι πεθαμένη;"

"Όχι, δεν το ξέρω. Ποια είναι αυτή η Μάρθα;"

"Πέθανε ξαφνικά. Και, φανταστείτε ότι..."

"Αργότερα, μαμά", είπε η Ντουνιά μπαίνοντας στη μέση. "Ο κύριος δεν ξέρει ακόμα ποια είναι αυτή η Μάρθα Πετρόβνα".

"Α! Δεν την ξέρετε; Νόμιζα πως θα τα είχατε μάθει! Με συγχωρείτε, Ντμίτρι Προκόφιτς, το μυαλό μου είναι άνω κάτω αυτές τις ημέρες. Πραγματικά, σας βλέπω σα σταλμένο από τη θεία Πρόνοια και γι' αυτό είχα την εντύπωση ότι ξέρατε όλες μας τις υποθέσεις. Σας θεωρώ άνθρωπο του σπιτιού μας ..Μη θυμώσετε που μιλάω έτσι. Αχ, θεέ μου! Μα, τί έχει το δεξί σας χέρι; Είσαστε χτυπημένος;"

"Ναι, χτύπησα λίγο", ψέλλισε ο Ραζουμίχιν τρισευτυχισμένος.

"Μιλώ πολύ ανοιχτόκαρδα και καμμιά φορά η Ντουνιά με μαλώνει... Αλλά, θεέ μου, τί τρώγλη είναι αυτή όπου κάθεται! Να ξύπνησε τάχα; Για πείτε μου και σεις, Ντμίτρι Προκόφιτς, τί πρέπει να κάνω; Πώς να του φερθώ;"

"Μην τον ρωτάτε πολύ, όταν τον βλέπετε να ζαρώνει τα φρύδια του. Και, προπαντός, μην τον πολυρωτάτε για την υγεία του: Δεν του αρέσει αυτό το πράγμα".

"Αχ, Ντιμίτρι Προκόφιτς, είναι φοβερό για τις μανάδες. Αλλά, να η σκάλα... Τι φριχτή σκάλα!".

"Ήσύχασε, χρυσή μου μαμά, είσαι κατακίτρινη!", είπε η Ντουνιά χαϊδεύοντας τη. "Να ιδείς που θα χαρεί πολύ όταν σε ιδεί κι άδικα βασανίζεσαι" πρόσθεσε ενώ τα μάτια της αστράφτανε.

"Σταθείτε, θα πάω πρώτα να ιδώ αν ξύπνησε".

Ο Ραζουμίχιν προχώρησε μπροστά και οι δυο γυναίκες ανέβηκαν σιγά-σιγά πίσω του. Όταν έφτασαν στο τέταρτο πάτωμα είδανε πως η πόρτα της σπιτονοικοκυράς ήταν μισάνοιχτη και μες στο μισοσκόταδο κάτι μικρά, μαύρα και ζωηρά μάτια τις παρακολουθούσαν και τις δυο. Μόλις διασταυρώθηκαν τα βλέμματα τους, η πόρτα ξανάκλεισε απότομα με τέτοιο πάταγο, ώστε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα κόντεψε να βγάλει μια κραυγή απ' την τρομάρα της.

3

"Καλά πάει, καλά πάει!", φώναξε ο Ζοσίμοβ, βλέποντας τις δυο γυναίκες να 'ρχονται. Βρισκότανε μέσα πριν από δέκα λεπτά και είχε ξανακαθήσει στην ίδια θέση, όπως και χτες, στη γωνία, πάνω στο ντιβάνι. Ο Ρασκόλνικωφ στεκότανε στη άλλη γωνία, αντίκρυ. Ήτανε ντυμένος και μάλιστα είχε πλυθεί και χτενιστεί με προσοχή, πράγμα που είχε πολύ καιρό να κάμει. Ξαφνικά, όλο το δωμάτιο γέμισε. Η Ναστάσια όμως τα κατάφερε να τρυπώσει πίσω απ' τους επισκέπτες κι έμεινε για ν' ακούσει τη συζήτηση. Πραγματικά ο Ρασκόλνικωφ ήτανε καλά σχεδόν, σε σύγκριση προπάντων με τη χτεσινή ημέρα, ωστόσο, εξακολουθούσε να είναι κατάχλωμος, σκυθρωπός και αφηρημένος, θα 'λέγε κανείς πως ήταν πληγωμένος ή πως είχε περάσει πριν από λίγο έναν δυνατό σωματικό πόνο: Τα φρύδια του ήτανε ζαρωμένα, τα χείλη του σφιγμένα, το βλέμμα του φλογισμένο. Μιλούσε λίγο με το στανιό, σα να εκπλήρωνε μια υποχρέωση και κάπου-κάπου οι κινήσεις του έδειχναν κάποια ταραχή. Ένας επίδεσμος μόνο του 'λείπε στο χέρι ή σε κανένα δάχτυλο για να συμπληρωθεί η ομοιότητα του μ' έναν άνθρωπο που έχει ένα οδυνηρό απόστημα ή που πληγώθηκε στο χέρι -κάτι τέτοιο, τέλος πάντων. Ωστόσο, το κατάχλωμο εκείνο πρόσωπο φωτίστηκε για μια στιγμή όταν μπήκαν μέσα η μητέρα του και η αδελφή του, αλλά αυτό δεν έκανε τίποτ' άλλο παρά να προσθέσει μια έκφραση συμπτωκνωμένου πόνου στη θλιβερή αποκοσμία που απλωνόταν στο πρόσωπο του. Έσβησε πολύ γρήγορα αυτό το φώτισμα κι έμεινε μόνο ο πόνος. Ο Ζοσίμοβ, που πρόσεχε τον ασθενή του με τον ιδιαίτερο εκείνο ζήλο του νεαρού γιατρού, είδε, όχι δίχως απορία, ότι τη στιγμή που έμπαιναν μέσα οι δικοί του, φάνηκε σα να 'παίρνε μια μυστική και οδυνηρή

απόφαση, σα να βρισκότανε μπροστά σ' ένα καινούργιο μαρτύριο που έπρεπε να το υποστεί. Δεν έδειξε καθόλου τη χαρά που θα 'πρεπε να νιώσει φυσιολογικά μ' αυτή την επίσκεψη. Αργότερα μάλιστα διαπίστωσε με την κάθε λέξη που έλεγαν στην κουβέντα τους, ότι φαινότανε σα να ερεθίζεται και να ξαναφουντώνει η πληγή του. Ταυτόχρονα όμως, απορούσε βλέποντας τον να διατηρεί σχετικά την αυτοκυριαρχία του και να ελέγχει τα αισθήματα του, ενώ χτες ήτανε τυπικά μανιακός και γινότανε έξω φρενών με την παραμικρή κουβέντα.

"Ναι", είπε φιλώντας τρυφερά τη μητέρα του και την αδελφή του, "τόρα το βλέπω και γω πως είμαι σχεδόν καλά... Και δεν το λέω αυτό όπως εχτές", πρόσθεσε, γυρίζοντας κατά τον Ραζουμίχιν και σφίγγοντας του το χέρι εγκάρδια. "Και γω απόρησα που τον βρήκα έτσι", είπε ο Ζοσίμοβ, ευχαριστημένος που τους είδε, γιατί σ' αυτά τα δέκα λεπτά, είχανε εξαντληθεί όλα τα θέματα είχανε να πούνε οι δυο τους. "Αν εξακολουθήσει έτσι, σε τέσσερις ημέρες, θα είναι εντελώς όπως πρώτα, δηλαδή όπως ήτανε πριν από κάνα δυο μήνες... ίσως και τρεις. Γιατί η αρρώστια αυτή χρονολογείται από πολύ καιρό, ε; Το παραδεχόσαστε τώρα ότι φταίγατε και σείς ο ίδιος;", πρόσθεσε μ' ένα επιφυλαχτικό χαμόγελο, σα να φοβότανε μήπως τον εξοργίσει πάλι.

"Πολύ πιθανό", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ ψυχρά.

"Το λέω αυτό", συνέχισε ο Ζοσίμοβ, "γιατί η αποκατάσταση της υγείας σας, εξαρτάται από σας τον ίδιο, κατά μεγάλο μέρος. Τώρα που μπορώ να μιλήσω μαζί σας, θα ήθελα να σας πείσω ότι είναι απαραίτητο να εξετάσετε τις πρώτες αιτίες, τις ριζικές, να πούμε, που προϋπήρξαν απ' την αρρώστια σας. Τότε, θα γίνετε πραγματικά καλά, διαφορετικά μπορεί και να χειροτερέψει η κατάσταση σας. Ποιες είναι αυτές οι αιτίες, δεν το ξέρω, σείς όμως, πρέπει να τις γνωρίζετε. Είσαστε έξυπνος άνθρωπος και ασφαλώς θα τής προσέξατε ο ίδιος. Μου φαίνεται πως η αρχή της αρρώστιας σας συμπίπτει με τη διακοπή της φοιτήσεως σας στο Πανεπιστήμιο.

Δεν πρέπει να μείνετε δίχως απασχόληση. Νομίζω λοιπόν πως μια εργασία που θα έχει απολύτως ξεκαθαρισμένο σκοπό, θα ήτανε για σας σωτήρια".

"Ναι, ναι... Έχετε πέρα για πέρα δίκιο... θα γυρίσω στο Πανεπιστήμιο όσο το δυνατόν γρηγορότερα και τότε όλα θα πάνε μια χαρά...".

Ο Ζοσίμοβ, που άρχισε να δίνει αυτές τις σοφές συμβουλές λίγο και για να κάνει εντύπωση στις γυναίκες, απόρησε όταν, σηκώνοντας τα μάτια του, είδε στο πρόσωπο του μια ειρωνεία ολοφάνερη. Αλλά αυτό δεν κράτησε παρά μονάχα μια στιγμή, γιατί η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα άρχισε να ευχαριστεί τον Ζοσίμοβ, ιδιαίτερα για την επίσκεψη που τους έκανε χτες το βράδυ.

"Τί; Ήρθε στο σπίτι σας χτες το βράδυ;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ κάπως ανήσυχος...

"Μα, δεν πέσατε να κοιμηθείτε ύστερα από τέτοιο ταξίδι;".

"Αχ, Ρόντια! Όλα έγιναν πριν από τις δύο τα μεσάνυχτα. Η Ντουνιά και γω δεν κοιμόμαστε ποτέ πριν απ' τις δύο μετά τα μεσάνυχτα".

"Δεν ξέρω πώς να σας ευχαριστήσω", είπε ο Ρασκόλνικωφ, σκύβοντας τι κεφάλι του.

"Αφήνοντας κατά μέρος το ζήτημα της αμοιβής σας -θα μου επιτρέψετε να κάνω αυτόν τον υπαινιγμό, ε;", έκανε, γυρίζοντας κατά τον Ζοσίμοβ. "Δεν ξέρω πώς με θεωρήσατε άξιο τόσο ιδιαίτερης προσοχής. Αλήθεια, δεν το καταλαβαίνω... και... μάλιστα στενοχωριέμαι που δεν το καταλαβαίνω σας το λέω ειλικρινά!"

"Ελάτε τώρα, μην εκνευρίζοσαστε", είπε ο Ζοσίμοβ χαμογελώντας βεβιασμένα, "πέστε πως είσατε ο πρώτος μου πελάτης. Όταν λοιπόν ένας γιατρός έχει να κάνει με τους πρώτους του πελάτες, τους περιποιείται σαν πραγματικά του παιδιά, και μάλιστα του τυχαίνει ν' αγαπήσει μερικούς απ' αυτούς αληθινά..."

"Γι' αυτόν, δε λέω τίποτα", πρόσθεσε ο Ρασκόλνικωφ δείχνοντας τον Ραζουμίχιν, "αν και μονάχα σκοτούρες και βρισιές είχε από μένα".

"Ορίστε βλακείες!", φώναξε ο Ραζουμίχιν. "Για στάσου, τί αισθηματολογίες είναι αυτές σήμερα;"

Αν ήτανε πιο προσεχτικός, θα 'βλεπε πως ο φίλος του δεν είχε καθόλου αισθηματολογικές διαθέσεις. Ίσα-ίσα, μάλιστα. Η Αβντότια Ρομάνοβνα, όμως, που κοίταζε τον αδελφό της ανήσυχα, το πρόσεξε.

"Δεν τολμώ σχεδόν να μιλήσω για σένα, μητέρα", εξακολούθησε ο Ρασκόλνικωφ να 'λέγε μάθημα που το είχε μάθει το πρωί απ' έξω. "Μονάχα σήμερα μπόρεσα να καταλάβω πόσο θα βασανίστηκες περιμένοντας με να γυρίσω".

Και λέγοντας αυτά, άπλωσε ξαφνικά το χέρι του προς την αδελφή του, χωρίς να πει' λέξη. Το χαμόγελο του όμως έδειχνε αληθινή συγκίνηση αυτή τη φορά. Η Ντουνιά άρπαξε αμέσως το χέρι του και το 'σφίξε θερμά με χαρά κι ευγνωμοσύνη. Τώρα της πρωτομίλαγε μετά τον χτεσινό τσακωμό τους. Στο πρόσωπο της μητέρας φάνηκε μια χαρά ανέκφραστη γι' αυτή την άφωνη και οριστική συμφιλίωση των παιδιών της.

"Ε, να, για κάτι τέτοια τον αγαπώ", είπε ο Ραζουμίχιν ψιθυριστά, υπερβολικός πάντοτε, ενώ στριφογύριζε απότομα στην καρέκλα του. "Ξέρει να φέρεται καλά".

"Και τί ωραία που το 'κάνε!", είπε μέσα της. "Με πόση ευγένεια κι απλότητα έδωσε διακριτικότητα τέλος στην παρεξήγηση με την αδελφή του, απλώνοντας μόνο το χέρι του αυτή τη στιγμή και κοιτάζοντας την κατά πρόσωπο! Και τί όμορφα που είναι τα μάτια του κι ολόκληρο το πρόσωπο του! Είναι ομορφότερος κι από τη Ντουνιά!..."

Αλλά, θεέ μου! Τί κακοντυμένος! Ακόμα και ο Βάσια, ο ψυχογιός του Αθανάση Ιβάνοβιτς, είναι καλύτερα ντυμένος! Αχ, πώς θα 'θελα να ριχτώ στον λαιμό του, να τον φιλήσω, να κλάψω από χαρά... Αλλά, φοβάμαι... θεέ μου! Μιλάει με τρυφερότητα, εγώ όμως φοβάμαι!... Γιατί λοιπόν φοβάμαι;"

"Αχ, Ρόντια!", φώναξε άξαφνα, σπεύδοντας ν' απαντήσει στην παρατήρηση του, "δε φαντάζεσαι πόσο... δυστυχισμένες ήμαστε χτες η Ντουνιά και γω... Τώρα όμως που πάνε αυτά, περάσανε και είμαστε ξανά ευτυχισμένες, μπορώ να σου το πω. Φαντάσου, ερχόμαστε εδώ τρέχοντας για να σε σφίξουμε στην αγκαλιά μας, αμέσως μόλις βγήκαμε απ' το τραίνο και ξαφνικά να, βρίσκουμε κείνη τη γυναίκα... Α, να τη! Καλημέρα, Ναστάσια! Αυτή μας είπε πως ήσουν άρρωστος από θερμές και το 'σκασες χωρίς την άδεια του γιατρού και βγήκες, με παραλήρημα έξω στο δρόμο, όπου έψαχναν να σε βρουν! Θυμήθηκα αμέσως τον

τραγικό θάνατο του υπολοχαγού Ποτανσίκοφ, που ήτανε φίλος του πατέρα σου -δεν τον θυμάσαι εσύ Ρόντια- και είχε και κείνος θέρμες. Βγήκε λοιπόν έξω στην αυλή κι έπεσε στο πηγάδι, απ' όπου μόνο την άλλη μέρα τον βγάλανε. Φυσικά, νομίσαμε και μείς πως η κατάσταση σου ήτανε πολύ άσχημα, θέλαμε να συναντήσουμε όσο γινότανε γρηγορότερα τον Πιότρ Πετρόβιτς, για να μας βοηθήσει λιγάκι... γιατί είμαστε ολομόναχες, εντελώς ολομόναχες". Τα είπε όλα αυτά με φωνή που σερνότανε κλαψιάρικα, αλλά σταμάτησε απότομα γιατί θυμήθηκε πως ο Πιότρ Πετρόβιτς είναι ένα θέμα αρκετά επικίνδυνο, μ' όλο που "όλοι τους τώρα ήτανε απόλυτα ευτυχισμένοι".

"Ναι, ναι... όλα αυτά βέβαια είναι πολύ λυπηρά", ψιθύρισε ο Ρασκόλνικωφ, τόσο αφηρημένα όμως, τόσο αδιάφορα, ώστε η Ντουνιά γύρισε και τον κοίταξε με κατάπληξη.

"Αλλά, τι άλλο ήθελα να σας πω;", εξακολούθησε, κάνοντας μεγάλη προσπάθεια να συγκεντρώσει τις αναμνήσεις του. "Α, ναι... Σε παρακαλώ, μητέρα, και σένα Ντουνιά, μη νομίζετε πως δε θα ερχόμουνα να σας ιδώ και πως περίμενα να 'ρθείτε σεις πρώτα".

"Μα, γιατί το λες αυτό, Ρόντια;", είπε κατάπληκτη η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα. "Τί συμβαίνει λοιπόν;", σκεφτότανε η Ντουνιά. "Μας απαντάει σα να το κάνει από υποχρέωση, συμφιλιώνεται μαζί μου, ζητάει συγγνώμη σα να κάνει κάποια αγγαρεία ή σα να λέει κάποιο μάθημα απ' έξω".

"Μόλις σηκώθηκα, ήθελα να 'ρθω αμέσως, αλλά με καθυστέρησε το ζήτημα των ρούχων μου, ξέχασα χτες να πω στη Ναστάσια να ...πλύνει το αίμα... τώρα μόλις ντύθηκα".

"Το αίμα; Ποιο αίμα;", ρώτησε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα αναστατωμένη.

"Δεν είναι τίποτα, μην ανησυχείς μητέρα, χτες που βρισκόμουνα κάπως σε παραλήρημα, βρέθηκα μπροστά σ' έναν πληγωμένο... κάποιον υπάλληλο...".

"Σε παραλήρημα; Μα, συ τα θυμάσαι όλα", είπε ο Ραζουμίχιν διακόποντάς τον.

"Αλήθεια", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ, κάπως ανήσυχα, "τα θυμάμαι όλα; με κάθε λεπτομέρεια, αλλά να: Γιατί το 'κάνα αυτό; Γιατί πήγα εκεί κάτω; Γιατί είπα τόσα πράγματα; Δε μπορώ να καταλάβω καθαρά".

"Είναι φαινόμενο πολύ γνωστό", είπε ο Ζοσίμοβ επεμβαίνοντας. "Βλέπουμε να γίνεται μια πράξη κατά τρόπο άψογο, με μια επιδεξιότητα εκπληκτική, το αίτιον όμως της πράξεως, η αφετηρία της, βρίσκονται σε αποδιοργάνωση και εξαρτώνται από διάφορες νοσηρές εντυπώσεις. Είναι κάτι ανάλογο με τα όνειρα".

"Πάλι καλά που με παίρνει για τρελλό ή σχεδόν τρελλό", σκέφτηκε ο Ρασκόλνικωφ.

"Μήπως γίνεται το ίδιο και με τους ανθρώπους που είναι καλά;", είπε η Ντουνιά κοιτάζοντας τον Ζοσίμοβ κάπως ανήσυχα.

"Η παρατήρηση είναι σωστή", απάντησε εκείνος, "με την έννοια ότι όλοι μας σχεδόν είμαστε πραγματικά και συχνότατα παράφρονες. Υπάρχει όμως τούτη η διαφορά: Ότι οι άρρωστοι είναι λίγο πιο τρελλοί από μας: εδώ ακριβώς πρέπει να γίνει η διάκριση. Όσο για τον απόλυτα ισορροπημένο άνθρωπο, δεν υπάρχει τίποτα που μπορεί να πεί κανείς. Μέσα σε δεκάδες κι εκατοντάδες χιλιάδες είναι

ζήτημα αν υπάρχει ένας, αλλά και πάλι η εξαίρεση δεν είναι απόλυτη...". Με τη λέξη "τρελλός" που είπε απρόσεχτα ο Ζοσίμοβ φλυαρώντας γύρω από τ' αγαπημένο του θέμα, κατσούφιασαν όλα τα πρόσωπα. Ο Ρασκόλνικωφ καθόταν βυθισμένος σε βαθιά ονειροπόληση, μ' ένα παράξενο χαμόγελο στα χλωμά του χείλη και φαινότανε σα να μην προσέχει τίποτα. Κάποια σκέψη στριφογύριζε μες στο μυαλό του.

"Ε, λοιπόν; Τί έγινε μ' αυτόν που πάτησαν τ' άλογα; Σε διέκοψα και προηγουμένως", είπε ο Ραζουμίχιν.

"Τι;", έκανε ο Ρασκόλνικωφ σα να ξύπναγε. "Α! ναι. Γέμισα λοιπόν αίματα, καθώς βοηθούσα να τον πάμε σπίτι του... Αλήθεια, μητέρα. Έκανα χτες κάτι ασυγχώρητο, πραγματικά, δεν ήμουν στα καλά μου. Όλα τα λεφτά που μου έστειλες, τα 'δωσα χτες... στη γυναίκα του... για την κηδεία. Έμεινε χήρα, η δύστυχη, είναι φθισικιά, με τρία πεινασμένα ορφανά... τίποτα δεν έχουνε στο σπίτι τους... υπάρχει και μια κοπέλα... Και συ η ίδια θα τα 'δίνες αν ήξερες... Εξ άλλου, δεν είχα κανένα δικαίωμα να το κάνω, το παραδέχομαι, ιδίως γιατί ήξερα πώς εξοικονόμησες αυτά τα λεφτά. Για να βοηθήσεις τον άλλο, πρέπει πρώτα-πρώτα να 'χεις το δικαίωμα να το κάνεις, αλλιώς:

*"Crevez, chiens, si vous n'etes pas contents"*⁴.

Χαμογέλασε.

"Έτσι δεν είναι. Ντουνιά;".

"Όχι, δεν είναι έτσι", απάντησε η Ντουνιά σταθερά.

"Μπα; Έχεις, βλέπω, και συ καλές προθέσεις", μουρμούρισε κοιτάζοντας την με μίσος σχεδόν και χαμογελώντας σαρκαστικά, "θα 'πρεπε να το καταλάβω. Εν τάξει, σε τιμάει αυτό, τόσο το καλύτερο για σένα!... Έτσι, θα προχωρήσεις ως ένα σημείο: Αν δεν το περάσεις, θα γίνεις δυστυχισμένη κι αν το περάσεις, μπορεί να είσαι ακόμα πιο δυστυχισμένη. Εξ άλλου, όλα αυτά είναι κουταμάρες!", πρόσθεσε ταραγμένα και μετανιώνοντας που είχε θυμώσει. "Ήθελα μόνο να σου ζητήσω συγγνώμη μητέρα", κατάληξε ξερά κι απότομα.

"Δεν πειράζει, Ρόντια. Είμαι σίγουρη πως ό,τι κάνεις εσύ είναι καλό", είπε η μητέρα του ευχαριστημένη.

"Να μην είσαι τόσο σίγουρη", της απάντησε μ' ένα πικρό χαμόγελο.

Ακολούθησε σιγή. Όλη αυτή η συζήτηση είχε κάτι το δραματικό -όπως και η σιωπή τους και η συμφιλίωση τους και η συγγνώμη που ζήτησε. Το 'νιωθαν όλοι τους.

"Θα 'λεγε κανείς πως με φοβούνται", σκεφτότανε ο Ρασκόλνικωφ ανασηκώνοντας τα μάτια του και βλέποντας τη μητέρα του και την αδελφή του.

Πραγματικά, όσο πιο πολύ σώπαινε, τόσο περισσότερο φοβισμένη γινότανε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Συνεπώς, τίς αγαπούσα μόνον όταν δεν τίς έβλεπα", σκέφτηκε άξαφνα ο Ρασκόλνικωφ.

⁴ "γοφήστε σκυλιά, αν δεν είσατε ευχαριστημένα".

"Ξέρεις, Ρόντια, η Μάρθα Πετρόβνα, πέθανε", είπε άξαφνα η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Ποια Μάρθα Πετρόβνα;"

"Αχ, θεέ μου! Η Μάρθα Πετρόβνα, Ρόντια, η κυρία Σβιντριγκάιλωφ, σου έγραψα τόσα πολλά γι' αυτή στο τελευταίο γράμμα μου!"

"Α!... α, ναι... θυμάμαι... Πέθανε λοιπόν ε; Α! Αλήθεια;", πρόσθεσε αναπηδώντας ξαφνικά, σα να ξύπνησε. "Είναι δυνατόν; Από τι πέθανε;"

"Από θάνατο ξαφνικό... την ίδια μέρα που σου έστειλα το γράμμα μου. Φαντάσου! Εκείνος ο απαίσιος άντρας της ήτανε αιτία του θανάτου της, καθώς φαίνεται. Λένε πως την έσπαζε στο ξύλο".

"Έτσι ζούσαν πάντοτε;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ γυρίζοντας κατά την αδελφή του.

"Όχι, το αντίθετο μάλιστα. Ήτανε πάντα υπομονετικός και ευγενικός μαζί της. Σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα, της φερνότανε με μεγάλη επιείκεια, αν λογαριάσουμε τον χαρακτήρα της. Αυτό κράτησε εφτά χρόνια... θα 'χασέ άξαφνα την υπομονή του..."

"Συνεπώς, δεν ήτανε και τόσο τρομερός, αφού μπόρεσε να κρατήσει εφτά χρόνια. Ντουνιά, θα 'λέγε κανένας πως τον συγχωρείς".

"Όχι, όχι, είναι απαίσιος άνθρωπος, δε μπορώ να φανταστώ απαισιότερο άνθρωπο", απάντησε η Ντουνιά τρέμοντας σχεδόν, ενώ ζάρωνε τα φρύδια της και βυθιζότανε σε σκέψεις.

"Αυτό έγινε το πρωί", συνέχισε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα βιαστικά. "Μετά το φαγητό, η Μάρθα είπε να ζέσουν τ' αμάξι για να πάει στην πόλη, γιατί πάντα το συνήθιζε σ' αυτές τις περιπτώσεις να πηγαίνει στην πόλη. Έφαγε, λένε, με πολλή όρεξη".

"Μετά το ξύλο;"

"Το είχε συνηθίσει πια... και αμέσως μετά το φαγητό, για να μην αργήσει, πήγε κατ' ευθείαν στο μπάνιο. Ξέρεις, πρόσεχε πολύ τον εαυτό της και μπανιαριζότανε. Στο σπίτι τους έχουνε μια πηγή με κρύο νερό και κεί συνήθως έκανε τα μπάνια της κάθε μέρα. Αλλά, μόλις μπήκε στο νερό, έμεινε στον τόπο από συγκοπή.

"Δεν είναι καθόλου περίεργο", είπε ο Ζοσίμοβ.

"Και την είχε χτυπήσει πολύ;"

"Μα, τί σημασία έχει αυτό;", είπε η Ντουνιά.

"Χμ!... Αλλά, μητέρα, για ποιο λόγο κάθεται και κάνεις τώρα αυτά τα κουτσομπολιά;", είπε ξαφνικά ο Ρασκόλνικωφ, θυμώνοντας εντελώς αναπάντεχα. «Α! χρυσέ μου, δεν ήξερα τί άλλο να πω», ψιθύρισε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Μα, τί λοιπόν; Με φοβόσαστε όλοι εδώ μέσα;", είπε ο Ρασκόλνικωφ κάνοντας μια γκριμάτσα που έμοιαζε με χαμόγελο.

"Πραγματικά, σε φοβόμαστε", είπε η Ντουνιά κοιτάζοντας τον αδελφό! Της αυστηρά και κατάματα. "Η μητέρα μάλιστα, ανεβαίνοντας τη σκάλα έκανε το σταυρό της –τόσο πολύ είχε φοβηθεί".

Το πρόσωπο του Ρασκόλνικωφ συσπάστηκε, σα να τον έπιαναν σπασμοί.

"Αχ! Τί είναι αυτά που λες. Ντουνιά; Μη θυμώνεις, σε παρακαλώ, Ρόντια.. Γιατί το είπες τώρα αυτό. Ντουνιά, ψιθύρισε ταραγμένα η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα. Είναι αλήθεια πως καθώς ερχόμαστε, σ' όλο το ταξίδι έλεγα από μέσα μου στο τραίνο: Όταν θα ξαναταμώσουμε, πόσα και πόσα θα 'χουμε να πούμε! Ήμουν τόσο πολύ ευτυχισμένη και δε μου αποφάνηκε καθόλου το ταξίδι. Αλλά, τί λέω; Και τώρα είμαι ευτυχισμένη... δεν έχεις δίκιο, Ντουνιά! Είμαι ευτυχισμένη και μόνο που σε ξαναείδα, Ρόντια".

"Φτάνει, μητέρα!", μουρμούρισε εκείνος ταραγμένα, ενώ της έσφιγγε το χέρι δίχως να την κοιτάζει, "θα 'χουμε όλον τον καιρό να τα πούμε".

Και, καθώς τα 'λέγε αυτά, ταραχτήκε πιο πολύ και χλώμιασε: Η ψυχή του πλημμύρισε και πάλι από κείνη τη φοβερή αίσθηση του θανάσιμου κρύου. Έβλεπε και πάλι ξεκάθαρα ότι είπε ένα φοβερό ψέμα, ότι όχι μονάχα δε θα μπορούσε πια να μιλήσει μ' ανοιχτή καρδιά, αλλά ούτε απλώς να κουβεντιάσει με κανέναν. Ήτανε τόσο έντονη η εντύπωση που του έκανε αυτή η βασανιστική σκέψη, ώστε για μια στιγμή αποξεχάστηκε ολότελα σχεδόν. Σηκώθηκε και χωρίς να κοιτάξει κανέναν, τράβηξε ολόισα κατά την πόρτα.

"Τί κάνεις εκεί;", του φώναξε ο Ραζουμίχιν, πιάνοντας τον απ' το χέρι.

Ο Ρασκόλνικωφ ξανακάθησε κι άρχισε να κοιτάζει γύρω του σιωπηλά. Όλοι τον έβλεπαν με κατάπληξη.

"Τί πληκτικοί που είσαστε όλοι!", φώναξε άξαφνα. "Πέστε, λοιπόν, κάτι! Γιατί σωπαίνετε έτσι; Εμπρός! Μιλάτε! Ελάτε να κουβεντιάσουμε... Ξαναβρεθήκαμε μαζί και δε λέμε τίποτα... Εμπρός, πέστε τουλάχιστον κάτι...".

"Δόξα σοι ο θεός!", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα κάνοντας τον σταυρό της.

"Φοβήθηκα μήπως ξανάρχιζαν τα χθεσινοβραδινά!".

"Μα, τί έχεις;" ρώτησε δύσπιστα η Αβντότια Ρομάνοβνα.

"Τίποτα, μια κουταμάρα θυμήθηκα", απάντησε εκείνος. Και ξαφνικά άρχισε να γελάει.

"Αν και κουταμάρα, τόσο το καλύτερο, γιατί και γω ακόμα ήμουν έτοιμος να υποθέσω ότι...", μουρμούρισε ο Ζοσίμοβ, ενώ σηκωνόταν απ' το ντιβάνι. "Αλλά πρέπει να πηγαίνω. Ίσως να ξανάρθω... αν σας βρω εδώ". Χαιρέτησε κι έφυγε.

"Τί θαυμάσιος άνθρωπος!", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Ναι, υπέροχος, εξαιρετος, καλλιεργημένος, μορφωμένος, έξυπνος", είπε άξαφνα ο Ρασκόλνικωφ με απότομο τρόπο και με μια ζοηρότητα που δεν είχε δείξει ως τώρα.

"Δε θυμάμαι πια πού τον γνώρισα, πριν απ' την αρρώστια μου... Νομίζω όμως ότι κάπου τον είχα συναντήσει... Αλλά να κι ένας άλλος εξαιρετικός άνθρωπος", πρόσθεσε δείχνοντας με το κεφάλι τον Ραζουμίχιν. "Σ' αρέσει. Ντουνιά;", ρώτησε άξαφνα την αδελφή του χαμογελώντας.

"Πολύ", απάντησε η Ντουνιά.

"Ω! Είσαι ένα κτήνος που...", έκανε ο Ραζουμίχιν, ενώ σηκώθηκε επάνω τρομερά συγχυσμένος και κατακόκκινος. Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα χαμογέλασε γλυκά και ο Ρασκόλνικωφ ξέσπασε σε δυνατά γέλια.

"Πού πας;".

"Έχω και γω ...δουλειά".

"Δεν έχεις καμμιά δουλειά, κάθησε. Επειδή έφυγε ο Ζοσίμοβ πρέπει να φύγεις και συ; Δε θα πας πουθενά... Τί ώρα είναι; Μεσημέριασε; Ω! Τί όμορφο ρολόι έχεις, Ντουνιά! Μα, γιατί σωπαίνετε πάλι; Μονάχα εγώ μιλάω εδώ μέσα!".

"Είναι δώρο της Μάρθας Πετρόβνας", απάντησε η Ντουνιά.

"Είναι πολύ ακριβό ρολόι", πρόσθεσε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Α, α, α! Πολύ χοντρό για γυναικείο".

"Εμένα μου αρέσει έτσι που είναι", είπε η Ντουνιά.

"Ωστε δεν είναι δώρο του αρραβωνιαστικού", σκέφτηκε ο Ραζουμίχιν και χάρηκε δίχως κι ο ίδιος να ξέρει γιατί.

"Μπα! Κι εγώ νόμιζα πως είναι δώρο του Λούζιν", είπε ο Ρασκόλνικωφ.

"Όχι, ο Λούζιν δε χάρισε ακόμα τίποτα στη Ντουνιά".

"Αχ! θυμάσαι, μητέρα, που ήμουν και γω ερωτευμένος και ήθελα να παντρευτώ;" είπε άξαφνα στη μητέρα του, που τα 'χασε με την αναπάντεχη αλλαγή της κουβέντας και με τον τόνο που είχε η φωνή του καθώς έλεγε αυτά τα λόγια.

"Ναι, ναι, παιδί μου", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, ρίχνοντας ματιές κατά τη Ντουνιά και τον Ραζουμίχιν.

"Χμ! Ναι... Τι να σας πω όμως τώρα; Ούτε και τα θυμάμαι καλά-καλά. Ήτανε ένα κορίτσι αρρωστιάτικο", συνέχισε ξαναπαίρνοντας το ονειροπαρμένο ύφος του και χαμηλώνοντας τα μάτια. "Υπέφερε πάντοτε, της άρεσε να ελεεί τους ζητιάνους και το μόνο που σκεφτότανε ήτανε να πάει σε μοναστήρι. Μια μέρα εκεί που άρχισε να μου μιλάει γι' αυτό, έβαλε τα κλάματα... ναι, ναι... το θυμάμαι, το θυμάμαι πολύ καλά. Αλήθεια, δεν ξέρω και γω γιατί την αγάπησα, μου φαίνεται όμως ότι έγινε γιατί ήτανε πάντοτε άρρωστη. Και κουτσή ακόμα να 'τανε από πάνω και καμπούρα, νομίζω πως θα την αγαπούσα περισσότερο. (Χαμογέλασε συλλογισμένα). Ήτανε κάτι σαν ανοιξιάτικο παραλήρημα δηλαδή...".

"Όχι, δεν ήτανε μόνο ανοιξιάτικο παραλήρημα", είπε η Ντουνιά ζωνρά.

Ο Ρασκόλνικωφ κοίταξε την αδελφή του επίμονα, αλλά δεν άκουσε ή δεν καταλάβαινε καλά τα λόγια της. Ύστερα, σηκώθηκε βυθισμένος σε βαθιά ονειροπόληση, πήγε κοντά στη μητέρα του, τη φίλησε και ξαναγύρισε για να καθήσει στη θέση του.

"Την αγαπάζ ακόμα!", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα κατασυγκινημένη.

"Εκείνη; Τώρα; Α, ναι... Δηλαδή, θέλεις να πεις για κείνη; Όχι. Όλα τώρα πια για μένα είναι πράγματα ενός άλλου κόσμου... είναι τόσο παλιά. Κι όσα συμβαίνουν γύρω μου έχω την εντύπωση πως γίνονται κάπου αλλού και όχι εδώ".

Τους κοίταξε προσεχτικά.

"Να, εσάς τώρα... Σας κοιτάζω σα να βρισκόσαστε χιλιάδες βέρτσια μακριά μου... Τι διάολο τώρα καθόμαστε και μιλάμε γι' αυτά; Αλλά και σείς γιατί με ρωτάτε;" πρόσθεσε στενοχωρημένα.

Ύστερα σώπασε κι άρχισε να τρώει τα νύχια του, ξαναπέφτοντας στην ονειροπόληση του.

"Τί παλιοδωμάτιο που έχεις, Ρόντια", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα για να σπάσει τη θλιβερή σιωπή. "Σωστό φέρετρο! Είμαι σίγουρη πως η μελαγχολία σου οφείλεται κατά το ήμισυ στο δωμάτιο σου".

"Το δωμάτιο μου;", απάντησε εκείνος αφηρημένα. "Α, ναι, το δωμάτιο μου έχει συντελέσει πολύ... Και εγώ το σκέφτηκα. Αλλά, αν ήξερες μητέρα, τί παράξενη σκέψη που έκανες τώρα δα", πρόσθεσε ξαφνικά, χαμογελώντας παράξενα. Λίγο ακόμα και οι δικοί του, που τους έβλεπε ύστερα από τρία χρόνια, ο φιλικός τόνος που είχε πάρει η κουβέντα του επειδή δεν είχανε βρεί ένα οποιοδήποτε θέμα για να μιλήσουν, κόντευαν να γίνουν γι' αυτόν πράγματα ανυπόφορα. Ωστόσο είχε μαζί τους μια επείγουσα υπόθεση, που έπρεπε να κανονιστεί σήμερα, μ' έναν οποιονδήποτε τρόπο -το 'χε αποφασίσει σήμερα το πρωί, την ώρα που ξύπνησε. Και χάρηκε που θυμήθηκε τώρα αυτή την υπόθεση, βλέποντας την σα διέξοδο.

"Να, περί τίνος πρόκειται. Ντουνιά", άρχισε να λέει ξερά και αυστηρά. "Φυσικά σου ζητώ συγγνώμη για τα χτεσινοβραδινά, αλλά νομίζω πως είναι καθήκον μου να σου υπενθυμίσω ότι δε θ' αλλάξω γνώμη: Ή εγώ ή ο Λούζιν. Εγώ μπορεί να είμαι παλιάνθρωπος, εσύ όμως δεν πρέπει να γίνεις. Αν παντρευτείς τον Λούζιν θα πάψω την ίδια στιγμή να σε βλέπω σαν αδελφή μου".

"Ρόντια, Ρόντια! Πάλι τα χτεσινά;", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα καταστενοχωρημένη. "Και γιατί λες πως είσαι παλιάνθρωπος; Δε μπορώ να το υποφέρω αυτό! Το ίδιο έλεγες και χτες...".

"Αδελφέ", απάντησε η Ντουνιά αποφασιστικά και όχι λιγότερο ξερά, "όλα αυτά πηγάζουν από ένα λάθος σου. Το σκέφτηκα απόψε και ανακάλυψα πού βρίσκεται το λάθος σου. Προέρχονται, νομίζω, από την υπόθεση που κάνεις ότι θυσιάζομαι για κάποιον. Δε συμβαίνει καθόλου τέτοιο πράγμα. Παντρεύομαι μόνο για τον εαυτό μου, γιατί μου είναι δύσκολο να ζήσω μόνη μου. Ύστερα, θα χαρώ βέβαια πολύ αν μπορώ να φανώ χρήσιμη στους δικούς μου. Αυτό όμως δεν ήτανε η κυριότερη αιτία για να πάρω την απόφαση μου".

"Ψέματα λέει", σκεφτότανε ο Ρασκόλνικωφ τρώγοντας τα νύχια του με αληθινή μανία.

"Η εγωίστρια! Δε θέλει να παραδεχτεί πως της αρέσει να κάνει ευεργεσίες. Ω! Οι ταπεινοί χαρακτήρες! Αγαπούν σα να μισούν... Πόσο... πόσο τους σιχαίνομαι όλους".

"Μ' ένα λόγο" εξακολούθησε η Ντουνιά, "παντρεύομαι τον Πιότρ Πετρόβιτς, γιατί από τα δυο κακά διαλέγω το μικρότερο. Είμαι διατεθειμένη να εκτελέσω πιστά κάθε τι που περιμένει από μένα. Συνεπώς δεν τον κοροϊδεύω... Γιατί χαμογελάς;".

Είχε γίνει και κείνη κατακόκκινη και τα μάτια της πέταγαν φωτιές απ' τον θυμό.

"Θα τα κάνεις όλα;", ρώτησε εκείνος γελώντας φαρμακερά.

"Ως ένα ορισμένο σημείο. Ο Πιότρ Πετρόβιτς αρραβωνιάστηκε μαζί μου μ' έναν τρόπο που μ' έκανε να ιδώ αμέσως τί γυρεύει από μένα. Βέβαια, μπορεί να έχει μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του, ελπίζω όμως ότι θα με εκτιμήσει... Γιατί γελάς πάλι;".

"Και συ, γιατί κοκκινίζεις πάλι; Λες ψέματα, Ντουνιά, λες ψέματα, σκόπιμα, από γυναικείο πείσμα, μου παρουσιάζεις τα πράγματα όπως σε συμφέρει. Δεν είναι δυνατό να εκτιμάς τον Λούζιν. Τον είδα και κουβέντιασα μαζί του. Συνεπώς πουλιέσαι για λεφτά, συνεπώς φέρνεσαι οπωσδήποτε άσχημα και χαίρομαι που μπορείς να κοκκινίζεις ακόμα τουλάχιστον".

"Δεν είναι αλήθεια, δε λέω ψέματα!...", φώναξε η Ντουνιά, χάνοντας κάθε ψυχραιμία. "Δε θα τον παντρευτώ, χωρίς να βεβαιωθώ πως μ' εκτιμάει και μ' αγαπάει, δε θα τον παντρευτώ αν δεν είμαι σίγουρη πως θα μπορέσω και γω να τον εκτιμήσω. Ευτυχώς θα μου δοθεί η ευκαιρία να βεβαιωθώ γι' αυτό το πράγμα, σήμερα κιόλας. Ένας τέτοιος γάμος δεν είναι ατιμία, όπως λες εσύ. Αλλά, ακόμα κι αν είχες δίκιο και ήμουνα πραγματικά αποφασισμένη να κάνω αυτή την ατιμία, δε νομίζεις ότι θα 'τανε πολύ σκληρό από μέρους σου να μου μιλάς έτσι; Γιατί απαιτείς από μένα ηρωισμό που ίσως να μην τον έχεις και συ; Είναι δεσποτισμός αυτό το πράγμα, είναι βία! Αν κάνω κακό, το κάνω μόνο στον εαυτό μου... Δε σκότωσα ακόμα κανέναν!... Τι με κοιτάς έτσι; Γιατί κιτρίνισες; Ρόντια, τί έχεις; Ρόντια, χρυσέ μου...".

"Θεέ μου! Τον έκανε να λιποθυμήσει", φώναξε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Όχι, όχι... Τί βλακεία! Δεν είναι τίποτα... Μια ζαλάδα μου ήρθε... Δεν είναι λιποθυμία... Όλο λιποθυμίες βλέπετε εσείς. Χμ! ναι, τί ήθελα να πω; Ναι: Με ποιο τρόπο θα βεβαιωθείς σήμερα ότι μπορείς να τον εκτιμήσεις και ότι κι αυτός... σ' εκτιμάει; Έτσι δεν το 'πες; Είπες μου φαίνεται: Σήμερα. Ή μήπως δεν άκουσα καλά;".

"Μητέρα, δείξτε στον Ρόντια το γράμμα του Πιότρ Πετρόβιτς", είπε η Ντουνιά. Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα του το 'δωσε με χέρια που έτρεμαν. Εκείνος, το πήρε με μεγάλη περιέργεια, αλλά προτού το ξεδιπλώσει, γύρισε και κοίταξε τη Ντουνιά κατάπληκτος.

"Παράξενο!", είπε αργά-αργά, σα να του ήρθε άξαφνα κάποια καινούργια σκέψη, "αναρωτιέμαι όμως γιατί να εξοργίζομαι; Προς τί όλη αυτή η φασαρία; Παντρέψου με όποιον θέλεις!".

Ήτανε σα να τα 'λέγε στον εαυτό του μόνον, αλλά τα πρόφερε με δυνατή φωνή και κοίταξε για μια στιγμή την αδελφή του με αμηχανία.

"Να, κάτι καταπληκτικό!" άρχισε να λέει, αφού σκέφτηκε λίγο, ξαναδίνοντας το γράμμα στη μητέρα του, και χωρίς ν' απευθύνεται σε κανέναν: "Είναι δικηγόρος, έχει πελατεία, μιλάει μάλλον με... ευφράδεια κι όμως γράφει σαν αγράμματος!". Όλοι τους κουνήθηκαν, γιατί δεν περίμεναν ν' ακούσουν τέτοιο πράγμα.

"Έτσι γράφουν όλοι", είπε κοφτά ο Ραζουμίχιν.

"Το διάβασες και συ;".

"Ναι".

"Εμείς του το δείξαμε, Ρόντια... του ζητήσαμε μια συμβουλή", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα χαμένα.

"Είναι το ύφος των δικαστηρίων", είπε ο Ραζουμίχιν. "Έτσι ακριβώς συντάσσονται ως τα σήμερα οι δικαστικές πράξεις".

"Των δικαστηρίων; Ναι, ναι, αυτό είναι ακριβώς ύφος ενός ανθρώπου του νόμου. Δεν είναι ύφος εντελώς αγράμματου, ούτε και ύφος πολύ γραμματισμένου. Το συνηθισμένο ύφος των δικαστικών υποθέσεων".

"Ο Πιότρ Πετρόβιτς δεν το κρύβει πως μορφώθηκε λίγο, περηφανεύεται όμως πως άνοιξε μόνος του τον δρόμο του, παρατήρησε η Αβντότσια Ρομάνοβνα κάπως ψυχραμένη με τον καινούργιο τόνο που χρησιμοποιούσε ο αδελφός της.

"Για να 'ναι περήφανος θα 'χει ασφαλώς τους λόγους του, δε λέω όχι, θύμωσες μου φαίνεται. Ντουνιά, γιατί η μόνη παρατήρηση που βρήκα να κάνω σ' αυτό το γράμμα ήτανε πολύ επιπόλαιη και θα νομίζεις ότι λέω επίτηδες αυτές τις βλακειές για να σε ειρωνευτώ. Κάθε άλλο. Το ύφος του μ' έκανε να σκεφτώ κάτι που δε μου φαίνεται καθόλου περιττό σε τούτη την περίπτωση. Υπάρχει εδώ μια έκφραση που λέει ότι "την ευθύνην θα φέρετε υμείς" και που είναι βαρυσήμαντη και ολοκάθαρη. Έπειτα, είναι και η απειλή ότι θα φύγει αμέσως αν έρθω γω. Η απειλή αυτή σημαίνει πως θα σας παρατήσει αμέσως, ενώ εκείνος σας κάλεσε να 'ρθείτε στην Πετρούπολη. Τι λες λοιπόν, τώρα; Η έκφραση αυτή του Λούζιν είναι το ίδιο προσβλητική αν την είχε γράψει αυτός εδώ (έδειξε τον Ραζουμίχιν) ή ο Ζοσίμοβ ή ένας οποιοσδήποτε από μας".

"Όχι", απάντησε η Ντουνιά ζωνρά, "κατάλαβα πολύ καλά πως η έκφραση αυτή ήτανε κάπως αφελής: Ίσως να μην τα καταφέρνει και πολύ καλά στο γράψιμο. Σκέφτηκες πάρα πολύ λογικά, Ρόντια. Και μάλιστα δεν περίμενα".

"Είναι γραμμένο σε γλώσσα δικανική και δε μπορείς να γράψεις διαφορετικά σ' αυτή τη γλώσσα - ίσως να βγήκε κάπως πιο χοντρό απ' όσο ήθελε. Αλλά θα σε απογοητεύσω λίγο: Υπάρχει εδώ μέσα και άλλη μια έκφραση ακόμα, μια συκοφαντία για μένα, πολύ πρόστυχη μάλιστα. Χτες έδωσα λεφτά σε μια φθισικιά και τσακισμένη χήρα, όχι "με την πρόφαση να πληρώσει τα έξοδα της κηδείας", αλλά πραγματικά για την κηδεία και όχι "εις νέαν δεδηλωμένης διαγωγής" (χτες την είδα για πρώτη φορά), αλλά στην ίδια τη χήρα... Βλέπω ολοκάθαρα πως βιάζεται να με συκοφαντήσει και να με βάλει να τσακωθώ μαζί σας... Όλα αυτά διατυπωμένα και πάλι σε ύφος δικαστηριακό, δείχνουν ξεκάθαρα τις προθέσεις του και μια βιασύνη μάλλον απλοϊκή Είναι έξυπνος άνθρωπος αλλά δε φτάνει να 'ναι έξυπνος κανείς για να φερθεί έξυπνα Όλα αυτά μας δίνουν την εικόνα του ανθρώπου... Και δε νομίζω πως σ' εκτιμάει πάρα πολύ. Στο λέω για το καλό σου γιατί ειλικρινά θέλω το καλό σου...".

Η Ντουνιά δεν απάντησε. Την απόφαση της την είχε παρμένη πια και δεν περίμενε παρά να 'ρθει το βράδυ.

"Λοιπόν; Τι αποφασίζεις; Ρόντια;" είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, ακόμα πιο ανήσυχη με τον τυπικό τόνο που πήραν ξαφνικά τα λόγια του.

"Τι θα πει "τι αποφασίζω";".

"Όπως βλέπεις ο Πιότρ Πετρόβιτς ζητάει να μην έρθεις απόψε στο δωμάτιο μας και λέει πως θα φύγει... αν έρθεις εσύ. Θα 'ρθεις, λοιπόν;".

"Αυτό δε θα το αποφασίσω φυσικά εγώ, αλλά πρώτα-πρώτα εσύ, αν αυτή η απαίτηση του Πιότρ Πετρόβιτς δε σε θίγει και αν δε θίγεται και η Ντουνιά, κατά

δεύτερο λόγο. Εγώ θα κάνω ό,τι νομίζετε σείς πως είναι καλύτερο", πρόσθεσε ξερά.

"Η Ντουνιά έχει πάρει την απόφαση της και είμαι κι εγώ απολύτως σύμφωνη", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, βιαστικά.

"Αποφάσισα, Ρόντια, να σε παρακαλέσω, να σε παρακαλέσω θερμά να 'ρθεις και συ σ' αυτό το ραντεβού -θα 'ρθεις;".

"Θα 'ρθω".

"Και σας επίσης, σας παρακαλώ να βρισκόσαστε στο σπίτι μας στις οχτώ", πρόσθεσε γυρίζοντας κατά τον Ραζουμίχιν. "Καλώ και τον κύριο, μητέρα".

"Πολύ καλά. Ντουνιά, ας γίνει όπως τ' αποφασίσατε", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα. "Και για μένα θα είναι μια ανακούφιση. Δε μου αρέσει να λέω ψέματα και να υποκρίνομαι. Καλύτερα να πούμε όλη την αλήθεια... Κι' αν θέλεις να θυμώσεις τώρα, θύμωσε, Πιότρ Πετρόβιτς!".

4

Εκείνη τη στιγμή η πόρτα άνοιξε σιγά-σιγά και μπήκε μέσα μια κοπέλα κοιτάζοντας γύρω της φοβισμένα. Όλοι γύρισαν προς το μέρος της με κατάπληξη και περιέργεια.

Ο Ρασκόλνικωφ δεν τη γνώρισε αμέσως. Ήτανε η Σόνια Σεμιόνοβνα Μαρμελάντωφ. Την είχε ιδεί χτες για πρώτη φορά, ήτανε τέτοια όμως η στιγμή, το περιβάλλον και τα ρούχα που φορούσε, ώστε στη μνήμη του αποτυπώθηκε μια εικόνα ολότελα διαφορετική. Τώρα, έβλεπε μια νέα, ντυμένη σεμνά, φτωχικά μάλιστα, με φυσιογνωμία πολύ νεανική, παιδιάστικη σχεδόν, με τρόπους σεμνούς κι ευγενικούς, με μια έκφραση φωτεινή αλλά κάπως τρομαγμένη. Φορούσε ένα καθημερινό φορεματάκι κι ένα παλιό καπέλο περασμένης μόδας, κρατούσε όμως πάλι, όπως και χτες, μια ομπρέλα. Βλέποντας το δωμάτιο γεμάτο κόσμο, τα 'χασέ ακόμα περισσότερο, τaráχτηκε πολύ, έσκυψε το κεφάλι της και έκανε να γυρίσει για να φύγει.

"Α!... Σείς είσαστε!", φώναξε κατάπληκτος ο Ρασκόλνικωφ και ξαφνικά τaráχτηκε και κείνος.

Την ίδια στιγμή σκέφτηκε ότι η μητέρα του και η αδελφή του ήξεραν πως υπήρχε μια κοπέλα "δεδηλωμένης διαγωγής", μετά το γράμμα που τους έστειλε ο Λούζιν. Διαμαρτυρήθηκε για τις συκοφαντίες του Λούζιν και είπε πως την είδε για πρώτη φορά κείνο το βράδυ, να όμως που ερχόταν τώρα στο δωμάτιο του, μόνη της! θυμήθηκε ακόμα ότι δε διαμαρτυρήθηκε καθόλου για την έκφραση "δεδηλωμένης διαγωγής". Όλα αυτά πέρασαν μπερδεμένα μέσα απ' το μυαλό του, γρήγορα σαν αστραπή. Κοιτάζοντας τη με προσοχή, είδε πως ήτανε ένα δυστυχημένο και ταπεινωμένο πλάσμα, τόσο πολύ ταπεινωμένο, που το λυπήθηκε άξαφνα. Και τη

στιγμή που, μες στον πανικό της, έκανε μια κίνηση για να ξαναφύγει, ένιωσε κάτι που τον αναστάτωσε.

"Δε σας περίμενα καθόλου", της είπε γρήγορα γρήγορα σταματώντας την με το βλέμμα. "Κάνετε μου τη χάρη να καθήσετε. Θα ερχόσαστε εκ μέρους της Κατερίνας Ιβάνοβνας. Παρακαλώ, καθήστε, όχι εκεί, να εδώ, καθήστε εδώ..."

Όταν ήρθε η Σόνια, ο Ραζουμίχιν που καθότανε στη μια από τις τρεις καρέκλες του Ρασκόλνικωφ, πολύ κοντά στην πόρτα, σηκώθηκε για να της κάνει τόπο να μπει'.

Στην αρχή ο Ρασκόλνικωφ της έδειξε μια θέση στην άκρη του ντιβανιού, εκεί που καθότανε πριν από λίγο ο Ζοσίμοβ, θυμήθηκε όμως ότι το ντιβάνι ήτανε κάτι το πολύ προσωπικό του, αφού το χρησιμοποιούσε σαν κρεβάτι και βιάστηκε να της δείξει το κάθισμα του Ραζουμίχιν.

"Κάθησε εσύ εδώ", είπε στον Ραζουμίχιν βάζοντας τον στο ντιβάνι, όπου καθότανε ο Ζοσίμοβ.

Η Σόνια κάθισε τρέμοντας σχεδόν από τον φόβο της και κοίταξε δειλά τις δυο γυναίκες. Έβλεπε κανείς πως δε μπορούσε κι η ίδια να το χωνέψει ότι καθότανε δίπλα τους. Τρόμαξε τόσο πολύ μ' αυτή τη σκέψη που σηκώθηκε αμέσως απότομα και γύρισε κατά τον Ρασκόλνικωφ καταταραγμένη.

"Ήρθα... ήρθα μόνο για ένα λεπτό", είπε κομπιάζοντας στον Ρασκόλνικωφ, "με συγχωρείτε που σας ενόχλησα... Έρχομαι εκ μέρους της Κατερίνας Ιβάνοβνας, δεν είχε να στείλει κανέναν άλλο. Μου είπε να σας θερμοπαρακαλέσω να 'ρθείτε αύριο το πρωί στη νεκρώσιμη ακολουθία, στο νεκροταφείο του αγίου Μητροφάνους... και κατόπιν να περάσετε από το σπίτι μας. από το σπίτι της... να φάτε κάτι... να της κάνετε, λέει, την τιμή... αυτό μου είπε να σας πω..."

Στο τέλος τα 'χασε ολότελα και σώπασε.

"Βέβαια, θα προσπαθήσω... βέβαια... απάντησε ο Ρασκόλνικωφ καθώς σηκωνότανε, και σταμάτησε κι αυτός απότομα, καταταραγμένος. Κάνετε μου τη χάρη να καθήσετε", πρόσθεσε απότομα, "έχω κάτι να σας πω. Σας παρακαλώ. Ίσως να βιαζόσαστε, αλλά κάνετε μου τη χάρη, παραχωρήστε μου δυο λεπτά".

Και της πρόσφερε μια καρέκλα. Η Σόνια ξανακάθησε. Κοίταξε πάλι δειλά και χαμένα τις δυο γυναίκες και ξαφνικά χαμήλωσε τα μάτια της. Το χλωμό πρόσωπο του Ρασκόλνικωφ έγινε κατακόκκινο, φαινόταν αναστατωμένος και άστραψαν τα μάτια του.

"Μητέρα, είπε αποφασιστικά, "είναι η Σόνια Σεμιόνοβνα Μαρμελάντωφ, η κόρη εκείνου του δυστυχισμένου που τον έλιωσαν τα άλογα χτες μπροστά στα μάτια μου. Σας μίλησα γι' αυτόν".

Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα κοίταξε τη Σόνια και μισόκλεισε τα μάτια της. Τα 'χασέ βλέποντας τον Ρόντια να την κοιτάζει επίμονα και προκλητικά, κι ωστόσο, δε μπόρεσε ν' αποστερήσει απ' τον εαυτό της τούτη τη μικρή ικανοποίηση. Η Ντουνιά κάρφωσε το βλέμμα της ολόισα πάνω στο πρόσωπο της δύστυχης κοπέλας κι άρχισε να την κοιτάζει επίμονα, σοβαρά κι ερευνητικά. Η Σόνια, ακούγοντας να τη συστήνουν, θέλησε να σηκώσει τα μάτια της, αλλά ταράχτηκε ακόμα περισσότερο.

"Ήθελα να σας ρωτήσω", είπε ο Ρασκόλνικωφ γυρίζοντας βιαστικά κατά τη Σόνια, "πώς τα πήγατε σήμερα... Μήπως είχατε τίποτα φασαρίες; Με την αστυνομία, θέλω να πω..."

"Όχι, όλα πήγαν καλά... Άλλωστε η αιτία του θανάτου ήτανε ολοφάνερη και δε μας ανησύχησε κανείς. Μόνο οι νοικάρηδες θύμωσαν".

"Γιατί;"

"Γιατί έμεινε πολλές ώρες το λείψανο, κάνει ζέστη τώρα και η μυρουδιά. Έτσι, θα τον πάνε στο νεκροταφείο σήμερα, την ώρα του εσπερινού, και θα μείνει ως αύριο στο παρεκκλήσι. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα δεν το 'θελε στην αρχή, τώρα βλέπει και η ίδια πως δε γίνεται αλλιώς..."

"Ωστε, είναι για σήμερα;"

"Σας παρακαλεί να μας κάνετε την τιμή να παρευρεθείτε αύριο στη νεκρώσιμη ακολουθία κι ύστερα να περάσετε από το σπίτι για το τραπέζι της παρηγοριάς".

"Θα κάνει λοιπόν τραπέζι;"

"Ναι, ένα μεζέ. Μου είπε να σας ευχαριστήσω πολύ για τη βοήθεια που μας δώσατε χτες. Αν δεν ήσαστε σεις, δε θα μπορούσαμε να τον κηδέψουμε".

Άρχισαν να τρέμουν ξαφνικά τα χείλη της και το σαγόνι της, αλλά έκανε μια προσπάθεια και συγκρατήθηκε, χαμηλώνοντας και πάλι τα μάτια της.

Καθώς μιλούσε, ο Ρασκόλνικωφ την κοίταζε προσεχτικά. Είχε ένα προσωπάκι χλωμό κι αδύνατο, με χαρακτηριστικά κάπως ακανόνιστα, λίγο σουβλερό, με μια μυτούλα σουβλερή κι αυτή, όπως και το σαγόνι της. Δε μπορούσες να πεις πως ήτανε ωραία, τα μάτια της όμως ήτανε τόσο καθαρά κι έδιναν μια τόσο αγαθή και αγνή έκφραση στο πρόσωπο της όταν ζώηρευαν, που ένιωθες να σε τραβάνε δίχως να το θέλεις. Ακόμα, στη μορφή της και σ' όλο της το παρουσιαστικό, είχε και τούτο το χαρακτηριστικό γνώρισμα: Παρ' όλο που ήτανε δεκαοχτώ χρονών, φαινότανε πολύ μικρότερη από την ηλικία της, κοριτσάκι σχεδόν, πράγμα που μερικές φορές έκανε ορισμένες της κινήσεις φαίνονται αστείες.

"Μα πώς τα 'βγαλε πέρα η Κατερίνα Ιβάνοβνα με τόσο λίγα λεπτά και θέλει από πάνω να κάνει και τραπέζι παρηγοριάς;" ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ, επιμένοντας να συνεχίσει τη συζήτηση.

"Το φέρετρο θα είναι πάρα πολύ απλό... κι όλα θα είναι απλά... δε στοιχίζουν έτσι ακριβά. Καθήσαμε πριν από λίγο και τα λογαριάσαμε με την Κατερίνα Ιβάνοβνα. Είδαμε λοιπόν πως θα μας μείνει κάτι και για το τραπέζι της παρηγοριάς. Και η Κατερίνα Ιβάνοβνα το θέλει πολύ να γίνει αυτό το τραπέζι. Δε γίνεται αλλιώς... είναι μια παρηγοριά για κείνη... Έτσι είναι ο χαρακτήρας της... την ξέρετε".

"Καταλαβαίνω, καταλαβαίνω... Βέβαια... Μα, τί κοιτάζετε έτσι το δωμάτιο μου; Και η μητέρα μου το λέει ότι μοιάζει με φέρετρο".

"Μας δώσατε όλα τα λεφτά σας χτες!", είπε άξαφνα η Σόνια, αντί να του απαντήσει, με μια φωνή που έμοιαζε με γρήγορο μουρμούρισμα, ενώ ταυτόχρονα χαμήλωνε ξανά τα μάτια της κι άρχιζαν να ξανατρέμουνε τα χείλη της και το σαγόνι της. Κάμποση ώρα τώρα είχε μείνει κατάπληκτη με τη φτώχεια που βασιλεύε στην κάμαρα του Ρασκόλνικωφ και τώρα της ξέφυγαν αυτά τα λόγια

δίχως να το θέλει. Σώπασαν για μια στιγμή. Τα μάτια της Ντουνιάς φωτίστηκαν. Ακόμα και η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα κοίταζε τη Σόνια στοργικά.

"Ρόντια", του είπε, καθώς σηκωνότανε, "θα φάμε μαζί βέβαια το μεσημέρι. Πάμε Ντουνιά... Και συ, Ρόντια, καλά θα έκανες να βγείς λιγάκι. Ν' αναπαυθείς λίγη ώρα κι ύστερα να 'ρθεις όσο το δυνατό πιο γρήγορα... Φοβάμαι πως σε κουράσαμε..."

"Ναι, ναι θα 'ρθω", απάντησε εκείνος καθώς σηκωνότανε βιαστικά. "Εξ άλλου έχω δουλειά".

"Δε φαντάζομαι να φάτε χωριστά;" φώναξε ο Ραζουμίχιν κοιτάζοντας με κατάπληξη τον Ρασκόλνικωφ. "Τί είναι αυτά που..."

"Ναι, ναι, ναι, θα 'ρθω, φυσικά... Εσύ όμως μείνε ένα λεπτό. Δεν τον χρειαζόσαστε τώρα αμέσως, μητέρα, ε; Ή μήπως σας τον στερώ;"

"Αχ, Όχι! Όχι! θα 'ρθείτε και σεις Ντιμίτρι Προκόφιτς να φάμε μαζί, ε; θα μας κάνετε τη χάρη".

"Ελάτε, σας παρακαλώ", του είπε και η Ντουνιά.

Ο Ραζουμίχιν έκανε μια μικρή υπόκλιση λάμποντας απ' τη χαρά του. Για μια στιγμή βρέθηκαν όλοι τους σε μια αμηχανία παράξενη.

"Αντίο, Ρόντια, δηλαδή ωρβουάρ, δε μου αρέσει να λέω αντίο. Αντίο, Ναστάσια..."

Αχ! Πάλι είπα αντίο.

Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα θα 'θελε να χαιρετήσει και τη Σόνια αλλά δεν τα κατάφερε και βγήκε βιαστικά απ' το δωμάτιο. Η Αβντότια Ρομάνοβνα, σα να περίμενε τη σειρά της, καθώς περνούσε μπροστά από τη Σόνια ακολουθώντας τη μητέρα της, τη χαιρέτησε με μια ευγενική υπόκλιση. Η Σόνια, ταραχτήκε, υποκλίθηκε γρήγορα-γρήγορα και φοβισμένα ενώ το πρόσωπο της πήρε μια έκφραση πονεμένη, σα να ήτανε μεγάλο μαρτύριο το γεγονός ότι η Αβντότια Ρομάνοβνα της φέρθηκε μ' ευγένεια και την πρόσεξε.

"Αντίο Ντουνιά", είπε στον προθάλαμο ο Ρασκόλνικωφ. "Δώσ' μου το χέρι σου".

"Μα, σου το 'δωσα, το ξέχασες;" απάντησε η Ντουνιά γυρίζοντας, κοιτάζοντας τον με τρυφερότητα και αμηχανία. "Δεν πειράζει, ξαναδώσ' το μου".

Και της έσφιξε με δύναμη τα δάχτυλα. Η Ντουνιά του χαμογέλασε κοκκινίζοντας και τράβηξε γρήγορα-γρήγορα το χέρι της, νιώθοντας μια χαρά, δίχως να ξέρει για ποιο λόγο.

"Ωραία λοιπόν!", είπε ο Ρασκόλνικωφ στη Σόνια γυρίζοντας απ' τον προθάλαμο και κοιτάζοντας την με μια έκφραση χαρούμενη. "Ας αναπαύσει ο θεός τους πεθαμένους εν ειρήνη κι ας αφήσει τους ζωντανούς να ζήσουνε ακόμα. Έτσι; Έτσι; Καλά δε λέω;"

Η Σόνια τα 'χασε καθώς είδε πως το πρόσωπο του είχε ξαφνικά ξαστερώσει. Τον κοίταξε για λίγο αμίλητα και ξανάρχονταν στο μυαλό της όλα όσα της είχε πεί ο πατέρας της για τον Ρασκόλνικωφ.

"Θεέ μου", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα μόλις βρέθηκε στον δρόμο, χάρηκα πολύ, Ντουνιά, που βγήκαμε έξω, σα να μου 'φύγε ένα μεγάλο βάρος. Πού να το φανταζόμουνα, χτες που ήμαστε στο τραίνο, ότι θα χαιρόμουνα για κάτι τέτοιο".

"Σου το ξαναλέω μητέρα, είναι άρρωστος ακόμα. Δεν το βλέπεις λοιπόν; Ίσως να κλονίστηκε τόσο πολύ η υγεία του από τη λύπη του που ήτανε μακριά μας. Πρέπει να είμαστε επιεικείς μαζί του και να του συχωράμε πολλά πράγματα."

"Εσύ όμως δεν ήσουν καθόλου επιεικής", απάντησε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα διακόπτοντας την κόρη της ζωηρά και με ζήλεια. "Σας κοίταζα, ξέρεις, και τους δυο. Είσαι φτυστή ο αδερφός σου, όχι τόσο στο πρόσωπο όσο στην ιδιοσυγκρασία -μελαγχολικοί κι οι δυο σας, σκουντούφληδες και ευέξαπτοι, περήφανοι και μεγαλόψυχοι... Δεν είναι όμως δυνατόν να έχει μόνο εγωισμό, ε; Τί λες και συ Ντουνιά; Κι όταν σκέφτομαι ότι θα 'ρθει απόψε στο ξενοδοχείο, η καρδιά μου πάει να σπάσει".

"Μην ανησυχείς, μητέρα, θα γίνει αυτό που πρέπει να γίνει".

"Ντουνιά, σκέψου λίγο την κατάσταση μας! Τί θα γίνει αν διαλύσει τον αρραβώνα ο Πιότρ Πετρόβιτς;", είπε ξαφνικά, κάπως απερίσκεπτα, η καημένη Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Αν το κάνει αυτό, δε θ' αξίζει και σπουδαία πράγματα", είπε η Ντουνιά ξερά και περιφρονητικά.

"Κάναμε πολύ καλά που φύγαμε αυτή τη στιγμή", συνέχισε βιαστικά η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα. "Είχε κάποια επείγουσα δουλειά -ας πάει να: κινηθεί λιγάκι, να πάρει αέρα... Πνίγεται κανείς εκεί μέσα, κάνει τόση ζέστη! Αλλά και πού μπορείς να πάρεις ανάσα σε τούτη δω την πόλη; Οι δρόμοι είναι σα δωμάτια χωρίς παράθυρα, θεέ μου, τί πόλη! Στάσου, πρόσεχε, θα σε τσαλαπατήσουν. Κοίτα, μεταφέρουν ένα πιάνο. Κοίτα κει πώς σπρώχνουν!... Φοβάμαι επίσης και κείνη την κοπέλα...".

"Ποια κοπέλα, μητέρα;".

"Να, αυτή τη Σόνια Σεμιόνοβνα, εκείνη που ήρθε πριν από λίγο στο δωμάτιο του...".

"Γιατί τη φοβάσαι;".

"Έχω ένα κακό προαίσθημα, Ντουνιά. Ξέρεις, μόλις μπήκε μέσα, θέλεις πίστεψε με δε θες μη με πιστεύεις μου πέρασε αμέσως από το μυαλό η σκέψη πως απ' αυτή προέρχονται όλα!".

"Όχι", φώναξε η Ντουνιά θυμώνοντας. "Όλο προαισθήματα είσαι! Χτες μόνο την πρωτοείδε και τώρα δα που μπήκε στο δωμάτιο, δεν την αναγνώρισε".

"Καλά, θα ιδείς. Εμένα με ταραίζει αυτή η κοπέλα -θα ιδείς, θα ιδείς. Πόσο τρόμαξα! Με κοίταζε, με κοίταζε με κάτι μάτια που... δε μπορούσα να σταθώ πια στη θέση μου- θυμάσαι πώς μας τη σύστησε; Μου φαίνεται πολύ παράξενο που τη σύστησε και σε μένα και σε σένα, ύστερα απ' αυτά που μας έγγραψε για κείνη ο Πιότρ Πετρόβιτς. Πάει να πεί λοιπόν ότι της έχει αδυναμία".

"Ο καθένας γράφει ό,τι θέλει. Και για μας είπανε και γράψανε πολλά - το ξέχασες; Εγώ πιστεύω ότι είναι ένα θαυμάσιο κορίτσι και ότι όλα αυτά που λένε είναι ψέματα".

"Ο θεός να δώσει".

"Όσο για τον Πιότρ Πετρόβιτς είναι ένας ελεεινός συκοφάντης", είπε κοφτά κι απότομα η Ντουνιά.

Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα έσκυψε το κεφάλι. Και η κουβέντα τους σταμάτησε εκεί.

*

"Κοίτα να ιδείς για ποιο πράγμα ήθελα να σου μιλήσω", είπε ο Ρασκόλνικωφ, τραβώντας τον Ραζουμίχιν κατά το παράθυρο.

"Να πω λοιπόν στην Κατερίνα Ιβάνοβνα ότι θα 'ρθείτε;" είπε γρήγορα-γρήγορα η Σόνια, κάνοντας μια υπόκλιση για να φύγει.

"Μια στιγμή, Σόνια Σεμιόνοβνα, αμέσως, δεν είναι τίποτα μυστικά, μην ενοχλείσθε... θέλω να σας πω δυο λόγια ακόμα... Να περί τίνος πρόκειται", πρόσθεσε γυρίζοντας κατά τον Ραζουμίχιν, χωρίς ν' αποτελειώσει την κουβέντα του με τη Σόνια. "Τον ξέρεις, μου φαίνεται, εκείνον τον... πώς τον λένε... τον Πορφυρή Πετρόβιτς".

"Και βέβαια τον ξέρω, είναι συγγενής μου. Γιατί ρωτάς;", πρόσθεσε ο Ραζουμίχιν με μεγάλη απορία.

"Εκείνη η υπόθεση... ξέρεις σχετικά με τη δολοφονία... Έλεγε, χτες πως... πως κάνει ανακρίσεις τώρα".

"Ναι, λοιπόν;", είπε ο Ραζουμίχιν γουρλώνοντας τα μάτια του.

"Ανακρίνει ανθρώπους που είχανε βάλει διάφορα πράγματα ενέχυρο. Είχα βάλει κι εγώ κάτι ενέχυρο εκεί πέρα, όχι μεγάλα πράγματα, ένα δαχτυλιδάκι που μου χάρισε η αδελφή μου για ενθύμιο, όταν έφυγα για την Πετρούπολη και το ασημένιο ρολόι του πατέρα μου. Δεν αξίζουν παρά πάνω από πέντ'-έξη ρούβλια αλλά τα θέλω, είναι ενθύμια. Τί πρέπει να κάνω τώρα; Δε θέλω να χαθούν αυτά τα πράγματα, το ρολόι προ παντός. Πριν από λίγο έτρεμα μήπως ζητήσει η μητέρα μου να το ιδεί, τη στιγμή που έγινε συζήτηση για το ρολόι της Ντουνιάς. Είναι το μόνο πράγμα που μας απομένει απ' τον πατέρα μου. Αν χαθεί η μητέρα μου θ' αρρωστήσει απ' το κακό της. Έτσι είναι οι γυναίκες! Πες μου λοιπόν τι πρέπει να κάνω. Έχω υπ' όψη μου πως θα έπρεπε να υποβάλω μια δήλωση... αλλά δε θα ήτανε καλύτερο να το πούμε προφορικά στον ίδιο τον Πορφυρή; Τι λες; θα 'θελα να την κανονίζαμε αυτή τη δουλειά το γρηγορότερο, θα ιδείς ότι πριν απ' το φαγητό, η μητέρα μου θα με ρωτήσει τί το 'κάνα το ρολόι".

"Δεν υπάρχει λόγος να καταφύγουμε στην αστυνομία", είπε ο Ραζουμίχιν πολύ ταραγμένος, "θα πάμε απλούστατα στον Πορφυρή. Ω! Πόσο χαίρομαι! Αλλά γιατί να μην πάμε τώρα αμέσως; Είναι δυο βήματα από δω και σίγουρα θα τον βρούμε στο σπίτι του".

"Εστω... Πάμε".

"Θα... θα ευχαριστηθεί πάρα πολύ να σε γνωρίσει. Του έχω πεί πολλά για σένα, σε διάφορες περιστάσεις... και χτες ακόμα! Ωστε την ήξερες τη γριά; Βρε, βρε! Πώς εξηγούνται όλα θαυμάσια! Α! Ναι... Σόνια Ιβάνοβνα...".

"Σόνια Σεμιόνοβνα", τον διόρθωσε ο Ρασκόλνικωφ. "Σόνια Σεμιόνοβνα, από δω, ο φίλος μου ο Ραζουμίχιν -θαυμάσιο παιδί".

"Αν θέλετε να βγείτε...", άρχισε να λέει η Σόνια, δίχως να κοιτάξει τον Ραζουμίχιν, πράγμα που την έκανε να τα χάσει ακόμα περισσότερο.

"Ε, λοιπόν, ναι, πάμε...", είπε ο Ρασκόλνικωφ, παίρνοντας την απόφαση. "θα περάσω σήμερα απ' το σπίτι σας, Σόνια Σεμιόνοβνα. Πείτε μου μόνο πού μένετε". Δε φαινότανε βιαστικός αλλά το είπε γρήγορα-γρήγορα, αποφεύγοντας να την κοιτάξει. Η Σόνια του 'δωσε τη διεύθυνση της όχι χωρίς να κοκκινίσει και βγήκανε και οι τρεις μαζί έξω.

"Δεν κλειδώνεις την πόρτα σου;", τον ρώτησε ο Ραζουμίχιν καθώς κατέβαινε τη σκάλα πίσω του.

"Ποτέ! Δυο χρόνια τώρα δε κατόρθωσα ν' αγοράσω μια κλειδαριά. Ευτυχισμένοι όσοι δεν έχουν να κλειδώσουν τίποτα, ε;" ρώτησε με παιγνιδιάρικο τόνο γυρίζοντας κατά τη Σόνια.

Έξω στάθηκαν κι οι τρεις κάτω απ' την εξώπορτα.

"Σείς θα τραβήξετε δεξιά, Σόνια Σεμιόνοβνα, έτσι; Αλήθεια πώς τα καταφέρατε και με ξετρυπώσατε εδώ μέσα;" ρώτησε αλλά σα να 'θελε να της πεί κάτι άλλο. Προσπαθούσε να στυλώσει το βλέμμα του στα πεντακάθαρα και γαλήνια μάτια της, δίχως όμως να το κατορθώνει.

"Μα, σείς ο ίδιος δώσατε χτες τη διεύθυνση σας στην Πολιά".

"Στην Πολιά; Α! ναι... Στην Πολιά!... Είναι... η μικρή... αδελφούλα σας, ε; Ωστε λοιπόν της έδωσα τη διεύθυνση μου;"

"Δεν το θυμόσαστε;"

"Πώς, το θυμάμαι!"

"Εξ άλλου είχα ακούσει τον μακαρίτη να μιλάει για σας... Μόνο που δεν ήξερα τ' όνομα σας... ούτε και κείνος το 'ξερε. Τώρα... ήρθα και όταν έμαθα χτες τ' όνομα σας... ρώτησα σήμερα: Μήπως κάθεται εδώ ο κ. Ρασκόλνικωφ; Δεν το 'ξερά πώς μένετε και σεις σε πανσιόν. Χαίρετε... θα το πω στην Κατερίνα Ιβάνοβνα."

Ξαλάφρωσε πολύ που, επί τέλους, έφευγε. Προχωρούσε με τα μάτια χαμηλωμένα και βιαζόταν ν' απομακρυνθεί για να μην τη βλέπουν, να διασχίσει γρήγορα τα είκοσι βήματα που είχε να κάνει ώσπου να στρίψει στη γωνιά του δρόμου, δεξιά και να μείνει πια μόνη της. Μόλις θα 'φτάνε εκεί, θα προχωρούσε γρήγορα, δίχως να κοιτάζει κανέναν, χωρίς να βλέπει γύρω της και θα σκεφτότανε, θα θυμόταν, θα ξανάφερνε στον νου της κάθε κουβέντα που ειπώθηκε καθετί που έγινε. Ποτέ, ποτέ ως τώρα δεν είχε νιώσει κάτι τέτοιο. Ένας ολότελα καινούργιος κόσμος, άγνωστος, σάλεψε θολά μες στην ψυχή της. Θυμήθηκε ξαφνικά πως ο Ρασκόλνικωφ θα πήγαινε στο σπίτι της, σήμερα το πρωί ίσως, ή και τώρα, σε λίγο!"

"Φτάνει να μην έρθει σήμερα", μουρμούρισε με την καρδιά σφιγμένη σα να προσπαθούσε να καθησυχάσει ένα τρομαγμένο παιδάκι, "θεέ μου! Στο σπίτι... σε κείνο το δωμάτιο... θα ιδεί!... Ω, θεέ μου!"

Ήτανε, λοιπόν, πολύ φυσικό να μην καταλάβει αυτή τη στιγμή ότι κάποιος κύριος που δεν τον γνώριζε άρχισε να την παρακολουθεί κατά πόδι. Την είχε πάρει από πίσω απ' την ώρα που την είδε να βγαίνει απ' την αυλόπορτα. Τη στιγμή που ο Ραζουμίχιν, ο Ρασκόλνικωφ και η Σόνια είχανε σταθεί κάτω απ' την εξώπορτα ο κύριος αυτός τινάχτηκε ξαφνικά καθώς, περνώντας από ' μπροστά τους, άκουσε τη Σόνια να λέει: "Ρώτησα: Μήπως κάθεται εδώ ο κ. Ρασκόλνικωφ;" Τους

κοίταξε γρήγορα-γρήγορα, ιδιαίτερα μάλιστα τον Ρασκόλνικωφ στον οποίο απευθυνόταν η Σόνια, και ύστερα πρόσεξε καλά το σπίτι για να το θυμάται. Όλα αυτά κράτησαν μονάχα μια στιγμή, καθώς προχωρούσε στο δρόμο, κι απομακρύνθηκε κάνοντας τον αδιάφορο, κονταίνοντας το βήμα του σα να περίμενε κάποιον. Και περίμενε τη Σόνια. Την είδε που τους αποχαιρέτησε και τράβηξε για το σπίτι της. "Πού κάθεται λοιπόν αυτή η κοπέλα; Κάπου το 'χω ξαναϊδεί αυτό το πρόσωπο", σκέφτηκε φέρνοντας στον νου του τα χαρακτηριστικά της Σόνιας.

Στη γωνία του δρόμου, πέρασε στο απέναντι πεζοδρόμιο και είδε πως τώρα τον ακολουθούσε στον ίδιο δρόμο η Σόνια, δίχως να 'χει καταλάβει τίποτα. Όταν έφτασε στη γωνία, πήρε κι εκείνη τον ίδιο δρόμο. Την ακολούθησε δίχως να παίρνει από πάνω της τα μάτια του, βαδίζοντας πάντοτε στ' αντικρινό πεζοδρόμιο. Ύστερα όμως από καμμιά πενήντα βήματα ξαναπέρασε προς την πλευρά όπου βάδιζε η Σόνια, την έφτασε και πήγαινε πίσω της, σε απόσταση πέντε βημάτων. Ήταν ένας άντρας πενήντα χρονών, με ανάστημα πάνω απ' το μέτριο, σωματώδης με φαρδιές και τετράγωνες πλάτες που τον έκαναν να φαίνεται καμπουριασμένος. Κομψά ντυμένος, είχε ύφος αξιοσέβαστου αστού. Κρατούσε ωραίο μαστούνι που το χτύπαγε με κάθε βήμα του στο πεζοδρόμιο και είχε γάντια κατακαίνουργια. Το πρόσωπο του, πλατύ με κάτι μήλα πεταχτά, ήταν αρκετά ελκυστικό και η ροδοκόκκινη επιδερμίδα του δεν είχε τίποτα από το χρώμα των κατοίκων της Πετρούπολης. Τα μαλλιά του ήταν κατάξανθα, πολύ πυκνά, με λίγες άσπρες τρίχες, τα γένια του πλατιά και πυκνά, ακόμα πιο ξανθά κι απ' τα μαλλιά του, έπεφταν στο στήθος του σα φτυάρι. Είχε γαλανά μάτια με βλέμμα ψυχρό, επίμονο και σκεπτικό και χείλη κατακόκκινα. Γενικά, φαινότανε θαυμάσια διατηρημένος και πολύ μικρότερος απ' όσο ήτανε. Όταν η Σόνια βγήκε στο κανάλι, βρέθηκαν δίπλα-δίπλα στο ίδιο πεζοδρόμιο και πρόφτασε να ιδεί ότι ήτανε σκεπτική και αφηρημένη. Φτάνοντας μπροστά στο σπίτι της, μπήκε στην αυλόπορτα κι έκανε και κείνος το ίδιο, κάπως έκπληκτος. Στην αυλή η Σόνια έστριψε δεξιά, όπου βρισκότανε η σκάλα που έβγαζε στο δωμάτιο της.

"Μπα!", έκανε ο άγνωστος κύριος, που άρχισε ν' ανεβαίνει κι αυτός τη σκάλα πίσω της.

Τότε μονάχα τον πρόσεξε η Σόνια. Όταν έφτασε στο τρίτο πάτωμα, έστριψε στον διάδρομο και χτύπησε το κουδούνι στο 9 όπου ήτανε γραμμένο στην πόρτα με κιωλία: "Καπερναούμωφ, ράπτης". "Μπα!", είπε πάλι ο άγνωστος κατάπληκτος μπροστά σ' αυτήν την παράξενη σύμπτωση. Και χτύπησε στο νούμερο 8. Οι δυο πόρτες απείχαν μεταξύ τους έξι βήματα.

"Στού Καπερναούμωφ μένετε;", της είπε κοιτάζοντας τη χαμογελώντας "Χθες μου γύρισε ένα γιλέκο. Εγώ κάθομαι εδώ, δίπλα σας, στις κυρίας Ρέσλιχ Γερτρούδης Κάρλοβνα".

Η Σόνια τον κοίταξε προσεχτικά.

"Είμαστε γείτονες", συνέχισε εκείνος μ' ένα τόνο εξαιρετικά χαρούμενο "Προχτές μόλις ήρθα στην Πετρούπολη. Λοιπόν, ωρβουάρ".

Η Σόνια δεν απάντησε. Άνοιξε την πόρτα και μπήκε στην κάμαρα της δίχως να ξέρει το γιατί ένιωθε κάτι σα ντροπή και φόβο.

Ο Ραζουμίχιν ήτανε τρομερά ξαναμμένος, καθώς πήγαιναν στον Προφύρη.

"Θαυμάσια, φίλε μου", είπε πολλές φορές, "είμαι πολύ ευχαριστημένος, πολύ ευχαριστημένος".

"Για ποιο πράγμα είναι τάχα ευχαριστημένος;" σκεφτότανε ο Ρασκόλνικωφ.

"Δεν το 'ξερά πως και συ... πως είχες βάλει και συ ενέχυρο στη γριά... Χμ!... Πάει πολύς καιρός που έγινε αυτό; Δηλαδή, πάει καιρός που πήγες στης γριάς;"

"Τί αφελής βλάκας!"

"Αν πάει καιρός;" είπε ο Ρασκόλνικωφ, ενώ σταματούσε για να σκεφτεί. "Πήγα στο σπίτι της τρεις ημέρες πριν απ' το θάνατο της, νομίζω. Αλλά δε σκοπεύω να πάρω πίσω τα ενέχυρα τώρα", πρόσθεσε βιαστικά, με μια φωνή που έδειχνε ότι τον ενδιέφεραν πάρα πολύ αυτά τα πράγματα. "Δεν έχω, βλέπεις, ούτε ένα ρούβλι τώρα, μ' αυτό το καταραμένο παραλήρημα που είχα χτες". Πρόφερε τη λέξη "παραλήρημα" υπογραμμίζοντας την ιδιαίτερα.

"Ναι, ναι, ναι", είπε ο Ραζουμίχιν. "Να, λοιπόν, γιατί τότε... μου είχε κάνει, ξέρεις, εντύπωση που στο παραλήρημα σου μιλούσες αδιάκοπα για αλυσίδες και δαχτυλίδια... ναι, ναι... τώρα είναι φανερό... όλα εξηγούνται τώρα".

"Ωστε, λοιπόν, τους είχε μπει αυτή η ιδέα στο μυαλό! Τούτος εδώ, λόγου χάρη, έβαζε το χέρι του στη φωτιά για μένα και τώρα χαίρεται που κατάλαβε γιατί μιλούσα για δαχτυλίδια στα όνειρα μου! Θα είχε κολλήσει για καλά σε όλους η ιδέα!"

"Θα τον βρούμε στο σπίτι του;", ρώτησε μεγαλόφωνα.

"Θα τον βρούμε, θα τον βρούμε", απάντησε βιαστικά ο Ραζουμίχιν. "Είναι πρώτης τάξεως παιδί, φίλε μου, θα ιδείς. Λίγο άγαρμπος βέβαια, δηλαδή... όχι πως δεν ξέρει να φέρνεται καλά στις κοινωνικές του σχέσεις, από άλλη άποψη τον λέω άγαρμπο. Είναι έξυπνος κάθε άλλο παρά κουτός, μόνο που έχει μια νοοτροπία κάπως περίεργη. Είναι δύσπιστος, σκεπτικιστής, κυνικός, του αρέσει να δουλεύει τους άλλους... όχι τόσο να τους δουλεύει, όσο να σκαρώνει φάρσες, χρησιμοποιεί την παλιά μέθοδο που στηρίζεται στις υλικές αποδείξεις, αλλά την ξέρει καλά τη δουλειά του, την ξέρει... Πέρυσι διαλεύκανε μια υπόθεση δολοφονίας, όπου είχανε χαθεί όλα τα ίχνη του δολοφόνου. θέλει πολύ, μα πάρα πολύ να σε γνωρίσει".

"Γιατί το θέλει τόσο πολύ;"

"Όχι γιατί... αλλά, ξέρεις, τώρα τελευταία που ήσουν άρρωστος έτυχε πολλές φορές να του μιλήσω για σένα. Ε, λοιπόν... μ' άκουγε προσεχτικά. Όταν του είπα ότι ήσουν φοιτητής στα νομικά και δε μπορούσες να τελειώσεις τις σπουδές σου για λόγους οικονομικούς, είπε "τί κρίμα!". Απ' αυτό βγάζω το συμπέρασμα... δηλαδή όχι μονάχα απ' αυτό αλλά και απ' όλα τ' άλλα. Χτες, ο Ζαμιότοβ... Είπα, βλέπεις, ένα σωρό σαχλαμάρες χτες στο μεθύσι μου, την ώρα που γυρίζαμε στο σπίτι και... φοβάμαι μήπως παραφουσκώσεις τα λόγια μου".

"Τί θέλεις να πεις; Ότι με παίρνουν για τρελλό; Μπορεί και να 'ναι αλήθεια".

Γέλασε ψεύτικα.

"Ναι... ναι... ή μάλλον όχι! Τέλος πάντων... ό,τι σου είπα χτες... (και όλα τ' άλλα) ήτανε σαχλαμάρες και κουβέντες που ειπώθηκαν πάνω στο μεθύσι".

"Μα γιατί πας να δικαιολογηθείς; Βαρέθηκα πια να τ' ακούω όλα αυτά!", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ οργισμένος -κι ήτανε η οργή του ψεύτικη, ως έναν βαθμό.

"Ξέρω, ξέρω, σε καταλαβαίνω -να 'σαι σίγουρος! Ντρέπομαι μάλιστα να μιλάω γι' αυτά".

"Αν ντρέπεσαι, μη μιλάς".

Σώπασαν. Ο Ραζουμίχιν ξεχείλιζε από ενθουσιασμό, πράγμα που ο Ρασκόλνικωφ έβλεπε με αηδία. Ανησυχούσε επίσης και μ' αυτά που του 'πε ο Ραζουμίχιν σχετικά με τον Πορφυρή.

"Θα πρέπει να πω και σ' αυτόν ένα σωρό παραμύθια", σκεφτότανε χλωμιάζοντας, ενώ χτυπούσε η καρδιά του δυνατά, και μάλιστα με τον πιο φυσικό τρόπο.

"Ακόμα φυσικότερο βέβαια θα ήτανε να μην πω τίποτ' απολύτως. Να προσπαθήσω να μην πω. Όχι! Αν το προσπαθούσα, θα φαινότανε και πάλι αφύσικο. Ε, καλά θα ιδούμε τι τροπή θα πάρουνε τα πράγματα... Είναι όμως σωστό που πάω; Η πεταλούδα πέφτει μόνη της στη φλόγα του κεριού. Και η καρδιά μου χτυπάει δυνατά -κακό σημάδι!".

"Να, τούτο το γκρίζο σπίτι είναι", είπε ο Ραζουμίχιν.

"Το σπουδαιότερο απ' όλα είναι τούτο: Ξέρει ή δεν ξέρει ο Προφύρης ότι πήγα χτες στης γριάς... και ρώτησα για το αίμα; Πρέπει να το μάθω πολύ γρήγορα, να το καταλάβω απ' τη φυσιογνωμία του αμέσως μόλις μπω μέσα... και θα το μάθω, έστω κι αν είναι να το πληρώσω με τη ζωή μου...".

"Αλήθεια", είπε ξαφνικά γυρίζοντας κατά τον Ραζουμίχιν, μ' ένα πονηρό χαμόγελο, πρόσεξα, φίλε μου πως από το πρωί σήμερα βρίσκεσαι σε μεγάλη ταραχή. Αλήθεια είναι;".

"Ποια ταραχή; Δε βρίσκομαι σε καμμιά ταραχή", απάντησε ο Ραζουμίχιν θυμωμένα.

"Έλα, έλα τώρα, αγαπητέ μου. Το πράγμα είναι ολοφάνερο. Πριν από λίγο καθόσουνα στην καρέκλα έτσι όπως δεν κάθεται ποτέ άκρη-άκρη, σε είχε πιάσει τρεμούλα κι όλο τινάζόσουνα, με το παραμικρό. Άλλοτε πάλι θύμωνες κι αμέσως ύστερα γινόσουνα γλυκός σαν καραμέλα. Κοκκίνιζες κιόλας, ιδίως όταν σε κάλεσαν για φαγητό, κοκκίνισες ως τ' αυτιά!".

"Δεν είναι αλήθεια, λες ψέματα; Γιατί το λες αυτό;".

"Πραγματικά, είσαι δειλός, σα σκολιαρόπαιδο. Τί διάβολο! Νάτος πάλι κοκκίνισε και τώρα!".

"Είσαι ένας βρωμόστομος".

"Μα, γιατί τα χάνεις έτσι. Ρωμαίε μου; Α! Δε θα παραλείψω να το πω κάπου σήμερα. Αχ! αχ! αχ! Η μητέρα θα γελάσει με την ψυχή της, όπως και κάποιο άλλο πρόσωπο".

"Άκου, άκου, είναι πολύ σοβαρό. Τί θα γίνει ύστερα, που να πάρει ο διάβολος;", έκανε ο Ραζουμίχιν χαμένα και παγωμένος απ' τον τρόμο. "Τί θα τους πείς; Εγώ αγαπητέ μου... Ουφ, τί βρωμόμουτρο!".

"Σωστό ανοιξιάτικο τριαντάφυλλο! Και να 'ξερές πώς σου πάει! Ένας Ρωμαίος κοντά δυο μέτρα! Μπα! Και καλοπλύθηκες βλέπω σήμερα, τα νύχια σου, ε; Να κάτι που δεν το είχα ξαναδεί ποτέ μου. Θεέ και Κύριε! Μα, εσύ παρφουμαρίστηκες κιόλας! Για σκύψε το κεφάλι σου!".

"Γουρούνι!...". ;

Ο Ρασκόλνικωφ έμπηξε τέτοια γέλια που φαινότανε πως δε θα σταματούσε ποτέ πια. Πέρασαν έτσι γελώντας το κατώφλι του σπιτιού όπου έμενε Ο Πορφυρής Πετρόβιτς. Αυτό ακριβώς ήθελε και ο Ρασκόλνικωφ. Μπορούσανε να τον ακούσουν που έμπαινε γελώντας και συνεχίστηκε το γέλιο του ακόμα και στον διάδρομο. Ο Ρασκόλνικωφ είχε μπει' κιόλας μέσα με ύφος ανθρώπου που αγωνίζεται με όλες του τις δυνάμεις για να κρατήσει τα γέλια του. Πίσω του ερχότανε Ραζουμίχιν, με πρόσωπο παραμορφωμένο απ' την οργή, κόκκινος σαν παπαρούνα, ασουλούπωτος και καταντροπιασμένος. Το πρόσωπο του και όλη του γενικά η εμφάνιση ήτανε πραγματικά πολύ κωμικά τη στιγμή εκείνη και δικαιολογούσανε τα γέλια του φίλου του. Ο Ρασκόλνικωφ, πριν ακόμα συστηθεί, έκανε μια υπόκλιση στον οικοδεσπότη που στεκόταν όρθιος καταμεσής στο δωμάτιο κοιτάζοντας τους ερωτηματικά, και του 'δώσε το χέρι, κάνοντας ολοφάνερα μεγάλη προσπάθεια για να πνίξει τα γέλια του και να πεί, τουλάχιστον, τα δυό-τρία λόγια που είναι απαραίτητα όταν σε συστήνουν. Εκεί όμως που τα 'χε καταφέρει να πάρει μια σοβαρή έκφραση και να ψελλίσει κάτι, έπεσαν ξαφνικά τα μάτια του πάλι στον Ραζουμίχιν και δε μπόρεσε πια να κρατηθεί: Ξέσπασαν, ασυγκράτητα πια, τα γέλια που αγωνιζότανε ως τη στιγμή εκείνη να καταπνίξει. Η τρομερή οργή που έδειχνε ο Ραζουμίχιν μπροστά σ' αυτό το "αυθόρμητο" γέλιο, έκανε όλη αυτή τη σκηνή της ευθυμίας να φαίνεται πολύ φυσική και, το σπουδαιότερο, ειλικρινής. Ο Ραζουμίχιν, συνετέλεσε πάρα πολύ σ' αυτό, σα να το 'κάνε επίτηδες.

"Α, που να σε πάρει ο διάβολος", ούρλιαξε ο Ραζουμίχιν και, κάνοντας μια κίνηση με το χέρι του, έριξε ένα στρογγυλό τραπεζάκι όπου βρισκότανε ακουμπισμένο ένα ποτήρι με μισοπιωμένο τσάι. Σωριάστηκαν όλα κάτω με μεγάλο πάταγο.

"Τι σας φταίνει τα τραπεζάκια, κύριοι; Κάνετε ζημιά στην περιουσία του Κράτους έτσι", φώναξε με τόνο εύθυμο ο Πορφυρής Πετρόβιτς.

Να πώς παρουσιαζότανε η σκηνή: Ο Ρασκόλνικωφ είχε ξεκαρδιστεί στα γέλια, ξεχνώντας να τραβήξει το χέρι του από τη χούφτα του οικοδεσπότη, έχοντας όμως αίσθηση του μέτρου περίμενε να 'ρθει η κατάλληλη στιγμή για να πάρει το χέρι του όσο το δυνατό πιο γρήγορα και με τον φυσικότερο τρόπο. Ο Ραζουμίχιν, κατασυντριμμένος με το πέσιμο του τραπεζιού και του ποτηριού, που έσπασε, κοίταζε χαμένα τα κομμάτια κι ύστερα έφτυσε στενοχωρημένος κι απομακρύνθηκε απότομα πηγαίνοντας κατά το παράθυρο, όπου στάθηκε γυρίζοντας τους τις πλάτες και κοίταζε κατσουφιασμένος προς τα έξω, χωρίς να βλέπει τίποτα. Ο Πορφυρής Πετρόβιτς γελούσε και το 'θελε πολύ να γελάει, αλλά ήτανε φανερό ότι περίμενε εξηγήσεις. Στην άκρη, καθότανε σε μια καρέκλα ο Ζαμιότοβ. Μισοσηκώθηκε όταν τους είδε να μπαίνουν μέσα και περίμενε

μισανοίγοντας το στόμα του μ' ένα χαμόγελο. Ωστόσο, παρακολουθούσε τη σκηνή με κάποια απορία και με λίγη δυσπιστία μάλιστα, δείχνοντας μεγάλη περιέργεια. Η παρουσία του Ζαμιότοβ, που δεν περίμενε να τον βρει' εκεί, ήτανε μια έκπληξη δυσάρεστη για τον Ρασκόλνικωφ.

"Να και κάτι άλλο ακόμα που πρέπει να υπολογίσουμε", σκέφτηκε.

"Με συγχωρείτε, σας παρακαλώ", άρχισε να λέει με ψεύτικη αμηχανία:

"Ρασκόλνικωφ...".

"Σας παρακαλώ μου δώσατε μεγάλη χαρά που μπήκατε με τόσο κέφι... Τι συμβαίνει όμως; Δε θέλει ούτε καλημέρα να μας πει;", συνέχισε ο Πορφυρής Πετρόβιτς δείχνοντας τον Ραζουμίχιν.

"Μα το θεό, δεν ξέρω γιατί αγρίεψε τόσο πολύ εναντίον μου. Το μόνο που του είπα στο δρόμο είναι ότι έμοιαζε με Ρωμαίο... και του το απέδειξα... Δε φαντάζομαι να είναι τίποτ' άλλο".

"Γουρούνι!", μούγκρισε ο Ραζουμίχιν δίχως να γυρίσει το κεφάλι του.

"Για να θυμώσει τόσο πολύ με μια λεξούλα πάει να πεί ότι υπάρχουν σοβαροί λόγοι," είπε ο Πορφυρής γελώντας.

"Ορίστε και ο κύριος ανακριτής! Άστε στο διάβολο όλοι σας", φώναξε ο Ραζουμίχιν κι άρχισε να γελάει κι ο ίδιος τώρα, ενώ το πρόσωπο του φώτισε σα να μην είχε γίνει τίποτα.

"Αρκετά σαχλαμαρίσαμε", πρόσθεσε προχωρώντας προς τον Πορφυρή Πετρόβιτς. "Στη δουλειά μας τώρα. Να ο φίλος μου Ροντιόν Ρομάνιτς Ρασκόλνικωφ. Πρώτα-πρώτα έχει ακούσει πολλά για σένα και ήθελε να σε γνωρίσει. Ύστερα έχει να κανονίσει και μια μικροδουλειά μαζί σου. Μπα! και ο Ζαμιότοβ; Πώς βρέθηκες εδώ; Γνωριζόσαστε λοιπόν; Έχετε καιρό σχέσεις;".

"Τί σημαίνει πάλι τούτο;", σκέφτηκε ο Ρασκόλνικωφ καταθρουβημένος.

Ο Ζαμιότοβ φάνηκε σα να τα 'χασέ για μια στιγμή.

"Χθες γνωριστήκαμε στο σπίτι σου", είπε αδιάφορα.

"Να λοιπόν που έβαλε και δω το χέρι της η θεία Πρόνοια: Την περασμένη βδομάδα, με είχε φάει, Προφύρη, να σου τον συστήσω, αλλά βλέπεις δε με χρειαστήκατε για να γνωριστείτε... πού είναι τα τσιγάρα σου;".

Ο Πορφυρής Ιβάνοβιτς φορούσε τη ρόμπα του σπιτιού, πεντακάθαρο πουκάμισο και παντόφλες στραβοπατημένες. Ήτανε τριάντα πέντε χρονών με ανάστημα κάτω από το μέτριο, γεμάτος και με κοιλίτσα μάλιστα. Ούτε μουστάκια είχε, ούτε φαβορίτες και τα μαλλιά του ήτανε κουρεμένα σύρριζα στο χοντρό και στρογγυλό κεφάλι του που φούσκουνε περίεργα στο σβέρκο. Το παχουλό στρογγυλό και κάπως πλακομύτικο πρόσωπο του, είχε ένα χρώμα αρρωστιάτικο, σκουροκίτρινο, αλλά είχε μια έκφραση αρκετά ζωηρή και μάλιστα παιχνιδιάρικη. Μπορούσες ακόμα να πεις πως έδειχνε και κάποια καλοσύνη, αν δεν υπήρχε εκείνη η έκφραση που είχανε τα νερενια μάτια του με τα άσπρα σχεδόν τσίνορα που τα μισόκλεινε πάντοτε και φαινόταν σα να έκανε νοήματα σε κάποιον. Το βλέμμα του ερχότανε σε παράξενη αντίθεση με όλο του γενικά το σουλούπι που είχε λίγο κάτι το γυναικείο και του 'δίνε μια έκφραση πιο σοβαρή απ' αυτή που θα περίμενε κανείς όταν τον πρωτόβλεπε. Μόλις άκουσε ότι ο Ρασκόλνικωφ είχε να

κανονίσει μια δουλειά μαζί του, τον παρακάλεσε αμέσως να καθήσει στο ντιβάνι, ενώ εκείνος καθότανε στην άλλη άκρη και περίμενε ν' ακούσει περί τίνος πρόκειται, δείχνοντας ζωηρότατο ενδιαφέρον. Όταν ένας άνθρωπος που μόλις τώρα τον γνώρισες, παίρνει μια τέτοια στάση, σ' ενοχλεί αυτό το πράγμα και σε κάνει να τα χάνεις, προπάντων όταν αυτό που έχεις να πείς πιστεύεις ότι δεν αξίζει καθόλου να του δίνουν τόσο μεγάλη προσοχή. Ο Ρασκόλνικωφ του εξέθεσε την υπόθεση του καθαρά και με ακρίβεια, με λίγες και καλοδεμένες φράσεις. Έμεινε μάλιστα πολύ ευχαριστημένος από τον εαυτό του και μπόρεσε στο μεταξύ να προσέξει καλύτερα τον Πορφυρή. Αυτός πάλι, δεν πήρε ούτε για μια στιγμή τα μάτια του απ' τον συνομιλητή του. Ο Ραζουμίχιν, καθισμένος απέναντι, μπροστά στο ίδιο τραπέζι, παρακολουθούσε με ανυπομονησία και νευρικήτητα τον Ρασκόλνικωφ να εκθέτει την υπόθεση και τα βλέμματα να πηγαινοέρχονται από τον έναν στον άλλο κατά τρόπο λίγο υπερβολικό.

"Α τον ηλίθιο!", μούγκριζε από μέσα του ο Ρασκόλνικωφ.

"Πρέπει να κάνετε μια δήλωση στην αστυνομία", απάντησε ο Πορφυρής, με ύφος ειδήμονος, "θα λέτε ότι πληροφορηθείς το τάδε γεγονός, δηλαδή τη δολοφονία, επιθυμώ όπως αναφέρω εις τον ανακριτήν που έχει αναλάβει αυτήν την υπόθεσιν, ότι τα τάδε και τάδε πράγματα μου ανήκουν και θέλω να τα εξαγοράσω... ή ότι...", αλλά θα σας τα γράψουνε εκεί.

"Το ζήτημα είναι", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ, προσπαθώντας να φαίνεται πολύ σαστισμένος, "πως αυτή τη στιγμή δεν είμαι και πολύ πλούσιος και πως ακόμα κι αυτά τα μικροπράγματα δε θα μπορούσα να... Ξέρετε για την ώρα θέλω απλώς να δηλώσω ότι τα πράγματα αυτά ήτανε δικά μου, κι όταν θα έχω λεφτά...".

"Δεν πειράζει", απάντησε ο Πορφυρής Πετρόβιτς που δέχτηκε πολύ ψυχρά αυτή την οικονομικής φύσεως λεπτομέρεια. "Εξ άλλου μπορείτε, αν θέλετε, να γράψετε και κατ' ευθείαν σε μένα γι' αυτό το πράγμα. "Πληροφορηθείς το τάδε γεγονός, δηλώ ότι τα τάδε και τα τάδε αντικείμενα μου ανήκουν και παρακαλώ υμάς όπως...".

"Μπορεί να γίνει αυτή η αίτηση εφ' απλού χάρτου;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ βιαστικά, δείχνοντας έτσι και πάλι ενδιαφέρον για την οικονομική πλευρά του ζητήματος.

"Βεβαίως!", είπε ο Πορφυρής, ένα απλό χαρτί. Και, ξαφνικά, τον κοίταξε ολοφάνερα ειρωνικά, μισοκλείνοντας τα μάτια του σα να του έκανε νόημα. Μπορεί όμως να μην έγινε τίποτα τέτοιο και να του πέρασε απλώς αυτή η σκέψη, γιατί το 'κανε πάρα πολύ γρήγορα. Ωστόσο, κάτι είχε γίνει και θα μπορούσε να πάρει όρκο ο Ρασκόλνικωφ ότι του 'κλεισε πραγματικά το μάτι – κι ο διάβολος μονάχα ήξερε γιατί. "Τα ξέρει!". Η λέξη αυτή πέρασε σαν κεραυνός μες στο μυαλό του Ρασκόλνικωφ.

"Με συγχωρείτε που σας ενοχλώ για τέτοια μικροπράγματα", είπε ο Ρασκόλνικωφ λίγο ταραγμένα. "Δεν αξίζουν όλα παραπάνω από πέντε ρούβλια, για μένα όμως είναι πολύτιμα γιατί αποτελούν ενθύμιο. Και ομολογώ ότι τρόμαξα μαθαίνοντας ότι...".

"Βρε! Βρε!", φώναξε ο Ραζουμίχιν με ολοφάνερη πρόθεση, "γι' αυτό λοιπόν σου έκανε τόση εντύπωση χτες όταν μου ξέφυγε και είπα στον Ζοσίμοβ ότι ο Πορφυρήσ ανακρίνει όλους αυτούς που είχανε βάλει ενέχυρο διάφορα πράγματα;".

Αυτό πια παραπήγαινε! Ο Ρασκόλνικωφ του έριξε μια οργισμένη ματιά, αλλά συγκρατήθηκε αμέσως.

"Αγαπητέ μου, νομίζω πως με κοροϊδεύεις", του είπε παρασταίνοντας επιδέξια τον θυμωμένο. "Παραδέχομαι πως δείχνω υπερβολικό ενδιαφέρον για κάτι που, κατά την γνώμη σου, είναι ψωροπραγματάκια. Αλλά αυτό δεν είναι λόγος για να με θεωρείς εγωιστή και τσιγκούνη, γιατί αυτά τ' ασήμαντα πραγματάκια, μπορεί πολύ καλά να μην είναι για μένα καθόλου ψωροπράγματα. Σου το 'πα και πριν από λίγο πως εκείνο τ' ασημένιο ρολόι που δεν αξίζει πεντάρια, είναι το μοναδικό ενθύμιο απ' τον πατέρα μου. Κορόιδευε όσο θέλεις, αλλά η αλήθεια είναι ότι έχει έρθει τώρα η μητέρα μου", πρόσθεσε γυρίζοντας κατά τον Πορφυρή "κι αν το μάθαινε", συνέχισε ξαναγυρίζοντας γρήγορα κατά τον Ραζουμίχιν και προσπαθώντας, προπάντων, να κάνει τη φωνή του τρεμουλιαστή, "σε βεβαιώ πως θα την έπιανε μαύρη απελπισία. Οι γυναίκες!".

"Μα, δεν πρόκειται γι' αυτό! Παρεξήγησες τη σκέψη μου. Κάθε άλλο, δεν ήθελα να πω αυτό που νόμισες", φώναξε ο Ραζουμίχιν πικραμένος.

"Καλά τα είπα; Ήτανε φυσικό; Μήπως το παρατράβηξα;", αναρωτιότανε ο Ρασκόλνικωφ με αγωνία. "Γιατί το είπα εκείνο το "οι γυναίκες;";".

"Ωστε ήρθε η μητέρα σας;", ρώτησε για κάποιον άγνωστο λόγο ο Πορφυρήσ Πετρόβιτς.

"Μάλιστα".

"Πότε;".

"Χτες το βράδυ".

Ο Πορφυρήσ σάπασε και φαινότανε σα να σκέφτεται κάτι.

"Τα πράγματα σας δεν πρόκειται σε καμιά περίπτωση να χαθούν", είπε με φωνή ψυχρή και ήρεμη. "Εξ άλλου, σας περίμενα από καιρό".

Και σαν να μην είχε γίνει τίποτα, έσπρωξε προσεχτικά το σταχτοδοχείο προς το μέρος του Ραζουμίχιν που έριχνε αλύπητα τις στάχτες του τσιγάρου του πάνω στο χαλί. Ο Ρασκόλνικωφ τινάχτηκε, αλλά ο Πορφυρήσ φαινότανε πως δεν τον έβλεπε, απασχολημένος καθώς ήτανε με το τσιγάρο του Ραζουμίχιν.

"Τι; Τον περίμενες;", φώναξε ο Ραζουμίχιν. "Ωστε το ήξερες πως είχε βάλει πράγματα ενέχυρο έχει πέρα;".

Ο Πορφυρήσ Πετρόβιτς γύρισε απότομα κατά τον Ρασκόλνικωφ.

"Τα πράγματα σας, και το δαχτυλίδι και το ρολόι, βρίσκονταν στο σπίτι της, διπλωμένα μ' ένα χαρτί, όπου ήτανε ευδιάκριτα γραμμένο με μολύβι τ' όνομα σας, καθώς και η ημερομηνία που τα παρέλαβε από σας".

"Πώς γίνεται και είσαστε τόσο παρατηρητικός", είπε ο Ρασκόλνικωφ χαμογελώντας αδέξια και προσπαθώντας να τον κοιτάζει ολόιστα στα μάτια, αλλά δεν κρατήθηκε και πρόσθεσε απότομα:

"Έκανα αυτή τη σκέψη, γιατί προφανώς θα είναι πολλοί αυτοί που είχανε βάλει ενέχυρο και θα ήτανε δύσκολο να τους θυμόσαστε όλους. Σείς όμως, αντίθετα, τους θυμόσαστε με τόση ακρίβεια και... και...".

"Ανόητο, ανίσχυρο. Γιατί το πρόσθεσα αυτό;".

"Τους ξέρω όλους σχεδόν που είχανε βάλει ενέχυρο. Έτσι είσαστε ο μόνος που δεν είχε έρθει ακόμα να ζητήσει τα πράγματα του", είπε ο Πορφυρή με μια αδιόρατη ειρωνεία.

"Δεν ήμουνα και πολύ καλά".

"Ναι, το άκουσα. Έμαθα μάλιστα πως είχατε στενοχωρηθεί πολύ για κάτι. Ακόμα και τώρα είσαστε χλωμός".

"Δεν είμαι καθόλου χλωμός!... Ίσα-ίσα μάλιστα αισθάνομαι μια χαρά", απάντησε απότομα και με λύσσα ο Ρασκόλνικωφ, αλλάζοντας ξαφνικά τόνο. Μέσα του έβραζε μια οργή που δε μπορούσε να την καταπνίξει, "θα μου το φάει το κεφάλι αυτή η οργή", σκέφτηκε άξαφνα. "Μα, γιατί με βασανίζουν έτσι;".

"Όχι και μια χαρά!", είπε ο Ραζουμίχιν. "Μια κουβέντα είναι αυτή. Ως τα χτες ακόμα δεν είχε τις αισθήσεις του. Ε, λοιπόν, θα το πιστέψεις Πορφυρή, Ενώ μόλις κρατιότανε στα πόδια του, δεν προφτάσαμε να γυρίσουμε τις πλάτες μας, εγώ κι ο Ζοσίμοβ, κι αμέσως ντύθηκε και το 'σκάσε χωρίς να τον καταλάβει κανείς γυρίζοντας δεν ξέρω πού ως τα μεσάνυχτα. Κι αυτό, όταν βρισκότανε ακόμα σε παραλήρημα -το χωράει ο νους σου; Απίθανη περίπτωση!".

"Μπα; Είναι δυνατό να το 'κανε αυτό με παοαλήρημα;", είπε ο Πορφυρής κουνώντας το κεφάλι του μ' έναν τρόπο ολότελα γυναικείο.

"Βλακείες! Μην πιστεύετε λέξη απ' αυτά που λέει. Άλλωστε, είναι βέβαιο ότι δεν τα πιστεύετε", είπε άθελα του σχεδόν ο Ρασκόλνικωφ, βράζοντας απ' τον θυμό του.

Ο Πορφυρής όμως φάνηκε σα να μην τ' άκουσε καθόλου αυτά τα παράξενα λόγια.

"Τότε γιατί να βγείς, αν δεν είχες παραλήρημα;", είπε ο Ραζουμίχιν ζωη-ρεύοντας ξαφνικά. "Για ποιο λόγο βγήκες; Με ποιο σκοπό; Και γιατί έτσι κρυφά; Δεν είναι δυνατό να ήσουνα στα λογικά σου. Τώρα πια που πέρασε κάθε κίνδυνος, μπορώ να σου τα λέω έξω από τα δόντια".

"Μ' έψησαν χτες", είπε ξαφνικά ο Ρασκόλνικωφ γυρίζοντας κατά τον Πορφυρή μ' ένα κοροϊδευτικό και θρασύτατα προκλητικό χαμόγελο. "Το Όκασα και πήγα να νοικιάσω κανένα άλλο δωμάτιο για να μη μπορούν να μ' ανακαλύψουν. Είχα πάρει και όλα μου τα λεφτά μαζί μου. Ο κ. Ζαμιότοβ τα είδε. Δε μου λέτε, κύριε Ζαμιότοβ, ήμουνα στα καλά μου χτες, ή βρισκόμουνα σε παραλήρημα; Ορίστε, λύστε μας εσείς τη διαφωνία".

Θα τον έπνιγε ευχαρίστως εκείνη τη στιγμή τον Ζαμιότοβ. Το βλέμμα του και η σιωπή του τον έκαναν ν' αγαναχτεί.

"Κατά τη γνώμη μου, μιλούσατε πολύ λογικά και μάλιστα έξυπνα, ωστόσο είσαστε πολύ ευερέθιστος", απάντησε ο Ζαμιότοβ ξερά.

"Σήμερα", είπε ο Πορφυρής Πετρόβιτς, "ο Νικοντίμ Φόμιτς μου έλεγε πως σας συνάντησε χτες το βράδυ, πολύ αργά, στο σπίτι ενός υπαλλήλου που τον έλιωσαν τ' άλογα".

"Αμ, κι αυτό με τον υπάλληλο, πώς το 'χεις πάλι;" είπε ο Ραζουμίχιν. "Δε φέρθηκες σαν τρελλός στο σπίτι του; Έδωσες και την τελευταία σου πεντάρα στη χήρα του για την κηδεία. Αν ήθελες να τη βοηθήσεις οπωσδήποτε, ας της έδινες δεκαπέντε, είκοσι, ας πούμε, ρούβλια και να κράταγες τρία τουλάχιστον για τον εαυτό σου, όχι να της τα πετάξεις και τα είκοσι πέντε!".

"Ίσως να βρήκα πουθενά κανένα θησαυρό, πού ξέρεις; Γι' αυτό ήμουνα τόσο ανοιχτοχέρης. Να, ο κύριος Ζαμιότοβ από δω το ξέρει ότι έχω βρει θησαυρό. Σας παρακαλώ να μας συγχωρείτε", πρόσθεσε γυρίζοντας προς τον Πορφυρή, ενώ τα χείλη του έτρεμαν. "Σας κάναμε και χάσατε μισή ώρα με ανόητες φλυαρίες. Μας βαρεθήκατε, ε;".

"Σας παρακαλώ, κάθε άλλο, κάθε άλλο! Να ξέρατε με πόσο ενδιαφέρον σας παρακολουθώ! Σας κοιτάζω και σας ακούω με μεγάλη περιέργεια. Ομολογώ μάλιστα ότι ευχαριστήθηκα πάρα πολύ που τ' αποφασίσατε επί τέλους να 'ρθείτε". "Θα μπορούσες όμως να μας προσφέρεις λίγο τσάι, τουλάχιστον", είπε ο Ραζουμίχιν.

"Ξεράθηκε το λαρύγγι μου".

"Σπουδαία ιδέα!", είπε ο Πορφυρής, "θα σου κάνουμε και μεις παρέα. Μήπως όμως θα 'θελες προηγουμένως κάτι ...στερεότερο;".

"Τρέχα!".

Ο Πορφυρής έφυγε για να παραγγείλει το τσάι. Οι σκέψεις του Ρασκόλνικωφ στροβιλίζονταν στο κεφάλι του. Βρισκόταν σε τρομερή ταραχή. "Το χειρότερο είναι πως δεν προσπαθούν να κρυφτούν και δεν κρατάνε ούτε τα προσχήματα. Αφού δεν με ήξερες, πως έγινε κι έπιασες κουβέντα για μένα με τον Νικοντίμ Φόμιτς; Συνεπώς δε θέλουν καθόλου να το κρύψουνε πως μυρίστηκαν τα ίχνη μου σαν κοπάδι από κυνηγόσκυλα! Με φτύνουν κατάμουτρα", είπε μέσα του, τρέμοντας ολόκληρος από τη λύσσα. "Έμπρός, λοιπόν, πέστε το μου ανοιχτά και μην παίζετε μαζί μου σαν τη γάτα με τον ποντικό! Γιατί είναι αγένεια αυτό που κάνεις. Πορφυρή Πετρόβιτς, και ίσως να είμαι ακόμα σε θέση να μην το επιτρέψω! Θα σηκωθώ και θα σας πετάξω κατά-μουτρα την αλήθεια έξω απ' τα δόντια. Και θα ιδείτε τότε πόσο σας περιφρονώ!". Ανάσανε με κόπο.

"Αν όμως όλα αυτά είναι μόνο δικιά μου φαντασίωση, αν είναι αυταπάτη και κάνω πέρα για πέρα λάθος, θυμώνοντας γιατί μου λείπει η πείρα και είμαι ανίκανος να κρατήσω καλά αυτό τον άθλιο ρόλο; Ίσως όλα αυτά να μην ειπώθηκαν σκόπιμα. Τα λόγια τους είναι πολύ συνηθισμένα κι ωστόσο κάτι κρύβουν μέσα τους. Είναι πράγματα που μπορεί να λέγονται αλλά κάτι κρύβουν. Γιατί ο Πορφυρής χρησιμοποίησε ξεκάθαρα την έκφραση "στο σπίτι της"; Γιατί ο Ζαμιότοβ πρόσθεσε πως μίλησα "έξυπνα"; Γιατί μου μιλάνε σ' αυτό τον τόνο; Ναι... ο τόνος προπαντός! Είναι εδώ κι ο Ραζουμίχιν... γιατί αυτός δεν ανησυχεί για τίποτα; Τίποτα δεν υποψιάζεται αυτός ο αγαθιάρης!... Να, μου μπαίνει πάλι πυρετός! Πριν από λίγο μου 'κλείσε ή δε μου 'κλείσε το μάτι ο Πορφυρής;

Κουταμάρα, αλήθεια, για ποιο λόγο δηλαδή θα μου 'κλείνε το μάτι; θέλουν να μου σπάσουν τα νεύρα ή μόνο με παραπλανούν; Ή είναι δικιά μου αυταπάτη, ή τα ξέρουν όλα! Ακόμα και ο Ζαμιότοβ φέρνεται με θράσος. Είναι όμως θρασύς ο Ζαμιότοβ; θα σκεφτότανε όλη τη νύχτα. Το 'ξερά ότι θα σκεφτότανε! Είναι δω μέσα σα στο σπίτι του! Κι έρχεται για πρώτη φορά! Ο Πορφυρής δεν τον βλέπει σαν επισκέπτη, κάθεται γυρίζοντας του τις πλάτες! Είναι συνεννοημένοι! Και συνεννοήθηκαν για μένα! Σίγουρα για μένα θα μιλούσαν προτού να 'ρθω. Το ξέρουν τάχα πως πήγα σ' εκείνο το διαμέρισμα; Αχ, να μπορούσα να το μάθαινα αμέσως! Όταν είπα ότι τό σκασα χτες το βράδυ για να νοικιάσω κάνα άλλο δωμάτιο, τ' άφησε και πέρασε έτσι, δίχως να το συζητήσει... Ναι, πολύ ωραία του το πέταξα αυτό για το δωμάτιο -ίσως να μου χρησιμεύει αργότερα. Σε κατάσταση παραληρήματος, για φαντάσου. Χα! Χα! Χα! Τα ξέρει όλα όσα έγιναν χτες βράδυ. Και δεν το ήξερε πως ήρθε η μητέρα μου! Η γριά στρίγκλα είχε γράψει την ημερομηνία με μολύβι!... Κάνετε πολύ μεγάλο λάθος, δε θα παραδοθώ! Γιατί όλα αυτά δεν είναι γεγονότα, είναι μόνο μια ψευδαίσθηση. Ούτε και το ότι πήγα στο διαμέρισμα είναι γεγονός – εξηγείται εύκολα, ξέρω τί θα πρέπει να τους πω... Ξέρουν τί έγινε εκεί στο διαμέρισμα; Δε θα φύγω αν δεν το μάθω! Γιατί να 'ρθω εδώ; Να που θυμώνω τώρα -κι αυτό είναι γεγονός. Αχ, τί οξύθυμος που είμαι! Μπορεί όμως να είναι και καλύτερα, γιατί παραμένω έτσι στον ρόλο του αρρώστου. Τώρα πάει να με τυλίξει... να με κάνει να ζαλιστώ. Γιατί να 'ρθω;". Όλα αυτά πέρασαν σαν αστραπή από το μυαλό του. Σε λίγο ξαναγύρισε ο Πορφυρής. Φαινότανε πολύ χαρούμενος. " Έχω ένα κεφάλι ύστερα από το χθεσινοβραδινό σου γλέντι", άρχισε να λέει στον Ραζουμίχιν μ' έναν τόνο ολότελα διαφορετικό και γελαστά. "Είμαι σαν ξεβιδωμένος".

"Είχε ενδιαφέρον ε; Σας, άφησα χτες το βράδυ στην καλύτερη στιγμή. Ποιος βγήκε νικητής;".

"Κανένας, βέβαια. Άρχισαν τις αιώνιες αμπελοφιλοσοφίες κι αερολογούσαν".

"Φαντάσου, Ρόντια, είχανε πιάσει το θέμα: "Υπάρχουν ή δεν υπάρχουν εγκλήματα;".

Είναι απίστευτες οι βλακείες που είπανε".

"Τί το παράξενο βλέπεις σ' αυτό;", είπε ο Ρασκόλνιωφ αφηρημένα. "Είναι ένα συνηθισμένο κοινωνικό πρόβλημα".

"Το ζήτημα δεν είχε μπει έτσι", παρατήρησε ο Πορφυρής.

"Βέβαια, όχι ακριβώς έτσι", παραδέχτηκε αμέσως ο Ραζουμίχιν που, κατά τη συνήθεια του, άρχιζε κιόλας να παίρνει φωτιά. "Κοίτα, Ρόντια. Άκου και πες μου τη γνώμη σου· θέλω πάρα πολύ να την ακούσω. Χτες μ' έκαναν να βγω από τα ρούχα μου και σε περίμενα, τους είχα πεί ότι θα 'ρχόσουν. Η συζήτηση άρχισε με τη θεωρία των σοσιαλιστών. Ξέρουμε ποια είναι η άποψη τους: Το έγκλημα είναι μια διαμαρτυρία κατά της κακής κοινωνικής οργάνωσης. Αυτό και τίποτ' άλλο. Δεν παραδέχονται κανένα άλλο αίτιο".

"Κάνεις λάθος!", φώναξε ο Πορφυρής Πετρόβιτς, που ήτανε φανερό ότι ζωήρευε χωρίς να πάψει να γελάει κοιτάζοντας τον Ραζουμίχιν, πράγμα που τον εξόργιζε ακόμα περισσότερο.

"Κανένα άλλο αίτιο δεν παραδέχονται!" είπε ο Ραζουμίχιν ζωντά. "Δεν κάνω λάθος. Μπορώ να σου φέρω τα βιβλία τους. Γι' αυτούς όλα πηγάζουν από "την κακή επίδραση του περιβάλλοντος". Τίποτ' άλλο. Αυτή είναι η αγαπημένη τους έκφραση. Έτσι βγαίνει το συμπέρασμα πως, αν αναδιοργανώσουμε την κοινωνία, τα εγκλήματα θα εξαφανιστούν. Γιατί οι άνθρωποι δεν θα είναι πια δυσαρεστημένοι με τίποτα και θα γίνουν όλοι τους αγαθοί, ώσπου ν' ανοιγοκλείσεις τα μάτια σου. Δε λογαριάζουν καθόλου την ανθρώπινη φύση, την πετάνε έξω από την πόρτα, δεν την ανέχονται! Γι' αυτούς η ανθρωπότητα δε θα εξελιχθεί κατά τρόπο ζωντανό και σύμφωνα με την ιστορική πορεία για να φτάσει κάποτε μόνη της στην οργάνωση ενός σωστού κοινωνικού συστήματος. Όχι! Γι' αυτούς, αντίθετα, το κοινωνικό σύστημα που θα ξεπηδήσει από κάποιον μαθηματικό εγκέφαλο, θα οργανώσει μέσα σε μια στιγμή την ανθρωπότητα και στο άψε σβήσε θα την κάνει δίκαιη και αναμάρτητη δίχως να προηγηθεί καμιά άλλη εξέλιξη και πέρα από κάθε ιστορική και ζωντανή εξέλιξη! Γι' αυτό αισθάνομαι μια ενστικτώδη αποστροφή προς την ιστορία. "Δε βρίσκεις, σου λένε, τίποτ' άλλο στην ιστορία παρά αγριότητες και βλακειές". Γι' αυτούς όλα εξηγούνται με τη βλακεία και μόνο! Να, επίσης και για ποιο λόγο απεχθάνονται τόσο πολύ τη ζωντανή εξελικτική πορεία της ζωής. Η ζωντανή ψυχή! Κολοκύθια, σου λένε. Η ζωντανή ψυχή έχει απαιτήσεις, η ζωντανή ψυχή δεν υπακούει κατά τρόπο μηχανικό, είναι φιλύποπτη, είναι αντιδραστική. Η δικιά τους θεωρία, όμως, παρ' όλο που μυρίζει ψοφίμι και μπορεί να κατασκευαστεί από καουτσούκ, έχει βλέπεις, το πλεονέκτημα να μην κάνει την κοινωνία ζωντανή, αλλά έναν οργανισμό πειθήνιο και δουλικό που δεν θα έχει πια κανένα φόβο να επαναστατήσει! Έτσι, φτάνουμε στην αντίληψη ότι όλο το ζήτημα είναι να στήσουμε ένα σωρό τούβλα, χωρισμένα σε διαδρόμους και δωμάτια. Έτοιμο λοιπόν το κοινόβιο τους, έλα όμως που δεν είναι ακόμα έτοιμη η ανθρώπινη φύση για να το κατοικήσει! θέλει να ζήσει η φύση. Δεν έφτασε ακόμα στο τέρμα η ζωτική της ανέλιξη, και είναι πολύ νωρίς για να πάει στο νεκροταφείο. Όχι, δε μπορείτε μόνο με τη λογική να ξεπεράσετε την ανθρώπινη φύση! Η λογική προβλέπει μόνο τρεις περιπτώσεις, ενώ οι περιπτώσεις είναι εκατομμύρια. Σβήστε τα όλα αυτά τα εκατομμύρια των περιπτώσεων και περιοριστείτε μόνο στην άνεση. Είναι ο πιο εύκολος τρόπος για να λύσετε το πρόβλημα, τόσο ξεκάθαρος, ώστε δεν χρειάζεται να τον πολυβασανίσεις για να τον παραδεχτείς. Έτσι δεν θα υπάρχει πια λόγος να σκεφτόμαστε. Και πραγματικά, το βασικό είναι να μην υπάρχει λόγος να σκεφτόμαστε! Όλο το μυστήριο της ζωής θα μπορέσει τότε να χωρέσει σε δυο φύλλα τυπωμένο χαρτί".

"Να τος! ξαμολήθηκε πάλι και μας τάραξε στην πολυλογία -δέστε τον, μωρέ", είπε ο Πορφυρης Πετρόβιτς γελώντας. "Βάλτε τώρα με τον νου σας", πρόσθεσε γυρίζοντας κατά τον Ρασκόλνικωφ, "το τί γινόταν χτες το βράδυ, να 'ναι έξη άνθρωποι σ' ένα μόνο δωμάτιο και να φωνάζουν όλοι μαζί. Και να μας έχει ποτίσει προηγουμένως ποντς -το φανταζόσαστε; Όχι, φίλε μου, δεν έχεις δίκιο. Το "περιβάλλον" έχει μεγάλη σημασία για το έγκλημα. Στα λέω εγώ".

"Το ξέρω πως έχει μεγάλη σημασία, αλλά για πες μου: Ένας άντρας σαράντα χρονών βιάζει μια κοπελίτσα δέκα χρονών. Το περιβάλλον τον ανάγκασε να το κάνει;"

"Αν το καλοξετάσουμε μπορούμε να πούμε πως σε τελευταία ανάλυση πραγματικά το περιβάλλον τον ανάγκασε", απάντησε ο Πορφυρής με εκπληκτική σοβαρότητα. Ο βιασμός μιας παιδούλας μπορεί να εξηγηθεί θαυμάσια με την επίδραση του περιβάλλοντος".

Ο Ραζουμίχιν κόντευε να λυσσάζει απ' το κακό του.

"Ε, λοιπόν, θέλεις να σου αποδείξω τώρα αμέσως κιόλας, ούρλιαξε, ότι τα τσίνορα σου είναι άσπρα μόνο και μόνο επειδή το καμπαναριό του Ιβάν του Μεγάλου έχει διακόσια τριάντα πέντε πόδια ύψος; Και θα στο βγάλω αυτό το συμπέρασμα καθαρότατα, με ακρίβεια, προοδευτικά και μάλιστα με κάποια λιμπεραλιστική απόχρωση. Το αναλαμβάνω, θέλεις να βάλουμε στοίχημα;"

"Το δέχομαι. Για να ιδούμε πώς θα το βγάλεις αυτό το συμπέρασμα".

"Ορίστε! Παίζει με τις λέξεις, που να πάρει ο διάβολος", φώναξε ο Ραζουμίχιν, ενώ πεταγόταν όρθιος, κι άνοιγε με απόγνωση τα χέρια του. "Δεν αξίζει τον κόπο να μιλάει κανείς μαζί σου. Όλα αυτά τα λέει επίτηδες, Ρόντια, δεν τον ξέρεις εσύ καλά ακόμα. Χτες, έπαιρνε το μέρος σου μόνο και μόνο για να τους δουλέψει όλους! Και τί δεν είπε χτες, ο αθεόφοβος! Κι αυτοί τα χάψανε και χάιρονταν που τον άκουγαν. Είναι ικανός να σε δουλεύει έτσι δυο βδομάδες. Πέρυσι, μας είχε κάνει να πιστέψουμε ότι για κάποιο λόγο θα γινότανε καλόγερος! Και μας δούλεψε μ' αυτό δυο μήνες. Τώρα τελευταία πάλι, του κατέβηκε η ιδέα να μας κάνει να πιστέψουμε ότι θα παντρευτεί, ότι όλα ήτανε έτοιμα για τον γάμο. Παράγγειλε μάλιστα και κοστούμι. Και μείς, αρχίσαμε να τον συγχαίρουμε. Έλειπε μόνο η νύφη, αλλά ούτε νύφη υπήρχε, ούτε τίποτα -όλα ήτανε απάτη".

"Δεν είναι έτσι που τα λες. Το 'χα παραγγείλει το κοστούμι κι απ' αυτό μου ήρθε η ιδέα να σας δουλέψω όλους".

"Είσαστε πραγματικά τόσο πολύ γερός στο δούλεμα;", ρώτησε αδιάφορα ο Ρασκόλνικωφ.

"Τί λέτε σείς, δεν είμαι; Περιμένετε λιγάκι και θα ιδείτε πως θα τη φέρω και σε σας. Χα! Χα! Χα! Όχι, κοιτάξτε, θα σας πω όλη την αλήθεια. Τώρα που μιλάμε για εγκλήματα, για περιβάλλον και για κοπελίτσες θυμήθηκα ένα δικό σας άρθρο με τον τίτλο: "Ένα έγκλημα..." ή κάτι τέτοιο δε θυμάμαι καλά, που μου προκάλεσε μεγάλο ενδιαφέρον. Είχα την ευχαρίστηση να το διαβάσω πριν από δύο μήνες στον Περιοδικό Λόγο".

"Άρθρο δικό μου; Στον Περιοδικό Λόγο;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ κατάπληκτος.

"Είναι αλήθεια πως πριν από έξη μήνες, όταν παράτησα το Πανεπιστήμιο, έγραψα ένα άρθρο για κάποιο βιβλίο, αλλά το 'στείλα στον Εβδομαδιαίο Λόγο".

"Εφτασε όμως στον Περιοδικό Λόγο".

"Είχε πάψει να εκδίδεται ο Εβδομαδιαίος λόγος και γι' αυτό δεν δημοσιεύτηκε τότε".

"Ναι, επειδή όμως ο Εβδομαδιαίος Λόγος συγχωνεύτηκε με τον Περιοδικό Λόγο, το άρθρο σας δημοσιεύτηκε πριν από δύο μήνες στον δεύτερο. Δεν το ξέρατε;"

Ο Ρασκόλνικωφ δεν το 'ξερέ πραγματικά.

"Μα, θα μπορούσατε να πάρετε και λεφτά για το άρθρο σας. Τί παράξενος που είσαστε! Ζείτε τόσο απομονωμένος που δεν ξέρετε ακόμα και πράγματα που έχουν άμεση σχέση με σας. Είναι αλήθεια!".

"Μπράβο, Ρόντια! Ούτε και γω το ήξερα", φώναξε ενθουσιασμένος ο Ραζουμίχιν. "Σήμερα κιόλας θα ψάξω να το βρω στ' αναγνωστήριο. Πριν από δυο μήνες; Τι ημερομηνία; Δεν πειράζει, θα ψάξω. Κοίτα κάτι πράματα! Και δε μου είπε λέξη!".

"Και πώς καταλάβατε σεις πως είναι δικό μου; Το είχα υπογράψει μόνο με τ' αρχικά μου".

"Το 'μαθα εντελώς τυχαία, πριν από μερικές ημέρες, απ' τον διευθυντή του περιοδικού που τον γνωρίζω. Μ' ενδιέφερε πάρα πολύ το άρθρο σας".

"Έκανα, θυμάμαι, μια ανάλυση ψυχολογίας του εγκληματία καθ' όλη την διάρκεια του εγκλήματος του".

"Ακριβώς και υποστηρίζατε μ' επιμονή ότι η διάπραξη ενός εγκλήματος συνοδεύεται πάντοτε από μια νοσηρή κατάσταση. Είναι μια άποψη πρωτότυπη... πολύ πρωτότυπη, όμως στην πραγματικότητα δεν ήτανε αυτό το μέρος του άρθρου σας που μου έκανε εντύπωση, αλλά κάποια σκέψη που διατυπώνατε στο τέλος κατά τρόπο αόριστο, δυστυχώς .. Μ' ένα λόγο, αν θυμόσαστε, ρίχνετε την ιδέα πως υπάρχουν στον κόσμο μερικοί άνθρωποι που μπορούν... δηλαδή όχι μόνο μπορούν, αλλά έχουν και απόλυτο δικαίωμα να κάνουν κάθε είδους ατιμωτικές πράξεις και εγκλήματα και πως γι' αυτούς δεν υπάρχει νόμος".

Ο Ρασκόλνικωφ χαμογέλασε βλέποντας πόσο αυθαίρετα και ανόητα ερμήνευε τη σκέψη του.

"Πώς; Τί; Έχουν δικαίωμα να κάνουν εγκλήματα; Μήπως απ' την "επίδραση του περιβάλλοντος";", ρώτησε ο Ραζουμίχιν μ' ένα είδος τρόμου.

"Όχι, όχι ακριβώς", απάντησε ο Πορφυρής Πετρόβιτς. "Στο άρθρο του τίθεται το θέμα ότι όλοι οι άνθρωποι διαιρούνται σε "κοινούς" και σε "εξαιρετικούς". Οι συνηθισμένοι πρέπει να ζουν υπάκουα και δεν έχουν κανένα δικαίωμα να παραβιάζουν τους νόμους γιατί, βλέπεις, είναι κοινοί άνθρωποι, ενώ οι εξαιρετικοί έχουν το δικαίωμα να κάνουν κάθε έγκλημα και να παραβιάζουν οποιονδήποτε νόμο, ακριβώς επειδή είναι άνθρωποι "εξαιρετικοί". Αυτή δεν είναι, αν δεν κάνω λάθος, η άποψη σας".

"Πώς είναι δυνατόν; Δε μπορεί να είναι έτσι!", μουρμούρισε ο Ραζουμίχιν.

Ο Ρασκόλνικωφ γέλασε και πάλι σαρκαστικά. Κατάλαβε αμέσως πού ήθελε να καταλήξει και τί γύρευε να του αποσπάσει, θυμότανε το άρθρο του. Έπρεπε να δεχτεί την πρόκληση.

"Δεν είναι ακριβώς αυτή η άποψη μου", άρχισε να λέει με μετριοφροσύνη.

"Πάντως, ομολογώ ότι διατυπώσατε σχεδόν πιστά τη σκέψη μου, ας πούμε μάλιστα εντελώς πιστά. (Εβρισκε κάποια ευχαρίστηση αναγνωρίζοντας ότι είχε εκθέσει εντελώς πιστά τη σκέψη του). Με τη μόνη διαφορά ότι εγώ δεν λέω ότι οι εξαιρετικοί άνθρωποι πρέπει να κάνουν οπωσδήποτε κάθε είδους εγκληματικές

πράξεις, όπως ισχυριζόσαστε εσείς. Νομίζω ότι η λογοκρισία δε θα επέτρεπε ποτέ να δημοσιευθεί μια τέτοια άποψη σ' ένα άρθρο.

Ήθελα απλώς να υπογραμμίσω ότι ο "εξαιρετικός" άνθρωπος έχει το δικαίωμα, όχι επίσημο δικαίωμα βέβαια, αλλά δικαίωμα προσωπικό να επιτρέψει στη συνείδηση του να... υπερπηδήσει ορισμένα εμπόδια μόνο στην περίπτωση, που θ' απαιτούσε κάτι τέτοιο η πραγματοποίηση μιας σκέψεως του (από την οποία μπορεί καμιά φορά να εξαρτάται η σωτηρία του ανθρώπινου γένους). Λέτε πως το άρθρο μου δεν έχει σαφήνεια. Είμαι πρόθυμος να σας το διασαφηνίσω, όσο μπορώ. Γιατί, καθώς φαίνεται, δεν κάνω λάθος νομίζοντας ότι αυτή ακριβώς είναι η επιθυμία σας. Κατά τη γνώμη μου, αν για διαφόρους λόγους οι ανακαλύψεις του Κέπλερ και του Νεύτωνα δε μπορούσαν να γίνουν παρά μονάχα όταν θα θυσιαζόταν η ζωή ενός, δέκα, εκατό ή και περισσότερων ανθρώπων που θα τίς εμπόδιζαν να πραγματοποιηθούν ή θα τους έφραζαν το δρόμο, τότε ο Νεύτωνας θα είχε δικαίωμα και καθήκον μάλιστα να... εξαλείψει αυτούς τους δέκα ή εκατό ανθρώπους για να προσφέρει στην ανθρωπότητα τις ανακαλύψεις του. Φυσικά, δε βγαίνει απ' αυτό ότι ο Νεύτωνας θα είχε το δικαίωμα να σκοτώνει όποιον του κάπνιζε ή να κλέβει κάθε μέρα στο παζάρι. Επί πλέον θυμάμαι ότι στο άρθρο μου αυτό διατύπωνα την ιδέα ότι όλοι οι... θεμελιωτές ας πούμε, οι νομοθέτες της ανθρωπότητας, αρχίζοντας από τους παλιούς και συνεχίζοντας με τους Λυκούργους, με τους Σόλωνες, τους Μωάμεθ, τους Ναπολέοντες και λοιπούς, υπήρξαν όλοι τους, χωρίς καμιά εξαίρεση, δολοφόνοι, με το γεγονός και μόνον ότι θεσπίζοντας έναν καινούργιο νόμο έπρεπε να καταργήσουν τον παλαιότερο που τον θεωρούσε ιερό η κοινωνία και τον κληρονόμησε απ' τους προγόνους. Και δεν δίσταζαν βέβαια να χύσουν αίμα προκειμένου να πραγματοποιήσουν τον σκοπό τους, όταν αυτό το αίμα (που ήτανε πολλές φορές αθών και ηρωικών ανθρώπων που πέθαιναν υπερασπίζοντας τον παλιό νόμο) μπορούσε να διευκολύνει το έργο τους. Διαπιστώνουμε μάλιστα ότι οι περισσότεροι απ' αυτούς τους ευεργέτες και ανακαινιστές της ανθρωπότητας, έχυσαν ποτάμια αίματα. Με λίγα λόγια, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι όλοι και μάλιστα όχι μονάχα οι μεγάλοι, αλλά κι αυτοί που μόλις ξεπερνούσανε τα συνηθισμένα επίπεδα, που έφερναν δηλαδή κάτι το καινούργιο, όλοι τους λοιπόν ήτανε αναγκασμένοι από την ίδια τους τη φύση να είναι εγκληματίες -άλλος λίγο, άλλος πολύ, φυσικά. Δε θα μπορούσανε να ξεχωρίσουν απ' το πλήθος των κοινών ανθρώπων αν ενεργούσαν διαφορετικά, αλλά ούτε και θα δέχονταν ποτέ να παραμείνουν στους κοινούς ανθρώπους -από την ίδια τους τη φύση πάλι. Βλέπετε λοιπόν ότι δε λέω τίποτα το εντελώς καινούργιο ως τώρα. Αυτά τα πράγματα έχουν γραφτεί και διαβαστεί χιλιάδες φορές. Όσο για τον διαχωρισμό που κάνω σε κοινούς και εξαιρετικούς ανθρώπους, αναγνωρίζω ότι είναι μια ιδέα κάπως αυθαίρετη, αλλά δε δίνω συγκεκριμένους αριθμούς. Στέκομαι μόνο στη γενικότητα της ιδέας μου. Και η γενική αυτή ιδέα είναι ότι οι άνθρωποι, σύμφωνα με τους φυσικούς νόμους, χωρίζονται γενικά σε δύο κατηγορίες: Μια, κατώτερη, που την αποτελούν οι κοινοί άνθρωποι που υπάρχουν μόνο σαν υλικό για την αναπαραγωγή πλασμάτων όμοιων με αυτούς, και μια άλλη που την αποτελούν εκείνοι που έχουν το χάρισμα

ή το ταλέντο να φέρουν κάτι καινούργιο στο περιβάλλον τους. Φυσικά υπάρχουν χίλιες δυο υποδιαίρεσεις, αλλά τα βασικά χαρακτηριστικά ανάμεσα σ' αυτές τις δυο κατηγορίες, είναι αρκετά έντονα: Η πρώτη δηλαδή κατηγορία εκείνων που χρησιμεύουν σαν υλικό, αποτελείται γενικά από ανθρώπους που είναι από φυσικού τους συντηρητικοί, από ανθρώπους πειθαρχημένους και υπάκουους που τους αρέσει να ζουν υπακούοντας. Κατά τη γνώμη μου μάλιστα είναι υποχρεωμένοι να υπακούουν γιατί αυτός είναι ο προορισμός τους και δεν υπάρχει τίποτα το ταπεινωτικό σ' αυτή την υπακοή. Στη δεύτερη ανήκουν όλοι αυτοί που παραβαίνουν το νόμο, αυτοί που γκρεμίζουν ή έχουν την τάση να γκρεμίσουν, ανάλογα με τις ικανότητες τους. Τα εγκλήματα τους βέβαια είναι σχετικά και ποικιλόμορφα: Τις πιο πολλές φορές επιζητούν, με μεθοδολογία πολύ διαφορετική, να καταλύσουν το παρόν εν ονόματι κάποιου καινούργιου που θα είναι καλύτερο. Αν όμως ένας απ' αυτούς χρειαστεί να περάσει πάνω από ένα πτώμα ή από ένα ποτάμι αίμα για να φτάσει στον σκοπό του μπορεί, κατά τη γνώμη μου, ν' αποφασίσει ενσυνείδητα να το κάνει σε σχέση βέβαια πάντοτε με την ιδέα του και την έκταση του περιεχομένου της, σημειώστε το αυτό καλά. Μόνο μ' αυτή την έννοια, λέω στο άρθρο μου, ότι οι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα να σκοτώσουν (όπως θα θυμόσαστε η συζήτηση μας άρχισε από τη νομική όψη του ζητήματος). Εξ άλλου, δεν υπάρχει κανένας λόγος ν' ανησυχήσουμε πολύ: Ποτέ σχεδόν δεν τους αναγνωρίζει η μάζα αυτό το δικαίωμα και (λίγο-πολύ) τους βασανίζει και τους κρεμάει. Κι έχει δίκιο να το κάνει, -γιατί ενεργώντας έτσι εκπληρώνει τον συντηρητικό της προορισμό. Ωστόσο, η ίδια αυτή μάζα, στις επερχόμενες γενεές, τοποθετεί τους εκτελεσμένους σ' ένα βάθρο και (λίγο-πολύ) τους λιβανίζει. Η πρώτη κατηγορία είναι πάντοτε κυρίαρχη του παρόντος, η δεύτερη του μέλλοντος. Οι πρώτοι συντηρούν τον κόσμο και τον μεγαλώνουν αριθμητικά, οι δεύτεροι τον κινούν και τον οδηγούν σ' ένα σκοπό. Και οι μεν και οι δε, έχουν κάθε δικαίωμα να υπάρχουν. Με μια λέξη όλοι έχουν, κατά την άποψη μου, το ίδιο δικαίωμα και... *vive la guerre eternelle*⁵ -ώσπου να έρθει η νέα Ιερουσαλήμ, βέβαια".

"Πιστεύετε λοιπόν στη νέα Ιερουσαλήμ;".

"Πιστεύω", απάντησε χωρίς δισταγμό ο Ρασκόλνικωφ. Και καθώς το 'λέγε αυτό, εξακολουθούσε να έχει τα μάτια του χαμηλωμένα, όπως και όλη αυτή την ώρα πουμίλαγε, κοιτάζοντας επίμονα ένα σημείο του χαλιού.

"Και... πιστεύετε και στον θεό; Με συγχωρείτε που είμαι τόσο περίεργος".

"Πιστεύω", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ σηκώνοντας τα μάτια του και κοιτάζοντας τον Πορφυρή.

"Πιστεύετε και στην ανάσταση του Λαζάρου;".

"Την... την πιστεύω, αλλά γιατί μου κάνετε αυτές τις ερωτήσεις;".

"Την πιστεύετε κατά γράμμα;".

"Κατά γράμμα".

(1)

⁵ Ζήτω ο αιώνιος πόλεμος.

"Έτσι ρώτησα... Από περιέργεια. Με συγχωρείτε. Επιτρέψτε μου όμως επανέρχομαι σ' αυτό που είπατε προ ολίγου. Δεν τους εκτελούν πάντοτε και μερικοί, αντίθετα..."

"Αυτοί που θριαμβεύουν κατά τη διάρκεια της ζωής τους; Ω, ναι... Υπάρχουν μερικοί που πετυχαίνουν όσο ζουν τον σκοπό τους, αλλά τότε..."

"Στέλνουν αυτοί τους άλλους στην κρεμάλα, ε;"

"Ναι, όταν πρέπει. Και να ξέρετε πως έτσι κάνουν οι περισσότεροι. Η παρατήρησή σας ωστόσο είχε αρκετή φινέτσα".

"Σας ευχαριστώ. Αλλά για πείτε μου, πώς διακρίνονται αυτοί οι εξαιρετικοί άνθρωποι απ' τους κοινούς; Έχουν τίποτα σημάδια από τη γέννησή τους; Θέλω να πω ότι θα χρειαζότανε εδώ περισσότερη ακρίβεια ή μάλλον κάποιο εξωτερικό γνώρισμα για να κάνουμε τη διάκριση: Συγχωρήσατε αυτή τη φυσική ανησυχία ενός ανθρώπου πρακτικού και καλοπροαίρετου, αλλά δε θα χρειαζότανε σ' αυτή την περίπτωση να φορούν μια στολή, λόγου χάριν, ή να 'χουν τίποτ' άλλα ρούχα ή κανένα ειδικό σήμα; Γιατί πρέπει να παραδεχτείτε ότι αν γίνει κάνα μπέρδεμα και κάποιος που ανήκει στη μία κατηγορία φαντάζεται ότι είναι της άλλης κι αρχίζει να παραμερίζει και να εξαλείφει τα εμπόδια, όπως πολύ ωραία το διατυπώσατε, τότε..."

"Ω, είναι κάτι που γίνεται πολύ συχνά. Αυτή η παρατήρησή σας, έχει ακόμα μεγαλύτερη φινέτσα από την προηγούμενη".

"Ευχαριστώ".

"Παρακαλώ. Σημειώσατε όμως ότι το λάθος δε μπορεί σχεδόν να γίνει παρά μονάχα στην πρώτη κατηγορία, δηλαδή από τους "κοινούς" ανθρώπους (όπως τους ονόμασα, όχι πολύ πετυχημένα ίσως). Πολλοί απ' αυτούς παρά την έμφυτη τάση τους προς την υπακοή, από κάποιο παιχνίδι της φύσης που παρατηρείται ακόμα και στη γελάδα, θέλουν να βλέπουν τον εαυτό τους σαν πρωτοπορία, σαν "καταλύτη" και φορέα του "καινούργιου λόγου" -και το πιστεύουνε αυτό ειλικρινέστατα. Ταυτόχρονα τους συμβαίνει πολλές φορές να μην προσέχουν εκείνους που είναι πραγματικά "ανακαινιστές", να τους περιφρονούν μάλιστα σαν διανοητικά καθυστερημένους και σαν ταπεινά σκεπτόμενους. Αλλά, κατά τη γνώμη μου, αυτό δε μπορεί ν' αποτελέσει σοβαρό κίνδυνο και δεν υπάρχει λόγος ν' ανησυχείτε γιατί οι άνθρωποι αυτοί δεν πάνε πολύ μακριά. Βέβαια, θα μπορούσε κανείς να τους μαστιγώσει μερικές φορές που πήρανε αέρα τα μυαλά τους και να τους ξαναβάλει στη θέση τους -αυτό μονάχα τίποτα περισσότερο. Εξ άλλου, δεν είναι ανάγκη ν' αναλάβει κάποιος το μαστίγωμα:

Αυτομαστιγώνονται γιατί είναι άνθρωποι με ανεπτυγμένον ηθικό κόσμο. Μερικοί, προσφέρουν στους άλλους αυτή την εξυπηρέτηση, ενώ άλλοι μαστιγώνονται με τα ίδια τους τα χέρια... Επιβάλλουν επίσης στον εαυτό τους και διάφορες μετάνοιες ενώπιον του κοινού, πράγμα που είναι ωραίο και εποικοδομητικό. Με μια λέξη, δεν έχετε κανένα λόγο για ν' ανησυχείτε. Έτσι είναι ο νόμος".

"Εν τάξει, με καθησυχάσατε λιγάκι, απ' αυτή την πλευρά τουλάχιστον, αλλά είναι κι ένας άλλος μπελάς: Πείτε μου σας παρακαλώ, είναι πολλοί αυτοί οι άνθρωποι που έχουν το δικαίωμα να σφάζουν τους άλλους, δηλαδή αυτοί οι "εξαιρετικοί"; Φυσικά, είμαι πανέτοιμος να υποκλιθώ μπροστά τους, αλλά πρέπει να παραδεχτείτε ότι μας πιάνει και ρίγος, αν τυχόν και είναι πάρα πολλοί".

"Ω, ούτε κι αυτό να σας ανησυχεί", συνέχισε ο Ρασκόλνικωφ στον ίδιο τόνο.

"Γενικά, άνθρωποι που να φέρνουν μια καινούργια ιδέα ή που απλώς να είναι ικανοί να πουν κάτι καινούργιο, γεννιούνται πολύ λίγοι, απίστευτα λίγοι. Ένα μόνον είναι ολοφάνερο: Ότι ο ρυθμός της γεννήσεως των ανθρώπων όλων των κατηγοριών και υποδιαίρέσεων, καθορίζεται με ακρίβεια και αλάνθαστα από κάποιο φυσικό νόμο. Προς το παρόν, δεν τον γνωρίζουμε βέβαια αυτόν το νόμο, πιστεύω όμως πως υπάρχει και πως μπορούμε να τον μάθουμε αργότερα. Τεράστια μάζα ανθρώπων έρχεται στον κόσμο μόνο γι' αυτόν ακριβώς τον σκοπό, για να προσπαθήσει, με μια διαδικασία που παραμένει ακόμα μυστηριώδης, να δημιουργήσει επί τέλους με κάποια διασταύρωση φυλών αυτόν τον έναν στους χίλιους που θα είναι κάπως ανεξάρτητος. Άνθρωποι που να έχουν ανώτερου βαθμού ανεξαρτησία γεννιούνται ένας στους δέκα χιλιάδες (κατά προσέγγιση το λέω). Κι ακόμα μεγαλύτερου βαθμού, ένας στους εκατό χιλιάδες. Οι ιδιοφυίες είναι ένας μέσα σ' εκατομμύρια. Όσο για τις μεγαλοφυΐες, που αποτελούν την κορωνίδα του ανθρώπινου είδους, πρέπει να περάσουν απ' τη γη χιλιάδες εκατομμύρια ανθρώπων ίσως για να ξεπεταχτεί απ' αυτούς και μία έστω μεγαλοφυΐα. Βέβαια, δεν πήγα ποτέ μου να κοιτάξω στη σπηλιά όπου συντελούνται όλα αυτά τα πράγματα, αλλά σίγουρα υπάρχει και πρέπει να υπάρχει ένας νόμος που τα καθορίζει. Δεν είναι δυνατόν να γίνονται στην τύχη".

"Για σταθείτε, αστειευόσαστε κι οι δυο σας;" φώναξε ο Ραζουμίχιν. "Δουλεύετε ο ένας τον άλλο; Κοίτα που αλληλοκοροϊδεύονται! Μιλάς σοβαρά, Ρόντια;".

Ο Ρασκόλνικωφ, γύρισε το χλωμό και λυπημένο σχεδόν πρόσωπο του σιωπηλά, δίχως να του απαντήσει. Δίπλα σ' αυτή την ήρεμη και πονεμένη φυσιογνωμία, ο ανοιχτά προκλητικός, εξοργιστικός και αγενής τόνος που είχε πάρει τώρα η φωνή του Πορφυρή, φάνηκε αλλόκοτος στον Ραζουμίχιν.

"Ε, λοιπόν, αγαπητέ μου, αν πραγματικά μιλάς σοβαρά... Σίγουρα, έχεις δίκιο λέγοντας ότι αυτά δεν είναι τίποτα καινούργιο και τα 'χουμε διαβάσει και ακούσει χιλιάδες φορές, εκείνο όμως που είναι πραγματικά πρωτότυπο και που πραγματικά προέρχεται από σένα, όπως με φρίκη διαπιστώνω, είναι η άποψη σου ότι έχει κανείς το δικαίωμα να χύνει αίμα ενσυνείδητα που, με συγχωρείς κιόλας, τη διατυπώνεις μάλιστα με τόσο φανατισμό! Εδώ, συνεπώς, βρίσκεται η κύρια ιδέα του άρθρου σου.

Αυτή η εν πλήρει συνειδήσει εξουσιοδότηση να χύνει κανείς αίμα, είναι κατά τη γνώμη μου τρομαχτικότερη απ' ό,τι θα ήτανε αν επιτρεπότανε αυτό επίσημα από το νόμο...".

"Πολύ σωστά, είναι τρομαχτικότερη", είπε και ο Πορφυρής.

"Όχι, το παρατράβηξες. Εδώ υπάρχει κάποιο λάθος, θα διαβάσω το άρθρο... Το πας όμως πολύ μακριά! Δεν είναι δυνατό να σκέφτηκες τέτοιο πράγμα... θα το διαβάσω".

"Στο άρθρο δεν υπάρχει τίποτ' απ' αυτά. Γίνονται μόνο μερικοί υπαινιγμοί", είπε ο Ρασκόλνικωφ.

"Ναι, ναι", είπε αμέσως ο Πορφυρής, "βλέπω τώρα καθαρότερα σχεδόν το πώς αντιμετωπίζετε το έγκλημα, αλλά... με συγχωρείτε κιόλας για την επιμονή μου (σας γίνομαι πολύ φόρτωμα και ντρέπουμε για αυτό) κοιτάξτε, πριν από λίγο με καθησυχάσατε πολύ σχετικά με το μπέρδεμα που θα μπορούσε να γίνει ανάμεσα στις κατηγορίες, όμως... υπάρχουν μερικές περιπτώσεις που με ανησυχούν ακόμα γιατί παρατηρούνται κι αυτές στην πράξη. Ας υποθέσουμε, παραδείγματος χάριν, ότι ένας άντρας ή κάποιος νεαρός φαντάζεται πως είναι Λυκούργος ή Μωάμεθ κι αρχίζει αμέσως να εξαφανίζει όλα τα εμπόδια, που θα παρενοχλούν την εκπλήρωση της αποστολής του... Προορισμός μου, θα πεί, είναι να κάνω ένα μεγάλο και παράτολμο εγχείρημα. Αλλά για αυτή τη δουλειά χρειάζονται λεφτά... θ' αρχίσει, λοιπόν, να συγκεντρώνει λεφτά για την αποστολή του, καταλαβαίνετε με ποιο τρόπο, ε;"

Ξαφνικά ο Ζαμιότοβ, που καθότανε στη γωνία, άφησε ένα πνιγμένο γέλιο. Ο Ρασκόλνικωφ ούτε γύρισε να τον κοιτάξει.

"Πρέπει να παραδεχτώ", απάντησε ήρεμα, "ότι πραγματικά δεν αποκλείεται να παρουσιαστούν τέτοιες περιπτώσεις. Απ' αυτό το δόλωμα, πιάνονται προπάντων οι βλάκες και οι ματαιόδοξοι, ιδίως, οι νέοι".

"Τα βλέπετε; Τί γίνεται τότε;"

"Κι ύστερα;" είπε ο Ρασκόλνικωφ γελώντας σαρκαστικά. "Δε φταίω εγώ. Έτσι γίνεται κι έτσι θα γίνεται πάντοτε. Να", πρόσθεσε δείχνοντας τον Ραζουμίχιν, "αυτός μου 'λέγε τώρα δα ότι επιτρέπω έτσι να χύνεται αίμα. Ε λοιπόν, και τί μ' αυτό; Δεν είναι αρκετά ασφαλισμένη η κοινωνία με τις εξορίες, τις φυλακές, τους ανακριτές, τα κάτεργα; Γιατί λοιπόν ν' ανησυχούμε; Τρέξτε να πιάσετε τον κλέφτη!..."

"Κι αν τον πιάσουμε;"

"Καλά να πάθει".

"Είσαστε λογικός τουλάχιστον. Αλλά η συνείδηση του;"

"Και τί σας ενδιαφέρει εσάς για τη συνείδηση του;"

"Είναι ζήτημα ανθρωπισμού".

"Αυτός που έχει συνείδηση ας υποφέρει μόνος του αν αναγνωρίζει το σφάλμα του. Αυτή θα είναι η τιμωρία του - εκτός απ' το κάτεργο".

"Και οι μεγαλοφυείς;", ρώτησε ο Ραζουμίχιν, ζαρώνοντας τα φρύδια του, "αυτοί που έχουν το δικαίωμα να σκοτώνουν, δεν πρέπει δηλαδή να υποφέρουνε, ακόμα κι όταν χύνουν αίμα;"

"Γιατί αυτό το "πρέπει;" Ούτε άδεια υπάρχει, ούτε απαγόρευση. Όποιος λυπάται το θύμα του, ας υποφέρει. Ο πόνος είναι μοίρα αναπόφευκτη για κάθε πλατιά συνείδηση και για κάθε μεγάλη καρδιά. Φαίνεται ότι οι πραγματικά μεγάλοι άνθρωποι πρέπει να νιώθουνε σ' αυτόν τον κόσμο μια πολύ μεγάλη θλίψη",

πρόσθεσε άξαφνα συλλογισμένα και με φωνή που δεν είχε πια τον τόνο της συζήτησης.

Σήκωσε τα μάτια, τους κοίταξε όλους σκεφτικά, χαμογέλασε και πήρε το κασκέτο του. Ήτανε πολύ ήρεμος τώρα, σε σύγκριση με τον τρόπο που είχε μπει εδώ μέσα -και το 'νιώθε κι ο ίδιος. Σηκώθηκαν όλοι.

"Έ λοιπόν, είτε με βρίσετε, είτε θυμώσετε, μαζί μου", είπε ο Πορφυρής Πετρόβιτς καταλήγοντας, "θα μου επιτρέψετε να σας κάνω ακόμα μια ερωτησούλα, που μου είναι αδύνατο να τη συγκρατήσω (αλήθεια, σας ξεθέωσα). Θα 'θελα να διατυπώσω μια μικρή σκεψούλα, έτσι, μόνο και μόνο για να μην την ξεχάσω...".

"Ορίστε, λέγετε τη σκεψούλα σας", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ χλωμός και σοβαρός και στάθηκε μπροστά του περιμένοντας.

"Να λοιπόν... Στ' αλήθεια δεν ξέρω πώς να εκφραστώ καλύτερα... είναι, βλέπετε, κάπως αστεία σκέψη... ψυχολογική. Για πείτε μου... Όταν γράφατε το άρθρο σας δε μπορούσε τάχα... χε, χε., δε θα μπορούσατε και σείς να βλέπετε τον εαυτό σας λιγάκι σαν άνθρωπο εξαιρετικό, που φέρνει κάτι καινούργιο, όπως το εννοείτε σείς; Δεν είναι έτσι;".

"Πολύ πιθανό", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ περιφρονητικά.

Ο Ραζουμίχιν έκανε μια κίνηση.

"Κι αν είναι έτσι, μπροστά σε μια αποτυχία σας στη ζωή, ή σε οικονομικές στενοχώριες ή ακόμα για ν' απαλλαγείτε από μια ενόχληση, προκειμένου να επιταχύνετε την πορεία της ανθρωπότητας προς τα μπρος, θα τ' αποφασίζατε να υπερπηδήσετε το εμπόδιο; Λόγου χάρη... να σκοτώσετε ή να κλέψετε;".

Κι άξαφνα, μισόκλεισε το αριστερό του μάτι και χαμογέλασε αδιόρατα, όπως ακριβώς και προηγουμένως.

"Αν το είχα υπερπηδήσει δε θα σας το 'λεγα βέβαια", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ με ακατάδεχτη και προκλητική περιφρόνηση.

"Φυσικά, φυσικά! Ρωτάω έτσι... απλώς για να μπω καλύτερα στο νόημα του άρθρου σας από... λογοτεχνική, να πούμε, άποψη".

"Πφ! Τί αδέξια και απροκάλυπτα που το 'πε!", σκέφτηκε αηδιασμένος ο Ρασκόλνικωφ.

"Επιτρέψατε μου να σας πω", απάντησε ψυχρά, "ότι δεν βλέπω τον εαυτό μου ούτε σα Μωάμεθ, ούτε σα Ναπολέοντα... ούτε σαν κανέναν άλλο του δικού τους αναστήματος. Συνεπώς, αφού δεν είμαι τέτοιο πράγμα, δε μπορώ να σας δώσω ικανοποιητική απάντηση για το τί θα έκανα αν ήμουν...".

"Έ, καλά τώρα", είπε ο Πορφυρής με τρομερή οικειότητα "και ποιος απ' όλους μας, εδώ στη Ρωσία, δε βλέπει τον εαυτό του σα Ναπολέοντα;".

Αυτή τη φορά διακρινότανε κάτι το ιδιαίτερα απροκάλυπτο ακόμα και στον τόνο της φωνής του.

"Και μήπως δεν ήτανε μελλοντικός Ναπολέοντας αυτός που ξεπάστρεψε την Αλιόνα Ιβάνοβνα την περασμένη βδομάδα;", είπε ξαφνικά από την άκρη του ο Ζαμιότοβ.

Ο Ρασκόλνικωφ δε μίλησε και κοίταξε τον Ζαμιότοβ επίμονα και σταθερά. Το πρόσωπο του Ραζουμίχιν σκοτεινίασε. Εδώ και λίγη ώρα είχε αρχίσει να

υποψιάζεται κάτι και κοίταζε γύρω του οργισμένα. Ο Ρασκόλνικωφ γύρισε να φύγει. "Φεύγετε κιόλας;", είπε ο Πορφυρής χαμογελώντας, ενώ του 'δίνε το χέρι του με μεγάλη ευγένεια. "Χάρηκα πάρα, πάρα πολύ για τη γνωριμία σας. Όσο για την αίτηση σας, μην ανησυχείτε δεν θα την προωθήσουμε. Γράψτε όμως εκείνη τη δήλωση που σας είπα, ή μάλλον ελάτε να με ιδείτε ο ίδιος..μια απ' αυτές τις ημέρες... αύριο, λόγου χάρη, θα είμαι στο γραφείο μου κατά τις έντεκα, θα τα βάλουμε όλα αυτά σε κάποια τάξη, θα κουβεντιάσουμε... Είσαστε ένας απ' τους τελευταίους που βρέθηκαν εκεί πέρα· θα μπορούσατε ίσως να μας πείτε κάτι", πρόσθεσε με ύφος καλοκάγαθο.

"Θέλετε να με ανακρίνετε επίσημα, με όλους τους τύπους;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ ξερά.

"Γιατί; Δε βλέπω να υπάρχει κανένας λόγος για την ώρα. Δε με καταλάβατε. Ξέρετε, δεν παραλείπω καμιά ευκαιρία κι έχω συζητήσει ως τώρα με όλους που είχανε βάλει διάφορα πράγματα ενέχυρο. Από μερικούς μπόρεσα να συγκεντρώσω ορισμένες ενδείξεις... Είσαστε λοιπόν ο τελευταίος που... Αλήθεια", φώναξε με μια ξαφνική χαρά, "καλά που το θυμήθηκα!".

Γύρισε κατά τον Ραζουμίχιν:

"Τον θυμάσαι κείνον τον Νικόλασκα που μου πήρες τα αυτιά για δαύτον; Ε, λοιπόν... είμαι βέβαιος κι εγώ (γύρισε κατά τον Ρασκόλνικωφ) πως αυτός ο άνθρωπος είναι αθώος, αλλά τί να κάνω... χρειάστηκε επίσης ν' ανακρίνω και τον Μίτκα... Να ακριβώς που ήθελα να καταλήξω: Ανεβαίνοντας τότε τη σκάλα... με συγχωρείτε... κατά τις οχτώ δεν είχατε πάει εκεί;"

"Κατά τις οχτώ", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ, κι αμέσως ένιωσε με δυσαρέσκεια πως θα μπορούσε να μην τη δώσει αυτή την απάντηση.

"Καθώς λοιπόν ανεβαίνατε τη σκάλα, κατά τις οχτώ, μήπως έτυχε να ιδείτε σ' ένα διαμέρισμα ορθάνοιχτο στο δεύτερο πάτωμα, -θυμόσατε;- δυο μπογιατζήδες ή τουλάχιστον τον έναν απ' αυτούς; Δούλευαν εκείνη την ώρα, μήπως τους προσέξατε; Αυτό το πράγμα έχει τεράστια σημασία γι' αυτούς".

"Μπογιατζήδες; Όχι δεν είδα κανέναν", απάντησε αργά ο Ρασκόλνικωφ σα να προσπαθούσε να θυμηθεί, ενώ συγκέντρωνε όλη του την προσοχή και ήτανε σαν πεθαμένος απ' την αγωνία προσπαθώντας να καταλάβει πού ακριβώς βρισκόταν η παγίδα που του έστηνε. "Όχι, δεν τους είδα, ούτε και πρόσεξα αν ήτανε κανένα διαμέρισμα ανοιχτό... Αλλά, στο τέταρτο πάτωμα, (είχε τώρα καταλάβει πού βρισκότανε η παγίδα κι ένιωθε ένα αίσθημα θριάμβου) θυμάμαι πως κάποιος υπάλληλος μετακόμιζε... απέναντι στις Αλιόνας Ιβάνοβνας... Το θυμάμαι, το θυμάμαι πάρα πολύ καλά... κάτι φαντάροι έπαιρναν ένα ντιβάνι και μ' ανάγκασαν να στριμωχτώ στον τοίχο... Μπογιατζήδες όμως, όχι· δε θυμάμαι να υπήρχαν... και μου φαίνεται ότι κανένα διαμέρισμα δεν ήτανε ανοιχτό. Όχι, δεν υπήρχε τέτοιο πράγμα".

"Μα, τί έπαθες;" φώναξε ξαφνικά ο Ραζουμίχιν, σα να κατάλαβε επί τέλους. "Οι μπογιατζήδες βρίσκονταν εκεί πέρα την ίδια μέρα του φόνου κι αυτός είχε πάει δυο μέρες πριν. Τί κάθεται τώρα και τον ρωτάς;"

"Βρέε! Τα μπέρδεψα!", φώναξε ο Πορφυρής χτυπώντας το μέτωπο του.

"Ο διάβολος να με πάρει, θα χάσω τα μυαλά μου μ' αυτή την υπόθεση!", πρόσθεσε γυρίζοντας κατά τον Ρασκόλνικωφ σα να 'θελε να δικαιολογηθεί. "Τα μπέρδεψα ολότελα!..."

"Θα έπρεπε να είσαι πιο προσεχτικός", παρατήρησε ο Ραζουμίχιν θυμωμένα. Τα τελευταία τούτα λόγια ειπώθηκαν στο χωλ. Ο Πορφυρή τους συνόδεψε ως την πόρτα με υπερβολική ευγένεια. Όταν βγήκανε στον δρόμο ήτανε κι οι δυο τους σκυθρωποί και προχώρησαν λίγο δίχως να πουν λέξη. Ο Ρασκόλνικωφ ανάσανε βαθιά...

5

"Δεν το πιστεύω, δε μπορώ να το πιστέψω", έλεγε και ξανάλεγε ο Ραζουμίχιν καταθροβημένος, προσπαθώντας με όλες του τις δυνάμεις ν' αντικρούσει τα επιχειρήματα του Ρασκόλνικωφ. Είχανε φτάσει πια στην πανσιόν Μπακαλιέγεβ, όπου τους περίμενε από πολλή ώρα τώρα η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα. Πάνω στο φούντωμα της κουβέντας, ο Ραζουμίχιν σταμάταγε κάθε τόσο στον δρόμο σαστισμένος, καταταραγμένος, γιατί ήτανε η πρώτη φορά που μιλούσαν ανοιχτά γι' αυτό.

"Μην το πιστεύεις", απαντούσε ο Ρασκόλνικωφ μ' ένα χαμόγελο ψυχρό αδιάφορο.

"Εσύ, κατά πως το συνηθίζεις, δεν υποπτεύεσαι τίποτα, εγώ όμως ζυγίζα την κάθε λέξη".

"Είσαι καχύποπτος, γι' αυτό ζυγίζεις τις λέξεις, αν και... Χμ! Πραγματικά, ο τόνος του Πορφυρή παραδέχομαι πως ήτανε αρκετά παράξενος. Όπως κι αυτουνού του κατεργάρη του Ζαμιότοβ. Έχεις δίκιο, αλλά γιατί; Δεν το καταλαβαίνω για ποιο λόγο; Για ποιόν;"

"Ίσως ν' άλλαξε τη νύχτα γνώμη".

"Αντίθετα, αντίθετα! Αν τους κόλλαγε αυτή η παράλογη ιδέα, θα προσπαθούσαν να την κρύψουνε με κάθε τρόπο, δε θα φανέρωναν το παιχνίδι τους για να συγκεντρώσουνε κι άλλες ενδείξεις. Τώρα όμως, αυτό που έκαναν ήτανε απροσεξία και παραλογισμός"

"Αν είχαν αποδείξεις, θέλω να πω αληθινές αποδείξεις, ή τουλάχιστον υπόνοιες κάπως βάσιμες, τότε σίγουρα θα προσπαθούσαν να κρύψουν το παιχνίδι τους, ελπίζοντας ότι θα πετύχουν περισσότερα. Εξ άλλου, θα μου είχαν κάνει έρευνα από καιρό τώρα. Δεν έχουν όμως την παραμικρή απόδειξη, και όλα αυτά είναι καθαρή αυταπάτη, ασυναρτησίες, αστήριχτα πράγματα και γι' αυτό τον λόγο αγωνίζονται να με τυλίξουν με την αδιαντροπιά τους.. Ίσως να φρύαξε απ' το κακό του που δεν έχει αποδείξεις και να ξέσπασε από τη στενοχώρια του. Μπορεί ακόμα να 'χει στο μυαλό του κάποιο σχέδιο... Είναι έξυπνος άνθρωπος, καθώς

φαίνεται. Ίσως να 'θελε να με τρομοκρατήσει, δίνοντας μου να καταλάβω ότι κάτι, κάτι ξέρει. Αυτό, αγαπητέ μου, είναι για κείνον ζήτημα ψυχολογίας... Αλλά μου φαίνεται αποκρουστικό να ψάχνω να βρω εξηγήσεις. Ας τ' αφήσουμε αυτό το θέμα."

"Επειτα είναι προσβλητικό, πολύ προσβλητικό, σε καταλαβαίνω! Αφού όμως αρχίσαμε να μιλάμε με ειλικρίνεια (και είμαι πάρα πολύ ευχαριστημένος που φτάσαμε, επί τέλους, σ' αυτό το σημείο) μπορώ πια και γω να σου το πω ξεκάθαρα ότι την έχουν κάμποσον καιρό αυτή την ιδέα, αλλά δεν είχε βέβαια ακόμα πάρει σάρκα και οστά, βρισκότανε σε λανθάνουσα κατάσταση, παραπήγαινε όμως να γλιστρήσει στο μυαλό τους τέτοια σκέψη, έστω και σε μορφή ασχημάτιστη. Πώς τολμήσανε να την κάνουν; Σε ποιες ερεβώδεις πτυχές του μυαλού τους φώλιασε αυτή η σκέψη; Να 'ξερες πόσο φουρκιζόμουνα μ' αυτό το πράγμα! Τί δηλαδή; Έχουμε έναν φτωχό φοιτητή, τσακισμένο απ' τη μιζέρια και την υποχονδρία, στις παραμονές μιας αρρώστιας που την επιδείνωνε το παραλήρημα και που είχε αρχίσει ίσως κιόλας –πρόσεξε το αυτό. Είναι μυγιάγγιχτος, γεμάτος φιλαυτία, έχει πλήρη συνείδηση της αξίας του, έζησε έξη μήνες κλεισμένος στην τρώγλη του, χωρίς να βλέπει κανέναν.

Παρουσιάζεται λοιπόν μπροστά σ' αυτούς τους βρωμο-αστυνομικούς κουρελής και με παπούτσια τρύπια και δέχεται τις προσβολές τους, του παρουσιάζουν ξαφνικά ένα διαμαρτυρημένο γραμμάτιο και πρέπει να πληρώσει το αναγραφόμενο ποσό στον αυλικό σύμβουλο Τσεμπάροβ. Μια μυρουδιά μπογιατίλας βασιλεύει εκεί μέσα, η ζέστη είναι στους τριάντα βαθμούς Ρεωμόρου, η ατμόσφαιρα αποπνικτική από τον κόσμο που στριμώχνεται εκεί μέσα. Εκεί, ακούει να μιλάνε για τον φόνο προσώπου που το έχει ιδεί την προηγούμενη ημέρα και πάνω απ' όλα αυτά είναι και το στομάχι του άδειο.

Πώς να μη χάσει τις αισθήσεις του; Και σ' αυτό, μονάχα πάνω σ' αυτό, να στηρίζουν όλες τους τις υποψίες! Ο διάβολος να τους πάρει! Καταλαβαίνω ότι είναι εξοργιστικό, εγώ όμως, Ρόντια, αν ήμουνα στη θέση σου θα έβαζα τα γέλια ή, ακόμα καλύτερα, θα τους έφτυνα κατάμουτρα όλους, με μπόλικο σάλιο μάλιστα, και θα κοπάναγα δώθε κείθε καμιά εικοσαριά χαστούκια καλοζυγισμένα, όπως πρέπει πάντοτε να είναι τα χαστούκια, κι αυτό θα 'τανε όλο κι όλο. Φτύσ' τους! Κουράγιο! Είναι ντροπή!"

"Σαν καλά τα λέει", σκέφτηκε ο Ρασκόλνικωφ. "Να τους φτύσω; θα μου κάνουν όμως κι αύριο ανάκριση", είπε με πίκρα. "Πρέπει τάχα να τους δώσω εξηγήσεις; Τα βάζω με τον εαυτό μου που κατέβηκα στο επίπεδο να μιλήσει χτες με τον Ζαμιότοβ στο καφενείο".

"Ο διάλογος να τους πάρει! θα πάω μόνος μου στον Πορφυρή και θα του μιλήσω, πίστεψε με, ολότελα σα συγγενής, θα τον βάλω να μου τα ξεράσει όλα. Όσο για τον Ζαμιότοβ..."

"Κατάλαβε επί τέλους!", σκέφτηκε ο Ρασκόλνικωφ. "Στάσου!", φώναξε ο Ραζουμίχιν αρπάζοντας τον ξαφνικά από τους ώμους. "Στάσου! Είπες τώρα δα μια σαχλαμάρα. Πού τη βλέπεις την πλεκτάνη; Λες ότι η ερώτηση που σου 'καναν για τους εργάτες ήτανε πλεκτάνη; Για σκέψου λίγο: Αν το είχες κάνει

αυτό, θα σου ξέφευγε ποτέ να τους πεις ότι είδες να μογιατίζουνε το διαμέρισμα και ότι... είδες τους μογιατζήδες; Αντίθετα, θα 'λεγες πως δεν είδες τίποτα ακόμη κι αν θα είχες ιδεί πραγματικά. Ποιος πάει ποτέ να καταθέσει επιβαρυντικά για τον ίδιο τον εαυτό του;"

"Αν το είχα κάνει αυτό, σίγουρα θα 'λεγα πως είδα τους εργάτες και το διαμέρισμα", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ συνεχίζοντας την κουβέντα με ολοφάνερη αηδία.

"Μα γιατί θα 'λεγες πράγματα που θα στρέφονταν εναντίον σου;"

"Γιατί μονάχα οι μουζικοί ή τίποτα ολότελα άβγαλτοι νέοι, χωρίς καμιά πείρα, αρνούνται τα πάντα ευθύς εξ αρχής όταν τους ανακρίνουν. Λίγο έξυπνος να είναι κανείς και λίγο να τα καταφέρνει, θα παραδεχτεί, κατά το δυνατόν, όλα τα πραγματικά περιστατικά που δε μπορούν να διαψευστούν μόνο που θα τα ερμηνεύσει με διαφορετικό τρόπο, θα σκαρφίζεται άξαφνα μια άποψη δική του, δίνοντας τους μια σημασία αναπάντεχη και θα τα παρουσιάζει κάτω από ένα πρίσμα ολότελα διαφορετικό. Ο Πορφυρής μπορεί να ποντάριζε σ' αυτό ακριβώς, ότι θ' απαντούσα και εγώ κατ' αυτόν τον τρόπο και ότι θα του 'λεγα πως είδα τους εργάτες για να δώσω μεγαλύτερη αληθοφάνεια στα λόγια μου, και ύστερα θα τους ξεφούρνιζα μια κάποια εξήγηση..."

"Ναι, αλλά θα σου 'λεγε αμέσως ότι πριν από δυο μέρες δεν ήτανε δυνατόν να υπάρχουν εκεί πέρα εργάτες και επομένως βρισκόσουνα εκεί την ίδια μέρα που έγινε η δολοφονία, κατά τις οχτώ. Θα σ' έπιανε απ' αυτή τη μικρή λεπτομέρεια".

"Ποντάριζε στο ότι δεν θα είχα τον καιρό να σκεφτώ και ότι θα έσπευδα να του απαντήσω κατά τον αληθοφανέστερο τρόπο, ξεχνώντας ότι πριν δυο μέρες ήτανε αδύνατον να βρίσκονται εκεί εργάτες".

"Πώς θα το ξέχναγες αυτό;"

"Πολύ εύκολα! Ακριβώς με κάτι τέτοιες λεπτομέρειες πιάνονται οι πονηροί. Όσο πιο πονηρός είσαι, τόσο λιγότερο υποψιάζεσαι ότι μπορείς να πάθεις με τις πιο απλές ερωτήσεις. Ο Πορφυρής, δεν είναι καθόλου ανόητος όσο νομίζεις".

"Αν το 'κανε αυτό είναι παλιάνθρωπος".

Ο Ρασκόλνικωφ δε μπόρεσε να συγκρατήσει ένα χαμόγελο. Την ίδια ό στιγμή, παραξενεύτηκε κι ο ίδιος που είχε δώσει τώρα δα αυτές τις εξήγησε με χαρά και τόσο πρόθυμα, ενώ μόλις πριν από λίγο συμμετείχε στη συζήτηση σκυθρωπός και με ολοφάνερη αηδία, μόνο και μόνο επειδή απέβλεπε σ' ένα σκοπό και δε μπορούσε να την αποφύγει.

"Μήπως με ηδονίζουν μερικά απ' αυτά τα ζητήματα;", σκέφτηκε.

Αλλά την ίδια κιάλας στιγμή, φάνηκε ξαφνικά πολύ ανήσυχος, σα να του σφηνώθηκε κάποια σκέψη εντελώς αναπάντεχη και εναγώνια. Είχανε φτάσει τώρα μπροστά στην πόρτα της πανσιόν Μπακαλιέγεβ.

"Εμπα μέσα εσύ και σε λίγο έφτασα κι εγώ", του είπε απότομα ο Ρασκόλνικωφ.

"Πού θα πας; Φτάσαμε!"

"Έχω μια δουλειά... πρέπει... θα γυρίσω σε μισή ώρα... Πες τους το".

"Πάμε όπου θέλεις, θα 'ρθω μαζί σου".

"Ωστε και συ ακόμα θέλεις να με βασανίζεις;", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ.

Η οργή του ήτανε τόσο πολύ φορτωμένη από πίκρα και είχε μια τέτοια έκφραση απελπισίας το βλέμμα του, ώστε τα χέρια του Ρασκόλνικωφ έπεσαν κι έμεινε για λίγο ακίνητος στο κατώφλι, κοιτάζοντας τον Ρασκόλνικωφ που προχωρούσε με μεγάλα βήματα κατά το σοκάκι του σπιτιού του. Στο τέλος, τρίβοντας τα δόντια του και σφίγγοντας τις γροθιές του, ορκίστηκε πως σήμερα κιόλας θα έστειβε τον Πορφυρή σα λεμονόκουπα. Κι' ανέβηκε επάνω για να καθυσηχάσει την Πουλχερία Αλεξάνδροβνα που ανησυχούσε πια πολύ με την καθυστέρηση τους.

Όταν έφτασε ο Ρασκόλνικωφ στην κάμαρα του, οι κρόταφοι του ήτανε μούσκεμα στον ιδρώτα και ανάσαινε με δυσκολία. Ανέβηκε πολύ γρήγορα τη σκάλα, μπήκε στο δωμάτιο του που ήτανε ανοιχτό κι αμέσως έβαλε τον συρτή στην πόρτα. Ύστερα, όρμησε σαν τρελλός από τον τρόμο, προς την άκρη όπου βρισκότανε εκείνη η τρύπα που την έκρυβε η ταπετσαρία και όπου είχε χώσει τ' αντικείμενα. Έβαλε μέσα το χέρι του και για κάμποσα λεπτά έψαξε με μεγάλη προσοχή όλη την κρυψώνα, πασπατεύοντας όλες τις χαραματιές κι όλες τις πτυχές της ταπετσαρίας. Μη βρίσκοντας όμως τίποτα ανασηκώθηκε και πήρε μια βαθιά ανάσα. Πριν από λίγη ώρα τη στιγμή που πλησίαζαν στην πανσιόν Μπακαλιέγεβ, του πέρασε ξαφνικά απ' το μυαλό η σκέψη ότι κάποιο απ' αυτά τα αντικείμενα, μια αλυσιδίτσα, κάνα ξενόκουμπο ή και κάνα χαρτί απ' αυτά που τα περιτύλιγαν όπου ίσως να είχε σημειώσει κάτι με το χέρι της η γριά, μπορεί να γλίστραγε και να παράπεφτε σε καμιά χαραμάδα. Υπήρχε φόβος να το βρουν λοιπόν και να παρουσιάσουν ξαφνικά εναντίον του ένα πειστήριο αναμφισβήτητο.

Στεκόταν έτσι, σα βυθισμένος σε σκέψεις, ενώ σάλευε στα χείλη του ένα παράξενο χαμόγελο, ταπεινωμένου και μισότρελλου ανθρώπου. Τέλος, πήρε το κασκέτο του και βγήκε απ' το δωμάτιο. Οι σκέψεις του θόλωναν. Κατέβηκε σκεφτικά ως την αυλόπορτα.

"Να, αυτός είναι!", φώναξε κάποιος δυνατά.

Σήκωσε το κεφάλι του. Ο θυρωρός, όρθιος στο κατώφλι της κατοικίας του, τον έδειχνε σε κάποιον κοντό και φτωχοντυμένο άνθρωπο που φορούσε κάτι σαν καμιζόλα, με γιλέκο και φαινότανε από μακριά σα χωριάτης. Στο κεφάλι του είχε έναν κούκο λιγδιασμένο που έγερνε προς το στήθος του και όλο του το κορμί ήτανε καμπουριασμένο. Το πατσαλιασμένο και ζαρωμένο πρόσωπο του έδειχνε άνθρωπο που είχε περάσει τα πενήντα και τα μικρούτσικα μάτια του, χωμένα στις κόγχες, κοίταζαν σκληρά, αυστηρά και δυσανεστημένα.

"Τί συμβαίνει;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ πηγαίνοντας κοντά στον θυρωρό.

Ο άγνωστος ανασήκωσε τα μάτια του κοιτάζοντας τον πολλή ώρα επίμονα και προσεχτικά, χωρίς να βιάζεται καθόλου. Ύστερα, αργά-αργά, και δίχως να πει λέξη, του γύρισε τις πλάτες και βγήκε απ' την αυλόπορτα στον δρόμο.

"Μα, ποιος είναι αυτός;", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ.

"Να, είναι κάποιος που ήρθε να ρωτήσει αν μένει εδώ ένας φοιτητής.. Είπε τ' όνομα σας και ήθελε να μάθει πώς λέγεται η σπιτονοικοκυρά σας. Τι στιγμή εκείνη κατεβαίνατε, σας έδειξα κι είδατε τώρα δα πώς έφυγε!".

Απορούσε και ο θυρωρός, όχι πάρα πολύ όμως. Σκέφτηκε λίγο κι ύστερα γύρισε και μπήκε μέσα.

Ο Ρασκόλνικωφ όρμησε πίσω από τον άγνωστο και τον είδε αμέσως να βαδίζει αργά-αργά στην απέναντι μεριά του δρόμου, με τα μάτια στυλωμένα προς το χώμα σκεφτικά. Τον έφτασε γρήγορα, αλλά για λίγη ώρα δεν του είπε τίποτα και μόνο τον ακολουθούσε. Τέλος, πέρασε δίπλα και κοίταξε λοξά το πρόσωπο του. Εκείνος τον πρόσεξε αμέσως, του 'ρίξε μια γρήγορη ματιά, αλλά και πάλι χαμήλωσε τα μάτια του. Βάδισαν έτσι δίπλα-δίπλα για λίγο, δίχως να πούνε λέξη. "Με ζητήσατε... από το θυρωρό;", του είπε τέλος ο Ρασκόλνικωφ με μάλλον σιγανή φωνή.

Εκείνος δεν του 'δώσε καμμιά απάντηση, ούτε και γύρισε να τον κοιτάζει.

"Μα, για σταθείτε... ήρθατε και με ζητήσατε και τώρα σωπαίνετε... Τί σημαίνει αυτό;".

Η φωνή του ήτανε πνιγμένη και τα λόγια του έβγαιναν με δυσκολία. Αυτή τη φορά ο άγνωστος σήκωσε τα μάτια του και κοίταξε τον Ρασκόλνικωφ αγριεμένα.

"Δολοφόνε!", μουρμούρισε με μια φωνή σιγανή, αλλά ξεκάθαρη.

Ο Ρασκόλνικωφ βάδιζε δίπλα του. Τα γόνατα του λύγισαν, ένιωσε μια παγωνιά στη ράχη του και για μια στιγμή η καρδιά του σταμάτησε, σα να είχε ξεκολλήσει ξαφνικά από τη θέση της. Περπάτησαν έτσι καμμιά εκατοστή βήματα, δίπλα-δίπλα, χωρίς να βγάλουνε μιλιά. Ο άλλος δεν τον κοίταζε πια.

"Μα, τί είναι αυτά που... Τί; Ποιος είναι ο δολοφόνος;", ψέλλισε ο Ρασκόλνικωφ με μια φωνή που μόλις ακουγότανε.

"Εσύ είσαι ο δολοφόνος", είπε εκείνος με φωνή ακόμα πιο ξεκάθαρη και πιο σταθερή. Και μ' ένα θριαμβευτικό χαμόγελο όπου διέκρινε κανείς ένα μίσος, ξανακοίταξε επίμονα το χλωμό πρόσωπο του Ρασκόλνικωφ και τα σβησμένα του μάτια. Έφτασαν σ' ένα σταυροδρόμι. Ο άγνωστος έστριψε σ' έναν δρόμο αριστερά και προχώρησε δίχως να κοιτάζει γύρω του. Ο Ρασκόλνικωφ, στεκότανε ακόμα ασάλευτος στην ίδια θέση. Ύστερα από καμμιά πενηνταριά βήματα, είδε τον άγνωστο να γυρίζει και να τον κοιτάζει, ενώ αυτός στεκότανε ακόμα ασάλευτος στην ίδια θέση. Δε μπορούσε να διακρίνει καλά, του φάνηκε όμως ότι είδε να τον κοιτάζει πάλι με το ίδιο ψυχρό και θριαμβευτικό χαμόγελο που ήτανε γεμάτο μίσος.

Αργά-αργά, με βήματα κλονισμένα, ενώ λύγιζαν τα γόνατα του κι ένιωθε την παγωνιά του τρόμου, ξαναγύρισε στο σπίτι κι ανέβηκε στην καμαρούλα του. Έβγαλε το κασκέτο του, τ' ακούμπησε στο τραπέζι και στάθηκε ολόρθος δίπλα, ασάλευτος, δέκα ολόκληρα λεπτά. Ύστερα, εξουθενωμένος πια, ξάπλωσε στο ντιβάνι του, τεντώθηκε και βογγούσε. Τα μάτια του ήτανε κλειστά. Έμεινε ξαπλωμένος έτσι κάπου μισή ώρα.

Δε σκεφτόταν τίποτα. Σάλευαν στο μυαλό του μόνο μερικές σκέψεις, κάτι αποσπάσματα μάλλον σκέψεων, χωρίς τάξη και χωρίς ειρμό, μορφές ανθρώπων που είχε γνωρίσει στα παιδικά του χρόνια ή τους είχε συναντήσει κάπου μόνο μια φορά και δεν τους ξανάφερε ποτέ ως τώρα στη μνήμη του. Το καμπαναριό της εκκλησίας Β., κάποιο μπιλιάρδο σ' ένα καφενείο και δίπλα του έναν αξιωματικό, τη μυρουδιά των πούρων σ' ένα υπόγειο καπνοπωλείο, μια ταβέρνα, μια σκάλα υπηρεσίας κατασκότεινη, όπου κύλαγαν βρώμικα νερά και ήτανε σκορπισμένα

τσόφλια αυγών, ενώ πέρα μακριά, ακούγονταν οι κυριακάτικες καμπάνες. Έρχονταν τα πράγματα το ένα πίσω απ' τ' άλλο και στροβιλίζονταν σαν κυκλώνας. Μερικά του άρεσαν κι αγκιστρωνότανε επάνω τους αλλά έσβηναν πολύ γρήγορα και γενικά ένιωθε να τον πιέζει κάτι στα στήθη του, όχι όμως πάρα πολύ έντονα... Μερικές φορές μάλιστα είχε κάτι σαν αίσθηση ευδαιμονίας. Το ανάλαφρο ρίγος που τον έπιασε δεν του είχε περάσει ακόμα, αλλά ούτε κι αυτό του ήτανε δυσάρεστο.

Ξεχώρισε τα βιαστικά βήματα του Ραζουμίχιν κι άκουσε τη φωνή του. Έκλεισε τα μάτια κι έκανε πως κοιμάται. Ο Ραζουμίχιν άνοιξε την πόρτα και στάθηκε για λίγο στο κατώφλι όρθιος. Ύστερα μπήκε μέσα σιγά-σιγά και πήγε κοντά στο ντιβάνι προσεχτικά. Ακούστηκε το ψουψούρισμα της Ναστάσιας:

"Μην τον ενοχλείς, άσ' τότε να κοιμηθεί όσο θέλει και τρώει αργότερα".

"Καλά λες", απάντησε ο Ραζουμίχιν.

Βγήκανε έξω και οι δυο σιγά-σιγά κι έκλεισαν την πόρτα. Πέρασε έτσι μισή ώρα ακόμα. Ο Ρασκόλνικωφ άνοιξε πάλι τα μάτια του και ξανατεντώθηκε ανάσκελα με τα χέρια σταυρωμένα πίσω απ' το κεφάλι του.

"Ποιος είναι; Ποιος είναι αυτός ο άνθρωπος που ξεπετάχτηκε από τη γη; Πού ήτανε και τί είδε; Τα 'χε όλα ιδεί, δε χωράει αμφιβολία. Πού στεκότανε λοιπόν τότε και από πού τον κοίταζε; Γιατί έκανε τώρα την εμφάνιση του; Χμ!", συνέχισε νιώθοντας ένα ρίγος παγωμένο, "και η κοσμηματοθήκη που βρήκε ο Νικολάι πίσω από την πόρτα; Πώς έγινε κι αυτό; Πειστήρια; Τα μελετάς όλα, εκατοντάδες χιλιάδες φορές κι άξαφνα ξεπετάγεται μια λεπτομέρεια που σου ξέφυγε και γίνεται ένα πειστήριο με τις διαστάσεις των πυραμίδων της Αιγύπτου. Κάποια μύγα πέταγε και τα είδε όλα! Αλλά πώς είναι δυνατόν να έγινε έτσι;" Με βαθύτατη αηδία ένιωσε ξαφνικά πως ήτανε σωματικά εξαντλημένος.

"Έπρεπε να το 'χω υπ' όψη μου", σκέφτηκε μ' ένα πικρό χαμόγελο. "Πώς το αποτόλμησα λοιπόν αφού ήξερα τον εαυτό μου, αφού τον προαισθανόμουν, πώς τόλμησα να πάρω έναν μπαλντά και να γεμίσω αίματα; Έπρεπε να τό γνωρίζω απ' τα πριν... Εχ, μα... το 'ξερα απ' τα πριν!...", ψιθύρισε με απόγνωση.

Κάπου-κάπου, μαρμάρωνε μπροστά σε μια σκέψη: "Όχι, δεν είναι πλασμένοι έτσι εκείνοι οι άνθρωποι. Ο αληθινός Ναπολέοντας που όλα επιτρέπεται να τα κάνει, βομβαρδίζει την Τουλώνα, οργανώνει σφαγές στο Παρίσι, ξεχνάει τη στρατιά του στην Αίγυπτο, σπαταλάει μισό εκατομμύριο άνδρες στην εκστρατεία της Μόσχας και ξοφλάει μ' ένα λογοπαίγνιο που λέει στη Βίλνα. Μετά τον θάνατο του, του στήνουν ανδριάντες -άρα όλα επιτρέπονταν σ' αυτόν. Όχι, δεν έχουνε κορμί από σάρκα αυτοί οι άνθρωποι, είναι φτιαγμένοι από μπρούτζο!".

Ξαφνικά, του ήρθε συμπληρωματικά μια άλλη σκέψη που τον έκανε να βάλει σχεδόν τα γέλια.

"Ο Ναπολέοντας, οι Πυραμίδες, το Βατερλώ από τη μια μεριά κι από την άλλη μια κοντή γριούλα σαραβαλιασμένη, χήρα δημοσίου υπαλλήλου, μια σιχαμερή τοκογλύφος που έχει ένα σεντούκι ταπετσαρισμένο με κόκκινο δέρμα κάτω απ' το κρεβάτι της -πώς να το καταπιεί αυτό το πράγμα ακόμα κι ο Πορφυρής Πετρόβιτς, πώς να το χωνέψει; Δεν του το επιτρέπει η αισθηματική πλευρά: "θα

σερνότανε ποτέ ο Ναπολέοντας κάτω απ' το κρεβάτι μιας γριούλας;" Αηδίες!" Ήτανε μερικές στιγμές που ένιωθε πως παραμίλαγε σχεδόν και τον πλημμύριζε μια έξαρση πυρετική.

"Η γριά είναι ένα τίποτα!", σκεφτότανε πυρετικά, με έξαψη. "Ας δεχτούμε μάλιστα πως ήτανε και λάθος -δεν πρόκειται γι' αυτή. Η γριά ήτανε μόνο μια κακιά στιγμή. Εκείνο που επιζητούσα ήτανε να ξεπεράσω τον φραγμό όσο το δυνατόν νωρίτερα... δε σκότωσα ένα πλάσμα ανθρώπινο αλλά δολοφόνησα μιαν αρχή, την αρχή. Τη σκότωσα την αρχή, αλλά δε στάθηκα ικανός να περάσω αντίπερα κι έμεινα στην ίδια όχθη... Το μόνο που μπόρεσα να κάνω ήτανε ο φόνος. Και πάλι, ούτε και σ' αυτό τα κατάφερα καλά, κατά πως φαίνεται. Η ηθική αρχή; Γιατί πριν από λίγο εκείνος ο χαζός ο Ραζουμίχιν τα 'βαλε με τους σοσιαλιστές; Είναι άνθρωποι φιλόπονοι και πρακτικοί, δουλεύουνε για την "παγκόσμια ευτυχία"... Όχι, όχι, η ζωή μου δόθηκε μόνο μια φορά για πάντα και δε θέλω να περιμένω κείνη την "παγκόσμια ευτυχία". Θέλω να ζήσω τη ζωή μου, αλλιώς καλύτερα να μη ζήσω. Τί έκανα δηλαδή; Το πολύ-πολύ να πείς ότι θέλησα να προσπεράσω βλέποντας μια μητέρα πεινασμένη και σφίγγοντας το ρούβλι μου στην τσέπη μου αναμένοντας την "παγκόσμια ευτυχία".

"Εισφέρω και γω, σου λένε, το λιθαράκι μου στο οικοδόμημα της παγκόσμιας ευτυχίας κι αυτό μου φτάνει για να έχω τη συνείδηση μου ήσυχη!". Χα! χα! Και μένα γιατί με ξεχάσατε; Έχω μόνο μια ζωή και θέλω να τη ζήσω και γω... Εχ, είμαι μια ψείρα του αισθητισμού και τίποτα παραπάνω", πρόσθεσε ξαφνικά ξεσπάζοντας σε γέλια σαν τρελλός. "Ναι, είμαι πραγματικά μια ψείρα", συνέχισε κολλώντας σ' αυτή τη σκέψη με μια άγρια χαρά, διερευνώντας τη, διασκεδάζοντας με όλες τις πλευρές της. "Και είμαι ψείρα πρώτα-πρώτα γιατί κάθομαι τούτη τη στιγμή και σκέφτομαι πάνω στο γεγονός ότι είμαι ψείρα. Δεύτερον γιατί έναν ολόκληρο μήνα δεν άφηνα σε ησυχία τη θεία Πρόνοια καλώντας την για μάρτυρα ότι πήρα την απόφαση να κάνω αυτό το πράγμα όχι για το τομάρι μου, ούτε για την ευχαρίστηση μου, αλλά γιατί είχα να επιτελέσω έναν υπέροχο και ωφέλιμο σκοπό -χα! α! Τρίτον γιατί έθεσα σαν αρχή να το κάνω όσο το δυνατό πιο δίκαια τηρώντας με ακρίβεια τα μέτρα, τα σταθμά και την αριθμητική: Απ' όλες τις ψείρες διάλεξα την πιο βλαβερή και σκοτώνοντας την είχα τον σκοπό να της πάρω όσα ακριβώς μου χρειαζόνταν για να κάνω τα πρώτα μου βήματα, ούτε περισσότερα, ούτε λιγότερα (τα υπόλοιπα θα πήγαιναν στο μοναστήρι, όπως όριζε στη διαθήκη της, χα! χα!). Ναι, ναι, ψείρα είμαι οπωσδήποτε", πρόσθεσε τρίζοντας τα δόντια του, "πιο σιχαμερή από την ψείρα που σκότωσα γιατί το προαισθανόμουνα απ' τα πριν ότι θα το 'λεγα αυτό στον εαυτό μου όταν θα την είχα πια σκοτώσει. Υπάρχει τίποτα που να μπορεί να συγκριθεί μ' αυτή τη φρίκη; Τί ποταπότητα! Τί προστυχιά! Ω! Ω! Πώς τον καταλαβαίνω τον "Προφήτη" που καβάλα στ' άλογο του σαλεύει τη σπάθα του! Το θέλει ο Αλλάχ, υπάκουσε και υποτάξου "τρεμουλιάρικο" πλάσμα! Έχει δίκιο, έχει δίκιο ο Προφήτης όταν στήνει κάπου σ' έναν δρόμο μια γερή πυροβολαρχία και ρίχνει πάνω σε δικαίους και αδίκους χωρίς να καταδέχεται να δώσει εξηγήσεις σε κανέναν. Υπάκουσε τρεμουλιάρικο πλάσμα και πρόσεχε μη

θελήσεις τίποτα γιατί δεν είναι δική σου δουλειά το να θέλεις. Ω! Ποτέ, ποτέ μου δε θα συχωρέσω την καταραμένη αυτή γριά!".

Τα μαλλιά του ήτανε μούσκεμα στον ιδρώτα, τα χείλη του είχανε στεγνώσει κι έτρεμαν, το βλέμμα του έμενε στυλωμένο πάνω στο ταβάνι, ακίνητο.

"Η μητέρα μου, η αδελφή μου -πόσο τίς αγαπούσα! Πώς γίνεται να τίς μισώ τώρα; Ναι, τίς μισώ, τίς μισώ με όλη μου την ύπαρξη και δε μπορώ να τις υποφέρω κοντά μου... Την ώρα που πλησίασα κι αγκάλιασα τη μητέρα... το θυμάμαι... Να την αγκαλιάζεις και να σκέφτεσαι ότι αν το 'ξερε... Να της το πω λοιπόν; Είμαι ικανός να το κάνω. Χμ... Πρέπει κι αυτή να είναι σαν κι εμένα", πρόσθεσε, κάνοντας μια προσπάθεια για να συγκεντρώσει τις σκέψεις του σα ν' αγωνιζότανε ν' απομακρύνει το παραλήρημα που τον κυριεύε. "Ω, πόσο τη μισώ τώρα τη γριά! Μου φαίνεται πως θα την ξανασκότωνα αν ξαναγύριζε στη ζωή. Δύστυχη Ελισάβετ! Γιατί να βρεθεί εκεί μέσα; Παράξενο! Μόλις που τη σκέφτομαι αυτή, λες και δεν τη σκότωσα!... Ελισάβετ! Σόνια!... Φτωχούλες, τόσο ταπεινές, τόσο ήσυχες, με τόση γλύκα στα μάτια!... Αγαπημένα πλάσματα! Γιατί δεν κλαίνε; Γιατί δε βογγάνε; Προσφέρουν τα πάντα... και κοιτάζουνε γλυκά και ήρεμα... Σόνια, Σόνια, γλυκιά μου Σόνια!".

Έχασε τις αισθήσεις του και του φάνηκε παράξενο που δε θυμόταν πια πως έγινε και βρέθηκε στον δρόμο... Είχε νυχτώσει για καλά. Το σκοτάδι γινόταν πιο πηχτό και τ' ολόγιομο φεγγάρι έλαμπε όλο και πιο δυνατά, αλλά η ατμόσφαιρα ήτανε αποπνικτική. Ένα σωρό κόσμος κυκλοφορούσε στους δρόμους. Εργάτες και υπάλληλοι γύριζαν στα σπίτια τους, ενώ άλλοι έκαναν βόλτες. Στον αγέρα απλωνότανε μια μυρουδιά από ασβέστες, σκόνες και σαπισμένα νερά.

Ο Ρασκόλνικωφ βάδιζε λυπημένα, βυθισμένος σε σκέψεις, θυμότανε πολύ καλά ότι βγήκε απ' το δωμάτιο του με κάποιο σκοπό, ότι είχε μια επείγουσα δουλειά, αλλά δε μπορούσε να θυμηθεί τί ακριβώς ήτανε αυτό.

Ξαφνικά, στάθηκε, σταμάτησε βλέποντας κάποιον, στ' απέναντι πεζοδρόμιο, που του 'κανε ένα νόημα κουνώντας το χέρι του. Πέρασε απέναντι για να πάει κοντά του, εκείνος όμως έκανε απότομα μεταβολή και συνέχισε τον δρόμο του σα να μην είχε γίνει τίποτα, με το κεφάλι του σκυφτό, χωρίς να γυρίσει να κοιτάξει πίσω του και χωρίς να μπορείς να πεις ότι του είχε κάνει νόημα. "Μα, για στάσου, μήπως έκανα λάθος;", αναρωτήθηκε πηγαίνοντας πίσω του. Πριν να κάνει όμως δέκα βήματα τον αναγνώρισε και τον πλημμύρισε ο τρόμος: Ήτανε πάλι εκείνος ο άγνωστος που φορούσε την καμιζόλα και βάδιζε ξανά σκυφτός. Ο Ρασκόλνικωφ τον ακολούθησε από μακριά. Χτυπούσε δυνατά η καρδιά του. Μπήκανε σ' ένα στενό δρομάκι, αλλά ο άγνωστος δε γύρισε να κοιτάξει πίσω του. "Το ξέρει τάχα πως τον παρακολουθώ;", σκέφτηκε ο Ρασκόλνικωφ. Ο άγνωστος μπήκε στην αυλόπορτα ενός μεγάλου σπιτιού. Ο Ρασκόλνικωφ προχώρησε γρήγορα-γρήγορα κατά την πόρτα κι άρχισε να κοιτάζει:

"Δε θα γυρίσει πίσω του αυτός ο άνθρωπος, δε θα του πεί κάτι;".

Πραγματικά, όταν πέρασε εκείνος τη στοά της αυλόπορτας και βγήκε στην αυλή, γύρισε ξαφνικά το κεφάλι του και του έκανε το ίδιο νόημα με το χέρι. Ο Ρασκόλνικωφ μπήκε αμέσως στη στοά της αυλόπορτας, αλλά βγαίνοντας στην

αυλή, είδε πως ο άγνωστος δεν υπήρχε, θα πρέπει ν' ανέβηκε απ' την πρώτη σκάλα, δεξιά. Όρμησε πίσω του. Κι αλήθεια, δυο πατώματα πιο πάνω, ακουγότανε ακόμα κάποιος που ανέβαινε αργά-αργά, με βήματα κανονικά. Παράξενο! Σα να τη γνώριζε αυτή τη σκάλα! Να το παράθυρο στο πρώτο πάτωμα: Από τα τζάμια του, περνούσε το φως του φεγγαριού, μυστηριακό και λυπημένο. Να και το δεύτερο πάτωμα. Μπα! Είναι το διαμέρισμα όπου δούλευαν εκείνοι οι μπογιατζήδες! Πώς δεν το γνώρισε το σπίτι; Τα βήματα του αγνώστου, που ανέβαινε μπροστά απ' αυτόν, έπαψαν ν' ακούγονται.

"Κάπου θα σταμάτησε ή θα κρύφτηκε". Να και το τρίτο πάτωμα! "Θ' ανεβώ πάρα πάνω; Τί σιωπή! Κι είναι τόσο τρομαχτική αυτή η σιωπή!". Συνέχισε ωστόσο ν' ανεβαίνει. Ο θόρυβος που έκαναν τα βήματα του τον φόβιζε και τον πλημμύριζε με αγωνία "θεέ μου! Τί σκοτεινά που είναι εδώ μέσα! Σίγουρα ο άγνωστος κρύφτηκε κάπου, σε μια γωνιά. Α! Το διαμέρισμα απέναντι στο κεφαλόσκαλο είναι ορθάνοιχτο!". Σκέφτηκε μια στιγμή κι ύστερα μπήκε μέσα. Ο προθάλαμος ήτανε πολύ σκοτεινός και έρημος -δεν υπήρχε ψυχή, σα να είχανε μετακομίσει. Αθόρυβα, πατώντας στα νύχια των ποδιών του, μπήκε στο σαλόνι που λουζόταν απ' το πεντακάθαρο φως του φεγγαριού.

Όλα ήτανε ακόμα στη θέση τους, όπως τότε: Τα καθίσματα, ο καθρέφτης, το ντιβάνι και οι εικόνες με τα κάδρα τους. Απ' τα παράθυρα κοίταζε ένα φεγγάρι πελώριο, ολοστρόγγυλο και χαλκοκόκκινο. "Από το φεγγάρι είναι όλη τούτη η σιγή" σκέφτηκε ο Ρασκόλνικωφ. "Σίγουρα θα προσπαθεί τώρα να λύσει κάποιο αίνιγμα!". Στάθηκε και περίμενε. Περίμενε πολύ ώρα κι όσο πιο ήρεμο φαινόταν το φεγγάρι τόσο πιο δυνατά χτυπούσε η καρδιά του, σε σημείο που να τον πονάει πια. Και η σιγή ήτανε πάντα ίδια! Ξαφνικά άκουσε κάτι σαν τρίξιμο, σα να είχε κάποιος σπάσει ένα ξυλαράκι κι αμέσως ύστερα ξανάγινε σιωπή! Μια μύγα πετάχτηκε κι άρχισε να βομβίζει θρηνητικά πάνω στο τζάμι. Την ίδια στιγμή είδε να κρέμεται στη γωνιά, ανάμεσα στο ντουλαπάκι και στο παράθυρο, κάτι σαν γυναικείο παλτό. "Τί γυρεύει αυτό το παλτό εδώ; Τότε δεν υπήρχε!". Πλησίασε σιγά-σιγά και κατάλαβε πως κάποιος κρυβότανε πίσω απ' αυτό το παλτό. Το παραμέρισε πολύ προσεχτικά και είδε πως υπήρχε μια καρέκλα. Και πάνω στην καρέκλα καθότανε η γριά κουλουριασμένη, με το κεφάλι πολύ σκυφτό, έτσι που να μη μπορεί να ιδεί το πρόσωπο της. Ωστόσο αυτή ήτανε. Στάθηκε για λίγο όρθιος, δίπλα της. "Φοβάται", σκέφτηκε ο Ρασκόλνικωφ και σιγά-σιγά ξεκρέμασε απ' τη θηλιά του παλτού του τον μπαλντά και τη χτύπησε μια φορά στην κορφή του κεφαλιού κι ύστερα άλλη μία. Αλλά παράξενο! Η γριά ούτε σάλεψε καθόλου, λες και ήτανε από ξύλο. Τρόμαξε τότε, έσκυψε από πάνω της κι άρχισε να την κοιτάζει προσεχτικά, εκείνη όμως έγειρε ακόμα πιο πολύ το κεφάλι της. Σκύβει λοιπόν ολότελα, ως το πάτωμα και την κοιτάζει από τα πόδια ως το κεφάλι. Την κοίταξε και παράλυσε απ' τον τρόπο: Η γριά, καθιστή στην καρέκλα, γελούσε αθόρυβα και σφιγγότανε βάφοντας όλα της τα δυνατά για να μην την ακούει αυτός! Ξαφνικά του φάνηκε πως μισάνοιξε η πόρτα της κρεβατοκάμαρας και πως γελούσαν και ψιθύριζαν κι από κεί. Τον έπιασε άγρια λύσσα. Άρχισε να χτυπάει τη γριά με όλη του τη δύναμη στο κεφάλι, αλλά με το κάθε χτύπημα, τα γέλια και

τα ψιθυρίσματα γίνονταν όλο και πιο ξεκάθαρα, ενώ η γριά σπαρτάραγε πια από τα γέλια. Έκανε να φύγει, αλλά το χωλ ήτανε γεμάτο κόσμο τώρα. Η πόρτα που έβγαζε στη σκάλα έμενε ορθάνοιχτη και σ' όλα τα σκαλιά, από πάνω ως κάτω, υπήρχε πλήθος κόσμου και δεν έβλεπες τίποτ' άλλο από κεφάλια... κεφάλια. Τον κοίταζαν όλοι τους κι όλοι φαίνονταν σα να ήθελαν να κρυφτούνε, κι όλοι τους σώπαιναν σα να περίμεναν να γίνει κάτι... Η καρδιά του σφίχτηκε, τα πόδια του δε μπορούσαν να σαλέψουν, σα να ρίζωσαν στο πάτωμα, θέλησε να φωνάξει και ξύπνησε. Πήρε με δυσκολία μια βαθιά ανάσα, αλλά τ' όνειρο του φαινότανε σα να συνεχίζεται: Η πόρτα του ήτανε ορθάνοιχτη και στο κατώφλι στεκότανε ένας εντελώς άγνωστος του άνθρωπος που τον κοίταζε επίμονα. Ο Ρασκόλνικωφ δεν είχε προφτάσει να καλανοίξει τα μάτια του κι αμέσως τα ξανάκλεισε. Ήτανε ξαπλωμένος ανάσκελα, δίχως να σαλεύει καθόλου: "Να συνεχίζεται ακόμα τ' όνειρο μου;", αναρωτήθηκε μισανοίγοντας ξανά τα βλέφαρα του για να ρίξει μια ματιά: Ο άγνωστος στεκότανε ακόμα εκεί, στην ίδια θέση, κι εξακολουθούσε να τον κοιτάζει. Ξαφνικά, πέρασε το κατώφλι, έκλεισε πίσω του την πόρτα με προσοχή, πλησίασε στο τραπέζι, περίμενε λίγο, χωρίς να άρει τα μάτια του από πάνω του και ύστερα κάθισε σιγά κι αθόρυβα σε μια καρέκλα που βρισκότανε μπροστά στο τραπέζι, δίπλα στο ντιβάνι. Έβαλε το καπέλο δίπλα του, πάνω στο πάτωμα, στήριξε τα χέρια στη λαβή του μπαστουνιού του και άφησε το πηγούνι του ν' ακουμπήσει πάνω στα χέρια του.

Ήτανε φανερό πως το 'χε πάρει απόφαση να περιμένει πολλή ώρα. Καθόσο μπορούσε να διακρίνει μέσα απ' τα μισόκλειστα βλέφαρα του, ο άνθρωπος αυτός δεν βρισκότανε στην πρώτη του νεότητα, ήτανε γεροδεμένος και είχε κάτι γένια πυκνά και ολόξανθα, σχεδόν άσπρα...

Πέρασαν δέκα λεπτά. Το φως ήτανε αρκετό ακόμα, αλλά είχε αρχίσει να βραδιάζει.

Στο δωμάτιο βασίλευε απόλυτη σιγή. Από τη σκάλα, δεν ερχότανε κανένας θόρυβος.

Ακουγότανε μονάχα το βόμβισμα μιας μεγάλης μύγας που χτυπιότανε πάνω στο τζάκι. Στο τέλος, άρχισε να του γίνεται ανυπόφορο αυτό το πράγμα. Ανασηκώθηκε απότομα κι έμεινε στο ντιβάνι του καθιστός.

"Ορίστε, λέγετε! Τί ζητάτε;".

"Μα το θεό, το κατάλαβα πως δεν κοιμόσαστε και πως το κάνατε επίτηδες", απάντησε παράξενα ο άγνωστος χαμογελώντας ατάραχα. "Επιτρέψατε μου να παρουσιαστώ;

Αρκαδίας Ιβάνοβιτς Σβιντριγκάιλωφ!".

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

1

"Είναι δυνατό να συνεχίζεται το όνειρο μου;", σκέφτηκε πάλι ο Ρασκόλνικωφ κοιτάζοντας προσεχτικά και δύσπιστα τον απροσδόκητο επισκέπτη του.

"Ο Σβιντριγκάλωφ; Τί ανοησία -δεν είναι δυνατόν!", είπε τέλος φωνάζω. Ο επισκέπτης δε φάνηκε καθόλου απορημένος από τη στάση του. "Ήρθα για δυο λόγους στο σπίτι σας: Πρώτα - πρώτα ήθελα να κάνω προσωπικά τη γνωριμία σας, γιατί από πολύν καιρό ακούω μ' ενδιαφέρον πολύ καλά λόγια για σας. Έπειτα τολμώ να ελπίζω πως δεν θα μου αρνηθείτε τη συνδρομή σας για κάτι που αφορά προσωπικά την αδελφή σας Αβντότια Ρομάνοβνα και τα συμφέροντα της. Αν παρουσιαστώ μπροστά της, δίχως καμιά σύσταση, σίγουρα δε θα με δεχτεί, γιατί είναι προκατειλημμένη εναντίον μου. Αντίθετα με τη συνδρομή σας, υπολογίζω ότι...".

"Απατάσθε αν υπολογίζετε σε μένα", τον διέκοψε ο Ρασκόλνικωφ.

"Επιτρέψτε μου μια ερώτηση. Χτες δεν ήρθανε;".

Ο Ρασκόλνικωφ δεν απάντησε.

"Χτες ήρθανε το ξέρω. Εγώ έφτασα μόλις προχτές. Να λοιπόν τί θέλω να πω πάνω σ' αυτό, Ροντιόν Ρομάνοβιτς. Θεωρώ περιττό να υπερασπίσω τον εαυτό μου, επιτρέψτε μου όμως να σας κάνω μια ερώτηση: Τί ήτανε τέλος πάντων σ' όλα αυτά το ιδιαίτερα εγκληματικό εκ μέρους μου, αν παραμερίσουμε τις προκαταλήψεις κι εξετάσουμε λογικά τα πράγματα;".

Ο Ρασκόλνικωφ εξακολουθούσε να τον κοιτάζει σιωπηλός.

"Κατηγορούμαι ότι κινήγησα ένα νέο κορίτσι μέσα στο ίδιο μου το σπίτι και το προσέβαλα κάνοντας του "απρεπείς προτάσεις". Έτσι δεν είναι; (καθώς βλέπετε προτρέχω της κατηγορίας). Μα, να λάβετε μόνον υπ' όψη σας πως είμαι άνθρωπος κι εγώ και πώς nihil humanum... με μια λέξη είναι ενδεχόμενο να γοητευθώ και να ερωτευθώ (πράγματα που γίνονται βεβαίως έξω από τη θέληση μας) και τότε όλα εξηγούνται με τον πιο απλό τρόπο. Εδώ λοιπόν, βρίσκεται όλο το ζήτημα: Είμαι πραγματικά ένα τέρας ή αντίθετα είμαι εγώ το θύμα; Και τι θύμα μάλιστα! Κοντολογίς όταν πρότεινα στο πρόσωπο που με πυρπολούσε να φύγει μαζί μου για την Αμερική ή την Ελβετία, έτρεφα τα πιο ιερά αισθήματα και μαζί πίστευα πως δημιουργώ την ευτυχία και των δυο μας. Η λογική είναι ο υπηρέτης των παθών μας: Καθώς βλέπετε, το πιο μεγάλο κακό το 'κάνα στον εαυτό μου".

"Δεν είναι αυτό το ζήτημα", διέκοψε ο Ρασκόλνικωφ με αηδία: "Απλώς είσαστε σιχαμένος και είτε έχετε δίκιο, είτε δεν έχετε, δε θέλουμε ν' ακούσουμε τίποτα για σας και σας διώχνουμε. Λοιπόν δεν σας μένει τίποτ' άλλο παρά να μας αδειάσετε τη γωνιά..".

Ο Σβιντριγκάλωφ ξέσπασε ξαφνικά σε γέλια.

"Τέλος πάντων... σείς δεν ξεγελιόσαστε εύκολα", του λέει γελώντας με την καρδιά του. "Είπα για μια στιγμή, να σας τυλίξω, αλλά σείς μπήκατε κατ' ευθείαν στην ουσία".

"Κι ωστόσο εξακολουθείτε να κάνετε εξυπνάδες".

"Ε, και τί μ' αυτό, τί σημασία έχει αυτό", είπε ο Σβιντριγκάλωφ ξεκαρδισμένος στα γέλια, "είναι "bonne guerre"⁶ που λέμε, πονηριά απολύτως νόμιμη... Με διακόψατε όμως; Οπωσδήποτε για να ξαναγυρίσουμε στο θέμα μας, όλες αυτές οι ιστορίες δε θα είχαν γίνει αν δεν τύχαινε εκείνη η σκηνή του κήπου. Η Μάρθα Πετρόβνα...".

"Τη Μάρθα Πετρόβνα λένε πως τη στείλατε στον άλλο κόσμο", τον διέκοψε απότομα ο Ρασκόλνικωφ. "Είναι αλήθεια;"

"Α! τ' ακούσατε κι αυτό; 'Αλλωστε πώς να μην τ' ακούσατε... Πραγματικά, δεν ξέρω τί να σας απαντήσω, αν και σ' αυτό το σημείο έχω απολύτως ήσυχη τη συνείδηση μου. Μη θαρρείτε πώς ανησυχώ καθόλου απ' αυτή τη μεριά. Όλα έγιναν με τάξη και με απόλυτη ακρίβεια. Η ιατρική εξέταση διαπίστωσε αποπληξία από το μπάνιο που έκανε η μακαρίτισσα ύστερα από ένα γερό φαγητό και μian ολόκληρη μπουκάλα κρασί: Βλέπετε δε μπορέσανε ν' ανακαλύψουνε τίποτ' άλλο... Δεν πρόκειται τώρα γι' αυτό, αλλά στο διάστημα του ταξιδιού μου εκεί που καθόμουνα στο βαγόνι, αναρωτήθηκα μερικές φορές μήπως συνετέλεσα και γω σ' αυτό το ...δυστύχημα προκαλώντας της εκνευρισμοί ή κάτι τέτοιο, έβγαλα όμως το συμπέρασμα ότι δεν ήτανε δυνατό να είχε γίνει αυτό το πράγμα."

Ο Ρασκόλνικωφ άρχισε να γελάει.

"Με το δίκιο σας ν' ανησυχείτε".

"Γιατί γελάτε; Για σκεφτείτε το λίγο. Της έδωσα όλο κι όλο δυο καμτσικιές που δεν της αφήσανε σημάδι... Μη με πάρετε παρακαλώ για κυνικό. Ξέρω πολύ καλά πως αυτό είναι άθλιο από μέρους μου, ξέρω όμως το ίδιο καλά πως αυτού του είδους οι ευγένειες, ας πούμε, από μέρους μου, δεν δυσαρεστούσαν καθόλου τη Μάρθα Πετρόβνα. Την ιστορία της αδελφής σας την είχε εκμεταλλευθεί όσο δεν έπαιρνε πια. Τρεις μέρες συνέχεια είχε αναγκαστεί να μένει κλεισμένη στο σπίτι γιατί δεν είχε κανένα πρόσχημα πια να κάνει την εμφάνιση της στην πόλη. Είχε πρήξει τ' αυτιά όλου του κόσμου με κείνο το περίφημο γράμμα (θ' ακούσατε να μιλάνε και γι' αυτό, ε;). Και να που ξαφνικά έρχονται σαν ευλογία από τον ουρανό οι δύο καμουτσικιές! Το πρώτο πράγμα που έκανε, ήτανε να διατάξει να της ζέψουν το αμάξι. Αφήνω κα-; τα μέρος την ευχαρίστηση που αισθάνονται μερικές γυναίκες όταν τίς προσβάλλουν όσο κι αν αυτό τίς στενοχωρεί. Έτσι είναι όλες οι γυναίκες και γενικά όλοι οι άνθρωποι, το θέλουνε πολύ να τους προσβάλλεις -το 'χετε προσέξει; Οι γυναίκες προ πάντων ψοφάνε γι' αυτό το πράγμα. Μπορεί μάλιστα να πεί κανείς ότι δε ζουν χωρίς να τις προσβάλλεις".

⁶ "Καλός πόλεμος".

Ο Ρασκόλνικωφ σκέφτηκε για μια στιγμή να σηκωθεί και να φύγει για να τελειώσει αυτή η κουβέντα, αλλά κάτι σαν περιέργεια και μάλιστα κάποιος υπολογισμός τον κράτησαν εκείνη τη στιγμή.

"Σας αρέσει να μαλώνετε;", τον ρώτησε αφηρημένα.

"Όχι και τόσο", απάντησε ήσυχα ο Σβιντριγκάιλωφ. "Όσο για τη Μάρθα Πετρόβνα δεν καυγαδίσαμε σχεδόν ποτέ. Ζούσαμε πολύ αρμονικά και ήτανε πάντοτε ευχαριστημένη από μένα. Στα επτά χρόνια που περάσαμε μαζί, δυο φορές μεταχειρίστηκα όλο κι όλο τον βούρδουλα (για να μην αναφέρω μια τρίτη, που ήτανε πολύ αμφίβολη). Την πρώτη φορά δυο μήνες μετά τον γάμο μας, όταν πήγαμε στο χτήμα και τη δεύτερη τώρα τελευταία, θα σκεφτήκατε, σίγουρα, πως είμαι τέρας, οπισθοδρομικός, οπαδός της δουλείας. Χε, Χε! Αλήθεια, μια και το 'φέρε η κουβέντα, θυμόσαστε, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, που εδώ και μερικά χρόνια, στον καιρό της "ευρείας δημοσιότητας", ρεζίλεψαν κάποιον ευγενή, δε θυμάμαι τώρα τ' όνομα του, γράφοντας σ' όλες τις εφημερίδες και τα περιοδικά ότι έδειρε μια Γερμανίδα μες στο τραίνο με το κνούτο του; Το θυμόσαστε; Ήτανε, μου φαίνεται, την ίδια χρονιά που έγινε και το "τερατώδες κατόρθωμα" του "Αιώνας". Για θυμηθείτε εκείνη τη δημόσια ανάγνωση των "Αιγυπτιακών Νυχτών"⁷ Τα μαύρα μάτια! Αχ, χρυσή εποχή της νιότης μας! Ε, λοιπόν, ξέρετε ποια είναι η γνώμη μου; Βεβαίως, δεν συμπαθώ καθόλου αυτόν τον κύριο που μαστίγωσε τη Γερμανίδα... τί να τον συμπαθήσεις, μ' όλα ταύτα δε μπορώ να μην παραδεχτώ πως συναντάς κάποτε κάτι "Γερμανίδες" που σε κάνουνε να νιώθεις φαγούρα στα χέρια και όσο προοδευτικός κι αν είσαι, είναι αδύνατον να κρατηθείς. Κανείς δε σκέφτηκε τότε να θέσει έτσι το ζήτημα κι όμως ήτανε ο μόνος τρόπος για να τοποθετηθεί δίκαια".

Με τα τελευταία του λόγια ο Σβιντριγκάιλωφ ξέσπασε και πάλι σε γέλια. Ο Ρασκόλνικωφ ήτανε βέβαιος πια πως είχε να κάνει μ' έναν άνθρωπο αποφασισμένο να κάνει κάτι και πως το μυαλό του δούλευε καλά.

"Δίχως άλλο, θα έχετε να μιλήσετε κάμποσες μέρες με άνθρωπο", του είπε.

"Δεν έχετε άδικο σχεδόν. Σίγουρα απορείτε που είμαι τόσο βολικός, ε;". .

"Απορώ που παραείσαστε βολικός".

"Επειδή δεν προσβλήθηκα με τις απρεπείς ερωτήσεις σας; Γι' αυτό; Μα... γιατί να προσβληθώ; Όπως μ' ερωτήσατε, σας απάντησα" πρόσθεσε με μια εκπληκτική αγαθότητα. "Βλέπετε δε μ' ενδιαφέρει απολύτως τίποτα, μπορεί να πει κανείς", συνέχισε συλλογισμένα. "Ίδίως τώρα, δεν έχω καμιά ασχολία... Άλλωστε, είσαστε ελεύθερος να πιστεύετε πως ήρθα να ζητήσω τη βοήθεια σας μια και πρόκειται για την αδελφή σας μάλιστα -καθώς μόνος μου σας το ανήγγειλα. Μα, σας το λέω καθαρά, αισθάνομαι φοβερή πλήξη. Αυτές μάλιστα τις τρεις μέρες τόσο πολύ σκυλοβαρέθηκα, ώστε είμαι ευτυχής που σας βλέπω. Μη θυμώνετε,

⁷ Σε κάποια φιλανθρωπική γιορτή, μια κυρία διάβασε τη νουβέλα του Πούσκιν "Αιγυπτιακές Νύχτες" που περιγράφει με τολμηρότητα -για την εποχή- μια ερωτική συνάντηση ενός είδους αράχνης που καταβροχθίζει το αρσενικό μετά την ερωτική πανδαισία. Δημιουργήθηκε σκάνδαλο και η εφημερίδα "Αιών" επετέθη δριμύτητα καυτηριάζοντας αυτές τις εκδηλώσεις.

Ροντιόν Ρομάνοβιτς, και σείς έχετε ένα ύφος πάρα πολύ παράξενο. Πάρτε το όπως θέλετε, αλλά κάτι σας τρώει, και ειδικά πυρά, όχι βέβαια αυτή τη στιγμή, αλλά γενικά τον τελευταίο καιρό... Ελάτε, μην κατσουφιάζετε, δε θα ξαναμιλήσω. Δεν είμαι και τόσο πια αρκούδα, όσο νομίζετε!".

Ο Ρασκόλνικωφ τον κοίταξε κατσουφιασμένα.

"Ίσως να μην είσαστε καθόλου αρκούδα. Έχω μάλιστα την εντύπωση πως ανήκετε στην καλή κοινωνία, ή τουλάχιστον πως ξέρετε να φερθείτε καθώς πρέπει όταν χρειάζεται"

"Αλήθεια, δε μ' ενδιαφέρει κανενός η γνώμη", απάντησε ο Σβιντριγκάιλωφ με ξερό και κάπως υπεροπτικό ύφος. "Γιατί λοιπόν να μη σαχλαμαρίσω λίγο, αφού μάλιστα ταιριάζει η σαχλαμάρα με το κλίμα μας... προ πάντων όταν έχει κανείς μια φυσική κλίση γι' αυτό το πράγμα;" πρόσθεσε ξαναγελώντας.

"Ωστόσο έχω ακουστά πως έχετε ένα σωρό γνωριμίες εδώ. Δεν είσαστε δίχως καλές σχέσεις, καθώς λένε. Έτσι, αναρωτιέμαι τί ήρθατε να κάνετε εδώ αν δεν έχετε κανένα σκοπό".

"Έχετε δίκιο, γνωρίζω πολύ κόσμο", είπε ο Σβιντριγκάιλωφ αποφεύγοντας να απαντήσει στην κυρίως ερώτηση. "Συνάντησα κιόλας πολλά πρόσωπα αυτές τις τρεις ημέρες που βρίσκομαι εδώ Γνωρίζω πολλούς και με γνωρίζουν πολλοί, καθώς φαίνεται. Είμαι αρκετά καλά ντυμένος, δεν είναι έτσι, Και φαίνομαι ευκατάστατος.

Η κατάργηση των δούλων δε με πείραξε, μια και τα χτήματα μου είναι κυρίως δάση και βοσκοτόπια, τα εισοδήματα μου τα 'χω πάντοτε. Αλλά, δε θα ξαναπάω εκεί πέρα, πάντα τους βαριόμουνα αυτούς τους ανθρώπους. Τρεις μέρες τώρα γυρίζω εδώ και κεί, και δεν πήγα ακόμα να ιδώ κανέναν. Αλλά είναι και πόλη τούτο δω το πράγμα;

Για πείτε μου, σας παρακαλώ, πώς κατάντησε έτσι; Πόλη γραφειοκρατών και φοιτητών θεολογίας;

"Πολλά, πάρα πολλά πράγματα, μου ξεφύγανε όταν περιδιάβαζα κάποτες σ' αυτή την πόλη, εδώ κι οχτώ χρόνια... Τώρα πια δε βασιζομαι παρά στην ανατομία".

"Σε ποιάν ανατομία;"

"Όλες αυτές οι λέσχες, τα ρεστωράν Ντυσώ, τα κέντρα διασκεδάσεως στο νησάκι Γιελάγκιν, ακόμα κι όλη αυτή η πρόοδος, αν θέλετε... Ε, όλα αυτά μπορούν να κάνουν και χωρίς εμένα", συνέχισε μη δίνοντας και πάλι σημασία στην ερώτηση του Ρασκόλνικωφ. "Κι έπειτα, αξίζει τον κόπο να κάνεις τον χαρτοκλέφτη;"

"Ωστε έχετε κάνει και χαρτοκλέφτης;"

"Πώς να μην έχω κάνει; Ήμαστε μια ολόκληρη παρέα από καθώς πρέπει, κατά τα άλλα, ανθρώπους -άνε οχτώ χρόνια από τότε- που δεν ξέραμε πώς να σκοτώσουμε τον καιρό μας, και όλοι μας, ξέρετε, είχαμε πολύ καλούς τρόπους, κι ανάμεσα μας ήτανε ποιητές και μεγάλοι κεφαλαιούχοι. Γενικά, άλλωστε, στη ρωσική μας κοινωνία, εκείνοι που έχουν τους καλύτερους τρόπους είναι όλοι τους παλιάνθρωποι. Το 'χετε προσέξει; Εγώ, ξέπεσα στην επαρχία. Παρά λίγο όμως να με χώσουνε για χρέη μέσα, με είχε τυλίξει ένας βρωμο-Έλληνας από το Νιεζίν. Τότε παρουσιάστηκε η Μάρθα Πετρόβνα. Παζάρεψε με τον δανειστή μου

και με εξαγόρασε για τριάντα χιλιάδες ρούβλια (χρωστούσα όλα κι όλα 70 χιλιάδες). Την ξόφλησα μ' ένα νόμιμο γάμο και με πήρε μαζί της στο χωριό, σα να είχε βάλει στο χέρι κάποιο θησαυρό. Ήτανε πέντε χρόνια πιο μεγάλη από μένα και με αγαπούσε πολύ. Εφτά ολόκληρα χρόνια δεν το κούνησα από κεί. Σημειώστε όμως ότι κράτησε σε όλη της τη ζωή το γραμματίο που είχα υπογράψει στον Έλληνα για τις 30 χιλιάδες ρούβλια και το 'χε εξαγοράσει με άλλο όνομα. Έτσι αν έκανα ν' αποτινάξω τον ζυγό θα μπορούσε να με χάσει αμέσως μέσα. Και μη νομίζετε πως θα δίσταζε να κάνει κάτι τέτοιο. Οι γυναίκες τα συμβιβάζουν μια χαρά αυτά τα πράγματα".

"Κι αν δεν υπήρχε το γραμματίο θα της το είχατε σκάσει;"

"Δεν ξέρω τί να σας απαντήσω. Αυτό το χαρτί δε με ενοχλούσε καθόλου. Δεν είχα καμιά διάθεση να πάω πουθενά. Η Μάρθα Πετρόβνα μάλιστα επειδή έβλεπε πως έπληττα μου πρότεινε από μόνη της δυο φορές να πάω λίγο στο εξωτερικό. Ε, λοιπόν όχι. Είχα ξαναπάει έξω και πάντα μ' έπιανε ναυτία. Όχι πως ήτανε άσχημα αλλά... τί τα θέλετε, εκείνη η ανατολή, ο κόλπος της Νεάπολης, η θάλασσα! Κοιτάζεις αυτά τα τοπία και πλακώνεται η καρδιά σου. Όχι, καλύτερα να μένεις στον τόπο σου. Εδώ τουλάχιστον τα φορτώνεις όλα στους άλλους και βγαίνει ο εαυτός σου λάδι. Ίσως βέβαια αυτή τη στιγμή να πήγαινα στον Βόρειο Πόλο ευχαρίστως γιατί j'ai le vin mauvais και το πιωτό μ' αηδιάζει, αλλά δε μου μένει πια και τίποτ' άλλο έξω απ' το πιωτό. Δοκίμασα. Αλήθεια λένε πως την ερχόμενη Κυριακή ο Μπέργκ θα απογειωθεί από το πάρκο Γιουσουλφ μ' ένα μεγάλο αερόστατο και δέχεται λέει να πάρει μαζί του και ταξιδιώτες που θα πλήρωναν ένα ποσό".

"Τί; θα φεύγατε με το αερόστατο,"

"Εγώ; Όχι. Έτσι ρώτησα...", μουρμούρισε ο Σβιντριγκάιλωφ, που πραγματικά είχε γίνει σκεφτικός. Κάνω άσχημο μεθύσι.

"Μα τι γυρεύει τελικά;", αναρωτιότανε ο Ρασκόλνικωφ.

"Όχι, δε μ' ενοχλούσε καθόλου κείνο το χαρτί", συνέχισε ο Σβιντριγκάιλωφ, "από μόνος μου δεν το 'θελα να φύγω από το χτήμα. Εδώ κι ένα χρόνο ακριβώς η Μάρθα Πετρόβνα μου επέστρεψε το γραμματίο, την ημέρα της γιορτής μου, και μάλιστα μου 'δωσε από πάνω κι ένα σεβαστό ποσό σα δώρο. Είχε περιουσία. "Βλέπεις τι εμπιστοσύνη σου έχω, Αρκάδιε Ιβάνοβιτς"; Έτσι μου είπε. Δεν το πιστεύετε πως μου το είπε ακριβώς; Να ξέρετε όμως πως είχα γίνει σπουδαίος χτηματίας και με παραδέχονται όλοι στα μέρη μας. Εξ άλλου έφερνα και πολλά βιβλία. Στην αρχή η Μάρθα Πετρόβνα συμφωνούσε, έπειτα όμως άρχισε να πιστεύει πως θα πάθαινα υπερκόπωση από το πολύ διάβασμα...".

"Νομίζω πως θα πήξετε τώρα δίχως τη Μάρθα Πετρόβνα".

"Εγώ; Ίσως... Πολύ πιθανό. Μια και το φέρνει η κουβέντα, πιστεύετε σε φαντάσματα;"

"Ποια φαντάσματα;"

"Στα συνηθισμένα φαντάσματα, ποια άλλα;"

"Εσείς πιστεύετε;"

"Και ναι και όχι, pour vous plaire"⁸. Δηλαδή όχι ακριβώς, παραπάει".

"Βλέπετε φαντάσματα;".

Ο Σβιντριγκάιλωφ τον κοίταξε παράξενα.

"Η Μάρθα Πετρόβνα δεν παύει να με επισκέπτεται", μουρμούρισε.

Έκανε μια παράξενη γκριμάτσα που έμοιαζε με χαμόγελο, "Πώς δηλαδή σας επισκέπτεται;".

"Έχει έρθει ίσαμε τώρα τρεις φορές. Την πρώτη ήτανε την ίδια μέρα που τη θάψαμε, μια ώρα μετά την επιστροφή μας από το νεκροταφείο, μια μέρα πριν φύγω για την Πετρούπολη. Τη δεύτερη μου παρουσιάστηκε προχτές, στο ταξίδι, κατά τα χαράματα, στον σταθμό Μαλάρια Βισέρα και την τρίτη μόλις πριν από δυο ώρες στο δωμάτιο που μένω. Ήμουνα ολομόναχος".

"Είσαστε ξύπνιος;".

"Απολύτως! Και τις τρεις φορές ήμουνα ξύπνιος. Έρχεται, μιλάει ένα λεπτό και ξαναφεύγει από την πόρτα, πάντοτε από την πόρτα. Μου φαίνεται μάλιστα πως ακούω και τα βήματα της".

"Παράξενο, το φαντάστηκα όμως πως κάτι τέτοιο έπρεπε να σας συμβαίνει", είπε άθελα του ο Ρασκόλνικωφ. Κι αμέσως απόρησε με τα ίδια του τα λόγια. Ήτανε πολύ αναστατωμένος.

"Μπάαα! Πώς το φανταστήκατε;" ρώτησε κατάπληκτος ο Σβιντριγκάιλωφ. "Είναι δυνατόν; Ε, λοιπόν, τα βλέπετε; Καλά δεν το 'πα εγώ πως έχουμε κάτι κοινό εμείς οι δυο;".

"Δεν είπατε ποτέ τέτοιο πράγμα", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ εκνευρισμένα.

"Δεν το 'πα;".

"Όχι!".

"Νόμιζα πως το είπα. Πριν από λίγο, όταν μπήκα στο δωμάτιο σας και σας είδα ξαπλωμένο να κάνετε τον κοιμισμένο με τα μάτια κλειστά είπα μέσα μου: "Αυτός είναι!"".

"Τί πάει να πεί: "Αυτός είναι", τί εννοείτε;", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ.

"Τί εννοώ; Πραγματικά, δεν ξέρω...", μουρμούρισε ο Σβιντριγκάιλωφ με αμηχανία. Σώπασαν για λίγο και κοιτάχτηκαν κατάματα.

"Όλα αυτά είναι βλακείες", είπε ο Ρασκόλνικωφ με μανία. "Τί σας λέει όταν έρχεται;".

"Αυτή; Φαντασθείτε ότι μου λέει τα πιο ασήμαντα πράγματα και είναι να τα χάνει κανείς μαζί της -αυτό ακριβώς με κάνει έξω φρενών. Την πρώτη φορά που έκανε την εμφάνιση της ήμουνα πολύ κουρασμένος: Η νεκρώσιμη ακολουθία, η εκφορά, το τραπέζι της παρηγοριάς. Τέλος βρέθηκα μόνος μου μέσα στο γραφείο κι άναψα ένα πούρο ονειροπολώντας. Ξαφνικά, άνοιξε την πόρτα και μπήκε. "Ε, Αρκάδιε Ιβάνοβιτς, μου λέει, με τις σκοτούρες που είχες σήμερα ξέχασες να κουντίσεις το μεγάλο ρολόι της τραπεζαρίας". Πραγματικά, εδώ και επτά χρόνια εγώ το κούντιζα αυτό το ρολόι κάθε βδομάδα κι όταν τύχαινε να το ξεχάσω, ερχότανε πάντα και μου το θύμιζε. Την άλλη μέρα πήρα το τραίνο για να 'ρθω

⁸ "Για το χατήρι σας αν προτιμάτε".

εδώ. Την αυγή ήμουνα στον σταθμό. Όλη τη νύχτα λαγοκοιμόμουνα ξεθεωμένος απ' την κούραση κι έκλειναν τα μάτια μου μόνα τους. Ήπια έναν καφέ. Ξαφνικά βλέπω τη Μάρθα Πετρόβνα που ήρθε και κάθησε δίπλα μου με μια τράπουλα στα χέρια. "Αρκάδιε Ιβάνοβιτς, μου λέει, θέλεις να ιδείς τί λένε τα χαρτιά για το ταξίδι σου;". Η γυναίκα μου ήτανε γνωστή σα σπουδαία χαρτορίχτρα. Τώρα λυπάμαι που δεν την άφησα να μου τα ρίξει, τότε όμως το 'βαλα στα πόδια κατατρομαγμένος. Εξ άλλου εκείνη τη στιγμή χτυπούσε το καμπανάκι για να ξεκινήσει το τραίνο. Σήμερα, πάλι, εκεί που καθόμουνα με το στομάχι βαρύ έπειτα από ένα απαίσιο φαγητό, σ' ένα βρωμορεστωράν, καθώς κάπνιζα, να σου η Μάρθα Πετρόβνα. Αυτή τη φορά ήτανε ντυμένη μ' ένα κατακαίνουργιο μεταξωτό φόρεμα, πράσινο και με μεγάλη ουρά.

"Καλημέρα, Αρκάδιε Ιβάνοβιτς", μου λέει. "Πώς σου φαίνεται το καινούργιο μου φόρεμα; Η Ανίσκα δεν μπορεί να φτιάξει τέτοιο". (Η Ανίσκα είναι μια μοδίστρα του χωριού μας που έμαθε την τέχνη στη Μόσχα. Νόστιμη κοπέλα). Γυρίζει γύρω-γύρω απ' όλες τις μεριές. Έριξα μια ματιά στο φουστάνι κι έπειτα την κοίταξα στα μάτια.

"Δεν είναι ανάγκη Μάρθα Πετρόβνα, της λέω, να κάνεις τον κόπο και να 'ρχεσαι να μου μιλάς γι' αυτά τα μικροπράγματα!". "Αχ, θεέ μου, έκανε, δε μπορώ δηλαδή ν' ανησυχήσω ένα λεπτό;". Τότε της λέω για να την πειράξω: "Μάρθα Πετρόβνα θα ξαναπαντρευτώ...". "Αυτό είναι δικός σου λογαριασμός, Αρκάδιε Ιβάνοβιτς, αλλά δεν είναι καθόλου σωστό να ξαναπαντρευτείς προτού καλά-καλά να θάψεις τη γυναίκα σου. Και αν ακόμα θα διαλέξεις την καλύτερη γυναίκα θα δυστυχήσεις και εσύ και κείνη και θα γίνετε ο περίγελος του κόσμου". Μ' αυτές τις λέξεις πήρε το καπέλο της και μου φάνηκε μάλιστα πως άκουσα το θρόισμα της ουράς του φουσττανιού της. Δεν είναι ανοησίες όλα αυτά;".

"Ναι, και άλλωστε δεν αποκλείεται να λέτε ψέματα".

"Σπάνια λέω ψέματα", είπε ο Σβιντριγκάιλωφ συλλογισμένα, σα να μην είχε προσέξει τη χοντράδα του Ρασκόλνικωφ.

"Και ως τώρα δεν είχατε ιδεί φαντάσματα;".

"Είδα μια φορά, εδώ και έξη χρόνια. Είχα έναν υπηρέτη δουλοπάροικο, τον Φίλιππο, κι αμέσως μετά την ταφή του του φώναξα αφηρημένα: "Φίλιππε την πίπα μου". Μπήκε και πήγε κατ' ευθείαν στην εταζέρα όπου ήτανε αραδιασμένες οι πίπες μου. Ήμουνα καθισμένος και σκέφτηκα: "Με εκδικείται", γιατί, λίγη ώρα προτού πεθάνει, είχαμε τσακωθεί. "Πως τολμάς και παρουσιάζεσαι μπροστά μου μ' αυτό το τρύπιο μανίκι; Χάσου από δω τιποτένιε", του φώναξα. Γύρισε την πλάτη του κι έφυγε. Από τότε δεν ξαναπαρουσιάστηκε πια. Δεν είπα τότε τίποτα στη Μάρθα Πετρόβνα, ήθελα να κάνω πρώτα ένα τρισάγιο για την ψυχή του, ντράπηκα όμως και δεν το 'κάνα".

"Να πάτε σ' ένα γιατρό".

"Το ξέρω ότι είμαι άρρωστος, δεν είναι ανάγκη να μου το πείτε σείς αν και δε μπορώ να καταλάβω τί είδους αρρώστια έχω. Κατά τη γνώμη μου είμαι πέντε φορές καλύτερα από σας. Δε σας ρώτησα όμως να μου πείτε αν πιστεύετε ή όχι ότι παρουσιάζονται φαντάσματα, αλλά αν πιστεύετε πως υπάρχουν".

"Όχι, δεν το πιστεύω!", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ κάπως οργισμένα.

"Τί λένε συνήθως;", μουρμούρισε ο Σβιντριγκάιλωφ, σαν να μιλούσε στον εαυτό του κοιτάζοντας λίγο πλάγια, με το κεφάλι ελαφρά σκυμμένο. Σου λένε: "Είσαι άρρωστος. Συνεπώς αυτό που βλέπεις δεν είναι παρά εφιάλτης". Κι όμως δεν είναι απολύτως λογικό αυτό. Συμφωνώ πως τα φαντάσματα παρουσιάζονται μονάχα στους αρρώστους, αυτό όμως αποδειώνει ότι μπορείς να τα ιδείς μονάχα όταν είσαι άρρωστος και όχι ότι δεν υπάρχουνε αυτά καθ' εαυτά κιόλας".

"Και βέβαια δεν υπάρχουν", επέμενε ο Ρασκόλνικωφ θυμωμένα.

"Αλήθεια, έτσι νομίζετε;", συνέχισε ο Σβιντριγκάιλωφ κοιτάζοντας τον αργά-αργά.

"Ε, λοιπόν, ας κάνουμε τον εξής συλλογισμό (βοηθήστε με λίγο): Τα φαντάσματα είναι, να πούμε, κομμάτια, αποσπάσματα κάποιου άλλου κόσμου. Ο υγιής άνθρωπος, φυσικά, δεν έχει καμιά σχέση μαζί τους γιατί είναι κυρίως άνθρωπος αυτού εδώ του κόσμου και συνεπώς οφείλει να ζει μόνο τη γήινη ζωή του, για την αρμονία και την τάξη. Μόλις όμως αρρωστήσει, μόλις διασαλευτεί αυτή η γήινη φυσιολογική κατάσταση στον οργανισμό του, αρχίζει αμέσως να προβάλλει η πιθανότητα ενός άλλου κόσμου. Κι όσο περισσότερο χειροτερεύει, τόσο πιο πολύ πληθαίνουν οι επαφές του με τον άλλο κόσμο. Έτσι, όταν πια είναι ετοιμοθάνατος, περνάει κατ' ευθείαν από τον έ κόσμο στον άλλο. Έχω σκεφτεί πολύ πάνω σ' αυτό το θέμα. Κι αν πιστεύετε, στην άλλη ζωή, μπορείτε να πιστέψετε και τον συλλογισμό μου".

"Δεν πιστεύω στην άλλη ζωή", είπε ο Ρασκόλνικωφ.

Ο Σβιντριγκάιλωφ έμεινε σκεφτικός.

"Κι αν εκεί κάτω δεν υπάρχουν παρά μόνον αράχνες, ή κάτι παρόμοιο;", είπε άξαφνα.

"Είναι τρελλός", σκέφτηκε ο Ρασκόλνικωφ.

"Φανταζόμαστε πάντα την αιωνιότητα σαν κάτι που δεν μπορούμε να το καταλάβουμε, σαν κάτι το απέραντο... το απέραντο! Και γιατί πρέπει σώνει και καλά να είναι απέραντη; Φαντασθείτε ότι αντί γι' αυτό να είναι μόνο μια μικρή κάμαρα, σαν τα μπάνια που έχουν στα χωριά, κατακαπνισμένα και γιομάτη αράχνες σ' όλες τις γωνιές. Να τη λοιπόν όλη η αιωνιότητα! Εγώ, ξέρετε, έτσι τη βλέπω μερικές φορές".

"Είναι δυνατόν, είναι ποτέ δυνατόν να μη φανταστήκατε κάτι πιο παρήγορο και πιο δίκαιο απ' αυτό;", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ με δυσφορία.

"Πιο σωστό; Ποιος ξέρει; Ίσως αυτό να είναι το πιο σωστό και, ξέρετε, αν περνούσε απ' το χέρι μου έτσι ακριβώς θα την έφτιαχνα την αιωνιότητα", απάντησε ο Σβιντριγκάιλωφ με ένα απροσδιόριστο χαμόγελο.

Μια παγωνιά πλημμύρισε ξαφνικά τον Ρασκόλνικωφ μ' αυτή την τερατώδη απάντηση. Ο Σβιντριγκάιλωφ ανασήκωσε το κεφάλι του, τον κοίταξε επίμονα και ξέσπασε σε γέλια.

"Για σκεφθείτε", φώναξε, "εδώ και μισή ώρα δεν είχαμε ακόμα συναντηθεί, νομίζαμε πως είμαστε εχθροί, ανάμεσα μας υπάρχει κάτι που μένει ακόμα σκοτεινό: Κι' όμως τ' αφήσαμε στην άκρη και ιδέστε με τί είδους φιλολογία

μπλέξαμε. Δε σας είπα λοιπόν την αλήθεια όταν ισχυριζόμουν πως είμαστε δυο φρούτα πεσμένα από το ίδιο δέντρο;".

"Με συγχωρείτε", είπε ο Ρασκόλνικωφ νευριασμένα, "με συγχωρείτε. Σας παρακαλώ να μου εξηγήσετε χωρίς αργοπορία, για ποιο λόγο μου κάνατε την τιμή να με επισκεφθείτε και... και... είμαι βιαστικός... πρέπει να φύγω".

"Αφού είναι έτσι, να σας εξηγήσω. Η αδελφή σας Αβντόντια Ρομάνοβνα πρόκειται να πατρευτεί τον κύριο Πιότρ Πετρόβιτς Λούζιν, ε;".

"Δε θα μπορούσατε ν' αποφύγετε κάθε συζήτηση για την αδελφή μου και να μην αναφέρετε καθόλου τ' όνομα της; Δεν καταλαβαίνω μάλιστα πώς τολμάτε και μιλάτε μπροστά μου γι' αυτήν, αν είσαστε πραγματικά ο Σβιντριγκάιλωφ".

"Μα, πώς γίνεται να μην την αναφέρω, αφού ήρθα μόνο γι' αυτήν να σας μιλήσω;".

"Ας είναι, λέγετε λοιπόν, αλλά γρήγορα".

"Πρόκειται για τον κ. Λούζιν που, καθώς ξέρετε, είναι συγγενής μου από τη γυναίκα μου. Είμαι σίγουρος πως έχετε ήδη σχηματίσει γνώμη γι' αυτόν, αν τον είδατε έστω και μισή ώρα, ή αν πήρατε γι' αυτόν σωστές και συγκεκριμένες πληροφορίες. Δεν είναι σπουδαίος γαμπρός για την Αβντόντια Ρομάνοβνα, που, κατά τη γνώμη μου, θυσιάζεται σ' αυτήν την υπόθεση μεγάλωψυχα για... τους δικούς της. Απ' όσα άκουσα για σας, κατάλαβα πως δε θα δυσαρεστηθείτε καθόλου αν αυτό το συνοικέσιο διαλυθεί, χωρίς βέβαια να θιγεί η αδελφή σας. Τώρα που σας γνώρισα και προσωπικά είμαι απόλυτα βέβαιος γι' αυτό".

"Από μέρους σας όλα αυτά είναι πολύ απλοϊκά, με συγχωρείτε, πολύ ξεδιάντροπα ήθελα να πω", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ.

"Θέλετε να πείτε μ' αυτό πως ευλογάω τα γένια μου. Μην ανησυχείτε, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, αν δούλευα για λογαριασμό μου δε θα σας μιλούσα με τόση ειλικρίνεια, δεν είμαι δα και τόσο βλάκας. Πάνω σ' αυτό θα σας αποκαλύψω ένα ψυχολογικό παράδοξο: Πριν από λίγη ώρα, δικαιολογώντας τον ερωτά μου για την Αβντόντια Ρομάνοβνα, σας είπα ότι εγώ ήμουν το θύμα. Ε, λοιπόν, τούτη τη στιγμή δεν αισθάνομαι τίποτα τέτοιο, τον παραμικρό έρωτα, τόσο πολύ μάλιστα που απορώ κι εγώ ο ίδιος, γιατί πραγματικά είχα αισθανθεί κάτι..."

"Αυτό είχε γίνει γιατί είσαστε χασομέρης κι ακόλαστος", είπε ο Ρασκόλνικωφ διακόπτοντας τον.

"Αναντίρρητα, είμαι χασομέρης και διεστραμμένος. Πάντως η αδελφή σας έχει τόσα και τέτοια χαρίσματα που ακόμα κι ένα υποκείμενο σαν και μένα μπορεί να συγκινηθεί. Μα όλα αυτά ήτανε ανοησίες, το καταλαβαίνω τώρα".

"Πότε ακριβώς το καταλάβατε;".

"Το είχα προσέξει και άλλοτε, όμως μόνον προχθές βεβαιώθηκα πια, αμέσως σχεδόν μόλις έφτασα στην Πετρούπολη. Ως τη Μόσχα ακόμα, φανταζόμουν πως ερχόμουν εδώ για να ζητήσω το χέρι της Αβντόντια Ρομάνοβνα και να παρουσιαστώ σαν αντίζηλος του Λούζιν".

"Με συγχωρείτε που σας διακόπτω αλλά, για τον θεό, δε μπορείτε να φτάσετε πιο σύντομα στον πραγματικό σκοπό της επισκέψεως σας; Είμαι πολύ βιαστικός, πρέπει να φύγω..."

"Με μεγάλη μου ευχαρίστηση. Φτάνοντας εδώ, και αποφασισμένος πια να κάνω κάποιο... ταξίδι, αποφάσισα να κανονίσω ορισμένες εκκρεμείς υποθέσεις. Τα παιδιά μου μείνανε στη θεία τους, είναι αρκετά πλούσια και δεν έχουνε ανάγκη από τη δική μου παρουσία. Άλλωστε, τί είδους πατέρα είμαι εγώ γι' αυτά; Πήρα μαζί μου μονάχα τα λεφτά που μου χάρισε πέρυσι η Μάρθα Πετρόβνα. Μου φτάνουν. Συμπαθάτε με, μπαίνω στο θέμα μου. Πριν απ' αυτό το ταξίδι, που ίσως να μη γίνει, θέλω να ξεμπερδεύω με τον Λούζιν. Όχι τόσο γιατί τον σιχαίνομαι, αλλά γιατί εξ αιτίας του τσακώθηκα με την Μάρθα Πετρόβνα όταν έμαθα πως εκείνη σκάρωσε αυτό το συνοικέσιο. Τώρα θέλω να δω την Αβντότια Ρομάνοβνα με τη δική σας μεσολάβηση και, αν θέλετε μπροστά σας, για να της εξηγήσω πως όχι μόνον δεν έχει να κερδίσει τίποτα παίρνοντας τον Λούζιν αλλά, αντίθετα, θα χάσει πολλά. Έπειτα θέλω να της ζητήσω συγγνώμη για όλες τις στενοχώριες που της έδωσα και να την παρακαλέσω να μου επιτρέψει να της προσφέρω δέκα χιλιάδες ρούβλια γι να διευκολύνω τη διάλυση του δεσμού της με τον Λούζιν - γιατί είμαι σίγουρος πως δε θα είχε καμμιά αντίρρηση να τον διαλύσει, φτάνει μόνο να μπορούσε να το κάνει".

"Μα τον θεό είσαστε τρελλός, για δέσιμο", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ, περισσότερο έκπληκτος παρά θυμωμένος. "Πώς τολμάτε να μιλάτε έτσι".

"Ήμουν βέβαιος πως θα μπήξετε τις φωνές, αλλά πρώτα πρώτα -αν και δεν είμαι πλούσιος- μπορώ να διαθέσω αμέσως αυτές τις δέκα χιλιάδες ρούβλια που έτσι κι αλλιώς μου είναι άχρηστες. Αν η Αβντότια Ρομάνοβνα δε τίς δεχτεί, πιθανότατα θα τίς σπαταλήσω πολύ πιο ανόητα. Πάει αυτό. Δεύτερον: Η συνείδηση μου είναι εντελώς καθαρή: Κάνω αυτή την πρόταση χωρίς κανέναν υπολογισμό. Αν θέλετε το πιστεύετε, αν δε θέλετε μην πιστεύετε, θα το μάθετε όμως αργότερα και σεις και η Αβντότια Ρομάνοβνα. Το κάνω αυτό γιατί πραγματικά την έφερα σε δύσκολη θέση και τη στενοχώρησα πολύ την εντιμότερη αδελφή σας. Επειδή λοιπόν αισθάνομαι ειλικρινά τύψεις, επιθυμώ με όλη μου την καρδιά όχι να εξιλεωθώ μπροστά της, ούτε να της προσφέρω μια χρηματική αποζημίωση, αλλά απλούστατα να κάνω μια καλή πράξη γιατί, στο κάτω-κάτω, δεν έχω το προνόμιο να κάνω μόνο κακό στους ανθρώπους. Αν η πρόταση μου περιείχε έστω και υποψία υστεροβουλίας, δε θα την έκανα με τόσον ευθύ τρόπο, κι ούτε θα προσέφερα μόνο δέκα χιλιάδες ρούβλια, όταν πριν από πέντε μόλις εβδομάδες, της είχα προσφέρει πολύ περισσότερα. Άλλωστε δεν αποκλείεται σε λίγο να παντρευτώ μια κοπέλα, κι έτσι κάθε υποψία πως πάω για την Αβντότια Ρομάνοβνα θα εκλείψει. Για να τελειώνω προσθέτω, πως αν παντρευτεί τον Λούζιν, θα πάρει ακριβώς το ίδιο ποσό, μόνο που θα δοθούν από άλλο πρόσωπο. Λοιπόν, μη θυμώνετε, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, αλλά σκεφθείτε ήρεμα και ψύχραιμα την πρόταση που σας κάνω".

Ο Σβιντριγκάιλωφ προφέροντας αυτά τα λόγια ήτανε εξαιρετικά ήρεμος και ψύχραιμος.

"Σας παρακαλώ να πάψετε", είπε ο Ρασκόλνικωφ. "Πάντως αυτά που είπατε είναι ασυγχώρητη ξετσιπωσιά".

"Καθόλου. Ωστε κατά τη γνώμη σας, σε τούτο δω τον κόσμο, ο άνθρωπος δεν έχει το δικαίωμα να κάνει παρά μόνο κακό στους συνανθρώπους του, και δε μπορεί να κάνει ούτε τόσο δα καλό γιατί δεν του το επιτρέπουν οι τύποι; Αυτό είναι ακατανόητο. Ας πούμε ότι πέθαινα και άφηνα στη διαθήκη μου αυτό το ίδιο ποσό στην αδελφή σας, θα αρνιότανε και τότε να το δεχτεί;"

"Κατά πάσαν πιθανότητα".

"Δεν το πιστεύω. Άλλωστε δεν έχει σημασία. Οπωσδήποτε τα δέκα χιλιάδες ρούβλια είναι ένα ποσό αρκετά στρογγυλό και σας παρακαλώ να μεταβιβάσετε στην αδελφή σας την κουβέντα που κάναμε."

"Όχι, δε θα της πω τίποτα".

"Τότε, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, θα προσπαθήσω να πετύχω μια προσωπική συνάντηση μαζί της, πράγμα που σίγουρα θα την ανησυχήσει αρκετά".

"Και αν της το πω, δε θα προσπαθήσετε πια να την συναντήσετε προσωπικά;"

"Δεν ξέρω τί να σας απαντήσω, θα ήθελα τόσο πολύ να την έβλεπα έστω για μια φορά."

"Βγάλτε το απ' το μυαλό σας". "Κρίμα! Μα δεν με ξέρετε καλά κι ίσως οι σχέσεις μας να γίνουν αύριο στενότερες".

"Πιστεύετε πως θα γίνουν οι σχέσεις μας στενότερες;"

"Γιατί όχι;", έκανε ο Σβιντριγκάλωφ παίρνοντας το καπέλο του. "Όχι πως θέλω να σας ενοχλώ και πρέπει να σας πω ότι δεν περίμενα και μεγάλα πράγματα... αν και το πρωί μου έκανε τρομερή εντύπωση η φυσιογνωμία σας..."

"Πού με είδατε το πρωί;", ρώτησε ανήσυχα ο Ρασκόλνικωφ.

"Κατά τύχη. Έχω πάντα την εντύπωση πως έχετε κάτι που μου μοιάζει. Πάντως, μην ανησυχείτε, δεν είμαι τόσο ενοχλητικός. Έκανα πολύ καλή παρέα ακόμα και με χαρτοκλέφτες, ο πρίγκιπας Σβίρμπεϋ, μακρινός μου συγγενής και άρχοντας, δε με είχε βαρεθεί καθόλου, στο λεύκωμα της κυρίας Πριλούκοβα τα κατάφερα να γράψω κάτι στίχους για την Μαντόνα του Ραφαήλ κι έζησα επτά ολόκληρα χρόνια με τη Μάρθα Πετρόβνα χωρίς να φύγω από κοντά της. Παλιότερα, έχω κοιμηθεί σε άσυλο αλητών και στη Σαναγορά και είναι πολύ πιθανό να πετάξω με το αερόστατο του Μπεργκ..."

"Μου επιτρέπετε να σας ρωτήσω αν θα φύγετε σύντομα για το ταξίδι που λέγατε;"

"Για ποιο ταξίδι;"

"Μα γι' αυτό το περίφημο ταξίδι που είπατε πριν από λίγο".

"Ταξίδι;... Α, ναι, σωστά, σας μίλησα για κάποιο ταξίδι... Να σας πω... είναι πολύ πλατύ αυτό το θέμα... αν ξέρατε τί με ρωτάτε τώρα", πρόσθεσε μ' ένα γέλιο σύντομο και ηχηρό. "Ίσως, αντί να κάνω το ταξίδι, να παντρευτώ. Μου προξενεύουνε μια νύφη".

"Εδώ;"

"Ναί".

"Τόσο σύντομα;"

"Ωστόσο, πολύ θα το 'θελα να ιδώ μια φορά την Αβντότια Ρομάνοβνα. Α! Αλήθεια, κόντεψα να το ξεχάσω. Πείτε στην αδελφή σας ότι η Μάρθα Πετρόβνα

της αφήνει με τη διαθήκη της τρεις χιλιάδες ρούβλια. Αυτό που σας λέω είναι απολύτως θετικό. Η Μάρθα Πετρόβνα έκανε τη διαθήκη της οχτώ μέρες πριν πεθάνει, και την έγραψαν μπροστά μου. Σε δύο-τρεις βδομάδες η Αβντότια Ρομάνοβνα θα μπορεί να πάρει αυτά τα χρήματα".

"Λέτε αλήθεια;".

"Αλήθεια, να της το πείτε. Πηγαίνω τώρα. Δούλος σας. Μένω εδώ, λίγο πιο κάτω από σας".

Βγαίνοντας έξω ο Σβιντριγκάιλωφ έπεσε πάνω στον Ραζουμίχιν.

2

Κόντευε οχτώ η ώρα. Προχωρούσαν κι οι δυο βιαστικά για να φτάσουν στην 'πανσιόν Μπακαλιέγεβ πριν απ' τον Λούζιν.

"Δε μου λες, ποιος ήτανε αυτός;", ρώτησε ο Ραζουμίχιν μόλις βρέθηκαν στον δρόμο.

"Ο Σβιντριγκάιλωφ. θυμάσαι εκείνον τον χτηματία, που είχε τόσο πολύ ταπεινώσει την αδελφή μου όταν ήτανε γκουβερνάντα στα παιδιά του; Η γυναίκα του, η Μάρθα Πετρόβνα έδιωξε τότε τη Ντουνιά επειδή ο άντρας της την πολιορκούσε. Αργότερα, αυτή η Μάρθα Πετρόβνα της ζήτησε συγγνώμη και τούτες τις μέρες μάθαμε πως πέθανε ξαφνικά. Γι' αυτήν μουμίλαγαν την άλλη φορά. Δεν ξέρω γιατί, αλλά τον φοβάμαι πολύ αυτόν τον άνθρωπο. Ήρθε εδώ αμέσως μετά την ταφή της γυναίκας του. Είναι πολύ παράξενος και φαίνεται αποφασισμένος να κάνει κάτι...Δίνει την εντύπωση πως κάτι ξέρει. Πρέπει να προστατέψουμε τη Ντουνιά απ' αυτόν τον άνθρωπο. Αυτό ήθελα να σου πω, κατάλαβες;".

"Να την προστατέψουμε; Τί κακό μπορεί να της κάνει; Πάντως σ' ευχαριστώ που μουμίλησες έτσι, Ρόντια. Μη σε νοιάζει, θα την προστατέψουμε, θα την προστατέψουμε οπωσδήποτε... Πού κάθεται αυτός;".

"Ιδέα δεν έχω".

"Γιατί δεν τον ρώτησες; Κρίμα! Αλλά θα τον γνωρίσω όταν τον ιδώ".

"Τον είδες;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ ύστερα από μια μικρή σιωπή.

"Και βέβαια τον πρόσεξα, τον πρόσεξα πολύ καλά".

"Τον είδες, τον είδες καλά;", επέμεινε ο Ρασκόλνικωφ.

"Ναι, σου λέω, τον θυμάμαι. Μπορώ να τον αναγνωρίσω ανάμεσα σε χίλιους συγκρατώ τις φυσιογνωμίες".

Πάλι σωπάσανε.

"Χμ... μα...", μουρμούρισε ο Ρασκόλνικωφ προσπαθώντας να χαμογελάσει, "λέτε όλοι σας πως είμαι τρελλός και πραγματικά πριν από λίγη ώρα μου φάνηκε πως ήμουνα τρελλός και πως αυτό που είδα ήτανε φάντασμα".

"Τί λες μωρέ;".

"Ποιος ξέρει; Μπορεί να είμαι πραγματικά τρελλός και ό,τι έγινε αυτές τις τελευταίες μέρες μπορεί να έχει γίνει μόνο μέσα στο μυαλό μου".

"Αχ, καημένες Ρόντια, πάλι σε ταράξανε! Τί σου είπε αυτός; Γιατί ήρθε να σε ιδεί;".

Ο Ρασκόλνικωφ δε μίλησε. Ο Ραζουμίχιν έμεινε συλλογισμένος μια στιγμή.

"Λοιπόν, άκου την αναφορά μου: Ήρθα στο σπίτι σου. Κοιμόσυνα. Έπειτα φάγαμε και κατόπιν πήγα στον Πορφυρή. Ο Ζαμιότοβ ήτανε ακόμα εκεί. Θέλησα να κάνω μια αρχή, όμως δε βγαίνανε τα λόγια που έπρεπε να πω. Φαίνεται πως δεν καταλάβαιναν καλά πού ήθελα να καταλήξω, πάντως δε δείξανε καμιά ταραχή. Τράβηξα τον Πορφυρή κοντά στο παράθυρο και άρχισα να του τα ψέλνω, αλλά και πάλι δεν έγινε τίποτα: Κατά τη μια μεριά κοίταζε εκείνος, κατά την άλλη εγώ. Τελικά, σήκωσα τη γροθιά μου στη μούρη και του είπα ότι θα του τη σπάσω αδελφικά. Γύρισε και με κοίταζε μονάχα. Τότε κι εγώ έφτυσα και έφυγα -αυτό ήτανε όλο κι όλο. Δηλαδή χαζομάρες. Με τον Ζαμιότοβ δεν είπα κουβέντα. Νόμιζα, ξέρεις, πως τα είχα κάνει θάλασσα, κατεβαίνοντας όμως τη σκάλα μου ήρθε μια ιδέα που με ξαλάφρωσε: Για ποιο λόγο να χολοσκάμε, λέω. Αν διέτρεχες κανέναν κίνδυνο ή αν υπήρχε κάτι, τότε, μάλιστα. Αλλά τώρα τί σε νοιάζει στο κάτω-κάτω; Τί σχέση έχεις εσύ μ' όλα αυτά; Παράτα τους, λοιπόν, κι αργότερα θα τους πάρουμε στην κοροϊδία. Εγώ μάλιστα αν ήμουν στη θέση σου, θα διασκέδαζα με την καρδιά μου σκαρώνοντας τους μια φάρσα. Μόνο θα ντρέπονται αργότερα! Μούτζωσέ τους λοιπόν, κι ύστερα τους τίς βρέχουμε κιόλας αν θέλουμε.

Για την ώρα θα γελάμε μόνο".

"Βέβαια έτσι είναι", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ. "Τί θα πείς όμως αύριο;", σκέφτηκε από μέσα του.

Πράγμα παράξενο, ως εκείνη τη στιγμή ούτε μια φορά δεν του είχε περάσει απ' τον νου: "Τί θα σκεφτεί ο Ραζουμίχιν όταν το μάθει". Καθώς το σκέφτηκε τώρα στάθηκε και τον κοίταξε στα μάτια. Πολύ λίγο τον ένοιαζε για την αναφορά του Ραζουμίχιν και για την επίσκεψη του στον Προφύρη. Είχαν γίνει τόσα άλλα από τότε και πέρασαν ακόμα άλλα τόσα.

Στον διάδρομο, πέσανε πάνω στον Λούζιν. Είχε φτάσει στις οχτώ ακριβώς, αλλά χασομέρησε ώσπου να βρεί το δωμάτιο κι έτσι μπήκανε μέσα κι οι τρεις μαζί δίχως να κοιταχτούνε όμως και χωρίς να χαιρετιστούν. Οι νεαροί πέρασανε πρώτοι. Ο Πιότρ Πετρόβιτς, πάντοτε τυπικός καθυστέρησε λίγο να βγάλει το παλτό του στον προθάλαμο. Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα προχώρησε για να τον καλωσορίσει, ενώ η Ντουνιά χαιρετούσε τον αδελφό της. Ο Πιότρ Πετρόβιτς μπήκε και χαιρέτησε πολύ ευγενικά τις κυρίες, φαινότανε όμως σα να διπλασίασε το επίσημο ύφος του, αλλά τα είχε κάπως χαμένα και δεν είχε συνέλθει ακόμα. Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα που ήτανε και κείνη κάπως ταραγμένη, βιάστηκε να τους καλέσει να καθήσουν στο τραπέζι, όπου κάπνιζε κιόλας το σαμοβάρι. Η Ντουνιά και ο Λούζιν κάθησαν αντικριστά στις δύο άκρες του τραπέζιού. Ο Ραζουμίχιν κι ο Ρασκόλνικωφ αντίκρυ στην Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, πιο κοντά στον Λούζιν ο πρώτος, δίπλα στην αδελφή του ο δεύτερος. Σώπασαν για λίγο. Ο

Πιότρ Πετρόβιτς έβγαλε δίχως βιασύνη ένα μπατιστένιο μαντήλι, που μοσκοβολούσε άρωμα, και σκούπισε τη μύτη του με ύφος ανθρώπου που αν και πολύ βολικός, όταν του θίξουν την αξιοπρέπεια του, θα ζητήσει, οπωσδήποτε, εξηγήσεις. Από το χωλ ακόμα σκέφτηκε για μια στιγμή να μη βγάλει καθόλου το παλτό του και να φύγει για να τιμωρήσει αυστηρά τις δυο γυναίκες, δίνοντας τους να καταλάβουν με ποιόν έχουν να κάνουν Δεν το αποτόλμησε όμως. Εξ άλλου, δεν του άρεσαν τα μυστήρια, κι εδώ υπήρχε ένα σημείο σκοτεινό που έπρεπε να το ξεκαθαρίσει: Για να παρακούσουν έτσι ανοιχτά τις εντολές του θα πεί πως υπήρχε κάποιος λόγος, κι ήθελε να τον μάθει το γρηγορότερο. Πάντα θα 'βρισκε καιρό για να τίς τιμωρήσει, αφού είχε τον τρόπο να το κάνει.

"Ελπίζω ότι κάνατε καλό ταξίδι", είπε με επίσημο τόνο στην Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Δόξα τω θεώ, Πιότρ Πετρόβιτς".

"Πολύ χαίρομαι που το ακούω. Και η Αβντότια Ρομάνοβνα, μήπως κουράστηκε;".

"Εγώ είμαι νέα και δυνατή, δεν κουράζομαι. Όμως για τη μητέρα ήτανε πολύ κουραστικό", απάντησε η Ντουνιά.

"Τί να κάνουμε; Το εθνικόν σιδηροδρομικόν μας δίκτυον είναι απέραντο. Η μητέρα Ρωσία, καθώς λέμε, είναι τόσο μεγάλη... Παρά την ζωηράν μου επιθυμία να έλθω στον σταθμόν δεν τα κατάφερα. Πάντως ελπίζω πως όλα πήγαν καλά, ε;".

"Α όσο γι' αυτό, Πιότρ Πετρόβιτς, δεν πήγαν καθόλου καλά", 'απάντησε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα τονίζοντας ιδιαίτερα τα λόγια της. "Κι αν ο ίδιος ο θεός δε μας έστειλνε από τον ουρανό τον Ντμίτρι Προκόφιτς θα είχαμε χαθεί. Να ο κύριος από δω είναι ο Ντμίτρι Προκόφιτς Ραζουμίχιν", πρόσθεσε συστήνοντας τον στον Λούζιν.

"Α, ναί... είχα την ευχαρίστηση να τον γνωρίσω χτες", ψιθύρισε ο Λούζιν ρίχνοντας μια πλάγια και κάπως εχθρική ματιά στον Ραζουμίχιν. Έπειτα ζάρωσε τα φρύδια και σώπασε.

Γενικά ο Πιότρ Πετρόβιτς ανήκε σε κείνη την κατηγορία των ανθρώπων που φαίνονται πολύ ευγενικοί στις κοινωνικές τους συναναστροφές και έχουν προπάντων την αξίωση να τους φέρνονται ευγενικά, αν όμως θίξεις τα συμφέροντά τους, ξεχνούν κάθε ευγένεια και μοιάζουνε πιο πολύ με σακιά αλεύρι παρά με χαριτωμένους καβαλιέρους που γοητεύουν με τη χάρη τους τη συντροφιά. Σώπασαν και πάλι όλοι. Ο Ρασκόλνικωφ ήτανε κλεισμένος σε μια σιωπή πεισματική, η Αβντότια Ρομάνοβνα δεν ήθελε να μιλήσει πριν να έρθει η κατάλληλη στιγμή, ο Ραζουμίχιν δεν είχε να πεί τίποτα κι έτσι η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα αναστατώθηκε και πάλι.

"Πέθανε η Μάρθα Πετρόβνα, το ξέρετε;", άρχισε να λέει καταφεύγοντας στο πιο συνταρακτικό της νέο.

"Και βέβαια το ξέρω, με ειδοποιήσανε από την πρώτη στιγμή, ερχόμουνα μάλιστα να σας αναγγείλω πως αμέσως μετά την ταφή, ο Αρκαδίας Ιβάνοβιτς

Σβιντριγκάιλωφ βιάστηκε να έρθει στην Πετρούπολη. Έτσι τουλάχιστον λένε θετικές πληροφορίες μου".

"Στην Πετρούπολη; Εδώ;", ρώτησε ταραγμένα η Ντουνιά, κοιτάζοντας τη μητέρα της.

"Μάλιστα και δίχως άλλο έχει έλθει με κάποιο σκοπό αν κρίνω από την βιασύνη του και γενικά απ' τα περιστατικά που προηγήθηκαν πριν από την αναχώρησή του".

"Θεέ μου! Λέτε να ήρθε εδώ για να ξανακυνηγήσει την Ντουνιά;", ξεφώνησε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Μου φαίνεται πως δεν υπάρχει λόγος να ανησυχείτε ιδιαίτερα ούτε σείς, ούτε η Ντουνιά, αν βέβαια θέλετε ν' αποφύγετε κάθε είδους σχέση μαζί του. Εγώ από την πλευρά μου, θα φροντίσω από τώρα κιόλας να πληροφορηθώ πού μένει".

"Αχ, Πιότρ Πετρόβιτς, δεν φανταζόσαστε πόσο με τρομάξατε", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα. "Τον είδα μονάχα δύο φορές, αλλά μου φάνηκε τρομερός, τρομερός!

Είμαι σίγουρη πως αυτός φταίει για τον θάνατο της δύστυχης Μάρθας Πετρόβνας".

"Όσο γι' αυτό δεν μπορεί κανείς να βγάλει ένα συμπέρασμα. Έχω θετικές πληροφορίες. Δεν αμφισβητώ ότι μπορεί να επιταχύνθηκε η φυσική ροή, των πραγμάτων λόγω του ηθικού κλονισμού που υπέστη συνεπεία της προσβολής, σχετικώς όμως με την διαγωγή και την εν γένει ηθική συμπεριφοράν αυτού του ατόμου, είμαι σύμφωνος μαζί σας. Δεν γνωρίζω αν είναι πλούσιος τώρα και τι του άφησε η Μάρθα Πετρόβνα, θα το μάθω όμως πολύ σύντομα. Είναι αυτονόητον όμως ότι αν έχει έστω και λίγα λεπτά θα ξαναρχίσει εδώ την παλιά του ζωή. Είναι ο πιο διεφθαρμένος και χαμένος άνθρωπος του είδους του. Έχω κάθε λόγο να πιστεύω πως η Μάρθα Πετρόβνα, που είχε την ατυχία να τον ερωτευθεί τόσο σφοδρώς και να πληρώσει τα χρέη του, προ οκταετίας, δεν του φάνηκε μόνο σ' αυτό χρήσιμη, αλλά τον εξυπηρέτησε, και εις μίαν άλλην περίπτωση: Μόνον χάρις εις τας ενεργείας και θυσίας της αποσιωπήθηκε εν τη γενέσει της μια εγκληματική υπόθεση, τόσο κτηνώδους' και εξωφρενικής, δύναμαι να είπω, δολοφονίας, η οποία θα μπορούσε να τον, είχε στείλει περίπατο ως τη Σιβηρία. Ιδού λοιπόν ποιος είναι αυτός ο άνθρωπος, αν σας ενδιαφέρει να το μάθετε".

"Χριστός και Παναγιά!", έκανε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

Ο Ρασκόλνικωφ τον άκουγε προσεκτικά.

"Λέτε αλήθεια όταν βεβαιώνετε πως έχετε θετικές πληροφορίες γι' αυτά;", ρώτησε η Ντουνιά αυστηρά υπογραμμίζοντας τις λέξεις της.

"Επαναλαμβάνω απλώς όσα μου είπε εμπιστευτικά η ίδια η Μάρθα Πετρόβνα. Πάντως πρέπει να πω ότι από δικαστικής απόψεως η υπόθεση αυτή έχει πολλά ανεξιχνίαστα σημεία. Εκείνη την εποχή έμενε εδώ και μένει ακόμα, καθώς φαίνεται, μια κάποια Ρέσλιχ, ξένη, που ήτανε τοκογλύφος, αλλά έκανε κι άλλες δουλειές. Μ' αυτή λοιπόν την Ρέσλιχ είχε πολύ στενές και μυστηριώδεις σχέσεις ο κ. Σβιντριγκάιλωφ. Μαζί της έμενε και μια μακρινή συγγενής της, μικρανεσιά

της, κωφάλαλη, κάπου δεκαπέντε χρονών, ίσως και δεκατεσσάρων, που αυτή η Ρέσλιχ τη μισούσε απέραντα και της έβγαζε από τη μύτη μια μπουκιά ψωμί που της έδινε. Την έδερνε μάλιστα κι απάνθρωπα. Μια μέρα λοιπόν το κοριτσάκι αυτό βρέθηκε κρεμασμένο στη σοφίτα. Η ανάκριση απεφάνθη ότι πρόκειται περί αυτοκτονίας. Μετά τας συνήθεις διατυπώσεις φαινότανε ότι θα σταματούσε η υπόθεση εκεί, αλλά αργότερα κατηγγέλθη ότι η παιδίσκη είχε βιαστεί από τον ...Σβιντριγκάιλωφ. Όλα αυτά ήταν πολύ σκοτεινά βέβαια κι η υπόθεση δεν είχε καμιά συνέχεια γιατί εκείνη που τα κατήγγειλε, μια άλλη Γερμανίδα, δεν είχε καλή φήμη. Χάρης λοιπόν εις τας ενεργείας και τα χρήματα που διέθετε η Μάρθα Πετρόβνα έμεινε η υπόθεση αυτή στο στάδιο των διαδόσεων. Ωστόσο, η διάδοση αυτή υπήρξε λίαν χαρακτηριστική. Φαντάζομαι, Αβντότια Ρομάνοβνα, πως και σείς θα έχετε ακούσει στο σπίτι κάτι σχετικά με τον υπηρέτη του Φίλιππα, που πέθανε από την κακομεταχείριση αυτού του ανθρώπου εδώ κι έξι χρόνια πριν ακόμα καταργηθεί η δουλεία".

"Αντίθετα, εγώ άκουσα να λένε πως κρεμάστηκε".

"Ακριβώς! Κρεμάστηκε όμως για να γλυτώσει από την κακομεταχείριση και το κυνηγητό που του έκανε ο κύριος Σβιντριγκάιλωφ".

"Αυτό δεν το 'ξερά", απάντησε ξερά η Ντουνιά. " Άκουσα μόνο να λένε μια πολύ παράξενη ιστορία. Αυτός ο Φίλιππος φαίνεται πως ήτανε τύπος υποχονδριακός, ένα είδος φιλόσοφου υπηρέτη, και οι άνθρωποι λέγανε πως του 'χε στρίψει απ' το πολύ διάβασμα και πως κρεμάστηκε όχι τόσο για να γλυτώσει από το ξύλο, όσο από τις ειρωνείες του Σβιντριγκάιλωφ. Μπροστά σε μένα φερνότανε πολύ καλά στους υπηρέτες του και μάλιστα τον αγαπούσανε, παρ' όλο που κι αυτοί τον θεωρούσανε υπεύθυνο για τον θάνατο του Φίλιππα".

"Βλέπω, Αβντότια Ρομάνοβνα, ότι προσπαθείτε κιόλας να τον δικαιολογήσετε", είπε ο Λούζιν μ' ένα διφορούμενο χαμόγελο. "Είναι βέβαια πολύ πονηρός κι ασκεί μια γοητεία στις γυναίκες: απόδειξη η δυστυχισμένη Μάρθα Πετρόβνα που πέθανε τόσο παράξενα, θα 'θελα πάντως να δώσω μια συμβουλή στη μητέρα σας και σε σας γιατί σίγουρα αυτός ο άνθρωπος δε θ' αργήσει να επαναλάβει τις απόπειρες του. Είμαι απολύτως βέβαιος ότι τελικά θα πάει στη φυλακή για χρέη. Σίγουρα η Μάρθα Πετρόβνα δεν το 'χε καθόλου στον νου της να του αφήσει ένα μέρος απ' την περιουσία της, γιατί σκεφτότανε μονάχα τα παιδιά της, αλλά κι αν του άφησε κάτι θα είναι κανένα μικροποσόν, "εφήμερο", που δεν θα του φτάσει ούτε για έναν χρόνο, με τις αρχοντικές συνήθειες που έχει αυτός".

"Πιότρ Πετρόβιτς", είπε η Ντουνιά, "σας παρακαλώ πολύ να σταματήσει η συζήτηση για τον κύριο Σβιντριγκάιλωφ, με στενοχωρεί πολύ".

"Πριν από λίγο ήρθε στο δωμάτιο μου", είπε απότομα ο Ρασκόλνικωφ διακόπτοντας για πρώτη φορά τη σιωπή του.

Όλοι γύρισαν με κατάπληξη τα πρόσωπα τους προς το μέρος του, αφήνοντας ένα ξεφωνητό. Ο Πιότρ Πετρόβιτς φάνηκε σα να ταραχτηκε.

"Πριν από μισή ώρα περίπου. Κοιμόμουνα, μπήκε μέσα, με ξύπνησε και μου συστήθηκε μόνος του", συνέχισε ο Ρασκόλνικωφ. "Ήταν αρκετά κεφάτος, μιλούσε με άνεση και ελπίζει να συνδεθεί πολύ μαζί μου. Στο μεταξύ θέλει, λέει,

πάρα πολύ να του εξασφαλίσω μια συνάντηση με σένα Ντουνιά. Έχει κάποια πρόταση να σου κάνει, μάλιστα μου την είπε κιόλας. Έξω απ' αυτό μου ανακοίνωσε πως η Μάρθα Πετρόβνα οχτώ μέρες πριν πεθάνει πρόφτασε και σου άφησε με τη διαθήκη της τρεις χιλιάδες ρούβλια, που θα μπορέσεις να τα πάρεις πολύ σύντομα".

"Μεγάλο τ' όνομα σου. Κύριε", φώναξε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα κάνοντας τον σταυρό της. "Προσευχήσου για την ψυχή της. Ντουνιά, προσευχήσου".

"Αυτό είναι αλήθεια", είπε άθελα του σχεδόν ο Λούζιν.

"Έπειτα, έπειτα;", ρώτησε η Ντουνιά που βιαζότανε να τα μάθει όλα.

"Έπειτα μου είπε πως ο ίδιος δεν είναι πλούσιος και πως όλη η περιουσία ανήκει στα παιδιά που τα έχει τώρα η θεία τους. Τέλος, πρόσθεσε πως μένει κοντά με μένα. Δεν ξέρω πού ακριβώς, δεν τον ρώτησα".

"Και δεν σου είπε τί θέλει να προτείνει στη Ντουνιά;" ρώτησε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα έντρομη.

"Μου το είπε".

"Για λέγε".

"Θα σας το πω αργότερα".

Ο Ρασκόλνικωφ σώπασε και πήρε να πιεί τσάι.

Ο Πιότρ Πετρόβιτς έβγαλε το ρολόι του και κοίταξε την ώρα.

"Έχω μian επείγουσα δουλειά και πρέπει να πηγαίνω. Έτσι δε θα σας εμποδίσω να τα πείτε", πρόσθεσε πειραγμένος κι έκανε να σηκωθεί.

"Καθήστε, Πιότρ Πετρόβιτς", είπε η Ντουνιά. "Σκοπεύατε να περάσετε το βράδυ μαζί μας, επί πλέον σεις ο ίδιος γράψατε πως θέλετε να κουβεντιάσετε με τη μητέρα".

"Πολύ ωραία, Αβντότια Ρομάνοβνα", απάντησε με κατεβασμένα μούτρα ο Πιότρ Πετρόβιτς και ξανακάθησε κρατώντας ακόμα το καπέλο του στα χέρια.

"Πραγματικά είχα ζητήσει να συζητήσω με τη μητέρα σας και με σας μερικά πράγματα εξαιρετικώς σοβαρά. Αλλά όπως ο αδελφός σας δε μπορεί να μιλήσει μπροστά μου σχετικώς με τις προτάσεις του κ. Σβιντριγκάιλωφ έτσι και γω θέλω και δε μπορώ να συζητήσω μπροστά σε ...τρίτους μερικά ζητήματα που νομίζω πως είναι πάρα πολύ σημαντικά. Άλλωστε δε λάβατε καθόλου υπ' όψη σας την επίμονη παράκληση που σας έκανα με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο...".

Πήρε ύφος ανθρώπου που πληγώθηκε και σώπασε μ' επισημότητα.

"Ζητήσατε να μην είναι μπροστά ο αδελφός μου σ' αυτή τη συνάντηση και το ότι δεν εισακούστηκε η παράκληση σας οφείλεται μονάχα στη δική μου επιμονή", απάντησε η Ντουνιά. "Μου γράψατε πως ο αδελφός μου σας πρόσβαλε. Έχω λοιπόν τη γνώμη πως πρέπει να διαλευκανθεί αυτό αμέσως και πως πρέπει να συμφιλιωθείτε. Αν πραγματικά ο Ρόντια σας πρόσβαλε οφείλει και θα σας ζητήσει αμέσως συγγνώμη".

Ο Πιότρ Πετρόβιτς καθησύχασε αμέσως.

"Υπάρχουν προσβολές, Αβντότια Ρομάνοβνα, που με την καλύτερη θέληση του κόσμου δε μπορεί κανείς να τις ξεχάσει. Όλα έχουν τα όρια τους που δεν τα

περνάει κανείς ατιμωρητί, γιατί όταν τα περάσει μια φορά, δε μπορεί να γυρίσει προς τα πίσω".

"Δε σας μίλησα γι' αυτό ακριβώς, Πιότρ Πετρόβιτς", είπε κάπως νευριασμένα η Ντουνιά, "θέλω να καταλάβετε πως όλη μας η μελλοντική ευτυχία εξαρτάται τώρα απ' αυτό: θα μπορέσουμε τώρα να ξεκαθαρίσουμε και να ταχτοποιήσουμε αυτή την παρεξήγηση, ναι ή όχι; Σας το λέω ειλικρινά κι ευθύς εξ αρχής ότι δε βλέπω άλλη διέξοδο και αν πραγματικά τρέφετε για μένα έστω κι ελάχιστη συμπάθεια, θα πρέπει να δώσετε ένα τέλος σ' αυτή την ιστορία, όσο οδυνηρό κι αν είναι αυτό για σας. Επαναλαμβάνω πως αν φταίει ο αδερφός μου θα σας ζητήσει συγγνώμη".

"Μένω κατάπληκτος, Αβντότια Ρομάνοβνα, ακούγοντας σας να τοποθετείτε έτσι τα πράγματα", απάντησε ο Λούζιν ακόμα πιο νευριασμένα. "Με όλη την εκτίμηση, τη λατρεία αν θέλετε, που σας έχω, θαρρώ πως είναι δικαίωμα μου να μην αγαπώ ένα μέλος της οικογενείας σας. Όσο ευτυχής κι αν θα 'μαι όταν θα μου δώσετε το χέρι σας, μου είναι αδύνατον ωστόσο ν' αναλάβω υποχρεώσεις ασυμβίβαστες προς...".

"Α! φτάνουν πια οι ευθιξίες, Πιότρ Πετρόβιτς", του είπε η Ντουνιά συγκινημένα. "Γίνετε σας παρακαλώ και πάλι ο ευγενικός κι έξυπνος άνθρωπος που γνώρισα και που πιστεύω πάντα πως θα εξακολουθήσετε να είσαστε. Σας έδωσα τον λόγο μου: είμαι αρραβωνιαστικιά σας. Εμπιστευθείτε με λοιπόν και πιστέψτε πως θα κρίνω τελείως αμερόληπτα. Για το γεγονός ότι αναλαμβάνω να παίξω τον ρόλο διαιτητού, σίγουρα, ο αδελφός μου θ' απορεί περισσότερο από σας. Όταν, ύστερα από το γράμμα σας, τον κάλεσα να παραβρεθεί οπωσδήποτε στην αποψινή μας συζήτηση, δεν του έκανα καθόλου γνωστές τις προθέσεις μου. Εκείνο που θέλω να καταλάβετε είναι πως, αν δεν συμφιλιωθείτε, τότε θα είμαι υποχρεωμένη να διαλέξω ανάμεσα στους δύο: Εσάς ή εκείνον. Έτσι μπήκε το ζήτημα κι από τους δυο σας. Δε θέλω ούτε και μου επιτρέπεται να κάνω λάθος στην εκλογή μου. Εσείς θέλετε να διακόψω κάθε σχέση με τον αδελφό μου και κείνος θέλει να φύγω από σας. Αυτή τη στιγμή εννοώ να μάθω -και θα το μάθω- αν είναι πραγματικός αδελφός για μένα. Όσο για σας το ερώτημα μπαίνει έτσι: Μ' αγαπάτε; Με εκτιμάτε; Είσαστε αληθινός σύζυγος για μένα;".

"Αβντότια Ρομάνοβνα", είπε ο Λούζιν με ύφος πληγωμένου ανθρώπου, "τα λόγια σας μπορεί κανείς να τα εξηγήσει με πολλούς τρόπους και είναι βαρυσήμαντα για μένα, θα μπορούσα μάλιστα να πω πως είναι και προσβλητικά, λόγω της θέσεως που έχω την τιμή να κατέχω κοντά σας. Και αν ακόμα παραμερίσω το προσβλητικόν και παράλογον δι' εμέ γεγονός ότι με τοποθετείτε εις την αυτήν μοίραν μ' έναν... αυθάδη νεανίαν, με τα λόγια που είπατε προ ολίγου φαίνεται ότι δεν αποκλείετε την πιθανότητα να πάρετε πίσω τον λόγο που μου δώσατε. Λέτε: "ή εσείς, ή αυτός". Και μ' αυτό δείχνετε πόσο λίγο με λογαριάζετε... δεν το ανέχομαι λοιπόν... έχοντας υπ' όψιν τις σχέσεις και τις... υποχρεώσεις που υπάρχουν μεταξύ μας".

"Τί είπατε;", φώναξε η Ντουνιά κατακόκκινη από θυμό. "Σας βάζω στην ίδια μοίρα με ό,τι πιο πολύτιμο είχα ως τώρα στη ζωή μου, με ό,τι ήτανε ολόκληρη η

ζωή μου ως τα σήμερα, και από πάνω το παίρνετε για προσβολή και παραπονιόσαστε ότι αυτό που κάνω δείχνει ότι σας εκτιμώ πολύ λίγο;".

Ο Ρασκόλνικωφ γέλασε φαρμακερά, ο Ραζουμίχιν έβραζε απ' τον θυμό του, αλλά ο Πιότρ Πετρόβιτς δεν έδωσε καμιά σημασία στην απάντηση της κι όσο πήγαινε γινόταν πιο θρασύς, πιο ευερέθιστος, σα να βρισκόταν έτσι στο στοιχείο του.

"Η αγάπη προς τον μέλλοντα σύντροφο της ζωής μας, προς τον σύζυγο, πρέπει να είναι πάνω από κάθε αδελφική αγάπη", είπε αποφθεγματικά. "Πάντως εγώ δεν δέχομαι να μπω στην ίδια μοίρα. Παρ' όλον ότι επιμόνως δήλωσα προηγουμένως πως δεν ήθελα ούτε μπορούσα να σας εξηγήσω τον λόγον της επισκέψεως μου παρουσία του αδελφού σας, είμαι ωστόσο διατεθειμένος ν' απευθυνθώ προς την αξιοσέβαστον μητέρα σας προκειμένου να της δώσω τας απαραίτητους εξηγήσεις επί ενός κεφαλαιώδους και προσβλητικού δι' εμέ σημείου. Ο γιος σας", εξακολούθησε απευθυνόμενος στην Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, "μπροστά στον κύριο Ρανζούνχιν - κάπως έτσι δεν λέγεσθε; Με συγχωρείτε κιόλας, δεν ενθυμούμαι καλά το όνομα σας", είπε κάνοντας μια ευγενική υπόκλιση στον Ραζουμίχιν -, ο γιος σας λοιπόν, με προσέβαλε διαστρέφοντας συστηματικά μίαν σκέψιν την οποίαν διετύπωσα παλαιότερον κατά την διάρκειαν ιδιωτικής συνομιλίας μας, παίρνοντας μαζί σας τον καφέ. Σας είπα τότε πως, κατά την γνώμη μου, ήτο προτιμότερον από συζυγικής απόψεως να παντρευτώ ένα κορίτσι φτωχό που είχε περάσει πολλά βάσανα στη ζωή του, παρά μια άλλη που έζησε εις τας ανέσεις, διότι τοιουτοτρόπως η ηθική θα είναι καλύτερον εξασφαλισμένη. Ο γιος σας, παρεμόρφωσε εκ προθέσεως και μέχρι παραλογισμού την σκέψιν μου και με κατηγορήσε ότι έχω κακάς προθέσεις στηριζόμενος, κατά την γνώμην μου, εις τας επιστολάς σας. Θα ήμουν πολύ ευτυχής, Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, αν μπορούσατε να με πείσετε περί του αντιθέτου και θ' απετέλη τούτο δι' εμέ μεγάλην ανακούφισιν. Πείτε μου, λοιπόν, σας παρακαλώ, με ποιόν τρόπο διαπιστώσατε τα λόγια μου στο γράμμα που στείλατε στον Ροντιόν Ρομάνοβιτς;"

"Δεν θυμάμαι ακριβώς", απάντησε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα χάνοντας την ψυχραιμία της, "τα διατύπωσα όπως τα κατάλαβα. Δεν ξέρω πως, σας τα διαβίβασε ο Ρόντια... Ίσως να ήτανε λιγάκι υπερβολικός". "Δε μπορεί να ήτανε υπερβολικός αν δεν του το υποβάλατε εσείς". "Πιότρ Πετρόβιτς", δήλωσε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα με επίσημο ύφος, "η απόδειξη πως η Ντουνιά κι εγώ δεν παρεξηγήσαμε τα λόγια σας, είναι πως βρισκόμαστε εδώ αυτή τη στιγμή".

"Πολύ ωραία, μητέρα" συμφώνησε η Ντουνιά.

"Ωστε το άδικο είναι με το μέρος μου", έκανε ο Λούζιν πειραγμένος. "Βλέπετε, Πιότρ Πετρόβιτς, κατηγορείτε όλη την ώρα τον Ροντιόν, ενώ εσείς καθήσατε και μου γράψατε εις βάρος του κάτι πράγματα που δεν ήτανε αλήθεια", πρόσθεσε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, που είχε πάρει θάρρος τώρα.

"Δεν θυμάμαι να έγραψα τίποτα που να είναι ψέμα". "Γράψατε", είπε ο Ρόντια επιθετικά, γυρίζοντας προς τον Λούζιν, "πως έδωσα χρήματα, όχι στη χήρα ενός ανθρώπου, που σκοτώθηκε, όπως είναι η αλήθεια, αλλά στην κόρη της (που ίσαμε τότε ούτε την είχα ξαναδεί). Τα γράψατε αυτά για να με κάνετε να τσακωθώ με τους δικούς μου και για να πετύχετε καλύτερα τον σκοπό σας.

Προσθέσατε και διάφορα αισχρά υπονοούμενα εις βάρος ενός κοριτσιού που δεν γνωρίζετε. Όλ' αυτά είναι συκοφαντίες και κακοήθειες".

"Με συγχωρείτε κύριε", απάντησε ο Λούζιν τρέμοντας απ' τον θυμό του. "Αν επεκτάθηκα στο γράμμα μου εις τας πράξεις και ιδιότητας σας, το έκανα διότι η μητέρα και η αδελφή σας με παρεκάλεσαν να τους πω ποίαν ακριβώς εντύπωσιν μου κάνατε. Όσον αφορά τ' αναγραφόμενα εις την επιστολήν μου, παρακαλώ να μου υποδείξετε έστω και μίαν γραμμήν που να μην λέει την αλήθειαν".

"Η γνώμη μου είναι πως μ' όλη την αξιοπρέπεια σας δεν αξίζετε ούτε όσο το μικρό δαχτυλάκι εκείνης της δυστυχισμένης νέας, εναντίον της οποίας ρίχνετε "τον λίθον"".

" Όστε δεν θα διστάζατε να την φέρετε στον κύκλο της μητέρας και της αδελφής σας!".

"Αν επιμένετε να το μάθετε σας λέω πως αυτό έγινε κιόλας. Σήμερα το πρωί την έβαλα και κάθησε δίπλα στη μητέρα μου και στη Ντουνιά".

"Ρόντια!", φώναξε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

Η Ντουνιά κοκκίνισε. Ο Ραζουμίχιν κοίταζε σαν χαμένος, ο Λούζιν χαμογέλασε φαρμακερά και περιφρονητικά.

"Το βλέπετε και μόνη σας, Αβντότια Ρομάνοβνα, πως δεν υπάρχει πεδίων συνεννοήσεως. Ελπίζω ότι από τούδε και εις το εξής θα θεωρείτε ότι ερρυθμίσθη και διεφωτίσθη αυτό το θέμα άπαξ δια παντός. Και τώρα σας αφήνω δια να μη διαταράξω περισσότερο την χαράν της οικογενειακής σας συγκεντρώσεως και δια να πείτε τα μυστικά σας με την ησυχία σας (σηκώθηκε και πήρε το καπέλο του). Φεύγοντας όμως τολμώ να παρακαλέσω όπως με απαλλάξετε εις το μέλλον από τοιούτου είδους συναντήσεις δια να μην είπω συμβιβασμούς. Αυτά τα λέω σε σας ιδιαιτέρως, αξιοσέβαστη Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, διότι σε σας και μόνον έστειλα το γράμμα μου και σε κανέναν άλλον".

Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα προσβλήθηκε.

"Όστε λοιπόν, Πιότρ Πετρόβιτς, βρισκόμαστε απόλυτα υπό τας διαταγάς σας; Η Ντουνιά σας εξήγησε για ποιους λόγους δεν σεβαστήκαμε την επιθυμία σας. Οι προθέσεις της ήτανε καλές. Έπειτα μου γράφετε σα να με διατάζετε. Βλέπετε λοιπόν την κάθε επιθυμία σας σα διαταγή; Θα σας έλεγα πως ίσα-ίσα τώρα πρέπει να είσατε ιδιαίτερα ευγενικός και επιεικής μαζί μας, γιατί σας δείξαμε εμπιστοσύνη και εγκαταλείψαμε τα πάντα για να έρθουμε εδώ. Συνεπώς είμαστε από δω και στο εξής στο έλεος σας".

"Δεν είναι ακριβώς έτσι, Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, ιδίως τώρα που ξέρετε ότι η Μάρθα Πετρόβνα σας άφησε τρεις χιλιάδες ρούβλια. Νομίζω πως αυτά τα χρήματα έρχονται πάνω στην ώρα, αν κρίνω από τον καινούργιο τρόπο που μου φερόσαστε", είπε ο Λούζιν με κακία.

"Αν κρίνει κανείς απ' αυτή την παρατήρηση σας, θα 'λεγε πως υπολογίζατε πολύ στη μεγάλη φτώχεια μας", είπε η Ντουνιά θυμωμένα.

"Τώρα τουλάχιστον δε μπορώ πια να υπολογίζω σ' αυτό και σας αφήνω για να σας πει επί τέλους ο αδελφός σας τις κρυφές προτάσεις του Αρκαδίου Ιβάνοβιτς

Σβιντριγκάιλωφ, που καθώς βλέπω έχουν μεγάλην σημασίαν για σας και ίσως να σας είναι ευχάριστες".

"Αχ θεέ μου!", φώναξε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

Ο Ραζουμίχιν δεν κρατιόταν πια στη θέση του.

"Και δε ντρέπεσαι τώρα αδελφή μου;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ.

"Ντρέπομαι", είπε η Ντουνιά. "Πιότρ Πετρόβιτς φύγετε από δω", είπε γυρίζοντας προς το μέρος του, κατακίτρινη απ' τον θυμό της.

Ο Πιότρ Πετρόβιτς φαίνεται πως δεν περίμενε καθόλου τέτοιο τέλος. Υπολόγιζε πολύ στον εαυτό του, στη δύναμη του και στην αδυναμία των θυμάτων του, και τώρα δε μπορούσε να πιστέψει στ' αυτιά του. Έγινε κατακίτρινος και τα χείλη του έτρεμαν.

"Αβντότια Ρομάνοβνα, αν περάσω τούτο το κατώφλι, ύστερα από τα λόγια που είπατε, να ξέρετε πως δεν θα επιστρέψω πλέον. Σκεφτείτε το καλά. Ό,τι λέω εγώ, το κάνω".

"Τί αδιαντροπιά!", φώναξε η Ντουνιά πηδώντας από τη θέση της, "Μα ούτε γω το θέλω να ξαναπατήσετε εδώ μέσα".

"Α! Ωστε έτσι!", έκανε ο Λούζιν που ως την τελευταία στιγμή δε μπορούσε να πιστέψει πως τα πράγματα θα έπαιρναν τέτοια λύση και τα είχε τώρα ολότελα χαμένα. "Ωστε έτσι ε; Το ξέρετε όμως Αβντότια Ρομάνοβνα, πως μπορώ να διαμαρτυρηθώ;".

"Με ποιο δικαίωμα της μιλάτε έτσι;", φώναξε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα επεμβαίνοντας δυναμικά. "Πώς μπορείτε να διαμαρτυρηθείτε; Τί δικαιώματα έχετε; Και νομίζετε πως θα δώσω τη Ντουνιά μου σ' έναν άνθρωπο σαν και σας; Πηγαίνετε και αφήστε μας ήσυχες για πάντα. Εμείς φταίμε που μπλέξαμε σε μια υπόθεση όχι και πολύ έντιμη, εγώ προπαντός".

"Κι όμως, Πουλχερία Αλεξάνδροβνα", απάντησε με λύσσα ο Λούζιν, "με δεσμεύσατε δίδοντας μου έναν λόγο, έναν λόγο που τον παίρνετε πίσω τώρα... αλλά εγώ, στο κάτω κάτω... έχω κάνει, ούτως ειπείν, και... έξοδα...".

Ο ισχυρισμός αυτός ήτανε τόσο χαρακτηριστικός για τον Λούζιν, ώστε ο Ρασκόλνικωφ μ' όλο που είχε γίνει κατακίτρινος από τον θυμό του κι από την προσπάθεια που έκανε για να συγκρατηθεί, δε μπόρεσε να μην ξεσπάσει σε δυνατά γέλια. Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα όμως έγινε έξω φρενών.

"Έξοδα; Ποια έξοδα παρακαλώ; Μήπως λέτε για το μπαούλο; Μας το πήρε τζάμπα ο ελεγκτής του τραίνου. Ακούς, θεέ μου, τον δεσμεύσαμε εμείς! Εσείς μας δέσατε χειροπόδαρα, Πιότρ Πετρόβιτς κι όχι εμείς".

"Φτάνει μητέρα, φτάνει σε παρακαλώ", είπε η Αβντότια Ρομάνοβνα. Πιότρ Πετρόβιτς κάντε μας τη χάρη να φύγετε...".

"Φεύγω, όμως θέλω να σας πω μια τελευταία λέξη", είπε μη μπορώντας πια να κρατηθεί. "Η μητέρα σας φαίνεται πως ξέχασε τελείως ότι απεφάσισα να σας παντρευτώ σε μια στιγμή που η υπόληψίς σας είχε κηλιδωθεί από τας φήμας που κυκλοφορούσαν εις βάρος σας εις όλην την περιοχήν. Περιφρόνησα τότε προς χάριν σας την κοινήν γνώμην, και αποκατέστησα την τιμήν σας. Είχον λοιπόν κάθε δικαίωμα να υπολογίζω εις μίαν ανταμοιβήν εκ μέρους σας και μάλιστα ν'

απαιτώ μίαν ευγνωμοσύνην... Αλλά μόνον αυτή τη στιγμή άνοιξαν τα μάτια μου. Τώρα μόνον βλέπω ότι ήτο απερισκεψία εκ μέρους μου ν' αγνοήσω τας φήμας που εκκυκλοφόρουν δημοσίως".

"Αυτός πάει φιρί-φιρί να του ανοίξω το κεφάλι!", ούρλιαξε ο Ραζουμίχιν και πετάχτηκε από τη θέση του έτοιμος να πιαστεί στα χέρια.

"Είσαστε άνθρωπος σιχαμένος και κακός", είπε η Ντουνιά.

"Μη λες λέξη! Μην κουνηθείς καθόλου!", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ συγκρατώντας τον Ραζουμίχιν. Έπειτα πήγε πολύ κοντά στον Λούζιν, κάτω από τη μύτη του σχεδόν και του λέει με σιγανή φωνή, αλλά πολύ ξεκάθαρα:

"Πήγαινε έξω σε παρακαλώ, και μην ανοίξεις πια το στόμα σου γιατί αλλιώς...".

Ο Πιότρ Πετρόβιτς, κίτρινος και με πρόσωπο παραμορφωμένο απ' τον θυμό, τον κοίταξε μια στιγμή στα μάτια, κι ύστερα γύρισε και βγήκε. Σπάνια βέβαια άνθρωπος έκλεισε στην καρδιά του βαθύτερο μίσος για τον πλησίον του, όσο εκείνη τη στιγμή ο Λούζιν για τον Ρασκόλνικωφ.

Αυτόν μονάχα θεωρούσε υπεύθυνο για την αποτυχία του. Κάτι που πρέπει να σημειώσουμε είναι πως ενώ κατέβαινε τα σκαλιά σκεφτότανε ότι δεν χάθηκαν ακόμα όλες του οι ελπίδες και ότι όλα θα μπορούσαν να διορθωθούν, σχετικά με τις δυο γυναίκες τουλάχιστον.

3

Το σπουδαιότερο είναι ότι ο Πιότρ Πετρόβιτς δεν την περίμενε αυτή τη λύση, ως την τελευταία στιγμή ακόμα. Κρατούσε το τουπέ του γιατί πίστευε πως δεν υπήρχε καμμία πιθανότητα να ξεγλιστρήσουν απ' τα χέρια του αυτές οι δυο φτωχές και ανυπεράσπιστες γυναίκες. Η βεβαιότητα αυτή σφηνώθηκε στο κεφάλι του από τη ματαιοδοξία του προ πάντων κι από την αυτοπεποίθησή του που έφτανε ως τον ναρκισσισμό. Επειδή δημιουργήθηκε από το τίποτα, είχε συνηθίσει ν' αυτοθαυμάζεται κι έτρεφε πολύ μεγάλη εκτίμηση προς τη νοημοσύνη του και τις ικανότητες του. Μερικές φορές μάλιστα, όταν ήτανε μόνος του, καθότανε και καμάρωνε το πρόσωπο του στον καθρέφτη. Μα πιο πολύ απ' όλα εκτιμούσε τα χρήματα που έβγαζε με τη δουλειά του και με κάθε άλλο μέσο. Αυτά του επιτρέπανε να φέρνεται σαν όμοιος προς όλους τους ανωτέρους του. Όταν με τόση πίκρα θύμιζε στη Ντουνιά πως τη ζήτησε για γυναίκα του, την ώρα που τόσος θόρυβος είχε γίνει γύρω απ' τ' όνομα της, μιλούσε με ειλικρίνεια κι ίσως να ένιωθε και μεγάλη απογοήτευση μπροστά σε μια τόσο "τρομερή αχαριστία". Κι όμως, όταν αρραβωνιάστηκε με τη Ντουνιά, ήτανε απόλυτα σίγουρος πως οι συκοφαντίες αυτές είναι ασύστατες. Τις είχε διαψεύσει άλλωστε και η ίδια η Μάρθα Πετρόβνα και είχανε πάψει πια να κυκλοφορούν στη μικρή επαρχιακή πόλη, όπου η συμπεριφορά της Ντουνιάς είχε κάνει την καλύτερη εντύπωση. Αν τον ρωτούσανε δε θα τ' αρνιότανε τώρα ότι όλα αυτά τα γνώριζε από καιρό. Κι

όμως κολακευότανε να πιστεύει πως αυτός εξύψωσε τη Ντουινιά ως το σημείο να την κάνει αντάξια του και το 'βλέπε αυτό σαν κατόρθωμα. Λέγοντας το αυτό στη Ντουινιά πριν από λίγο, φανέρωνε μια σκέψη του απόκρυφη που την καμάρωνε τόσες και τόσες φορές, μη μπορώντας να καταλάβει πώς είναι δυνατόν να μη θαυμάζουν οι άλλοι την ηρωική του απόφαση. Όταν ήρθε στους Ρασκόλνικωφ να τους κάνει επίσκεψη μπήκε μέσα με τον αέρα ενός ευεργέτη που πηγαίνει να δρέψει τους καρπούς των καλών του πράξεων και είναι έτοιμος να δεχτεί τα κομπλιμέντα και τα καλά τους λόγια. Έτσι, τώρα που κατέβαινε τη σκάλα, πίστευε ότι τον πρόσβαλαν βαθύτατα και ότι δεν τον κατάλαβαν καθόλου!

Η Ντουινιά του ήτανε απλούστατα απαραίτητη και δεν το χωρούσε το μυαλό του να παραιτηθεί απ' αυτή. Χρόνια τώρα έκανε όνειρα γλυκά για να παντρευτεί, αλλά περίμενε να μαζέψει πρώτα λεφτά. Τον μέθαγε η σκέψη που έκρυβε στα βάθη της ψυχής του να πάρει μια κοπέλα, ηθική και φτώχεια (έπρεπε οπωσδήποτε να είναι φτώχεια), πολύ νέα, όμορφη, από καλή οικογένεια και καλοαναθρεμμένη, πολύ δειλή, με πολλές κακοτυχίες στη ζωή της, που θα του ήταν αφοσιωμένη, που θα ευλογούσε σ' όλη της τη ζωή τον ευεργέτη της, που θα έκανε ό,τι της έλεγε, που θα έτρεφε απέραντο θαυμασμό γι' αυτόν και μόνο γι' αυτόν. Τί όμορφες σκηνές, τί ειδυλλιακά επεισόδια έπλαθε με τη φαντασία του γύρω απ' αυτό το ελκυστικό και τερπνό θέμα, όταν ξεκουραζότανε στο σπίτι, ύστερα απ' τη δουλειά! Και να που αυτό το μεγάλο του όνειρο θα γινότανε σε λίγο πραγματικότητα. Έμεινε κατάπληκτος μπροστά στην ομορφιά και τη μόρφωση της Αβντότίας Ρομάνοβνας, κι όταν διαπίστωσε πως βρίσκεται σε απελπιστική κατάσταση, ενθουσιάστηκε ακόμα πιο πολύ. Είχε μάλιστα και κάτι άλλο ακόμα, που δεν το περίμενε: Ήτανε περήφανη, δραστήρια, ηθικά, καλοαναθρεμμένη και με μόρφωση μεγαλύτερη απ' τη δικιά του (το 'νιώθε αυτό). Τέτοιο πλάσμα λοιπόν και να αισθάνεται απέναντι του σ' ολόκληρη τη ζωή της μια δουλική ευγνωμοσύνη για την ευεργεσία που της έκανε, θα σερνότανε μπροστά του, θα έκανε τα πάντα για να τον ευχαριστήσει κι αυτός θα τη χαιρότανε απεριόριστα, σαν απόλυτος κύριος της. Λίγο πριν απ' τη συνάντησή τους, σα να 'γίνε επίτηδες, είχε πάρει επί τέλους οριστικά την απόφαση ν' αλλάξει καριέρα για να επεκτείνει τον κύκλο της δραστηριότητάς του και, ταυτόχρονα, να περάσει σιγά-σιγά στ' ανώτερα κοινωνικά στρώματα, πράγμα που αποτελούσε ένα από τα πιο γλυκά του όνειρα... Με δυο λόγια είχε αποφασίσει να δοκιμάσει την τύχη τους στην Πετρούπολη. Ήξερε πως με τις γυναίκες μπορεί κανείς να πετύχει πολλά πράγματα. Η γοητεία μιας χαριτωμένης, ηθικής και μορφωμένης γυναίκας μπορούσε να ομορφύνει τη ζωή του, να του δημιουργήσει πολλές συμπάθειες, να στήσει γύρω του ένα φωτοστέφανο... Κι άξαφνα, όλα αυτά να γίνουνε συντρίμια! Η απροσδόκητη, η τερατώδης διακοπή των σχέσεών τους, τον χτύπησε σαν κεραυνός. Ήτανε μια γελοία φάρσα, ένας παραλογισμός. Τί έκανε στο κάτω-κάτω; Φέρθηκε μόνο με κάποια απρέπεια: Δεν πρόφτασε καλά-καλά να εξηγηθεί. Αστειευότανε, βρε αδελφέ, και παραφέρθηκε λιγάκι. Και να τελειώσουν έτσι όλα τόσο σοβαρά! Στο κάτω-κάτω αγαπούσε τη Ντουινιά με τον τρόπο του, την είχε κάνει κιόλας χτήμα του στα όνειρα του και τώρα... Όχι!

Αύριο, αύριο θα πρέπει να διορθωθεί η κατάσταση, να ταχτοποιηθούν όλα και προπάντων να εκμηδενίσει εκείνον τον αυθάδη νεανία που ήτανε αιτία όλου του κακού. Ένωθε ακόμα κάτι σαν αδιαθεσία καθώς, άθελα του, θυμήθηκε τον Ραζουμίχιν, αλλά... καθσύχασε αμέσως απ' αυτή την πλευρά:

"Αυτό μας έλειπε τώρα! Να με συγκρίνουν και μ' αυτόν!". Μόνον τον Σβιντριγκάιλωφ φοβότανε πραγματικά. Με λίγα λόγια, έβλεπε πως τον περίμεναν πολλές σκοτούρες...

*

"Όχι, εγώ φταίω περισσότερο", είπε η Ντουνιά αγκαλιάζοντας τη μητέρα της.

"Παρασύρθηκα απ' τα λεφτά του, αλλά δε φανταζόμουνα, αδελφέ μου, πως είχα να κάνω με τέτοιο παλιάνθρωπο, στ' ορκίζομαι. Αν το καταλάβαινα πιο μπροστά δεν θα επέτρεπα στον εαυτό μου να παρασυρθεί. Μη με κακίζεις, αδελφέ".

"Ο θεός μας φύλαξε, μας φύλαξε ο θεός", μουρμούριζε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα μηχανικά σα να μην καταλάβαινε ακόμα τί είχε συμβεί.

Όλοι τους ήτανε χαρούμενοι και σε πέντε λεπτά ακούστηκαν ακόμα και γέλια. Μόνο που το μέτωπο της Ντουνιάς σκοτεινίαζε κάθε τόσο, καθώς έφερνε στον νου της όλα όσα έγιναν πριν από λίγο. Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα δε μπορούσε να φανταστεί πως ήτανε ποτέ δυνατό να την χαροποιήσει τέτοιο γεγονός: Σήμερα το πρωί ακόμα, έβλεπε τη ρήξη με τον Λούζιν σαν πραγματική καταστροφή. Εκείνος όμως που πραγματικά πετούσε στους ουρανούς ήτανε ο Ραζουμίχιν. Δεν τολμούσε ακόμα να δείξει όλη τη χαρά του, όμως έτρεμε ολόκληρος σα να 'χε πυρετό, σαν να είχε φύγει ένα τεράστιο βάρος από την καρδιά του. Από δω και μπρος θα είχε κάθε δικαίωμα να τους αφιερώσει όλη του τη ζωή, να τίς υπηρετήσει. Αλλά δεν τολμούσε να κάνει όνειρα για το μέλλον. Μόνον ο Ρασκόλνικωφ καθότανε ακόμα στην ίδια θέση, σχεδόν κατσούφης και αφηρημένος. Αυτός που επέμενε τόσο πολύ να διώξουν τον Λούζιν φαινότανε τώρα να ενδιαφέρεται λιγότερο απ' όλους γι' αυτά που έγιναν εδώ μέσα. Η Ντουνιά σκέφτηκε άθελα της πως ίσως να ήτανε ακόμα θυμωμένος μαζί της και η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα τον κοίταζε με κάποια ανησυχία.

"Τί σου είπε ο Σβιντριγκάιλωφ;", τον ρώτησε η Ντουνιά πλησιάζοντας

"Αλήθεια, τί σου είπε;", ρώτησε και η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

Ο Ρασκόλνικωφ σήκωσε το κεφάλι του.

"Θέλει σώνει και καλά να σου κάνει δώρο δέκα χιλιάδες ρούβλια και επιθυμεί να σε ιδεί μια φορά μαζί με μένα".

"Να την ιδεί; Ποτέ!", φώναξε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα. "Και πώς τολμάει να της προτείνει χρήματα;".

Ύστερα ο Ρασκόλνικωφ διηγήθηκε (αρκετά ξερά) όλη του τη συζήτηση με τον Σβιντριγκάιλωφ, αποφεύγοντας να τους πεί για το φάντασμα της Μάρθας Πετρόβνα, και για να μη βγεί από το θέμα, αλλά και γιατί δεν του άρεσε να λέει παρά πάνω κουβέντες απ' όσες χρειαζόνταν.

"Τι του απάντησες;".

"Στην αρχή του είπα πως δε θα σου μεταφέρω ούτε μια λέξη απ' αυτά, και κείνος μου απάντησε πως θα έκανε τα πάντα για να πετύχει μια συνάντηση μαζί σου. Λέει πως το πάθος που είχε για σένα ήτανε μόνο ένα καπρίτσιο και πως τώρα δεν αισθάνεται τίποτα πια... Δε θέλει να παντρευτείς τον Λούζιν... Άλλωστε, μιλούσε πολύ μπερδεμένα".

"Τί γνώμη έχεις γι' αυτόν, Ρόντια; Πώς σου φάνηκε;"

"Ομολογώ πως όλα αυτά δε μου φάνηκαν και πολύ καθαρά. Προσφέρει δέκα χιλιάδες ρούβλια και παραδέχεται ο ίδιος ότι δεν είναι πλούσιος. Λέει πως θέλει να φύγει για ταξίδι κι ύστερα από δέκα λεπτά ξεχνάει αυτό που είπε. Ξαφνικά δηλώνει πως πρόκειται να παντρευτεί και πως του βρήκανε κιάλας νύφη... Σίγουρα έχει κάτι σχέδια όχι καλά. Ωστόσο δε μπορούμε να υποθέσουμε ότι θα φερνότανε τόσο ανόητα αν είχε κακές προθέσεις... Όπως καταλαβαίνεις αρνήθηκα εξ ονόματος σου μια για πάντα τα λεφτά. Γενικά μου φάνηκε πολύ παράξενος... και μάλιστα διαπίστωσα πως παρουσιάζει μερικά σημάδια τρέλλας. Μπορεί όμως να έκανα λάθος: Ίσως να υποκρίνεται μονάχα. Ωστόσο ο θάνατος της Μάρθας Πετρόβνας φαίνεται πως τον επηρέασε πολύ".

"Ο θεόςας αναπάσει την ψυχή της", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, "δε θα πάψω ποτέ να προσεύχομαι γι αυτήν. Τί θα κάναμε, Ντουνιά, δίχως αυτές τις τρεις χιλιάδες ρούβλια; Πραγματικά μας πέφτουν από τον ουρανό Αχ, Ρόντια, σκέψου πως σήμερα το πρωί δεν μας έμεναν πια παρά μονάχα τρία ρούβλια και λέγαμε με τη Ντουνιά να βάλουμε ενέχυρο το ρολόι για να μη ζητήσουμε τίποτα απ' τον Λούζιν, αφού δεν καταλάβαινε την κατάστασή μας από μόνος του".

Η προσφορά του Σβιντριγκάιλωφ ήτανε για τη Ντουνιά κάτι το εντελώς αναπάντεχο. Εξακολουθούσε να μένει σκεφτική.

"Κάτι φοβερό θα 'χει βάλει στο μυαλό του", μουρμούρισε ανατριχιάζοντας σχεδόν. Ο Ρασκόλνικωφ κατάλαβε τον μεγάλο της τρόμο.

"Νομίζω πως θα μου ξαναδοθεί πολλές φορές η ευκαιρία να τον συναντήσω", είπε στη Ντουνιά.

"Θα ξαναβρούμε τα ίχνη του και θα τον παρακολουθώ κατά πόδι", φώναξε ο Ραζουμίχιν πολύ ζωηρά. "Δεν θα τον αφήσω από τα μάτια μου. Ο Ρόνη μου το επέτρεψε. Μου το 'πε μόνος του πριν από λίγο: "Πρόσεχε την αδελφή μου". Μου το επιτρέπετε και σεις Αβντότια Ρομάνοβνα;"

Η Ντουνιά χαμογέλασε και του 'δωσε το χέρι της, το πρόσωπο της όμως ήτανε ανήσυχο. Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα την κοίταζε δειλά. Ωστόσο, είχε καθησυχάσει αρκετά με τις τρεις χιλιάδες ρούβλια.

Λίγο αργότερα μιλούσαν όλοι τους ζωηρά. Κι ο Ρασκόλνικωφ ακόμα, μ' όλο που έμενε σιωπηλός, τους άκουγε πολύ προσεχτικά. Ο Ραζουμίχιν αγόρευε ασταμάτητα.

"Και γιατί, για ποιο λόγο να φύγετε;", ρωτούσε όλος έξαψη. "Τί θα κάνετε σ' εκείνη την επαρχιακή τρύπα; Ενώ εδώ είσαστε όλοι μαζί και χρήσιμοι ο ένας για τον άλλο. Δε φαντάζεσθε πόσο χρήσιμοι. Με καταλαβαίνετε... Τουλάχιστον μείνετε για λίγο ακόμα... Πάρτε με και μένα σαν φίλο, σαν συνεταίρο, σας βεβαιώνω πως θα στήσουμε μια σπουδαία επιχείρηση. Ακούστε, θα σας εξηγήσω

με λεπτομέρειες το σχέδιο μου. Το σκέφτηκα προτού να γίνει ακόμα τίποτα. Να περί τίνος πρόκειται: Έχω έναν θείο (θα σας τον γνωρίσω, είναι ένα αξιοσέβαστο γεροντάκι), που διαθέτει χίλια ρούβλια και δεν τα χρειάζεται σε τίποτα γιατί έχει μια σύνταξη. Πάνε δυο χρόνια τώρα που με τρώει να τα πάρω και να του δίνω έξη τα εκατό τόκο. Καταλαβαίνω γιατί το κάνει, θέλει να με βοηθήσει. Πέρσι δεν είχα ανάγκη και τ' αρνήθηκα, φέτος όμως δεν έβλεπα την ώρα να γυρίσει για να του τα ζητήσω, θα βάλετε και σεις χίλια απ' τις τρεις χιλιάδες που θα πάρετε. Μας φτάνουν για το ξεκίνημα της εταιρείας μας. Θα μου πείτε τώρα τί θα κάνουμε;"

Κι αμέσως άρχισε να εξηγεί το σχέδιο του. Μίλησε πολλή ώρα πάνω στο γεγονός ότι όλοι σχεδόν οι βιβλιοπώλες και οι εκδότες δεν ξέρουν καλά τη δουλειά τους. Έτσι οι εκδότες είναι συνήθως κακοί, ενώ οι ωραίες εκδόσεις γενικά μοσχοπουλιούνται και φέρνουν πολλά λεφτά. Εδώ και δύο χρόνια τώρα που δούλευε για λογαριασμό άλλων, ονειρευόταν να γίνει εκδότης. Ήξερε αρκετά καλά τρεις ξένες γλώσσες, παρ' όλο που, μερικές μέρες πριν, είχε δηλώσει στον Ρασκόλνικωφ πως ήτανε "κουμπούρας" στα γερμανικά για να τον πείσει να πάρει τη μισή μετάφραση και τρία ρούβλια προκαταβολή. Είχε πει ψέματα τότε, αλλά ο Ρασκόλνικωφ δεν το 'χαψε.

"Γιατί, σας παρακαλώ, γιατί ν' αφήσουμε να μας ξεφύγει μια τέτοια επιχείρηση, τη στιγμή που έχουμε στα χέρια μας το καλύτερο μέσο για να πετύχουμε, μ' άλλα λόγια ένα κεφάλαιο που μας ανήκει; Φυσικά, θα πρέπει να δουλέψουμε πολύ. Ε, λοιπόν, θα δουλέψουμε! Σεις Αβντότια Ρομάνοβνα, ο Ρόντια κι εγώ. Αυτή τη στιγμή μερικές εκδόσεις αφήνουν πρώτης τάξεως κέρδη. Η δύναμη μας σ' αυτή την επιχείρηση είναι ότι θα ξέρουμε τί πρέπει να μεταφράζουμε τουλάχιστον, θα μεταφράζουμε, θα εκδίδουμε και θα συνεχίζουμε ταυτόχρονα και τις σπουδές μας. Τώρα μπορώ να είμαι πολύ χρήσιμος, γιατί έχω αποκτήσει πείρα. Εδώ και δύο χρόνια βρίσκομαι χωμένος μέσα στους βιβλιοπώλες και τους ξέρω πια πολύ καλά. Δεν είναι καθόλου φιλόανθρωποι, ούτε τίποτα άγιοι -πιστέψτε με. Γιατί λοιπόν να πάει χαμένη τέτοια ευκαιρία; Ξέρω δυό-τρία βιβλία που τα κρατάω για τον εαυτό μου. Και μόνο για την ιδέα να μεταφραστούν και να εκδοθούν θα μπορούσα να πάρω το λιγότερο εκατό ρούβλια για το καθένα -άσε μερικά άλλα που δεν θα τα έλεγα, ούτε για πεντακόσα ρούβλια. Και να σκέφτεται κανείς πως, αν τους τα προτείνω, μπορεί και να διστάσουν! Είναι τόσο ζώα! Για το εμπορικό μέρος, τυπογραφείο, χαρτί, πώληση, μπορείτε να βασιστείτε σε μένα. Την ξέρω τη δουλειά απ' έξω κι ανακατωτά, θα την αρχίσουμε σιγά-σιγά κι αργότερα θα τη μεγαλώσουμε. Πάντως θα βγάζουμε το ψωμί μας και δεν υπάρχει κανένας φόβος να χάσουμε τίποτα".

Τα μάτια της Ντουνιάς λαμποκοπούσαν.

"Αυτά που λέτε μου αρέσουνε πολύ Ντιμίτρι Προκόφιτς", είπε.

"Εγώ, βέβαια, δεν καταλαβαίνω τίποτε απ' αυτά", είπε η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Μπορεί να είναι σπουδαία, ένας θεός το ξέρει. Όταν αρχίζει κανείς μια δουλειά δεν ξέρει πώς θα πάει. Πάντως θα είναι απαραίτητο να μείνουμε τουλάχιστον ένα διάστημα εδώ".

Κοίταξε τον Ρόντια.

"Εσύ τί λες, αδελφέ μου;", ρώτησε η Ντουνιά.

"Λέω πως η ιδέα του είναι περίφημη", απάντησε εκείνος. "Φυσικά για το ότι θα ιδρύσουμε μεγάλο εκδοτικό οίκο είναι πολύ νωρίς ακόμα να το σκεφτόμαστε, μπορούμε όμως να εκδώσουμε πέντ' -έξη τόμους που να έχουνε εξασφαλισμένη επιτυχία. Έχω κι εγώ υπ' όψη μου ένα έργο που σίγουρα θα πιάσει. Όσο για τον Ραζουμίχιν οπωσδήποτε θα την κινήσει μια χαρά τη δουλειά, γι' αυτό μην έχετε καμιά αμφιβολία. Άλλωστε έχουμε όλον τον καιρό να τα ξαναπούμε".

"Ζήτω!", φώναξε ο Ραζουμίχιν. "Τώρα ακούστε με: Εδώ σ' αυτό το σπίτι υπάρχει ένα μικρό διαμέρισμα που ανήκει στους ίδιους ιδιοκτήτες. Είναι τελείως ανεξάρτητο και δεν επικοινωνεί με τ' άλλα δωμάτια, επιπλωμένο, οικονομικό, με τρία δωμάτια. Πιάστε το προσωρινά. Αύριο θα πάω στο ενεχυροδανειστήριο το ρολόι, θα σας φέρω χρήματα και θα τα τακτοποιήσουμε όλα. Το βασικό είναι να μπορέσετε να μείνετε κι οι τρεις μαζί. Ο Ρόντια θα είναι μαζί σας... Ε, Ρόντια, για πού το 'βαλες;".

"Τί, φεύγεις Ρόντια;", ρώτησε έντρομη η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα.

"Βρήκες την ώρα;", φώναξε ο Ραζουμίχιν.

Η Ντουνιά κοίταξε τον αδελφό της με κατάπληξη και ανησυχία. Κρατούσε στο χέρι το καπέλο του, έτοιμος να φύγει.

"Θα 'λέγε κανείς πως ετοιμαζόσαστε να με θάψετε και πως χαιρετιόσαστε για τελευταία φορά", μουρμούρισε μ' ένα ύφος παράξενο. Χαμογελούσε, όμως δεν έμοιαζε καθόλου με χαμόγελο ο μορφασμός του.

"Κι έπειτα ποιος ξέρει; Ίσως να είναι και η τελευταία φορά που βλέπουμε", πρόσθεσε ξαφνικά. Τη σκέψη αυτή την έκανε μέσα του, αλλά τα λόγια τα 'πε άθελα του φωναχτά.

"Μα, τί έπαθες;", φώναξε η μητέρα του.

"Πρέπει να φύγω", απάντησε εκείνος αόριστα, σα να δίσταζε να εκστομίσει αυτό που ήθελε να πει, αλλά το γλωμό πρόσωπο του έδειχνε μια σκληρή αποφασιστικότητα. "Όταν ήρθα εδώ... ήθελα να σας πω... μητέρα και σε σένα Ντουνιά, πως θα ήτανε καλύτερα να χωρίζαμε για λίγον καιρό. Δεν αισθάνομαι πολύ καλά, είμαι ανήσυχος... θα έρθω αργότερα, όταν θα είναι δυνατόν... θα σας θυμάμαι και θα σας αγαπώ... Αφήστε με, αφήστε με σας παρακαλώ μόνο μου. Το 'χω πάρει απόφαση... Ναι, το αποφάσισα... Ό,τι κι αν γίνω εγώ, είτε χαθώ είτε όχι, θέλω να είμαι μόνος μου. Ξεχάστε με ολότελα. θα 'ναι καλύτερα έτσι. Μη ρωτήσετε για μένα. Όταν θα πρέπει θα έρθω μοναχός μου ή θα σας καλέσω. Ίσως ν' αναστηθούνε όλα... Και τώρα, αν μ' αγαπάτε, μην προσπαθήσετε να με συναντήσετε. Διαφορετικά θα σας μισήσω, το αισθάνομαι... Γεια σας!".

Μητέρα και αδελφή είχανε τρομάξει. Το ίδιο κι ο Ραζουμίχιν. "Ρόντια, Ρόντια, ξαναγύρισε κοντά μας, ας ξαναγίνουμε σαν πρώτα", είπε η δύστυχη μητέρα.

Εκείνος προχώρησε αργά προς την πόρτα και γλίστρησε έξω. Η Ντουνιά τον έφτασε.

"Αδελφέ, γιατί φέρνεσαι έτσι στη μητέρα μας;", μουρμούρισε, ενώ τα μάτια της άστραφταν από αγανάκτηση. Ο Ρασκόλνικωφ την κοίταξε.

"Δεν είναι τίποτα, θα ξαναγυρίσω", ψιθύρισε σα να μην ήξερε καλά-καλά τί λέει και βγήκε από το δωμάτιο.

"Ακαρδε! Απαίσιε εγωιστή", του φώναξε η Ντουνιά.

"Δεν είναι εγωιστής, είναι τρελλός! Έχει χάσει τα λογικά του, δεν τον βλέπετε;", της ψιθύρισε στ' αντί ο Ραζουμίχιν σφίγγοντας της δυνατά το χέρι.

"Θα γυρίσω αμέσως", είπε στην Πουλχερία Αλεξάνδροβνα που ήτανε σαν πεθαμένη και πετάχτηκε έξω.

Ο Ρασκόλνικωφ τον περίμενε στο βάθος του διαδρόμου.

"Το 'ξερά πως θα τρέξεις πίσω μου", του είπε. "Πήγαινε και μείνε μαζί τους αύριο... και για πάντα, θα ξαναγυρίσω ίσως... αν είναι δυνατόν. Έχε γεια".

Και ο Ρασκόλνικωφ απομακρύνθηκε, δίχως να του απλώσει το χέρι"

"Μα, πού πηγαίνεις; Τί έχεις; Πώς γίνεται να φέρνεσαι εσύ έτσι;", ψέλλισε ο Ραζουμίχιν, μη ξέροντας τί να υποθέσει.

Ο Ρασκόλνικωφ σταμάτησε ακόμα μια φορά.

"Στο λέω μια για πάντα. Μη με ρωτάς ποτέ για τίποτα. Δεν έχω τίποτα να σου απαντήσω. Μην έρθεις στο δωμάτιο μου. Μπορεί να 'ρθω εγώ εδώ... Άφησε με εμένα, όμως αυτές μην τις εγκαταλείψεις. Με καταλαβαίνεις;"

Ο διάδρομος ήτανε σκοτεινός. Στέκονταν κάτω από μια λάμπα και κοιτάζονταν αμίλητοι για ένα λεπτό. Ο Ραζουμίχιν το θυμότανε σ' όλη του τη ζωή εκείνο το λεπτό. Το επίμονο και φλογερό βλέμμα του Ρασκόλνικωφ γινότανε από στιγμή σε στιγμή όλο και πιο δυνατό κι έμπαινε στο βάθος της ψυχής του. Ξαφνικά ο Ραζουμίχιν ανατρίχιασε. Κάτι παράξενο γλίστρησε ανάμεσα τους... Ξεπετάχτηκε μια σκέψη, κάτι το φοβερό, το τερατώδες, που το νιώσανε ξαφνικά κι οι δύο... Ο Ραζουμίχιν έγινε κίτρινος σα νεκρός.

"Καταλαβαίνεις τώρα;", είπε ξαφνικά ο Ρασκόλνικωφ με το πρόσωπο παραμορφωμένο απ' τον πόνο. "Γύρισε πίσω και μείνε κοντά τους", πρόσθεσε και, γυρίζοντας απότομα, βγήκε απ' το σπίτι.

Δεν θα περιγράψω το τί έγινε εκείνο το βράδυ στις Πουλχερίας Αλεξάνδροβνας όταν ο Ραζουμίχιν γύρισε κοντά στις δύο γυναίκες και πώς τις καθησύχασε λέγοντας τους ότι ο Ρόντια ήτανε άρρωστος κι είχε ανάγκη από ανάπαυση. Τους ορκιζότανε ότι ο Ρόντια θα ξαναπερνούσε να τις ιδεί, πως θα ερχότανε κάθε μέρα, πως βρισκότανε σε μια κατάσταση οξυτάτου εκνευρισμού και δεν έπρεπε να τον ερεθίζουν. Τους είπε ακόμα πως θα τον φρόντιζε αυτός, θα τον πήγαινε σ' έναν περίφημο γιατρό, κι αν χρειαζότανε θα συγκαλούσε ιατρικό συμβούλιο... Με μια λέξη, από κείνο το βράδυ, ο Ραζουμίχιν έγινε για τις δύο γυναίκες αδελφός και γιος.

Ο Ρασκόλνικωφ τράβηξε ίσια προς το κανάλι όπου έμενε η Σόνια. Το σπίτι ήτανε παλιό, τριώροφο, βαμμένο πράσινο. Με δυσκολία ανακάλυψε τον θυρωρό και κατάφερε να του πάρει αόριστες πληροφορίες για το διαμέρισμα που κρατούσε ο ράφτης Καπερναούμωφ. Βρήκε σε μια γωνιά της αυλής την είσοδο μιας στενής και σκοτεινής σκάλας, ανέβηκε στο δεύτερο πάτωμα και πέρασε σε μια γαλαρία που έζωνε γύρω-γύρω όλο το σπίτι κατά τη μεριά της αυλής. Εκεί, καθώς έψαχνε μες στο σκοτάδι ν' ανακαλύψει πού βρισκότανε η είσοδος του Καπερναούμωφ, άνοιξε ξαφνικά, δύο βήματα πιο πέρα, μια πόρτα. Την έπιασε μηχανικά.

"Ποιος είναι;", ρώτησε μια γυναικεία φωνή τρομαγμένα.

"Εγώ! Έρθα να σε δώ", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ και μπήκε σ' ένα κρούτσικο χωλάκι. Εκεί πάνω σε μια σαραβαλιασμένη καρέκλα έκαιγε κεριά στερεωμένο σ' ένα στραβωμένο μπρούτζινο κηροπήγιο.

"Σείς! Ω θεέ μου!", ψιθύρισε η Σόνια μένοντας παγωμένη στη θέση της.

"Πού είναι το δωμάτιο σας; Εδώ;".

Και ο Ρασκόλνικωφ κάνοντας προσπάθεια για να μην κοιτάξει την κοπέλα μπήκε στο δωμάτιο γρήγορα-γρήγορα. Σε λίγο ήρθε και η Σόνια με το κεριά και στάθηκε μπροστά του όρθια με αμηχανία, ταραγμένη και κατατρομαγμένη απ' αυτή τη νυχτερινή επίσκεψη. Ξαφνικά, το πρόσωπο της έγινε κατακόκκινο και τα μάτια της βούρκωσαν. Πνιγότανε κι ένιωθε κάτι σα ντροπή ανάμικτη με κάποια γλύκα. Ο Ρασκόλνικωφ γύρισε απότομα και κάθησε σε μια καρέκλα που ήτανε δίπλα στο τραπέζι. Με μια ματιά εξέτασε όλο το δωμάτιο. Ήτανε ένα μεγάλο δωμάτιο, πολύ χαμηλοτάβανο όμως, το μοναδικό που είχανε για νοίκιασμα οι Καπερναούμωφ. Μια κλεισμένη πόρτα αριστερά στον τοίχο, οδηγούσε στο υπόλοιπο διαμέρισμα τους. Στην απέναντι μεριά, στον δεξιό τοίχο, μια άλλη πόρτα έμενε πάντα ερμητικά κλειστή. Αυτή οδηγούσε σ' ένα άλλο διαμέρισμα που είχε άλλο νούμερο. Το δωμάτιο της Σόνιας έμοιαζε περισσότερο με αποθήκη και είχε σχήμα ακανόνιστου τετράπλευρου που του έδινε μια όψη τερατώδη. Στον τοίχο υπήρχαν τρία παράθυρα που έβλεπαν προς το κανάλι κι ο τοίχος, προχωρώντας λοξά, σχημάτιζε μια κόχη τρομερά μυτερή που χανότανε στο βάθος, έτσι που μες στο μισοσκόταδο δε μπορούσες να διακρίνεις τίποτα εκεί μέσα. Η άλλη γωνία, αντίθετα, ήτανε υπερβολικά ανοιχτή. Έπιπλα δεν υπήρχαν σχεδόν καθόλου σ' όλο αυτό το μεγάλο δωμάτιο. Στη δεξιά γωνιά βρισκότανε το κρεβάτι και δίπλα σ' αυτό, κοντά στην πόρτα, μια καρέκλα. Στον τοίχο, και στη μεριά όπου ήτανε το κρεβάτι, πολύ κοντά στην πόρτα που έβγαζε στο διπλανό διαμέρισμα, υπήρχε ένα τραπέζι από άσπρο ξύλο, σκεπασμένο με ύφασμα μπλε, και μπροστά του δυο ψάθινες καρέκλες. Στον αντικρινό τοίχο, κοντά στη μυτερή κόχη, ήτανε ένας κομός άβαφος που φαινότανε σα χαμένος στο κενό. Αυτά ήτανε όλα κι όλα τα πράγματα που υπήρχανε σ' εκείνο το δωμάτιο. Η κιτρινωπή και

βρώμικη ταπετσαρία του τοίχου ήτανε μαυρισμένη σ' όλες τις γωνιές από την κάπνα. Η εξαθλίωση ήταν ολοφάνερη εδώ μέσα. Ακόμα και το κρεβάτι δεν είχε μπροστά κανένα παραπέτασμα. Η Σόνια κοίταζε αμίλητα τον επισκέπτη που εξέταζε το δωμάτιο της με τόση προσοχή και με τόση αναίδεια, ώστε στο τέλος άρχισε να τρέμει από τον φόβο της, σα να βρισκότανε μπροστά σ' έναν δικαστή που θα έκρινε την τύχη της.

"Ήρθα αργά... δε θα 'ναι έντεκα;", είπε χωρίς να πάρει από πάνω της τα μάτια του.

"Ναι", μουρμούρισε η Σόνια. "Ω, ναι, ναι... Είναι έντεκα", είπε βιαστικά, σα να 'βρίσκε σ' αυτό μια διέξοδο. "Πριν από λίγο άκουσα το ρολόι του νοικοκύρη που χτυπούσε έντεκα, το άκουσα... είναι έντεκα".

"Ήρθα να σας δω για τελευταία φορά", εξακολούθησε ο Ρασκόλνικωφ σκυθρωπά, κι ας ήτανε πρώτη φορά που ερχόταν. "Μπορεί να μη σας ξαναδώ πια...".

"Θα... φύγετε;".

"Δεν ξέρω... όλα θα κριθούν αύριο".

"Ωστε δε θα πάτε αύριο στην Κατερίνα Ιβάνοβνα;" ρώτησε η Σόνια με τρεμουλιαστή φωνή.

"Δεν ξέρω. θα ιδούμε αύριο το πρωί. Δεν πρόκειται όμως γι αυτό. Ήρθα να σας πω κάτι...".

Την κοίταξε σκεφτικά και ξαφνικά πρόσεξε πως αυτός καθότανε, ενώ εκείνη έμενε ακόμα όρθια μπροστά του.

"Γιατί στεκόσαστε όρθια; Καθήστε", είπε με μια φωνή που άλλαξε ξαφνικά κι έγινε γλυκιά και χαϊδευτική.

Η Σόνια κάθησε. Εκείνος την κοίταξε για λίγο με καλοσύνη, με συμπόνια σχεδόν.

"Τί αδύνατη που είσαστε! Για δεξ χέρια! Ολότελα διάφανα. Και δάχτυλα πεθαμένης".

Πήρε το χέρι της. Η Σόνια χαμογέλασε δειλά.

"Έτσι ήμουν πάντα".

"Κι όταν μένατε στο σπίτι;".

"Ναι...".

"Ε, βέβαια", είπε με φωνή σπασμένη.

Ξαφνικά, η έκφραση του προσώπου του και η φωνή του έγιναν αλλιώτικες. Έριξε πάλι μια ματιά τριγύρω του.

"Οι Καπερναούμωφ σας το νοίκιασαν αυτό;".

"Ναι".

"Μένουν εδώ, πίσω απ' αυτήν την πόρτα;".

"Μάλιστα, έχουν ένα παρόμοιο δωμάτιο".

"Ένα μόνο για όλους τους;".

"Ένα".

"Εγώ θα φοβόμουν σ' αυτό το δωμάτιο τη νύχτα", είπε κατσουφιάζοντας.

"Οι νοικοκυραίοι μου είναι πολύ καλοί και ευγενικοί άνθρωποι", απάντησε η Σόνια που δε φαινότανε να έχει συνέλθει ακόμα και δε μπορούσε να ηρεμήσει.

"Και όλα τα έπιπλα είναι δικά τους. Είναι πολύ καλοί άνθρωποι και τα παιδιά τους έρχονται συχνά και με βλέπουν εδώ".

"Είναι βραδύγλωσσοι;"

"Ναι, αυτός είναι βραδύγλωσσος και κουτσός. Το ίδιο κι η γυναίκα του. Δηλαδή αυτή, δεν είναι ακριβώς βραδύγλωσση, αλλά τα λόγια δε βγαίνουν εύκολα από το στόμα της. Είναι πολύ καλή γυναίκα. Αυτός, ήτανε παλιότερα δούλος. Έχουν επτά παιδιά... μόνο το μεγαλύτερο ψευδίζει, τα άλλα είναι καχεκτικά, αλλά δεν ψευδίζουν. Σεις όμως πώς το ξέρετε;", πρόσθεσε με κάποια έκπληξη.

"Μου το 'χε πεί ο πατέρας σας, μου είπε όλη σας την ιστορία... Πως βγήκατε κατά τις έξη και γυρίσατε μετά τις οχτώ και πως η Κατερίνα Ιβάνοβνα γονάτισε μπροστά στο κρεβάτι σας".

Η Σόνια ταραχτήκε.

"Τον είδα σήμερα ολοκάθαρα", μουρμούρισε δισταχτικά.

"Ποιόν;"

"Τον πατέρα μου. Ήμουνα στον δρόμο, εδώ κοντά, στη γωνία, κατά τις εννιά με δέκα το βράδυ και μου φάνηκε σα να περπατούσε μπροστά μου. Ήτανε ολόιδιος ο πατέρας. Ήθελα μάλιστα να πάω στην Κατερίνα Ιβάνοβνα".

"Είχατε βγεί... βόλτα;"

"Ναι", απάντησε με σπασμένη φωνή.

Ταραχτήκε πάλι και κατέβασε τα μάτια της.

"Μόνο που δε σας έδερνε η Κατερίνα Ιβάνοβνα τότε που μένατε στου πατέρα σας, ε;"

"Για το θεό τί είναι αυτά που λέτε;", φώναξε κοιτάζοντας τον σχεδόν τρομαγμένα.

"Ωστε την αγαπάτε;"

"Αυτή; Και βέβαια, πώς είναι δυνατόν να μην την αγαπώ;", είπε η Σόνια; Μια φωνή λυπητερή. Και, ξαφνικά, σταύρωσε τα χέρια της πονεμένα. Αχ! ' τη... Αν την ξέρατε! Είναι ολότελα σαν παιδί. Το μυαλό της είναι θολωμένο πάντοτε... από τα βάσανα. Ήτανε τόσο έξυπνη... τόσο μεγαλόψυχη... και τόσο καλή! Δεν το ξέρετε σεις, δεν είναι δυνατόν να ξέρετε... Αχ!"

Πρόφερε αυτά τα τελευταία λόγια με απόγνωση, σπαράζοντας από τον πόνο και σφίγγοντας τα χέρια της. Τα χλωμά της μάγουλα κοκκίνισαν πάλι ' και καθρεφτιζότανε στα μάτια της ο σπαραγμός. Ήτανε ολοφάνερο ότι της άγγιξε κάποια πολύ ευαίσθητη χορδή και την έκαιγε η λαχτάρα να εκφράσει κάτι, να μιλήσει, να πάρει το μέρος της Κατερίνας Ιβάνοβνας. Σ' όλα τα χαρακτηριστικά του προσώπου της, ζωγραφιζόταν μια συμπόνια ακόρεστη, αν μπορούμε να το πούμε έτσι.

"Να με δείρει! Τί λέτε τώρα; θεέ μου! Κι αν ακόμα μ' έδερνε τί μ' αυτό; Σεις δεν ξέρετε, δεν ξέρετε τίποτα. Είναι τόσο δυστυχημένη, αχ! Τόσο δυστυχημένη... Και άρρωστη... Δικαιοσύνη θέλει... Είναι αγνή... Πιστεύει τόσο πολύ πως υπάρχει για όλα δικαιοσύνη... και την απαιτεί. Και να τη βασανίσετε ακόμα, δεν το κάνει τ' άδικο. Δε μπορεί να καταλάβει ότι είναι αδύνατον να υπάρχει δικαιοσύνη στον κόσμο κι αυτό την εκνευρίζει. Είναι παιδί, παιδί! Και δίκαιη, δίκαιη!"

"Και τί θα κάνετε τώρα;".

Η Σόνια τον κοίταξε ερωτηματικά.

"Εμειναν τώρα στην πλάτη σας. Είναι αλήθεια πως και πριν τους είχατε στην πλάτη σας και πως ο μακαρίτης ερχότανε και σας γύρευε λεφτά για να μεθύσει. Μα τώρα τί θα κάνετε;".

"Δεν ξέρω", απάντησε η Σόνια θλιμμένα.

"Θα μείνουν εκεί;".

"Δεν ξέρω. Χρωστάνε το νοίκι τους. Φαίνεται πως η σπιτονοικοκυρά είπε σήμερα πως θα τους διώξει και η Κατερίνα Ιβάνοβνα της απάντησε πως δεν πρόκειται πια να μείνει εκεί μέσα ούτε λεπτό".

"Πού βασίζεται κι έχει τέτοιο αέρα; Σε σας;".

"Α, όχι, μην το λέτε αυτό. Εμείς οι δυο είμαστε ένα", είπε η Σόνια κι άρχισε πάλι να νευριάζει, όπως θα θύμωνε ένα καναρίνι ή κάποιο άλλο πουλάκι. "Τί θα μπορούσε όμως να κάνει; Τί να 'κάνε, τί να 'κάνε;", έλεγε με θέρμη, ζοηρέοντας όλο και πιο πολύ. "Να ξέρατε πόσο έκλαψε σήμερα! Το μυαλό της είναι σαλεμένο, δεν το προσέξατε; Άλλοτε είναι ανήσυχη σα μικρό κοριτσάκι και θέλει να 'ναι όλα εντάξει στο τραπέζι αύριο και τα φαγιά και όλα τ' άλλα, κι άλλοτε στείβει τα χέρια της, φτύνει αίμα, κλαίει και χτυπάει το κεφάλι της στον τοίχο από την απελπισία της. Έπειτα παρηγοριέται και στηρίζει όλες τις ελπίδες της σε σας: Λέει πως τώρα πια εσείς είσαστε το μοναδικό της στήριγμα, ότι θα δανειστεί λεφτά από κάπου και θα ξαναγυρίσει στην πόλη όπου γεννήθηκε ν' ανοίξει μαζί μ' εμένα μια πανσιόν για κορίτσια. Εγώ, λέει, θα είμαι επιστάτρια. Μια καινούργια ζωή θ' αρχίσει τότε για μας, μια ζωή υπέροχη! Μ' αγκαλιάζει, με φιλεί και με παρηγορεί, γιατί τα πιστεύει αυτά, πιστεύει ακράδαντα στις ονειροφαντασίες της. Και μπορείς να πείς όχι;

Όλη την ημέρα σήμερα καθάριζε, έπλενε, μπάλωνε, κουβάλησε μια σκάφη στο δωμάτιο με τις λιγοστές δυνάμεις που της μένουν, λαχάνιασε και, μην αντέχοντας πια ξάπλωσε στο κρεβάτι. Το πρωί είχαμε πάει μαζί στο παζάρι ν' αγοράσουμε μπουτίνια για την Πολιά και τον Λένα, γιατί λιώσανε πια εκείνα που είχανε. Αλλά δε μας έφταναν τα λεφτά, μας λείπαν πολλά ακόμα. Κι είχε διαλέξει κάτι μπουτινάκια τόσο όμορφα, γιατί είχε καλό γούστο, δεν ξέρετε εσείς. Έβαλε τότε τα κλάματα εκεί, μες στο μαγαζί, μπροστά τους εμπόρους, γιατί δε μας έφταναν τα λεφτά. Ραγιζότανε η καρδιά σου να τη βλέπεις...".

"Τώρα καταλαβαίνω γιατί ζείτε έτσι", είπε ο Ρασκόλνικωφ μ' ένα πικρό χαμόγελο.

"Και μήπως σεις δεν την λυπόσαστε;", είπε η Σόνια. "Ξέρω πολύ καλά πως της δώσατε και το τελευταίο σας καπίκι. Και δεν έχετε ιδεί ακόμα τίποτα. Αν όμως τα ξέρατε όλα, θεέ μου, αν τα ξέρατε όλα... Πόσες και πόσες φορές δεν την έκανα να κλάψει! Ακόμα και τη βδομάδα που μας πέρασε, μια βδομάδα πριν από τον θάνατο του πατέρα. Αχ' Πόσο σκληρά της φέρθηκα! Και πόσες, πόσες φορές ακόμα το 'κανα αυτό. Όλη την ημέρα σκιζότανε η καρδιά μου καθώς το θυμόμουνα".

Κι έστειβε τα δάχτυλα της απ' τον πόνο που ένιωθε μ' αυτή την ανάμνηση.

"Ωστε σείς είσαστε η σκληρή, ε;"

"Ναι, εγώ, εγώ! Πήγα τότε", συνέχισε κλαίγοντας "και μου λέει ο πατέρας: "Σόνια, διάβασε μου κάτι, έχω πονοκέφαλο, διάβασε μου... Να, τούτο δω το βιβλίο". Ήτανε ένα βιβλίο που του το 'χε δανείσει ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς Λεμπεζιάτνικοβ, ένας γείτονας που του 'δίνε όλο κάτι τέτοια βιβλία, πολύ αστεία. "Είναι ώρα να φύγω", του είπα. Δεν ήθελα να του διαβάσω γιατί είχα πάει εκεί προπάντων για να δείξω στην Κατερίνα Ιβάνοβνα κάτι γιακαδάκια. Μου είχε φέρει κάτι γιακάδες και μανσέτες η Ελισάβετ η μεταπράτισσα, πολύ όμορφους γιακάδες, ολοκαίνουργιους και με κεντήματα. Της άρεσαν πολύ της Κατερίνας Ιβάνοβνα όταν τους είδε, τους φόρεσε, κοιτάχτηκε στον καθρέφτη και τους έβρισκε τόσο ωραίους, τόσο ωραίους!

"Σόνια", μου είπε, "δώσ' μου τους σε παρακαλώ". Είπε σε παρακαλώ γιατί έκανε σαν τρελλή. Και να πείς πως της χρειαζόνταν; Όχι, αλλά... θυμάται αδιάκοπα τις παλιές καλές ημέρες Κοιτάζεται στον καθρέφτη, καμαρώνει, κι ας μην έχει φόρεμα να βάλει επάνω της, δεν έχει ούτε ένα, χρόνια τώρα. Αλλά δε ζητάει ποτέ από κανέναν τίποτα, είναι πολύ περήφανη και θα προτιμούσε να δώσει εκείνη ό,τι της μένει. Κι όμως, αυτή τη φορά, μου ζήτησε τους γιακάδες. Και γώ λυπόμουνα να τους δώσω. "Τί τους θέλεις, Κατερίνα Ιβάνοβνα;", της είπα. Ναι, το είπα αυτό, ενώ δεν έπρεπε ποτέ να της μιλήσω έτσι. Με κοίταξε κι ήτανε τόσο πονεμένη που της τ' αρνήθηκα, σχιζότανε η καρδιά μου να τη βλέπω. Και δε λυπότανε τόσο για τους γιακάδες. Όχι! Για την άρνηση μου λυπότανε, το 'βλεπα καλά. Αχ, να μπορούσα να τα πάρω πίσω αυτά τα λόγια που είπα! Ω! Πώς... Μα, τι κάθομαι και σας τα λέω όλ' αυτά; Τί σας ενδιαφέρουν;"

"Την ξέρατε αυτή την μεταπράτισσα την Ελισάβετ;"

"Ναι... Μήπως την ξέρατε και σείς;", ρώτησε η Σόνια με κάποια απορία.

"Η Κατερίνα Ιβάνοβνα είναι φυματική, στο τελευταίο στάδιο, και θα πεθάνει πολύ γρήγορα", είπε ο Ρασκόλνικωφ, αφού σώπασε λίγο και δίχως ν' απαντήσει στην ερώτηση της.

"Ω! Όχι! Όχι!", φώναξε η Σόνια.

Και ασυναίσθητα του 'πιάσε τα χέρια σα να τον ικέτευε να μη γίνει κάτι τέτοιο.

"Μα, θα 'ναι καλύτερα να πεθάνει..."

"Όχι, δε θα 'ναι καλύτερα καθόλου, καθόλου καλύτερα", έλεγε και ξανάλεγε με τρόπο η Σόνια, κοιτάζοντας χαμένα γύρω της.

"Και τα παιδιά; Τί θα τα κάνετε τότε τα παιδιά, αφού δε μπορείτε να τα πάρετε εδώ μέσα;"

"Δεν ξέρω, δεν ξέρω", του λέει με απόγνωση, σφίγγοντας το κεφάλι της.

"Κι αν αρρωστήσετε, όταν θα ζει ακόμα η Κατερίνα Ιβάνοβνα, και σας πάνε στο νοσοκομείο, τί θα γίνει τότε;", εξακολούθησε εκείνος αδυσώπητα.

"Τί λέτε, τί είναι αυτά που λέτε; Δε γίνεται αυτό", είπε η Σόνια, ενώ το πρόσωπο της συσπάστηκε από τον τρόπο.

"Γιατί δε γίνεται;", συνέχισε ο Ρασκόλνικωφ με ένα χαμόγελο σκληρό. "Δεν είσαστε καθόλου εξασφαλισμένα απ' την αρρώστια και τότε τί θα γίνουν; Θα βρεθούν όλοι τους στον δρόμο και η μητέρα θα ζητάει ελεημοσύνη βήχοντας, θα

χτυπάει το κεφάλι της στον τοίχο, όπως τώρα, ενώ τα παιδιά θα κλαίνε... Τότε θα σωριαστεί κάτω, θα την πάνε στο αστυνομικό τμήμα, στο νοσοκομείο, θα πεθάνει και τα παιδιά..."

"Ω, μην το λέτε αυτό, δεν θα το επιτρέψει ο θεός", είπε η Σόνια με πνιγμένη φωνή. Τον άκουγε κοιτάζοντας ικετευτικά, με τα χέρια σταυρωμένα σα να προσευχότανε άφωνα και σα να εξαρτιόνταν όλα απ' αυτόν.

Ο Ρασκόλνικωφ σηκώθηκε κι άρχισε να πηγαινοέρχεται στο δωμάτιο. Πέρασε ένα λεπτό. Η Σόνια στεκότανε όρθια με τα χέρια κρεμασμένα και το κεφάλι σκυμμένο. Πονούσε αφάνταστα.

"Δεν υπάρχει τρόπος να οικονομήσετε τίποτα λεφτά, να τα βάλετε στην άκρη για τις δύσκολες ημέρες;", ρώτησε σταματώντας ξαφνικά μπροστά της.

"Όχι", μουρμούρισε η Σόνια.

"Όχι, βέβαια, αλλά κάνατε καμιά τέτοια προσπάθεια;" πρόσθεσε, κοροϊδευτικά σχεδόν.

"Προσπάθησα".

"Και δεν τα καταφέρατε. Πολύ φυσικό. Τι κάθομαι και σας ρωτάω;"

Και ξανάρχισε να πηγαινοέρχεται. Πέρασε άλλο ένα λεπτό.

"Δεν πιάνετε όλες τις ημέρες λεφτά, ε;"

Η Σόνια ταραχτήκε ακόμα πιο πολύ και έγινε πάλι κατακόκκινη.

"Όχι", ψιθύρισε δισταχτικά και πονεμένα.

"Το ίδιο θα γίνει και με την Πολιά", της είπε ξαφνικά.

"Όχι, όχι, αδύνατον!", φώναξε η Σόνια δυνατά κι απελπισμένα σα να 'τανε μαχαιριές μες στην καρδιά της τα λόγια του. "Δε θ' αφήσει ο θεός να γίνει τέτοιο κακό".

"Αφήνει και γίνονται πολλά κακά!"

"Όχι, όχι, ο θεός θα την προστατέψει, θεέ μου!", φώναξε απελπισμένα.

"Μα μπορεί να μην υπάρχει θεός", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ μ' ένα είδος άγριας χαράς, κι άρχισε να γελάει κοιτάζοντας την.

Το πρόσωπο της Σόνιας αλλοιώθηκε απότομα. Ένας σπασμός τρεμουλιαστός πέρασε στα χαρακτηριστικά της. Τον κοίταξε με ανέκφραστη αυστηρότητα, κάτι πήγε να πεί, αλλά δε μπόρεσε να βγάλει λέξη απ' το στόμα της ξαφνικά έκλεισε στις χούφτες της το πρόσωπο της κι άρχισε να κλαίει με λυγμούς.

"Λέτε πως η Κατερίνα Ιβάνοβνα τα 'χει χαμένα, αλλά κι εσείς παραλογιζόσαστε", της είπε ύστερα από μια μικρή σιωπή. Πέρασανε ακόμα πέντε λεπτά. Ο Ρασκόλνικωφ εξακολουθούσε να πηγαινοέρχεται στο δωμάτιο δίχως να την κοιτάζει. Τέλος την πλησίασε. Τα μάτια του πέταγαν σπίθες. Την έπιασε απ' τους ώμους και κοίταξε προσεχτικά το κλαμένο πρόσωπο της. Το βλέμμα του ήτανε στεγνό, διαπεραστικό, φλογισμένο... Τα χείλη του τρέμανε δυνατά... Ξαφνικά, με μια γρήγορη κίνηση γονάτισε κατάχαμα και της φίλησε τα πόδια.

Η Σόνια οπισθοχώρησε σαν να 'βλέπε μπροστά της έναν τρελλό. Και πραγματικά ο Ρασκόλνικωφ φαινότανε ολότελα τρελλός. "Τί κάνετε; Τί κάνετε εκεί; Γονατίσατε μπροστά σε μένα;", μουρμούρισε κιτρινίζοντας και η καρδιά της σφίχτηκε άξαφνα από τον πόνο.

Ο Ρασκόλνικωφ σηκώθηκε αμέσως.

"Δε γονάτισα μπροστά σου, γονάτισα μπροστά σ' όλο τον ανθρώπινο πόνο", της είπε με φωνή παράξενη πηγαίνοντας προς το παράθυρο. "Άκουσε πρόσθεσε, ξαναγυρίζοντας σε λίγο κοντά της. "Πριν από λίγη ώρα είπα σε κάποιον που σε πρόσβαλε πως δεν αξίζει ούτε το μικρό σου δαχτυλάκι... και πως σήμερα το πρωί έκανα την τιμή στην αδελφή μου να τη βάλω να καθήσει δίπλα σου...".

"Αχ, του είπατε τέτοιο πράγμα; Και μπροστά της;", φώναξε τρομαγμένη η Σόνια. "Τιμή να καθήσει στο πλάι μου! Μα εγώ είμαι ...ατιμασμένη... Αχ, γιατί του το 'πατε αυτό;".

"Δεν το είπα για την ατίμωση και την αμαρτία σου, αλλά για τον μεγάλο σου πόνο. Είναι αλήθεια πως είσαι μια μεγάλη αμαρτωλή", πρόσθεσε με έκσταση σχεδόν... "και το χειρότερο είναι πως αμάρτησες γιατί θυσιάστηκες και πουλήθηκες μάταια. Είναι τρομερό να ζεις στον βούρκο που σιχαίνεσαι και ταυτόχρονα να ξέρεις (φτάνει ν' ανοίξεις λίγο τα μάτια σου) πως δεν ωφελεί σε τίποτα η θυσία σου, πως δε μπορείς να σώσεις κανέναν! Μα, για πες μου λοιπόν", της λέει παράφορα σχεδόν, "πώς γίνεται να συνυπάρχουν μέσα σου η λάσπη και η ποταπότητα μαζί με τα πιο ευγενικά και πιο αντίθετα αισθήματα; θα 'τανε πιο σωστό, χίλιες φορές σωστότερο, να τελειώνες μια για πάντα κάνοντας μια βουτιά στο νερό".

"Κι αυτοί τί θα γίνουν;", ρώτησε η Σόνια με αδύνατη φωνή, κοιτάζοντας τον πονεμένα, ενώ ταυτόχρονα έδειχνε πως δεν την ξάφνιαζε καθόλου αυτό που της είπε.

Ο Ρασκόλνικωφ την κοίταξε παράξενα.

Τα διάβασε όλα στο βλέμμα της. Όστε, λοιπόν, το 'χε σκεφτεί κι εκείνη. Ίσως, στην απελπισία της, θα 'χε σκεφτεί σοβαρά πολλές φορές να δώσει έτσι άξαφνα ένα τέλος. Και θα το σκέφτηκε τόσο σοβαρά, ώστε δεν παραξενεύτηκε καθόλου ακούγοντας τον να της το λέει. Ούτε και πρόσεξε καθόλου τη σκληρότητα της κουβέντας του (ακόμα και το νόημα που είχαν οι κατηγορίες και οι γνώμες του για την κατάντια της, ούτε κι αυτά τα πρόσεξε - το 'βλεπε ολοκάθαρα ο Ρασκόλνικωφ). Ωστόσο, καταλάβαινε απόλυτα πόσο τρομαχτικά τη βασάνιζε και της ξέσχιζε την καρδιά, από πολύν καιρό τώρα, η σκέψη της ατιμωτικής καταστάσεως της. Τί ήτανε λοιπόν εκείνο που την κράταγε να πραγματοποιήσει την απόφαση της και να δώσει στη ζωή της ένα τέλος; Κατάλαβε τότε τί σήμαιναν γι' αυτήν τα φτωχά ορφανούλια και κείνη η δυστυχισμένη, μισότρελλη και φθισικιά Κατερίνα Ιβάνοβνα που χτύπαγε το κεφάλι της στους τοίχους. Έβλεπε όμως ξεκάθαρα ότι η Σόνια, με τον χαρακτήρα και τη λίγη μόρφωση που είχε, δεν ήτανε ποτέ δυνατόν να μείνει για πάντα σ' αυτή την κατάσταση. Αναρωτιότανε λοιπόν πώς άντεξε τόσον καιρό σ' αυτή την κατάσταση χωρίς να τρελλαθεί, αν παραδεχτούμε ότι δεν είχε τη δύναμη να πνιγεί. Καταλάβαινε βέβαια ότι η περίπτωση της Σόνιας ήτανε ένα φαινόμενο συμπτωματικό για την κοινωνία, αν και κάθε άλλο παρά μοναδικό, δυστυχώς. Αλλά επειδή ακριβώς ήτανε συμπτωματικό, επειδή η Σόνια είχε κάποια μικρή μόρφωση κι επειδή είχε ζήσει ως τότε έντιμα, όλα αυτά θα έπρεπε να είναι αρκετά για να την σκοτώσουν

με τα πρώτα της κιόλας βήματα στον αποκρουστικό δρόμο που είχε πάρει. Τί ήτανε λοιπόν εκείνο που της έδινε τη δύναμη ν' αντέχει; Ασφαλώς, όχι το ότι της άρεσε η διαφθορά. Έβλεπες πως όλη αυτή η ντροπή μόλις που την άγγιζε μηχανιστικά και δεν είχε πέσει ακόμα ούτε σταγόνα διαφθοράς στην καρδιά της. Το 'βλέπε αυτό το πράγμα ο Ρασκόλνικωφ -είχε μπροστά του την ψυχή της ολόγυμνη.

"Τρεις μόνο δρόμοι μένουν ανοιχτοί γι' αυτήν", συλλογίστηκε ο Ρασκόλνικωφ: "Να πέσει στο κανάλι, να την κλείσουν σε τρελλοκομείο ή να πάρει τον πραγματικό δρόμο της διαφθοράς, που θα ναρκώσει το πνεύμα της και θα κάνει την καρδιά της αναίσθητη σαν πέτρα".

Το τελευταίο ενδεχόμενο, του φαινότανε πιο αποκρουστικό απ' όλα, αλλά ήτανε πια σκεπτικιστής, ήτανε νέος, ήτανε αποκομμένος από την πραγματικότητα κι έτσι δε μπορούσε να μην πιστεύει πως το τελευταίο ενδεχόμενο, με άλλα λόγια η διαφθορά, ήτανε η πιο πιθανή κατάληξη.

"Μπορεί όμως να 'ναι αλήθεια", έλεγε μέσα του, "μπορεί ποτέ αυτό το πλάσμα που διατηρεί ακόμα όλη την αγνότητα της ψυχής του, να πέσει ενσυνείδητα σ' αυτό το βρωμερό τέλμα; Μπορεί ποτέ να την άντεξε ως τώρα τέτοια ζωή ακριβώς επειδή δεν τη βρίσκει τόσο αποκρουστική; Όχι, όχι, δεν είναι δυνατόν!", είπε κι αυτός, όπως το 'χε πει πριν από λίγο και η Σόνια. "Όχι! Εκείνο που την αποτράβηξε ως τώρα απ' το κανάλι ήτανε η σκέψη της αμαρτίας κι αυτοί οι άλλοι. Κι αν δεν τρελλάθηκε ακόμα... Αλλά και ποιος μου λέει ότι δεν είναι κιόλας τρελλή. Είναι πραγματικά στα λογικά της; Μπορεί να μιλάει κανένας όταν είναι στα καλά του, έτσι όπως μιλάει εκείνη, μπορεί να σκέφτεται όπως σκέφτεται αυτή; Είναι ποτέ δυνατό να στέκεσαι έτσι πάνω από την άβυσσο, μπροστά στο τέλμα της προστυχιάς, όπου έχεις αρχίσει κιόλας να πέφτεις και να κουνάς μόνο το χέρι σου ανήμπορα και να βουλώνεις τ' αυτιά σου όταν σου μιλάνε για τον κίνδυνο που διατρέχεις; Τι γίνεται λοιπόν; Περιμένει κανένα θαύμα; Ναι, αυτό είναι, σίγουρα. Αλλά δεν είναι αυτά σημάδια παρακρούσεως;". Στεκότανε με πείσμα σ' αυτή τη σκέψη. Την προτιμούσε αυτή τη διέξοδο, πιο πολύ απ' όλες τις άλλες. 'Αρχισε και πάλι να εξετάζει τη Σόνια επίμονα.

"Ωστε λοιπόν προσεύχεσαι πολύ στον θεό, Σόνια;", τη ρώτησε.

Δε του μίλησε αμέσως. Εκείνος στεκότανε όρθιος, πλάι της, και περίμενε την απάντηση.

"Τί θα γινόμουνα χωρίς τον θεό;", ψιθύρισε γρήγορα - γρήγορα αλλά με θέρμη, ρίχνοντας του μια κλεφτή κι αστραφτερή ματιά, και πιάνοντας το χέρι του που το 'σφίξε δυνατά μες στο δικό της.

"Αυτό είναι λοιπόν!", συλλογίστηκε ο Ρασκόλνικωφ.

"Μα, τί έκανε για σένα ο θεός;", τη ρώτησε θέλοντας να μάθει ακόμα περισσότερα.

Η Σόνια σώπασε κάμποση ώρα σα να μη μπορούσε ν' απαντήσει. Το αδύνατο στήθος της ανεβοκατέβαινε ταραγμένα.

"Πάψτε! Μη με ρωτάτε. Δεν είσαστε άξιος...", του φώναξε ξαφνικά, κοιτάζοντας τον αυστηρά και οργισμένα.

"Αυτό είναι! Αυτό είναι", ξανάπε μέσα του ο Ρασκόλνικωφ με πείσμα.

"Τα πάντα κάνει ο θεός", μουρμούρισε γρήγορα, χαμηλώνοντας και πάλι τα μάτια της.

"Να την η λύση! Να και η εξήγηση της λύσεως", είπε από μέσα του, κοιτάζοντας την με μεγάλη περιέργεια.

Μ' ένα τελείως καινούργιο αίσθημα παράξενο, σχεδόν αρρωστημένο, κοίταξε τούτο το χλωμό, αδύναμο κι ακανόνιστο και μυτερό προσωπάκι, τα γλυκά γαλάζια μάτια που μπορούσαν να πετάνε τέτοιες αστραπές και να λάμπουν με μια έκφραση τόσο αυστηρά ενεργητική, κοίταζε το αδύνατο κορμάκι της που έτρεμε ακόμα ολόκληρο από αγανάκτηση και οργή, κι όλα αυτά του φαινόταν όλο και πιο παράξενα, φανταστικά σχεδόν. "Είναι τρελλή, ολότελα τρελλή", έλεγε από μέσα του με σιγουριά. Πάνω στον κομό υπήρχε ένα βιβλίο. Το έβλεπε κάθε φορά που πέρανε από κει, καθώς πηγαινοερχόταν στο δωμάτιο. Το πήρε και το κοίταξε. Ήταν η "Καινή Διαθήκη", μεταφρασμένη στα ρωσικά. Το βιβλίο ήτανε παλιό, πολύ μεταχειρισμένο, δερματόδετο.

"Πού το βρήκες αυτό;", τη ρώτησε από την άλλη άκρη του δωματίου.

Η Σόνια, στεκόταν πάντοτε στην ίδια θέση, τρία βήματα πιο πέρα απ' το τραπέζι.

"Μου το δώσανε", απάντησε σχεδόν άθελα της και δίχως να σηκώσει τα μάτια της να τον κοιτάξει.

"Ποιος σου το 'δωσε;".

"Η Ελισάβετ, της το είχα ζητήσει".

"Η Ελισάβετ; Παράξενο", σκέφτηκε ο Ρασκόλνικωφ. Από στιγμή σε στιγμή όλα γίνονταν πιο παράξενα και πιο θαυμαστά εδώ μέσα. Έφερε το βιβλίο κοντά στη φλόγα του κεριού κι άρχισε να το ξεφυλλίζει.

"Πού μιλάει για τον Λάζαρο;", ρώτησε ξαφνικά.

Η Σόνια εξακολουθούσε να κοιτάζει κάτω με πείσμα και δεν του έδωσε καμιά απάντηση. Στεκόταν λίγο πλαγιαστά προς το τραπέζι.

"Πού είναι η ανάσταση του Λαζάρου, Σόνια, βρες το μου".

Εκείνη έριξε στο βιβλίο μια λοξή ματιά.

"Δεν είναι εκεί... είναι στο τέταρτο Ευαγγέλιο", μουρμούρισε θυμωμένα, δίχως να πλησιάσει καθόλου κοντά του.

"Βρες το αυτό το χωρίο και διάβασε μου", της είπε.

Ύστερα κάθησε, ακούμπησε τους αγκώνες του στο τραπέζι, έγειρε το πρόσωπο του στην παλάμη του και κοίταζε πέρα βλοσυρά, έτοιμος ν' ακούσει.

"Σε τρεις βδομάδες θα είμαι κι εγώ εκεί πέρα, εκτός αν γίνει τίποτα χειρότερο", είπε μέσα του.

Η Σόνια προχώρησε με κάποιο δισταγμό προς το τραπέζι. Δεν πίστευε πολύ στην παράξενη επιθυμία του Ρασκόλνικωφ, ωστόσο πήρε το βιβλίο στα ' χέρια της.

"Δεν το 'χετε διαβάσει ποτέ;", ρώτησε κοιτάζοντας λοξά πάνω απ' το ' τραπέζι.

Η φωνή της γινότανε όλο και πιο αυστηρή.

"Πάει πολύς καιρός... όταν πήγαινα στο σχολείο. Διάβαζε!".

"Και δεν το ακούσατε στην εκκλησία;".

"Δε... δεν πήγαινα στην εκκλησία. Εσύ; Πας συχνά;".

"Όχι...", ψιθύρισε η Σόνια.

Ο Ρασκόλνικωφ γέλασε σαρκαστικά.

"Καταλαβαίνω... Συνεπώς, αύριο δε θα πας στην κηδεία του πατέρα σου".

"Θα πάω. Την περασμένη βδομάδα μάλιστα πήγα και στην εκκλησία για να πω να ψάλουν μια παράκληση".

"Για ποιόν;"

"Για την Ελισάβετ. Τη σκοτώσανε με μπαλντά".

Τα νεύρα του Ρασκόλνικωφ όλο και τεντώνονταν. Το κεφάλι του άρχισε να στριφογυρίζει.

"Ήσουν φίλη της Ελισάβετ;"

"Ναι... Ήτανε πολύ χριστιανή... ερχότανε και με 'βλεπε, πολύ σπάνια όμως... δε μπορούσε. Διαβάζαμε μαζί, κουβεντιάζαμε... θα πάει κοντά στο θεό".

Τα βιβλικά της λόγια αντηχούσαν μέσα του παράξενα. Έπειτα, τί ήτανε κι αυτό το νέο; Αυτές οι ακατανόητες συναντήσεις με την Ελισάβετ -αποβλακωμένες και οι δύο απ' τον μυστικισμό.

"Μπορεί και γω να πάθω το ίδιο - είναι κολλητικό", σκέφτηκε.

"Διάβασε λοιπόν!", της φώναξε ξαφνικά νευριασμένος.

Η Σόνια δίσταζε πάντα. Η καρδιά της χτυπούσε δυνατά. Έδειχνε πως δεν τολμούσε να διαβάσει. Ο Ρασκόλνικωφ κοίταζε τη "δύστυχη μισότρελλη" με μια έκφραση πονεμένη σχεδόν.

"Και τί σας ενδιαφέρει, αφού δεν πιστεύετε;", ψιθύρισε σιγανά και πνιγμένα η Σόνια.

"Διάβασε. Το θέλω. Στην Ελισάβετ πώς διάβαζες;"

Η Σόνια άνοιξε το βιβλίο και έψαξε να βρεί το χωρίο. Τα χέρια της έτρεμαν κι η φωνή της δεν έβγαινε. Προσπάθησε δυο φορές να διαβάσει μα δε μπόρεσε να προφέρει ούτε την πρώτη λέξη.

"Ήν δε τις ασθενών Λάζαρος από Βηθανίας...", πρόφερε στο τέλος με κόπο πολύ, αλλά ξαφνικά, μετά την τρίτη λέξη κουδούνισε η φωνή της κι έσπασε σαν παρατεντωμένο σκοινί. Κόπηκε η ανάσα της και σφίχτηκε η καρδιά της.

Ο Ρασκόλνικωφ καταλάβαινε ως ένα σημείο γιατί η Σόνια δίσταζε να διαβάσει. Κι όσο πιο πολύ το καταλάβαινε, τόσο περισσότερο επέμενε ζητώντας βάνουσα να του διαβάσει. Έβλεπε πως η Σόνια υπέφερε και δεν ήθελε να του αποκαλύψει αυτή τη στιγμή, ό,τι πιο απόκρυφο είχε από τότε ακόμα που ήτανε μικρό κοριτσάκι ίσως, όταν ζούσε με τους δικούς της, κοντά στον δύστυχο πατέρα της και τη μισότρελλη από τις συμφορές μητριά της, με πεινασμένα παιδάκια, μέσα σ' ένα περιβάλλον όπου ακούγονταν ξεφωνητά χυδαία και βρισιές. Ταυτόχρονα όμως ήξερε πολύ καλά ότι όσο μεγάλος κι αν ήτανε ο τρόμος της όταν άρχισε να διαβάζει, καιγόταν απ' τη βασανιστική λαχτάρα να συνεχίσει, παρά τη θλίψη και παρά τους φόβους της, ήθελε να διαβάσει γι' αυτή για ν' ακούσει αυτός, τώρα προπάντων "ό,τι κι αν γίνει ύστερα". Διάβαζε τι επιθυμία αυτή στα μάτια της, την καταλάβαινε από την ταραχή κι από την έξαρση που την συγκλόνιζαν. Τελικά όμως επιβλήθηκε στον εαυτό της, κατασίγασε τον νευρικό σπασμό που της έσφιγγε το λαρύγγι και της έκοψε τη φωνή από την πρώτη κιόλας φράση και

συνέχισε να διαβάσει το ενδέκατο κεφάλαιο από το κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο. Έφτασε στο εδάφιο 19. : "...Και πολλοί εκ των Ιουδαίων εληλύθεισαν προς τας περί Μάρθαν και Μαρίαν ίνα παραμυθήσωνται αυτάς περί του αδελφού αυτών. Η ουν Μάρθα, ως ήκουσεν ότι ο Ιησούς έρχεται, υπήντησεν αυτώ· Μαρία δε εν τω οίκω εκαθέζετο. Είπεν ουν η Μάρθα προς τον Ιησούν: Κύριε, ει ης ώδε, ο αδελφός μου ουκ αν ετεθνήκει. Αλλά και νυν οίδα ότι όσα αν αίτηση τον θεόν, δώσοι σοι ο θεός".

Πάλι κοντοστάθηκε νιώθοντας με ντροπή πως η φωνή της θ' άρχιζε να τρεμουλιάζει και να σπάει πάλι.

"Λέγει αυτή ο Ιησούς· αναστήσεται ο αδελφός σου. Λέγει αυτώ Μάρθα: οίδα ότι αναστήσεται εν τη αναστάσει εν τη εσχάτη ημέρα. Είπεν αυτή ο Ιησούς: Εγώ ειμί η ανάστασις και η ζωή. Ο πιστεύων εις εμέ, καν αποθάνη ζήσεται και πας ο ζών και πιστεύων εις εμέ ου μη αποθάνη εις τον αιώνα. Πιστεύεις τούτο;"

Ανάσαινε η Σόνια με μεγάλη δυσκολία, ωστόσο διάβαζε καθαρά και δυνατά, σα να 'λέγε το δικό της "πιστεύω".

"Λέγει αυτώ: Ναι, Κύριε, εγώ πεπίστευκα ότι συ ει ο Χριστός ο υιός του θεού ο εις τον κόσμον ερχόμενος".

Έκανε για μια στιγμή να σταματήσει, να ρίξει μια κλεφτή ματιά σ' αυτόν, αλλά συγκρατήθηκε γρήγορα και συνέχισε το διάβασμα. Ο Ρασκόλνικωφ, την άκουγε δίχως να κάνει την παραμικρή κίνηση, δίχως να γυρίσει το κεφάλι, με τους αγκώνες ακουμπισμένους στο τραπέζι και κοιτάζοντας πλάι. Έφτασαν στο εδάφιο 32. "Η ουν Μαρία, ως ήλθεν όπου ην ο Ιησούς, ιδούσα αυτόν έπεσεν αυτού εις τους πόδας λέγουσα αυτώ. Κύριε, ει ης ώδε, ου καν απέθανε μου ο αδελφός. Ιησούς ουν ως είδεν αυτήν κλαίουσαν και τους συνελθόντας αυτή Ιουδαίους κλαίοντας ενεβριμήσατο τω πνεύματι και ετάραξεν εαυτόν, και είπε: Πού τεθήκατε αυτόν; Λέγουσιν αυτώ Κύριε, έρχου και ιδε. Εδάκρυσεν ο Ιησούς. Έλεγον ουν οι Ιουδαίοι· ιδε πώς εφίλει αυτόν τινές δε εξ αυτών είπον ουκ ηδύνατο ούτος, ο ανοίξας τους οφθαλμούς του τυφλού, ποιήσαι ίνα ούτος μη αποθάνη;"

Ο Ρασκόλνικωφ γύρισε και την κοίταξε με ταραχή. Ναι, έτσι είναι. Έτρεμε πια ολόκληρη, με αληθινό πυρετό. Το περίμενε ο Ρασκόλνικωφ. Κόντευε να φτάσει στο σημείο εκείνο που μιλάει για το πρωτάκουστο θαύμα και ήτανε πλημμυρισμένη από ένα αίσθημα θριάμβου. Η φωνή της έγινε μεταλλική και σταθερή απ' τη χαρά και το θριαμβικό της αίσθημα. Χοροπηδούσαν οι γραμμές μπροστά στα μάτια της που ήτανε θολωμένα, αλλά το 'ξερέ απ' έξω αυτό που διάβαζε. Στον τελευταίο στίχο "ουκ ηδύνατο ούτος, ο ανοίξας τους οφθαλμούς του τυφλού...", χαμήλωνε τη φωνή της, ερμηνεύοντας έτσι με θέρμη και πάθος την αποδοκιμασία και τις κατηγορίες αυτών των τυφλών και άπιστων Ιουδαίων που σε λίγο θα 'πεφταν στα γόνατα σαν κεραυνόπληκτοι, κλαίγοντας με λυγμούς και πιστεύοντας.

"Κι αυτός, που είναι το ίδιο τυφλωμένος κι άπιστος θ' ακούσει σε λίγο και θα πιστέψει κι αυτός, ναι, ναι θα πιστέψει αμέσως, τούτη τη στιγμή", σκεφτότανε τρέμοντας ολόκληρη μπροστά σ' αυτή τη χαρούμενη προσμονή.

"Ιησούς ουν, πάλιν εμβριμώμενος εν εαυτώ, έρχεται εις το μνημείον ην δε σπήλαιον και λίθος επέκειτο επ' αυτώ. Λέγει ο Ιησούς· άρατε τον λίθον λέγει αυτώ η αδελφή του τεθνηκότος Μάρθα. Κύριε, ήδη όζει· τεταρταίος γαρ εστί".

Την λέξη "τεταρταίος" την υπογράμμισε ζωηρά. "Λέγει αυτή ο Ιησούς. Ουκ ειπόν σοι ότι, εάν πιστεύης, όψει την δόξαν του θεού; Ήραν ουν τον λίθον οι ην ο τεθνηκώς κείμενος. Ο δε Ιησούς ήρε τους οφθαλμούς άνω και είπε· Πάτερ, ευχαριστώ σοι ότι ήκουσάς μου· εγώ δε ήδειν ότι πάντοτε μου ακούεις, αλλά δια τον όχλον τον περιεστώτα είπον, ίνα πιστεύσωσιν ότι συ με απέστειλας. Και ταύτα ειπόν φωνή μεγάλη εκραύγασε. Λάζαρε, δεύρο έξω. Και εξήλθεν ο τεθνηκώς".

(Διάβασε αυτές τις λέξεις με φωνή δυνατή και θριαμβική. Έτρεμε ολόκληρη και πάγωσε το κορμί της σα να 'βλέπε με τα ίδια της τα μάτια τη σκηνή).

"...Δεδεμένος τους πόδας και τας χείρας κειρίαις και η όψις αυτού σουδαρίω περεδέδετο. Λέγει αυτοίς ο Ιησούς. Λύσατε αυτόν και άφετε υπάγειν". "Πολλοί ουν εκ των Ιουδαίων, οι ελβόντες προς την Μαοίαν και βεασάμενοι α εποίησεν ο Ιησούς, επίατενσαν εις αυτόν".

Δε διάβασε πάρα κάτω, δε μπορούσε. Έκλεισε το βιβλίο και σηκώθηκε ζωηρά.

"Δεν έχει τίποτ' άλλο για την ανάσταση του Λαζάρου", ψιθύρισε σκληρά και κοφτά, κι ύστερα έμεινε ακίνητη, βλέποντας στο πλάι, γιατί ντρεπότανε να σηκώσει τα μάτια της να τον κοιτάξει. Το πυρετικό τρεμούλιασμα της δεν είχε σταματήσει. Το κερί στο στραβωμένο κηροπήγιο κόντευε να τελειώσει και φώτιζε αχνά μέσα σε τούτο το άθλιο δωμάτιο έναν φονιά και μια πόρνη που – παράξενο αλήθεια - συναντήθηκαν για να διαβάσουν το αιώνιο βιβλίο.

"Ήρθα να σου μιλήσω για κάτι", είπε δυνατά κι απότομα ο Ρασκόλνικωφ ζαρώνοντας τα φρύδια του. Σηκώθηκε και πλησίασε τη Σόνια. Εκείνη τον κοίταζε αμίλητα. Το βλέμμα του έδειχνε μια άγρια αποφασιστικότητα.

"Σήμερα", είπε, "εγκατέλειψα την οικογένεια μου, τη μητέρα μου και την αδελφή μου. Δε θα ξαναπάω πια σπίτι τους. Έκοψα κάθε δεσμό μαζί τους".

"Γιατί;", ρώτησε η Σόνια αναστατωμένη. Η συνάντηση της με τη μητέρα και την αδελφή του Ρασκόλνικωφ της είχε κάνει μεγάλη εντύπωση χωρίς να ξέρει γιατί. Και άκουγε το νέο αυτό με τρόπο.

"Τώρα πια μονάχα εσένα έχω", πρόσθεσε ο Ρασκόλνικωφ. "Ας φύγουμε μαζί... ήρθα σε σένα... Είμαστε κι οι δυο καταραμένοι. Ας φύγουμε, λοιπόν μαζί".

Τα μάτια του πέταγαν σπίθες. "Φαίνεται σαν τρελλός", σκέφτηκε με τη σειρά της η Σόνια.

"Να πάμε πού;", ρώτησε έντρομα, οπισθοχωρώντας άθελα της. "Μήπως ξέρω κι εγώ; Το μόνο που ξέρω είναι πως οι δυο μας έχουμε να κάνουμε τον ίδιο δρόμο. Αυτό το ξέρω σίγουρα. Τίποτ' άλλο... Και ο σκοπός μας είναι επίσης ίδιος".

Τον κοίταξε δίχως να καταλαβαίνει. Ένα μόνο καταλάβαινε: Πως ήτανε απέραντα δυστυχισμένος. "Κανένας απ' αυτούς δε θα σε καταλάβει αν τους μιλήσεις. Εγώ όμως σε κατάλαβα. Μου είσαι απαραίτητη και γι' αυτό ήρθα σε σένα".

"Δεν καταλαβαίνω...", μουρμούρισε η Σόνια.

"Θα καταλάβεις αργότερα. Δεν έκανες ό,τι έκανα κι εγώ; Δεν έχεις παραβεί και συ τον νόμο; Μπόρεσες να τον παραβείς. Σήκωσες το χέρι σου κατά του εαυτού σου, κατέστρεψες τη ζωή σου... τη δική σου ζωή (το ίδιο κάνει). Θα μπορούσες να ζήσεις μια ζωή ανθρώπινη, έχοντας την ψυχή σου και το λογικό σου, αλλά θα καταλήξεις στη Σαναγορά... Όμως δε θα μπορέσεις να τ' αντέξεις κι αν μείνεις μόνη σου θα τρελλαθείς και συ, σαν και μένα. Από τώρα κιόλας είσαι σαν τρελλή. Πρέπει λοιπόν να προχωρήσουμε μαζί, να τραβήξουμε τον ίδιο δρόμο. Πάμε".

"Γιατί; Γιατί τα λέτε αυτά;", ψιθύρισε η Σόνια συγκινημένη βαθιά και παράξενα από τα λόγια του.

"Γιατί; Γιατί είναι αδύνατο να μένουμε έτσι. Να γιατί. Πρέπει, επί τέλους, να σκεφτείς σοβαρά και να ιδείς την πραγματικότητα όπως είναι, αντί να κάθεσαι να κλαψουρίζεις και να φωνάζεις ότι ο θεός δεν θα επιτρέψει τέτοιο πράγμα. Για πες μου, τί θα γίνει αν αύριο σε πάνε στο νοσοκομείο; Η άλλη έχει χάσει το μυαλό της, είναι φθισικιά, θα πεθάνει. Τί θα γίνουν τα μικρά; Είναι δυνατό να μην καταστραφεί η Πολιά; Δεν έχεις ιδεί λοιπόν στους δρόμους αυτά τα παιδιά που τα στέλνουν οι μανάδες τους να ζητιανέψουν; Έμαθα πού και πώς ζουν οι μανάδες τους. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες τα παιδιά δε μπορούν να μείνουν παιδιά. Στα επτά τους κιόλας χρόνια εκπορνεύονται και κλέβουν. Κι όμως τα παιδιά είναι η εικόνα του Χριστού. "Αυτών εστί η Βασιλεία των Ουρανών". Μας έδωσε την εντολή να τα σεβόμαστε και να τ' αγαπάμε - είναι το μέλλον της ανθρωπότητας τα παιδιά".

"Τί να κάνω λοιπόν; Τί να κάνω;", έλεγε η Σόνια, στείβοντας τα δάχτυλα της και κλαίγοντας υστερικά.

"Τί να κάνεις; Πρέπει να κόψεις, μια για πάντα, κάθε σχέση μαζί τους· τίποτα πάρα πάνω. Και να πάρεις πάνω σου τον πόνο. Τί; Δεν καταλαβαίνεις; Θα καταλάβεις αργότερα... Πάνω απ' όλα βρίσκεται η ελευθερία και η δύναμη, η δύναμη προ πάντων. Να επιβληθείς πάνω σ' όλα τ' αδύναμα πλάσματα, σ' όλη τη μυρμηγκοφωλιά. Αυτός είναι ο σκοπός: θυμήσου τα λόγια μου - είναι τα εφόδια που σου δίνω για τον δρόμο που θα πάρεις. Ίσως να σου μιλάω για τελευταία φορά. Αν δε γυρίσω αύριο, θα τα μάθεις όλα μόνη σου, και τότε ξαναθυμήσου τα λόγια μου. Κι αργότερα, σε κανένα χρόνο, ίσως καταλάβεις τη σημασία τους. Αν έρθω αύριο θα σου πω ποιος σκότωσε την Ελισάβετ. Γεια σου".

Η Σόνια ανατρίχιασε από φρίκη.

"Ξέρετε σείς ποιος τη σκότωσε;", ρώτησε παγωμένη από τρόμο και κοιτάζοντας τον χαμένα.

"Το ξέρω και θα στο πω... Σε σένα, μόνο σε σένα! Εσένα διάλεξα. Δε θα 'ρθώ να σου ζητήσω συγγνώμη. Απλώς θα στο πω. Σ' έχω διαλέξει από καιρό για να στο πω, το έχω σκεφτεί από τότε που μου μίλησε για σένα ο πατέρας σου, όταν η Ελισάβετ ζούσε ακόμα. Αντίο. Μη μου δίνεις το χέρι σου. Αύριο!".

Βγήκε. Η Σόνια τον κοίταζε σα να είχε να κάνει με τρελλό, αλλά και η ίδια ήτανε σαν τρελλή και το αισθανότανε αυτό. Το κεφάλι της γύριζε: "Κύριε, πώς ξέρει αυτός τον δολοφόνο της Ελισάβετ; Τι σήμαιναν τα λόγια του. Παράξενο!".

Πάντως η σκέψη δεν της πέρασε καθόλου απ' το μυαλό, μα καθόλου.. "Ω, θεέ μου, τι δυστυχισμένος πρέπει να είναι! Παράτησε τη μητέρα του και την αδελφή του. Για ποιο λόγο; Τί έγινε τάχα; Τί λογαριάζει να κάνει;

Τί μου είπε; Μου φίλησε τα πόδια και μου είπε .. Μου είπε (ναι, αυτά ήτανε τα λόγια του) πως δε μπορεί πια να ζήσει δίχως εμένα... Μεγαλοδύναμε".

Όλη τη νύχτα είχε πυρετό και παραμίλαγε Πότε - πότε τινάζοτανε επάνω, έκλαιγε, έστειβε τα δάχτυλα της. Άλλοτε πάλι βυθιζότανε σε ύπνο εφιαλτικό. Στον ύπνο της ξανάβλεπε την Πολιά, την Κατερίνα Ιβάνοβνα, την Ελισάβετ, το διάβασμα του Ευαγγελίου κι αυτόν... αυτόν με το χλωμό του πρόσωπο και τα φλογερά μάτια... Της φιλάει τα πόδια και κλαίει... Ω, θεέ μου!

Πίσω από τη δεξιά πόρτα που χώριζε το δωμάτιο της Σόνιας από το διαμέρισμα της Γερτρούδης Κάρλοβα Ρέσλιχ, υπήρχε ένα ενδιάμεσο δωμάτιο άδειο από πολύ καιρό που ανήκε στην κυρία Ρέσλιχ και που ήθελε να το νοικιάσει, καθώς φαινότανε από τα ενοικιαστήρια που είχε κολλημένα στην πόρτα και στα παράθυρα. Η Σόνια από καιρό είχε συνηθίσει στην ιδέα πως ήτανε ακατοίκητο.

Κι όμως, όλο αυτό το διάστημα, κολλημένος πάνω στην πόρτα του άδειου δωματίου ο Σβιντριγκάλωφ κρυφάκουγε. Όταν έφυγε ο Ρασκόλνικωφ έμεινε ακόμα λίγο σκεπτικός κι έπειτα, πατώντας στα νύχια, πήγε στο δωμάτιο του, που ήτανε ακριβώς δίπλα στο άδειο δωμάτιο, πήρε μια καρέκλα και την έβαλε κοντά στην πόρτα που επικοινωνούσε με το δωμάτιο της Σόνιας. Η συζήτηση του είχε φανεί πολύ ενδιαφέρουσα, άξια να τη θυμάται κανείς. Του έδωσε τέτοια χαρά, ώστε πήγε και κουβάλησε μια καρέκλα για να μπορεί την ερχόμενη φορά, αύριο, λόγου χάρη, να την παρακολουθήσει αναπαυτικότερα και να μην κάνει τον κόπο να στέκεται μια ώρα ολόκληρη όρθιος. Έτσι, αυτή τη φορά, η χαρά του θα είναι από κάθε άποψη ολοκληρωμένη.

Όταν την άλλη μέρα το πρωί, κατά τις έντεκα ακριβώς, παρουσιάστηκε στην αστυνομία, στο γραφείο του ανακριτή και τον αναγγείλανε στον Πορφύρη Πετρόβιτς, του φάνηκε πολύ περίεργο που τον άφησε να περιμένει κάμποση ώρα ώσπου να τον δεχτεί. Πέρασαν τουλάχιστον δέκα λεπτά, ώσπου να τον καλέσουν ενώ, κατά τους δικούς του υπολογισμούς, θα έπρεπε να ριχτεί επάνω του αμέσως μόλις θα παρουσιαζότανε. Στο μεταξύ στεκότανε όρθιος στην αίθουσα αναμονής, ενώ τριγύρω του πηγαινοέρχονταν ένα σωρό άνθρωποι που, καθώς φαινότανε, δεν τον πρόσεχαν καθόλου. Στο διπλανό δωμάτιο, που έμοιασε με γραφείο, μερικοί γραφιάδες έγραφαν κι ήτανε φανερό πως δεν είχανε ιδέα για το τί γύρευε αυτός εκεί. Ο Ρασκόλνικωφ κοίταζε γύρω του ανήσυχα και καχύποπτα: Δεν θα υπήρχε εκεί μέσα κάνας ρουφιάνος, κάνας μυστηριώδης βαλτός που τον είχανε για να τον παρακολουθεί και, αν χρειαζότανε, να τον εμποδίσει να το σκάσει; Αλλά δεν ανακάλυψε τίποτα τέτοιο, είδε μόνο κάτι απλούς γραφιάδες, βυθισμένους στη δουλειά τους, και ανθρώπους που μπαινοβγαίνανε δίχως να του δίνουν καμιά σημασία, αφήνοντας τον να πηγαινοέρχεται ήσυχα πάνω - κάτω στο δωμάτιο. Μια ιδέα άρχισε να ριζώνει μέσα του, όλο και πιο βαθιά: Αν ο μυστηριώδης χτεσινός άνθρωπος, εκείνο το φάντασμα που βγήκε από τη γη,

ήξερε και είχε δει τα πάντα, θα τον άφηναν τώρα αυτόν, τον Ρασκόλνικωφ, να πηγαينوέρχεται και να περιμένει έτσι ήσυχα; θα τον περίμεναν ποτέ να έρθει με το πάσο του στις έντεκα για να δώσει την κατάθεση του; Συνεπώς ή ο άνθρωπος εκείνος δεν τον είχε ακόμα καταδώσει... ή... απλούστατα δεν ήξερε τίποτα και δεν είχε τίποτα ιδεί με τα μάτια του (πώς άλλωστε μπορούσε να 'χει ιδεί;). Άρα, όλα τα χτεσινά ήτανε μόνο μια παραίσθηση, που την εξόγκωνε περισσότερο η ερεθισμένη και άρρωστη φαντασία του. Η εκδοχή αυτή είχε αρχίσει να στεριώνει μέσα του από τα χτες ακόμα, όταν βρισκότανε στην πιο μεγάλη του αγωνία και απόγνωση.

Καθώς τα σκεφτότανε αυτά κι ετοιμαζότανε για τον καινούργιο αγώνα, ένιωσε ξαφνικά πως έτρεμε και πνιγόταν απ' την αγανάχτηση στη σκέψη πως τρέμει απ' τον φόβο του να παρουσιαστεί μπροστά σ' αυτόν τον απαίσιο Πορφυρή Πετρόβιτς. Τον μισούσε απροσμέτρητα, τον μισούσε απέραντα και μάλιστα φοβότανε μήπως προδοθεί κατά κάποιον τρόπο απ' αυτό το μίσος. Ήτανε τόσο δυνατή η αγανάχτηση του που ξαφνικά έπαψε να τρέμει.

Ετοιμάστηκε να μπει μέσα με απάθεια και ύφος παγερό και προκλητικό κι ορκίστηκε να μιλήσει όσο γινότανε λιγότερο, να τεντώσει καλά τα μάτια του και τ' αυτιά του και να υποτάξει αυτή τη φορά τουλάχιστον τη νοσηρά ευερέθιστη ιδιοσυγκρασία του, οτιδήποτε και να γινότανε. Την ίδια στιγμή τον έμπασαν στο γραφείο του Πορφυρή Πετρόβιτς.

Ήτανε μόνος στο γραφείο του: Ένα μέτριο δωμάτιο μ' ένα μεγάλο γραφείο, αντίκρυ σ' έναν καναπέ ντυμένον με μουσαμά, ένα άλλο μικρότερο γραφείο, ένα ντουλάπι σε μια γωνιά, μερικές καρέκλες - όλα της υπηρεσίας, από λουστραρισμένο ξύλο που είχε αρχίσει να σκάζει. Στον τοίχο που ήτανε στο βάθος, ή καλύτερα στον τοίχο που αποτελούσε το χώρισμα, έβλεπες μια πόρτα κλεισμένη. Άρα θα πρέπει να 'τανε κι άλλα γραφεία πίσω από το χώρισμα. Αμέσως μόλις μπήκε μέσα ο Ρασκόλνικωφ, ο Πορφυρή έκλεισε την πόρτα πίσω του κι έμειναν μόνοι τους. !

Τον δέχτηκε με το πιο χαρούμενο και το πιο ευγενικό, φαινομενικά, ύφος και μονάχα αφού πέρασαν κάμποσα λεπτά μπόρεσε ο Ρασκόλνικωφ να καταλάβει από μερικές ενδείξεις πως ο Πορφυρή βρισκότανε σε κάποια αμηχανία, σα να διέκοψαν άξαφνα τον ειρμό της σκέψεως του ή σα να τον ενόχλησαν ενώ έκανε κάποια σπουδαία και μυστική εργασία.

"Ω! αγαπητέ μου. Να λοιπόν που ήρθατε στα... χωράφια μας", του είπε ο Πορφυρή, απλώνοντας και τα δυο του χέρια. "Καθήστε, φίλε μου! Ίσως όμως να μη σας αρέσει που σας λέω έτσι tout court⁹ "αγαπητό μου" και "φίλο μου". Σας παρακαλώ, να μην το πάρετε αυτό σαν ανάρμοστη οικειότητα..., Καθήστε εδώ, εδώ στο καναπεδάκι".

Ο Ρασκόλνικωφ κάθησε, χωρίς να τον αφήσει καθόλου απ' τα μάτια του. Αυτό το "στα χωράφια μας", οι συγγνώμες για την οικειότητα, η γαλλική έκφραση tout court κ.λπ. αποτελούν χαρακτηριστικές ενδείξεις.

⁹ Αλλά, χωρίς τίποτα παραπανήσιο.

"Μου άπλωσε και τα δυο του χέρια, αλλά δε μου 'δώσε κανένα γιατί τά τράβηξε έγκαιρα", σκέφτηκε απότομα ο Ρασκόλνικωφ καχύποπτα.

Παρακολουθούσε ο ένας τον άλλο προσεχτικά, αλλά μόλις έκαναν να συναντηθούν τα βλέμματα τους, κοίταζαν αστραπιαία αλλού,

"Σας έφερα κείνο το χαρτάκι... σχετικά με το ρολόι... Ορίστε. Είναι εντάξει ή μήπως πρέπει να το ξαναφτιάξω;"

"Τι; Ποιο χαρτί; Α, ναι,... ναι... Μην ανησυχείτε, εντάξει, εντάξει είναι", είπε ο Πορφυρήσ σα να είχε κάποια βιαστική δουλειά, και μόνον ύστερα απ' αυτά τα λόγια πήρε το χαρτί και του 'ρίξε μια ματιά. "Ναι, εντάξει είναι, δε χρειάζεται τίποτ' άλλο", πρόσθεσε με την ίδια βιασύνη ακουμπώντας το χαρτί πάνω στο γραφείο του. Κι ύστερα από ένα λεπτό, όταν μιλούσε για κάτι άλλο, το ξαναπήρε και το ταχτοποίησε στο ιδιαίτερο γραφειάκι του.

"Μου είπατε χτες, αν δεν κάνω λάθος, πως θα θέλατε να μ' ανακρίνετε... τυπικά... για... τις σχέσεις μου μ' εκείνη τη... γυναίκα που δολοφονήθηκε", είπε ο Ρασκόλνικωφ.

"Μα γιατί να προσθέσω αυτό το "αν δεν κάνω λάθος";", σκέφτηκε αστραπιαία, "Κι έπειτα, γιατί ν' ανησυχώ τόσο πολύ που το είπα;", σκέφτηκε αμέσως, με την ίδια αστραπιαία ταχύτητα. Και ξαφνικά ένιωσε πως η καχυποψία του πήρε γρήγορα τερατώδεις διαστάσεις με την πρώτη κιόλας επαφή με τον Πορφυρή, με τις λίγες λέξεις και ματιές που ανταλλάζανε. Κι αυτό ήτανε τρομερά επικίνδυνο: Τα νεύρα του ήτανε τεντωμένα και η ταραχή του μεγάλωνε.

"Κακό αυτό, πολύ κακό. Είμαι σίγουρος ότι θα μου ξεφύγουν πάλι λόγια που δε θα 'πρεπε να πω".

"Καλά, καλά, μην ανησυχείτε, έχουμε καιρό, έχουμε καιρό", μουρμούριζε ο Πορφυρήσ Πετρόβιτς φέρνοντας βόλτες πέρα-δώθε γύρω απ' το γραφείο, αλλά σα να μην είχε κανένα λόγο να το κάνει. 'Άλλοτε πήγαινε κατά το παράθυρο, άλλοτε κατά το γραφείο του, ύστερα πάλι προς το γραφειάκι, άλλοτε απέφευγε το φιλύποπτο βλέμμα του Ρασκόλνικωφ ή, αντίθετα, στηγότανε ξαφνικά μπροστά του και τον κοίταζε επίμονα. Κι ήτανε αληθινά πολύ περίεργο να βλέπει κανείς αυτόν τον κοντόχοντρο κι ολοστρόγγυλο άνθρωπο, που φαινόταν να κυλάει πότε δω και πότε εκεί σα μπάλα, και να κάνει γκελ σ' όλους τους τοίχους και σ' όλες τις γωνίες.

"Έχουμε καιρό, έχουμε καιρό. Καπνίζετε; Ορίστε, πάρτε ένα", συνέχισε προσφέροντας του τσιγάρο. "Ξέρετε, σας δέχομαι εδώ μέσα αλλά το διαμέρισμα μου είναι εκεί, πίσω απ' αυτό το χώρισμα... Μου παρέχει στέγη το δημόσιο, μένω όμως προσωρινά αλλού με νοίκι γιατί κάνουν κάτι επισκευές εδώ. Κοντεύουνε να τελειώσουν όμως... Να σε στεγάζει τζάμπα το δημόσιο, σπουδαίο πράγμα, ε; Τι λέτε και σείς;"

"Ναι, πολύ σπουδαίο", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ κοιτάζοντας τον κοροϊδευτικά σχεδόν.

"Σπουδαίο, σπουδαίο...", επαναλάμβανε ο Πορφυρήσ Πετρόβιτς που φαινότανε σα να σκεφτόταν κάτι άλλο, "πάρα πολύ σπουδαίο", είπε φωναχτά στο τέλος, στυλώνοντας τα μάτια του στον Ρασκόλνικωφ, και σταματώντας δυο βήματα πιο

πέρα. Αυτή η μονότονη, ανούσια και ανόητη επανάληψη για το πόσο σπουδαίο πράγμα είναι να 'χεις σπίτι από το δημόσιο, ερχότανε σε πλήρη αντίθεση με το σοβαρό και αινιγματικό βλέμμα που κάρφωνε επάνω του. Αυτό όμως τον εξόργισε και δε μπόρεσε να μην του πετάξει μια κουβέντα, με πολύ απερισκεψία και με ύφος προκλητικό.

"Ξέρετε", του λέει άξαφνα κοιτάζοντας τον προσβλητικά σχεδόν, σα να 'νιώθε μια έντονη ευχαρίστηση με την προπέτειά του, "υπάρχει, φαίνεται, κάποιος δικανικός κανόνας που τον χρησιμοποιούν όλοι σχεδόν οι ανακριτές: Λένε στην αρχή διάφορες ανοησίες, και σοβαρά πράγματα, εντελώς έξω απ' την υπόθεση για να δώσουν κουράγιο σε κείνον που ανακρίνουν, ή και για να τον κάνουν να ξεχαστεί, ν' αποκοιμίσουν την προσοχή του κι ύστερα, απότομα και αναπάντεχα, του ρίχνουν κατακέφαλα την πιο μοιραία και πιο επικίνδυνη ερώτηση. Έτσι δεν είναι; Φαίνεται πως ως τα σήμερα εφαρμόζεται αυτός ο κανόνας με θρησκευτική ευλάβεια".

"Ωστε λοιπόν... νομίζετε πως σας μίλησα για τη στέγη που μου παρέχει το κράτος, επειδή... ε;"

Και, καθώς τα 'λέγε αυτά, ζάρωσε και μισόκλεισε τα μάτια του. Μια έκφραση ιλαρότητας και πονηριάς απλώθηκε σ' όλο του το πρόσωπο, χάθηκαν οι μικρές ρυτίδες απ' το μέτωπο του, στένεψαν τα μικρούτσικα μάτια του, τεντώθηκαν τα χαρακτηριστικά του και, ξαφνικά, κοιτάζοντας τον Ρασκόλνικωφ κατάματα, ξέσπασε σ' ένα δυνατό, νευρικό γέλιο, που έκανε όλο του το κορμί να τραντάζεται.

Ο Ρασκόλνικωφ ετοιμαζότανε και κείνος να γελάσει, κάπως βεβιασμένα βέβαια. Όταν όμως ο Πορφυρής είδε πως ήτανε έτοιμος να γελάσει, ξέσπασε σε γέλια ακόμα δυνατότερα κι έγινε κατακόκκινος. Τότε ο Ρασκόλνικωφ ένιωσε μια αηδία που παραμέρισε όλη του τη φρόνηση. Έπαψε να γελάει, ζάρωσε τα φρύδια του και κοίταξε τον Πορφυρή με μίσος, χωρίς να παίρνει καθόλου τα μάτια του από πάνω του όση ώρα κράτησε κείνος ο παροξυσμός του γέλιου που φαινόταν κάπως ψεύτικος. Η απερισκεψία ωστόσο ήτανε έκδηλη κι από τις δυο μεριές. Ο Πορφυρής φαινότανε σα να κοροϊδεύει κατάμουτρα τον Ρασκόλνικωφ κι εκείνος πάλι δεχότανε το γέλιο του με κακία - πράγμα όμως που δε φαινότανε να ενοχλεί καθόλου τον Πορφυρή. Το πρόσεξε αυτό ο Ρασκόλνικωφ, ήτανε πολύ σημαντικό γι' αυτόν. Κατάλαβε τότε ότι ο Πορφυρής δεν είχε ενοχληθεί καθόλου μ' αυτό που του είπε προηγουμένη και ότι, αντίθετα, έπεσε ο ίδιος στην παγίδα. Ήτανε φανερό ότι υπήρχε κάτι που δεν το 'ξερε ο Ρασκόλνικωφ, κάποιο σχέδιο ίσως: Μπορεί να τα 'χανε όλα ετοιμάσει κιόλας και θα του 'διναν, αμέσως τώρα, το αποφασιστικό χτύπημα. Μπήκε αμέσως στο θέμα και πήρε το κασκέτο του:

"Πορφυρή Πετρόβιτς", του είπε αποφασιστικά αλλά με αρκετά οργισμένο ύφος, "χθες εκδηλώσατε την επιθυμία να μου κάνετε κάποια ανάκριση (υπογράμμισε ιδιαίτερα τη λέξη ανάκριση). Ήρθα, κι αν έχετε ανάγκη να με ανακρίνετε, ανακρίνατε με, αν όχι, επιτρέψατε μου ν' αποσυρθώ. Είμαι βιαστικός, έχω δουλειά... Πρέπει να πάω στην κηδεία κείνου του υπαλλήλου που τον πάτησαν τ' άλογα ενός αμαξιού, την... την ξέρετε και σεις αυτή την ιστορία", πρόσθεσε

ξαφνικά, και θύμωσε που το πρόσθεσε κι έτσι η οργή του έγινε ακόμη μεγαλύτερη. "Βαρέθηκα πια με όλα αυτά, καταλαβαίνετε; Είναι πολύς καιρός που τα 'χω βαρεθεί και, εν μέρει, αυτά μ' έκαναν ν' αρρωστήσω. Με μια λέξη", συνέχισε υψώνοντας τη φωνή και νιώθοντας πως αυτό που είπε για την αρρώστια του ήτανε ακόμα περισσότερο άστοχο, "με μια λέξη σας παρακαλώ να μ' ανακρίνετε ή να μ' αφήσετε ν' αποσυρθώ αμέσως. Αν όμως μ' ανακρίνετε, παρακαλώ να γίνει η ανάκριση με όλους τους τύπους. Διαφορετικά, δε θα σας το επιτρέψω. Και τούτη τη στιγμή σας αποχαιρετώ γιατί δεν έχουμε να κάνουμε οι δυο μας τίποτα, για την ώρα".

"Θεέ μου! Μα, τί πάθατε λοιπόν; Για ποιο πράγμα να σας ανακρίνω;", φώναξε ο Πορφυρής Πετρόβιτς, αλλάζοντας ξαφνικά στάση και κόβοντας αμέσως το γέλιο του. Μην ανησυχείτε, σας παρακαλώ", συνέχισε ενώ άλλοτε πηγαينوερχότανε με ύφος πολυάσχολο κι άλλοτε έτρεχε κοντά στον Ρασκόλνικωφ βιαστικά για να τον καθήσει.

"Έχουμε καιρό, δε μας βιάζει τίποτα και όλα αυτά είναι άνευ σημασίας. Αντίθετα, χάρηκα πάρα πολύ που ήρθατε επί τέλους στο γραφείο μου. Σας δέχομαι σαν επισκέπτη. Όσο για εκείνο το καταραμένο γέλιο μου, σας ζητώ συγγνώμην, καλέ μου Ροντιόν Ρομάνοβιτς αυτό είναι τ' όνομα και το πατρωνυμικό σας, ε; Είμαι, βλέπετε, νευρικός άνθρωπος, και μου φάνηκε πολύ αστεία η φινέτσα που είχε η παρατήρηση σας. Μερικές φορές, πραγματικά, τραντάζομαι από τα γέλια και χοροπηδάω σα λαστιχένια μπάλα μισή ώρα συνέχεια... Γελάω πολύ εύκολα... Κι έτσι παχύς που είμαι, φοβάμαι κιόλας μη με βρεί καμμιά αποπληξία. Καθήστε όμως σας παρακαλώ, αγαπητέ μου, καθήστε γιατί αλλιώς θα νομίσω πως έχετε θυμώσει μαζί μου".

Ο Ρασκόλνικωφ σώπαινε, άκουγε και κοίταζε προσεχτικά, με ζαρωμένα πάντοτε τα φρύδια απ' την οργή. Κάθησε, αλλά χωρίς να πάψει να κρατάει το κασκέτο του στο χέρι.

"Θα σας πω κάτι, αγαπητέ μου Ροντιόν Ρομάνοβιτς, κάτι για τον εαυτό μου για να καταλάβετε τον χαρακτήρα μου", συνέχισε ο Πορφυρής Πετρόβιτς, που καθώς στριφογύριζε στο γραφείο έδειχνε όπως και πριν ότι απέφευγε να συναντήσει το βλέμμα του. "Είμαι εργένης βλέπετε και γι' αυτό δεν πάω συχνά σε κοσμικές συγκεντρώσεις. Παραμένω στην αφάνεια λοιπόν. Εξάλλου, είμαι και άνθρωπος εξοφλημένος, αποστεωμένος, τα 'χω τα χρονάκια μου αϊ... και... Το 'χετε προσέξει, Ροντιόν Ρομάνοβιτς ότι σε μας, στη Ρωσία δηλαδή και πιο πολύ στους κύκλους της Πετροπόλεως, όταν τύχει να συναντηθούν δυο άνθρωποι έξυπνοι που δεν γνωρίζονται καλά ακόμα αλλά αλληλοεκτιμώνται κάπως, όπως εσείς κι εγώ να πούμε, για μισή ώρα δε βρίσκουν να πουν τίποτα και στέκονται με αμηχανία, κοιτάζοντας ο ένας τον άλλο σαν κούτσουρα; Όλοι έχουν και συζητάνε κάποιο θέμα, οι κυρίες λόγου χάριν... οι κοσμικοί, οι άνθρωποι της αριστοκρατίας, όλοι τους κάτι βρίσκουν για να συζητήσουν, *c'est de rigueur*¹⁰, ενώ οι άνθρωποι της μεσαίας τάξεως, σαν κι εμάς, είναι συνεσταλμένοι,

¹⁰ *Αυστηρώς καθορισμένο.*

σιωπηλοί... φοβισμένοι. Πού οφείλεται αυτό, αγαπητέ μου; Είναι γιατί δεν έχουμε κοσμικά ενδιαφέροντα ή μήπως γιατί παρα-είμαστε έντιμοι και δε θέλουμε να εξαπατήσει ο ένας τον άλλο; Δεν το ξέρω. Σεις, τί λέτε; Μα, αφήστε το κασκέτο σας. Θα 'λεγε κανείς πως είσαστε έτοιμος να φύγετε αμέσως κι αυτό το πράγμα με στενοχωρεί... Εγώ αντίθετα, χάρηκα τόσο πολύ που...".

Ο Ρασκόλνικωφ ακούμπησε πάλι το κασκέτο του, εξακολούθησε όμως να σωπαίνει και άκουγε ζαρώνοντας τα φρύδια του την ασυνάρτητη φλυαρία του Πορφυρή. "Τι συμβαίνει λοιπόν; Πάει να μου αποσπάσει την προσοχή με τις ακατάσχετες αυτές ανοησίες;"

"Δε σας προσφέρω καφέ, δεν είναι κατάλληλο το μέρος, αλλά γιατί να μη μείνετε πέντε λεπτούλια μ' ένα φίλο να τον κάνετε να ξεσκάσει λιγάκι", συνέχισε ο Πορφυρή. "Κι έπειτα, ξέρετε, όλες αυτές οι υπηρεσιακές υποχρεώσεις... ελάτε, μη θυμώνετε, αγαπητέ μου που με βλέπετε να πηγαινοέρχομαι έτσι, σας ζητώ συγγνώμη, αγαπητέ μου φοβάμαι πολύ μην ψυχραθείτε, αλλά μου είναι απαραίτητες αυτές οι ασκήσεις. Κάθομαι όλες τις ώρες βλέπετε και χαίρομαι τόσο πολύ όταν μου δίνεται η ευκαιρία να περπατήσω πέντε λεπτά, Έχω... αιμορροΐδες βλέπετε και... θέλω πάντοτε να κάνω γυμναστική – τους κάνει πολύ καλό. Πρώην κρατικοί σύμβουλοι, ακόμα και μυστικοσύμβουλοι κάνουν με μεγάλη τους χαρά και ταχτικά σκοινάκι, κατά πως λέγεται. Το λέει η επιστήμη σήμερα. Όσο για τα καθήκοντα μας εδώ μέσα, τις ανακρίσεις μας κι όλες αυτές τις διατυπώσεις... βλέπετε, αγαπητέ μου σεις ο ίδιος μιλήσατε γι' ανακρίσεις... ε λοιπόν, σας το λέω για να το ξέρετε, αγαπητέ μου Ροντιόν Ρομάνοβιτς, είναι αλήθεια πως καμιά φορά αυτές οι ανακρίσεις μπερδεύουν τον ανακριτή πολύ περισσότερο απ' τον ανακρινόμενο, όπως παρατηρήσατε και σεις προ ολίγου, με πολύ φινέτσα και πάρα πολύ εύστοχα (δεν είχε κάνει καμιά τέτοια παρατήρηση ο Ρασκόλνικωφ). Μπερδευόμαστε, μπερδευόμαστε πραγματικά... Κι όλο τα ίδια και τα ίδια, σα να κοπανάμε ένα ταμπούρλο. Να όμως που μας έρχεται τώρα η μεταρρύθμιση κι αν όχι τίποτ' άλλο θα μας αλλάξουν την ονομασία, χε! χε! χε! Όσο για τις δικαστικές μεθόδους μας - για να χρησιμοποιήσω την πνευματωδέστατη έκφραση μας - είμαι απολύτως σύμφωνος μαζί σας. Πείτε μου όμως, ποιος ανακρινόμενος, ακόμα και ο πιο άξεστος μουζίκος, δεν ξέρει ότι πάμε στην αρχή να τον αποκοιμίσουμε (κατά την επιτυχεστάτη έκφραση σας) κάνοντας του ερωτήσεις άσχετες για να του τη φέρουμε ύστερα σα μπαλνταδιά, χε! χε! χε!... κατακέφαλα, κατά την πετυχημένη παρομοίωση σας, χε! χε! χε! Όστε έτσι λοιπόν, ε; Νομίσατε ότι μιλώντας για το διαμέρισμα μου ήθελα.. χε! χε! χε! Είσατε λοιπόν γερό καρφί!... Καλά, καλά, δε λέω τίποτ' άλλο. Αλήθεια όμως, εδώ που τα λέμε, η μια κουβέντα φέρνει την άλλη, η μια σκέψη προκαλεί μια δεύτερη... κάτι είπατε προηγουμένως για τους τύπους σχετικά με την ανάκριση - θυμόσατε; Αλλά, τί σημασία έχουνε οι τύποι; Σε πολλές περιπτώσεις, δεν έχει κανένα νόημα ο τύπος και είναι πιο καλά να στέκεται κανείς στα όρια μιας καθαρά φιλικής συζητήσεως. Τους τύπους τους ξαναβρίσκουμε, δεν πρόκειται να χαθούν, όσο γι' αυτό να μένετε ήσυχος, αλλά τί είναι κατά βάθος ο τύπος, πείτε μου. Ο ανακριτής δεν πρέπει να αισθάνεται ότι

δεσμεύεται στο κάθε βήμα του με τον τύπο. Το επάγγελμα αυτού του λειτουργού είναι στο είδος του μια ελεύθερη τέχνη, ή κάτι παρόμοιο, χε! χε! χε!..."

Ο Πορφυρής Πετρόβιτς πήρε για μια στιγμή ανάσα. Μιλούσε αδιάκοπα, άλλοτε πετώντας φράσεις χωρίς κανένα νόημα κι άλλοτε αφήνοντας να του ξεφύγουν κάτι αινιγματικές λεξούλες για να ξαναρχίσει πάλι ύστερα την ανούσια φλυαρία του. Τώρα, δεν περπατούσε πια αλλά έτρεχε σχεδόν πέρα-δώθε, σαλεύοντας όλο και περισσότερο τα χοντρά του πόδια, έχοντας το δεξί του χέρι πίσω από την πλάτη του, ενώ με τ' αριστερό έκανε συνεχώς διάφορες κινήσεις που, κάθε φορά έρχονταν σε μια εκπληκτική αντίθεση με τα λόγια του. Ο Ρασκόλνικωφ πρόσεξε ξαφνικά ότι εκεί που έτρεχε δώθε-κειθε μέσα στο γραφείο, σταμάτησε δυο -τρεις φορές κοντά στην πόρτα και φαινότανε σα να 'στήσε αυτί για μια στιγμή... "Περιμένει τάχα κανέναν;"

"Και πραγματικά, έχετε πέρα για πέρα δίκιο", συνέχισε πρόσχαρα ο Πορφυρής κοιτάζοντας τον Ρασκόλνικωφ με εξαιρετικά καλοκάγαθο ύφος (πράγμα που τον έκανε ν' ανατριχιάσει και να προετοιμαστεί αμέσως για κάθε ενδεχόμενο), "Έχετε δίκιο που ειρωνευόσαστε, πνευματωδέστατα, τις δικαστικές μας μεθόδους, χε! χε! Πιστεύεται ότι διακρίνονται (μερικές βέβαια) για το μέγα ψυχολογικό τους βάθος, αλλά είναι παρά πολύ γελοίες και μπορούμε μάλιστα να πούμε άχρηστες, λίγο να τίς πάρει κανείς αυστηρώς κατά γράμμα. Για να επανέλθουμε όμως στον τύπο, ας υποθέσουμε ότι μου αναθέτουν να κάνω ανακρίσεις για μια υπόθεση και ότι ξέρω ή καλύτερα πιστεύω πως ξέρω ότι ένοχος είναι ο άλφα ή ο βήτα... Προορίζόσαστε και σείς για τη δικαιοσύνη Ροντιόν Ρομάνοβιτς;"

"Ναι! σπούδαζα νομικά".

"Να λοιπόν ένα παραδειγματάκι που μπορεί να σας χρησιμεύσει αργότερα, δηλαδή μη φαντασθείτε ότι τολμώ να κάνω μάθημα τώρα, σ' εσάς προπάντων που γράφετε άρθρα για την εγκληματικότητα. Όχι! Απλώς σας φέρνω ένα παραδειγματάκι. Έτσι λοιπόν, αν νομίζω ότι ένοχος είναι ο άλφα, ο βήτα ή ένας άλλος, για ποιο λόγο, σας ερωτώ, να τον ανησυχήσω πρόωρα, ακόμα κι όταν έχω αποδείξεις εναντίον του; Τον άλφα, παραδείγματος χάριν, θα πρέπει να τον συλλάβω αμέσως, έναν άλλον όμως ύποπτο μου, που έχει διαφορετικό χαρακτήρα, γιατί, αλήθεια, να μην τον αφήσω να κάνει τις βόλτες του στην πόλη; Χε! χε! χε! Αλλά φοβάμαι ότι δε με καταλάβατε καλά και θα σας το εκθέσω σαφέστερα. Αν, λόγου χάριν, τον συλλάβω πρόωρα, του παρέχω μια ηθική υποστήριξη, να πούμε, χε! χε! χε! Γελάτε; (ο Ρασκόλνικωφ δεν είχε καμιά όρεξη να γελάσει: καθότανε στη θέση του σφίγγοντας τα δόντια και είχε στυλώσει το φλογερό του βλέμμα μέσα στα μάτια του Πορφυρή Πετρόβιτς). Κι ωστόσο, έτσι είναι -με ορισμένα άτομα προπάντων, γιατί οι άνθρωποι διαφέρουνε πολύ και ο καθένας πρέπει ν' αντιμετωπίζεται διαφορετικά στην πράξη. Πριν από λίγο κάτι λέγατε για αποδείξεις. Φυσικά, οι αποδείξεις είναι σπουδαίο πράγμα, αλλά οι αποδείξεις, αγαπητέ μου, είναι δίκικο μαχαίρι τις περισσότερες φορές κι εγώ είμαι ένας ανακριτής, δηλαδή άνθρωπος με αδυναμίες - το παραδέχομαι: θα το 'θελα πολύ να βγάλω το πόρισμα μου με μαθηματική, αν μπορώ να πω, ακρίβεια, θα ήθελα πολύ να μου 'πέφτε στα χέρια μια απόδειξη που να ισοδυναμεί με το

δύο και δύο κάνουν τέσσερα -μια απόδειξη που θα 'ναι άμεση και αναμφισβήτητη. Αν όμως συλλάβω τον ύποπτο μου πρόωρα-ακόμα κι αν θα ήμουν σίγουρος πως αυτός είναι ο ένοχος- χάνω τα μέσα που θα οδηγούσαν στην πληρέστερη αποκάλυψη του. Γιατί; Γιατί του παρέχω, να πούμε, μια καθορισμένη θέση, με άλλα λόγια τον καθλώνω και τον καθυσιάζω από ψυχολογική άποψη κι έτσι μου ξεγλιστράει μέσα από τα δάχτυλα και ξανακλείνεται στο καβούκι του: θα καταλάβαινε τελικά πως είναι πιασμένος.

Λένε ότι στη Σεβαστούπολη, αμέσως μετά την Άλμα, οι έξυπνοι άνθρωποι φοβήθηκαν στην αρχή ότι ο εχθρός θα επιτεθεί αμέσως και θα καταλάβει τη Σεβαστούπολη, όταν όμως είδανε ότι προτιμούσε μια κανονική πολιορκία και άνοιγε την πρώτη σειρά χαρακωμάτων, πήδηξαν, σου λέει, από τη χαρά τους και ησύχασαν, όσο δε λέγεται, οι έξυπνοι κάτοικοι: Ο εχθρός, θα έκανε το λιγότερο δύο μήνες ώσπου να καταλάβει την πόλη με την κανονική πολιορκία. Γελάτε πάλι ε; Δε με πιστεύετε; Βέβαια, έχετε και σεις το δίκιο σας. Έχετε δίκιο, δίκιο! Αυτές είναι εντελώς ιδιάζουσες περιπτώσεις, είμαι απολύτως σύμφωνος μαζί σας, είναι πραγματικά μια ιδιάζουσα περίπτωση. Ωστόσο, αγαπητέ μου Ροντιόν Ρομάνοβιτς, πρέπει να έχουμε υπ' όψη μας ότι η γενική περίπτωση, εκείνη ακριβώς στην οποία παροσαρμόζονται όλοι οι δικανικοί τύποι και που χρησίμευσε σαν υπόδειγμα για να υπολογιστούν και να καταχωριστούν, είναι περίπτωση που δεν υπάρχει, γιατί αμέσως μόλις θα εμφανισθεί στην πραγματικότητα μεταμορφώνεται πάραυτα σε εντελώς ξεχωριστή περίπτωση και μερικές φορές μάλιστα σε μια απ' αυτές τις περιπτώσεις που είναι ολότελα διαφορετικές από κάθε προηγούμενη. Μας τυχαίνουν τέτοια περιστατικά πολύ αστεία. Ε, λοιπόν τότε, θ' αφήσω τον ανθρωπάκο μας ολότελα ήσυχο, δε θα τον συλλάβω ούτε θα τον ενοχλήσω καθόλου, αλλά στην κάθε ώρα και στο κάθε λεπτό θα ξέρει ή τουλάχιστον θα υποψιάζεται ότι τα γνωρίζω όλα, ότι τον παρακολουθώ άγρυπνα. Κι αν κατέχεται αδιάκοπα από την υποψία και τον φόβο, σας ορκίζομαι ότι θα χάσει τα μυαλά του και θα 'ρθεί μονάχος του και μάλιστα μπορεί ακόμα να κάνει και κάτι που θα μοιάζει με το δύο και δύο ίσον τέσσερα, κάτι δηλαδή που θα αποτελεί, ας πούμε, μαθηματική απόδειξη. Κι αυτό θα είναι το ευχάριστο. Είναι κάτι που μπορεί να συμβεί και με τον άξεστο μουζικό, αλλά και με ανθρώπους της δικιάς μας εξυπνάδας και με σοφούς και με κάποιον ακόμα που είναι εξαιρετικά κατατοπισμένος γύρω από ορισμένα θέματα που τον ενδιαφέρουν - το 'χουμε ιδεί αυτό πολλές φορές. Έτσι λοιπόν, αγαπητέ μου, δεν είναι μικρή δουλειά να ξέρεις τί είδους καλλιέργεια έχει ένας άνθρωπος. Έπειτα είναι και τα νεύρα, τα νεύρα που φαινόσαστε να τα ξεχνάτε. Δεν είναι σήμερα η αδύνατη πλευρά μας, τα άρρωστα, τα παρατεντωμένα νεύρα; Και η χολή; Είναι συσσωρευμένη μέσα τους τόση χολή και γι' αυτόν ακριβώς το λόγο μπορεί να γίνουν μερικές φορές για μας αληθινό χρυσωρυχείο - σας βεβαιώ. Τί με νοιάζει λοιπόν που τριγυρίζει ελεύθερος. Άσ' τον κι ας γυρίζει όσο θέλει, εγώ το ξέρω πια πολύ καλά πως είναι το "θυματάκι" μου και πως δεν πρόκειται να μου ξεφύγει. Πού θα πήγαινε; Στο εξωτερικό; Ένας Πολωνέζας μπορεί να το σκάσει για το εξωτερικό, εκείνος όμως, όχι, πολύ περισσότερο μάλιστα αφού θα τον

παρακολουθώ άγρυπνα και θα 'χω πάρει τα μέτρα μου. Να πάει στα βάθη της χώρας μας; Εκεί πέρα όμως ζουν μόνο μουζίκτοι, βέροι Ρώσοι, ενώ ο φιλαράκος μας έχει τη μόρφωση των σημερινών καιρών και θα προτιμήσει να τον χώσουν φυλακή παρά να ζει ανάμεσα σε ξένους ανθρώπους σαν τους μουζίκτου μας, χε! χε! χε! Όλα αυτά όμως είναι σαχλαμάρες και εκτός ουσίας. Τί πάει να πεί θα το σκάσει; Είναι απλώς μια διατύπωση, η ουσία όμως βρίσκεται αλλού. Δε θα μου το σκάσει όχι μόνο γιατί δε θα 'χει πού να πάει, αλλά και για λόγους ψυχολογικούς, χε! χε! Τί ωραία έκφραση, ε; Δε θα το 'σκαγε, ακόμα κι αν είχε πού να πάει, γιατί δεν του το επιτρέπουν νόμοι φυσικοί. Έχετε ιδεί πεταλούδα μπροστά σ' ένα κερί; Ε, λοιπόν, έτσι θα στριφογυρίζει αδιάκοπα κι αυτός τριγύρω από μένα, όπως η πεταλούδα γύρω απ' το κερί Και η ελευθερία του θ' αρχίσει να του γίνεται βάρος: θα καθήσει να τα σκέφτεται, θα μπερδευτεί και θα τυλιχτεί μονάχος του στο δίχτυ, θα κοντεύει να πεθάνει από τον φόβο του... Κι ακόμα, θα ετοιμάσει ο ίδιος καμμιά γκάφα του τύπου δύο και δύο ίσον τέσσερα, φτάνει μόνο να του παραχωρήσω ένα διαλειμματάκι.

Και δε θα πάψει να πετάει, να χτυπιέται γύρω μου, στενεύοντας όλο και πιο πολύ τον κύκλο, ώσπου... χοπ! θα πέσει ολόιστα στο στόμα μου και θα τον χάσω – πράγμα που θα είναι πάρα πολύ ευχάριστο, χε! χε! χε! Δεν το πιστεύετε;". Ο Ρασκόλνικωφ δεν του 'δωσε καμμιά απάντηση. Στεκότανε ακίνητος, χλωμός, με τα μάτια στυλωμένα επίμονα στο πρόσωπο του Πορφυρή.

"Έξοχο μάθημα", είπε μέσα του παγώνοντας. "Δεν παίζει πια όπως εχτές τη γάτα με το ποντίκι. Έχει βέβαια τον λόγο του που μου δείχνει τη δύναμη του και... μου αμολάει με τρόπο όσα ξέρει - είναι παρά πολύ πονηρός για να το κάνει αυτό. Έχει έναν σκοπό, αλλά ποιόν, Έλα τώρα, άσε τις κου-ταμάρες φιλαράκο, πας να με τρομάξεις με τις πονηριές σου. Δεν έχει αποδείξεις κι ο άνθρωπος που είδα χτες είναι ανύπαρκτος. Προσπαθείς, απλούστατα, να με μπερδέψεις, να μ' ερεθίσεις πρόωρα και να με γραπώσεις καθώς θα βρίσκομαι σ' αυτή την κατάσταση. Γελάστηκε όμως, δε θα κάνει τίποτα. Αλλά γιατί, γιατί μου τα λέει όλα αυτά; Ποντάρει τάχα στα νεύρα μου; Όχι φιλαράκο, δε θα βγάλεις τίποτα, ό,τι κι αν μαγερέψεις. Και θα το καταλάβω τί έχεις μαγερέψει".

Συγκέντρωσε όλες τις δυνάμεις του, έτοιμος ν' αντιμετωπίσει κάποια τρομερή και άγνωστη καταστροφή. Μερικές στιγμές, του ερχόταν να χυμήξει κατά πάνω του και να τον πνίξει αμέσως - φοβόταν πολύ ότι θα τον έπιανε αυτή η μανία απ' την πρώτη κιόλας στιγμή που μπήκε εδώ μέσα. Ένωθε τα χείλη του να ξεραίνονται, χτυπούσε η καρδιά του γρήγορα και στο στόμα του άφριζε το σάλιο, ήτανε όμως αποφασισμένος να σωπάσει και να μη βγάλει λέξη προτού να 'ρθεί η κατάλληλη στιγμή. Καταλάβαινε πως αυτή ήτανε η καλύτερη τακτική, γιατί όχι μονάχα δε θα προδινότανε μιλώντας, αλλά αντίθετα θα εκνεύριζε τον εχθρό του με τη σιωπή κι ίσως μάλιστα να προδινόταν εκείνος. Έτσι φανταζότανε, τουλάχιστον.

"Όχι, όχι, το βλέπω, δεν με πιστεύετε, νομίζετε πως αραδιάζω ανώδυνες ιστοριούλες", είπε ο Πορφυρής κάνοντας όλο και πιο πολύ τον εύθυμο και χαχανίζοντας ακατάπαυστα απ' τη χαρά του, καθώς άρχιζε να ξαναφέρνει βόλτες στο γραφείο. "Έχετε δίκιο βέβαια, ακόμα κι ο θεός καθώς βλέπετε μ' έχει κάνει

έτσι που μόνο αστείες σκέψεις προκαλεί στους άλλους η εμφάνιση μου – γελωτοποιός σωστός! Σας λέω όμως, αγαπητέ μου Ροντιόν Ρομάνοβιτς, σας λέω και το επαναλαμβάνω... συγχωρήστε με κι εμένα το γεροντάκι... ότι είσαστε πολύ νέος ακόμα, στο άνθος, να πούμε της ηλικίας σας και γι' αυτό τον λόγο υπερεκτιμάτε την εξυπνάδα - όπως κάνουν κι όλοι οι νέοι. Σας γοητεύουν τα αφηρημένα συμπεράσματα της λογικής και το σπινθηροβόλο πνεύμα. Κι είσαστε, ακριβώς σαν το παλιό Holkriegrath των Αυστριακών, λόγου χάριν – καθόσο μπορώ να κρίνω γύρω από στρατιωτικά ζητήματα:

Πάνω στον χάρτη συντρίβανε τον Ναπολέοντα και τον έπιαναν αιχμάλωτο, τα υπολόγιζαν πολύ ωραία και πολύ έξυπνα μες στο γραφείο τους, αλλά να που ο στρατηγός τους Μακ παραδόθηκε με όλη του τη στρατιά, χε! χε! χε! Το βλέπω, το βλέπω, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, πως με κοροϊδεύετε γιατί, αν και πολίτης, παίρνω τα παραδειγματάκια μου απ' τη στρατιωτική ιστορία. Τί να κάνουμε όμως, είναι η αδυναμία μου, ψοφάω για πολεμικά θέματα και μου αρέσει να διαβάζω καθετί που έχει σχέση με στρατούς... σίγουρα αυτή την κλίση είχα αλλά δεν έγινα αυτό που ήθελα. Έπρεπε να γίνω στρατιωτικός, αλήθεια το λέω. Μπορεί βέβαια να μη γινόμουνα Ναπολέοντας, ταγματάρχης όμως θα 'φτανα οπωσδήποτε, χε! χε! χε! Και τώρα, ακούστε, να σας πω την αλήθεια, με κάθε λεπτομέρεια, γι' αυτή την ιδιάζουσα περίπτωση που λέγαμε. Η πραγματικότητα και η φύση, καλέ μου κύριε, είναι πράγματα πολύ σημαντικά και πολλές φορές συμβαίνει να μας κοψομεσιάζουν και τους πιο μελετημένους υπολογισμούς μας. Ναι, πιστέψτε έναν γέροντα - σας το λέω σοβαρά, Ροντιόν Ρομάνοβιτς (καθώς μιλούσε έτσι, ένας άνθρωπος που ήτανε μόλις τριαντάρης είχε πάρει έκφραση γεροντική και φαινόταν γερασμένη ακόμα και η φωνή του) είμαι, βλέπετε, ειλικρινής... Είμαι ή δεν είμαι; Τί λέτε εσείς; Δε χρειάζεται συζήτηση, μου φαίνεται. Σας λέω τόσα και τόσα πράγματα χωρίς να σας ζητάω μάλιστα καμμιά ανταμοιβή, χε! χε! χε! Ας είναι, συνεχίζω: Το πνεύμα είναι, κατά την ταπεινή μου γνώμη ένα μεγάλο προτέρημα, ένας εξωραϊσμός της φύσεως και μια παρηγοριά της ζωής, μπορούμε να πούμε. Σου σκαρώνει τόσες και τόσες κατεργαριές - κι άντε να τα βγάλει πέρα ύστερα ένας φουκαράς ανακριτής, που παρασέρνεται κι αυτός από τη φαντασία του συχνότατα γιατί είναι άνθρωπος κι εκείνος. Η φύση όμως ξελασπώνει τον φουκαρά τον ανακριτή - κι εδώ ακριβώς είναι η συμφορά. Η νεολαία μας όμως, μεθυσμένη από το πνεύμα που "περνάει πάνω απ' όλα τα εμπόδια" (όπως το είπατε και σεις, τόσο έξυπνα και τόσο σφιχτοδεμένα) δεν κάθεται να το σκεφτεί αυτό το πράγμα. Ας υποθέσουμε ότι ξεγλιστράει μ' ένα ψέμα - ο άνθρωπος δηλαδή που είναι η "ιδιάζουσα περίπτωση" ή "ινκόγχνιτο" - και ότι το λέει με μια πονηριά εκπληκτική, θα μπορούσε να πιστέψει κανείς ότι θα θριαμβεύσει και ότι θα χαρεί στο τέλος τους καρπούς της εξυπνάδας του, κι όμως τον βλέπεις ξαφνικά και... μπαμ, σωριάζεται κάτω λιπόθυμος στο πιο κρίσιμο σημείο, στο πιο σκανδαλιστικό. Φυσικά, μπορεί να είναι κι από την αρρώστια, άλλοτε πάλι πνίγεται κανείς σ' ένα δωμάτιο, ωστόσο... ωστόσο έβαλε τους άλλους σε υποψίες. Είπε ψέματα κατά τρόπο απaráμιλλο, αλλά δεν υπολόγισε την ανθρώπινη φύση. Να ο σατανάς! Μια άλλη φορά, παρασύρεται από το σπινθηροβόλο πνεύμα του κι

αρχίζει να δουλεύει τον άνθρωπο που τον υποψιάζεται, γλωμιάζει δήθεν επίτηδες, σα να το κάνει για να διασκεδάσει, αλλά το γλωμιασμό του παραείναι φυσικό, σαν να ήτανε αληθινό. Να τη κι άλλη μία υποψία. Μπορεί βέβαια να σε ξεγελάσει την πρώτη φορά. τη νύχτα όμως θα καθήσεις και θα το καλοσκεφτείς – αν δεν είσαι ολότελα χαζός. Κι αυτό θα γίνεται σε κάθε βήμα. Τί λέω; Αρχίζει να πηγαίνει γυρεύοντας ο ίδιος, ανακατώνεται εκεί που δεν του πέφτει λόγος, φλυαρεί ασταμάτητα γύρω από πράγματα που θα 'τανε καλύτερα γι' αυτόν να μην τα θίγει· αρχίζει να κάνει διάφορες υποθέσεις, χε! χε! χε! Κι ύστερα πάει και ρωτάει μόνος του πώς δεν τον έπιασαν ακόμα, χε! χε! χε! Είναι κάτι που μπορεί να συμβεί και στον πιο έξυπνο άνθρωπο του κόσμου, και σ' έναν ψυχολόγο και σ' έναν άνθρωπο των γραμμάτων. Η φύση είναι ένας καθρέφτης - ο πιο καθαρός καθρέφτης. Να τον κοιτάς και ν' αναγαλλιιάζει η ψυχή σου! Μα, γιατί γλωμιάσατε έτσι, Ροντιόν Ρομάνοβιτς; Η ατμόσφαιρα είναι πνιγηρή, ν' ανοίξω λίγο τον φεγγίτη;".

"Ω, μην ενοχλείσθε, σας παρακαλώ", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ και ξαφνικά ξέσπασε σε γέλια. "Μην ενοχλείσθε καθόλου".

Ο Πορφυρής στάθηκε δίπλα του, περίμενε λίγο και απότομα ξέσπασε και κείνος σε γέλια. Ο Ρασκόλνικωφ σηκώθηκε απ' τον καναπέ, σταματώντας απότομα το νευρικό γέλιο του.

"Πορφυρή Πετρόβιτς", είπε έντονα και ξεκάθαρα, παρ' όλο που μόλις στεκότανε στα πόδια του που έτρεμαν, "το βλέπω πια ξεκάθαρα ότι με υποψιαζόσαστε στ' αλήθεια για δολοφόνο εκείνης της γριάς και της αδελφής της Ελισάβετ. Όσο για μένα σας δηλώνω ότι βαρέθηκα πια με όλα αυτά. Αν νομίζετε πως έχετε το δικαίωμα να προβείτε στη νόμιμη δίωξη μου, κάνετε το, αν νομίζετε πάλι πως πρέπει να με πιάσετε, πιάστε με. Δεν επιτρέπω όμως να μου γελάνε κατάμουτρα και να με υποβάλλουν σ' αυτό το μαρτύριο".

Τα χείλη του έτρεμαν, τα μάτια του πετούσαν σπίθες απ' την οργή και η φωνή του, που ως εκείνη τη στιγμή ήτανε συγκρατημένη, αντήχησε τώρα δυνατά:

"Δε θα το ανεχθώ", φώναξε με όλη του τη δύναμη, δίνοντας μια γροθιά στο γραφείο.

"Τ' ακούτε. Πορφυρή Πετρόβιτς; Δε θα το ανεχθώ!".

"Ω, θεέ μου! Τί 'ναι τούτο πάλι", είπε ο Πορφυρής Πετρόβιτς αφήνοντας κάτι ξεφωνητά που θα τα 'λέγε κανείς φοβισμένα. "Ροντιόν Ρομάνοβιτς, φίλε μου, αγαπητέ μου φίλε, τί πάθατε;".

"Δε θα το ανεχθώ!", φώναξε ακόμα μια φορά ο Ρασκόλνικωφ.

"Πιο σιγά, πιο σιγά! Μπορεί να μας ακούσουν και να μπουν μέσα. Και τότε τί θα τους λέγαμε, για σκεφτείτε το λιγάκι", ψιθύρισε ο Πορφυρής τρομαγμένα, φέρνοντας το πρόσωπο του πολύ κοντά στον Ρασκόλνικωφ.

"Δε θα το ανεχθώ! Δε θα το ανεχθώ!", έλεγε μηχανικά ο Ρασκόλνικωφ, ενώ χαμήλωσε ξαφνικά κι αυτός τη φωνή του.

"Ν' ανοίξω να μπει λίγος καθαρός αέρας, θα κάνετε επίσης καλά, αγαπητέ μου, να πιείτε λίγο νερό, γιατί φαίνεται ότι σας έπιασε κρίση".

Κι έκανε να τρέξει προς την πόρτα για να ζητήσει νερό, αλλά είδε μια καράφα γεμάτη που βρισκότανε στην άκρη.

"Πιείτε λιγάκι, αγαπητέ μου φίλε", ψιθύρισε, τρέχοντας κοντά του με την καράφα, "θα σας κάνει καλό".

Ήτανε τόσο αληθινός ο φόβος και η συμπάθεια που έδειχνε ο Πορφύρης, ώστε ο Ρασκόλνικωφ έμεινε με το στόμα ανοιχτό κι άρχισε να τον κοιτάζει με άγρια περιέργεια. Δε δέχτηκε να πει το νερό.

"Καλέ μου, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, θα τρελλαθείτε αν συνεχίσετε έτσι, σας βεβαιώ... Να, πιείτε, πιείτε έστω και μια γουλιά".

Τα κατάφερε μάλιστα να του βάλει ένα ποτήρι με νερό στο χέρι. Ο Ρασκόλνικωφ έκανε να το φέρει στα χείλη του, ξαφνικά όμως, αλλάζοντας γνώμη, τ' ακούμπησε με αηδία στο γραφείο.

"Ναι, σας ήρθε πάλι μια μικρή κρίση. Έτσι που πάτε, αγαπητέ μου, θα σας πιάσει πάλι εκείνη η αρρώστια", είπε κακαριστά ο Πορφυρής με προσποιητικό ενδιαφέρον, αλλά με ύφος κάπως σαστισμένο, "θεέ μου! Πώς γίνεται να προσέχετε τόσο λίγο τον εαυτό σας; Ακούστε: ο Ντμίτρι Προκόφιτς, φεύγοντας από σας, ήρθε χτες το βράδυ στο σπίτι μου. Το παραδέχομαι πως έχω έναν βρωμοχαρακτήρα, αλλά κι εκείνος κάθησε κι έβγαλε κάτι συμπεράσματα... θεέ μου! Ήρθε λοιπόν χτες το βράδυ, ύστερα από σας, τρώγαμε κείνη την ώρα, κι άρχισε να μιλάει ασταμάτητα, έτσι που δεν μπόρεσα ούτε το στόμα μου ν' ανοίξω... Σκέφτηκα τότε μήπως τον στείλατε σεις. Ελάτε, καθήστε λοιπόν, αγαπητέ μου, για τ' όνομα του θεού!".

"Όχι, δεν τον έστειλα εγώ, αλλά ήξερα πως θα ερχότανε. Ήξερα επίσης και για ποιο λόγο θα ερχότανε", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ ξερά.

"Το ξέρατε;".

"Μάλιστα. Τί βγαίνει μ' αυτό;".

"Ελάτε τώρα, αγαπητέ μου Ροντιόν Ρομάνοβιτς, σα να μην ξέρω δηλαδή όλα τα κατορθώματα σας. Τα ξέρω όλα! Ξέρω πως πήγατε να νοικιάσετε κείνο το διαμέρισμα όταν είχε αρχίσει να νυχτώνει, πως τραβήξατε το κορδόνι του κουδουνιού, πως κάνατε κάτι ερωτήσεις σχετικά με το αίμα που αναστάτωσαν τους εργάτες και τους θυρωρούς του σπιτιού. Καταλαβαίνω βέβαια πολύ καλά την ψυχική κατάσταση σας εκείνη τη στιγμή, αλλά... τί να σας πω, θα τρελλαθείτε έτσι που το πάτε, σας ορκίζομαι, θα σας πιάσει ίλιγγος. Βράζει μέσα σας η οργή, οργή ευγενικιά, δε λέω όχι, για τις ταπεινώσεις που σας έγιναν από τη μοίρα σας πρώτα κι απ' τους αστυνομικούς ύστερα - να γιατί γυρίζετε δώθε κείθε και τους παρασκοτίζετε όλους, αν μπορούμε να το πούμε έτσι, πιέζοντας τους να τελειώνουν μια και καλή, γιατί βαρεθήκατε πια ν' ακούτε όλες αυτές τις βλακειές και τις υποψίες. Δεν είναι έτσι; Μάντεψα καλά την ψυχική σας κατάσταση; Μόνο που έτσι χάνετε το μυαλό σας και κάνετε κι αυτόν τον Ραζουμίχιν να το χάνει, στέλνοντας τον σε μένα. Γιατί είναι βέβαια πολύ αγαθιάρης γύρω απ' αυτά τα πράγματα, το ξέρετε. Σεις μπορεί να είσαστε άρρωστος αλλά εκείνος είναι καλά, στο τέλος όμως θα ψωνίσει κι αυτός την ίδια

αρρώστια, θα σας τα πω όλα αυτά όταν θα ηρεμήσετε... Μα καθήστε λοιπόν, για τ' όνομα του θεού! Ηρεμήστε λίγο, είσαστε καταταραγμένους, καθήστε!".

Ο Ρασκόλνικωφ κάθησε. Του πέρανε το ρίγος αλλά φούντωνε όλο το κορμί του απ' τον πυρετό. Με απέραντη κατάπληξη και τεταμένη προσοχή άκουγε τον Πορφυρή που φαινόταν τρομαγμένος κι έδειχνε μεγάλο φιλικό ενδιαφέρον. Δεν πίστευε λέξη απ' αυτά που του 'λέγε, ένιωθε όμως μια παράξενη διάθεση να τα πιστέψει. Τα είχε χάσει ολότελα με κείνη την κουβέντα που είπε απροσδόκητα ο Πορφυρή σχετικά με το διαμέρισμα. "Πώς γίνεται;

Ωστε το ξέρει λοιπόν ότι πήγα να ιδώ το διαμέρισμα", σκέφτηκε ξαφνικά.

"Και βέβαια το ξέρει, αφού μου το 'πε ο ίδιος!".

"Ναι, κάτι τέτοιο περίπου έχει ξανασυμβεί στα δικαστικά μας χρονικά – μια ψυχολογική και νοσηρή περίπτωση", συνέχισε ο Πορφυρή μιλώντας γρήγορα.

"Κι ένας άλλος είχε αυτοκατηγορηθεί για φόνο. Και τί δεν είπε, θεέ μου, αυτός ο άνθρωπος! Διηγήθηκε μια παράλογη ιστορία, ένα σωστό παραλήρημα, παρουσιάζοντας στοιχεία, αναφέροντας περιστατικά, τους μπερδέψε όλους και τους έκανε να χάσουνε τον μπούσουλα. Και για ποιο λόγο τα 'κανε όλα αυτά. Γιατί, χωρίς να το θέλει καθόλου, ήτανε εν μέρει υπαίτιος για τον φόνο, μόνον εν μέρει, όταν όμως έμαθε πως αυτός ήτανε η αιτία της δολοφονίας, έβλεπε διάφορες οπτασίες, ώσπου του 'στρίψε ολότελα και κατάληξε να πείσει τον εαυτό του πως αυτός ήτανε ο δολοφόνος. Τελικά, διαλευκάνθηκε η υπόθεση στο Ανώτατο Δικαστήριο που απάλλαξε αυτόν τον δύστυχο, στέλνοντας τον στο ψυχιατρείο. Ευχαριστούμε το Ανώτατο Δικαστήριο, αλλά ήτανε μια ιστορία, πα, πα, πα! Τί είναι αυτά που κάνετε και σεις, αγαπητέ μου; Μπορεί να πάθει παράκρουση κανείς όταν τα νεύρα του ερεθίζονται έτσι, όταν πηγαίνει τη νύχτα και τραβάει το κορδόνι των κουδουνιών και μάλιστα ρωτάει αν υπάρχουν αίματα! Την ψυχολογία αυτή τη σπούδασα στην πράξη. Συμβαίνει μερικές φορές να μας έρχεται η επιθυμία να πηδήσουμε από ένα παράθυρο ή από κάνα καμπαναριό κι αυτή η αίσθηση έχει κάτι που μας τραβάει τόσο πολύ!.. Το ίδιο είναι και το χτύπημα του κουδουνιού... Αρρώστια, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, αρρώστια! Αρχίσατε να παραμελείτε κάπως την αρρώστια σας θα 'πρεπε να πάτε να σας ιδεί κανένας έμπειρος γιατρός, αντί για κείνον τον χοντρομπαλά που έχετε. Βρισκόσαστε σε παραλήρημα. Όλα αυτά που κάνατε είναι αποτελέσματα παραληρήματος". Για μια στιγμή, άρχισαν να στριφογυρίζουνε τα πάντα στο κεφάλι του Ρασκόλνικωφ. "Μα τί λοιπόν, είναι δυνατόν να λείπει και τώρα ψέματα;", αναρωτήθηκε άξαφνα. "Όχι, δε μπορεί, δεν είναι δυνατόν!", έλεγε με τον νου του, διώχνοντας μακριά αυτή τη σκέψη, γιατί καταλάβαινε από τώρα κίόλας μέχρι ποιο σημείο μπορούσε να τον φέρει η παράφορη μανία και η λύσσα του κι ένιωθε ότι θα μπορούσε και να τρελλαθεί ακόμα.

"Δε βρισκόμουν σε παραλήρημα, είχα όλες μου τις αισθήσεις", φώναζε εντείνοντας όλες τις δυνάμεις του μυαλού του για να καταλάβει το παιχνίδι του Πορφυρή. "Είχα όλη μου την πνευματική διαύγεια! Τ' ακούτε;".

"Ναι, ναι, τ' ακούω και το καταλαβαίνω. Και χτες επίσης λέγατε πως δεν είχατε παραλήρημα κι επιμένατε ιδιαίτερα σ' αυτό το σημείο. Ό,τι κι αν μου πείτε, το

καταλαβαίνω. Χε! χε! Ακούστε όμως, αγαπητέ μου και καλέ μου Ροντιόν Ρομάνοβιτς. Ας πάρουμε για μια στιγμή αυτό το περιστατικό... Αν πραγματικά είσαστε ένοχος ή οπωσδήποτε ανακατεμένος σ' αυτή την καταραμένη υπόθεση, για πείτε μου: θα λέγατε σεις ο ίδιος ότι το κάνατε αυτό έχοντας όλες σας τις αισθήσεις; Και να επιμένετε κιόλας, ναι, να επιμένετε πεισματικά! Είναι δυνατόν να κάνατε ποτέ σας τέτοιο πράγμα; Πείτε μου. Κατά τη γνώμη μου, θα λέγατε εντελώς το αντίθετο. Αν τύχαινε να αισθανόσαστε ένοχος και στο παραμικρό, θα έπρεπε να επιμένετε ότι βρισκόσαστε σε παραλήρημα. Δεν είναι έτσι;"

Υπήρχε κάτι το πονηρό σε τούτη την ερώτηση. Ο Ρασκόλνικωφ άφησε το κορμί του να πέσει στη ράχη του καναπέ. Καθώς έγερνε από πάνω του ο Πορφυρής χωρίς να λέει τίποτα, τον κοίταζε επίμονα και με απορία.

"Και τώρα, έρχομαι στο ζήτημα του κυρίου Ραζουμίχιν, δηλαδή στο αν ήρθε στο σπίτι μου από μόνος του ή ύστερα από δικές σας οδηγίες. Το σωστότερο για σας ήταν να πείτε πως ήρθε μόνος του και να κρύψετε πως αυτό έγινε ύστερα από δικές σας οδηγίες. Σεις όμως δε το κρύβετε. Και υποστηρίζετε ότι τον στείλατε εσείς!"

Ο Ρασκόλνικωφ δεν είχε πει τέτοιο πράγμα. Ένιωσε μια παγωνιά στη ράχη του. "Λέτε ψέματα", είπε αργά-αργά και με φωνή σιγανή, ενώ στα χείλη του σάλιζε ένα πικρό χαμόγελο. "Προσπαθείτε να μου αποδείξετε ότι βλέπετε ξεκάθαρα το παιχνίδι μου, ότι ξέρετε από τα πριν τις απαντήσεις μου", πρόσθεσε νιώθοντας κι ο ίδιος ότι δεν κατάφερνε να ζυγίσει όσο έπρεπε τις λέξεις του. "Πάτε να με τρομάξετε και... απλώς με κοροϊδεύετε".

Μιλώντας εξακολουθούσε να τον κοιτάζει επίμονα. Και, ξαφνικά, τα μάτια του άστραψαν από ένα μίσος απέραντο.

"Λέτε ψέματα!" φώναξε. "Ξέρετε πολύ καλά ότι το καλύτερο κόλπο που μπορεί να χρησιμοποιήσει ένας εγκληματίας είναι να λέει την αλήθεια όσο το δυνατό περισσότερο ...να μην κρύβει, όσο γίνεται, αυτά που δε μπορεί να κρύψει... Δε σας πιστεύω λοιπόν".

"Τί παράξενος τύπος που είσαστε", είπε ο Πορφυρής, "Στ' αλήθεια δεν ξέρει κανείς πώς να σας φερθεί. Σας έχει γίνει λοιπόν έμμονη ιδέα αυτό το πράγμα; Ωστε λοιπόν, δε με πιστεύετε, ε; Κι εγώ σας λέω ότι με πιστεύετε κατά το ένα τέταρτο και θα σας κάνω να με πιστέψετε στο ακέραιο, γιατί σας αγαπώ πραγματικά και θέλω ειλικρινά το καλό σας". Τα χείλη του Ρασκόλνικωφ τρεμούλιασαν.

"Ναι, θέλω το καλό σας, κι αφήστε με να σας το πω", συνέχισε πιάνοντας ελαφρά και φιλικά το μπράτσο του Ρασκόλνικωφ λίγο πιο πάνω απ' τον αγκώνα. "Και σας το λέω για τελευταία φορά: Προσέξτε την υγεία σας. Τώρα μάλιστα που έχουν έλθει εδώ και οι δικοί σας - σκεφθείτε αυτούς τουλάχιστον. Πρέπει να τους φροντίζετε και να τους φερνόσαστε με στοργή, ενώ εσείς δεν κάνετε τίποτ' άλλο από το να τους τρομάζετε".

"Και τί σας νοιάζει εσάς; Πώς το ξέρετε εσείς; Από πού κι ως πού ενδιαφερόσαστε γι' αυτούς; Με παρακολουθείτε δηλαδή και θέλετε να το ξέρω;"

"Τί είναι αυτά που λέτε, φίλε μου; Από σας τον ίδιο τα 'μαθα όλα! Τα λέτε μες στην ταραχή σας, και σε μένα και στους άλλους, δίχως να το καταλάβετε. Έμαθα επίσης μερικά και απ' τον κύριο Ραζουμίχιν, τον Ντιμίτρι Προκόφιτς, χτες το βράδυ... Αλλά με διακόψατε όταν σας έλεγα ότι με την καχυποψία σας, παρ' όλη σας την εξυπνάδα, δεν αντιμετωπίζετε πια λογικά τα πράγματα. Κι ας πάρουμε σαν παράδειγμα πάλι εκείνη την ιστορία με το κουδούνι: Είναι τόσο σημαντική, ένα γεγονός πραγματικό (γιατί αναμφισβήτητα είναι γεγονός) κι όμως έρχομαι και σας το λέω εγώ ο ίδιος, σας το αποκαλύπτω με κάθε λεπτομέρεια, εγώ, ο ανακριτής! Δε σας λέει τίποτα αυτό το πράγμα; Μα, αν σας υποψιαζόμουνα έστω και στο παραμικρό, έτσι έπρεπε να ενεργήσω; Αντίθετα, θ' αποκοίμιζα απ' την αρχή τους φόβους σας, χωρίς να δείξω ότι ξέρω αυτό το γεγονός, θα σας έσπρωχνα σε μian άλλη κατεύθυνση και ξαφνικά, ντανγκ! θα σας την έφερνα κατακέφαλα (για να χρησιμοποιήσω την έκφραση σας). Για πείτε μας, κύριε, τί γυρεύατε στο διαμέρισα του θύματος στις δέκα το βράδυ, περασμένες δέκα μάλιστα, έντεκα σχεδόν; Και γιατί τραβήξατε το κορδόνι του κουδουνιού; Και γιατί κάνατε κείνη την ερώτηση σχετικά με το αίμα; Γιατί ύστερα προσπαθήσατε να ξεγελάσετε τους δύο θυρωρούς, λέγοντας τους να σας πάνε στην αστυνομία; Να πώς έπρεπε να ενεργήσω αν σας υποψιαζόμουνα έστω και στο ελάχιστο: θα σας έπαιρνα κατάθεση σύμφωνα με όλους τους τύπους, θα έκανα έρευνα στο δωμάτιο σας και ίσως να σας έπιανα κιόλας. Συνεπώς δεν σας υποψιάζομαι καθόλου, αφού ενήργησα διαφορετικά. Και σας το ξαναλέω: Τα 'χετε χαμένα, δε βλέπετε τίποτα".

Ο Ρασκόλνικωφ έτρεμε ολόκληρος, τόσο πολύ, που το πρόσεξε κι ο Πορφυρής Πετρόβιτς.

"Λέτε ψέματα", φώναξε. Δεν ξέρω για ποιο σκοπό, αλλά λέτε ψέματα..Δε μου μιλήσατε μ' αυτή την έννοια πριν από λίγο... Δεν είναι δυνατόν να έκανα λάθος! Λέτε ψέματα!".

"Λέω, ψέματα;", φώναξε ο Πορφυρής που ήτανε φανερό πως είχε αρχίσει να θυμώνει αλλά εξακολούθησε να 'χει το ίδιο πρόσχαρο και παιχνιδιάρικο ύφος, χωρίς να δίνει καθόλου σημασία, καθώς φαίνεται, στη γνώμη του Ρασκόλνικωφ για το άτομο του. "Ψέματα εγώ; Μα με ποια έννοια σας μίλησα πριν από λίγο, τη στιγμή που εγώ ο ίδιος, ο ανακριτής, σας έδωσα κάθε μέσον ν' αμυνθείτε και σας ανέπτυξα μόνος μου αυτή την ψυχολογία: "Φταίει η αρρώστια μου, το παραλήρημα, η εξουθένωση μου απ' τις ταπεινώσεις, η μελαγχολία μου, οι αστυνομικοί...". Δεν είναι έτσι; Χε, χε, χε! Αν και, εδώ που τα λέμε, όλη αυτή η μεθοδολογία υπερασπίσεως, οι δικαιολογίες, τα ξεγλιστρήματα είναι πάντοτε σαθρά και μάλιστα παρουσιάζονται σα δίκωπα μαχαίρια:

"Η αρρώστια, το παραλήρημα, τα όνειρα, ήτανε μια φαντασίωση μου, δε θυμάμαι καλά", σύμφωνοι, αλλά γιατί, αγαπητέ μου, στην αρρώστια και στο παραλήρημα σας παρουσιάζονται αυτά ακριβώς τα πράγματα και όχι τίποτ' άλλα; Γιατί θα μπορούσαν, βέβαια, να είναι κι άλλα, ε; Τί λέτε και σεις; Χε, χε, χε!".

Ο Ρασκόλνικωφ τον κοίταξε περήφανα και περιφρονητικά.

"Με μια λέξη", είπε αποφασιστικά, ενώ σηκώθηκε επάνω σπρώχνοντας ελαφρά τον Πορφυρή, "Με μια λέξη επιμένω να μάθω τούτο: Παραδεχόσαστε οριστικά ότι δεν έχετε καμιά υπόνοια εναντίον μου; Ναι ή όχι; Μιλήστε, Πορφυρή Πετρόβιτς, μιλήστε ξεκάθαρα να τελειώνουμε πια, τώρα αμέσως, σας παρακαλώ".

"Σίγουρα είναι μεγάλος μπελάς, πολύ μεγάλος μπελάς, όταν μπλέξει κανείς μαζί σας", είπε ο Πορφυρή με ύφος εύθυμο, κουτοπόνηρο και δίχως την παραμικρή αμηχανία. "Και γιατί επιμένετε να το μάθετε, γιατί επιμένετε να ξέρετε γι' αυτό τόσα πολλά, αφού δεν άρχισα ακόμα να σας ανακρίνω έστω και στο παραμικρό; Κάνετε σα μικρό παιδάκι: Σώνει και καλά να παίξετε με τη φωτιά. Γιατί, όμως, ανησυχείτε τόσο πολύ; Μπορείτε να μου πείτε τί σας σπρώχνει να μου κάνετε αυτές τις ερωτήσεις, ε; Χε, χε, χε!".

"Σας επαναλαμβάνω", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ με λύσσα, "δε μπορώ πια να το ανεχθώ".

"Ποιο; Την αβεβαιότητα;", του λέει, διακόπτοντας τον, ο Πορφυρή.

"Να πάψετε να μ' ερεθίζετε! Δε θέλω! Σας λέω πως δε θέλω! Δε μπορώ και δε θέλω. Τ' ακούτε; Τ' ακούτε;", φώναξε χτυπώντας πάλι με τη γροθιά του στο τραπέζι.

"Πιο σιγά! Πιο σιγά! Θα μας ακούσουν! Σας ειδοποίησα πολύ σοβαρά, φυλαχτείτε. Δεν αστειεύομαι", είπε ο Πορφυρή με σιγανή φωνή, σα να μουρμούριζε. Το πρόσωπο του όμως δεν είχε πια κείνη την έκφραση που τον έκανε να φαίνεται σαν τρομαγμένη γυναικούλα.

Αντίθετα, τώρα έδινε μια διαταγή σε τόνο αυστηρό, ζάρωνε τα φρύδια του και φαινότανε σα ν' αποκαλύπτει ξαφνικά όλα του τα μυστικά κι όλα τα διαφορούμενα του. Αυτό όμως δεν κράτησε πάρα πάνω από μια στιγμή. Ο Ρασκόλνικωφ σάστισε για λίγο, ύστερα όμως έγινε έξω φρενών και ήτανε έτοιμος να ξεσπάσει, αλλά παράξενο: Υπάκουσε κι αυτή τη φορά και χαμήλωσε τη φωνή του, μ' όλο που η λύσσα του βρισκότανε σε παροξυσμό.

"Δε θα καθήσω να με βασανίζετε", μουρμούρισε άξαφνα όπως και προηγουμένως, καταλαβαίνοντας ωστόσο ότι δε μπορούσε να μη συμμορφωθεί μ' αυτή τη διαταγή και νιώθοντας απέραντο πόνο και βαθύτατο μίσος που τον έκανε να μανιάσει ακόμα περισσότερο. "Πιάστε με, κάνετε μου έρευνα, αλλά να ενεργήσετε σύμφωνα με τους τύπους και να μην παίξετε μαζί μου. Δεν έχετε τέτοιο δικαίωμα...".

"Μα, γιατί ανησυχείτε για τους τύπους;", τον διέκοψε ο Πορφυρή με το ίδιο κουτοπόνηρο χαμόγελο, κοιτάζοντας τον Ρασκόλνικωφ μ' έναν τρόπο σα να 'νιώθε κάποια απόλαυση. "Ελάτε τώρα, αγαπητέ μου. Εγώ σας κάλεσα, απλά, ολότελα σα φίλος".

"Δεν τη θέλω τη φιλία σας. Τη φτύνω, τ' ακούτε; Και να... Παίρνω το κασκέτο μου και φεύγω. Λοιπόν; Για να ιδούμε τί θα πείτε τώρα, αν έχετε την πρόθεση να με συλλάβετε".

Φόρεσε το κασκέτο του και τράβηξε κατά την πόρτα.

"Θέλετε να σας κάνω μια μικρή έκπληξη;", είπε ο Πορφυρής γελώντας σαρκαστικά, πιάνοντας τον πάλι λίγο πιο πάνω απ' τον αγκώνα και σταματώντας τον τη στιγμή που έκανε να περάσει το κατώφλι.

"Ποια έκπληξη; Τί θέλετε να πείτε;", ρώτησε ξαφνικά ο Ρασκόλνικωφ σταματώντας και κοιτάζοντας τον Πορφυρή τρομαγμένα.

"Μια μικρή έκπληξη που έχω πίσω απ' την πόρτα, χε! χε! χε! ("Εδειχνε με το δάχτυλο του την κλειστή πόρτα στο χάρισμα που έβγαζε στο διαμέρισμα του).

"Την κλείδωσα μάλιστα γιατί φοβόμουνα μη μου φύγει".

"Τί είναι αυτό; Πού; Τί πράγμα;".

Ο Ρασκόλνικωφ πήγε κοντά στην πόρτα κι έκανε να την ανοίξει, αλλά ήτανε κλειδωμένη.

"Είναι κλειδωμένη, να και το κλειδί".

Και πραγματικά του 'δείξε ένα κλειδί που έβγαλε από την τσέπη του.

"Λες ψέματα!", ούρλιαξε ο Ρασκόλνικωφ, μη μπορώντας πια να κρατηθεί, "λες ψέματα καταραμένε καραγκιόζη!".

Και όρμησε κατά πάνω στον Πορφυρή που οπισθοχωρούσε προς την πόρτα χωρίς όμως να δείχνει κανένα φόβο.

"Όλα τα καταλαβαίνω", του φώναξε. "Λες ψέματα και πας να με τυλίξεις για να προδοθώ...".

"Μα, δε μπορείτε πια να προδοθείτε περισσότερο, καλέ μου Ροντιόν Ρομάνοβιτς. Είσαστε σε κατάσταση εξαλλοσύνης. Μη φωνάζετε γιατί θα καλέσω τους ανθρώπους μου".

"Λες ψέματα, δεν υπάρχει τίποτα! Φώναξε τους ανθρώπους σου! 'Ηξερες πως ήμουνα άρρωστος και θέλησες να μ' εκνευρίσεις, να με φέρεις στα άκρα για να προδοθώ - να ποιος ήτανε ο σκοπός σου. Αλλά όχι! Φέρε τις αποδείξεις σου! Τα κατάλαβα όλα!

Δεν έχεις αποδείξεις. Κάνεις μόνο κάτι άθλιες και ασήμαντες εικασίες, που σου υπέβαλε ο Ζαμιότοβ... 'Ηξερες τον χαρακτήρα μου, θέλησες να μ' εξοργίσεις πρώτα και ύστερα να μ' εξουθενώσεις με τους παπάδες και τους ψευδομάρτυρές σου. Αυτούς περιμένεις ε; Τί περιμένεις; Πού είναι; Εμπρός, φέρ' τους!".

"Τί ψευδομάρτυρές μου λέτε, αγαπητέ μου; Τί είναι αυτές οι ιδέες που σας κολλάνε; Ακόμα κι αν θα πήγαινα με τους τύπους, δε θα 'πρεπε να ενεργήσω έτσι - δεν την ξέρετε καλά τη δικονομία, αγαπητέ μου... Τους τύπους όμως, τους βρίσκουμε όποτε θέλουμε, θα το ιδείτε και μόνος σας", ψιθύρισε ο Πορφυρής στήνοντας αντί στην πόρτα. Εκείνη τη στιγμή, πραγματικά, ακούστηκε κάποιος θόρυβος στο διπλανό δωμάτιο.

"Α! Έρχονται!", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ, "Είχες στείλει να τους φέρουν... Τους περιμένεις! Νόμιζες πως... Εμπρός λοιπόν, φέρ' τους όλους!... Παπάδες, μάρτυρες, ό,τι σ' αρέσει φέρ' τους μέσα. Είμαι έτοιμος! Είμαι έτοιμος!".

Τότε όμως έγινε κάτι πολύ παράξενο και ολότελα απροσδόκητο. Σίγουρα ούτε ο Ρασκόλνικωφ, ούτε ο Πορφυρής μπορούσαν να φαντασθούν αυτή τη λύση, με τον δρόμο που είχανε πάρει τα πράγματα.

Αργότερα ο Ρασκόλνικωφ να πώς ξανάφερε στο μυαλό του αυτή τη σκηνή:
Ο θόρυβος που ακούστηκε πίσω απ' την πόρτα έγινε ακόμα πιο δυνατός και ξαφνικά η πόρτα μισάνοιξε.

"Τι συμβαίνει;", ρώτησε θυμωμένος ο Πορφυρής Πετρόβιτς. "Νομίζω πως σας είχα πει...".

Στην αρχή δεν του απάντησε κανείς, ήτανε όμως φανερό ότι, πίσω απ' την πόρτα, βρίσκονταν πολλοί άνθρωποι που φαίνονταν σα να έσπρωχναν κάποιον.

"Τί συμβαίνει λοιπόν;", ξαναρώτησε ανήσυχα ο Πορφυρής Πετρόβιτς.

"Έφεραν τον κατηγορούμενο Νικολάι", είπε μια φωνή.

"Δεν τον χρειάζομαι. Να φύγετε! Να περιμένουν. Γιατί τον κουβάλησαν εδώ; Τι αταξία είναι αυτή;", ούρλιαξε ο Πορφυρής τρέχοντας κατά την πόρτα.

"Γιατί αυτός...", ξανάπε η φωνή και σταμάτησε απότομα. Για μια στιγμή έγινε μια αληθινή πάλη απ' έξω κι έπειτα σαν κάποιος να 'σπρώχνε μ' όλη του τη δύναμη έναν άλλον και το αποτέλεσμα ήτανε να μπει μέσα ένα άτομο πολύ χλωμό και να τραβήξει ολόγεια προς το γραφείο του Πορφυρή Πετρόβιτς. Αυτός ο άνθρωπος, με την πρώτη ματιά, είχε μια όψη πολύ παράξενη. Κοίταζε ολόγεια μπρος του, αλλά φαινότανε σαν μη βλέπει κανέναν. Στα μάτια του έλαμπε μια αστραπή αποφασιστικότητας, αλλά ταυτόχρονα, σ' ολόκληρο το πρόσωπο του, είχε απλωθεί θανάσιμη χλωμάδα, σα να τον πήγαιναν για εκτέλεση. Τα χείλη του ήτανε κάτασπρα κι έτρεμαν ελαφρά.

Ήτανε νέος ακόμα, ντυμένος εργατικά, με ανάστημα μέτριο, αδύνατος, με μαλλιά κομμένα κοντά, με λεπτά και μάλλον ανέκφραστα χαρακτηριστικά. Εκείνος που τον έσπρωξε έτσι άξαφνα μπήκε μαζί του στο γραφείο και τον άρπαξε απ' τους ώμους: Ήτανε ένας χωροφύλακας. Ο Νικολάι έκανε μian απότομη κίνηση κι ελευθερώθηκε ακόμα μια φορά από το πιάσιμο του.

Κάτι περίεργοι μαζεύτηκαν στο κατώφλι και μερικοί απ' αυτούς προσπαθούσαν να μπουν μέσα. Όλη αυτή η σκηνή δε βάσταξε πάρα πάνω από στιγμή.

"Φύγε, είναι ακόμα νωρίς. Περίμενε να σε φωνάξουνε. Γιατί μου τον κουβάλησες τόσο γρήγορα;", μουρμούρισε με φούρκα ο Πορφυρής που φαινότανε πάρα πολύ σαστισμένος. Μα ξαφνικά ο Νικολάι έπεσε στα γόνατα.

"Τί κάνεις εκεί;", ρώτησε κατάπληκτος ο Πορφυρής.

"Είμαι ένοχος! Είναι λάθος μου! Είμαι ένας δολοφόνος!", είπε ξαφνικά με φωνή πνιγμένη, αλλά αρκετά δυνατή.

Για δέκα δευτερόλεπτα έγινε τέτοια σιωπή, που θα 'λεγες πως όλοι έμειναν ξεροί. Ακόμα κι ο χωροφύλακας άφησε τα χέρια του να πέσουν και πισωγύρισε μηχανικά κατά την πόρτα, όπου στάθηκε ακίνητος.

"Τι λες, μωρέ;", ούρλιαξε ο Πορφυρής όταν συνήλθε απ' την κατάπληξη του.

"Είμαι ένας δολοφόνος...", ξανάπε ο Νικολάι, αφού σώπασε για μια στιγμή.

"Τί είπες; Εσύ; Πώς; Ποιόν δολοφόνησες;".

Ήτανε φανερό πια πως ο Πορφυρής Πετρόβιτς τα είχε τελείως χαμένα. Ο Νικολάι σώπασε για μια στιγμή.

"Την Αλιόνα Ιβάνοβνα και την αδελφή της Ελισάβετ... Τίς σκότωσα με τον μπαλντά. Δεν ήμουν στα καλά μου", πρόσθεσε ξαφνικά και ξανασώπασε. Έμενε πάντα γονατιστός.

Ο Πορφυρής Πετρόβιτς φάνηκε σα να σκέφτεται λίγο, αλλά ξαφνικά τινάχτηκε δυνατά κι έκανε νόημα με το χέρι ν' αποσυρθούν όλοι αυτοί οι απρόσκλητοι μάρτυρες. Εκείνοι υπάκουσαν αμέσως και η πόρτα ξανάκλεισε. Έπειτα έριξε μια ματιά στον Ρασκόλνικωφ που στεκότανε όρθιος σε μια γωνιά και κοίταζε αγριεμένα τον Νικολάι. Έκανε να του μιλήσει, αλλά απότομα σταμάτησε, τον κοίταξε κατάματα, έπειτα γύρισε το βλέμμα του στον Νικολάι, ξανακοίταξε τον Ρασκόλνικωφ, ύστερα πάλι γύρισε κατά τον Νικολάι και τέλος ρίχτηκε φρενιασμένα κατά πάνω του.

"Γιατί μου λες από τώρα κιόλας πως τα είχες χαμένα;", φώναξε σχεδόν με μίσος.

"Δε σε ρώτησα ακόμα αν ήσουν στα λογικά σου ή όχι. Μίλα! Είσαι εσύ ο δολοφόνος;".

"Είμαι ο δολοφόνος... το ομολογώ", ψιθύρισε ο Νικολάι. "Χμ... Χμ... Και με τι σκότωσες;". "Μ' έναν μπαλντά που είχα πάρει μαζί μου". "Ε! Βιάζεσαι!... Μόνος σου;". Ο Νικολάι δεν κατάλαβε την ερώτηση. "Μόνος σου τίς σκότωσες;".

"Μόνος μου, ο Ντιμίτρι είναι αθώος, δεν πήρε καθόλου μέρος στο έγκλημα".

"Μη βιάζεσαι να μας πεις για τον Ντιμίτρι. Και δε μου λες, πώς τα κατάφερες να κατεβείς από τη σκάλα; Οι θυρωροί σας είδανε και τους δύο".

"Κατέβηκα από κει για να μη με υποπτευθούν... ύστερα... έτρεξα πίσω από τον Ντιμίτρι", απάντησε ο Νικολάι προετοιμασμένος για όλα και σα να 'θελε να τελειώνει το γρηγορότερο.

"Ωστε έτσι;", φώναξε ο Πορφυρής οργισμένα. "Λέει το μάθημα που του έμαθαν", μούγκρισε ύστερα μονολογώντας και, αμέσως έπειτα, έπεσαν τα μάτια του στον Ρασκόλνικωφ.

Ο Νικολάι είχε τραβήξει τόσο πολύ την προσοχή του, ώστε για μια στιγμή ξέχασε ολότελα την παρουσία του Ρασκόλνικωφ. Τον θυμήθηκε ξαφνικά και φάνηκε μάλιστα σαν να τα 'χασέ. Αγαπητέ μου Ροντιόν Ρομάνοβιτς, να με συγχωρείτε", είπε κάνοντας με το κεφάλι μια κίνηση. "Δε μπορείτε να μείνετε εδώ, σας παρακαλώ... Δεν έχετε πια εδώ καμιά δουλειά... Κι εγώ ο ίδιος, καθώς βλέπετε... Τί έκπληξη! Σας παρακαλώ...".

Και πιάνοντας τον απ' το μπράτσο του 'δείξε την πόρτα.

"Φαίνεται πως δεν το περιμένατε αυτό", είπε ο Ρασκόλνικωφ που, φυσικά, δεν καταλάβαινε τίποτα ακόμα, αλλά είχε ξαναβρεί το θάρρος του.

"Μα, ούτε και σεις θα το περιμένατε. Για ιδέστε πώς τρέμει το χέρι σας, χε! χε!".

"Και σεις τρέμετε. Πορφυρή Πετρόβιτς".

"Ναι, κι εγώ τρέμω, δεν το περίμενα".

Είχανε φτάσει κοντά στην πόρτα. Ο Πορφυρής Πετρόβιτς δεν έβλεπε την ώρα να ιδεί τον Ρασκόλνικωφ να φεύγει.

"Λοιπόν; Δε θα μου δείξετε εκείνη τη μικρή σας εκπληξούλα;", ρώτησε ξαφνικά ο Ρασκόλνικωφ.

"Αστειεύσαστε, ενώ τα δόντια σας χτυπούν ακόμα, χε, χε! Δε σας λείπει η ειρωνεία. Άντε, ωρβουάρ".

"Μάλλον αντίο θα 'πρεπε να πούμε".

"Όπως θελήσει ο θεός, όπως θελήσει ο θεός", μουρμούρισε χαμογελώντας βεβιασμένα. Καθώς περνούσε μέσα απ' τα γραφεία ο Ρασκόλνικωφ πρόσεξε πως όλοι τον κοίταζαν καλά-καλά. Στον προθάλαμο πρόλαβε ν' αναγνωρίσει ανάμεσα στο πλήθος εκείνον του σπιτιού τους δύο θυρωρούς που τους πρότεινε να πάνε μαζί του στο τμήμα. Στέκονταν όρθιοι και φαίνονταν σα να περιμένουν κάτι.

Δεν είχε φτάσει όμως καλά-καλά στο κεφαλόσκαλο κι άκουσε πάλι πίσω του τη φωνή του Πορφυρή Πετρόβιτς. Γύρισε και είδε τον ανακριτή που τον έφτασε λαχανιάζοντας.

"Ακόμα μια λεξούλα, Ροντιόν Ρομάνοβιτς. Για όλα αυτά, ας γίνει ό,τι θέλει ο θεός, πάντως για τον τύπο θα έχω ακόμα μερικές ερωτήσεις να σας υποβάλω... Λοιπόν θα ξαναϊδωθούμε πάλι, οπωσδήποτε".

Στάθηκε μπροστά του χαμογελαστός. „

"Οπωσδήποτε", είπε ακόμα μια φορά θα 'λέγε κανείς πως ήθελε να προσθέσει και κάτι άλλο, αλλά δεν είπε τίποτα. "Και σεις, Πορφυρή Πετρόβιτς, να με συγχωρείτε για τη στάση μου, παραφέρθηκα...", είπε ο Ρασκόλνικωφ που είχε ξαναβρεί πια όλη του την ψυχραιμία κι ένιωθε επιτακτικά την ανάγκη να πάρει πόζα.

"Δεν πειράζει, δεν πειράζει", απάντησε ο Πορφυρή πρόσχαλα σχεδόν. Κι εγώ παραφέρθηκα... Έχω ένα χαρακτήρα φαρμακερό, τ' ομολογώ. Αλλά θα ξαναϊδωθούμε. Αν θέλει ο θεός θα ξανασυναντηθούμε πολλές φορές ακόμα".

"Κι έτσι πια θα γνωριστούμε κατά βάθος", συμπλήρωσε ο Ρασκόλνικωφ.

"Κατά βάθος", συμφώνησε ο Πορφυρή Πετρόβιτς που, αν και του 'κλεινε το μάτι, τον κοίταζε πολύ σοβαρά. "Πάτε τώρα σε κάτι γενέθλια όπου σας έχουνε τραπέζι, αν δεν κάνω λάθος".

"Σε τραπέζι κηδείας".

"Α, ναι, αλήθεια, κηδείας! Προσέξτε την υγεία σας. Η υγεία βλέπετε...".

"Όσο για μένα, δεν ξέρω τί να σας ευχηθώ", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ κατεβαίνοντας τη σκάλα, "θα σας ευχόμουνα καμμιά μεγάλη επιτυχία, αλλά το βλέπετε και μόνος σας πόσο γελοίο είναι το επάγγελμα που κάνετε".

"Γιατί γελοίο;", ρώτησε στυλώνοντας τ' αυτιά του ο Πορφυρή Πετρόβιτς που είχε κιόλας γυρίσει την πλάτη του.

"Ε, τώρα, αυτόν το φουκαρά τον Νικολάι, σίγουρα τον καταβασανίσατε και τον ξεσκίσατε, ψυχολογικά εννοώ, κατά τη μέθοδο σας, ώσπου να ομολογήσει. Νύχτα και μέρα θα προσπαθούσατε να τον πείσετε πως είναι δολοφόνος και τώρα που τ' ομολόγησε, αρχίζετε πάλι να τον ψέλνετε: "Λες ψέματα, δεν είσαι δολοφόνος! Δεν είναι δυνατόν να έκανες εσύ τέτοιο έγκλημα. Δε λες αλήθεια!".

Ύστερα απ' αυτά πώς να μην πει κανείς πως το επάγγελμα σας είναι γελοίο;"

"Χε, χε! Όστε το προσέξατε που είπα τώρα δα στον Νικολάι ότι επαναλαμβάνει "το μάθημα που του έμαθαν" ε;".

"Πώς να μην το προσέξω;".

"Χε, χε. Δε σας ξεφεύγει τίποτα, όλα τα προσέχετε. Είστε πολύ έξυπνος, έχετε ένα πνεύμα χωροταξίδικο και πιάνετε πάντοτε την κωμική πλευρά." χε, χε. Δεν πως ανάμεσα σ' όλους τους συγγραφείς μας, εκείνος που είχε αυτή την ικανότητα στον μεγαλύτερο βαθμό ήταν ο Γκόγκολ, ε;".

"Ναι, ο Γκόγκολ".

"Έτσι λοιπόν, ο Γκόγκολ.. Ωρβουάρ λοιπόν".

Ο Ρασκόλνικωφ γύρισε κατ' ευθείαν στο δωμάτιο του. Ήταν τόσο κουρασμένος και τόσο εξουθενωμένος, που μόλις μπήκε μέσα, ρίχτηκε στο ντιβάνι κι έμεινε έτσι ξαπλωμένος κάμποση ώρα, προσπαθώντας να ξεκουραστεί και να βάλει σε κάποια τάξη τις σκέψεις του. Ούτε καν προσπάθησε να δώσει μια εξήγηση στην συμπεριφορά του Νικολάι. Είχε μείνει κατάπληκτος, ένιωθε πως πίσω από την ομολογία του κρυβότανε κάτι το ανεξήγητο, το εκπληκτικό, που δε μπορούσε τώρα να το καταλάβει. Οι συνέπειες της όμως παρουσιάστηκαν μπροστά του ξεκάθαρα: Η ψεύτικη ομολογία του Νικολάι θα ξεσκεπαζότανε οπωσδήποτε και τότε θα ρίχνονταν και πάλι κατά πάνω του. Στο μεταξύ όμως θα ήτανε ελεύθερος κι έπρεπε να κάνει κάτι, γιατί κινδύνευε άμεσα. Αλλά ως ποιο σημείο κινδύνευε; Η κατάσταση άρχισε να ξεκαθαρίζει. Ξαναφέροντας στον νου του σε χοντρές γραμμές όλη τη σκηνή με τον Πορφυρή, ανατρίχιασε πάλι άθελα του από τρόμο. Βέβαια δε μπορούσε να καταλάβει όλες τις προθέσεις του, όλους τους υπολογισμούς του. Ωστόσο ανακάλυψε κατά μεγάλο μέρος το παιχνίδι του και κανείς άλλος, εκτός από τον Ρασκόλνικωφ, δε μπορούσε να ξέρει καλύτερα πόσο επικίνδυνο ήτανε το παιχνίδι του ανακριτή. Λίγο ακόμα και θα προδινότανε ολότελα, παρέχοντας του χειροπιαστά τεκμήρια. Γνωρίζοντας την αρρωστημένη νευρική του Ρασκόλνικωφ και διαπιστώνοντας την με την πρώτη ματιά, έπαιζε σχεδόν στα σίγουρα, αν και το παρατράβηξε κάπως. Αναμφισβήτητα ο Ρασκόλνικωφ επιβάρυνε ως ένα ορισμένο σημείο τη θέση του, αλλά τα πράγματα δεν έφτασαν ακόμα ως τις αποδείξεις και μονάχα εικασίες γίνονταν. Τα 'βλεπε όμως τούτη τη στιγμή σωστά τα πράγματα; Μήπως έκανε λάθος; Ποιο ακριβώς ήτανε το συμπέρασμα όπου κατέληξε ο Πετρόβιτς σήμερα; Είχε προετοιμάσει πραγματικά για σήμερα κάτι; Και τί μπορεί να ήτανε αυτό; Περίμενε στ' αλήθεια κάτι ή όχι; Πώς θα είχανε χωριστεί, αν δε μεσολαβούσε αυτή η αναπάντεχη καταστροφή με την εμφάνιση του Νικολάι; Ο Πορφυρής φάνερωσε όλο του σχεδόν το παιχνίδι. Σίγουρα προχώρησε πάρα πολύ, οπωσδήποτε όμως το 'δείξε το παιχνίδι του -έτσι τουλάχιστον πίστευε ο Ρασκόλνικωφ- κι αν είχε άλλα ατού στα χέρια του, σίγουρα θα τα ξεφούρνιζε κι αυτά. Ποια να ήτανε τάχα η "έκπληξη"; Τον κορόιδευε μήπως; Είχε σημασία ή όχι; Μπορεί να έκρυβε κάτι που να μοιάζει, έστω, με γεγονός, με θετική ένδειξη; Μήπως πρόκειται για τον χθεσινό άνθρωπο; Γιατί εξαφανίστηκε αυτός; Πού βρισκότανε τάχα σήμερα; Γιατί, αν ο Πορφυρής ήξερε τίποτα θετικό, αυτό θα είχε οπωσδήποτε σχέση με τον χθεσινό άνθρωπο...

Καθόταν στο ντιβάνι του σκυφτός, με τους αγκώνες ακουμπισμένους στα γόνατα του και με το πρόσωπο σκεπασμένο ανάμεσα στα δυο του χέρια. Ένα ρίγος νευρικό διέτρεχε ακόμα όλο το κορμί του. Τελικά σηκώθηκε, πήρε το κασκέτο του και αφού σκέφτηκε για λίγο τράβηξε κατά την πόρτα.

Κάτι σαν προαίσθημα του έλεγε πως, για σήμερα τουλάχιστον, μπορούσε να θεωρεί τον εαυτό του εξασφαλισμένο σχεδόν. Ξαφνικά ένιωσε στην καρδιά του κάτι σα χαρά. Ήθελε να πάει το γρηγορότερο στις Κατερίνας Ιβάνοβνας. Φυσικά ήτανε πολύ αργά για την κηδεία, αλλά θα πρόφτανε το δείπνο και σε λίγο θα ξανάβλεπε εκεί τη Σόνια.

Κοντοστάθηκε, σκέφτηκε λίγο και φάνηκε στα χείλη του ένα θλιμμένο χαμόγελο. "Σήμερα! Σήμερα!", έλεγε από μέσα του, "ναι, σήμερα κιάλας! Πρέπει...".

Καθώς έκανε ν' ανοίξει την πόρτα, είδε πως ξαφνικά άνοιξε μόνη της Ανατρίχιασε και τινάχτηκε προς τα πίσω. Η πόρτα άνοιγε αργά-αργά, αθόρυβα. Απότομα παρουσιάστηκε μια μορφή ανθρώπινη - ο ίδιος εκείνος άνθρωπος που ξεπετάχτηκε χτες μέσα απ' τη γη.

Στάθηκε στο κατώφλι, κοίταξε αμίλητα τον Ρασκόλνικωφ κι έκανε ένα βήμα στο δωμάτιο. Φορούσε τα ίδια ακριβώς ρούχα, ήτανε ο ίδιος ακριβώς, αλλά στο πρόσωπο του και στο βλέμμα του είχε γίνει μια βαθιά αλλαγή: Φαινότανε τώρα πολύ στενοχωρημένος κι αφού έμεινε για λίγο ακίνητος, άφησε έναν βαθύ στεναγμό. Δεν έλειπε πια παρά ν' ακουμπήσει το μάγουλο του στην παλάμη του και να γείρει το κεφάλι του στο πλάι για να είναι ολόιδιος εκείνη τη στιγμή με μια γριά γυναικούλα.

Δεν είπε τίποτα και ξαφνικά έκανε μπροστά του μια βαθιά υπόκλιση, αγγίζοντας το πάτωμα σχεδόν. Το δεξί του χέρι τουλάχιστον, ακούμπησε στο πάτωμα.

"Τί κάνετε εκεί;", είπε ο Ρασκόλνικωφ.

"Σας ζητώ συγνώμη", είπε εκείνος σιγανά.

"Για ποιο πράγμα;".

"Για τις κακές σκέψεις μου".

Κοιτάχτηκαν.

"Είχα θυμώσει. Όταν ήρθατε την ημέρα εκείνη, έχοντας πει ασφαλώς, φωνάξατε τους θυρωρούς και τους ρωτήσατε για το αίμα. Θύμωσα βλέποντας πως δεν σας έδιναν σημασία και σας έπαιρναν για μεθυσμένο, θύμωσα τόσο πολύ που δε μπόρεσα να κοιμηθώ. Και, καθώς θυμόμουνα τη διεύθυνση σας, ήρθαμε χτες τ' απόγεμα στο σπίτι να ρωτήσω...".

"Ποιος ήρθε δηλαδή;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ αρχίζοντας να καταλαβαίνει.

"Εγώ. Με άλλα λόγια, σας αδίκησα".

"Ήσαστε λοιπόν και σεις σε κείνο το σπίτι;".

"Ναι, βρισκόμουνα κείνη την ώρα στη στοά της αυλόπορτας μαζί με τους άλλους, το ξεχάσατε; Είναι η δουλίτσα μας εκεί πέρα, χρόνια τώρα... εκείνο όμως που με στενοχώρησε περισσότερο...".

Ξαφνικά ο Ρασκόλνικωφ θυμήθηκε ξεκάθαρα όλη την προχτεσινή σκηνή κάτω απ' την εξώπορτα. Σκέφτηκε πως πραγματικά, εκτός από τους θυρωρούς, βρισκόταν εκεί και πολλοί άλλοι, καθώς και μερικές γυναίκες.

Να λοιπόν ποια ήτανε η εξήγηση του χτεσινού τρομακτικού μυστηρίου. Το φοβερότερο απ' όλα είναι ότι παρά λίγο να καταστραφεί για ένα τόσο ασήμαντο επεισόδιο. Εκτός λοιπόν από το ότι πήγε να νοικιάσει το διαμέρισμα και είπε την κουβέντα εκείνη για το αίμα, αυτός ο άνθρωπος δεν είχε να καταθέσει τίποτ' άλλο. Άρα, και ο Πορφυρής δεν είχε κανένα θετικό δεδομένο, κανένα γεγονός, έξω απ' το παραλήρημα, εκτός από κείνη την ψυχολογία που είναι όμως δίκικο μαχαίρι. Συνεπώς, αν δεν παρουσιάζονταν τίποτ' άλλα στοιχεία (και δεν έπρεπε, δεν έπρεπε να παρουσιαστεί το παραμικρό!) τότε..τι μπορούσαν να του κάνουν τότε; Πώς θα μπορούσαν ν' αποδείξουν τελειωτικά την ενοχή του; Σα να λέμε δηλαδή, τώρα μόλις το πληροφορήθηκε ο Πορφυρής ότι είχε πάει να ιδεί το διαμέρισμα. Κι ως τώρα, δεν το γνώριζε...

"Σήμερα το είπατε στον Πορφυρή... πως είχα πάει εκεί πέρα;", φώναξε καθώς του πέρασε άξαφνα απ' το μυαλό αυτή η σκέψη.

"Σε ποιόν Πορφυρή;"

"Στον ανακριτή!"

"Του το είπα. Επειδή οι πορτιέρηδες δεν πήγανε προχτές, πήγα εγώ στο γραφείο του".

"Σήμερα;"

"Ακριβώς ένα λεπτό πριν από σας. Και τ' άκουσα όλα, όλα! Πόσο σας βασάνισε!"

"Πού; Πώς; Πότε;"

"Εκεί, στο γραφείο του, πίσω απ' το χώρισμα. Εκεί μέσα ήμουνα όλη την ώρα".

"Ωστε σείς ήσαστε η έκπληξη; Μα, πώς έγινε αυτό; Για πείτε μου σας παρακαλώ".

"Όταν είδα πως οι πορτιέρηδες δε συμφωνούσαν μαζί μου και δεν ήθελαν να πάνε στην αστυνομία με την πρόφαση πως ήτανε πολύ αργά και πως ο ανακριτής θα τους κατσάδιαζε που δεν πήγανε αμέσως, θύμωσα, έχασα τον ύπνο μου και πήρα διάφορες πληροφορίες. Αφού τίς συγκέντρωσα χτες, παρουσιάστηκα στον ανακριτή σήμερα το πρωί. Την πρώτη φορά δεν ήτανε εκεί. Ξαναγύρισα ύστερα από μια ώρα, αλλά δε με δέχτηκε. Την τρίτη φορά με παρουσίασαν μπροστά του. Του τα είπα έτσι όπως έγιναν κι αμέσως άρχισε να πηδάει στο γραφείο χτυπώντας στο στήθος του γροθιές: "Αχ, τί μου κάνατε, κακούργοι! Αν το 'ξερά θα 'στελνα αμέσως χωροφύλακες να τον πιάσουν". Ύστερα βγήκε έξω τρέχοντας, φώναξε κάποιον κι άρχισε να του μιλάει σε μια γωνιά, κατόπιν ξαναγύρισε κοντά μου και μου 'κανε διάφορες ερωτήσεις, φωνάζοντας και βρίζοντας. Το τί είπε, δε λέγεται! Εγώ του τα διηγήθηκα όλα, του είπα ότι δεν τολμήσατε χτες να μου απαντήσετε και ότι δε μ' αναγνωρίσατε.

"Κρύψου πίσω απ' αυτό το χώρισμα", μου λέει, "Περίμενε και μην κουνηθείς καθόλου, οτιδήποτε κι αν ακούσεις!". Μου έφερε μια καρέκλα και με κλείδωσε μέσα λέγοντας: "Μπορεί να σε φωνάξω". Όταν όμως έφεραν τον Νικολάι μ' έδιωξε αμέσως ύστερα από σας. "θα σε ξανακαλέσω και θα σε ανακρίνω", μου είπε".

"Ρώτησε τον Νικολάι τίποτα μπροστά σας;"

"Αμέσως μόλις έδωξε εσάς, έδωξε και μένα κι άρχισε ν' ανακρίνει τον Νικολάι. Συχωρέστε με για την καταγγελία και το κακό που σας έκανα".

"Ο θεός να σας συχωρέσει!", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ.

Κι αμέσως, μόλις πρόφερε αυτές τις λέξεις, εκείνος υποκλίθηκε ακόμα μια φορά, όχι όμως τόσο βαθιά, ως τη μέση μονάχα, και ύστερα έκανε αργά-αργά μεταβολή και βγήκε έξω απ' το δωμάτιο.

"Δεν έχουν τίποτα εις βάρος μου, εκτός από μερικά δίκωπα μαχαίρια", είπε ο Ρασκόλνικωφ αποφασιστικά και βγήκε απ' το δωμάτιο του θαρραλέα όσο ποτέ άλλοτε.

"Τώρα μπορούμε να παλέψουμε ακόμα", είπε μέσα του χαμογελώντας σκληρά, καθώς κατέβαινε τη σκάλα. Ήτανε μονιασμένος με τον εαυτό θυμότανε με ντροπή και περιφρόνηση τη "λιποψυχία" του.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

1

Την άλλη μέρα ο Πιότρ Πετρόβιτς ύστερα από τη μοιραία γι' αυτόν εξήγηση που είχε με τη Ντουινιά και την Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, ξύπνησε ξαφνικά βλέποντας πια τα πράγματα ολοκάθαρα. Με μεγάλη του στενοχώρια, αναγκάστηκε σιγά - σιγά να παραδεχθεί ότι αυτό που χτες του φάνηκε σαν κάτι φανταστικό σχεδόν ήτανε ένα γεγονός τετελεσμένο κι αμετάκλητο. Ωστόσο εξακολουθούσε ακόμα να του φαίνεται απίστευτο. Το μαύρο φίδι του πληγωμένου εγωισμού, του βύζαινε όλη νύχτα την καρδιά.

Πηδώντας όμως απ' το κρεβάτι του κοιτάχτηκε αμέσως στον καθρέφτη, γιατί φοβήθηκε μήπως έσπασε τη νύχτα η χολή του, αλλά είδε ότι απ' αυτή την πλευρά, όλα πήγαιναν πολύ καλά για την ώρα. Καλοκοιτάζοντας το αρχοντικό του πρόσωπο, που είχε παχύνει λίγο τώρα τελευταία, παρηγορήθηκε για μια στιγμή με τη σκέψη πως θα μπορούσε να βρει μια άλλη γυναίκα πλούσια ίσως και από καλό σπίτι. Δεν άργησε όμως να συνέλθει απ' τη φαντασίωση του κι έφτυσε οργισμένα, πράγμα που έκανε τον νεαρό του φίλο και συγκάτοικο Αντρέι Σεμιόνοβιτς Λεμπεζιάτνικωφ να χαμογελάσει σαρκαστικά, χωρίς να πεί τίποτα. Ο Πιότρ Πετρόβιτς πρόσεξε αυτό το χαμόγελο και του το σημείωσε. Τώρα τελευταία του είχε μαζεμένα πολλά. Η λύσσα του διπλασιάστηκε καθώς σκέφτηκε ξαφνικά πως θα έκανε πολύ καλύτερα να μην πει τίποτα στον Αντρέι Σεμιόνοβιτς γι' αυτά που έγιναν χτες το βράδυ. Ήτανε το δεύτερο σφάλμα που έκανε χτες χωρίς να το καλοσκεφτεί, πάνω στη διαχυτικότητα και τον εκνευρισμό του.

Έπειτα, όλο εκείνο το πρωινό σα να γινότανε επίτηδες τον βρήκανε πολλές αναποδιές, η μια πίσω από την άλλη. Ακόμα και στον Άρειο Πάγο πήγε στραβά εκείνη η υπόθεση που είχε αναλάβει. Κυρίως όμως τον νευρίασε ο ιδιοκτήτης του διαμερίσματος που είχε νοικιάσει έχοντας υπ' όψη του πως θα γινόταν ο γάμος πολύ γρήγορα. Έπρεπε να πληρώσει τώρα τη ρήτρα και μ' όλο που ο Πιότρ Πετρόβιτς παρέδινε το διαμέρισμα καινούργιο σχεδόν με τις επισκευές που του είχε κάνει, ο ιδιοκτήτης του, κάποιος Γερμανός τεχνίτης που πλούτισε, δεν εννοούσε να τροποποιήσει ούτε και τον παραμικρό όρο του συμβολαίου.

Το ίδιο έγινε και με το μαγαζί απ' όπου είχε πάρει τα έπιπλα. Αρνήθηκαν κι αυτοί να του επιστρέψουν έστω κι ένα ρούβλι από τα λεφτά που είχε δώσει προκαταβολή για την επίπλωση, μ' όλο που ακόμα δε βρισκότανε στο διαμέρισμα του ούτε ένα κομμάτι.

"Δεν είναι, βέβαια, δυνατόν να παντρευτώ μόνο και μόνο επειδή αγόρασα έπιπλα", έλεγε μέσα του τρίζοντας τα δόντια. Και τότε πέρασε πάλι απ' το μυαλό του μια απελπισμένη σκέψη: "Μα είναι δυνατόν να χάθηκαν όλα για πάντα; Δε θα μπορούσα να επιχειρήσω κάτι ακόμα;". Η γοητευτική εικόνα της Ντουνιάς του πλήγωσε την καρδιά άλλη μια φορά. Πόνεσε πολύ εκείνη τη στιγμή και, φυσικά, αν ήτανε στο χέρι του να σκοτώσει αμέσως τον Ρασκόλνικωφ κάνοντας μονάχα μια ευχή, θα την έκανε δίχως να διστάσει καθόλου.

"Ένα άλλο σφάλμα μου ήτανε που δεν τους έδωσα λεφτά", σκεφτότανε μελαγχολικά, καθώς γύριζε στο δωμάτιο του Λεμπεζιάτνικωφ. "Και γιατί, που να με πάρει ο διάβολος, φάνηκα τόσο τσιφούτης; Δεν το 'κάνα για τα λεφτά! Λογάριαζα να τις αφήσω στη φτώχεια για να τίς κάνω ύστερα να με βλέπουν σαν τη θεία Πρόνοια. Και να τώρα που αυτές... Αι στα κομμάτια! Αν όλο αυτόν τον καιρό τους είχα δώσει χίλια πεντακόσια ρούβλια, να πούμε, για να ετοιμάσουν την προίκα, αν τους έκανα διάφορα μικροδωράκια, αν τους αγόραζα τίποτα κουτιά και κασετίνες, διάφορα μπιχλιμπίδια, υφάσματα και κάτι τέτοιες αηδίες απ' του Κνοπ ή από το "Αγγλικόν κατάστημα", σίγουρα η δουλειά θα ήτανε πιο καθαρή και πιο... δεμένη! Δε θα μπορούσανε να τα χαλάσουν τόσο εύκολα. Είναι από τους ανθρώπους που, δίχως άλλο, θα το θεωρούσαν υποχρέωση τους να μου επιστρέψουνε και τα λεφτά μου και τα δώρα μου σε περίπτωση που θα τα χαλάγαμε. Αυτό όμως δε θα 'τανε καθόλου εύκολο κι ανώδυνο. Κι έπειτα, θα είχανε τύψεις: Πώς να διώξουμε έτσι στα καλά καθούμενα έναν άνθρωπο που ήτανε τόσο ανοιχοχέρης και τόσο ευγενικός μαζί μας, θα λέγανε.

Χμ! Έκανα γκάφα!".

Και τρίζοντας ξανά τα δόντια του, είπε τον εαυτό του βλάκα... από μέσα του φυσικά.

Με το συμπέρασμα αυτό μπήκε στο σπίτι δύο φορές πιο κακός και πιο οργισμένος απ' όσο ήτανε όταν είχε βγει. Οι προετοιμασίες για το τραπέζι της παρηγοριάς που γίνονταν στο δωμάτιο της Κατερίνας Ιβάνοβνας τράβηξαν ως ένα βαθμό την περιέργεια του.

Είχε ακούσει να γίνεται αόριστα λόγος γι' αυτό το τραπέζι χτες, νόμιζε μάλιστα πως θα θυμότανε ότι τον είχανε κι αυτόν προσκαλέσει. Οι δικές του όμως

σκοτούρες απόσπασαν την προσοχή του απ' όλα αυτά. Ρώτησε την κυρία Λιπεβέχσελ, που, επειδή απουσίαζε η Κατερίνα Ιβάνοβνα (βρισκότανε ακόμα στο νεκροταφείο), ανακατευότανε γύρω απ' το στρωμένο κιόλας τραπέζι, κι έμαθε πως θα γινότανε ένα δείπνο επίσημο, όπου ήτανε καλεσμένοι όλοι σχεδόν οι νοικάρηδες του σπιτιού, ακόμα και κείνοι που δεν ήξεραν καθόλου τον πεθαμένο. Ανάμεσα σ' αυτούς βρισκότανε και ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς Λεμπεζιάντικωφ, μ' όλο που είχε τσακωθεί τώρα τελευταία με την Κατερίνα Ιβάνοβνα, καθώς και ο Πιότρ Πετρόβιτς, που όχι μονάχα ήτανε καλεσμένος, αλλά τον περίμεναν με την πιο μεγάλη ανυπομονησία, αφού ήτανε το πιο σημαντικό πρόσωπο απ' όλους τους νοικάρηδες. Αλλά και η ίδια η Αμαλία Ιβάνοβνα προσκλήθηκε με τρόπο ευγενικό, παρά τα λυπηρά επεισόδια που μεσολάβησαν τώρα τελευταία και γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο έκανε τώρα τη νοικοκυρά και φρόντιζε για το τραπέζι νιώθοντας αγαλλίαση σχεδόν. Είχε φορέσει μάλιστα για την περίπτωση ένα μεταξωτό φουστάνι, κατακαίνουργιο, μαύρο βέβαια αλλά με φτερά και με δαντέλες, που την έκαναν να καμαρώνει πολύ. Όλα αυτά τα γεγονότα και οι πληροφορίες που πήρε εντυπωσίασαν πολύ τον Πιότρ Πετρόβιτς και όταν γύρισε στο δωμάτιο του, δηλαδή στο δωμάτιο του Αντρέι Σεμιόνοβιτς Λεμπεζιάντικωφ, ήτανε κάπως συλλογισμένος. Γιατί μαζί με τ' άλλα, είχε μάθει πως ανάμεσα στους καλεσμένους, θα βρισκότανε και ο Ρασκόλνικωφ. Εκείνη την ημέρα ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς Λεμπεζιάντικωφ είχε μείνει στην κάμαρα του για κάποιο λόγο. Οι σχέσεις του Πιότρ Πετρόβιτς μαζί του ήτανε περίεργες, αλλά και αρκετά φυσικές. Ο Πιότρ Πετρόβιτς τον περιφρονούσε και τον μισούσε απέραντα απ' την (δια μέρα σχεδόν που ήρθε να μείνει στην κάμαρα του, ταυτόχρονα όμως τον φοβότανε κιόλας λιγάκι. Είχε έρθει να μείνει μαζί του αμέσως μόλις έφτασε στην Πετρούπολη, όχι μονάχα για λόγους οικονομίας αν και, για να πούμε την αλήθεια, αυτός ήτανε ο κυριότερος λόγος, αλλά και για μια άλλη ακόμα αιτία. Τότε που βρισκότανε ακόμα στην επαρχία, είχε ακούσει να λένε ότι ο άλλοτε προστατευόμενος του Αντρέι Σεμιόνοβιτς ήτανε ένας από τους πιο προχωρημένους προοδευτικούς και ότι έπαιζε σπουδαίο ρόλο σε κάτι περίεργους κύκλους που είχανε αποχτήσει μεγάλη φήμη. Αυτό το πράγμα του έκανε τρομερή εντύπωση. Τους πανίσχυρους αυτούς κύκλους, που περιφρονούσαν όλον τον κόσμο και έκαναν καταγγελίες εναντίον όλων, τους φοβότανε πολύ ο Πιότρ Πετρόβιτς, μ' έναν φόβο κάπως ιδιαίτερο αλλά εντελώς απροσδιόριστο. Μένοντας στην επαρχία, δε μπορούσε βέβαια να σχηματίσει, έστω και κατά προσέγγιση, μια καθαρή γνώμη για όλα αυτά. Είχε ακούσει να λένε ότι στην Πετρούπολη υπάρχουν κάτι προοδευτικοί, μηδενιστές, εκδικητές κ.λπ. κ.λπ., αλλά όπως και τόσοι άλλοι, εξόγκωνε κι αυτός τη σημασία που είχανε αυτές οι λέξεις και τίς παραμόρφωνε ως τον παραλογισμό σχεδόν. Εδώ και μερικά χρόνια φοβότανε τρομερά τις δημόσιες καταγγελίες. Σ' αυτό το σημείο στηρίζονταν οι αδιάκοπες ανησυχίες του, που όσο πήγαιναν και μεγάλωναν, ιδίως όταν σκεφτότανε να μεταφέρει τη δραστηριότητα του στην Πετρούπολη. Από την άποψη αυτή ήταν "χέστης", όπως λέμε μερικές φορές για τα μικρά παιδιά. Πριν από μερικά χρόνια, στην επαρχία, όταν ακόμα βρισκότανε στην αρχή της

καριέρας του, του παρουσιάστηκαν δυο περισώσεις όπου δυο σπουδαία πρόσωπα -που τον είχανε τότε υπό την προστασία τους και ήτανε αγκιστρωμένος επάνω τους- δοκιμάστηκαν πολύ σκληρά μ' αυτές τις καταγγελίες. Στη μια περίπτωση ξέσπασε μεγάλο σκάνδαλο εις βάρος του ενός απ' τα πρόσωπα και στην άλλη κόντεψε να βρει ο άνθρωπος αυτός πολύ μεγάλους μπελάδες.

Να γιατί ο Πιότρ Πετρόβιτς, αμέσως μόλις έφτασε στην Πετρούπολη, ήθελε να μάθει τι ακριβώς συμβαίνει και στην ανάγκη να τους καλοπιάσει και να συμφιλιωθεί με τη "νέα μας γενιά". Για την περίπτωση αυτή υπολόγιζε πολύ στον Αντρέι Σεμιόνοβιτς και όταν πήγε να ιδεί τον Ρασκόλνικωφ είχε μάθει κιόλας κουτσά-στραβά να στρώνει ορισμένες φράσεις που είχε ακούσει από άλλους.

Φυσικά, πολύ γρήγορα, άρχισε να βλέπει τον Αντρέι Σεμιόνοβιτς σαν άνθρωπο εξαιρετικά κοινό και ανόητο. Αυτό, όμως, δεν του έδωσε πολύ μεγάλο θάρρος ούτε και τον έκανε ν' αλλάξει γνώμη. Γενικά, ακόμα κι αν βεβαιωνότανε ότι όλοι οι προοδευτικοί ήτανε το ίδιο βλάκες, σαν τον Αντρέι Σεμιόνοβιτς, δε θα σταματούσαν οι ανησυχίες του. Δεν έδινε δεκάρα βέβαια για όλες αυτές τις θεωρίες, τις ιδέες και τα συστήματα με τα οποία του είχε πρήξει το συκώτι ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς.

Αυτός, είχε τον σκοπό του, ήθελε να μάθει τί γίνεται εδώ και αν πραγματικά αυτοί οι άνθρωποι είχανε στ' αλήθεια κάποια δύναμη και αν υπήρχε κανένας λόγος να τους φοβάται προσωπικά, θα τον ξεσκέπαζαν, λόγου χάριν, αν έκανε ορισμένες επιχειρήσεις; Και αν τον ξεσκέπαζαν, για ποια ακριβώς αιτία θα τον κατηγορούσαν; Και κάτι άλλο ακόμα: Μήπως θα 'πρεπε να κάνει πως είναι οπαδός τους και να τους ξεγελάσει, αν πραγματικά έχουν δύναμη; 'Επρεπε ή δεν έπρεπε να το κάνει αυτό; Δε θα μπορούσε, παραδείγματος χάρη, να ωφεληθεί στη σταδιοδρομία του με τη βοήθεια τους; Με λίγα λόγια, έμπαιναν ένα σωρό ερωτηματικά.

Ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς ήτανε ένα ανθρωπάκι καχεκτικό και χοιραδικό με κάτι μαλλιά παράξενα, κατάξανθα, με φαβορίτες πλατιές, για τις οποίες υπερηφανευότανε. Επί πλέον, είχε διαρκώς σχεδόν πονόματο. Δούλευε σε κάποιο γραφείο. Ήτανε μαλακός σαν χαρακτήρας, μιλούσε όμως πάντοτε με μια οίηση που έφτανε πολλές φορές ως την προκλητικότητα, πράγμα που ερχότανε σ' αντίθεση με την καχεκτική του εμφάνιση και τον έκανε να φαίνεται γελοίος. Ωστόσο, η Αμαλία Ιβάνοβνα τον είχε για έναν από τους πιο καθώς πρέπει νοικάρηδες, από κείνους δηλαδή που δεν μεθούσαν και πλήρωναν ταχτικά το νοίκι τους. Αν αφαιρέσουμε αυτά τα προτερήματα του, κατά τα άλλα ήτανε πολύ βλάκας.

Ανακατεύτηκε με το προοδευτικό κόμμα και με τις "νέες μας γενιές" από ένα πάθος φλογερό. Ανήκε σ' εκείνη την ετερόκλητη στρατιά των χαζών και ημιμαθών, που παραμένουν πεισματικά προσκολλημένοι πάντοτε σε κάθε ιδέα της μόδας, για να την προστυχέψουν και να την εξευτελίσουν αμέσως, μεταμορφώνοντας σε γελοιογραφία το καθετί που αγγίζουν, μολονότι αγωνίζονται γι' αυτό πολλές φορές ειλικρινά. Όσο αγαθιάρης όμως κι αν ήτανε ο Λεμπεζιάντικωφ, είχε αρχίσει κιόλας να μην πολυχωνεύει τον συγκάτοικο του

και άλλοτε κηδεμόνα του Πιότρ Πετρόβιτς. Η αντιπαράθεση αυτή ήτανε αμοιβαία και δημιουργήθηκε κάπως απροσδόκητα. Μπορεί να ήτανε χαζός ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς, άρχισε όμως να καταλαβαίνει ότι ο Πιότρ Πετρόβιτς τον κορόιδευε, τον περιφρονούσε και ότι δεν ήτανε καθόλου αυτό που έδειχνε πως είναι. Προσπάθησε να του αναπτύξει το σύστημα του Φουριέ και τις θεωρίες του Ντάρβιν, αλλά ο Πιότρ Πετρόβιτς, τώρα τελευταία ιδίως, είχε αρχίσει να τον ακούει μ' ένα ύφος σαρκαστικό. Τις τελευταίες ημέρες μάλιστα τον πρόσβαλλε κιόλας. Γιατί ο Λούζιν, άρχισε να καταλαβαίνει πια πως ο Λεμπεζιάντικωφ ήτανε όχι μονάχα ένα χαζούτσικο ανθρωπάκι, αλλά και ψευταράκος, που ίσως κιόλας να μην είχε καθόλου σημαντικές γνωριμίες στον κύκλο του και όλα αυτά που ήξερε να τα είχε ακούσει από κάποιον άλλο. Εξ άλλου, δε θα πρέπει να ήτανε πολύ δυνατός στην προπαγάνδα, γιατί πολλές φορές τα θαλάσωνε. Τι αποκαλύψεις πια να κάνει τέτοιο ανθρωπάκι!

Μια που το 'φέρει η κουβέντα θα σημειώσουμε ακόμα πως ο Πιότρ Πετρόβιτς άκουγε μ' ευχαρίστηση τα παινέματα που του 'κανε ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς σ' αυτές τις δέκα μέρες, στην αρχή προπάντων, παρ' όλο που μερικές φορές ήτανε αρκετά παράξενα. Δεν του 'φέρνε λόγου χάρη καμμιά αντίρρηση όταν του 'λέγε πως έχει την ικανότητα να συντελέσει για την ίδρυση μιας κανούργιας "κομούνας" κάπου εκεί στην οδό Μετσάνσκαγια, ή ακόμα να μη φέρει καμμιά αντίρρηση αν η Ντουνιά θελήσει να πιάσει εραστή από τους πρώτους κιόλας μήνες του γάμου τους, να μη βαφτίσει τα παιδιά που θα 'κα-ναν και τα λοιπά. Ο Πιότρ Πετρόβιτς, όπως το συνήθιζε, δεν έφερνε καμμιά αντίρρηση για τα χαρίσματα που του απέδιδε ο Λεμπεζιάντικωφ και τον άφηνε να τον παινεύει ακόμα και για τέτοια πράγματα -τόσο πολύ του άρεσαν τα παινέματα.

Ο Πιότρ Πετρόβιτς που για κάποιο λόγο είχε εξαργυρώσει το πρωί κάτι ομολογίες των πέντε τοις εκατό, καθότανε μπροστά στο τραπέζι και ξαναμετρούσε τις δεσμίδες τα χαρτονομίσματα. Ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς, που ποτέ του σχεδόν δεν είχε λεφτά, πηγαινοερχότανε στο δωμάτιο κι έκανε πως κοιτάζει με αδιαφορία και μάλιστα με περιφρόνηση τις δεσμίδες.

Ο Πιότρ Πετρόβιτς αντίθετα δεν πίστευε καθόλου πως ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς μπορούσε να βλέπει τα λεφτά αυτά με αδιαφορία. Κι αυτός πάλι σκεφτότανε με πικρία πως, πραγματικά, ο Πιότρ Πετρόβιτς ήτανε ικανός και, καθώς φαίνεται, είχε τον τρόπο να επωφεληθεί απ' αυτή την ευκαιρία για να πειράξει τον νεαρό φίλο του, απλώνοντας μπροστά του τα χαρτονομίσματα και θυμίζοντας του έτσι πόσο μηδαμινός είναι και πόσο μεγάλη ήτανε η απόσταση που ολοφάνερα υπήρχε ανάμεσα τους. Αυτή τη φορά μάλιστα του φάνηκε ανυπόφορα εκνευριστικός κι απρόσεχτος, παρ' όλο που είχε αρχίσει πάλι να του μιλάει με θέρμη για το προσφιλέστερο του θέμα, την ίδρυση της καινούργιας και πρωτότυπης "κομούνας". Οι κοφτές και σύντομες παρατηρήσεις που έκανε ο Πιότρ Πετρόβιτς καθώς μετακινούσε τις μπίλιες στο αριθμητήριό του, έδειχναν ξεκάθαρα μια ειρωνεία αποκάλυπτη και μια προσβλητική αγένεια. Αλλά σαν καλός "ανθρωπιστής", ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς απέδιδε την ψυχική αυτή διάθεση του Πιότρ Πετρόβιτς στη στενοχώρια του για τον τσακωμό του με τη Ντουνιά και

φλεγότανε απ' τη λαχτάρα να μιλήσει όσο το δυνατόν γρηγορότερα γι' αυτό το θέμα: Είχε να πει πάνω σ' αυτό διάφορες απόψεις, προοδευτικές και προπαγανδιστικές που θα μπορούσαν να παρηγορήσουν τον αξιοσέβαστο φίλο του και "αναμφισβήτητα" να του χρησιμέψουν στην παραπέρα ιδεολογική του εξέλιξη.

"Τι είναι πάλι αυτό το δείπνο που ετοιμάζουν σε κείνη τη... χήρα;", ρώτησε ξαφνικά ο Πιότρ Πετρόβιτς, διακόπτοντας τον Αντρέι Σεμιόνοβιτς στο πιο ενδιαφέρον σημείο.

"Μα αφού το ξέρεις! Σου μίλησα χθες γι' αυτό το θέμα και μάλιστα σου είπα τις ιδέες που έχω σχετικά με όλες αυτές τις ιεροτελεστίες. Σε προσκάλεσε και σένα, καθώς άκουσα. Κουβέντιασες άλλωστε και μόνος σου μαζί της χθες..."

"Απίστευτο μου φαίνεται, με τέτοια φτώχεια, να ξοδέψει σε τραπέζι η ανόητη όλα τα λεφτά που της έδωσε εκείνος ο άλλος ανόητος... Ο Ρασκόλνικωφ. Τα 'χασα βλέποντας όλες αυτές τις προετοιμασίες, τώρα που περνούσα από κεί. Ως και κρασιά υπάρχουν! Έχει καλέσει πολλούς. Ο διάολος μόνο ξέρει τί συμβαίνει", συνέχισε ο Πιότρ Πετρόβιτς που φαινότανε να 'χει κάποιο σκοπό μιλώντας αδιάκοπα γι' αυτό το ζήτημα. "Τί; Κάλεσε και μένα λες;

Πότε; Δεν το θυμάμαι. Άλλωστε δε θα πάω. Τί θα έκανα εγώ εκεί; Εγώ το μόνο που της είπα χτες, έτσι στο πόδι, ήτανε ότι θα μπορούσε να πάρει ενός έτους μισθούς, σαν έκτακτη βοήθεια, ως χήρα κρατικού υπαλλήλου. Δε φαντάζομαι να με προσκάλεσε γι' αυτό. Χε, χε".

"Ούτε και γω σκοπεύω να πάω", είπε ο Λεμπεζιάντικωφ.

"Αυτό έλειπε! Τη χτύπησες με τα ίδια σου τα χέρια. Είναι πολύ φυσικό λοιπόν να διστάζεις να πας, χε, χε, χε!"

"Ποια χτύπησα; Για ποια μιλάς;", είπε ζωηρά ο Λεμπεζιάντικωφ που είχε γίνει κατακόκκινος!

"Για την Κατερίνα Ιβάνοβνα, ναι, τη χτύπησες πριν από έναν μήνα! Το 'μαθα χτες... Ορίστε οι κύριοι με τις ιδέες τους! Να πώς κανονίζουνε το πρόβλημα της θέσεως της γυναίκας, χε, χε, χε!"

Και ο Πιότρ Πετρόβιτς, σα να ξαλάφρωσε μ' αυτά που είπε, ξανάρχισε' να προσθέτει και να κάνει τους λογαριασμούς του.

"Είναι βλακείες και συκοφαντίες", απάντησε αγριεμένα ο Λεμπεζιάντικωφ που γινότανε έξω φρενών όταν του θύμιζαν αυτή την ιστορία... "Δεν έγιναν έτσι τα πράγματα. Καθόλου... Δεν κατάλαβες καλά. Όλα αυτά είναι κουτσομπολιά! Απλώς, αμύνθηκα. Εκείνη μου ρίχτηκε πρώτη να με ξεσχίσει με τα νύχια της. Νομίζω πως έχει ο άνδρας το δικαίωμα να υπερασπίσει τον εαυτό του... Εξ άλλου για λόγους αρχής, δεν επιτρέπω σε κανένα να χρησιμοποιεί εναντίον μου βία, γιατί κάτι τέτοιο είναι δεσποτισμός σχεδόν. Έπρεπε να σταθώ μπροστά της ασάλευτος; Απλώς την έσπρωξα".

"Χε, χε, χε!", έκανε ο Λούζιν, συνεχίζοντας το σαρκαστικό μισόγελό του με κακία.

"Τα βάζεις μαζί μου γιατί πας να σκάσεις από το κακό σου... Αυτά όμως είναι βλακείες που δεν έχουνε καμιά θέση στο γυναικείο πρόβλημα... Δεν τα

κατάλαβες καλά... Σκεφτόμουνα μάλιστα πως αφού παραδεχόμαστε ότι η γυναίκα είναι (δια με τον άντρα, ακόμα και στη μυϊκή δύναμη (όπως υποστηρίζεται από πολλούς), πρέπει να διατηρηθεί η ισότητα και σ' αυτό το σημείο. Φυσικά, σκέφτηκα ύστερα ότι δεν μπαίνει τέτοιο ζήτημα γιατί δεν θα υπάρχουν τσακωμοί στην μελλοντική κοινωνία... και θα 'τανε κάπως σόλοικο να γυρεύουμε ισότητα και στους καυγάδες. Δεν είμαι τόσο ανόητος... αν και, εδώ που τα λέμε, γίνονται καυγάδες... δηλαδή δε θα γίνονται αργότερα αλλά σήμερα υπάρχουν... Α στην οργή!... Όλο μπερδεύομαι μαζί σου... Δεν πάω στο τραπέζι της παρηγοριάς, όχι γιατί έγινε εκείνο το επεισόδιο αλλά μόνο και μόνο για λόγους αρχής, για να μην πάρω μέρος σ' αυτή την αηδιαστική πρόληψη του τραπεζιού της παρηγοριάς, θα μπορούσα όμως και να πάω έτσι, για να σπάσω πλάκα. Δυστυχώς όμως δεν θα υπάρχουνε παπάδες. Αν ήτανε και παπάδες, σίγουρα θα πήγαινα".

"Δηλαδή θα πήγαινες να ξενοφάς κι ύστερα θα 'φτυνες στα φαγιά τους και σ' αυτούς ακόμα που σε κάλεσαν;"

"Δεν είναι φτύσιμο αλλά απλή διαμαρτυρία, θα πήγαινα με τον σκοπό να κάνω μια ωφέλιμη πράξη. Μπορώ να επωφελούμαι από κάτι τέτοιες ευκαιρίες προκειμένου να υπηρετήσω προπαγανδιστικούς σκοπούς. Ο καθένας έχει υποχρέωση να συμβάλει στην πρόοδο και στην ανάπτυξη της προπαγάνδας κι όσο ωμότερα το κάνει, τόσο το καλύτερο. Μπορεί να ρίξω μια ιδέα, έναν σπόρο... Κι απ' αυτόν τον σπόρο, να ξετρυπώσει ένα γεγονός. Πού την βλέπεις την προσβολή; Στην αρχή, μπορεί βέβαια να προσβληθούν, ύστερα όμως θα το καταλάβουν και μόνοι τους ότι τους έκανα καλό.

Το ίδιο έγινε και με την Τερέμπιοβα (που προσχώρησε τώρα στην "κομούνα"), όταν παράτησε την οικογένεια της και... δόθηκε. Την κατηγορήσαν ότι έγραψε στον πατέρα και στη μητέρα της πως δεν ήθελε να ζει πια με τις προλήψεις και θα έκανε γάμο ελεύθερο. Ήτανε πολύ χοντρό, λένε, έπρεπε να τους λυπηθεί και να τους το γράψει πιο ήπια. Για μένα όλα αυτά είναι βλακείες, δεν υπάρχει λόγος να στεκόμαστε σε τύπους. Το ζήτημα είναι να υψώσουμε φωνή διαμαρτυρίας. Να και η περίπτωση της κυρίας Βάρεντς; Έζησε οχτώ χρόνια με τον άντρα της, παράτησε τα δυο παιδιά της κι έκοψε μαζί του κάθε σχέση, γράφοντας του: "Κατάλαβα ότι δε θα γίνω ποτέ ευτυχισμένη μαζί σου. Δε θα σου συχωρέσω ποτέ ότι με εξαπάτησες κρύβοντας μου ότι μπορεί να οργανωθεί και διαφορετικά η κοινωνία με τις κομούνες. Το 'μαθα τώρα τελευταία από έναν μεγαλόκαρδο άνθρωπο. Του δόθηκα και θα ιδρύσω μαζί του μία κομούνα Σου το λέω ανοιχτά γιατί πιστεύω ότι θα 'τανε ανέντιμο να σε απατώ. Βολέψου όπως σου αρέσει. Μην ελπίζεις ότι θα ξαναγυρίσω, είσαι πολύ οπισθοδρομικός. θέλω να ζω ευτυχισμένη". Να πώς γράφονται κάτι τέτοια γράμματα".

"Εκείνη η Τερέμπιοβα δεν είναι αυτή που μου 'λεγες τις προάλλες ότι έ-χει κάνει κιόλας τον τρίτο ελεύθερο γάμο της;"

"Στην πραγματικότητα είναι μόνον ο δεύτερος, αν εξετάσουμε την ουσία. Αλλά και τέταρτος να ήτανε και πέμπτος και δέκατος πέμπτος τί σημασία έχει; Μόνον τώρα τελευταία λυπήθηκα πραγματικά που έχουν πεθάνει οι γονείς μου. Το σκέφτηκα πολλές φορές ότι αν ζούσανε ακόμα, θα τους κοπάννα-γα μια γερή

διαμαρτυρία που... που θα τους άλλαζα τον αδόξαστο, θα τους έκανα να χάσουν τα πασχαλιά τους. Πραγματικά λυπάμαι που δεν έχω πια κανέναν!"

"Για να τον κάνεις να χάσει τα πασχαλιά του, ε; Τέλος πάντων, κάνε ό,τι σου αρέσει", είπε ο Πιότρ Πετρόβιτς διακόπτοντας τον. "Για πες μου, όμως, την ξέρεις την κόρη του μακαρίτη, μια κοπελίτσα αδυνατούλα; Είναι αλήθεια όσα λένε γι' αυτή;"

"Ε, κι ύστερα; Κατά τη γνώμη μου, δηλαδή κατά τις προσωπικές μου πεποιθήσεις, η κατάσταση της είναι φυσιολογική κατάσταση της γυναίκας. Γιατί όχι; Δηλαδή, distinguons¹¹. Στη σημερινή κοινωνία, η κατάσταση αυτή δεν είναι καθόλου φυσιολογική, αφού υπαγορεύεται απ' την ανάγκη, στη μελλοντική κοινωνία όμως θα είναι ολότελα φυσιολογική αφού θα είναι μια κατάσταση που θα τη διαλέγει ελεύθερα η γυναίκα... Αλλά και τώρα είχε κάθε δικαίωμα να το κάνει. Υπέφερε οικονομικά κι αυτό ήτανε το μοναδικό της κεφάλαιο, να πούμε, που είχε κάθε δικαίωμα να το διαθέσει όπως ήθελε. Φυσικά, στη μελλοντική κοινωνία τα κάθε είδους κεφάλαια δεν θα έχουν λόγο να υπάρχουν, ο ρόλος όμως της κοινής γυναίκας θα πάρει διαφορετική μορφή και θα ρυθμιστεί ορθολογιστικά. Όσο για τη Σόνια Σεμιόνοβνα, προσωπικά, βλέπω τις πράξεις της σαν ενεργό και εξατομικευμένη διαμαρτυρία κατά της κοινωνικής οργανώσεως και την εκτιμώ βαθιά γι' αυτό. Κάτι πάρα πάνω μάλιστα, χαίρομαι βλέποντας την έτσι".

"Ωστόσο, μου είπανε πως εσύ την έδιωξες απ' αυτό το σπίτι".

Ο Λεμπεζιάνικωφ θύμωσε και έγινε κατακόκκινος.

"Ακόμα μια συκοφαντία!", ούρλιαξε. "Δεν έγιναν τα πράγματα έτσι, καθόλου μάλιστα. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα τα διέδωσε αυτά γιατί δεν κατάλαβε τίποτα. Εγώ δεν το 'βαλα ποτέ στον νου μου να πιάσω σχέσεις με τη Σόνια Σεμιόνοβνα. Απλώς φρόντιζα για την ιδεολογική της μόρφωση, χωρίς κανένα απολύτως συμφέρον, προσπαθώντας να ξυπνήσω μέσα της το πνεύμα της διαμαρτυρίας. Μόνο τη διαμαρτυρία της ήθελα, τίποτα πάρα πάνω. Και το κατάλαβε από μόνη της ότι δεν μπορούσε πια να μένει εδώ, σ' αυτή την πανσιόν".

"Μήπως την κάλεσες να προσχωρήσει κι αυτή στην κομούνα;"

"Εσύ όλο κοροϊδεύεις και θα μου επιτρέψεις να σου πω ότι δεν τα καταφέρνεις καθόλου καλά. Έχεις μεσάνυχτα γύρω απ' αυτά τα πράγματα, στην κομούνα δεν υπάρχουν τέτοιοι ρόλοι και μάλιστα γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο γίνεται η κομούνα, για να μην υπάρχουν αυτοί οι ρόλοι. Στην κομμούνια, θ' αλλάξει ριζικά αυτός ο ρόλος: Ό,τι σήμερα είναι ανόητο, θα είναι τότε έξυπνο, ό,τι φαίνεται αφύσικο στις σημερινές συνθήκες θα είναι τότε φυσικό. Τα πάντα καθορίζονται από το περιβάλλον και ο άνθρωπος δεν είναι τίποτα. Με τη Σόνια Σεμιόνοβνα διατηρώ πολύ καλές σχέσεις, πράγμα που αποδειχνει πως ποτέ της δεν με είδε σαν εχθρό και σαν άνθρωπο που την πρόσβαλε. Μάλιστα. Βέβαια, προσπαθώ να την τραβήξω τώρα στην κομούνα, αλλά πάνω σε ολότελα διαφορετικές βάσεις. Τί γελάς; Θέλουμε να οργανώσουμε μια δικιά μας κομμούνια, εντελώς ιδιόμορφη,

¹¹ Ας κάνουμε τη διάκριση.

πάνω σε βάσεις πλατύτερες από τις προηγούμενες κομμούνες. Εμείς έχουμε προχωρήσει ακόμα πιο πολύ και αρνιόμαστε πολύ περισσότερα πράγματα. Αν σηκωνότανε από τον τάφο του ο Ντομπρολιούμποβ θα είχαμε να πούμε πάρα πολλά μαζί του. Όσο για τον Μπιελίνσκυ, θα στον έκανα με τα κρεμμυδάκια. Στο μεταξύ, εξακολουθώ να μορφώνω ιδεολογικά τη Σόνια Σεμιόνοβνα. Έχει εξαίρετο, πάρα πολύ εξαίρετο χαρακτήρα".

"Και του λόγου σου επωφελείσαι δεόντως από τον εξαίρετο χαρακτήρα της, ε;".
"Όχι, όχι! Ω! Ίσα - ίσα μάλιστα!".

"Θέλω να με πιστέψεις. Για ποιο λόγο θα κρυβόμουνα από σένα; Μπορείς να μου πείς, σε παρακαλώ; Αντίθετα και για μένα ακόμα είναι ένα φαινόμενο παράξενο. Μπροστά μου, νιώθει κάποια αμηχανία και συγκρατιέται από ένα είδος φοβισμένης ντροπής και...".

"Και συ φυσικά την καλλιεργείς... Χε, χε, χε!... Της αποδείχνεις πως οι ντροπές της είναι ανοησίες, ε;".

"Καθόλου! Καθόλου! Ω, πόσο χοντροκομμένα και με τί βλακώδη τρόπο -με συγχωρείς κιόλας- ερμηνεύεις τη λέξη "καλλιέργεια". Δεν καταλαβαίνεις τίποτε απ' αυτή! Ω, θεέ μου! Τί ακατατόπιστος που είσαι ακόμα! Εμείς αγωνιζόμαστε για την ελευθερία της γυναίκας και συ έχεις στον νου σου μόνο... Αφήνοντας κατά μέρος το ζήτημα της γυναικείας αγνότητας, πράγμα καθ' εαυτό άχρηστο και μάλιστα παράλογο, καταλαβαίνω απόλυτα την επιφυλαχτικότητα που δείχνει απέναντι' μου. Έτσι της αρέσει κι έχει κάθε δικαίωμα να μου φέρνεται μ' αυτόν τον τρόπο. Βέβαια, αν μου 'λέγε: "θέλω να γίνεις δικός μου", θα το 'βλεπα σα μεγάλη μου επιτυχία, αφού μάλιστα η κοπέλα αυτή μου αρέσει πολύ. Τώρα όμως, τώρα τουλάχιστον, σίγουρα κανένας δεν της φέρνεται με τόση ευγένεια και τόσον σεβασμό, κανένας δεν εκτίμησε περισσότερο από μένα τα προσόντα της... Περιμένω και ελπίζω -αυτό είναι όλο!".

"Κάνε της καλύτερα κανένα δωράκι. Στοιχηματίζω πως δεν το σκέφτηκες ακόμα".

"Δεν καταλαβαίνεις τίποτα απ' αυτά, στο είπα και πάλι. Βέβαια, τέτοια είναι η δουλειά της, υπάρχει όμως κι ένα άλλο ζήτημα, τελείως διαφορετικό. Εσύ απλώς την περιφρονείς. Στέκεσαι σ' ένα γεγονός που, κατά την εσφαλμένη αντίληψη σου, είναι αξιοπεριφρόνητο και αρνιέσαι να φερθείς ανθρωπινά σ' ένα ανθρώπινο πλάσμα. Ένα μονάχα με λυπεί εμένα: Εδώ και λίγον καιρό έπαψε ολότελα να διαβάζει και δε μου ζητάει πια δανεικά βιβλία. Άλλοτε της δάνειζα. Είναι κρίμα επίσης που, αν και είναι δραστήρια και αποφασιστική -καθώς το 'δείξε μια φορά- φαίνεται πως δεν είναι αρκετά ελεύθερη και ανεξάρτητη για ν' αρνηθεί και ν' αποτινάξει μια για πάντα αυτές τις..προλήψεις και τις ανοησίες. Παρ' όλα αυτά, καταλαβαίνει θαυμάσια μερικά πράγματα. Λόγου χάρη κατάλαβε μ' άλλα λόγια, ότι ο άντρας πληγώνει ηθικά τη γυναίκα φιλώντας της το χέρι, γιατί δείχνει έτσι ότι δεν την θεωρεί ίση του. Το ζήτημα αυτό το συζητήσαμε πλατιά στην οργάνωση και κάθισα αμέσως ύστερα και της το ανέπτυξα.

Άκουσε επίσης με μεγάλη προσοχή αυτά που της είπα σχετικά με τα εργατικά συνδικάτα στη Γαλλία. Τώρα της αναπτύσσω το θέμα πώς, στη μελλοντική μας

κοινωνία, θα μπαίνουμε στα διάφορα δωμάτια ελεύθερα χωρίς καμιά προειδοποίηση".

"Τί είναι πάλι αυτό;"

"Τώρα τελευταία, συζητήσαμε πλατιά το θέμα αν το μέλος της κομούνας έχει το δικαίωμα να μπαίνει ελεύθερα, οποιαδήποτε ώρα, στο δωμάτιο ενός άλλου μέλους, είτε άντρας είναι είτε γυναίκα και... πάρθηκε απόφαση ότι το 'χει αυτό δικαίωμα".

"Μα, αν εκείνη τη στιγμή το μέλος σας, άντρας ή γυναίκα, ικανοποιεί μια φυσική του ανάγκη, χε, χε, χε!"

Ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς θύμωσε.

"Εσύ το βιολί σου! Όλο αυτές τις καταραμένες "ανάγκες" έχεις στο μυαλό σου", φώναξε με κακία. "Φτου! Τα βάζω τώρα με τον εαυτό μου κι έχω πικρά μετανιώσει που σου μίλησα πρόωρα γι' αυτές τις καταραμένες ανάγκες! Να πάρει ο διάβολος!"

Για όλους που είναι σαν κι εσένα, έχουν γίνει πια πέτρα σκανδάλου. Και το χειρότερο απ' όλα είναι ότι μας παίρνετε στην κοροϊδία χωρίς να ξέρετε καλά - καλά περί τίνος πρόκειται. Λες και έχετε το δίκιο με το μέρος σας. Λες και μπορείτε να καμαρώνετε γι' αυτό το πράγμα! Φτου! Το 'χω πει πολλές φορές ότι το θέμα αυτό πρέπει ν' αναπτύσσεται στους νεοφώτιστους τελευταίο, όταν θα έχουν αρκετά αναπτυχθεί και θα έχουν βρεί τον προσανατολισμό τους. Κι έπειτα, για πες μου σε παρακαλώ, γιατί να βλέπουμε τους βόθρους σαν κάτι το εξευτελιστικό και σιχαμερό; Πρώτος εγώ είμαι έτοιμος να πάω ν' αδειάσω όποιον βόθρο θέλεις. Και δεν το κάνω καθόλου από αυταπάρνηση. Απλώς το βλέπω κι αυτό σα μια δουλειά όπως κάθε άλλη, και μάλιστα πολύ ανώτερη απ' τη δουλειά που έκανε ένας Ραφαήλ ή ένας Πούσκιν, δεδομένου ότι είναι πιο χρήσιμη".

"Και πιο ευγενική, πιο ευγενική Χε, χε, χε".

"Τί σημαίνει αυτό το "ευγενική"; Δεν την καταλαβαίνω αυτή τη λέξη προκειμένου να χαρακτηριστεί μια δουλειά που κάνει ο κάθε άνθρωπος. "Πιο ευγενική", "πιο μεγαλόψυχη" -όλα αυτά είναι ηλιθιότητες, παμπάλαιες προλήψεις που τίς απορρίπτω. Ευγενικό είναι ό,τι είναι χρήσιμο στην ανθρωπότητα. Μονάχα αυτή τη λέξη καταλαβαίνω εγώ: Τη χρησιμότητα. Χαχάνιζε όσο θέλεις, αλλά έτσι που στα λέω είναι".

Ο Πιότρ Πετρόβιτς είχε ξεραθεί στα γέλια. Είχε τελειώσει πια με το μέτρημα των λεφτών του και τα έκρυβε τώρα, αλλά για κάποιο λόγο ένα μέρος απ' αυτά έμεναν ακόμα πάνω στο τραπέζι. Το θέμα των βόθρων, παρά την καινοτομία του, υπήρξε πολλές φορές αιτία διαφωνιών του Πιότρ Πετρόβιτς με τον νεαρό του φίλο. Η ανοησία του Αντρέι Σεμιόνοβιτς βρισκότανε στο ότι θύμωνε στ' αλήθεια, ενώ ο Λούζιν έσπαζε απλώς πλάκα. Και τούτη τη στιγμή, είχε πολύ μεγάλη όρεξη να τον κουρντίσει.

"Την έπαθες χτες το βράδυ και γι' αυτό τα βάζεις τώρα μ' εμένα", ξέσπασε πια ο Λεμπεζιάντικωφ που παρ' όλη του την "ανεξαρτησία" και τη διάθεση για "διαμαρτυρίες", δεν τολμούσε συνήθως να τα βάλει ανοιχτά με τον Πιότρ

Πετρόβιτς κι εξακολουθούσε να του φέρνεται με σεβασμό, όπως είχε συνηθίσει απ' τα παιδικά του χρόνια.

"Άσ 'τα αυτά", του είπε ο Λούζιν διακόπτοντας τον περιφρονητικά και κάπως θυμωμένα, "και πες μου: θα μπορούσες... έχεις τόσο στενές σχέσεις μ' εκείνη την κοπέλα ώστε να την παρακαλέσεις να 'ρθεί μια στιγμή εδώ, τώρα αμέσως; θα πρέπει να γύρισαν απ' το νεκροταφείο. Άκουσα κάτι βήματα. Θα ήθελα πολύ να την ιδώ...".

"Για ποιο λόγο;", ρώτησε κατάπληκτος ο Λεμπεζιάντικωφ. "Έτσι, θέλω να της μιλήσω. Σκοπεύω να φύγω σήμερα ή αύριο και θα ήθελα να της πω κάτι... Εξ άλλου, μπορείς να παρακολουθήσεις και συ την κουβέντα μας και μάλιστα θα είναι καλύτερα να την παρακολουθήσεις. Γιατί αλλιώς, ένας θεός ξέρει τί μπορεί να βάλεις με τον νου σου".

"Δε θα έβαζα τίποτα με τον νου μου .. Απλώς ρώτησα, κι αν τη χρειάζεσαι, είναι εύκολο να στη φέρω αμέσως. Πάω κιόλας να τη βρω. Όσο για μένα, μπορείς να είσαι σίγουρος πως δε θα σ' ενοχλήσω".

Πραγματικά, ύστερα από πέντε λεπτά, ο Λεμπεζιάντικωφ ξαναγύρισε με τη Σόνια που μπήκε μέσα κατάπληκτη και, όπως πάντα, ταραγμένη. Πάντοτε την έπιανε ταραχή σε κάτι τέτοιες περιστάσεις και φοβότανε πολύ τα καινούργια πρόσωπα και τις νέες γνωριμίες. Απ' τα παιδικά της χρόνια ακόμα τον είχε αυτό τον φόβο και τώρα πολύ περισσότερο...

Ο Πιότρ Πετρόβιτς τη δέχτηκε "με καλοσύνη και ευγένεια", ταυτόχρονα όμως και με κάποια πρόσχαρη οικειότητα που, κατά την αντίληψη του, ταίριαζε πολύ σ' έναν τόσο σοβαρό και αξιοσέβαστο κύριο, σαν κι αυτόν, τη στιγμή που μίλησε μ' ένα πλάσμα τόσο νεανικό και, από μια ορισμένη άποψη, τόσο ενδιαφέρον. Έσπευσε να την "καθησυχάσει" και την έβαλε να καθίσει κοντά στο τραπέζι, αντίκρυ του. Η Σόνια κάθισε, έριξε τριγύρω της μια ματιά, κοίταξε τον Λεμπεζιάντικωφ, τα λεφτά πάνω στο τραπέζι, ύστερα πάλι τον Πιότρ Πετρόβιτς. Απ' αυτή τη στιγμή, δεν πήρε πια τα μάτια της από πάνω του, λες και κάτι την τραβούσε σ' αυτόν. Ο Λεμπεζιάντικωφ προχώρησε κατά την πόρτα. Ο Πιότρ Πετρόβιτς σηκώθηκε, έκανε ένα νόημα στη Σόνια να μείνει στη θέση της και σταμάτησε τον Λεμπεζιάντικωφ στο κατώφλι. "Είναι μέσα κείνος ο Ρασκόλνικωφ; Ήρθε;", τον ρώτησε σιγανά. "Ο Ρασκόλνικωφ; Μέσα είναι. Και τί μ' αυτό; Ναι... Εκεί είναι. Τον είδα τώρα που έμπαινε... Γιατί;".

"Τότε, σε παρακαλώ πολύ να μείνεις μαζί μας και να μη μ' αφήσεις μόνο μου μ' αυτή τη νέα. Δεν είναι τίποτα σπουδαίο κι ένας θεός ξέρει τί συμπεράσματα μπορεί να 'βγαιναν απ' αυτό. Δε θέλω να πάει ο Ρασκόλνικωφ και να τους πει... Καταλαβαίνεις τι θέλω να πω;".

"Καταλαβαίνω, καταλαβαίνω", απάντησε ο Λεμπεζιάντικωφ, που μάντεψε τι ήθελε να του πει. "Ναι, δικαίωμα σου είναι... βεβαία, κατά τις προσωπικές μου πεποιθήσεις, παραμεγαλώνεις τον κίνδυνο... δεν έχει σημασία όμως, δικαίωμα σου. Ας είναι, μένω. Θα πάω κοντά στο παράθυρο για να μη σας ενοχλώ. Κατά τη γνώμη μου, είναι δικαίωμα σου".

Ο Πιότρ Πετρόβιτς ξαναγύρισε και κάθισε στο ντιβάνι απέναντι από τη Σόνια, κοιτάζοντας την με προσοχή. Ξαφνικά η έκφραση του προσώπου του έγινε πολύ σοβαρή, αυστηρή σχεδόν.

"Μη βάλεις τίποτα κακό με το μυαλό σου, βρε κοπέλα μου".

Η Σόνια τα 'χασε ολότελα.

"Πρώτα - πρώτα, σας παρακαλώ να με δικαιολογήσετε στην αξιότιμο μητέρα σας, Σοφία Σεμιόνοβνα... Αν δεν κάνω λάθος, η Κατερίνα Ιβάνοβνα είναι μητριά σας", άρχισε να λέει με ύφος βαρυσήμαντο, αλλά σε τόνο αρκετά ευγενικό. Έβλεπε κανείς πως είχε φιλικές προθέσεις.

"Ναι, πραγματικά, μητριά μου είναι", απάντησε η Σόνια πολύ γρήγορα και τρομαγμένα.

"Έ, λοιπόν, πείτε της να με συγχωρεί που, για λόγους ανεξάρτητους απ' τη θέληση μου, είμαι υποχρεωμένος να μην ανταποκριθώ στην ευγενική πρόσκληση σας και να μην πάρω μέρος στις παρηγοριές σας, δηλαδή στο τραπέζι της παρηγοριάς που παραθέτει".

"Μάλιστα, θα της το πω, μάλιστα", είπε η Σόνια.

Και σηκώθηκε επάνω βιαστικά.

"Δεν τέλειωσα ακόμα", είπε ο Πιότρ Πετρόβιτς συγκρατώντας την και χαμογέλασε μπροστά στην αφέλεια της και στην άγνοια των καλών τρόπων που έδειχνε. "Δε με ξέρετε καλά, αγαπητή Σοφία Σεμιόνοβνα, αφού νομίσατε ότι πήρα το θάρρος να σας ενοχλήσω προσωπικά και να σας καλέσω εδώ για μια τόσο ασήμαντη αιτία που μόνο με μένα έχει σχέση. Άλλος είναι ο σκοπός μου".

Η Σόνια ξανακάθισε γρήγορα - γρήγορα. Τα γκρίζα και μαβιά χαρτονομίσματα που ήτανε απλωμένα στο τραπέζι, γαργάλισαν ξανά τα μάτια της αλλά γύρισε γρήγορα - γρήγορα το κεφάλι της και κοίταξε τον Πιότρ Πετρόβιτς. Νόμισε πως είναι τρομερά ανάρμοστο να κοιτάζει κανείς τα λεφτά του άλλου, ιδίως όταν πρόκειται για γυναίκες σαν χι αυτή. Στύλωσε για μια στιγμή το βλέμμα της στο φασαμαίν με τον ολόχρυσο σκελετό που κρατούσε ο Πιότρ Πετρόβιτς στο αριστερό του χέρι και ταυτόχρονα σ' ένα μεγάλο και ωραίο δαχτυλίδι με κίτρινη πέτρα που είχε στο μεσαίο δάχτυλο του ίδιου χεριού. Ξαφνικά όμως, πήρε κι απ' αυτά τα μάτια της και μην ξέροντας πια πού να κοιτάζει, κάρφωσε τελικά το βλέμμα της στα μάτια του Πιότρ Πετρόβιτς που, ύστερα από μια μικρή παύση, συνέχισε με ύφος ακόμα σοβαρότερο.

"Έτυχε χτες, ν' ανταλλάξω πρόχειρα δυο λόγια με την Κατερίνα Ιβάνοβνα. Και τα λόγια αυτά ήτανε αρκετά για να μάθω ότι βρίσκεται σε μια κατάσταση όχι φυσιολογική, αν μπορώ να εκφρασθώ έτσι".

"Μάλιστα... όχι φυσιολογική", είπε και η Σόνια επιδοκιμάζοντας ζωηρά.

"Ή, για να το πούμε πιο απλά και πιο κατανοητά, σε μια κατάσταση άρρωστη".

"Μάλιστα, για να το πούμε πιο απλά, και πιο καταν... ναι, είναι άρρωστη".

"Αυτό είναι. Παρακινούμενος λοιπόν από αίσθημα φιλανθρωπίας και... και... συμπόνιας να πούμε, θα ήθελα να της φανώ και γω χρήσιμος, προβλέποντας τη δυστυχία που, αναπόφευκτα, την περιμένει. Μου φαίνεται πως όλη αυτή η πάμφτωχη οικογένεια, μόνο από σας θα κρέμεται πια".

"Με συγχωρείτε", είπε ξαφνικά η Σόνια, ενώ σηκωνότανε όρθια, "τί ακριβώς της είπατε χτες για τη σύνταξη; Γιατί μου είπε χτες πως θα κάνετε τις σχετικές ενέργειες για να της βγάλετε μια σύνταξη. Αλήθεια είναι;"

"Καθόλου και, από μια ορισμένη άποψη, είναι παραλογισμός. Απλούστατα, είπα μια κουβέντα για μια προσωρινή ενίσχυση που θα μπορούσαν να δώσουν στη χήρα ενός υπαλλήλου θανόντος εν υπηρεσία και πάλι μόνον αν έχει τα μέσα. Νομίζω όμως ότι ο πατέρας σας, όχι μονάχα τ' απαιτούμενα χρόνια υπηρεσίας δεν είχε συμπληρώσει, αλλά ούτε καν βρισκόταν εν υπηρεσία όταν πέθανε. Μ' ένα λόγο μπορεί να υπάρχει κάποια ελπίδα, πολύ μικρή όμως, γιατί στην πραγματικότητα δεν δικαιούται ενισχύσεως, αντιθέτως μάλιστα. Κι αυτή σας μίλησε κιόλας για σύνταξη! Χε, χε, χε! Είναι πολύ ευφάνταστη η κυρία".

"Μάλιστα, νόμισε πως πρόκειται για σύνταξη... γιατί είναι ευκολόπιστη και καλή... Από την καλοσύνη της είναι έτσι ευκολόπιστη και... και ύστερα... έτσι είναι το μυαλό της. Μάλιστα... με συγχωρείτε", έκανε η Σόνια και ξανασηκώθηκε να φύγει.

"Καθίστε σας παρακαλώ, δεν τ' ακούσατε ακόμα όλα".

"Όχι, δεν τ' άκουσα ακόμα όλα", ψιθύρισε η Σόνια.

"Καθίστε λοιπόν".

Η Σόνια ξανακάθισε για τρίτη φορά, φοβερά ταραγμένη.

"Βλέποντας ποια ήτανε η κατάσταση της, με δυο μικρά παιδιά, θα ήθελα -καθώς σας είπα- να φανώ χρήσιμος μέσα στα πλαίσια της δυνατότητας μου, όχι περισσότερο, θα μπορούσαμε, λόγου χάρη, να οργανώσουμε προς όφελος της έναν έρανο, μια λοταρία ή κάτι τέτοιο, όπως γίνεται πάντοτε σε παρόμοιες περιπτώσεις μεταξύ συγγενών ή και ανάμεσα σε ξένους που θέλουν να βοηθήσουν κάποιον. Γι' αυτό το ζήτημα ήθελα να σας μιλήσω. Δεν είναι αδύνατο να γίνει".

"Ναι, καλό θα ήτανε... Ο θεός να σας...", ψιθύρισε η Σόνια στυλώνοντας τα μάτια της επίμονα πάνω στον Πιότρ Πετρόβιτς.

"Ναι, θα μπορούσε να γίνει, αλλά θα μιλήσουμε γι' αυτό αργότερα... δηλαδή, θα μπορούσαμε ν' αρχίσουμε απ' τ' απόψε κιόλας, θα ιδωθούμε απόψε, θα συμφωνήσουμε και θα βάλουμε τις βάσεις που λέμε. Ελάτε να με ιδείτε εδώ στις εφτά. Ελπίζω ότι θα είναι και ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς στη συνομιλία... Αλλά... υπάρχει κι ένα ζήτημα που πρέπει να το θίξουμε από τώρα. Γι' αυτό ακριβώς έλαβα το θάρρος να σας ενοχλήσω, Σοφία Σεμιόνοβνα, προσκαλώντας σας να 'ρθείτε εδώ. Έχω τη γνώμη ότι τα λεφτά αυτά δεν πρέπει να πάνε στα χέρια της Κατερίνας Ιβάνοβνα. Θα ήτανε επικίνδυνο κάτι τέτοιο. Απόδειξη, το αποψινό τραπέζι. Ενώ δεν έχει μια μπουκιά ψωμί για την αυριανή ημέρα, ούτε ένα ζευγάρι παπούτσια να βάλει στα πόδια της, πάει και αγοράζει κρασιά της Ζαμάικας και της Μαδέρας ακόμα, αν δεν κάνω λάθος, καφέδες και λοιπά. Τα είδα όταν πέρασα από κει. Αύριο όλα αυτά θα πέσουν στην πλάτη σας, γιατί δε θα 'χουνε ξανά ούτε το καθημερινό τους. Κι αυτό είναι παράλογο. Έτσι ο έρανος πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να γίνει με τέτοιο τρόπο, ώστε η δύστυχη χήρα να μην ιδεί

καθόλου στα χέρια της τα λεφτά, που θα τα διαχειριζόσαστε αποκλειστικά εσείς. Δεν συμφωνείτε;".

"Δεν ξέρω. Σήμερα μόνο έγινε αυτό. Για μια φορά μονάχα στη ζωή της... το 'θελε πολύ να κάνει αυτό το τραπέζι για να τιμήσει τον μακαρίτη, για να δείξει ότι τον θυμάται... αλλιώς... είναι πολύ μυαλωμένη. Δεν ξέρω κιόλας, όπως νομίζετε, αλλά εγώ θα σας... κι όλοι τους θα σας είναι.. θα σας είναι όλοι πολύ πολύ... Και ο θεός θα σας- και τα ορφανά...".

Δε μπόρεσε ν' αποτελειώσει τη φράση της κι άρχισε να κλαίει.

"Σκεφθείτε καλά αυτό που σας είπα. Και τώρα πάρτε σας παρακαλώ για τη μητέρα σας αυτό το ποσό που αντιπροσωπεύει την προσωπική μου εισφορά στον έρανο, θέλω πάρα πολύ να μη γίνει γνωστό ότι έδωσα αυτά τα λεφτά. Ορίστε... Έχω κι εγώ τις δικές μου σκοτούρες, να πούμε, και δε μπορώ να δώσω περισσότερα". Και ο Πιότρ Πετρόβιτς της έδωσε ένα χαρτονόμισμα των δέκα ρουβλίων, ξεδιπλώνοντάς το με προσοχή. Η Σόνια το πήρε κοκκινίζοντας, σηκώθηκε επάνω γρήγορα - γρήγορα, μουρμούρισε κάτι κι έφυγε βιαστικά.

Όσο κράτησε αυτή η σκηνή, ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς στεκότανε μπροστά στο παράθυρο ή έκοβε βόλτες στο δωμάτιο, μη θέλοντας να διακόψει την κουβέντα τους. Όταν έφυγε η Σόνια, πλησίασε ξαφνικά τον Πιότρ Πετρόβιτς και του 'δωσε το χέρι του με επισημότητα.

"Τ άκουσα και τα είδα όλα", του είπε υπογραμίζοντας ιδιαίτερα την τελευταία λέξη. "Ήτανε πολύ ευγενικό, θέλω να πω... πολύ ανθρωπιστικό. Δε θέλησες να σ' ευχαριστήσει, το είδα. Και μ' όλο που, για λόγους αρχής, είμαι, ομολογώ, αντίθετος με την ιδιωτική φιλανθρωπία γιατί όχι μόνο δεν διορθώνει σύρριζα το κακό αλλά το συντηρεί, δε μπορώ να μην παραδεχτώ πως είδα την πράξη σου με ευχαρίστηση. Ναι, ναι... μου άρεσε πολύ αυτό που έκανες".

"Μπα, δεν έκανα τίποτα σπουδαία πράγματα, μουρμούρισε ο Πιότρ Πετρόβιτς, λίγο συγκινημένα, κοιτάζοντας τον Λεμπεζιάτνικωφ με κάποια δυσπιστία.

"Σπουδαία είναι! Ένας άνθρωπος πληγωμένος τόσο πολύ, όπως πληγώθηκες εσύ με τη χτεσινή προσβολή που σου έκαναν, και να είναι ταυτόχρονα ικανός να ενδιαφέρεται για τη δυστυχία του πλησίον του!... Ένας τέτοιος άνθρωπος, ενεργώντας έτσι, μπορεί βέβαια να κάνει σφάλμα από κοινωνική άποψη, δεν παύει όμως να είναι άξιος σεβασμού... Δεν το περίμενα από σένα, Πιότρ Πετρόβιτς, γιατί με τη νοοτροπία που έχεις... Ω! Τί στενοχώριες που σου φέρνει αυτή η νοοτροπία! Λόγου χάρη πόσο ταραχτήκες με τη χτεσινή υπόθεση!", ξεφώνισε ο αγαθιάρης Αντρέι Σεμιόνοβιτς, νιώθοντας να δυναμώνει πάλι η συμπάθεια του για τον Πιότρ Πετρόβιτς. "Μα, γιατί λοιπόν επιμένεις τόσο πολύ σ' αυτόν τον γάμο, σ' αυτή τη νόμιμη ένωση, αξιότιμε και αξιαγάπητε Πιότρ Πετρόβιτς; Γιατί ενδιαφέρεσαι για την νομιμότητα; Δείρε με αν θέλεις, αλλά εγώ είμαι τρισευτυχισμένος όταν σκέφτομαι ότι δεν έγινε αυτός ο γάμος, ότι είσαι ελεύθερος, ότι δε χάθηκες ακόμα ολότελα για την ανθρωπότητα... Σου ανοίγω την καρδιά μου, καθώς βλέπεις".

"Επιμένω για τον γάμο γιατί δε μου αρέσει να έχω κέρατα με μια ένωση ελεύθερη, ούτε και ν' ανασταίνω παιδιά των άλλων", απάντησε ο Λούζιν για να πει κάτι. Φαινότανε όμως απασχολημένος και σκεφτικός.

"Τα παιδιά; Μίλησες για παιδιά;", φώναξε ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς σαν πολεμόχαρο άλογο που ακούει σάλπιγγα. "Τα παιδιά είναι κοινωνικό ζήτημα υψίστης σημασίας, συμφωνώ, αλλά το πρόβλημα αυτό πρέπει να επιλυθεί κατά διαφορετικό τρόπο, θα μιλήσουμε για τα παιδιά αργότερα. Για την ώρα, ας ασχοληθούμε με τα κέρατα. Ομολογώ πως το κέρατο είναι η αδυναμία μου. Είναι μια έκφραση πολύ άσχημη, έκφραση ουσάρων, πολύ αγαπητή στον Πούσκιν. Το λεξικό του μέλλοντος όμως θα την διαγράψει. Τί είναι λοιπόν τα κέρατα; Ω, τί χονδροειδής πλάνη! Περί τίνων κεράτων πρόκειται; Και γιατί μιλάμε για κέρατα; Στην ελεύθερη ένωση δεν υπάρχει τέτοιο πράγμα. Τα κέρατα είναι φυσική συνέπεια του γάμου. Είναι, να πούμε, το μέσον που επανορθώνει το λάθος του γάμου. Είναι, μια διαμαρτυρία. Απ' αυτή την άποψη δεν έχει τίποτα το ταπεινωτικό... Και αν τότε -υπόθεση εντελώς παράλογη - παντρευόμουν ας αλήθεια, θα ήμουν πολύ ευτυχής ν' αποχτήσω τα τρισκαταραμένα κερατά σας. Θα έλεγα στη γυναίκα μου: "Αγάπη μου, ως τώρα σ' αγαπούσα μόνο, από δω και πέρα όμως, θα σ' εκτιμώ βαθύτατα, γιατί μπόρεσες να υψώσεις φωνή διαμαρτυρίας...". Γελάς; Γελάς γιατί δεν έχεις τη δύναμη να ξεπεράσεις τις προλήψεις. Καταλαβαίνω πολύ καλά, που να με πάρει ο διάβολος, πόσο δυσάρεστο είναι να σε κερατώνει η γυναίκα σου στον νόμιμο γάμο, αλλά αυτό είναι μια αισχρή συνέπεια ενός αισχρού δεσμού που εξευτελίζει και τον άντρα και τη γυναίκα. Όταν όμως τα κέρατα φυτρώνουν φανερά, όπως συμβαίνει στον ελεύθερο γάμο, παύουν να υπάρχουν πια, γίνονται ακατανόητα και δεν ονομάζονται πλέον κέρατα. Αντίθετα, μ' αυτόν τον τρόπο η γυναίκα δείχνει πόσο μας εκτιμάει, γιατί δε στεκόμαστε εμπόδιο στην ευτυχία της και μας θεωρεί πολύ εξελιγμένους αφού δε θυμώνουμε καθόλου για τον καινούργιο άντρα που βρήκε. Ο διάβολος να με πάρει, σκέφτομαι όμως καμμιά φορά πως αν παντρευόμουν (ελεύθερα ή νόμιμα αδιάφορο), θα έφερνα εγώ ο ίδιος στη γυναίκα μου έναν εραστή, εφόσον θ' αργούσε να τον βρεί μόνη της. "Αγάπη μου, θα της έλεγα, σ' αγαπώ βέβαια, αλλά θέλω να μ' εκτιμάς κιόλας, επιμένω σ' αυτό". Δεν έχω, δίκιο;".

Ο Πιότρ Πετρόβιτς γέλασε, όχι όμως με πολύ κέφι. Τον άκουγε αφηρημένα. Ήτανε ολοφάνερο πως τον απασχολούσε κάτι άλλο, πράγμα που το είδε στο τέλος κι ο Λεμπεζιάτικωφ. Ο Πιότρ Πετρόβιτς ήταν μάλιστα ταραγμένος, έτριβε τα χέρια του, βυθιζότανε σε σκέψεις.

Όλα αυτά τα θυμήθηκε αργότερα ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς, ξαναφέροντας τα στο μυαλό του.

Θα ήτανε δύσκολο να πει κανείς πώς ακριβώς σφηνώθηκε στο σαλεμένο μυαλό της Κατερίνας Ιβάνοβνα αυτή η περίεργη ιδέα για το τραπέζι της παρηγοριάς. Γιατί χρειάστηκε να ξοδέψει γι' αυτό δέκα ρούβλια και περισσότερο, απ' τα είκοσι που της είχε δώσει ο Ρασκόλνικωφ για την κηδεία του Μαρμελάντωφ. Ίσως να νόμιζε πως είχε υποχρέωση προς τον πεθαμένο να τιμήσει τη μνήμη του "καθώς πρέπει", για να μάθουν όλοι όσοι έμεναν εκεί μέσα, και ιδιαίτερα η Αμαλία Ιβάνοβνα, πως όχι μόνο κατώτερος τους δεν ήτανε, αλλά πως σίγουρα άξιζε πολύ περισσότερο απ' όλους και πως δεν είχε κανέναν το δικαίωμα να "ζαρώνει τα μούτρα του" φέρνοντας τον στον νου του. Μπορεί όμως να έπαιξε μεγάλο ρόλο εκείνη η "περηφάνια των φτωχών", που σε ορισμένες στιγμές της ζωής τους τους σπρώχνει να ξοδέψουν και την τελευταία τους πεντάρα για να μη φανούν σε τίποτα κατώτεροι από τους άλλους.

Είναι ακόμα πολύ πιθανό να θέλησε η Κατερίνα να αποδείξει σ' όλους τους "βρωμονοικαρέους" σ' αυτήν ακριβώς την περίπτωση που θα 'λέγε κανείς ότι την εγκατέλειψαν οι πάντες, ότι όχι μονάχα "ήξερε τους καλούς τρόπους και μπορούσε να δέχεται", αλλά ότι είχε ανατραφεί για μια αλλιώςτική ζωή, σε "σπίτι αρχοντικό, αριστοκρατικό μάλιστα, σε σπίτι συνταγματάρχη" και πως δεν ήταν καθόλου καμωμένη για να σκουπίζει το πάτωμα και να πλένει τις νύχτες τα εσώρουχα των μικρών. Κάτι τέτοια κύματα εγωισμού και ματαιοδοξίας κατακλύζουν πολλές φορές και τους φτωχότερους ακόμα ανθρώπους, και τους πιο παραγκωνισμένους. Και κάποτε οι υπερβολές αυτές μεταμορφώνονται σε ανάγκες επιτακτικές. Εξ άλλου, η Κατερίνα Ιβάνοβνα δεν ήτανε καθόλου απ' τους ανθρώπους που το βάζουν κάτω. Μπορεί να πληγωνότανε βαθιά σε ορισμένες περιστάσεις, δε θα γονάτιζε όμως ποτέ της ηθικά.

Εκτός απ' αυτό, η Σόνια είχε πολύ δίκιο λέγοντας ότι το μυαλό της μητέρας της είχε αρχίσει να σαλεύει. Βέβαια κανείς δεν ήτανε σε θέση να το πιστοποιήσει αυτό το πράγμα θετικά και αποφασιστικά, αλλά τώρα τελευταία, εδώ κι έναν χρόνο πάνω - κάτω, το έρμιο το μυαλό της τράβηξε τόσα πολλά βάσανα που δεν μπορεί να μην πειράχτηκε λιγάκι. Αλλά και η προχωρημένη φυματίωση προδιαθέτει τον οργανισμό προς τις διανοητικές διαταραχές -όπως μας λένε οι γιατροί. Τα κρασιά, ούτε πολλά ήτανε ούτε και σε διάφορες ποσότητες υπήρχαν. Οι Μαδέρες κι όλα τ' άλλα ήταν υπερβολές. Είχανε μόνον βότκα, ρούμι, κρασί της Λισσαβώνας, όλα της χειρότερης ποιότητας, αλλά σε αρκετή ποσότητα. Όσο για φαγητά, εκτός απ' τα καθιερωμένα κόλλυβα από ρύζι και σταφίδες, υπήρχανε δυο - τρία ακόμα κι ανάμεσα σ' αυτά ήτανε και τηγανίτες- όλα μαγειρεμένα στην κουζίνα της Αμαλίας Ιβάνοβνα. Επί πλέον υπήρχαν και δυο σαμοβάρια για όσους ήθελαν να πιουν τσάι και ποντς μετά το φαγητό. Τα ψώνια τα έκανε η ίδια η Κατερίνα Ιβάνοβνα με τη βοήθεια κάποιου φουκαρά Πολωνού νοϊκάρη, που

μονάχα ένας θεός ήξερε γιατί έμενε στις κυρίας Λιπεβέχσελ. Προσφέρθηκε από την πρώτη κιόλας στιγμή να βοηθήσει την Κατερίνα Ιβάνοβνα κι έτρεχε ασταμάτητα όλη τη χτεσινή ημέρα κι όλο το πρωινό σήμερα, με το κεφάλι του σκυφτό και με τη γλώσσα κρεμασμένη έξω. Θα 'λεγε μάλιστα κανείς ότι φρόντιζε να τον προσέξουν όλοι ότι του είχε βγει' η γλώσσα. Κάθε τόσο έτρεχε με το παραμικρό να ρωτήσει την Κατερίνα Ιβάνοβνα, πετάχτηκε μάλιστα και στην αγορά για να τη βρεί και την αποκαλούσε αδιάκοπα "πάνυ χορούνζινα" (κυρία συνταγματάρχου). Στο τέλος πια άρχισε να της δίνει στα νεύρα, παρ' όλο που στην αρχή έλεγε ότι αν δεν υπήρχε αυτός ο "εξυπηρετικότατος και μεγαλόκαρδος" άνθρωπος, θα πήγαινε χαμένη. Ήτανε μέσα στον χαρακτήρα της κι αυτό, να στολίζει με τα πιο φανταχτερά και τα πιο κολακευτικά επίθετα τον καθένα που θα βρισκότανε στον δρόμο της και να τον παινεύει τόσο πολύ που να τον κάνει πια να ντρέπεται ο άνθρωπος. Τον έκανε ήρωα διαφόρων περιστατικών που ποτέ δεν είχαν γίνει στην πραγματικότητα και που τα πίστευε ειλικρινά η ίδια πρώτα –πρώτα σαν αληθινά. Κι ύστερα, απογοητευότανε ξαφνικά και μπορούσε να σκυλοβρίσει μπροστά σε όλους και να πετάξει έξω με τις κλωτσιές αυτόν τον ίδιο άνθρωπο που μόλις πριν από λίγη ώρα λιβάνιζε και προσκυνούσε. Από φυσικού της η Κατερίνα Ιβάνοβνα ήτανε άνθρωπος εύθυμος, χαρούμενος και μάλλον αισιόδοξος, αλλά ύστερα από τόσες δυστυχίες και αποτυχίες που είχε στη ζωή της, είχε αρχίσει να λαχταράει και μάλιστα να απαιτεί μια ζωή ειρηνική και χαρούμενη για όλους τους ανθρώπους και να μην επιτρέπει σε κανέναν να ζήσει διαφορετικά, σε σημείο πια που με την παραμικρή δυσαρμονία, με την παραμικρή αποτυχία, γινότανε αμέσως έξω φρενών και, μέσα σε μια στιγμή, ενώ πριν από λίγο έτρεφε τις ωραιότερες ελπίδες κι έκανε τα πιο λαμπερά όνειρα, άρχιζε να τα βάζει με τη μοίρα της, να πετάει το καθετί που έπεφτε στα χέρια της, και να χτυπάει το κεφάλι της στον τοίχο.

Και η Αμαλία Ιβάνοβνα επίσης πήρε ξαφνικά μια εντελώς ξεχωριστή σημασία για την Κατερίνα Ιβάνοβνα, μεγάλωσε σημαντικά η εκτίμηση της γι' αυτήν, ίσως μόνον γιατί θα γινότανε το τραπέζι και η Αμαλία Ιβάνοβνα προσφέρθηκε με όλη της την καρδιά να πάρει μέρος στις σχετικές προετοιμασίες:

Ανέλαβε να στρώσει το τραπέζι, να φέρει απ' τα δικά της, πετσέτες, τραπεζομάντηλο, πιατικά κλπ. και να μαγειρέψει τα φαγητά στην κουζίνα της. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα πηγαίνοντας στο νεκροταφείο της ανέθεσε όλες τις εξουσίες, αφήνοντας την να κάνει ό,τι ήθελε.

Πραγματικά, όλα ετοιμάστηκαν όσο καλύτερα γινότανε: Το τραπέζι στρώθηκε αρκετά καθαρά. Πιάτα, πιρούνια, μαχαίρια, ποτήρια, ρακοπότηρα και φλιτζάνια ήτανε, φυσικά, ετερόκλιτα και διαφόρων τύπων, γιατί τα δανείστηκαν από πολλούς νοικάρηδες, βρίσκονταν όμως όλα την ορισμένη ώρα στη θέση τους. Έτσι η Αμαλία Ιβάνοβνα, με τη συναίσθηση ότι είχε εκπληρώσει θαυμάσια την αποστολή της, υποδέχθηκε τους καλεσμένους που γύριζαν απ' το νεκροταφείο με κάποια περηφάνια, καλοστολισμένη με το μαύρο της φόρεμα και με τις πένθιμες κορδέλες που είχε βάλει στο σκουφάκι της. Η περηφάνια αυτή, νόμιμη άλλωστε, δεν άρεσε στην Κατερίνα Ιβάνοβνα, άγνωστο γιατί. "Λες και δε θα τα

καταφέρναμε εμείς να στρώσουμε τραπέζι αν δεν υπήρχε η Αμαλία Ιβάνοβνα!". Επίσης δεν της χτύπησε καλά στο μάτι εκείνο το σκουφάκι με τις καινούργιες κορδέλες: "Σα να το παραπήρε απάνω της η κουτογερμανίδα! Ολόκληρη σπιτονοικοκυρά εγώ, σου λέει, και καταδέχομαι να συντρέχω πάμφτωχους νοικάρηδες μου! Από φιλανθρωπία! Καλέ τί μας λες! Όταν ήμουνα εγώ στο σπίτι του μπαμπά, που ήτανε συνταγματάρχης, κυβερνήτης σχεδόν, στρώναμε τραπέζι για σαράντα καλεσμένους και κάτι Αμαλίες Ιβάνοβνες ή, καλύτερα, Λουντβίγκοβνες, δεν τις αφήναμε να πλησιάσουν ούτε στην κουζίνα".

Όστούσο η Κατερίνα Ιβάνοβνα αποφάσισε να μη δείξει αμέσως τα αισθήματα της, παρ' όλο που από μέσα της λογάριαζε να βάλει, σήμερα κιόλας, την Αμαλία Ιβάνοβνα στη θέση της. Διαφορετικά ένας θεός ξέρει τί θα νόμιζε. Έτσι περιορίστηκε μόνο στο να της δείξει μια ψυχρότητα.

Ένα άλλο δυσάρεστο επεισόδιο μεγάλωσε ακόμα περισσότερο τη δυσαρέσκεια της. Απ' όλους τους νοικάρηδες που ήτανε καλεσμένοι κανέννας δε συνόδεψε την εκφορά, εκτός από τον Πολωνό, που τα κατάφερε να 'ρθεί και στο νεκροταφείο. Αντίθετα, στις παρηγοριές, σα να λέμε στους μεξέδες, πλάκωσαν οι πιο φτωχοί και οι πιο ασήμαντοι από δαύτους, μερικοί μάλιστα φορώντας τα καθημερινά τους -με δυο λόγια όλη η κουρελαρία.

Οι σοβαρότεροι νοικάρηδες, που είχανε μια καλύτερη κοινωνική θέση, απουσίαζαν όλοι τους σα να 'τανε συνεννοημένοι. Έτσι ο Πιότρ Πετρόβιτς Λούζιν, λόγου χάρη, που τον έβλεπαν σαν το σπουδαιότερο πρόσωπο σ' ολόκληρο το σπίτι, δεν ήρθε. Κι όμως, από χτες το βράδυ κιόλας η Κατερίνα Ιβάνοβνα πρόφτασε να το κάνει βούκινο λέγοντας σε όλους, δηλαδή στην Αμαλία Ιβάνοβνα, στην Πολιά, στη Σόνια και στον Πολωνό, πως ο Πιότρ Πετρόβιτς είναι από τους πιο ευγενικούς και μεγαλόψυχους ανθρώπους, με πολύ σπουδαίες γνωριμίες και τεράστια περιουσία, και πως ήτανε παλιός φίλος του πρώτου άντρα της, πως τον είχανε φιλοξενήσει άλλοτε στο σπίτι του πατέρα της και πως της έδωσε τον λόγο του ότι θα τα κανονίσει να της βγάλουν μια πολύ μεγάλη σύνταξη. Με την ευκαιρία θα σημειώσουμε πως όταν η Κατερίνα Ιβάνοβνα παινεύοταν για την περιουσία ή για τις μεγάλες γνωριμίες κάποιου, το 'κανε πάντοτε χωρίς να 'χει το παραμικρό συμφέρον και δίχως κανέναν υπολογισμό, αλλά μόνον παινεύοντας κάποιον και για να δώσει ακόμα μεγαλύτερη αξία σ' αυτόν που παίνευε. Μαζί με τον Πιότρ Πετρόβιτς και, κατά πως φαίνεται, για "ν' ακολουθήσει το παράδειγμα του", απουσίασε και κείνος ο τιποτένιος ο Λεμπεζιάτικωφ. Τί νόμιζε λοιπόν πως είναι και η αφεντιά του; Τον κάλεσε για ψυχικό και γιατί έμενε στο ίδιο δωμάτιο με τον Πιότρ Πετρόβιτς -ήτανε φίλοι, βλέπεις, και δεν μπορούσαμε να μην τον καλέσουμε κι αυτόν. Δεν ήρθε επίσης και κάποια κυρία "του κόσμου", μαζί με την "γεροντοκοριασμένη" θυγατέρα της. Αυτές μ' όλο που δεν είχανε καλά -καλά δεκαπέντε μέρες στο σπίτι της Αμαλίας Ιβάνοβνα άρχισαν κιόλας να κάνουν διάφορες παρατηρήσεις για τη φασαρία και τις φωνές που ακούγονταν απ' το δωμάτιο των Μαρμελάντωφ, ιδίως όταν ο μακαρίτης γύριζε στο σπίτι μεθυσμένος. Τα παράπονα τους έφτασαν στ' αυτιά της Κατερίνας Ιβάνοβνα όταν τσακώθηκε με τη σπιτονοικοκυρά της και τη φοβέριζε

αυτή πως θα τους πετάξει έξω, πετώντας της κατάμουτρα ότι ενοχλούσανε "καθώς πρέπει νοικαρέους που δεν τους έφταναν ούτε στο μικρό νυχάκι τους".

Η Κατερίνα Ιβάνοβνα αποφάσισε να προσκαλέσει εκείνη την κυρία και την κόρη της, που "δεν έφτανε ούτε ως το νυχάκι τους", γιατί κάθε φορά που τύχαινε να τη συναντήσουν γύριζαν αλλού το κεφάλι τους με περιφρόνηση. Θα τους έδειχνε τουλάχιστον πως "εδώ μέσα είμαστε τόσο ευγενείς, ώστε να ξεχνάμε ακόμα και τις προσβολές" και θα μπορούσαν να καταλάβουν ότι η Κατερίνα Ιβάνοβνα δεν ήτανε καθόλου μαθημένη να ζει μέσα σε τέτοια εξαθλίωση. Λογάριαζε να τους το εξηγήσει αυτό το πράγμα στο τραπέζι και να τους μιλήσει για τον μπαμπά της τον κυβερνήτη. Ταυτόχρονα θα έβρισκε τον τρόπο να τους πεί πως δεν υπήρχε λόγος να γυρίζουν αλλού το κεφάλι τους όταν τη βλέπουν και πως δεν υπήρχε μεγαλύτερη βλακεία απ' αυτό. Άφαντος επίσης είχε γίνει κι εκείνος ο χοντρός αντισυνταγματάρχης (στην πραγματικότητα ήτανε μόνον λοχαγός απόστρατος), έμαθαν όμως ότι απ' τα χτες βρισκόταν στα "κακά του χάλια".

Μ' ένα λόγο οι μόνοι που ήρθανε ήτανε ο Πολωνός, ένας καχεκτικός σπυριάρης και άφωνος σαν ψάρι, υπάλληλος, που φορούσε ένα φράκο λιγδιάρικο και βρωμοκοπούσε αποκρουστικά, ένα γεροντάκι, κουφός και στραβός σχεδόν, που είχε κάποτε μια θέση στο ταχυδρομείο και που κάποιος του πλήρωνε το νοίκι του εδώ και πάρα πολλά χρόνια, χωρίς να ξέρει κανείς γιατί. Ήρθε επίσης κι ένας απόστρατος υπολοχαγός της επιμελητείας, που γελούσε δυνατά με τον πιο πρόστυχο τρόπο και δε φορούσε, αν το χωράει το μυαλό σας, ούτε γιλέκο! Κάποιος πάλι πήγε και κάθισε κατ' ευθείαν στο τραπέζι, χωρίς καν να χαιρετήσει την Κατερίνα Ιβάνοβνα, κι ένας άλλος ήρθε φορώντας μια ρόμπα, γιατί δεν είχε άλλα ρούχα. Η απρέπεια όμως αυτουνού ξεπερνούσε τα όρια και η Αμαλία Ιβάνοβνα με τον Πολωνό τα κατάφεραν, ύστερα από πολλές προσπάθειες, να τον διώξουν. Εξ άλλου ο Πολωνός είχε κουβαλήσει μαζί του και δυο συμπατριώτες του που δεν είχανε μείνει ποτέ στις Αμαλίας Ιβάνοβνα, ούτε και τους ήξερε κανείς στο σπίτι.

Όλα αυτά στενοχώρησαν πολύ την Κατερίνα Ιβάνοβνα. "Ωστε γι' αυτό λοιπόν έκανε τόσες ετοιμασίες;". Για να εξοικονομήσουν χώρο, αναγκάστηκαν να μη βάλουν και τα παιδιά στο τραπέζι που μόνον αυτό έπιανε όλο το δωμάτιο σχεδόν. Τους έστρωσαν σε μια γωνιά, πάνω σε μια κασέλα κι έβαλαν τα δυο μικρότερα να καθίσουν σ' έναν πάγκο. Η Πολιά, σα μεγαλύτερο, ανάλαβε να τα προσέχει, να τους δώσει να φάνε και να τους σκουπίζει τη μύτη, όπως γίνεται με τα παιδιά που είναι από "καθώς πρέπει σπίτια".

Η Κατερίνα Ιβάνοβνα αναγκάστηκε μ' ένα λόγο να τους δεχθεί όλους με διπλασιασμένη ακαταδεξία και ψυχρότητα. Σε μερικούς έριξε μια ματιά ιδιαίτερα αυστηρή όταν τους κάλεσε να καθίσουν στο τραπέζι. Πιστεύοντας, άγνωστο για ποιο λόγο, ότι υπεύθυνη για την απουσία των πιο σημαντικών καλεσμένων ήταν η Αμαλία Ιβάνοβνα, κράτησε απέναντι' της μια στάση τόσο προκλητική, που εκείνη το κατάλαβε αμέσως και πειράχτηκε.

Επί τέλους κάθισαν στο τραπέζι. Ο Ρασκόλνικωφ μπήκε μέσα την ίδια σχεδόν στιγμή που γύριζαν οι άλλοι από το νεκροταφείο. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα χάρηκε

πολύ που τον είδε, πρώτα - πρώτα γιατί ήτανε ο μόνος μορφωμένος καλεσμένος της, ένας άνθρωπος που, "καθώς είναι γνωστό, θα γίνει καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Πετροπόλεως ύστερα από δυο χρόνια", και ύστερα γιατί, αμέσως μόλις μπήκε μέσα, της ζήτησε με μεγάλο σεβασμό συγγνώμη που, παρά την επιθυμία του, δε μπόρεσε να παρευρεθεί στην κηδεία.

Η Κατερίνα Ιβάνοβνα δεν τον ένιωσε πια καθόλου. Τον έβαλε να καθίσει στ' αριστερά της (δεξιά καθότανε η Αμαλία Ιβάνοβνα) και παρ' όλο που είχε τον νου της να σερβίρονται κανονικά τα φαγητά κι ανησυχούσε μήπως και δεν έφταναν για όλους, παρά τον φριχτό βήχα που την έπνιγε κάθε τόσο (τις δυο τελευταίες μέρες σα να είχε χειροτερέψει), δεν έπαυε να του μιλάει και να του εμπιστεύεται μουρμουριστά όλα όσα είχε αυτή τη στιγμή στην καρδιάς της και όλη τη δικαιολογημένη αγανάκτηση της για την αποτυχία που σημείωσε το τραπέζι της παρηγοριάς. Η στενοχώρια της όμως πολλές φορές παραχωρούσε τη θέση της σ' ένα χαρούμενο γέλιο εις βάρος των καλεσμένων της και ιδίως της σπιτονοικοκυράς της -ένα γέλιο που δε μπορούσε να τό συγκρατήσει.

"Όλα αυτά τα φταίει αυτή η καρακάξα -ξέρετε ποια λέω, αυτή, αυτή", και του 'δειχνε με νοήματα τη σπιτονοικοκυρά. "Για ιδέστε τη! Καταλαβαίνει πως μιλάμε γι' αυτήν και γούρλωσε τα μάτια, δε μπορεί ν' ακούσει όμως και κοντεύουνε να πεταχτούνε τα μάτια της έξω -η παλιοκουκουβάγια! Χα, χα, χα! Γκουχ, γκουχ, γκουχ! Το προσέξατε; θέλει να πιστέψουν όλοι ότι με προστατεύει και ότι μου κάνει μεγάλη τιμή που βρίσκεται στο τραπέζι. Την παρακάλεσα, σαν καθώς πρέπει γυναίκα που είναι, να καλέσει ανθρώπους καθώς πρέπει, γνωστούς του μακαρίτη, αλλά εκείνη κοιτάτε δω τί μου κουβάλησε! Κακομαθημένους και τιποτένιους. Κοιτάζτε, κοιτάζτε αυτόν εκεί τον άπλυτο μια μύξα πάνω σε δυο πόδια! Αμ εκείνοι οι βρωμο-Πολωνέζοι! Χα, χα, χα! Γκουχ, γκουχ, γκουχ! Δεν τους έχει ξαναιδεί κανένας εδώ μέσα, ούτε και γω ξέρω. Γιατί ήρθανε, μου λέτε σας παρακαλώ; Μου στρογγυλοκάθισαν ο ένας δίπλα στον άλλο. Ε, κύριε!", φώναξε σ' έναν απ' τους δυο Πολωνούς ξαφνικά, "Πήρατε τηγανίτες; Πάρτε κι άλλες. Μπίρα; Πιέστε και μπιρίτσα. Ή μήπως προτιμάτε βότκα; Κοιτάζτε τον! Πετάχτηκε όρθιος και κάνει τεμενάδες! Κοιτάζτε τους, κοιτάζτε τους! Έχουν λυσσάξει φαίνεται στην πείνα. Χαλάλι τους, ας φάνε. Δεν κάνουνε τουλάχιστον φασαρία, μόνο... φοβάμαι είναι αλήθεια για τ' ασημένα κουτάλια της σπιτονοικοκυράς!... Αμαλία Ιβάνοβνα", είπε φωναχτά σχεδόν γυρίζοντας ξαφνικά κατά τη σπιτονοικοκυρά, "σας ειδοποιώ εκ των προτέρων ότι αν τυχόν και σας ξαφρίσουν τίποτα κουτάλια δε θα είμαι εγώ καθόλου υπεύθυνη. Χα, χα, χα!".

Ξεράθηκε στα γέλια πάλι με το αστείο της και γυρίζοντας ξανά κατά τον Ρασκόλνικωφ του έκανε νόημα με το κεφάλι δείχνοντας του τη σπιτονοικοκυρά. "Δεν κατάλαβε, και πάλι δεν κατάλαβε! Έμεινε με το στόμα ανοιχτό, κοιτάζτε τη -σωστή κουκουβάγια σάς λέω, αληθινή κουκουβάγια με καινούργιες κορδελίτσες! Χα, χα, χα!".

Το γέλιο της όμως γύρισε πάλι σ' έναν βήχα ανυπόφορο που κράτησε πέντε ολόκληρα λεπτά. Στο μαντήλι της φάνηκε αίμα κόκκινο και στο μέτωπο της σταγόνες ιδρώτα.

Έδειξε αμίλητα το αίμα στον Ρασκόλνικωφ και με κομμένη ανάσα του είπε ψιθυριστά με πολύ μεγάλη ταραχή, ενώ τα μαγουλά της είχαν γίνει κατακόκκινα: "Της ανέθεσα, βλέπετε, την πιο λεπτή, μπορώ να πω, αποστολή, δηλαδή να καλέσει κείνη την κυρία και την κόρη της, καταλαβαίνετε για ποιες μιλάω τώρα. Έπρεπε να χειριστεί το ζήτημα με πολύ τακτ, με τέχνη, εκείνη όμως τα κατάφερε έτσι ώστε αυτό το βλακόμουτρο η ξένη, η παλιοεπαρχιώτισσα... γιατί, στην ουσία, είναι χήρα κάποιου ταγματάρχη και ήρθε εδώ για να βγάλει μια σύνταξη προσκυνάει τον έναν και τον άλλον, χώρια που, αν και τα 'χει τα πενήντα πέντε, ολοστρόγγυλα, μπογιατίζεται, πουδραρίζεται και φτιασιδώνεται (αυτό πια το ξέρει όλος ο κόσμος)... αυτή λοιπόν, η τιποτένια, όχι μονάχα δεν καταδέχτηκε να 'ρθεί, αλλά ούτε καν φρόντισε να βρει μια δικαιολογία και να ζητήσει συγγνώμη, όπως απαιτεί η στοιχειώδης ευγένεια να κάνει κανείς σ' αυτές τις περιπτώσεις. Δεν μπορώ επίσης να καταλάβω γιατί δεν ήρθε ο Πιότρ Πετρόβιτς. Μα πού είναι η Σόνια; Πού είχε πάει; Α!... Να τη επί τέλους! Μα, πού ήσουνα, Σόνια; Παράξενο! Να μην έρχεσαι στην ώρα σου ακόμα και στην κηδεία του πατέρα σου; Ροντιόν Ρομάνοβιτς, κάντε της λίγο τόπο να καθίσει δίπλα σας. Να η θέση σου, Σόνια, κάθισε, πάρε ό,τι θέλεις. Πάρε λίγη πηχτή, είναι πρώτης τάξεως. Σε λίγο θα σου φέρουνε και τηγανίτες. Έβαλαν φαγητό στα παιδιά; Πολιά, σας έδωσαν απ' όλα; Ωραία. Κάθισε φρόνιμα, Λένια, και συ Κόλια μην κουνάς έτσι τα πόδια σου. Να κάθεσαι όπως πρέπει, σαν παιδάκι καλοαναθρεμμένο. Τι είπες Σόνια;".

Η Σόνια, έσπευσε να της μεταφέρει αμέσως τη συγγνώμη που της ζήτησε ο Πιότρ Πετρόβιτς, φροντίζοντας να μιλάει δυνατά για να την ακούσουν όλοι οι καλεσμένοι, χρησιμοποίησε μάλιστα τις πιο ευγενικές φράσεις που μπορεί κανείς για να εκφράσει τον σεβασμό του, τάχα πως της τα είπε έτσι ο Πιότρ Πετρόβιτς. Πρόσθεσε μάλιστα ότι την παρακάλεσε να της υπογραμμίσει ότι με την πρώτη ευκαιρία που θα του δοθεί, θα 'ρθεί οπωσδήποτε αμέσως να μιλήσουνε ιδιαίτερω για οικονομικά ζητήματα, να συνεννοηθούν για τις περαιτέρω ενέργειες κ.λπ. κ.λπ. Ήξερε πως αυτό το πράγμα θα καθησύχαζε την Κατερίνα Ιβάνοβνα, θα την κολάκευε και, προ παντός, θα ικανοποιούσε τον εγωισμό της. Κάθισε δίπλα στον Ρασκόλνικωφ, αφού τον χαιρέτησε γρήγορα-γρήγορα, ρίχνοντας του μια κλεφτή ματιά γεμάτη περιέργεια. Όλη την άλλη ώρα όμως, απέφευγε να τον κοιτάζει και να μιλάει μαζί του. Φαινόταν μάλιστα αφηρημένη, παρ' όλο που κοίταζε κατάματα την Κατερίνα Ιβάνοβνα προσπαθώντας να προλαβαίνει όλες τις επιθυμίες της. Ούτε εκείνη, ούτε η Κατερίνα Ιβάνοβνα φορούσαν ρούχα πένθους γιατί δεν είχανε. Η Σόνια είχε βάλει ένα καφέ σκούρο φουστάνι και η Κατερίνα Ιβάνοβνα ένα τσίτινο με ρίγες μαύρες –το μοναδικό που είχε. Δέχτηκε με άφατη αγαλλίαση τη συγγνώμη που της ζητούσε ο Πιότρ Πετρόβιτς και αφού άκουσε τη Σόνια με το πιο επίσημο ύφος του κόσμου τη ρώτησε, όχι με λιγότερη επισημότητα, για την υγεία του Πιότρ Πετρόβιτς. Ύστερα, χωρίς να χάσει λεπτό και δυνατά σχεδόν είπε στον Ρασκόλνικωφ ότι πραγματικά θα ήτανε πολύ παράξενο, ένας τόσο σπουδαίος άνθρωπος σαν τον Πιότρ Πετρόβιτς, να 'ρθεί και ν' ανακατευτεί με όλη αυτή "τη σάρα και τη μάρα", όσο μεγάλη αφοσίωση κι αν

έτρεφε για την οικογένεια της και παρά τους φιλικούς δεσμούς που είχε με τον μπαμπά.

"Να γιατί σας είμαι ιδιαίτερα ευγνώμων, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, που καταδεχτήκατε να 'ρθείτε και μάλιστα σε τέτοιο περιβάλλον, πρόσθεσε δυνατά σχεδόν. "Είναι σίγουρη ότι μόνον η στενή φιλία σας με τον δύστυχο μακαρίτη σας παρακίνησε να κρατήσετε τον λόγο σας".

Κατόπιν, περιέφερε ακόμα μια φορά το βλέμμα της περήφανα και ακατάδεχτα σ' όλους τους καλεσμένους, κι άξαφνα, υψώνοντας τη φωνή της, ρώτησε κείνο το κουφό γεροντάκι που καθότανε στην άλλη πλευρά του τραπέζιού:

"Θέλετε κι άλλο ψητό; Σας έδωσαν κρασί;".

Ο γέρος δεν απάντησε και για κάμποση ώρα δεν μπόρεσε να καταλάβει τί τον ρωτούσαν, παρ' όλο που οι διπλανοί του προσπαθούσαν να του το πουν για να γελάσουν. Κοίταζε τριγύρω του με το στόμα ανοιχτό, πράγμα που τους έκανε όλους να βάλουν τα γέλια.

"Ορίστε, το βλακόμουτρο! Για ιδέστε τον! Και γιατί μου τον κουβάλησαν εδώ; Όσο για τον Πιότρ Πετρόβιτς, ήμουνά πάντοτε σίγουρη γι' αυτόν", είπε η Κατερίνα Ιβάνοβνα στον Ρασκόλνικωφ. "Φυσικά", πρόσθεσε αμέσως, γυρίζοντας κατά την Αμαλία Ιβάνοβνα και ρίχνοντας της μια αυστηρή ματιά που την έκανε ξαφνικά να μαζευτεί, "δε μοιάζει καθόλου με κάτι λουλούδες σημαιοστολισμένες που στο σπίτι του μπαμπά δε θα τίς έμπαζαν ούτε στην κουζίνα και που βέβαια ο μακαρίτης ο άντρας μου θα τους έκανε μεγάλη τιμή αν τίς δεχότανε κι αυτό το 'κάνε μόνο και μόνο γιατί η καλοσύνη της ψυχής του ήτανε ανεξάντλητη".

"Ναι, τα 'τσουζε, αχ! Πόσο του άρεσε να τα κοπανάει!", φώναξε ξαφνικά ο πρώην αξιωματικός της επιμελητείας, ενώ κατέβαζε το δωδέκατο ποτήρι βότκα.

"Ο μακαρίτης την είχε πραγματικά αυτή την αδυναμία και το ξέρει όλος ο κόσμος", απάντησε η Κατερίνα Ιβάνοβνα αμέσως. "Ήτανε όμως άνθρωπος καλός και ευγενικός και σεβότανε την οικογένεια του. Το μοναδικό του ελάττωμα ήτανε ότι απ' την πολλή του καλοσύνη έκανε παρέα ένα σωρό παλιανθρώπους κι ένας θεός μονάχα ξέρει με ποιους πήγαινε και τα 'πίνε. Φανταστείτε, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, ότι βρέθηκε στην τσέπη του ένα κοκοράκι. Ήτανε τύφλα στο μεθύσι, αλλά τα παιδιά δεν τα ξεχνούσε".

"Κο-κο-ρά-κι; Είπατε ένα κοκοράκι;" φώναξε αυτός της επιμελητείας.

Η Κατερίνα Ιβάνοβνα δεν καταδέχτηκε να του απαντήσει. Βυθίστηκε για λίγο στις σκέψεις της και αναστέναξε βαθιά. "Θα πιστεύετε και σεις, όπως όλοι οι άλλοι, πως ήμουνά πολύ σκληρή μαζί του", συνέχισε γυρίζοντας κατά τον Ρασκόλνικωφ. "Λάθος! Μ' εκτιμούσε, μ' εκτιμούσε βαθιά. Είχε τόσο καλή ψυχή! Πόσο τον λυπόμουνά μερικές φορές! Τύχαινε να κάθεται σε μια άκρη και να με κοιτάζει από κει, να με κοιτάζει. Ράγιζε τότε η καρδιά μου να τον βλέπω, ήθελα να του 'λεγα μια τρυφερή κουβέντα αλλά έλεγα από μέσα μου:

"Αν δείξεις πως συγκινήθηκες, θα πάει να ξαναμεθύσει". Μόνο με την αυστηρότητα μπορούσα να τον συγκρατήσω λίγο".

"Ναι, τον τραβάγατε όμως κι από τα τσουλούφια. Έγινε κάμποσες φορές αυτό", είπε ο πρώην αξιωματικός, κοπανώντας άλλο ένα ποτήρι.

"Μερικούς ηλίθιους πρέπει όχι μονάχα να τους δέρνεις αλλά και να τους πετάς έξω με το σκουπόξυλο. Και δε μιλάω αυτή τη στιγμή για τον μακαρίτη", απάντησε η Κατερίνα Ιβάνοβνα απότομα.

Οι δυο κόκκινες κηλίδες στα μαγουλά της ζώηρευαν όλο και περισσότερο, το στήθος της ανεβοκατέβαινε γρήγορα. Ακόμα λίγο και ήτανε έτοιμη να κάνει καμμιά σκηνή. Πολλοί γελούσαν κι έβλεπες πως κάτι τέτοιο θα τους ευχαριστούσε. Άρχισαν να κουρντίζουν τον απόστρατο και να του σιγοπιθυρίζουν κάτι στ' αυτό. Ήτανε φανερό πως έριχναν λάδι στη φωτιά.

"Πώς; Με... με... συγ-χω-ρεί-τε... Μπο... μπορώ να σας ρωτήσω για ποιόν μιλάτε;", άρχισε να λέει ο απόστρατος, "δηλαδή... πάνω σε τί... είπατε τώρα δα πως... Εξ άλλου, δεν είναι ανάγκη! Δεν έχει σημασία! Μια χήρα! Μια δυστυχισμένη χήρα! Τη συγχωρώ... Δεν πειράζει!". Και άδειασε πάλι το ποτήρι του.

Ο Ρασκόλνικωφ άκουγε αμίλητα και με κάποια αηδία. Έκανε πως τρώει, έτσι από ευγένεια, αλλά μόλις που άγγιζε τα φαγητά που στοίβαζε αδιάκοπα στο πιάτο του η Κατερίνα Ιβάνοβνα. Φοβότανε μην την προσβάλει. Τα μάτια του έμεναν καρφωμένα στη Σόνια που γινότανε όλο και πιο ανήσυχη. Προ-αισθανότανε κι αυτή πως το τραπέζι δε θα τέλειωνε καλά και παρακολουθούσε με φόβο την οργή της Κατερίνας Ιβάνοβνα που όσο πήγαινε και μεγάλωνε.

Ανάμεσα στ' άλλα ήξερε πως ο κυριότερος λόγος που αρνήθηκαν με τόση περιφρόνηση εκείνες οι ξένες την πρόσκληση ήτανε αυτή η ίδια η Σόνια. Άκουσε μάλιστα από την Αμαλία Ιβάνοβνα πως η μητέρα της κοπέλας θεώρησε προσβλητική αυτή την πρόσκληση και είπε: "Πώς θα μπορούσα εγώ να αφήσω το κορίτσι μου να καθίσει δίπλα σε μια τέτοια;".

Η Σόνια καταλάβαινε ότι η Κατερίνα Ιβάνοβνα θα το 'χε μάθει οπωσδήποτε και ήξερε ότι πιο πολύ της στοίχιζε όταν έθιγαν αυτή, τη Σόνια, παρά όταν μιλούσανε προσβλητικά για την ίδια, για τα παιδιά ή και για τον μπαμπά της. Με δυο λόγια, το 'χε για προσβολή θανάσιμη και το 'ξερέ πολύ καλά η Σόνια, ότι δε θα ησύχαζε, αν δεν "αποδείξει σ' αυτές τις δυο λουλούδες ότι..." κ.λπ., κ.λπ. Τότε κάποιος, σα να το 'κανε επίτηδες, έστειλε στη Σόνια απ' την άλλη άκρη του τραπεζιού ένα πιάτο όπου είχε φτιάξει από ψίχα ψωμιού δυο καρδιές τρυπημένες με βέλος. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα αναποκοκκίνισε και φώναξε αμέσως ότι αυτός που το 'κανε ήτανε ένα "μεθυσμένο γαϊδούρι".

Η Αμαλία Ιβάνοβνα, προαισθανόταν κι αυτή ότι θα γινότανε κάτι κακό και, ταυτόχρονα, ήτανε πληγωμένη ως τα τρίσβαθα της ψυχής της με την περιφρονητική στάση της Κατερίνας Ιβάνοβνα. θέλοντας λοιπόν να διασκεδάσει την δυσάρεστη ατμόσφαιρα που είχε δημιουργηθεί και να εξυψώσει τον εαυτό της στα μάτια του κόσμου, άρχισε ξαφνικά και στα καλά καθούμενα να λέει μια ιστορία για κάποιο γνωστό της φαρμακοποιό, τον Κάρλ, που "ταξίντευε ένα νύχτα και ο αμαξιάς ήτελε να το σκοτώσει, και ο Καρλ παρακαλούσε πολύ πολύ να μη σκοτώσει και έκλαιγε και σταύρωνε χέρια και μεγάλο τρόμο είχε πάρει κι από το πολύ το φόβο του, έσπασε το καρντιά του".

Η Κατερίνα Ιβάνοβνα, έσπευσε να παρατηρήσει, χαμογελώντας όμως, ότι καλά θα έκανε η Αμαλία Ιβάνοβνα να μην τα λέει τ' ανέκδοτα της ρωσικά. Εκείνη θίχτηκε περισσότερο και απάντησε πως ο Vater aus Berlin (ο πατέρας της από το Βερολίνο) ήτανε "πολύ - πολύ σπουνταίο άνθρωπο και είχε πάντοτε τα χέρια στο τσέπες...".

Τότε πια η Κατερίνα Ιβάνοβνα δεν κρατήθηκε άλλο κι έμπηξε κάτι χάχα-να, που έκαναν την Αμαλία να χάσει την υπομονή της και να είναι έτοιμη να ξεσπάσει κι αυτή.

"Άκου τώρα, η κουκουβάγια!", είπε η Κατερίνα Ιβάνοβνα στον Ρασκόλνικωφ ψιθυριστά και σε κατάσταση ευθυμίας σχεδόν, "ήθελε να μας πεί πως περπατούσε με τα χέρια στις τσέπες και πάρα λίγο να βγεί το νόημα ότι έχωνε τα χέρια στις τσέπες των άλλων! Γκουχ, γκουχ, γκουχ! Το 'χετε προσέξει, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, ότι όλοι αυτοί οι ξένοι που μένουν στην Πετρούπολη και προ πάντων οι Γερμανοί που μας έρχονται απ' όλες τις γωνιές της γης, είναι πιο κουτοί από μας. Όχι, πείτε μου και σείς, επιτρέπεται να κάθεται και να μας λέει ότι "ο Καρλ το φαρμακοποιός, από το πολύ το φόβο το καρντιά του έσπασε;". Κι έπειτα σκεφθείτε τί ζωάκι ήταν αφού, αντί να δέσει χειροπόδαρα τον αμαξά σταύρωσε τα χέρια του και άρχισε να κλαψουρίζει... Α, την πα-λιοκουκουβάγια! Φαντάζεται πως είναι πολύ συγκινητική η ιστορία που μας είπε και δεν το υποψιάζεται καθόλου πόσο κουτή είναι. Να, εκείνος εκεί ο μπεκρούλιακας της επιμελητείας είναι κατά τη γνώμη μου πολύ πιο έξυπνος από δαύτη. Βλέπεις αμέσως πως έχεις να κάνεις μ' έναν κρασοπατέρα που άφησε και το τελευταίο κουκούτσι του μυαλού του στον πάτο του ποτηριού, ενώ οι άλλοι μου έχουν πάρει το σοβαρό τους... Κοιτάξτε τη, κοιτάξτε τη πώς γουρλώνει τα μάτια! θυμώνει τώρα, θυμώνει! Χα, χα, χα, γκουχ, γκουχ, γκουχ!".

Αφού ξέσκασε μ' αυτόν τον τρόπο, πέρασε αμέσως σε διάφορες λεπτομέρειες και ξαφνικά είπε ότι με το εφ' άπαξ που θα έπαιρνε, θα 'νοιγε στη γενέτειρα της το οικοτροφείο για τα κορίτσια ευγενών. Ως τη στιγμή εκείνη, δεν είχε πει τίποτα σχετικά μ' αυτό στον Ρασκόλνικωφ. Άρχισε λοιπόν αμέσως να του περιγράφει την καινούργια ζωή που θα έκανε τότε. Κι απότομα, άγνωστο πώς, βρέθηκε στα χέρια της το ίδιο εκείνο "δίπλωμα", για το οποίο του είχε μιλήσει ο μακαρίτης τότε που πρωτογνωριστήκανε στην ταβέρνα και του είπε ότι η γυναίκα του Κατερίνα Ιβάνοβνα, τελειώνοντας το σχολείο, είχε χορέψει το χορό με το σάλι "μπροστά στον κυβερνήτη και άλλα σπουδαία πρόσωπα της επαρχίας". Το χαρτί αυτό θα χρησίμευε τώρα στην Κατερίνα Ιβάνοβνα σαν πιστοποιητικό ότι είχε το δικαίωμα να ιδρύσει οικοτροφείο. Κυρίως όμως το 'βγάλε για να κλείσει μια για πάντα το στόμα εκείνων των "σουρλουλούδων", σε περίπτωση που θ' αποδέχονταν την πρόσκληση, και να τους αποδείξει φως φανάρι ότι ήτανε από σπίτι αρχοντικό "από αριστοκρατικό μπορούμε να πούμε" και συνεπώς ήτανε πολύ καλύτερη από μερικές τυχοδιώκτισσες που όσο πάνε και πληθαίνουν τώρα τελευταία. Το δίπλωμα πέρασε από χέρι σε χέρι απ' όλους τους καλεσμένους που είχανε μεθύσει. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα δεν έφερε καμμιά αντίρρηση, γιατί το

χαρτί εκείνο έγραφε en toutes lettres¹² ότι πραγματικά ήτανε κόρη παρασημοφορημένου αυλικού συμβούλου που είχε βαθμό παραπλήσιο με τον βαθμό του συνταγματάρχη. Αμέσως ύστερα η Κατερίνα Ιβάνοβνα, ακολουθώντας την έμμονη ιδέα της, άρχισε να μιλάει με λεπτομέρειες για την τόσο ήσυχη και όμορφη ζωή που θα περνούσε στην Τ... θα καλούσε καθηγητές του Γυμνασίου να κάνουν μαθήματα στο ίδρυμα της. Υπήρχε εκεί πέρα ένας αξιοσέβαστος γέρος, ο κ. Μαγκό, που της έμαθε τότε τα γαλλικά και που τελείωνε τις μέρες του στην Τ... Φυσικά θα συμφωνούσε μαζί της σχετικά με την τιμή. Τέλος, μίλησε και για τη Σόνια που θα την έπαιρνε κι αυτή στην Τ... "και θα ήτανε ένας πολύτιμος βοηθός της". Σ' αυτά τα λόγια, κάποιος άφησε ένα πνιγμένο γέλιο στην άλλη άκρη του τραπέζιού. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα, κάνοντας πως δεν άκουσε αυτό το γέλιο, ύψωσε τη φωνή της για ν' απαριθμήσει αμέσως τ' αναμφισβήτητα προσόντα της Σοφίας Σεμιόνοβνα, προσθέτοντας ότι ήτανε άξια να γίνει συνεταίρος της, γιατί "είναι πολύ γλυκιά, υπομονετική και αφοσιωμένη, γιατί έχει τα καλύτερα αισθήματα και σπουδαία μόρφωση". Κι αμέσως χτύπησε χαϊδευτικά τη Σόνια στα μάγουλα κι ύστερα τη φίλησε δυο φορές, απανωτά με θέρμη. Η Σόνια έγινε κατακόκκινη και τότε η Κατερίνα Ιβάνοβνα ξέσπασε ξαφνικά σε κλάματα λέγοντας πως ήτανε κι αυτή "μια δυστυχισμένη ανόητη, με νεύρα σπασμένα", ότι συγκινήθηκε πολύ και ότι καιρός, πια είναι να τελειώσει αυτή η ιστορία, αφού τέλειωσαν τα φαγητά -μπορούσαν να σερβίρουν το τσάι.

Εκείνη τη στιγμή η Αμαλία Ιβάνοβνα, που φαινόταν εξουθενωμένη γιατί δεν έπαιρνε καθόλου μέρος στην κουβέντα και γιατί κανένας δεν την άκουγε, έκανε μια τελευταία απόπειρα και, με την καρδιά πληγωμένη κρυφά, πήρε το θάρρος να κάνει μια πολύ σωστή και βαθυστόχαστη παρατήρηση σχετικά με το γεγονός ότι στο οικοτροφείο που θ' άνοιγε, έπρεπε να προσεχτεί ιδιαίτερα η καθαριότητα στα εσώρουχα των δεσποινίδων και χρειαζότανε οπωσδήποτε μια σοβαρή κυρία για να τα κοιτάζει καλά Έπειτα, δεν έπρεπε, λέει, να διαβάζουν κρυφά τα κορίτσια ρομάντζα τη νύχτα. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα, αναστατωμένη και πολύ κουρασμένη, είχε πήξει πια κι έσπευσε αμέσως να της "βουλώσει το στόμα", λέγοντας της πως έλεγε βλακείες, γιατί η φροντίδα για τα εσώρουχα ήταν δουλειά της διαχειρίσεως και όχι της διευθύντριας. Όσο για τα ρομάντζα, αυτό πια ήτανε καθαρή προστυχιά και την παρακαλεί πολύ να πάψει. Η Αμαλία Ιβάνοβνα, έγινε κατακόκκινη απ' τον θυμό της λέγοντας πως το είπε αυτό για το καλό της, πως "εγώ τέλει το καλός της", κι ας είναι τόσος καιρός που δεν της έχουν πληρώσει το Geld (νοίκι) για το διαμέρισμα.

Η Κατερίνα Ιβάνοβνα, την έβαλε στη θέση της λέγοντας πως είναι ψέμα ότι θέλει το καλό τους, γιατί ακόμα και χτες, την ώρα που ο μακαρίτης ήτανε ξαπλωμένος πάνω στο τραπέζι, είχε έρθει να τη βασανίσει γυρεύοντας της το νοίκι.

Πάνω σ' αυτό η Αμαλία Ιβάνοβνα παρατήρησε ολότελα ασυνάρτητα, ότι προσκάλεσε και κείνες τις κυρίες, αλλά δεν ήρθανε, γιατί είναι πολύ καθώς

¹² Ολογράφως.

πρέπει και δεν μπορούσαν να πάνε στο σπίτι μιας γυναίκας που δεν είναι "καθώς πρέπει".

Η Κατερίνα Ιβάνοβνα της απάντησε αμέσως, ότι σαν τιποτένια που είναι, δεν μπορούσε να κρίνει τί θα πει να είναι κανείς "καθώς πρέπει". Η Αμαλία Ιβάνοβνα έγινε έξω φρενών και δήλωσε ότι ο πατέρας της ήτανε άνθρωπος πολύ – πολύ σπουδαίος και "περπατούσε πάντοτε με τα χέρια στις τσέπες κάνοντας πουφ, πουφ". Και για να δώσει μια πιο σωστή εικόνα του πατέρα της, έχωσε τα χέρια της στις τσέπες, φούσκωσε τα μαγουλά της κι άρχισε να βγάζει απ' το στόμα της κάτι ακαθόριστους ήχους, κάτι που έμοιαζε με πουφ, πουφ! Όλοι οι νοι-κάρηδες ξέσπασαν σε γέλια και κούρντιζαν την Αμαλία Ιβάνοβνα με την ελπίδα να τīs ιδούν ν' αρπάζονται απ' τα μαλλιά

Η Κατερίνα Ιβάνοβνα δεν μπορούσε να σηκώσει τέτοιο πράγμα. Της πέταξε λοιπόν το καρφί, λέγοντας δυνατά για να τ' ακούσουν όλοι ότι μπορεί να μην είχε καθόλου πατέρα αλλά να ήτανε καμμιά Φινλανδέζα μπεκρού που κάπου θα έκανε τη μαγείρισσα. Η Αμαλία Ιβάνοβνα έγινε κατακόκκινη, φώναζε τσιρίζοντας ότι εκείνη μπορεί να μην είχε πατέρα, αυτή όμως και ήτανε "άους Μπερλίν", και φορούσε πάντοτε "μακρύς βελάντος", κι έκανε διαρκώς "πουφ- πουφ".

Η Κατερίνα Ιβάνοβνα παρατήρησε περιφρονητικά ότι η δικιά της καταγωγή είναι γνωστή σε όλους και ότι το 'γράφε με τυπωμένα γράμματα κι εκείνο εκεί το δίπλωμα ότι είναι κόρη συνταγματάρχη. Όσο για τον πατέρα της Αμαλίας Ιβάνοβνα (αν υποθέσουμε ότι είχε πατέρα ποτέ της) θα πρέπει σίγουρα να ήτανε κάνας Φινλανδός από την Πετρούπολη, γαλατάς ασφαλώς. Κατά πάσαν πιθανότητα όμως δεν είχε καθόλου πατέρα, δεδομένου ότι και τώρα ακόμα, δεν ήξερε κανείς αν το πατρώνυμο της είναι Ιβάνοβνα ή Λουντβίγκοβνα. Πάνω σ' αυτό η Αμαλία Ιβάνοβνα, έξω φρενών απ' το θυμό, έδωσε μια γροθιά στο τραπέζι και φώναξε ότι τ' όνομα της ήτανε Αμαλία Ιβάνοβνα και όχι Λουντβίγκοβνα, ότι τον πατέρα της τον έλεγαν Γιόχαν και ήτανε δήμαρχος, ενώ ο πατέρας της Κατερίνας Ιβάνοβνα δεν υπήρξε ποτέ δήμαρχος.

Τότε η Κατερίνα Ιβάνοβνα σηκώθηκε επάνω και με φωνή αυστηρή αλλά που φαινόταν ήρεμη (παρ' όλο που ήτανε κατακίτρινη και ανεβοκατέβαινε το στήθος της) της είπε ότι αν ξανατολμήσει να βάλει στο ίδιο επίπεδο τον βρω-μοπατέρα της με τον δικό της τον μπαμπά, "θα της αρπάξει το σκουφί και θα το τσαλαπατήσει". Μόλις τ' άκουσε αυτό η Αμαλία Ιβάνοβνα άρχισε να τρέχει μέσα στο δωμάτιο φωνάζοντας με όλη τη δύναμη της πως ήτανε ιδιοκτήτρια και πως ήθελε να "της αδειάσει αμέσως τη γωνιά". Ύστερα όρμησε στο τραπέζι κι άρχισε να σηκώνει τ' ασημένια της κουτάλια.

Έγινε τότε μεγάλη φασαρία και τα παιδιά έμπηξαν τα κλάματα. Η Σόνια ήταν έτοιμη να πεταχτεί για να συγκρατήσει την Κατερίνα Ιβάνοβνα, επειδή όμως η Αμαλία Ιβάνοβνα κάτι είπε για τις "δηλωμένες", η Κατερίνα Ιβάνοβνα έσπρωξε πέρα τη Σόνια και ρίχτηκε αμέσως πάνω στη σπιτονοικοκυρά για να πραγματοποιήσει την απειλή της σχετικά με το σκουφί.

Εκείνη τη στιγμή η πόρτα άνοιξε και παρουσιάστηκε ξαφνικά στο κατώφλι ο Πιότρ Πετρόβιτς Λούζιν. Στάθηκε μια στιγμή και κοίταξε όλους τους

καλεσμένους αυστηρά και ερωτηματικά. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα έτρεξε προς το μέρος του.

3

"Πιόρ Πετρόβιτς", φώναξε δυνατά, "βοηθήστε μας εσείς, τουλάχιστον. Πείτε σ' αυτό το βλακόμουτρο, πως δεν έχει το δικαίωμα να μιλάει έτσι σε μια κυρία από καλό σπίτι που ατύχησε και πως γι' αυτό το πράγμα υπάρχουνε και δικαστήρια, θα τα πω στον ίδιο τον Γενικό Διοικητή... Και θα 'χει να κάνει μαζί του... Για να δείξετε ότι θυμόσαστε τη φιλοξενία του μπαμπά μου, προστατέψτε τα ορφανά!".

"Με συγχωρείτε, κυρία... με συγχωρείτε", είπε ο Πιότρ Πετρόβιτς κάνοντας την πέρα, "ξέρετε πολύ καλά πως δεν είχα ποτέ μου την τιμή να γνωρίσω τον πατέρα σας... Με συγχωρείτε (κάποιος γέλασε δυνατά). Όσο για τους ατέλειωτους καυγάδες σας με την Αμαλία Ιβάνοβνα δεν έχω καμιά όρεξη ν' ανακατευτώ σ' αυτούς... Έρχομαι εδώ για μια υπόθεση προσωπική..και θέλω να μιλήσω αμέσως με την προγονή σας Σοφία Ιβάνοβνα. Καταλάβετε; Συγγνώμην τώρα να περάσω...".

Και αφήνοντας την Κατερίνα Ιβάνοβνα, προχώρησε προς την άλλη άκρη της κάμαρας, όπου βρισκότανε η Σόνια.

Η Κατερίνα Ιβάνοβνα έμεινε εκεί σα να μαρμάρωσε. Δεν μπορούσε να καταλάβει πώς ήτανε δυνατόν να το αρνιέται ο Πιότρ Πετρόβιτς ότι τον φιλοξένησε ο μπαμπάς της.

Από την στιγμή που της κόλλησε στο μυαλό πως έγινε αυτή η φιλοξενία, το πίστευε και η ίδια ακλόνητα. Απόρησε επίσης πάρα πολύ με τον ξερό και απειλητικό μάλιστα τόνο που είχε η φωνή του Λούζιν. Εκτός απ' αυτό, ο πολυάσχολος τούτος κύριος ερχότανε σε αντίθεση με όλο το σνάφι που είχε μαζευτεί εδώ μέσα κι έβλεπε ξεκάθαρα ότι είχε έρθει για κάποια σοβαρή δουλειά εδώ μέσα και συνεπώς μπορεί από στιγμή σε στιγμή να γινότανε κάτι.

Ο Ρασκόλνικωφ, που βρισκόταν κοντά στη Σόνια, παραμέρισε για να τον αφήσει να περάσει. Ο Λούζιν δε φάνηκε να τον πρόσεξε. Σε λίγο παρουσιάστηκε στο κατώφλι και ο Λεμπεζιάτνικωφ. Δεν μπήκε μέσα. Στάθηκε και κείνος κι άκουγε πολλή ώρα με περιέργεια, με κατάπληξη σχεδόν, και φαινότανε σα να μην καταλάβαινε τι συμβαίνει.

"Με συγχωρείτε, σας ενοχλώ βέβαια, αλλά πρόκειται για κάτι πολύ σοβαρό", είπε ο Πιότρ Πετρόβιτς κατά τρόπο γενικό και χωρίς ν' απευθύνεται σε κανέναν. "Αμαλία Ιβάνοβνα", πρόσθεσε πολύ σοβαρά, "σας παρακαλώ, σα σπιτονοικοκυρά που είσαστε, να προσέξετε τη συζήτηση που θα κάνω με τη Σοφία Ιβάνοβνα... Σοφία Ιβάνοβνα", συνέχισε γυρίζοντας κατά την Σόνια που ήτανε κατάπληκτη και κατατρομαγμένη, "πριν από λίγο, αμέσως μόλις φύγατε απ' το δωμάτιο του φίλου μου, ένα χαρτονόμισμα των εκατό ρουβλίων δικό μου, που

ήτανε πάνω στο τραπέζι, εξαφανίστηκε. Αν, κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο, ξέρετε και μου πείτε πού είναι τώρα αυτό το χαρτονόμισμα, σας δίνω τον λόγο μου μπροστά σε όλους αυτούς τους μάρτυρες, ότι η υπόθεση θα μείνει ως εδώ. Διαφορετικά θ' αναγκαστώ να πάρω πολύ αυστηρά μέτρα και τότε θα μετανιώσετε".

Απόλυτη σιγή απλώθηκε στην κάμαρα. Ακόμα και τα παιδιά που έκλαιγαν σώπασαν. Η Σόνια στεκότανε όρθια και τον κοίταζε ακόμα δίχως να μπορεί ν' απαντήσει.

Φαινότανε σα να μην καταλαβαίνει. Πέρασαν έτσι μερικές στιγμές.

"Λοιπόν; Τί λέτε;", ρώτησε ο Πιότρ Πετρόβιτς κοιτάζοντας την επίμονα.

"Δεν ξέρω... δεν ξέρω τίποτα...", ψιθύρισε τέλος η Σόνια.

"Δεν ξέρετε τίποτα;", απάντησε ο Λούζιν σωπαίνοντας μερικά δευτερόλεπτα.

"Για σκεφτείτε το καλά, δεσποινίς", άρχισε να λέει αυστηρά, "για θυμηθείτε, σας δίνω τον καιρό να το σκεφτείτε. Είμαι απολύτως βέβαιος, βλέπετε. Αν δεν ήμουν, επειδή συμβαίνει να διαθέτω μεγάλη πείρα, δε θα διακινδύνευα βέβαια να διατυπώνω άμεσα εναντίον σας μια τέτοια κατηγορία μπροστά σε κόσμο μάλιστα γιατί αυτό δημιουργεί ευθύνες, αν η κατηγορία είναι ψευδής. Το γνωρίζω αυτό. Σήμερα το πρωί, εξαργύρωσα μερικές ομολογίες συνολικής ονομαστικής αξίας τριών χιλιάδων ρουβλίων για διάφορες προσωπικές μου ανάγκες. Ο λογαριασμός ήτανε γραμμένος στο σημειωματάριο μου. Γυρίζοντας στο δωμάτιο -μάρτυς μου ο Αντρέι Λεμπεζιάντικωφ άρχισα να ξαναμετρώ τα λεφτά μου και αφού μέτρησα δυο χιλιάδες ρούβλια, τα έβαλα σφιχτά σ' ένα πορτοφόλι, στην αριστερή τσέπη της ρεντικότας μου. Έμεναν πάνω στο τραπέζι περί τα πεντακόσια ρούβλια σε χαρτονομίσματα, ανάμεσα στα οποία υπήρχαν και τρία των εκατό ρουβλίων το καθένα. Εκείνη ακριβώς τη στιγμή μπήκατε μέσα (ύστερα, από δική μου πρόσκληση) και όση ώρα μείνατε στο δωμάτιο μου, φαινόσασταν εξαιρετικά ταραγμένη. Τρεις φορές μάλιστα κατά τη διάρκεια της κουβέντας μας, σηκωθήκατε και θέλατε, για κάποιο λόγο, να φύγετε, παρ' όλο που η συζήτηση δεν είχε τελειώσει ακόμα. Αυτό μπορεί να το βεβαιώσει και ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς. Ελπίζω ότι δεν θ' αρνηθείτε, δεσποινίς, ότι σας κάλεσα δια του Αντρέι Σεμιόνοβιτς μόνο και μόνο για να συζητήσω μαζί σας τη δύσκολη θέση της Κατερίνας Ιβάνοβνα, στο τραπέζι της οποίας δεν ηδυνήθην να παρευρεθώ, και καταλήξαμε ότι καλόν θα ήτο να διοργανώσωμεν κάτι σαν έρανον ή λοταρίαν ή κάτι παρόμοιον. Μ' ευχαριστήσατε τότε και μάλιστα δακρύσατε (τα διηγούμαι όπως βλέπετε με την σειράν πρώτον δια να σας τα υπενθυμίσω και δεύτερον δια να σας αποδείξω ότι συνεκράτησα στη μνήμη μου και την τελευταία λεπτομέρεια). Ύστερα πήρα απ' το τραπέζι ένα χαρτονόμισμα των δέκα ρουβλίων και σας το έδωσα σαν πρώτη βοήθεια και σαν απόδειξη του ενδιαφέροντος μου για την οικογένεια σας. Όλα αυτά τα είδε και ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς. Ύστερα σας συνόδευσα ως την πόρτα, ενώ εσείς εξακολουθούσατε να έχετε την ίδια ταραχή, όπως και προηγουμένως. Όταν έμεινα μόνος με τον Αντρέι Σεμιόνοβιτς, κουβέντιασα μαζί του περί τα πέντε λεπτά. Έφυγε ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς και ξαναγύρισα κοντά στο τραπέζι με το σκοπό να βάλω κατά μέρος

τα υπόλοιπα λεφτά μου, όπως είχα αποφασίσει πριν, αφού πρώτα τα μετρήσω. Με μεγάλη μου κατάπληξη όμως, είδα πως έλειπε απ' το ποσόν ένα χαρτονόμισμα των εκατό ρουβλίων. Και τώρα, κρίνετε μόνη σας: Να υποπτευθώ τον Αντρέι Σεμιόνοβιτς δεν μπορώ - θα κοκκίνιζα και μόνο να μου πέρναγε απ' το μυαλό αυτή η σκέψη. Εξ άλλου, δεν ήτανε δυνατόν να έχω κάνει λάθος στους λογαριασμούς μου, αφού ένα λεπτό προτού να 'ρθείτε εσείς είχα μετρήσει τα χαρτονομίσματα και ήτανε σωστά. Και σείς η ίδια θα συμφωνήσετε:

Ξαναφέροντας στο μυαλό μου την ταραχή σας, τη βιασύνη που δείχνατε να φύγετε και το γεγονός ότι είχατε ακουμπήσει για μερικές στιγμές τα χέρια σας πάνω στο τραπέζι, λαμβάνοντας δε υπ' όψη μας και την κοινωνική σας θέση, καθώς και τις σχετικές προς αυτήν συνήθειες, είμαι μετά φρίκης και άθελα μου αναγκασμένος, ούτως ειπείν, να σχηματίσω μια υπόνοια σκληρή βεβαίως, αλλά δικαιολογημένη. Προσθέτω κι επαναλαμβάνω ότι παρά την προφανή βεβαιότητα μου, καταλαβαίνω ότι η σημερινή κατηγορία μου δεν είναι εντελώς ακίνδυνη. Όπως βλέπετε όμως, δεν δίστασα ούτε λεπτό, επαναστάτησα –και να σας πω αμέσως γιατί: Αποκλειστικώς και μόνον λόγω της μαύρης αχαριστίας σας, δεσποινίς! Να σας καλώ στο δωμάτιο μου προς το συμφέρον της δυστυχισμένης μητριάς σας, να σας προσφέρω γι' αυτήν τον οβολόν μου, δέκα ρούβλια, και σεις, την ίδια στιγμή, να με πληρώνετε μ' αυτόν τον τρόπο! Όχι, δεν είναι καλό αυτό. Ένα μάθημα είναι απαραίτητο. Σκεφτείτε! Σας ικετεύω σαν τον καλύτερο φίλο σας (γιατί δεν είναι δυνατόν να 'χετε αυτή τη στιγμή καλύτερο φίλο από μένα): Συνέλθετε, γιατί διαφορετικά θα φανώ ανένδοτος. Λοιπόν! Τ' ομολογείτε;"

"Δε σας πήρα τίποτα!", μουρμούρισε η Σόνια τρομαγμένα. "Μου δώσατε δέκα ρούβλια. Να, ξαναπάρτε τα".

Τράβηξε ένα μαντήλι από την τσέπη της, βρήκε τον κόμπο που είχε δέσει, τον έλυσε, έβγαλε το χαρτονόμισμα των δέκα ρουβλίων και του το 'δώσε.

"Ωστε δεν το παραδεχόσαστε ακόμα για τα εκατό ρούβλια, ε;", είπε ο Λούζιν απειλητικά, χωρίς να πάρει το χαρτονόμισμα.

Η Σόνια κοίταξε τριγύρω της. Όλοι την κοίταζαν με φρίκη και μίσος, αυστηρά και σαρκαστικά. Έριξε μια ματιά στον Ρασκόλνικωφ... Στεκότανε όρθιος με τις πλάτες στον τοίχο και με τα χέρια σταυρωμένα και την κοίταζε επίμονα ενώ τα βλέμματα του άστραφταν.

"Ω, θεέ μου!", ψέλλισε η Σόνια με παράπονο.

"Αμαλία Ιβάνοβνα πρέπει να ειδοποιήσετε την αστυνομία. Στο μεταξύ, σας παρακαλώ ταπεινότατα να στείλετε να φωνάξετε και τον θυρωρό", είπε ατάραχα, με χαϊδευτική σχεδόν φωνή ο Λούζιν.

"Gott der barmherzige! (θεέ μου πολυεύσπλαχνε!). Το 'ξερά εγώ πως είναι κλέφτρα!", φώναξε η Αμαλία Ιβάνοβνα χτυπώντας το 'να χέρι της πάνω στ' άλλο.

"Το ξέρατε;", είπε ο Λούζιν. "Συνεπώς, θα είχατε και προηγούμενα, κάποιους λόγους για να βγάλετε τέτοιο συμπέρασμα. Σας παρακαλώ, να θυμηθείτε τα λόγια που είπατε, αξιότιμη Αμαλία Ιβάνοβνα. Άλλωστε, τα είπατε μπροστά σε μάρτυρες".

Από παντού ξεσηκώθηκε ένας σαματάς με ζωηρές κουβέντες. Ήτανε όλοι αναστατωμένοι.

"Τί;", φώναξε ξαφνικά η Κατερίνα Ιβάνοβνα που συνήλθε και τινάχτηκε ορμώντας κατά τον Λούζιν. "Τί; Την κατηγορείτε για κλοπή; Αυτή; Τη Σόνια; Αχ, τους πρόστυχους! Τους πρόστυχους!".

Και ορμώντας προς τη Σόνια, την έσφιξε με τα αδύνατα μπράτσα της σαν μέγκενη.

"Σόνια! Πώς τόλμησες να δεχθείς δέκα ρούβλια από δαύτον; Αχ, ανόητη! Δώσ' τα του αμέσως πίσω. Δώσ' του τα δέκα ρούβλια του! Να 'τα!".

Και αρπάζοντας το χαρτονόμισμα από τα χέρια της Σόνιας, το τσαλάκωσε ανάμεσα στα δάχτυλα της και το πέταξε στα μούτρα του Λούζιν. Το σβολαράκι του χαρτιού τον βρήκε στο μάτι κι έπεσε κάτω στο πάτωμα. Η Αμαλία Ιβάνοβνα όρμησε για να το πιάσει. Ο Πιότρ Πετρόβιτς θύμωσε.

"Πιάστε τη αυτή την τρελλή!", φώναξε.

Στο άνοιγμα της πόρτας, δίπλα στον Λούζιν, φάνηκαν και άλλοι ακόμα. Ανάμεσα τους ήτανε και εκείνες οι δύο γυναίκες από την επαρχία.

"Τί έκανε λέει; Τρελλή; Εγώ είμαι τρελλή;", ούρλιαξε η Κατερίνα Ιβάνοβνα στριγκλίζοντας. "Βλάκα! Παλιοδικολάβε, πρόστυχε! Η Σόνια κλέφτρα. Η Σόνια είναι ικανή να σου δώσει ό,τι έχει και δεν έχει, ηλίθιε!", φώναξε πάλι και ξέσπασε σε γέλιο υστερικό. "Κοιτάζτε, κοιτάζτε τούτον εδώ τον βλάκα", φώναξε τρέχοντας δώθε - κείθε και δείχνοντας τον Λούζιν. "Ωστε και του λόγου σου, έ;", έκανε άξαφνα καθώς είδε τη σπιτονοικοκυρά, "λες και του λόγου σου πως η Σόνια είναι κλέφτρα,

ε; Βρωμο-Πρωσίδα με τα κρινολίνα σου! Για ιδές εκεί! Για ιδές εκεί! Δεν έφυγε καθόλου από δω μέσα απ' τη στιγμή που ήρθε στο δωμάτιο σου, χοντράνθρωπε, και όλη την ώρα καθότανε δίπλα στον Ροντιόν Ρομάνοβιτς! Ψάξ 'τη! Αφού δεν πήγε πουθενά, θα πρέπει να 'χει τα λεφτά σου επάνω της. Ψάξε λοιπόν, ψάξε, ψάξε! Αν όμως δε βρείς τίποτα, θα 'χεις να δώσεις λόγο. Στον αυτοκράτορα θα πάω να παραπονεθώ, στον ίδιο τον φιλεύσπλαχνο τσάρο! Θα πέσω στα πόδια του, σήμερα κιόλας! Θα μ' αφήσουν να περάσω, γιατί είμαι ορφανή! Μήπως νομίζεις πως δε θα μ' αφήσουν να περάσω; Έχεις λάθος. Ως εκεί θα φτάσω, ως εκεί! Νόμιζες πως είμαι φοβιτσιάρα, ε; Σ' αυτό στήριζες τις ελπίδες σου. Εμένα όμως, δεν ιδρώνει το αυτί μου. Δεν ξέρεις με ποια έχεις να κάνεις! Ψάξε λοιπόν, ψάξε, ψάξε... ψάξε λέω!!!".

Και κούναγε δυνατά τον Λούζιν, σπρώχνοντας τον προς τη Σόνια.

"Δεν έχω καμμιά αντίρρηση, αλλά ησυχάστε κυρία μου, ησυχάστε! Βλέπω δυστυχώς ότι τ' αυτί σας δεν ιδρώνει και πολύ μάλιστα... θα έπρεπε... θα έπρεπε βέβαια, η αστυνομία να το κάνει αυτό... Αλλά υπάρχουν εδώ μέσα αρκετοί μάρτυρες... και είμαι έτοιμος να το κάνω και μόνος μου... Πάντως, είναι μια δουλειά λεπτή για έναν άντρα... λόγω του φύλου... Αν ήθελε να βοηθήσει η Αμαλία Ιβάνοβνα... Αν και, καθ' όσο ξέρω, δεν γίνονται έτσι αυτά τα πράγματα. Πώς να το κάνουμε;".

"Πάρε όποιον θέλεις, ας την ψάξει όποιος θέλει!", φώναξε η Κατερίνα Ιβάνοβνα.

"Σόνια, αναποδογύρισε τις τσέπες σου μπροστά τους. Να! Να! Κοίτα, τέρας! Βλέπεις καλά πως είναι άδεια, μόνο το μαντήλι της υπάρχει εδώ μέσα... θέλεις να ιδείς και την άλλη τσέπη τώρα; Να! Κοίτα, κοίτα!".

Και δεν τίς έψαχνε μονάχα αλλά τίς αναποδογύριζε τη μια μετά την άλλη, τραβώντας τες προς τα έξω σα να 'θελε να τίς ξεριζώσει.

Κι άξαφνα, απ' τη δεύτερη τσέπη, πετάχτηκε ένα χαρτί που έκανε ένα ημικόκλιο στον αέρα και έπεσε μπροστά στα πόδια του Λούζιν. Το είδανε όλοι και πολλοί απ' αυτούς άφησαν ένα ξεφωνητό.

Ο Πιότρ Πετρόβιτς έσκυψε, το πήρε από κάτω με τα δυο του δάχτυλα και το ξεδίπλωσε μπροστά σε όλους. Ήταν ένα χαρτονόμισμα των εκατό ρουβλίων, διπλωμένο στα οχτώ.

"Κλέφτρα! Έξω από δω! Την αστυνομία, την αστυνομία!", φώναξε η Αλία Ιβάνοβνα.

"Στη Σιβηρία πρέπει να τους στείλουν. Έξω από δω!".

Όλοι ξεφώνιζαν. Ο Ρασκόλνικωφ δεν ξεκολλούσε τα μάτια του από τη Σόνια παρά μονάχα για να ρίξει μια ματιά στον Λούζιν. Η Σόνια στεκότανε στην ίδια πάντοτε θέση και τα 'χε ολότελα χαμένα, θα 'λέγε κανείς πως ούτε καν απορούσε. Ξαφνικά όμως τα μαγουλά της κοκκίνισαν, άφησε μια μικρή κραυγή κι έκρυψε το πρόσωπο της με τα χέρια της.

"Όχι, δεν είμαι εγώ! Δεν πήρα τίποτα! Δεν ξέρω", φώναξε με λυγμούς και όρμησε προς το μέρος της Κατερίνας Ιβάνοβνα που την έσφιξε δυνατά επάνω της, σα να 'θελε να υψώσει με το στήθος της ένα τοίχος.

"Σόνια, Σόνια! Δεν το πιστεύω, βλέπεις καλά πως δεν το πιστεύω", φώναξε η Κατερίνα Ιβάνοβνα, λικνίζοντας την στην αγκαλιά της σαν μικρό παιδί και μη δίνοντας καμμιά σημασία στο γεγονός, παρ' όλο που ήτανε ολοφάνερο. Της φιλούσε και της χάιδευε τα χέρια παράφορα. "Να πάρεις εσύ οτιδήποτε; Μα, τόσο βλάκες είναι οι άνθρωποι; Αχ, θεέ μου. θα πρέπει να 'σαστε όλοι σας βλάκες, βλάκες!", φώναξε γυρίζοντας και απευθυνόμενη σε όλους που βρίσκονταν εκεί μέσα. "Δεν ξέρετε ακόμα τί είναι αυτή η καρδιά, δεν ξέρετε τί είναι αυτή η κοπέλα. Μπορεί να δώσει και το τελευταίο ρούχο που φορεί και να μείνει γυμνή και ξυπόλυτη, να σας δώσει ό,τι λεφτούλια έπιασε, αν ιδεί πως τα 'χετε ανάγκη –να τί κοπέλα είναι. Κι αν δέχτηκε να δηλωθεί,- το έκανε γιατί τα μικρά μου θα πέθαιναν από την πείνα, πουλήθηκε για μας! Αχ, μακαρίτη μου άντρα! Δυστυχισμένε μου μακαρίτη, δύστυχε μακαρίτη. Βλέπεις; Βλέπεις; Κοίτα λοιπόν τί παρηγοριές σου κάναμε! Αχ, θεέ μου. Υπερασπίστε τη λοιπόν, που καθόσαστε έτσι ασάλευτοι!

Ροντιόν Ρομάνοβιτς, γιατί δεν την υπερασπίζεις; Μήπως τα πιστεύεις και συ αυτά; Όλοι σας, ό,τι κι αν είσαστε, δεν αξίζετε ούτε όσο το μικρό της δακτυλάκι! Όλοι! Όλοι! θεέ μου, υπερασπίσου την εσύ, τέλος πάντων". Οι λυγμοί της δύστυχης φθισικιάς φάνηκε πως έκαναν εντύπωση στους παρευρισκομένους. Το πρόσωπο της, αξιολύπητο, ταλαιπωρημένο απ' τον πόνο, αποστεγνωμένο απ' τη φθιση, με τα φρυγμένα χείλη της που είχανε πηγμένο αίμα επάνω τους, η βραχνή και στριγκλιάρικη φωνή της σ' εκείνους τους λυγμούς που έμοιαζαν με κλάμα

μικρού παιδιού, η παιδιάστικη και γεμάτη απελπισία παράκληση της να την προστατέψουν, όλα αυτά φάνηκαν σα να τους έκαναν όλους να την λυπηθούν. Ο Πιότρ Πετρόβιτς τουλάχιστον τη λυπήθηκε αμέσως.

"Κυρία μου, κυρία μου!", φώναξε επιβλητικά, "αυτό είναι κάτι που δεν σας αφορά καθόλου. Κανείς δεν θα τολμήσει να ισχυρισθεί ότι το γνωρίζατε ούτε να σας κατηγορήσει σα συνένοχο, δεδομένου ότι σεις η ίδια προσφερθήκατε να της αναποδογυρίσετε τις τσέπες. Είμαι προθυμότερος να φανώ επιεικής αν πράγματι η μεγάλη φτώχεια εξώθησε τη Σοφία Σεμιόνοβνα εις αυτήν την πράξιν. Αλλά γιατί, δεσποινίς, δεν θέλατε να τ' ομολογήσετε; Φοβηθήκατε το ξεντρόπιασμα; Ήτανε το πρώτο σας ολίσθημα; Τα χάσατε μήπως; Είναι ευνόητον... Αλλά ποιος ο λόγος να το κάνετε αυτό; Κύριοι", πρόσθεσε απευθυνόμενος σε όλους και παίρνοντας τους σαν μάρτυρες, "από οίκτον και ούτως ειπείν από συμπόνοια, είμαι διατεθειμένος ακόμα και τώρα να συγχωρήσω παρά τις βρισιές που άκουσα. Ναι, δεσποινίς. Η ντροπή που πήρατε, ας σας χρησιμέψει από δω και μπρος σαν μάθημα. Δε θα δώσω καμμιά συνέχεια σ' αυτή την υπόθεση και θέλω να μείνουν τα πράγματα ως εδώ. Αρκεί".

Ο Πιότρ Πετρόβιτς έριξε μια λοξή ματιά προς το μέρος του Ρασκόλνικωφ. Τα βλέμματα τους συναντήθηκαν. Το βλέμμα του Ρασκόλνικωφ πέταγε φωτιές και φαινότανε έτοιμο να τον κατακεραυνώσει. Στο μεταξύ η Κατερίνα Ιβάνοβνα, σα να μην είχε ακούσει τίποτα, έσφιγγε τη Σόνια στην αγκαλιά της και τη φίλαγε σαν τρελλή. Το ίδιο έκαναν και τα μικρά. 'Απλωναν απ' όλες τις μεριές τα χεράκια τους κατά τη Σόνια. Η Πολιά, χωρίς να καταλαβαίνει καλά - καλά τί γινότανε, είχε βάλει τα κλάματα κι όλο της το κορμάκι τρανταζότανε απ' τ' αναφιλητά, κρύβοντας στον ώμο της Σόνιας το όμορφο προσωπάκι της που ήτανε πρησμένο απ' τα δάκρυα.

"Τί πρόστυχο που είναι αυτό!", είπε ξαφνικά σοβαρά μια φωνή που ερχότανε από το μέρος της πόρτας.

Ο Πιότρ Πετρόβιτς έριξε γρήγορα μια ματιά τριγύρω.

"Τί προστυχιά!", ξανάπε ο Λεμπεζιάντικωφ, καρφώνοντας τα μάτια του ολόιστα πάνω στον Λούζιν. Όλοι το πρόσεξαν αυτό (και το θυμήθηκαν αργότερα).

Ο Πιότρ Πετρόβιτς φάνηκε σα ν' ανατρίχιασε. Ο Λεμπεζιάντικωφ προχώρησε μέσα στο δωμάτιο.

"Και τόλμησες να με φέρεις και μάρτυρα!", είπε πλησιάζοντας προς τον Λούζιν.

"Τί σημαίνει αυτό, Αντρέι Σεμιόνοβιτς; Τί θέλεις να πείς;" ψέλλισε ο Λούζιν.

"Σημαίνει ότι είσαι ένας συκοφάντης", είπε ορμητικά ο Λεμπεζιάντικωφ κοιτάζοντας τον αυστηρά με τα μικρά καιμισόστραβα μάτια του. Φαινότανε πολύ εξοργισμένος. Ο Ρασκόλνικωφ τον κοίταζε αρπάζοντας και ζυγίζοντας την κάθε του λέξη. Σώπασαν για λίγο πάλι. Ο Πιότρ Πετρόβιτς τα 'χε ολότελα χαμένα - τις πρώτες στιγμές προ πάντων.

"Αν νομίζεις πως εγώ...", άρχισε να λέει τραυλίζοντας, "Μα τί έπαθες; Είσαι στα λογικά σου;".

"Εγώ είμαι και παραείμαι. Τ' άκουσα όλα. Είσαι ένας απατεώνας! Ω, τί προστυχιά! Τ' άκουσα όλα και καθόμουν και τ' άκουγα επίτηδες γιατί ομολογώ

ότι ακόμα και τώρα δεν το χωράει το μυαλό μου. Γιατί λοιπόν τα έκανες αυτά; Δεν καταλαβαίνω".

"Τί έκανα; θα πάψεις τέλος πάντων να μιλάς με βλακώδη αινίγματα; Ή μήπως είσαι μεθυσμένος;".

"Εσύ θα είσαι μεθυσμένος, πρόστυχε άνθρωπε. Κι εξ άλλου εγώ δεν πίνω ποτέ μου, γιατί αυτό είναι αντίθετο με τις πεποιθήσεις μου. Φαντασθείτε λοιπόν! Αυτός ο ίδιος με τα χέρια του τα 'δώσε αυτά τα εκατό ρούβλια στη Σοφία Σεμιόνοβνα, τον είδα, ήμουν μπροστά και θα το καταθέσω στο δικαστήριο. Αυτός! αυτός!", έλεγε ο Λεμπεζιάντικωφ απευθυνόμενος σ' όλους μαζί και χωριστά στον καθένα.

"Είσαι τρελλός, παλιόπαιδο", μούγκρισε ο Λούζιν. "Η ίδια, εδώ, μπροστά σε όλους παραδέχτηκε πως δεν της έδωσα τίποτ' άλλο έξω απ' αυτά τα δέκα ρούβλια. Πώς θα της τα 'δινα τα άλλα εκατό;".

"Τον είδα, τον είδα!", έλεγε ο Λεμπεζιάντικωφ, "και είμαι έτοιμος να πάρω όρκο μπροστά στο δικαστήριο, μ' όλο που αυτό είναι αντίθετο με τις πεποιθήσεις μου. Μόνο που είχα τη βλακεία να πιστέψω πως το 'κάνες από φιλανθρωπία. Κοντά στην πόρτα τη στιγμή που την αποχαιρετούσες κι ενώ της έδινες το δεξί σου χέρι, με το αριστερό της έβαλες κρυφά στην τσέπη αυτό το χαρτονόμισμα. Τον είδα! Τον είδα!".

Ο Λούζιν έγινε κατακίτρινος.

"Τί βλακείες είναι αυτές που λες;", φώναξε θρασύτατα. "Αφού ήσουν κοντά στο παράθυρο, πώς μπόρεσες να διακρίνεις το χαρτονόμισμα; Έτσι σου φάνηκε... Με τη στραβομάρα που έχεις εσύ... πελαγώνεις".

"Δεν πελαγώνω, ξέρω εγώ τί λέω, τον είδα με τα μάτια μου. Ήμουν λίγο μακριά, αλλά τα είδα όλα. Είναι δύσκολο να διακρίνει κανείς απ' το παράθυρο ένα χαρτάκι, ναι, σ' αυτό έχεις δίκιο, εγώ όμως, λόγω ενός τυχαίου περιστατικού, ήξερα πολύ καλά πως είναι κατοστάτικο, γιατί όταν έδωσες στη Σοφία Σεμιόνοβνα τα δέκα ρούβλια -το είδα με τα μάτια μου- πήρες απ' το τραπέζι ένα χαρτονόμισμα των εκατό ρουβλίων (το είδα γιατί εκείνη τη στιγμή ήμουν πολύ κοντά και γιατί από τότε κιόλας μου πέρασε αυτή η υποψία), το δίπλωσες και το κρατούσες όλη την ώρα στη χούφτα σου. Ύστερα, το ξέχασα σχεδόν, όταν όμως σηκώθηκες, το πέρασες απ' το δεξί σου χέρι στο αριστερό και παρά λίγο να σου πέσει. Μου πέρασε τότε απ' το μυαλό η σκέψη πως ήθελες να υποχρεώσεις τη Σοφία Σεμιόνοβνα, κρυφά από μένα. Καταλαβαίνετε λοιπόν πόσο τον πρόσεχα πια! Τον είδα λοιπόν που κατόρθωσε να της βάλει στην τσέπη το χαρτονόμισμα! Τον είδα και μπορώ να πάρω όρκο!".

Ο Λεμπεζιάντικωφ λαχάνιαζε σχεδόν. Ακούστηκαν από παντού ξεφωνητά και όλοι στριμώχνονταν γύρω απ' τον Λούζιν με διαθέσεις απειλητικές.

"Αντρέι Σεμιόνοβιτς!", φώναξε η Κατερίνα Ιβάνοβνα ορμώντας προς τον Λεμπεζιάντικωφ, "έκανα λάθος για σας. Υπερασπίστε τη! Σεις μονάχα παίρνετε το μέρος της. Ο θεός σας έστειλε για να την προστατέψετε, αγαπητέ μου, καλέ μου Αντρέι Σεμιόνοβιτς!".

Και χωρίς να ξέρει τί κάνει, έπεσε στα γόνατα μπροστά του.

"Βλακείες!", μούγκρισε με λύσσα ο Λούζιν, "μόνο βλακείες είσαι ικανή να ξεφουρνίσεις. "Ξέχασα, θυμήθηκα -θυμήθηκα ξέχασα". Τί είναι αυτή ώστε της έδωσα εγώ επίτηδες τα εκατό ρούβλια; Με τί σκοπούς; Τί κοινό υπάρχει ανάμεσα σε μένα και σ' αυτή τη...".

"Με ποιους σκοπούς; Αυτό ακριβώς δεν μπορώ να καταλάβω κι εγώ πάντως αυτά που λέω είναι ολοκάθαρη αλήθεια. Δεν μπορεί να κάνω λάθος, πρόστυχε και βρωμερέ άνθρωπε, γιατί θυμάμαι πολύ καλά ότι μου πέρασε αυτή η σκέψη από το μυαλό τη στιγμή ακριβώς που σου έδινα συγχαρητήρια και σου έσφιγγα το χέρι. Αναρωτήθηκα για ποιο λόγο της πάσαρες κρυφά αυτό το χαρτονόμισμα ή καλύτερα: Γιατί το έκανες μ' αυτόν ακριβώς τον κρυφό τρόπο. Είναι δυνατόν να το 'κανε μόνο για να κρυφτεί από μένα, έλεγα μέσα μου, ξέροντας πως οι αρχές μου είναι αντίθετες προς την ιδιωτική φιλανθρωπία, η οποία δεν μπορεί ποτέ να θεραπεύσει τίποτα; Σκέφτηκα ότι ντράπηκες να δώσεις μπροστά μου τέτοιο ποσόν κι επί πλέον μπορεί να ήθελε, είπα, να της κάνει έκκληση, να τα χάσει όταν θα 'βρίσκε στην τσέπη της το κατοστάρικο. (Ξέρω ότι συνηθίζουν μερικοί φιλάνθρωποι να γαρνίρουνε με κάτι τέτοια τις φιλανθρωπίες τους). Έπειτα, υπέθεσα ακόμα πως ήθελες να τη δοκιμάσεις, να ιδείς δηλαδή αν θα ερχόταν να σ' ευχαριστήσει μόλις θα 'βρίσκε τα εκατό ρούβλια. Έπειτα πως ήθελες ν' αποφύγεις τις ευχαριστίες της, λόγω εκείνου του... πώς το λένε... "μη γνώτω η δεξιά σου..." κι ένα σωρό άλλες υποθέσεις μου πέρασαν απ' το μυαλό. Κοντολογίς, είπα ν' αφήσω για να το σκεφτώ αργότερα με την ησυχία μου, βρίσκοντας πως θα ήτανε αγένεια από μέρους μου να δείξω ότι είχα καταλάβει την κρυφή πρόθεση σου. Εκείνη τη στιγμή ωστόσο μου ήρθε μια άλλη σκέψη: Μπορεί να τα 'χανε η Σοφία Σεμιόνοβνα αυτά τα λεφτά, χωρίς κι η ίδια να το καταλάβει. Να γιατί αποφάσισα να 'ρθώ εδώ. Ήθελα να τη φωνάξω και να της το πω ότι της έβαλες αυτά τα εκατό ρούβλια στην τσέπη. Καθώς ερχόμουνα, πέρασα απ' τις κυρίες Κομπυλιάνικοβ για να τους δώσω το βιβλίο "Γενική άποψις της θετικής μεθόδου" και να τους συστήσω να προσέξουν ιδιαίτερα το άρθρο του Πιντερίτ (και του Βάγκνερ επίσης). Κατόπιν ήρθα εδώ και βρέθηκα μπροστά σ' αυτή την ιστορία. Και τώρα πες μου είναι δυνατόν ποτέ να τα 'βγαζα όλα αυτά απ' το μυαλό μου, αν δε σ' έβλεπα να της χώνεις το κατοστάρικο στην τσέπη;"

Όταν ο Αντρέι Σεμιόνοβιτς τέλειωσε το φλύαρο σκεπτικό του καταλήγοντας σ' αυτό το τόσο λογικό συμπέρασμα, ήτανε εξουθενωμένος πια από την κούραση κι έτρεχε ποτάμι ο ιδρώτας στο πρόσωπο του. Δε μπορούσε, αλίμονο, να εκφρασθεί καλά ούτε και στα ρούσικα ακόμα (χωρίς να ξέρει βέβαια και καμιά άλλη γλώσσα) κι έτσι φαινότανε σα να εξαντλήθηκε ολότελα, σα ν' άδειασε και ν' αδυνάτισε ακόμα, ύστερα από τούτο το ρητορικό κατόρθωμα. Η παρέμβαση του ωστόσο προκάλεσε πολύ μεγάλη εντύπωση. Μίλησε με τόσο λίγη επιτήδευση και με τόση σιγουριά, που ήτανε ολοφάνερο ότι τον είχανε πιστέψει όλοι.

Ο Πιότρ Πετρόβιτς έβλεπε τώρα πως τα πράγματα έπαιρναν άσχημη τροπή γι' αυτόν.

"Τί με νοιάζει εμένα κι αν σου πέρασαν απ' το μυαλό αυτές οι ηλίθιες σκέψεις;"

φώναξε. "Όλα αυτά δεν είναι απόδειξη. Μπορεί να τα είδες και στον ύπνο σου. Λες ψέματα. Λες ψέματα και με συκοφαντείς επειδή δε με χωνεύεις και, συγκεκριμένα, έχεις θυμώσει μαζί μου που δε συμφωνώ με τις σοσιαλιστικές και ελευθερόφρονες ιδέες σου -να γιατί".

Ο ελιγμός όμως αυτός δεν τον ωφέλησε καθόλου. Αντίθετα, από παντού ακούστηκε ένα μουρμουρητό.

"Α! Σ' αυτό ήθελες λοιπόν να καταλήξεις, έ;", φώναξε ο Λεμπεζιάτνικωφ. "Εσύ λες ψέματα! Φώναξε την αστυνομία, θα πάρω όρκο! Ένα μονάχα δεν μπορώ να καταλάβω. Με ποιο σκοπό αποτόλμησες μια τόσο πρόστυχη πράξη. Ω! Τον άθλιο! Τον σιχαμένο!".

Τότε προχώρησε ο Ρασκόλνικωφ και είπε δυνατά:

"Εγώ μπορώ να σας πω γιατί το έκανε και, αν χρειαστεί, θα καταθέσω και μπροστά στη δικαιοσύνη".

Φαινότανε ήρεμος και γεμάτος σιγουριά. Με την πρώτη κιάλας ματιά που του 'ριξαν, κατάλαβαν αμέσως όλοι ότι πραγματικά την ήξερε αυτός την αίτια και πως θα έφτανε η υπόθεση στο τέλος της.

"Τώρα τα καταλαβαίνω όλα", συνέχισε ο Ρασκόλνικωφ απευθυνόμενος στον Λεμπεζιάτνικωφ. "Απ' την αρχή κιάλας αυτής της ιστορίας μου περνούσε η υποψία ότι μαγειρευότανε κάποια βρώμικη δολοπλοκία. Το υποπτεύθηκα ύστερα από μερικά περιστατικά που τυχαίνει να τα ξέρω εγώ μονάχα και που θέλω να τα πω τώρα σε όλους σας. Γιατί αυτά ήτανε η αιτία. Σείς, Αντρέι Σεμιόνοβιτς, με την πολύτιμη μαρτυρία σας, μου ανοίξατε τα μάτια. Παρακαλώ όλους να με ακούσουν προσεχτικά.

Ο κύριος αυτός (έδειξε τον Λούζιν) αρραβωνιάστηκε τώρα τελευταία με μια κοπέλα και για την ακρίβεια με την αδελφή μου Αβντότια Ρομάνοβνα Ρασκολνίκοβα. Όταν όμως έφτασε προχτές στην Πετρούπολη τσακώθηκε μαζί μου, στην πρώτη μας κιάλας συνάντηση, και τον πέταξα έξω, μπροστά σε δυο μάρτυρες. Αυτός ο άνθρωπος είναι κακός... Προχτές, δεν το 'ξερα ακόμα ότι μένει εδώ μέσα και ότι τον φιλοξενείτε στο δωμάτιο σας, Αντρέι Σεμιόνοβιτς. Έτσι την ίδια μέρα που τσακωθήκαμε, δηλαδή προχτές, είδε ότι έδωσα μερικά λεφτά στην Κατερίνα Ιβάνοβνα για την κηδεία, σαν παλιός φίλος του μακαρίτη. Αμέσως έγραψε στη μητέρα μου, λέγοντας της πως έδωσα όλα μου τα λεφτά όχι στην Κατερίνα Ιβάνοβνα, αλλά στη Σοφία Σεμιόνοβνα. Και χρησιμοποίησε τις πιο πρόστυχες εκφράσεις για... για τον χαρακτήρα της Σοφίας Σεμιόνοβνα, δηλαδή για... τον χαρακτηρισμό των σχέσεων μου με τη Σοφία Σεμιόνοβνα, με τον σκοπό, καθώς καταλαβαίνετε, να με κάνει να τσακωθώ με τη μητέρα μου και την αδελφή μου, δίνοντας τους να καταλάβουν ότι σπαταλούσα με τον πιο πρόστυχο τρόπο τις τελευταίες οικονομίες που μου έδιναν από το υστέρημα τους για τις ανάγκες μου. Χτες το βράδυ, σε μια συζήτηση που έγινε με τους δικούς μου, μπροστά του, τους είπα την αλήθεια αποδείχνοντας πως έδωσα τα λεφτά αυτά στην Κατερίνα Ιβάνοβνα για την κηδεία και όχι στη Σοφία Σεμιόνοβνα που πριν από τρεις ημέρες ούτε καν τη γνώριζα. Πρόσθεσα μάλιστα πως αυτός εδώ, ο Πιότρ Πετρόβιτς Λούζιν, με όλα του τα προσόντα, δεν έφτανε ούτε στο νυχάκι

της Σοφίας Σεμιόνοβνα για την οποία εκφραζόταν τόσο άσχημα. Όταν με ρώτησε αν θα καταδεχόμουν να βάλω τη Σοφία Σεμιόνοβνα δίπλα στην αδελφή μου, του απάντησα πως το είχα κάνει κιόλας εκείνη την ημέρα. Λυσσάζοντας τότε, καθώς έβλεπε πως η μητέρα μου και η αδελφή μου δεν ήθελαν ν' ακούσουν τις συκοφαντίες του και να τα χαλάσουν μ' εμένα, άρχισε να τους λέει ασυγγώρητες χυδαιότητες. Έτσι διαλύθηκε οριστικά ο αρραβώνας και τον πετάξαμε έξω. Όλα αυτά έγιναν χτες το βράδυ. Και τώρα, σας παρακαλώ να προσέξετε: Φανταστείτε αν μπορούσε τούτη τη στιγμή ν' αποδείξει ότι η Σοφία Σεμιόνοβνα είναι κλέφτρα, θα έδειχνε έτσι στη μητέρα μου και στην αδελφή μου πως είχε σχεδόν δίκιο να την υποψιάζεται, θα φαινότανε πως έκανε πολύ καλά να θυμώσει επειδή εγώ είχα βάλει στην ίδια μοίρα τη Σοφία Σεμιόνοβνα και την αδελφή μου. Συνεπώς, βάζοντας τα μαζί μου υπεράσπιζε και προφύλαγε την τιμή της αδελφής μου, της αρραβωνιαστικιάς του. Μ' ένα λόγο, χάρις σ' αυτό, υπήρχε ακόμα τρόπος να τα χαλάσω εγώ με τους δικούς μου και να ξανακερδίσει αυτός την εύνοια τους. Χώρια που θα εκδικιότανε και μένα προσωπικά, γιατί είχε λόγους να πιστεύει ότι ενδιαφέρομαι πολύ για την τιμή και τη γαλήνη της Σοφίας Σεμιόνοβνα. Να ποιο ήτανε το σχέδιο του! Έτσι το καταλαβαίνω εγώ. Αυτή ήτανε η αιτία που φέρθηκε κατ' αυτόν τον τρόπο - δεν μπορεί να είναι τίποτ' άλλο".

Μ' αυτά ή περίπου μ' αυτά τα λόγια τέλειωσε ο Ρασκόλνικωφ τον λόγο του που τον άκουγαν όλοι με μεγάλη προσοχή, διακόπτοντας τον κάθε τόσο με επιφωνήματα. Αλλά παρά τις διακοπές αυτές, είχε μιλήσει καθαρά, ήρεμα, με ακρίβεια και απόλυτη σαφήνεια. Η μεταλλική φωνή του, ο πειστικός τόνος και η αυστηρή έκφραση του προσώπου του, έκαναν σε όλους εξαιρετική εντύπωση.

"Ναι, ναι, αυτό είναι", υποστήριξε και ο Λεμπεζιάτνικωφ πολύ ζωηρά. "Έτσι πρέπει να είναι γιατί αμέσως μόλις μπήκε η Σοφία Σεμιόνοβνα στο δωμάτιο μας ρώτησε αν είσαστε εσείς εδώ, αν σας είδα ανάμεσα στους καλεσμένους της Κατερίνας Ιβάνοβνα. Με τράβηξε κατά το παράθυρο και μου έκανε με σιγανή φωνή αυτή την ερώτηση. Πάει να πει λοιπόν πως το 'θελε πολύ να είσαστε και σεις. Ναι, έτσι ακριβώς είναι, δε χωράει καμμιά αμφιβολία".

Ο Λούζιν σώπαινε χαμογελώντας περιφρονητικά. Αλλά ήτανε πολύ χλωμός. Θα 'λεγε κανείς ότι προσπαθούσε να βρεί έναν τρόπο να ξεμπλέξει τώρα απ' αυτή την υπόθεση. Με μεγάλη του ευχαρίστηση θα τα παράταγε ίσως για να φύγει, αλλά κάτι τέτοιο δεν μπορούσε να το κάνει εκείνη τη στιγμή, γιατί θα σήμαινε ότι παραδεχότανε κι ο ίδιος πως ήτανε σωστές αυτές οι κατηγορίες, με άλλα λόγια ότι συκοφάντησε πραγματικά τη Σοφία Σεμιόνοβνα. Απ' την άλλη μεριά, οι καλεσμένοι που άκουσαν όλες αυτές τις εξηγήσεις άρχισαν ν' αγριεύουν. Ο απόστρατος της επιμελητείας, μ' όλο που δεν τα κατάλαβε όλα, φώναζε πιο πολύ δυσάρεστα για τον Λούζιν. Υπήρχαν όμως κι άλλοι που δεν ήτανε καθόλου μεθυσμένοι κι είχανε έρθει απ' όλα τ' άλλα διαμερίσματα. Οι τρεις Πολωνοί μας φαινόταν τρομερά εξαγριωμένοι και φώναζαν ασταμάτητα: "Παν λαιντάκ!"¹³,

¹³ Ο κύριος είναι παλιάνθρωπος.

φοβερίζοντας στη γλώσσα τους τον Πιότρ Πετρόβιτς. Η Σόνια άκουγε προσεχτικά, αλλά φαινότανε σα να μην τα καταλάβαινε όλα και θα 'λέγε κανείς ότι μόλις τώρα συνήλθε από μια λιποθυμία. Δεν έπαιρνε τα μάτια της από τον Ρασκόλνικωφ, νιώθοντας πως αυτός ήτανε το μοναδικό της στήριγμα. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα ανάσαινε εξαντλημένη. Την πιο ανόητη έκφραση την είχε πάρει η Αμαλία Ιβάνοβνα που στεκότανε με το στόμα ανοιχτό σα να μην είχε καταλάβει τίποτα. Ένωθε μόνο πως ο Πιότρ Πετρόβιτς βρισκότανε σε δύσκολη θέση. Ο Ρασκόλνικωφ φάνηκε πως ήθελε να πει ακόμα κάτι, αλλά δεν τον άφησαν. Φώναζαν όλοι μαζί και στριμώχνονταν γύρω από τον Λούζιν, βρίζοντας και φοβερίζοντας τον. Εκείνος όμως κράτησε την ψυχραιμία του. Βλέποντας πως έχασε ολότελα το παιχνίδι με τη Σοφία Σεμιόνοβνα το γύρισε στη θρασύτητα.

"Σας παρακαλώ, σας παρακαλώ, κύριοι αφήστε με να περάσω", είπε ανοίγοντας δρόμο μέσα απ' τον κόσμο. "Και καλά θα κάνετε να πάψετε να μ' απειλείτε. Σας βεβαιώ πως είναι ανώφελο, δεν πρόκειται να πετύχετε τίποτα. Δεν είμαι κανένα παιδάκι. Αντίθετα, σεις θα έχετε να δώσετε λόγο μπροστά στη δικαιοσύνη που χρησιμοποιήσατε βία για να σκεπάσετε μια εγκληματική πράξη. Η κλοπή είναι ολοφάνερη και θα κάνω μήνυση. Οι δικαστές δεν είναι τόσο τυφλοί, ούτε και τόσο μεθυσμένοι και δε θα πιστέψουν αυτά που θα πουν δυο άθεοι επαναστάτες και ελευθερόφρονες που με κατηγορούν ότι το 'κάνα για λόγους προσωπικής εκδικήσως, όπως οι ίδιοι ομολόγησαν από βλακεία... Μάλιστα. Σας παρακαλώ". "Να μη σε ξαναδώ πια μπροστά μου. Να μου κάνεις τη χάρη να φύγεις αμέσως απ' το δωμάτιο μου, δε θέλω να σε ξέρω. Όταν σκέφτομαι ότι σκοτωνόμουνα να του εξηγήσω... δεκαπέντε μέρες τώρα!".

"Εγώ ο ίδιος σου είπα πριν από λίγο πως θα έφευγα, Αντρέι Σεμιόνοβιτς, και επέμενες εσύ να μείνω. Τώρα, δεν έχω να προσθέσω παρά ένα μόνο: Ότι είσαι ηλίθιος. Σας παρακαλώ, κύριοι".

Τα κατάφερε να τρυπώσει μέσα στο πλήθος, αλλά ο απόστρατος της επιμελητείας δεν το 'χε καθόλου στο μυαλό του να τον αφήσει να ξεφύγει έτσι, μόνο με βρισιές. Άρπαξε λοιπόν ένα ποτήρι από το τραπέζι και το πέταξε με όλη του τη δύναμη κατά πάνω στον Πιότρ Πετρόβιτς. Το ποτήρι όμως πέτυχε την Αμαλία Ιβάνοβνα που έμπηξε τις φωνές, ενώ ο απόστρατος, χάνοντας την ισορροπία του με τη φόρα που πήρε, σωριάστηκε κάτω απ' το τραπέζι. Ο Πιότρ Πετρόβιτς τράβηξε κατ' ευθείαν για το δωμάτιο και ύστερα από μισή ώρα είχε φύγει απ' το σπίτι. Η Σόνια, συνεσταλμένη από φυσικού της, ήξερε πολύ καλά ότι ήτανε στο χέρι του καθενός να την καταστρέψει πολύ εύκολα. Όσο για τις προσβολές, ήξερε πως μπορούσε καθένας να την ταπεινώσει ατιμώρητα σχεδόν. Ως τώρα όμως, πίστευε ότι θα μπορούσε κατά κάποιο τρόπο ν' αποφύγει μια μεγάλη συφορά δείχνοντας μεγάλη φρόνηση και ταπεινοφροσύνη, υπακούοντας σε όλους και στον καθένα. Η απογοήτευση της λοιπόν ήτανε μεγάλη τώρα καθώς έχασε κι αυτή την ψευδαίσθηση. Μπορούσε βέβαια να τα υποφέρει όλα -ακόμα κι αυτά- καρτερικά, δίχως να παραπονεθεί σχεδόν καθόλου, αλλά το πράγμα, στην αρχή τουλάχιστον, της φάνηκε ανυπόφορο.

Η Σόνια, παρά τον θρίαμβο και τη δικαίωση της όταν πέρασε ο τρόμος και συνήλθε απ' την κατάπληξη της, μπόρεσε να τα καταλάβει όλα και η καρδιά της σφίχτηκε με πόνο μπροστά στο αίσθημα της εγκαταλείψεως που ένιωσε, καθώς και στην προσβολή που της είχανε κάνει. Τέλος μην αντέχοντας άλλο, βγήκε από κει μέσα και πήγε στο σπίτι της τρέχοντας, αμέσως σχεδόν μετά την αναχώρηση του Λούζιν.

Η Αμαλία Ιβάνοβνα, όταν την έφαγε κατακέφαλα με το ποτήρι και ξέσπασαν όλοι στα γέλια, δεν κρατήθηκε πια. Ουρλιάζοντας σα λυσσασμένη, τα 'βαλε με την Κατερίνα Ιβάνοβνα, που την θεωρούσε υπεύθυνη για όλα.

"Έξω από δω! Αμέσως! Εμπρός μαρς!".

Κι αμέσως άρχισε ν' αρπάζει ό,τι βρισκότανε μπροστά της και να το πετάει κάτω στο πάτωμα. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα, που είχε καθίσει στο κρεβάτι μισοπεθαμένη, πετάχτηκε επάνω και όρμησε κατά πάνω της. Η πάλη όμως ήτανε πολύ άنيση και η Αμαλία Ιβάνοβνα την κούναγε σαν άχυρο.

"Ορίστε! Δεν φτάνει που εκείνο το τομάρι συκοφάντησε τη Σόνια. Έρχεται τώρα κι αυτή και τα βάζει με μένα! Να με' διώξει, ακούς, την ημέρα της κηδείας του άντρα μου! Την τραπέζωσα καλά - καλά και με πετάει στους δρόμους με τα ορφανά μου! Πού θα πάω εγώ;", ούρλιαξε η δύστυχη, ενώ πνιγότανε από τους λυγμούς, "θεέ μου! Είναι δυνατόν να μην υπάρχει δικαιοσύνη; Ποιόν θα προστατέψεις λοιπόν, αν όχι εμάς τα ορφανά; θα το ιδούμε όμως! Υπάρχουν και στη γη δικαστές και δικαστήρια, υπάρχουν, και θα πάω εκεί. Στάσου λίγο και θα ιδείς ασεβέστατο πλάσμα! Πολιά, κάθισε με τα παιδιά, θα ξαναγυρίσω. Περιμένετε με ακόμα και στον δρόμο αν χρειαστεί, θα το ιδούμε αν υπάρχει ή όχι δικαιοσύνη σ' αυτόν τον κόσμο".

Και ρίχνοντας στο κεφάλι της το γνωστό πράσινο σάλι που είχε αναφέρει ο Μαρμελάντωφ όταν μιλούσε στον Ρασκόλνικωφ για τη γυναίκα του, άνοιξε με δυσκολία δρόμο ανάμεσα στο μεθυσμένο πλήθος των άλλων νοικάρηδων που σπρώχονταν ακόμα εκεί μέσα.

Κλαίγοντας με λυγμούς βγήκε έξω στον δρόμο με την αόριστη πρόθεση να βρει οπωσδήποτε δικαιοσύνη. Η Πολιά, κατατρομαγμένη, κουβαριάστηκε με τα δυο μικρά στη γωνιά, δίπλα στο σεντούκι, περιμένοντας να γυρίσει η μητέρα της. Η Αμαλία Ιβάνοβνα στριφογύριζε μέσα στο δωμάτιο, ξεφώνιζε και πέταγε κάτω ό,τι έβρισκε μπροστά της. Οι νοικάρηδες ξεφώνιζαν, έλεγαν ο καθένας τους ό,τι του κατέβαινε σχολιάζοντας τα γεγονότα, τσακώνονταν μεταξύ τους και μερικοί είχανε στήσει το τραγούδι.

"Ηρθε και η δικιά σου σειρά", σκέφτηκε ο Ρασκόλνικωφ. "Για να ιδούμε τί θα βρείς να πείς τώρα. Σοφία Σεμιόνοβνα".

Και τράβηξε κατά το σπίτι της Σόνιας.

Ο Ρασκόλνικωφ έγινε ο θερμός και θαρραλέος υπερασπιστής της Σόνιας μ' όλο που ο ίδιος ένιωθε στην καρδιά του τόσο τρόμο και τόσο πόνο. Ύστερα όμως απ' το πρωινό μαρτύριο, αισθανότανε πραγματική χαρά γιατί του δινότανε η ευκαιρία ν' αλλάξει τις εντυπώσεις, που του είχανε γίνει ανυπόφορες πια -χωρίς να μιλήσουμε καθόλου για το αίσθημα που τον έσπρωχνε να επέμβει υπέρ της Σόνιας. Εξ άλλου είχε τώρα με τη Σόνια και κείνο το ραντεβού που γέμιζε μερικές στιγμές την ψυχή του με φοβερή αγωνία Έπρεπε να της αποκαλύψει πως αυτός είχε σκοτώσει την Ελισάβετ και προαισθανότανε πως θα ήτανε γι' αυτόν αληθινό μαρτύριο. Απόδιωχνε από τώρα αυτή τη σκέψη. Κι όταν είπε μέσα του, τη στιγμή που έφευγε η Κατερίνα Ιβάνοβνα "ήρθε η σειρά σου τώρα, Σοφία Σεμιόνοβνα, να ιδούμε τί θα βρείς να μας πείς τώρα", βρισκότανε ακόμα υπό το κράτος του ενθουσιασμού που είχε νιώσει με τη συντριβή του Λούζιν.

Έγινε όμως κάτι παράξενο: Μόλις έφτασε στο σπίτι των Καπερναούμωφ ένιωσε ξαφνικά να τον εγκαταλείπουν οι δυνάμεις του και να πλημμυρίζεται από φόβο. Σταμάτησε αναποφάσιστα μπροστά στην πόρτα κι έκανε τούτη την παράξενη ερώτηση: "Πρέπει να πω ποιος σκότωσε την Ελισάβετ;". Η ερώτηση ήτανε παράξενη γιατί, ξαφνικά, την (δια κιόλας στιγμή, ένιωσε ότι όχι μονάχα δεν επιτρεπότανε να μην το πει αλλά του ήτανε και εντελώς αδύνατο ν' αναβάλει αυτή την ομολογία, έστω και για λίγο Δεν ήξερε ακόμα γιατί του ήτανε αδύνατον, το ένιωθε μόνο. Κι αυτή η αόριστη διαίσθηση της αδυναμίας του μπροστά σε κάτι το αναγκαίο, βάραινε μέσα του και πήγαινε να τον λιώσει. Για να βάλει ένα τέλος στις σκέψεις και στην αγωνία του, άνοιξε απότομα την πόρτα και απ' το κατώφλι κοίταξε τη Σόνια Καθότανε με τους αγκώνες ακουμπισμένους στο τραπέζι και το πρόσωπο χωμένο ανάμεσα στα χέρια της.

Βλέποντας τον Ρασκόλνικωφ, σηκώθηκε γρήγορα - γρήγορα κι έτρεξε να τον υποδεχτεί σα να τον περιμένε.

"Τι θα γινόμουν αν δε βρισκόσαστε και σεις", του είπε ζωηρά ξαναγυρίζοντας μαζί του στο κέντρο του δωματίου.

Ήτανε ολοφάνερο ότι αυτό μονάχα βιαζόταν να του πει. Και σώπασε περιμένοντας.

Ο Ρασκόλνικωφ πήγε κοντά στο τραπέζι και κάθισε στην καρέκλα απ' όπου είχε σηκωθεί η Σόνια. Εκείνη στάθηκε όρθια μπροστά του, δυο βήματα πιο πέρα, ακριβώς όπως και χτες.

"Ε, λοιπόν, Σόνια", της είπε νιώθοντας ξαφνικά πως η φωνή του έτρεμε, "όλη αυτή η ιστορία, καθώς καταλαβαίνεις, πήγασε "από την κοινωνική σου θέση και από τις συνήθειες που υπαγορεύει αυτή". Το κατάλαβες;".

Το πρόσωπο της Σόνιας πήρε μια έκφραση πονεμένη.

"Μόνο να μη μου μιλήσετε σαν και χτες", του είπε διακόπτοντας τον.

"Σας παρακαλώ, μην ξαναρχίσετε τα ίδια. Μου φτάνουν τόσα βάσανα που έχω".

Χαμογέλασε αμέσως γιατί φοβήθηκε μήπως δυσαρεστηθεί με τη σύσταση της.

"Έκανα την κουταμάρα να φύγω αμέσως. Τί να γίνεται τώρα εκεί πέρα; Ήθελα να γυρίσω πίσω αλλά σκέφτηκα ότι θα ερχόσασταν εδώ εσείς".

Της είπε ότι η Αμαλία Ιβάνοβνα τους έδιωχνε απ' το δωμάτιο και πως η Κατερίνα Ιβάνοβνα είχε πάει κάπου για να βρει δικαιοσύνη".

"Αχ, θεέ μου!", έκανε η Σόνια. "Πάμε γρήγορα εκεί πέρα!".

Και πήρε το κεφαλομάντηλό της.

"Πάντα τα ίδια!", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ θυμωμένα. "Μονάχα αυτούς έχεις στο μυαλό σου! Μείνε λίγο μαζί μου".

"Μα, η Κατερίνα Ιβάνοβνα;".

"Η Κατερίνα Ιβάνοβνα δεν μπορεί να κάνει χωρίς εσένα, θα 'ρθεί εκείνη εδώ, αφού έφυγε απ' το σπίτι", πρόσθεσε απότομα. "Αν δε σε βρει, το λάθος θα είναι δικό σου πάλι".

Η Σόνια κάθισε σε μια καρέκλα αναποφάσιστα. Υπέφερε πολύ. Ο Ρασκόλνικωφ σώπαινε στριφογυρίζοντας στο μυαλό του μια σκέψη με τα μάτια στυλωμένα κάτω.

"Ας πούμε πως ο Λούζιν δεν ήθελε να σε κυνηγήσει", άρχισε να λέει δίχως να κοιτάζει τη Σόνια. "Αν όμως το ήθελε και ήτανε μέσα στα σχέδια του, θα μπορούσε να σε κλείσει στη φυλακή, αν δε βρισκόμασταν εκεί εγώ και ο Λεμπεζιάτνικωφ, έτσι δεν είναι,".

"Ναι", είπε εκείνη με σιγανή φωνή. "Ναι", ξανάπε αφηρημένα και την έπιασε μια ταραχή.

"Και θα μπορούσα μια χαρά να μη βρίσκομαι εκεί. Όσο για τον Λεμπεζιάτνικωφ ξαναγύρισε εντελώς τυχαία".

Η Σόνια δε μίλησε.

"Αν λοιπόν σ' έκλειναν στη φυλακή, τί θα γινότανε; θυμάσαι τί σου είπα χτες;".

Και πάλι δε μίλησε η Σόνια. Ο Ρασκόλνικωφ περίμενε για μια στιγμή την απάντηση της.

"Μπα! Έλεγα πως θα φώναζες πάλι: "Αχ, μη μου μιλάς πια γι' αυτά, πάψε!""", είπε ο Ρασκόλνικωφ, χαμογελώντας κάπως βεβιασμένα... "Λοιπόν ακόμα σωπαίνεις;", ρώτησε ύστερα από λίγο. "Έμπρός, κάτι πρέπει να πούμε. Είμαι πολύ περίεργος να μάθω πώς θ' αντιμετώπιζες το "πρόβλημα", όπως θα 'λέγε και ο Λεμπεζιάτνικωφ". (θα 'λεγε κανείς πως είχε αρχίσει κιόλας να μπερδεύει τα λόγια του). "Όχι. αλήθεια, μιλάω σοβαρά. Ας υποθέσουμε, Σόνια, πως ήξερες (με κάθε βεβαιότητα) ότι εξ αιτίας του θα καταστραφεί η Κατερίνα Ιβάνοβνα, καθώς και τα παιδιά της και πως θα έβρικσες και συ η (δια τον μπελά σου (αν και αυτό δεν το λογαριάζεις καθόλου). Τα ίδια και η Πολιά... γιατί ο ίδιος δρόμος την περιμένει κι αυτή... Αν λοιπόν ήτανε στο χέρι σου ν' αποφασίσεις ποιος έπρεπε να μείνει στη ζωή, ο ένας ή οι άλλοι, να εξακολουθήσει δηλαδή να ζει ο Λούζιν κάνοντας τις βρωμιές του, ή να χαθεί η Κατερίνα Ιβάνοβνα; Τι θ' αποφάσιζες; Τίνος τον θάνατο θα προτιμούσες; Σ' ερωτώ".

Η Σόνια τον κοίταξε ανήσυχα. Κάτω απ' αυτά τα δισταχτικά λόγια μάντευε κάποια μακρινή και απόκρυφη σκέψη που κάτι της θύμιζε.

"Το προαισθανόμουν πως θα μου κάνατε μια τέτοια ερώτηση", του είπε κοιτάζοντας τον με λαίμαργη περιέργεια.

"Καλά, ας το παραδεχτούμε, τί απόφαση όμως θα έπαιρνες;"

"Γιατί με ρωτάτε για κάτι που δεν μπορεί να γίνει;", του λέει η Σόνια με απάθεια.

"Ωστε, λοιπόν, θα ήτανε καλύτερα να εξακολουθήσει να ζει ο Λούζιν και να κάνει τις βρωμιές του! Ωστόσο, αυτό είναι μια γνώμη που δεν έχεις το θάρρος να την υποστηρίξεις".

"Μα, δεν μπορώ να ξέρω το θέλημα της θείας Πρόνοιας. Γιατί να κάνω στον εαυτό μου μια ερώτηση που δεν επιτρέπεται να την κάνω; Τί σημασία έχουν τέτοιες μάταιες ερωτήσεις; Πώς είναι δυνατό να εξαρτάται από τη δικιά μου απόφαση τέτοιο πράγμα; Ποιος μ' έβαλε εμένα εδώ για να κρίνω αν πρέπει να ζήσει ή να πεθάνει ο ένας κι ο άλλος;"

"Απ' τη στιγμή που ανακατώνεις τη θεία Πρόνοια σ' αυτό, δεν μένει να κάνεις τίποτα πια", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ κάπως αγριεμένα.

"Πέστε μου καλύτερα ανοιχτά, ό,τι έχετε να μου πείτε", φώναξε η Σόνια με αγωνία.

"Αρχίσατε ξανά να μου μιλάτε με αινίγματα... Είναι δυνατό να ήρθατε μόνο και μόνο για να με βασανίσετε;"

Δεν μπόρεσε πια να κρατηθεί κι άρχισε να κλαίει ξαφνικά χύνοντας πικρά δάκρυα.

Ο Ρασκόλνικωφ την κοίταζε σκυθρωπά και με συντριβή. Πέρασαν έτσι πέντε λεπτά.

"Ναι, έχεις δίκιο", είπε τέλος ήρεμα. Έγινε ξαφνικά αλλιώτικος και χάθηκε κείνη η κυνικότητα και η γεμάτη απόγνωση προκλητικότητα που είχε ο τόνος της φωνής του. "Σου είπα χτες ότι δεν θα ερχόμουν να ζητήσω συγγνώμη και να που άρχισα κιόλας με δικαιολογίες... Γιατί, είναι δικαιολογία για μένα, Σόνια, αυτό το θέμα του Λούζιν και της θείας Πρόνοιας".

Θέλησε να χαμογελάσει, αλλά με το αγνό χαμόγελο του το πρόσωπο του πήρε μια έκφραση αδυναμίας και κούρασης. Έσκυψε το κεφάλι του κι έκρυψε το πρόσωπο με τα χέρια του. Ξαφνικά, παράξενα και αναπάντεχα, ένιωσε μέσα του κάτι σαν μίσος για τη Σόνια!

Κατάπληκτος, κατατρομαγμένος απ' αυτή την αποκάλυψη, σήκωσε απότομα το κεφάλι του και στύλωσε τα μάτια του επάνω της, δεν είδε όμως στο βλέμμα της τίποτα άλλο παρά μια ανησυχία και μια έγνοια που έφτανε ως την αγωνία. Έδειχνε αγάπη εκείνο το βλέμμα. Κι αμέσως, κάθε μίσος έσβησε μέσα του σαν όνειρο. Δεν ήτανε αυτό! Είχε κάνει λάθος στην εκτίμηση εκείνου που ένιωσε. Απλούστατα, αυτό εσήμαινε πως έφτασε η στιγμή.

Έκρυψε πάλι το πρόσωπο στα χέρια του και χαμήλωσε το κεφάλι. [...] και χλώμιασε, σηκώθηκε απ' την καρέκλα του, κοίταξε τη Σόνια και χωρίς να πει λέξη, κάθισε μηχανικά στο κρεβάτι.

Του φάνηκε πως η στιγμή αυτή ήτανε απολύτως όμοια με κείνη όπου στεκότανε όρθιος πίσω απ' τη γριά, αφού είχε τραβήξει πια τον μπαλντά απ' τη θηλιά και ένιωθε πως "δεν έπρεπε να χάνει ούτε στιγμή".

"Τί έχετε;", ρώτησε η Σόνια φοβισμένη απέραντα.

Δεν μπόρεσε να της απαντήσει. Όχι, δε λογάριάζε να εξηγηθεί έτσι και δεν μπορούσε να καταλάβει κι ο ίδιος τί γινότανε μέσα του αυτή τη στιγμή. Η Σόνια ήρθε σιγά - σιγά κοντά του, κάθισε στο κρεβάτι, δίπλα του, και περίμενε χωρίς να πάρει τα μάτια της από πάνω του. Η καρδιά της πήγαινε να σπάσει. Ήτανε ανυπόφορο. Εκείνος γύρισε το πρόσωπο του που ήτανε κατακίτρινο σαν του πεθαμένου και την κοίταζε. Τα χείλη του σάλεψαν καθώς αγωνιζόταν, μάταια, να προφέρει κάτι. Πάγωσε η καρδιά της Σόνιας απ' τη φρίκη.

"Τί έχετε;", είπε πάλι ενώ τραβιότανε λίγο από κοντά του.

"Τίποτα Σόνια. Μην τρομάζεις. Κουταμάρες, είναι στ' αλήθεια κουταμάρες, αν το καλοσκεφτείς", μουρμούρισε σαν άνθρωπος που δεν καταλαβαίνει πως παραμιλάει.

"Όμως... γιατί ήρθα να βασανίσω εσένα;", πρόσθεσε άξαφνα κοιτάζοντας την.

"Αλήθεια. Γιατί; Αναρωτιέμαι αδιάκοπα γι' αυτό, Σόνια".

"Ω! Πόσο πονάτε!", είπε η Σόνια λυπημένα, ρίχνοντας τα μάτια της επάνω του.

"Κουταμάρες!... Άκου, Σόνια... (κάποια σκέψη έφερε για μια στιγμή ένα αχνό χαμόγελο στα χείλη του), θυμάσαι τί ήθελα να σου πω χτες;".

Η Σόνια περίμενε με αγωνία.

"Φεύγοντας, σου είπα πως ίσως να μη με ξανάβλεπες ποτέ, αλλά αν ξαναγύριζα σήμερα, θα σου έλεγα... ποιος σκότωσε την Ελισάβετ".

Η Σόνια άρχισε ξαφνικά να τρέμει ολόκληρη.

"Να λοιπόν, ήρθα για να στο πω".

"Ναι, μου είπατε χτες, πραγματικά...", ψιθύρισε η Σόνια με κόπο... "Πώς το ξέρετε όμως;", ρώτησε ζωηρά σα να ξανάβρισκε άξαφνα τις αισθήσεις της. Ανάσαινε με δυσκολία. Το πρόσωπο της γινότανε όλο και πιο χλωμό.

"Το ξέρω".

Η Σόνια σώπασε για λίγο.

"Τον βρήκανε;" ρώτησε δειλά.

"Όχι, δεν τον βρήκανε".

"Και τότε πώς το ξέρετε σεις αυτό;", ξαναρώτησε με σιγανή φωνή τώρα, ύστερα από μια μικρή παύση.

Ο Ρασκόλνικωφ γύρισε και την κοίταξε επίμονα.

"Μάντεψε το", της είπε με το ίδιο αχνό χαμόγελο.

Θα 'λεγε κανείς πως το κορμί της Σόνιας συνταραζότανε από σπασμούς.

"Μα... γιατί με... με τρομάζετε έτσι;", μουρμούρισε χαμογελώντας σαν παιδί.

"Για να το ξέρω αυτό, πάει να πει πως έχω συνδεθεί πολύ στενά μαζί του", συνέχισε ο Ρασκόλνικωφ, χωρίς να πάψει να την κοιτάζει κατάματα, λες και δεν είχε τη δύναμη να πάρει τα μάτια του από πάνω της. "Την Ελισάβετ δεν ήθελε να τη σκοτώσει... Τη σκότωσε εντελώς αναπάντεχα... Ήθελε να σκοτώσει τη γριά..."

σε μια στιγμή που ήτανε μόνη της... και πάνω σ' αυτό, έτυχε να μπει μέσα η Ελισάβετ... Εκείνος, ήτανε εκεί... και τη σκότωσε".

Κύλησε ακόμα μια τρομακτική στιγμή. Κοίταζε ο ένας τον άλλο.

"Δεν μπορείς λοιπόν να μαντέψεις;", τη ρώτησε απότομα έχοντας την αίσθηση πως έπεφτε κάτω από ένα καμπαναριό.

"Όχι", ψιθύρισε η Σόνια με φωνή που μόλις ακουγότανε.

"Για προσπάθησε".

Και καθώς το έλεγε αυτό, ένιωσε πάλι την ίδια παγωνιά να κατακλύζει όλη την ψυχή του. Κοίταζε τη Σόνια και του φάνηκε ξαφνικά πως το πρόσωπο της έμοιαζε με της Ελισάβετ, θυμήθηκε ολοκάθαρα την έκφραση που είχε το πρόσωπο της Ελισάβετ όταν τη ζύγωσε υψώνοντας τον μπαλντά και κείνη οπισθοχωρούσε προς τον τοίχο, σηκώνοντας το χέρι μπροστά της, ακριβώς σαν τα μικρά παιδάκια που φοβούνται και κοιτάζουν μ' ένα βλέμμα ασάλευτο και ανήσυχο το πράγμα που τα τρομάζει, κάνουν προς τα πίσω κι απλώνουν το χεράκι τους έτοιμα να μπήξουν τα κλάματα.

Έτσι ήτανε η Σόνια αυτή τη στιγμή. Τον κοίταξε για λίγο το ίδιο χαμένα και τρομαγμένα και, άξαφνα, σηκώνοντας το αριστερό της χέρι, άγγιξε ελαφρά με τα δάχτυλα της το στήθος του, σηκώθηκε αργά - αργά, κι αποτραβήχτηκε σιγά - σιγά από κοντά του, χωρίς να πάψει να τον κοιτάζει όλο και πιο επίμονα. Ο τρόμος που ένιωθε, μεταδόθηκε και σ' αυτόν. Στα χαρακτηριστικά του ζωγραφίστηκε η ίδια φρίκη. Σηκώθηκε και κείνος κι άρχισε να την κοιτάζει με το ίδιο σχεδόν παιδιάστικο χαμόγελο.

"Το μάντεψες", μουρμούρισε τέλος.

"Θεέ μου!", φώναξε η Σόνια μ' ένα βογγητό σπαρακτικό. Έπεσε εξουθενωμένη στο κρεβάτι χώνοντας το πρόσωπο της στο μαξιλάρι αλλά, αμέσως ύστερα, σηκώθηκε γρήγορα, έτρεξε κοντά του, του έπιασε και τα δυο χέρια με τα μικρά της δαχτυλάκια και σφίγγοντας τα πολύ δυνατά σαν τανάλια, άρχισε να τον κοιτάζει και πάλι επίμονα σα να κόλλησαν τα μάτια της επάνω του. Με το ύστατο αυτό βλέμμα, που ήτανε γεμάτο απόγνωση, προσπαθούσε να πιαστεί από κάποια τελευταία ελπίδα. Αλλά δεν μπόρεσε να πιαστεί από πουθενά. Δεν υπήρχε πια καμμία αμφιβολία, ναι, έτσι έγιναν τα πράγματα.

Αργότερα, ξαναφέροντας στο μυαλό της αυτή τη στιγμή, αναρωτιότανε με κατάπληξη πώς το κατάλαβε αμέσως ότι δεν υπήρχε πια καμμία αμφιβολία. Δεν τολμούσε βέβαια να πεί ότι είχε προαισθανθεί κάτι τέτοιο. Κι ωστόσο μόλις της το 'πε, είχε την εντύπωση ότι πραγματικά είχε προαισθανθεί αυτό ακριβώς το πράγμα.

"Φτάνει, Σόνια! Μη με βασανίζεις πια!", την παρακάλεσε ο Ρασκόλνικωφ με μια πονεμένη έκφραση. Όχι, δε λογάριαζε να την κάνει έτσι αυτήν την ομολογία, αλλά το βέβαιο είναι πως έγινε έτσι.

Η Σόνια φαινότανε σα να μην ξέρει τί κάνει. Αναπήδησε, έτρεξε ως τη μέση της κάμαρας δαγκώνοντας τα χέρια της, αλλά ξαναγύρισε πολύ γρήγορα κοντά του και κάθισε δίπλα του, αγγίζοντας σχεδόν με τον ώμο της τον δικό του. Άξαφνα

συγκλονίστηκε ολόκληρη, ανατρίχιασε, έμπηξε μια κραυγή και, χωρίς να ξέρει κι η ίδια γιατί, γονάτισε μπροστά του.

"Τί είναι αυτό που κάνετε, τί είναι αυτό που κάνετε στον εαυτό σας;"

Ο Ρασκόλνικωφ τραβήχτηκε προς τα πίσω και την κοίταξε λυπημένα.

"Τί παράξενη που είσαι, Σόνια! Μ' αγκαλιάζεις ύστερα απ' αυτό που σου είπα; Δεν ξέρεις τί κάνεις".

"Όχι! όχι! Δεν υπάρχει πια σ' ολόκληρο τον κόσμο άνθρωπος πιο δυστυχισμένος από σένα!", φώναξε παράφορα εκείνη, δίχως ν' ακούσει τί της είπε και άρχισε να κλαίει με λυγμούς υστερικά. Ένα αίσθημα που είχε πολύν καιρό να το νιώσει πέρασε απ' την καρδιά του σαν κύμα και τη μαλάκωσε. Δεν έκανε καμιά προσπάθεια να συγκρατηθεί: Απ' τα μάτια του αναπήδησαν δυο δάκρυα που κρεμάστηκαν στα τσίνορα του.

"Ωστε, δε θα μ' εγκαταλείψεις, Σόνια;", είπε κοιτάζοντας την σα να έλπιζε σχεδόν.

"Όχι! όχι! Ποτέ, πουθενά", φώναξε η Σόνια. "θα σ' ακολουθήσω, θα σ' ακολουθήσω παντού! Ω, θεέ μου! Τί άθλια που είμαι! Και γιατί, γιατί να μη σε γνωρίσω νωρίτερα; Γιατί δεν ήρθες νωρίτερα; Ω θεέ μου!"

"Καθώς βλέπεις ήρθα".

"Τώρα! Ω, τί θα κάνουμε τώρα; Μαζί, μαζί!", έλεγε χαμένα, αγκαλιάζοντας τον και πάλι. "θα 'ρθώ μαζί σου στο κάτεργο".

Ένιωσε τα λόγια της σα μαχαιριά: Το ίδιο μοχθηρό και σχεδόν ακατάδεχτο χαμόγελο ξαναφάνηκε στα χείλη του.

"Ίσως να μην έχω ακόμα την όρεξη να πάω στο κάτεργο, Σόνια".

Εκείνη τον κοίταξε ζοηρά. Ύστερα απ' το φλογερό και οδυνηρό οίκτο που ένιωσε την πρώτη στιγμή για τον δυστυχισμένο Ρασκόλνικωφ, ερχότανε πάλι και την έσφαζε η φοβερή σκέψη του φόνου. Στον αλλαγμένο τόνο που είχε η φωνή του σ' αυτά τα τελευταία λόγια, έβλεπε τον δολοφόνο. Τον κοίταξε με κατάπληξη. Δεν ήξερε ακόμα τίποτα, δε μπορούσε να καταλάβει πώς και γιατί έγινε αυτός ο φόνος. Ξεπήδησαν ξαφνικά μες στο μυαλό της ένα σωρό ερωτήματα: "Δολοφόνος αυτός; Αυτός; Όχι, δεν είναι δυνατόν!"

"Μα, τί; Πού βρίσκομαι;", είπε με βαθιά κατάπληξη, σα να μην είχε συνέλθει ακόμα. "Πώς γίνεται εσύ... τέτοιος άνθρωπος που είσαι... ν' αποφασίσεις τέτοιο πράγμα; Γιατί το 'κάνεις;"

"Έ, να, για να κλέψω! Πάψε, Σόνια!", της είπε ύστερα νευριασμένα και σχεδόν θυμωμένα.

Η Σόνια μαζεύτηκε, αλλά ξαφνικά φώναξε:

"Πεινούσες; Το 'κάνες για να... βοηθήσεις τη μητέρα σου; Γι' αυτό;"

"Όχι, Σόνια, όχι", ψιθύρισε εκείνος, γυρίζοντας αλλού το βλέμμα του και σκύβοντας το κεφάλι. "Δεν πεινούσα και τόσο. Είναι αλήθεια πως ήθελα να βοηθήσω τη μητέρα μου... αλλά ούτε κι αυτό είναι πέρα για πέρα σωστό... Μη με βασανίζεις, Σόνια!"

Χτύπησε τις παλάμες της με απόγνωση.

"Μπορεί, μπορεί ποτέ να έχουν γίνει όλα αυτά στ' αλήθεια; Θεέ μου, πού είναι λοιπόν η αλήθεια; Ποιος θα μπορούσε να το πιστέψει; Και πώς γίνεται να σκότωσες για να κλέψεις, εσύ που έδωσες τα τελευταία σου λεφτά... Αχ!", φώναξε άξαφνα...

"Εκείνα τα λεφτά που έδωσες στην Κατερίνα Ιβάνοβνα... Τα λεφτά εκείνα θεέ μου!... Είναι δυνατόν και τα λεφτά εκείνα..."

"Όχι, Σόνια", είπε ο Ρασκόλνικωφ διακόπτοντας την ζωνηρά, "δεν προέρχονται από κει, ησύχασε. Τα λεφτά μου τα 'στείλε μέσω ενός έμπορα η μητέρα μου την ημέρα που ήμουνα άρρωστος και την ίδια μέρα τα έδωσα. Ήτανε μπροστά και ο Ραζουμίχιν... αυτός τα πήρε μάλιστα για λογαριασμό μου. Είναι δικά μου τα λεφτά, καταδικά μου".

Η Σόνια τον άκουγε μη ξέροντας τί να πιστέψει και προσπαθώντας να συγκεντρώσει τις σκέψεις της.

"Όσο για τ' άλλα λεφτά... Άλλωστε, δεν ξέρω καν αν υπήρχαν λεφτά", πρόσθεσε ήρεμα και συλλογισμένα. "Πήρα απ' τον λαιμό της γριάς ένα πορτοφόλι γεμάτο... ένα δερμάτινο πορτοφολάκι, παραγεμισμένο μάλιστα... αλλά δεν το άνοιξα ποτέ να ιδώ τί έχει μέσα... δε θα είχα, καθώς φαίνεται, καιρό... Εξ άλλου ήτανε και μερικά πράγματα, κάτι μανικέτια, κάτι αλυσιδίτσες... Τα πήρα όλα αυτά μαζί με το πορτοφόλι- και τα 'κρυψα στην αυλή ενός σπιτιού, στη λεωφόρο Β... Εκεί είναι ακόμα όλα!".

Η Σόνια τον άκουγε αχόρταγα.

"Τότε... πώς γίνεται να λες "για να κλέψω", αφού δεν πήρες τίποτα;", ρώτησε γρήγορα - γρήγορα σα να προσπαθούσε πάλι να αγκιστρωθεί από ένα τιποτένιο πραγματάκι.

"Δεν ξέρω. Δεν το σκέφτηκα ακόμα αν θα πάρω ή όχι αυτά τα λεφτά", είπε πέφτοντας σε συλλογή.

Κι άξαφνα συνήλθε και πρόσθεσε:

"Τί κουταμάρες κάθομαι και λέω;"

Μια σκέψη πέρασε απ' το μυαλό της Σόνιας: "Μήπως είναι τρελλός;". Αλλά την έδιωξε αμέσως: "Όχι, κάτι άλλο συμβαίνει". Σίγουρα δεν καταλάβαινε τίποτα.

"Ξέρεις Σόνια", είπε άξαφνα ο Ρασκόλνικωφ, "ξέρεις τί λέω; Αν είχα σκοτώσει γιατί πεινούσα", συνέχισε τονίζοντας την κάθε λέξη του και κοιτάζοντας την αινιγματικά αλλά με ειλικρίνεια, "θα ήμουνα τώρα.. ευτυχισμένος. Να είσαι σίγουρη".

Η Σόνια κάτι πήγε να πει, αλλά σώπασε.

"Σου είπα χτες να 'ρθείς μαζί μου, γιατί εσύ μονάχα πια μου μένεις στον κόσμο".

"Μου είπες να 'ρθώ μαζί σου, πού;", ρώτησε η Σόνια δειλά.

"Όχι για να κλέψουμε ή να σκοτώσουμε, όχι γι' αυτό, ησύχασε", της λέει με πικρό χαμόγελο. "Είμαστε δυο πλάσματα διαφορετικά... Και, ξέρεις, Σόνια; Μονάχα τώρα κατάλαβα πού σου έλεγα να 'ρθείς χτες. Όταν σου το είπα, δεν το 'ξερά ούτε κι εγώ. Για ένα μονάχα σε κάλεσα, για ένα μόνον ήρθες; Για να μη μ' εγκαταλείψεις, θα μ' εγκαταλείψεις, Σόνια;"

Εκείνη του 'σφίξε το χέρι.

"Και γιατί, γιατί της το ομολόγησα;", φώναξε άξαφνα σε λίγο με απόγνωση, κοιτάζοντας την με απέραντο πόνο. "Να που περιμένεις τώρα να σου δώσω εξηγήσεις, Σόνια, το περιμένεις, το βλέπω. Τί να σου πω; Δε θα καταλάβαινες τίποτα και μόνο θα υπέφερες μ' αυτά που θα σου έλεγα... θα υπέφερες εξ αιτίας μου. Να, πάλι κλαις και μ' αγκαλιάζεις. Γιατί; Επειδή δεν μπόρεσα να το βαστάξω μόνος μου και ήρθα να το ξεφορτωθώ σε βάρος άλλου λέγοντας "πόνεσε και συ, αυτό το πράγμα θα με ανακουφίσει"; Μπορείς ν' αγαπάς άνθρωπο τόσο δειλό,".

"Και μήπως εσύ δεν βασανίζεσαι;", είπε η Σόνια.

Ένωσε και πάλι να κατακλύζεται η ψυχή του απ' το ίδιο κύμα που την μαλάκωσε πριν από λίγο.

"Σόνια", της λέει, "δεν έχω καλή καρδιά, έχε το υπ' όψη σου, μπορεί να σου εξηγήσει αυτό πολλά. Ήρθα κοντά σου ακριβώς γιατί είμαι κακός. Υπάρχουν άλλοι που δε θα 'ρχονταν ποτέ, εγώ όμως είμαι φοβιτσιάρης και... πρόστυχος. Αλλά... Τί σημασία έχει; Δεν πρόκειται γι' αυτό. Πρέπει να μιλήσω και δεν ξέρω από πού ν' αρχίσω".

Κάθισε και βυθίστηκε σε σκέψεις.

"Έχ! Είμαστε τόσο διαφορετικοί", είπε πάλι. "Δεν είναι δυνατόν να συνεννοηθούμε.

Γιατί λοιπόν να 'ρθώ σε σένα; Δε θα το συχωρέσω αυτό στον εαυτό μου. Ποτέ!".

"Όχι, έκανες πολύ καλά που ήρθες", φώναξε η Σόνια. "Καλύτερα να το ξέρω και γω. Πολύ καλύτερα".

Την κοίταζε πονεμένα.

"Γιατί, στ' αλήθεια, έτσι είναι", είπε σα να συνέχιζε μια σκέψη, "είναι αλήθεια ότι έτσι έγιναν τα πράγματα: Ήθελα να γίνω Ναπολέον -γι' αυτό σκότωσα. Να... κατάλαβες τώρα;".

"Ο... ό... χι", ψιθύρισε η Σόνια, με φωνή φοβισμένη. "Λέγε όμως, λέγε. Θα καταλάβω, θα καταλάβει η ψυχή μου", του 'λεγε ικετευτικά.

"Θα καταλάβεις; Για να δούμε λοιπόν!".

Σώπασε κι έμεινε κάμποση ώρα σκεφτικός.

"Όλα ξεκίνησαν απ' αυτό. Έκανα μια φορά τούτη δω την ερώτηση στον εαυτό μου: Τι θα γινότανε, λόγου χάριν αν βρισκότανε στη θέση μου ο Ναπολέον και δεν είχε για ν' αρχίσει την καριέρα του ούτε την Τουλώνα, ούτε την Αίγυπτο, ούτε τη διάβαση του Λευκού Όρους, αν αντί γι' αυτά τα μνημειώδη πράγματα, έβρισκε μπροστά του μια κακιά και γελοία γριούλα, μια τοκογλύφο που έπρεπε να την σκοτώσει για να της πάρει τα λεφτά απ' την κασέλα της; (για να πετύχει στη σταδιοδρομία του, καθώς καταλαβαίνεις). Ε, λοιπόν, θα τ' αποφάσιζα αν δεν υπήρχε άλλος τρόπος; Δε θα 'νιώθε κάποιο δισταγμό κάνοντας μια πράξη τόσο ελάχιστα μεγαλειώδη και... τόσο εγκληματική; Ε, λοιπόν, το "ερώτημα" αυτό με βασάνιζε πολύν καιρό, τόσο που στο τέλος ένιωσα ντροπή όταν κατάλαβα ξαφνικά ξεκάθαρα πως ο Ναπολέον όχι μονάχα δε θα αισθανότανε τον παραμικρό δισταγμό, αλλά ούτε καν θα του περνούσε απ' το μυαλό η σκέψη πως η πράξη αυτή δεν ήτανε μεγαλειώδης... Ούτε και θα καταλάβαινε τι είδους ντροπή υπήρχε σ' αυτό το πράγμα. Και ασφαλώς, αν δεν υπήρχε άλλος τρόπος να

βρει λεφτά, θα την στραγγάλιζε στο άψε-σβήσε, χωρίς να το καλοσκεφτεί. Ε, τότε πια και γω... βγήκα απ' αυτό το δίλημμα. Σκότωσα... όπως σκοτώνουν οι μεγάλες προσωπικότητες. Έτσι έγινε, όπως ακριβώς στο λέω. Σου φαίνεται αστείο, ε; Ναι, Σόνια. Ίσως το πιο αστείο απ' όλα να 'ναι ακριβώς το ότι έγιναν όλα έτσι".

Η Σόνια δεν το έβρισκε καθόλου αστείο.

"Μίλησε μου καλύτερα δίχως... παραδείγματα", του είπε με φωνή που μόλις ακουγότανε και ακόμα πιο φοβισμένα.

Ο Ρασκόλνικωφ γύρισε προς το μέρος της, την κοίταξε κάμποσο και της έπιασε τα χέρια.

"Έχεις και πάλι δίκιο, Σόνια. Όλα αυτά είναι παραλογισμός και φλυαρίες. Η μητέρα μου, καθώς ξέρεις, δεν έχει τίποτα σχεδόν. Η αδελφή μου, που έτυχε να μορφωθεί, είναι καταδικασμένη να εργάζεται σ' όλη της τη ζωή δώθε - κείθε σαν γκουβερνάντα. Όλες τις ελπίδες τους τις στήριζαν σε μένα μόνο. Άρχισα να σπουδάζω στο πανεπιστήμιο, αλλά αναγκάστηκα να διακόψω τις σπουδές μου γιατί δεν είχα τα μέσα να συντηρηθώ. Αλλά κι αν υποθέσουμε πως τις συνέχιζα, το πολύ - πολύ να γινόμουν ένας καθηγητής ή κανένας υπάλληλος ύστερα από δέκα ή δώδεκα χρόνια (κι εφόσον θα πήγαιναν όλα καλά) με χίλια ρούβλια το χρόνο απολαβές... (όλα αυτά τα έλεγε σα μάθημα που το 'ξερέ απ' έξω). Στο μεταξύ η μητέρα μου θα μαράζωνε απ' τις έγνοιες κι απ' τη λύπη της, δίχως να μπορώ να την βοηθήσω. Όσο για την αδελφή μου... αυτή... μπορεί να πάθαινε χειρότερα. Εξ άλλου... γιατί να πάει χαμένη η ζωή μου, γιατί να μη χαρώ κάτι πού την ομορφαίνει και την πλουτίζει, γιατί να παραπετάξω τη μητέρα μου και να δέχομαι αδιαμαρτύρητα τις ταπεινώσεις της αδελφής μου; Για ποιο λόγο; Για να παντρευτώ, όταν αυτές θα έχουν πεθάνει, να κάνω παιδιά και να τ' αφήσω κι αυτά στους πέντε δρόμους, χωρίς μια πεντάρα, χωρίς ένα κομμάτι ψωμί; Ε, να... να λοιπόν γιατί το αποφάσισα. Είπα να πάρω τα λεφτά της γριάς να τα 'χω για τις σπουδές μου και για τα πρώτα χρόνια όταν θα τέλειωνα το πανεπιστήμιο, χωρίς να βασανίζω πια τη μητέρα μου. Ήθελα να λύσω το πρόβλημα μου πλατιά, ριζικά, ν' αρχίσω μια καριέρα εντελώς καινούργια και να εξασφαλίσω μια ζωή ολότελα ανεξάρτητη. Ε, να! Αυτό είναι όλο! Φυσικά, έκανα πολύ άσχημα που σκότωσα τη γριά... Αλλά, φτάνει τώρα! Αρκετά!".

Αποτελείωσε με πολύ κόπο τη διήγηση του. Φαινότανε εξαντλημένος. Έσκυψε το κεφάλι του.

"Ω! Δεν είναι αυτό, δεν είναι αυτό!", φώναξε η Σόνια πονεμένα. "Είναι ποτέ δυνατό; Όχι δεν είναι αυτό, δεν είναι αυτό!".

"Και συ ακόμα λες πώς δεν είναι αυτό! Και όμως σου τα είπα όλα με ειλικρίνεια, αυτή είναι η αλήθεια!".

"Πώς μπορεί ποτέ να είναι αυτό αλήθεια; Ω, θεέ μου!".

"Στο κάτω - κάτω, σκότωσα μια ψείρα, Σόνια, μια ψείρα βρωμερή, άχρηστη και βλαβερή".

"Η ψείρα αυτή ήτανε πλάσμα ανθρώπινο".

"Το ξέρω πως δεν ήτανε ψείρα αληθινή", απάντησε εκείνος κοιτάζοντας την παράξενα. "Εξ άλλου, λέω ψέματα, Σόνια", πρόσθεσε, "τόση ώρα τώρα λέω

ψέματα... Ναι, δεν είναι αυτό, έχεις δίκιο. Το 'κάνα γι' άλλους λόγους, ολότελα διαφορετικούς... Έχω πολύν καιρό να κουβεντιάσω με άνθρωπο, Σόνια... Μου πονάει πάρα πολύ το κεφάλι αυτή τη στιγμή".

Τα μάτια του έκαιγαν σα να είχε πυρετό και τον ξανάπιανε σχεδόν το παραλήρημα, ενώ ένα χαμόγελο γεμάτο ανησυχία πλανιότανε στα χείλη του. Μέσα από την ταραχή του, έβλεπες μια κούραση απέραντη. Η Σόνια καταλάβαινε πόσο υπέφερε. Άρχισε να ζαλίζεται κι εκείνη. Έπειτα, τηςμίλαγε τόσο παράξενα: Κάτι έπιανε μέσες – άκρες αλλά... "τί ήτανε;".

Κι έστειβε τα δάχτυλα της με απόγνωση.

"Όχι Σόνια, δεν είναι αυτό", συνέχισε ξανασηκώνοντας απότομα το κεφάλι του, και σα να 'παιρναν καινούργιο πάλι δρόμο οι σκέψεις του, πράγμα που ξάφνιαζε και τον ίδιο. "Δεν είναι αυτό... Φαντάσου μάλλον... (ναι, καλύτερα να φαντασθείς αυτό) πως είναι ένας άνθρωπος υπερευαίσθητος, ζηλιάρης, κακός, ταπεινός, εκδικητικός και... ας πούμε, με μια προδιάθεση προς την τρέλλα (ας τα πω καλύτερα όλα μαζί. Έχει ήδη γίνει κουβέντα και για τρέλλα -το πρόσεξα). Σου είπα τώρα δα πως δεν είχα τα μέσα να μείνω στο πανεπιστήμιο. Το ξέρεις όμως πως θα μπορούσα, ίσως, να συνεχίσω τις σπουδές μου; Η μητέρα μου έστελνε τα λεφτά που χρειαζόνταν γι' αυτό και εγώ θα μπορούσα να βγάλω, δουλεύοντας, τα λεφτά που ήθελα για να ντυθώ, να ποδεθώ και να φάω. Έβγαζα αρκετά με τα μαθήματα, πενήντα καπίκια από τον κάθε μαθητή. Κι ο Ραζουμίχιν εργάζεται. Αλλά μ' έπιασε η κακία και δεν ήθελα να δουλέψω. Ναι, ναι, κακία ήτανε -στην κυριολεξία. Φώλιασα λοιπόν στην γωνιά μου σαν αράχνη. Ήρθες στην τρώγλη μου και την είδες... Το ξέρεις, Σόνια, πως τα χαμηλά ταβάνια και οι στενοί τοίχοι σφίγγουν το μυαλό και την καρδιά του ανθρώπου; Ω! Πόσο τη μισούσα εκείνη την τρώγλη! Ωστόσο, δεν ήθελα να βγω από κει μέσα! Έμενα έτσι επίτηδες. Κλεινόμωνα μέσα ολόκληρες μέρες, δεν ήθελα ούτε να φάω ούτε να δουλέψω, τίποτα -ήμωνα όλο ξαπλωμένος. Αν μου 'φέρνε η Ναστάσια κάτι, το 'τρωγα. Αν δε μου 'φέρνε έμενα θεονήστικος όλη την ημέρα. Δεν ζήταγα τίποτα -απ' την κακία μου. Τη νύχτα επειδή δεν είχα φως, προτιμούσα να μείνω μέσα στο σκοτάδι ξαπλωμένος, αντί να δουλέψω για ν' αγοράσω ένα κερί. Αντί να μελετάω, πούλησα τα βιβλία μου, ενώ οι σημειώσεις μου και τα τετράδια μου είχανε πιάσει ένα δάχτυλο σκόνη. Μου άρεσε να μένω ξαπλωμένος και να βυθίζομαι σε σκέψεις. Όλο σκεφτόμωνα... Δεν είναι ανάγκη να σου πω τί ήτανε εκείνες οι περίεργες σκέψεις που άλλαζαν διαρκώς... Τότε μόνο μου πέρασε απ' το μυαλό πως... Όχι, δεν ήτανε τότε! Δεν τα λέω όπως έγιναν. Να, εκείνη την εποχή όλο αναρωτιόμωνα: "Γιατί είμαι τόσο βλάκας ώστε, ενώ ξέρω πως οι άλλοι είναι βλάκες, δεν προσπαθώ να είμαι πιο έξυπνος απ' αυτούς;". Ύστερα, Σόνια, παραδέχτηκα πως αν περιμένει κανείς ώσπου να γίνουν όλοι οι άνθρωποι έξυπνοι, θα χρειαστεί να περιμένει πάρα πολύ... Και πιο ύστερα ακόμα, κατάλαβα πως αυτό δε θα γίνει ποτέ, πως οι άνθρωποι δε θ' αλλάξουν, πως δε είναι κανενός δουλειά να τους αλλάξει και δεν αξίζει να χάνεις τον καιρό σου για κάτι τέτοιο. Ναι, έτσι είναι. Είναι νόμος φυσικός να μην αλλάξουν, Σόνια. Έτσι είναι... Και τώρα ξέρω πως όποιος είναι δυνατότερος στο" μυαλό και στην ψυχή, αυτός θα

είναι και ο αφέντης τους. Όποιος τολμάει πολλά, δικαιώνεται στα μάτια τους. Όποιος τους λογαριάζει λιγότερο, γίνεται νομοθέτης τους και όποιος έχει το περισσότερο θράσος, έχει και την τελευταία λέξη. Έτσι ήτανε και έτσι θα είναι πάντοτε. Μόνο οι τυφλοί δεν το βλέπουν".

Αν και, μιλώντας, κοίταζε τη Σόνια, δε φαινότανε να νοιάζεται πια αν τον καταλαβαίνει ή όχι. Τον είχε πιάσει πυρετός. Βρισκότανε σε μια αλλόκοτη και σκοτεινή έξαρση. (Πραγματικά, είχε πολύν καιρό να κουβεντιάσει με άνθρωπο). Η Σόνια κατάλαβε πως η άγρια αυτή θεωρία ήτανε άρθρο πίστεως για τον Ρασκόλνικωφ.

"Κατάλαβα τότε Σόνια", συνέχισε πολύ σοβαρά, "ότι η εξουσία δίνεται μόνο σ' εκείνους που τολμούν να σκύψουν και να την αδράξουν. Φτάνει μόνο να τολμήσεις, εδώ βρίσκεται όλο το ζήτημα. Μου ήρθε τότε η σκέψη, που κανένας δεν είχε κάνει ως τώρα. Κανένας! Είδα ξαφνικά, ολοκάθαρα σαν την ημέρα, πως κανένας δεν είχε τολμήσει ακόμα να ξεπεράσει όλες αυτές τις ανοησίες, να τ' αρπάξει όλα απ' την ουρά και να τα στείλει στο διάβολο. Εγώ... εγώ... θέλησα να το αποτολμήσω και σκότωσα... Ήθελα μόνο να κάνω ένα τόλμημα, Σόνια αυτό είναι όλο!".

"Ω, πάψε, πάψε!", φώναξε η Σόνια. "Απομακρύνθηκες απ' τον θεό και ο θεός σε τιμώρησε και σε παρέδωσε στον διάβολο!...".

"Αλήθεια, Σόνια, όταν έμενα ξαπλωμένος στην κάμαρα μου, μες στο σκοτάδι, και περνούσα τον καιρό μου κάνοντας διάφορες σκέψεις, ο διάβολος μ' έσπρωχνε να το κάνω;".

"Πάψε! Μη γελάς, βλάσφημε! Δεν καταλαβαίνεις τίποτα απολύτως".

"Σώπα, Σόνια, δε γελάω καθόλου. Το ξέρω πολύ καλά και μόνος μου ότι ο διάβολος μ' έσπρωχνε. Σώπα, σώπα!", είπε πάλι κατσουφιάζοντας. "Τα ξέρω όλα αυτά, τα 'χω σκεφτεί και τα ψιθύρισα στον εαυτό μου, όταν ήμουνα ξαπλωμένος στα σκοτάδια... Το συζήτησα πολύ αυτό το θέμα με τον εαυτό μου και το ξέρω τώρα απ' έξω απ' το ψιλοκοσκίνισμα που του έκανα. Να 'ξερές μόνο πόσο τα 'χω βαρεθεί όλα αυτά, πόσο μπουχτίσα μ' αυτή τη φλυαρία! Θα 'θελα τόσο πολύ να τα ξεχάσω όλα, ν' αρχίσω μια καινούργια ζωή, να σταματήσω πια τις φλυαρίες με τον εαυτό μου! Νομίζεις λοιπόν πως πήγα εκεί σαν βλάκας, ορμώντας με το κεφάλι σκυφτό; Πήγα σαν άνθρωπος που σκέφτεται, κι αυτό ακριβώς ήτανε κείνο που με κατέστρεψε. Ήξερα, λόγου χάρη πως απ' τη στιγμή που θ' άρχιζα ν' αναρωτιέμαι: "έχω ή δεν έχω δικαίωμα" ή ακόμα όταν έκανα στον εαυτό μου αυτό το ερώτημα: "είναι μόνον ψείρα ένα ανθρώπινο πλάσμα;", αυτό σήμαινε ότι το ανθρώπινο πλάσμα έπαυε πια για μένα να είναι ψείρα, πως ήτανε ψείρα μονάχα για κείνον που δεν αναρωτήθηκε ποτέ του γι' αυτό και βάδιζε ολόισα για τον σκοπό του, χωρίς να βάζει στον εαυτό του τέτοια ερωτηματικά. Κι όταν, στις ατέλειωτες εκείνες ημέρες, με βασάνιζε το πρόβλημα:

"Θα σκότωνε ή δεν θα σκότωνε ο Ναπολέων;", ένιωθα ξεκάθαρα, πίστεψε με, πως δεν ήμουνα καθόλου Ναπολέων. Άντεξα όλο αυτό το μαρτύριο Σόνια, όλη αυτή την αγωνία, κι είχα πάντα τη λαχτάρα να τ' αποτινάξω μια και καλή αυτό το βάρος από πάνω μου: θέλησα να σκοτώσω, Σόνια, πέρα από κάθε ηθική

αιτιολογία, για τον εαυτό μου, μόνο για τον εαυτό μου. Δεν ήθελα να πω ψέματα σχετικά μ' αυτό, ούτε και στον εαυτό μου τον ίδιο. Δε σκότωσα για να βοηθήσω την μητέρα μου, όχι! Ούτε και για να γίνω ευεργέτης της ανθρωπότητας, αφού έβρισκα πρώτα τα μέσα. Όχι! Σκότωσα, απλούστατα, για τον εαυτό μου, μόνο για τον εαυτό μου και δεν ανησυχούσα κείνη τη στιγμή αν θα γινόμουν ένας οποιοσδήποτε ευεργέτης της ανθρωπότητας, ή αν θα περνούσα όλη μου τη ζωή σαν αράχνη αρπάζοντας στον ιστό μου τα θύματα μου για να τους πω το αίμα! Προπαντός δεν μου ήτανε καθόλου αισθητή η ανάγκη των χρημάτων όταν σκότωσα, δεν χρειαζόμουν λεφτά, αλλά κάτι άλλο... Το ξέρω τώρα... Κατάλαβε με... Ίσως, αν ήτανε να ξαναρχίσω τη ζωή μου, δεν θα το ξανάκανα..Ήθελα να μάθω τότε, και μάλιστα όσο γινότανε πιο γρήγορα, αν ήμουν κι εγώ μια ψείρα σαν όλους τους άλλους ή άνθρωπος, θα μπορέσω, αναρωτιόμουν τότε, να ξεπεράσω τον φραγμό, ή δε θα μπορέσω; θα τολμούσα να σκύψω και να πάρω την εξουσία στα χέρια μου, ή δε θα τολμούσα; Είμαι ένα φοβιτσιάρικο πλάσμα, ή έχω το δικαίωμα...".

"Να σκοτώνεις; Είναι ποτέ δυνατό να είχες το δικαίωμα να σκοτώνεις;", ρώτησε η Σόνια ενώνοντας τα χέρια της.

"Αχ, Σόνια!", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ ταραγμένα. "Μη με περιφρονείς! Ήθελα μόνο ν' αποδείξω ένα πράγμα: Ότι ο διάβολος μ' έσπρωχνε στην αρχή και μου 'δωσε ύστερα να καταλάβω πως δεν είχα το δικαίωμα να το κάνω, μια και ήμουν μια ψείρα σαν τους άλλους. Με κορόιδεψε ο διάβολος -να γιατί ήρθα σε σένα τώρα! Σπουδαίος επισκέπτης! Αν δεν ήμουν ψείρα, θα ερχόμουν ποτέ εδώ; Άκου, πηγαίνοντας τότε στις γριάς ήθελα απλώς να δοκιμάσω... Αυτό να ξέρεις!".

"Και σκώτσες!... Και σκώτσες!".

"Μα, για στάσου, σκότωσα; Έτσι σκοτώνουν; Με τον τρόπο που το 'κάνα εγώ; Θα σου πω καμμιά μέρα πώς το 'κάνα... Και την βρωμόγρια, τάχα, σκότωσα; Τον εαυτό μου σκότωσα, όχι τη γριά! Γκρέμισα τον εαυτό μου, για μια γριά! Όσο για τη γριά, τη σκότωσε ο διάβολος και όχι εγώ... Φτάνει όμως, Σόνια, φτάνει! Άφησε με πια! Άφησε με!", είπε άξαφνα με θλίψη, "άφησε με στην κατάντια μου".

Ακούμπησε τους αγκώνες του στα γόνατα του κι έσφιξε το κεφάλι του ανάμεσα στα χέρια του πολύ δυνατά.

"Τι μαρτύριο!", είπε η Σόνια αφήνοντας ένα βογγητό.

"Ε, καλά... τι να κάνω τώρα; Λέγε", τη ρώτησε άξαφνα ανασηκώνοντας το κεφάλι του και κοιτάζοντας την, ενώ στο πρόσωπο του είχε απλωθεί μια τρομερή απόγνωση.

"Τι να κάνεις;", είπε η Σόνια και πετάχτηκε από την θέση της, ενώ τα μάτια της που ήτανε γεμάτα δάκρυα ως τώρα, άστραψαν ξαφνικά. "Σήκω επάνω (τον άρπαξε από τους ώμους κι εκείνος ανασηκώθηκε κοιτάζοντας την με κατάπληξη). Πήγαινε αμέσως, τώρα, στάσου σ' ένα σταυροδρόμι, γονάτισε, φίλησε πρώτα - πρώτα τη γη που τη σπίλωσες, κάνε μετάνοιες προς όλα τα σημεία του ορίζοντα και φώναξε δυνατά μπροστά σε όλους: "Σκότωσα!". Τότε ο θεός θα σου

ξαναδώσει τη ζωή. Θα πας; Θα πας;", τον ρώτησε τρέμοντας ολόκληρη σα να την είχε πιάσει κρίση, πιάνοντας του και τα δυο χέρια και σφίγγοντας τα δυνατά, ενώ τον κοίταζε με βλέμμα φλογερό.

Ο Ρασκόλνικωφ τα 'χασέ μπροστά σ' αυτή την απότομη έξαρση.

"Θέλεις λοιπόν να πάω στο κάτεργο, Σόνια; Πρέπει να παραδοθώ μόνος μου, ε;".

"Πρέπει να δεχτείς τον πόνο και να εξαγοράσεις μ' αυτόν το σφάλμα σου".

"Όχι, δε θα πάω στην αστυνομία, Σόνια".

"Και τί θα κάνεις για να ζήσεις; Πώς θα ζήσεις; Μπορείς να ζήσεις τώρα; Και πώς θα τολμούσες να μιλήσεις στη μητέρα σου; Τί θα γίνουν τώρα και οι δυο; Αλλά, τί λέω; Αφού την παράτησες πια και την μητέρα σου και την αδελφή σου. Τις εγκατέλειπες! Ω, θεέ μου!", φώναξε. "Τί του τα λέω αφού τα ξέρει και ο ίδιος; Πώς θα μπορέσεις πια να ζήσεις αποκομμένος απ' την ανθρωπότητα; Τί θα γίνεις τώρα;".

"Μη λες ανοησίες, Σόνια!", της είπε ατάραχα. "Σε τί είμαι ένοχος απέναντι' τους; Γιατί να πάω μόνος μου να παραδοθώ; Τί θα τους πω; Κι αυτοί σκοτώνουν εκατομμύρια ανθρώπους, και το 'χουν για τιμή τους και καμάρι τους! Παλιάνθρωποι και δειλοί -να τί είναι όλοι τους, Σόνια! Δε θα πάω. Τί θα τους έλεγα; Ότι σκότωσα αλλά δεν τόλμησα να πάρω τα λεφτά που έκρυψα κάτω από μια πέτρα;", πρόσθεσε με σαρκαστικό χαμόγελο, "θα γελάσουν μαζί μου και θα πουν πως είμαι ηλίθιος που δεν τα πήρα. Ηλίθιος και φοβισιάρης. Δε θα καταλάβουν τίποτα, Σόνια, και είναι ανάξιοι να καταλάβουν τέτοια πράξη. Γιατί λοιπόν να πάω να παραδοθώ; Όχι, δεν πάω. Σκέψου λογικά, Σόνια!".

"Όλη σου η ζωή θα είναι ένα ατέλειωτο μαρτύριο, ατέλειωτο μαρτύριο!" του 'λεγε εκείνη απλώνοντας τα χέρια της προς το μέρος του σα να τον ικέτευε.

"Ίσως να συκοφάντησα τον εαυτό μου", είπε εκείνος ενώ σκοτεινίαζε το πρόσωπο του, σα να συλλογιζόταν κάτι, "ίσως, παρ' όλα αυτά, να είμαι ακόμα άνθρωπος και όχι ψείρα, όπως βιάστηκα να κατηγορήσω τον εαυτό θα παλαίψω ακόμα".

Ένα περήφανο χαμόγελο φάνηκε στα χείλη του. "Να σηκώνεις τέτοιο βάρος! Κι αυτό για όλη σου τη ζωή, για όλη σου τη ζωή!".

"Θα το συνηθίσω", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ... "Άκου", συνέχισε ύστερα από μια στιγμή, "φτάνουν οι κλάψες, είναι καιρός πια να ξαναγυρίσουμε στην πραγματικότητα: Ήρθα να σου πω ότι με κυνηγάνε τώρα κι ότι θα με πιάσουν".

"Α!", έκανε η Σόνια τρομαγμένη.

"Τί έπαθες και φωνάζεις; Εσύ η ίδια θέλεις να πάω στο κάτεργο και τώρα φοβάσαι; Αλλά δε θα με πιάσουν, θα παλέψω ακόμα μαζί τους και δε θα μπορέσουν να κάνουν τίποτα. Δεν έχουνε ουσιαστικές αποδείξεις. Χτες πέρασα έναν μεγάλο κίνδυνο και για μια στιγμή πίστεψα πως είμαι χαμένος. Σήμερα, τα πράγματα είναι καλύτερα. Όλες τους οι ενδείξεις είναι δίκοπα μαχαίρια, μ' άλλα λόγια μπορώ να επωφεληθώ απ' όλες τις κατηγορίες τους, καταλαβαίνεις; Και θα το κάνω. Γιατί τώρα, απόχτησα μια πείρα σ' αυτές τις δουλειές... θα με κλείσουν βέβαια μέσα. Κι αν δε μεσολαβούσε ένα επεισόδιο, μπορεί να με είχανε κλείσει μέσα κιόλας. Ή μπορεί να το κάνουν σήμερα... Αλλά δεν είναι τίποτα, Σόνια. Θα

φυλακιστώ αλλά θα μ' αφήσουν ύστερα... γιατί δεν έχουν την παραμικρή απόδειξη, ούτε και θα την αποκτήσουν ποτέ, τους δίνω το λόγο μου. Αυτές που έχουν δεν είναι αρκετές να "θάψουν" έναν άνθρωπο. Ας τ' αφήσουμε όμως αυτά, αρκετά είπαμε... Ήθελα μόνο να τα ξέρεις... Όσο για τη μητέρα μου και την αδελφή μου θα τα κανονίσω έτσι ώστε να μην τα πιστέψουν. Εξ άλλου, η αδελφή μου είναι κατά κάποιο τρόπο εξασφαλισμένη οικονομικά, καθώς φαίνεται... και η μητέρα μου φυσικά... Αυτό είναι όλο. Κατά τα άλλα να είσαι προσεχτική, θα 'ρθείς να με ιδείς όταν με βάλουν φυλακή;"

"Ω, θα 'ρθώ! θα 'ρθώ!"

Στέκονταν δίπλα - δίπλα, περίλυποι και εξουθενωμένοι σα δυο ναυαγοί που ξέπεσαν, ολομόναχοι, σε κάποια έρημη ακτή. Την κοίταζε και σκεφτότανε πόσο απέραντα τον αγαπούσε. Παράξενο όμως! Του φάνηκε ξαφνικά σκληρό και οδυνηρό να τον αγαπούν τόσο πολύ. Ναι, ήτανε μια αίσθηση παράξενη και τρομερή! Καθώς ερχότανε στη Σόνια, είχε νιώσει πως αυτή ήτανε η μοναδική του ελπίδα, το μοναδικό του καταφύγιο, κι έλεγε πως θα μπορούσε να ξαλαφρώσει λίγο, τουλάχιστον απ' το βάρος του. Να όμως που άξαφνα καταλάβαινε πως είναι απέραντα πιο δυστυχισμένος τώρα από πριν.

"Σόνια", της είπε, "καλύτερα να μην έρχεσαι να με βλέπεις στη φυλακή".

Η Σόνια δεν απάντησε. Έκλαιγε. Πέρασαν έτσι μερικά λεπτά.

"Έχεις επάνω σου σταυρό;", τον ρώτησε, εντελώς αναπάντεχα, σα να θυμήθηκε κάτι. Ο Ρασκόλνικωφ, δεν κατάλαβε στην αρχή την ερώτηση. "Δεν έχεις; Να, πάρε τούτον εδώ. Είναι ξύλινος. Έχω κι έναν άλλον, από μπρούντζο, που μου τον έδωσε η Ελισάβετ. Κάναμε μια αλλαγή με την Ελισάβετ. Εκείνη μου 'δωσε τον σταυρό της και γω ένα μικρό εικονισματάκι. Τώρα, θα φορώ τον σταυρό της Ελισάβετ, και συ θα φορείς τούτον εδώ. Παρ' τον... είναι ο δικός μου!", επέμενε. "Αφού θα υποφέρουμε μαζί, θα σηκώνουμε μαζί και τον σταυρό!"

"Δώσ' μου τον!", είπε ο Ρασκόλνικωφ.

Δεν ήθελε να την λυπήσει, αλλά αμέσως τράβηξε πίσω το χέρι του που το 'χε απλώσει για να πάρει τον σταυρό.

"Όχι τώρα, Σόνια. Αργότερα, θα είναι πιο καλά", πρόσθεσε για να την καθησυχάσει.

"Ναι, ναι, θα είναι πιο καλά, αργότερα", είπε και εκείνη με ενθουσιασμό "όταν θα βαδίσεις στο μαρτύριο σου, τότε να τον βάλεις, θα 'ρθείς εδώ, θα στον περάσω στον λαιμό, θα προσευχηθούμε και θα φύγουμε μαζί".

Εκείνη τη στιγμή κάποιος χτύπησε ελαφρά στην πόρτα τρεις φορές.

"Μπορώ να μπω, Σοφία Σεμιόνοβνα;", είπε μια φωνή, πολύ γνωστή μ' ευγένεια.

Η Σόνια όρμησε τρομαγμένα κατά την πόρτα, όπου φάνηκε το αστείο κεφάλι του Λεμπεζιάτνικωφ.

Ο Λεμπεζιάτνικωφ φαινότανε αναστατωμένος.

"Ήρθα να σας βρω. Σοφία Σεμιόνοβνα... Με συγχωρείτε, το περίμενα πως θα σας έβρισκα εδώ", είπε άξαφνα, στον Ρασκόλνικωφ, "Δηλαδή... Όχι πως σκεφτόμουνα τίποτα απ' αυτά που μπορεί κανείς να υποθέσει... αλλά

σκεφτόμωνα ακριβώς... Η Κατερίνα Ιβάνοβνα τρελλάθηκε", πρόσθεσε γυρίζοντας απότομα προς το μέρος της Σόνιας και παρατώντας τον Ρασκόλνικωφ. Η Σόνια έμπηξε μια κραυγή.

"Έτσι φαίνεται, τουλάχιστον. Κι όλοι μας εκεί πέρα, δεν ξέρουμε τί θα κάνουμε. Να! Νομίζω πως την έδιωξαν από κει όπου πήγε, ίσως και να τη χτύπησαν κιόλας...

Είχε πάει στον προϊστάμενο του άντρα της και δεν τον βρήκε, έτρωγε στο σπίτι κάποιου στρατηγού... Φανταστείτε, πήγε εκεί που έτρωγαν, στο σπίτι του στρατηγού και, θα το πιστέψετε; Επέμενε να ιδεί τον προϊστάμενο του Σεμιόν Ζαχάριτς και τον ανάγκασαν να σηκωθεί απ' το τραπέζι. Τ' άλλα πια, τα καταλαβαίνετε. Την έδιωξαν φυσικά. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα λέει πως τον έβρισε και πως του πέταξε κάτι στο κεφάλι. Είναι πολύ πιθανό. Απορώ μάλιστα πώς δεν την πιάσανε. Τώρα, κάθεται και λέει αυτή την ιστορία σ' όλον τον κόσμο -ακόμα και στην Αμαλία Ιβάνοβνα, αλλά ναι δύσκολο να καταλάβεις τί λέει, γιατί όλο φωνάζει και χτυπιέται... Αχ, ναι!

Λέει πως αφού την εγκατέλειψαν όλοι, θα πάρει τα παιδιά της και θα βγει στους δρόμους, θα πάρει, λέει, μια λατέρνα και θα βάλει τα παιδιά να τραγουδούν και να χορεύουν, όπως και κείνη επίσης, για να τους ελεούν οι περαστικοί. Και θα πηγαίνει κάθε μέρα, κάτω απ' τα παράθυρα του στρατηγού. "Για να ιδεί, λέει, πως τα παιδιά ενός αξιοσέβαστου κρατικού υπαλλήλου, ζητιανεύουνε στους δρόμους".

Τα χτυπάει και κείνα κλαίνε. Μαθαίνει στη Λένια ένα τραγούδι, το "χωριουδάκι" και βάζει το μικρό αγοράκι να χορεύει, όπως και την Πολιά Μηχαήλοβνα, τους ξεσχίζει όλα τους τα ρούχα... θέλει να τους ράψει σκουφάκια σαν κι αυτά που φορούν οι σαλτιμπάγκοι και να πάρει μαζί της μια λεκάνη τσίγκινη για να τη χτυπάει αντί για όργανο... Δεν ακούει τίποτα. Σκεφτείτε τί γίνεται! Δεν είναι δυνατόν να την αφήσουμε να κάνει αυτά τα πράγματα".

Ο Λεμπεζιάτνικωφ θα εξακολουθούσε να μιλάει πολλή ώρα, η Σόνια όμως που τον άκουγε με συγκρατημένη ανάσα, άρπαξε ξαφνικά τη μαντήλα και το καπέλο της και όρμησε έξω απ' το δωμάτιο αποτελειώνοντας το ντύσιμό της στο δρόμο. Ύστερα απ' αυτή έφυγε και ο Ρασκόλνικωφ και πίσω του Λεμπεζιάτνικωφ.

"Είναι στ' αλήθεια τρελλή", είπε στον Ρασκόλνικωφ όταν βρέθηκαν στον δρόμο.

"Δεν ήθελα να τρομάξω τη Σοφία Σεμιόνοβνα και γι' αυτό της είπα:

"Φαίνεται". Δεν χωράει όμως καμιά αμφιβολία πως τρελλάθηκε. Λένε πως μέσα στο μυαλό των φθισικών σχηματίζονται κάτι μικρούτσικα γρουμπούλια. Δεν ξέρω, δυστυχώς, από ιατρική. Προσπάθησα, εξ άλλου, να τη μεταπείσω αλλά δεν ήθελε ν' ακούσει λέξη".

"Της μιλήσατε καθόλου γι' αυτά τα γρουμπούλια;"

"Όχι ακριβώς. Αλλά και να τηςμίλαγα μήπως θα καταλάβαινε τίποτα;

Λέω όμως το εξής: Αν κατορθώσει κανείς να πείσει με τη λογική ότι στην ουσία δεν υπάρχει κανένας λόγος για να κλαίει, θα σταματήσει αμέσως τα κλάματα. Είναι προφανές. Εσείς, τί λέτε; θα τα σταματήσει;"

"Αν γινότανε αυτό, η ζωή θα ήτανε πολύ εύκολη", απάντησε ο Ρασκόλνικωφ.

"Με συγχωρείτε, με συγχωρείτε. Φυσικά, θα 'τανε πολύ δύσκολο να καταλάβει κάτι τέτοιο μια Κατερίνα Ιβάνοβνα αλλά το ξέρετε ότι στο Παρίσι έχουν γίνει κιάλας σοβαρά πειράματα θεραπείας τρελλών μόνον με τη χρησιμοποίηση της πειθούς; Ένας καθηγητής που πέθανε τώρα τελευταία, από τους πιο σοβαρούς επιστήμονας, έλεγε πως μπορούσε να θεραπεύσει τρελλούς μ' αυτή τη μέθοδο. Η βασική ιδέα του είναι ότι δεν έχουν οι τρελλοί καμιά ειδική οργανική βλάβη αλλά ότι η τρέλλα είναι, αν μπορούμε να το πούμε έτσι, ένα λάθος της λογικής, λάθος της κρίσεως, μια εσφαλμένη αντίληψη των πραγμάτων. Άρχισε λοιπόν σιγά - σιγά ν' ανασκευάζει τα λεγόμενα από τον ασθενή και έφτασε, λένε, έτσι σε λαμπρά αποτελέσματα -μπορείτε να το φανταστείτε; Επειδή όμως χρησιμοποιούσε παράλληλα και τις ψυχρολουσίες, μπορούν, φυσικά, ν' αμφισβητηθούν τ' αποτελέσματα της θεραπευτικής αυτής μεθόδου- έτσι φαίνεται, τουλάχιστον".

Από πολλή ώρα τώρα δεν τον άκουγε πια ο Ρασκόλνικωφ. Όταν έφτασε μπροστά στο σπίτι του, τον χαιρέτησε κουνώντας το κεφάλι του και λοξοδρομώντας προχώρησε προς την εξώπορτα. Ο Λεμπεζιάνικωφ τα 'χασε, κοίταξε τριγύρω και συνέχισε το δρόμο του.

Ο Ρασκόλνικωφ μπήκε στην τρώγλη του και, σταματώντας καταμεσής στο δωμάτιο του, αναρωτήθηκε για ποιο λόγο είχε έρθει εδώ. Έριξε μια ματιά στην ξεσχισμένη και κιτρινωπή ταπετσαρία, στη σκόνη, στο ντιβάνι του. Απ' την αυλή ακουγόταν ένας θόρυβος ξερός και ακατάπαυστος σα να 'μπηγαν κάπου καρφιά. Ζύγωσε στο παράθυρο, ανασηκώθηκε στις μύτες των ποδιών του και για κάμποση ώρα ερευνούσε την αυλή πολύ προσεχτικά. Ήτανε άδεια όμως και δεν φαίνονταν εκείνοι που χτυπούσανε. Στην αριστερή πτέρυγα του σπιτιού μερικά παράθυρα ήτανε ανοιχτά και στα πρεβάζια τους έβλεπες γλάστρες με καχεκτικά γεράνια. Έξω απ' τα παράθυρα, κρέμονταν ασπρόρουχα. Όλα αυτά του ήτανε πολύ γνωστά. Γύρισε και κάθισε πάλι στο ντιβάνι. Ποτέ ως τώρα δεν είχε νιώσει τόση μοναξιά!

Ναι, ένιωσε και πάλι ότι πραγματικά αισθανότανε μια αποστροφή για τη Σόνια, ιδίως τώρα που την έκανε πιο δυστυχισμένη: "Γιατί να πάω να μ' ελεήσει με τα δάκρυα της;" έλεγε μέσα του. "Γιατί να της δηλητηριάσω τη ζωή; Ω, τι προστυχιά!".

"Θα μείνω ολομόναχος!", είπε άξαφνα αποφασιστικά. "Δε θα 'ρθει μαζί μου στο κάτεργο!". Ύστερα από πέντε λεπτά ανασήκωσε το κεφάλι του χαμογελώντας παράξενα. Του ήρθε μια περίεργη ιδέα: "Ίσως να 'ναι πραγματικά καλύτερα στο κάτεργο", σκέφτηκε. Δε θυμότανε πόση ώρα έμεινε στο δωμάτιο του, ανακυκλώνοντας ένα σωρό αόριστες σκέψεις στο μυαλό του. Ξαφνικά, η πόρτα άνοιξε και μπήκε μέσα η Αβντότια Ρομάνοβνα. Στάθηκε στην αρχή και τον κοίταξε από το κατώφλι, έτσι όπως είχε κάνει κι αυτός για τη Σόνια. Ύστερα προχώρησε και κάθισε αντίκρυ του, σε μια καρέκλα, στην ίδια θέση που είχε καθίσει και χτες. Ο Ρασκόλνικωφ την κοίταξε αμίλητα και με βλέμμα άδειο από κάθε σκέψη.

"Μη θυμώνεις αδελφέ, ήρθα μονάχα για ένα λεπτό", είπε η Ντουνιά.

Το πρόσωπο της είχε μια έκφραση σοβαρή, αλλ' όχι αυστηρή. Το 'βλέπε ο Ρασκόλνικωφ ότι είχε έρθει μόνο απ' την αγάπη της.

"Αδελφέ μου, τώρα τα ξέρω όλα. Μου τα είπε και μου τα εξήγησε ο Ντιμίτρι Προκόφιτς. Σε κυνηγάνε και σε βασανίζουνε εξ αιτίας μιας ανόητης και σιχαμερής υποψίας. Ο Ντιμίτρι Προκόφιτς μου είπε πως δεν διατρέχεις κανέναν κίνδυνο και πως άδικα τα πήρες όλα τόσο τραγικά. Δε συμφωνώ μαζί του και το καταλαβαίνω πολύ καλά που επαναστατείς γι' αυτό. Η αγανάκτηση σου μπορεί ν' αφήσει ίχνη ανεξάλειπτα σε όλη σου τη ζωή. Αυτό μόνο φοβάμαι. Δε σε κατακρίνω που μας εγκατέλειπες, δεν θα τολμούσα να σε κατακρίνω και σε παρακαλώ να με συγχωρήσεις που σε μάλωσα. Νιώθω πως αν είχα και γω μια τέτοια θλίψη, θα έφευγα μακριά απ' όλο τον κόσμο. Δε θα μιλήσω καθόλου γι' αυτά στη μαμά, αλλά θα της λέω αδιάκοπα για σένα και θα της πω εκ μέρους σου πως δε θ' αργήσεις να ξαναγυρίσεις. Μην ανησυχείς γι' αυτή: θα την αναλάβω εγώ. Εσύ όμως μην την βασανίζεις, έλα να την ιδείς, μια φορά τουλάχιστον, θυμήσου πως είναι μητέρα σου. Τώρα ήρθα μόνο για να σου πω (και σηκώθηκε απ' την καρέκλα της) ότι αν τύχει και με χρειαστείς εμένα σ' οτιδήποτε... ή αν σου χρειαστεί και... η ζωή μου ακόμα, ή οτιδήποτε άλλο... φώναξε με και θα 'ρθώ αμέσως. Αντίο".

Και γυρίζοντας απότομα τις πλάτες της, τράβηξε κατά την πόρτα.

"Ντουνιά!", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ που σηκώθηκε και προχώρησε προς το μέρος της.

"Αυτός ο Ραζουμίχιν, ο Ντιμίτρι Προκόφιτς, είναι εξαιρετος άνθρωπος".

Η Ντουνιά κοκκίνισε λίγο.

"Ε, λοιπόν;", ρώτησε ύστερα από μια μικρή παύση.

"Είναι άνθρωπος δραστήριος, εργατικός, τίμιος, ικανός να νιώσει μια μεγάλη αγάπη... Άντε, έχε γεια...".

Η Ντουνιά είχε γίνει κατακόκκινη, ξαφνικά όμως αναστατώθηκε.

"Μα, τί λοιπόν, αδελφέ μου; Μήπως χωριζόμαστε για πάντα και μου... κάνεις τέτοια διαθήκη;".

"Δεν έχει σημασία, αντίο...".

Απομακρύνθηκε από κοντά της και προχώρησε κατά το παράθυρο.

Η Ντουνιά στάθηκε μια στιγμή, τον κοίταξε ανήσυχη και έφυγε με την ψυχή γεμάτη αγωνία.

Όχι, δεν αισθανότανε καμιά ψυχρότητα για την Ντουνιά. Σε μια στιγμή μάλιστα -την πιο τελευταία- ένιωσε μια δυνατή επιθυμία να την σφίξει στην αγκαλιά του, να την αποχαιρετήσει και να της τα πεί όλα. Ωστόσο, δεν τ' αποφάσισε ούτε καν το χέρι του να της δώσει.

"Αργότερα ίσως ν' ανατριχιάζει στη σκέψη πως τη φίλησα, ίσως να πει πως έκλεψα το φιλί της... Ύστερα θα το άντεχε ή δε θ' άντεχε ν' ακούσει μια τέτοια ομολογία;", πρόσθεσε από μέσα του, όταν πέρασαν λίγα λεπτά. "Όχι, δε θα το άντεχε. Είναι από τις γυναίκες που δεν αντέχουν ποτέ μπροστά σε τέτοια πράγματα...".

Και η σκέψη του πήγε προς τη Σόνια.

Απ' το παράθυρο ερχότανε μια δροσιά. Έξω, το φως άρχισε να γίνεται λιγότερο ζωηρό. Πήρε απότομα το κασκέτο του και βγήκε έξω.

Δεν μπορούσε, φυσικά, αλλά ούτε και το 'θελε να κοιτάξει για την υγεία του.

Ωστόσο, όλες αυτές οι αδιάκοπες ταραχές και όλη αυτή η φρίκη δεν ήτανε δυνατό να μην έχουν τις επιπτώσεις τους. Κι αν δεν τον είχε καταβάλει ως τώρα ο πυρετός, ήτανε ακριβώς γιατί βρισκότανε αδιάκοπα σε μια αγωνία που διατηρούσε ακόμα τις δυνάμεις του σε κατάσταση συναγερμού, έστω και κατά τρόπο τεχνητό και προσωρινό. Πλανιότανε άσκοπα. Ο ήλιος είχε βασιλέψει. Εδώ και κάμποσον καιρό ένιωθε μια θλίψη εντελώς παράξενη. Δεν ήτανε κána συναίσθημα σπαραχτικό, αλλά τον έκανε να προαισθάνεται τα χρόνια που είχε να περάσει μέσα σε μια παγωνιά θανάσιμη και εναγώνια, χρόνια ατέλειωτα, κάτι σαν την αιωνιότητα "στο χώρο ενός τετραγωνικού πόντου". Και συνήθως, μόλις έπεφτε το βράδυ, τον βασάνιζε περισσότερο αυτή η αίσθηση. "Όταν έχεις τέτοιες ανόητες αδυναμίες, καθαρά σωματικές, που επηρεάζονται από τα ηλιοβασιλέματα, πώς να μην κάνεις βλακείες; Όχι μόνο στη Σόνια, αλλά και στη Ντουνιά ακόμα κοντεύω να πάω", μούγκρισε οργισμένα. Ξαφνικά κάποιος τον φώναξε.

Κοίταξε τριγύρω του: Ο Λεμπεζιάντικωφ έτρεχε πίσω του.

"Έρχομαι απ' το δωμάτιο σας. Ψάχνω να σας βρω. Φανταστείτε, το 'κάνε αυτό που έλεγε και πήρε τα παιδιά μαζί της! Η Σοφία Σεμιόνοβνα και γω τρομάξαμε να τους βρούμε. Χτυπάει ένα τηγάνι και υποχρεώνει τα παιδιά της να χορεύουν. Τα μικρά κλαίνε. Στέκονται στα σταυροδρόμια, μπροστά στα μαγαζιά. Ένα σωρό βλάκες τους έχουν πάρει από πίσω. Πάμε".

"Και η Σόνια;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ με αγωνία, ακολουθώντας βιαστικά τον Λεμπεζιάντικωφ.

"Έχει χάσει τα μυαλά της, δηλαδή δεν τα 'χασέ η Σοφία Σεμιόνοβνα, αλλά η Κατερίνα Ιβάνοβνα τα 'χασέ. Αλλά και η Σοφία Σεμιόνοβνα δεν πάει πίσω. Όσο για την Κατερίνα Ιβάνοβνα είναι ολότελα τρελλή σας λέω. Θα τους πάνε στην αστυνομία και καταλαβαίνετε τί αποτελέσματα θα έχει αυτό για την Κατερίνα Ιβάνοβνα. Είναι τώρα στο κανάλι, κοντά στην γέφυρα X..., όχι μακριά απ' το σπίτι της Σοφίας Σεμιόνοβνας, δυο βήματα από δω".

Στο κανάλι, λίγο μακρύτερα από τη γέφυρα και δυο σπίτια προτού να φτάσουμε εκεί όπου έμενε η Σοφία Σεμιόνοβνα, στεκότανε πολύς κόσμος κι έτρεχαν από παντού ένα σωρό παιδιά και μικρά κορίτσια. Η βραχνή και σπασμένη φωνή της Κατερίνας Ιβάνοβνα ακουγότανε κιόλας από τη γέφυρα.

Πραγματικά ήτανε ένα θέαμα παράξενο, ό,τι χρειαζότανε για να συγκεντρωθεί ο χαζόκοσμος. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα με το παλιό φουστάνι της, το μάλλινο σάλι κι ένα στραπατσαρισμένο ψάθινο καπέλο, τσαλακωμένο στο πλάι σαν κουβάρι, ήτανε πραγματικά σε έξαλλη κατάσταση. Είχε κουραστεί πια και λαχάνιαζε. Το καταβασανισμένο φυματικό της πρόσωπο έδειχνε τώρα μεγαλύτερο πόνο από κάθε άλλη φορά (οι φθισικοί στον δρόμο και κάτω από τον ήλιο φαίνονται πιο πολύ άρρωστοι απ' όσο είναι στα σπίτια τους), η αναταραχή της όμως δεν έλεγε να σταματήσει και μάλιστα από στιγμή σε στιγμή ερεθιζόταν όλο και

περισσότερο. Ριχνόταν στα παιδιά της, τους φώναζε, τους έδινε κουράγιο και κει, μπροστά σε όλους, τα μάθαινε να χορεύουν και να τραγουδούν, εξηγώντας τους γιατί ήτανε απαραίτητο να το κάνουν αυτό. Ύστερα βλέποντας πως δεν τα καταλάβαιναν, την έπιανε μαύρη απελπισία και τ' άρχιζε στο ξύλο.

Έπειτα, πριν ακόμα τελειώσει αυτό που έκανε, έτρεχε προς τον κόσμο. Μόλις έβλεπε κανέναν καλοντυμένον κάπως, άρχιζε αμέσως να του λέει, "ορίστε πώς κατάντησαν τα παιδιά ενός αρχοντικού, ενός αριστοκρατικού μπορεί κανείς να πει σπιτιού".

Αν άκουγε κανέναν απ' τον κόσμο να γελάει ή να λέει καμιά άσχημη κουβέντα, ριχνότανε αμέσως κατά πάνω του και έστηνε καυγά. Μερικοί γελούσανε πραγματικά και άλλοι κούναγαν το κεφάλι τους, γενικά όμως κοίταζαν με περιέργεια την τρελλή και τα τρομαγμένα της παιδιά. Όσο για το τηγάνι που έλεγε ο Λεμπεζιάντικωφ δεν υπήρχε. Ο Ρασκόλνικωφ τουλάχιστον δεν είδε τέτοιο πράγμα. Αντί για το τηγάνι όμως, η Κατερίνα Ιβάνοβνα χτυπούσε τα χέρια της, αναγκάζοντας την Πολιά να τραγουδάει και τη Λένια με τον Κάλια να χορεύουν.

Καμιά φορά έκανε να πει κι εκείνη το τραγούδι, αλλά με τη δεύτερη νότα την έπιανε ένας φοβερός βήχας και τότε σταματούσε, στενοχωριότανε, καταριότανε τον βήχα της κι έβαζε τα κλάματα. Αλλά εκείνο που την έκανε προπάντων έξω φρενών ήτανε τα κλάματα του Κόλια και της Λένιας, καθώς και ο τρόμος τους. Προσπάθησε πραγματικά να τα ντύσει σαν υπαίθριους τραγουδιστές και τραγουδίστριες. Στον Κόλια φόρεσε ένα σαρίκι από ύφασμα ασπροκόκκινο για να παρασταίνει Τούρκο. Επειδή δεν είχε το κατάλληλο ύφασμα για τη Λένια, της έβαλε στο κεφάλι ένα μάλλινο πλεχτό σκουφί που το φορούσε ο μακαρίτης Σεμιόν Ζαχάριτς τη νύχτα κι έμπηξε στο πλάι το απομεινάρι από κάποιο άσπρο φτερό στρουθοκαμήλου που ανήκε στη γιαγιά της Κατερίνας Ιβάνοβνα και το φύλαγαν στο σεντούκι σαν οικογενειακό κειμήλιο. Η Πολιά φορούσε το καθημερινό της φουστανάκι. Κοίταζε φοβισμένα τη μητέρα της, τα 'χε ολότελα χαμένα και δεν έφευγε καθόλου από κοντά της. Καταλάβαινε πως δεν είναι στα καλά της η μητέρα και έπνιγε τα δάκρυα της, κοιτάζοντας τριγύρω της ανήσυχα. Είχε τρομάξει απ' τον δρόμο και τον κόσμο.

Η Σόνια την ακολουθούσε αδιάκοπα, ικετεύοντας τη με δάκρυα να γυρίσει στο σπίτι. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα όμως ήτανε αμετάπειστη.

"Άφησε με, Σόνια, άφησε με", έλεγε γρήγορα - γρήγορα βήχοντας και κοντανασαίνοντας. "Δεν ξέρεις τί μου ζητάς, είσαι σα μικρό παιδί. Στο είπα πως δεν πρόκειται να γυρίσω στο σπίτι εκείνης της μπεκρούς Γερμανίδας. θέλω να ιδεί όλη η Πετρούπολη, όλος ο κόσμος, να ζητιανεύουν τα παιδιά ενός ανθρώπου, που υπηρέτησε πιστά το κράτος σ' όλη του τη ζωή και που πέθανε, μπορώ να πω, εκτελώντας τα καθήκοντα του. (Η Κατερίνα Ιβάνοβνα είχε κιόλας σκαρώσει αυτή τη φανταστική ιστορία και την πίστευε τυφλά). Να το ιδεί κι αυτός ο τιποτένιος ο στρατηγός. Μην είσαι ανόητη, Σόνια. Τί θα κάνουμε για να βγάλουμε το ψωμί μας, μπορείς να μου πεις; Αρκετά σ' εκμεταλλευτήκαμε εσένα δε θέλω άλλο... Αχ! Ροντιόν Ρομάνοβιτς!", φώναζε βλέποντας τον Ρασκόλνικωφ και ορμώντας

προς το μέρος του, "δώστε της, σας παρακαλώ, να καταλάβει της ανόητης πως δε μας μένει τίποτε καλύτερο να κάνουμε. Και οι απλοί οργανοπαίχτες ακόμα κάτι βγάζουν. Εμάς όμως θα μας ξεχωρίσουν αμέσως, θα μάθουν πως είμαστε μια δυστυχισμένη αρχοντική οικογένεια που ξέπεσε στη φτώχεια και κείνος ο βρωμοστρατηγός θα χάσει τη θέση του, θα το ιδείτε, θα πηγαίνουμε κάθε μέρα κάτω απ' τα παράθυρα του, θα περάσει ο αυτοκράτορας, θα γονατίσω, θα σπρώξω τα παιδιά μου μπροστά του και θα του τα δείξω λέγοντας: "Πατέρα, προστάτεψε μας". Είναι πατέρας των ορφανών, είναι φιλεύσπλαχνος, θα μας προστατέψει, κι όσο γι' αυτόν τον άθλιο στρατηγίσκο... Λένια! Tenez voiiis droite!¹⁴. Εσύ Κόλια, να ξαναχορέψεις! Ίτι κλαψουρίζεις; Κοίτα τον που κλαίει πάλι. Τι φοβάσαι, μωρέ χαζοπούλι; Αχ θεέ μου, τι θα κάνω με δαύτα, Ροντιόν Ρομάνοβιτς! Δεν ξέρετε τι χοντροκέφαλα που είναι! Τί μπορείς να κάνεις με τέτοια παιδιά;"

Και ενώ ήταν έτοιμη να βάλει κι η ίδια τα κλάματα (πράγμα που δεν την εμπόδιζε να μιλάει ασταμάτητα), του "δείχνε τα παιδιά της που κλαψούριζαν. Ο Ρασκόλνικωφ προσπάθησε να την πείσει να ξαναγυρίσει στο σπίτι, της είπε μάλιστα, ρίχνοντας τη στο φιλότιμο, πως δεν ήτανε καθόλου σωστό να τρέχει στους δρόμους, σαν τους οργανοπαίχτες, τη στιγμή που λογάριαζε να γίνει διευθύντρια οικοτροφείου θηλέων από αρχοντικά σπίτια.

"Διευθύντρια οικοτροφείου; Χα, χα, χα! Όχι, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, πάει πια αυτό το όνειρο, τελείωσε! Μας εγκατέλειψαν όλοι! Και κείνος ο στρατηγός... Ξέρετε, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, του πέταξα στα μούτρα ένα μελανοδοχείο που βρισκότανε στον προθάλαμο, πάνω σ' ένα τραπέζι, δίπλα στο βιβλίο όπου οι επισκέπτες έγραφαν τα ονόματα τους. Έγραψα κι εγώ το δικό μου, κι όταν του πέταξα το μελανοδοχείο, το 'βαλα στα πόδια. Ω, οι πρόστυχοι, οι πρόστυχοι! Δεν τους λογαριάζω πια. Τώρα θ' αναστήσω τα παιδιά μου μόνη μου και δε θα προσκυνήσω πια κανέναν! Αρκετά τη βασανίσαμε αυτή (έδειξε τη Σόνια). Πολιά, πόσα μαζέψαμε; Δείξε τα! Πώς; Δυο καπίκια μονάχα; Ω, τους παλιανθρώπους! Δεν τη δίνουν εύκολα την πεντάρα τους... Μόνο τρέχουν ξωπίσω μας κοροϊδεύοντας. Ορίστε! Τί γελάει τώρα αυτός ο βλάκας; (έδειξε κάποιον απ' το πλήθος). Όλα τα φταίει αυτός ο Κόλια - μ' αυτόν γελάνε πάντοτε! Τί έχεις Πολιά; Parlez - moi français¹⁵. Αφού σου τα 'μαθα, ξέρεις λίγες φράσεις. Πώς αλλιώς θα καταλάβει ο κόσμος ότι είσαστε από σπίτι αρχοντικό, καλοαναθρεμμένα και δε μοιάζετε σε τίποτα με τους άλλους πλανόδιους τραγουδιστές; Δε θα παραστήσουμε τον φασουλή στους δρόμους, θα λέμε μόνο καθώς πρέπει τραγούδια. Αχ, ναι! Ποιο να πούμε; Όλο με διακόπτετε κι εμείς... ξέρετε, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, σταθήκαμε εδώ για ν' αποφασίσουμε τί τραγούδια να πούμε, κάτι που να μπορεί να το χορέψει ο Κόλια, γιατί, όπως καταλαβαίνετε, είμαστε εντελώς απροετοίμαστοι, θα 'πρεπε να κάνουμε πρώτα μερικές πρόβες κι ύστερα θα τραβήξουμε για τη λεωφόρο Νέβσκυ όπου μαζεύεται περισσότερος κόσμος της αριστοκρατίας κι εκεί θα μας προσέξουνε αμέσως. Η Λένια ξέρει το

¹⁴ Ίσια το κορμί σου.

¹⁵ Μίλα μου γαλλικά.

"χωριουδάκι"... Αλλά να ξεροκοπανάμε όλο το "χωριουδάκι" που το ξέρει όλος ο κόσμος; Πρέπει να λέμε κάτι άλλο εμείς, πολύ ανώτερο! Έλα Πολιά! Σκέφτηκες τίποτα; Βόηθα λιγάκι τη μητέρα σου. Έχω χάσει, βλέπεις, και τη μνήμη μου. Αν την είχα, όλα θα τα θυμόμουν. Δε θα φτάσουμε βέβαια στην κατάντια να πούμε το "ένας ουσάρος ακουμπώντας στο σπαθί του". Αχ, ναι! Να πούμε γαλλικά το *Cinq sous*¹⁶. Ελάτε, εμπρός, σας το 'χω μάθει! Λέγοντας το γαλλικά, θα ιδούνε αμέσως ότι είσατε παιδιά απ' αρχοντόσπιτο, πράγμα που θα τους συγκινήσει πολύ περισσότερο... θα μπορούσαμε μάλιστα να πούμε και το "*Malbrough s'en va-t-en guerre*", γιατί είναι ένα τραγουδάκι παιδικό που το λένε σ' όλα τ' αριστοκρατικά σπίτια για να νανουρίζουν τα μικρά:

Malbrough s'en va-t-en guerre

*Ne salt quand reviendra*¹⁷

Άρχισε να τραγουδάει! Όχι, όχι! Καλύτερα να πούμε το "*Cinq sous*". Έλα Κόλια, τα χεράκια είπαμε στη μέση, κάνε πιο γρήγορα. Και συ Λένια γύρνα κατά την άλλη μεριά. Εγώ και η Πολιά θα το λέμε και θα σας χτυπάμε παλαμάκια.

Cinq sous, cinq sous

*Pour monter notre menage*¹⁸

Γκουχ, γκουχ, γκουχ! (την έπνιξε ο βήχας πάλι).

Σήκω το φουστανάκι σου, Πολιά, έχει πέσει απ' τους ώμους σου", της λέει ενώ έβηχε ακόμα. "Τώρα προπάντων θα πρέπει να προσέχετε πολύ την εμφάνιση σας για να το βλέπουν όλοι ότι είσατε παιδιά από σπίτι. Εγώ το 'λεγα να το κάνουμε πιο ανοιχτό στο στήθος, αλλά εσύ δε μ' άφησες, βρε Σόνια. Το κόψαμε πιο κοντό και τώρα κοίτα πώς το ασχημίζει το παιδί!.... Ορίστε! Άρχισαν να κλαψουρίζουν πάλι! Μα τί πάθατε, βρε χαζοπούλια; Έλα Κόλια, λέγε το τραγούδι σου πιο γρήγορα! Αχ, τί ανυπόφορο παιδί!".

Cinq sous, cinq sous...

"Να τος πάλι εκείνος ο φαντάρος! Έ λοιπόν, τί θέλεις ;". Πραγματικά ένας αστυφύλακας άνοιγε δρόμο μέσα απ' το πλήθος. Αλλά, την ίδια στιγμή, πλησίασε ένας κύριος με στολή και χλαίνη, ανώτερος υπάλληλος, καμιά πενηνταριά χρονών, που, μαζί με τ' άλλα, είχε κρεμασμένο στον λαιμό του και ένα παράσημο (πράγμα που προξένησε ιδιαίτερη ευχαρίστηση στην Κατερίνα Ιβάνοβνα και εντυπωσίασε τον αστυφύλακα). Χωρίς να πει τίποτα άπλωσε το χέρι του κι έδωσε στην Κατερίνα Ιβάνοβνα τρία ρούβλια. Το πρόσωπο του είχε μια έκφραση αληθινής συμπόνιας. Η Κατερίνα Ιβάνοβνα δέχτηκε την προσφορά κάνοντας μια πολύ βαθιά και ευγενική υπόκλιση, τελετουργική σχεδόν.

"Σας ευχαριστώ, κύριε", άρχισε να λέει με ύφος μεγάλης κυρίας, "αι περιστάσεις, αίτινες μας ηνάγκασαν.. Πάρε τα λεφτά. Πολιά! Βλέπεις, υπάρχουν και άνθρωποι ανοιχτοχέρηδες και μεγαλόψυχοι, έτοιμοι να βοηθήσουν μια δυστυχημένη κυρία της αριστοκρατίας, που ατύχησε. Ορίστε, κύριε, τέκνα ευγενών, που συνδέονται,

¹⁶ Πέντε πεντάρες.

¹⁷ Ο Μαλμπρούγκ πάει στον πόλεμο, δεν ξέρει πότε θα γυρίσει.

¹⁸ Πέντε πεντάρες, πέντε πεντάρες, να στήσουμε το σπιτικό μας.

μπορούμε να πούμε, με τις πλέον αριστοκρατικές οικογένειες... Και κείνος ο βρωμοστρατηγός ήτανε στο τραπέζι κι έτρωγε ορτύκια. Χτύπησε μάλιστα το πόδι του στο πάτωμα γιατί τον ενόχλησα! "Εξοχώτατε, του είπα, προστατέψτε τα ορφανά, σεις που γνωρίζατε πολύ καλά τον μακαρίτη Σεμιόν Ζαχάριτς, γιατί την ίδια μέρα του θανάτου του η κόρη του συκοφαντήθηκε από τον μεγαλύτερο παλιάνθρωπο του κόσμου". Να τος πάλι ο αστυφύλακας! Προστατέψτε με!", φώναξε γυρίζοντας κατά τον υπάλληλο. "Γιατί βρίσκεται πάντοτε κοντά μου αυτός ο αστυφύλακας; Μόλις πριν από λίγο ξεφύγαμε από έναν άλλο στην οδό Μετσάνσκαγια. Τί γυρεύεις λοιπόν, βλάκα;".

"Απαγορεύεται να κάνετε φασαρία στους δρόμους. Να φερνόσαστε καθώς πρέπει, σας παρακαλώ".

"Εσύ δε φέρνεσαι καθώς πρέπει! Τί σε νοιάζει σένα;".

"Για να παίζει κανείς λατέρνα, πρέπει να έχει άδεια. Και σείς μ' αυτό που κάνετε μαζεύτετε τριγύρω σας τους περαστικούς. Πού μένετε;".

"Άδεια;", μούγκρισε η Κατερίνα Ιβάνοβνα. "Εθαψα σήμερα τον άντρα μου, κι αυτό το πράγμα είναι άδεια, μου φαίνεται".

"Ήσυχάστε, κυρία", είπε ο υπάλληλος, "ελάτε θα σας πάω εγώ... Εδώ, ανάμεσα στον κόσμο, δεν είναι σωστό... είσαστε άρρωστη...".

"Κύριε, κύριε, δεν ξέρετε τίποτα εσείς", φώναξε η Κατερίνα Ιβάνοβνα. "Εμείς πηγαίνουμε στη λεωφόρο Νέβσκυ. Σόνια! Σόνια! Πού πήγε λοιπόν; Κλαίει και κείνη! Μα, τί πάθατε όλοι σας; Κάλια, Λένια, πού είσαστε;", φώναξε άξαφνα τρομαγμένα. "Αχ! Κουτόπαιδα! Κόλια, Λένια πού είσαστε;".

Ο Κόλια και η Λένια, πού είχανε τρομάξει κιόλας απ' τον κόσμο και τις παλαβομάρες της μητέρας τους, βλέποντας τον αστυφύλακα που ήθελε να τους πιάσει και να τους πάρει μαζί του, το 'σκασαν αμέσως πιασμένα χέρι - χέρι, λες και είχανε συνεννοηθεί. Η δύστυχη Κατερίνα Ιβάνοβνα έτρεξε πίσω τους βογγώντας και κλαίγοντας με λυγμούς. Ήτανε φοβερό και σπαραχτικό το θέαμα να τη βλέπεις να τρέχει έτσι κλαίγοντας και λαχανιάζοντας. Η Σόνια και η Πολιά έτρεξαν πίσω της.

"Φέρ' τα πίσω, Σόνια, φέρ' τα εδώ! Ω, τα κουτόπαιδα, τα αχάριστα!... Πιάσ' τα. Πολιά!... Εγώ για σας...".

Καθώς έτρεχε σκόνταψε κι έπεσε.

"Είναι γεμάτη αίματα! Ω, θεέ μου", φώναξε η Σόνια σκύβοντας πάνω της.

Έτρεξαν όλοι και σε λίγο σχηματίστηκε ένας κύκλος από περίεργους. Ο Ρασκόλνικωφ και ο Λεμπεζιάντικωφ ήτανε από τους πρώτους - πρώτους. Έφτασε τρέχοντας και ο υπάλληλος, και πίσω του ερχότανε ο αστυφύλακας μουρμουρίζοντας "κοίτα μπελάς που με βρήκε" και κουνώντας το χέρι μ' έναν τρόπο που σήμαινε ότι θα είχε φασαρίες.

"Εμπρός, διαλυθείτε, διαλυθείτε!", φώναξε ο αστυφύλακας διώχνοντας τους περίεργους που μαζεύτηκαν.

"Πεθαίνει!", φώναξε κάποιος.

"Τρελλάθηκε!", πρόσθεσε ένας άλλος.

"Θεέ μου, σώσε τη!", μουρμούρισε μια γριά, κάνοντας τον σταυρό της. "Πού είναι το κοριτσάκι και το μικρό; Τα φέρανε; Α, να! Τα 'πιάσε το μεγαλύτερο... Αχ, τα παλιόπαιδα!".

Εξετάζοντας όμως καλύτερα την Κατερίνα Ιβάνοβνα, είδανε πως δεν είχε χτυπήσει σε πέτρα, όπως νόμιζε η Σόνια, αλλά ότι το αίμα που έβαψε το πλακόστρωτο έβγαινε απ' το στήθος και απ' το στόμα της.

"Το ξέρω αυτό το πράγμα, το 'χω ξαναδεί", έλεγε ο υπάλληλος στον Ρασκόλνικωφ και στον Λεμπεζιάντικωφ. "Είναι φυματίωση. Ξεπετάγεται το αίμα έτσι και πνίγεται ο άνθρωπος. Πριν από λίγον καιρό, το είδα με τα μάτια μου σε μια συγγένισσά μου.. έβγαλε κάπου ενάμισυ ποτήρι αίμα... έτσι απότομα. Δε γίνεται τίποτα, θα πεθάνει!".

"Εδώ, εδώ, στο σπίτι μου!", παρακαλούσε η Σόνια, "να, εδώ κάθομαι... σ' αυτό το σπίτι, το δεύτερο. Ελάτε να την πάμε στο σπίτι μου", έλεγε πηγαίνοντας από τον ένα στον άλλο. "Ας πάει κάποιος να φωνάζει έναν γιατρό... Ω, θεέ μου!".

Με τη συνδρομή του υπαλλήλου η υπόθεση ταχτοποιήθηκε, βοήθησε μάλιστα και ο ίδιος ο αστυφύλακας να μεταφέρουν την Κατερίνα Ιβάνοβνα. Όταν την έβαλαν στο κρεβάτι της Σόνιας ήτανε ετοιμοθάνατη. Η αιμορραγία εξακολουθούσε ακόμα, η άρρωστη όμως φαινότανε σα να συνέρχεται σιγά -σιγά. Στο δωμάτιο μπήκανε μαζί, εκτός από τη Σόνια, ο Ρασκόλνικωφ, ο Λεμπεζιάντικωφ, ο υπάλληλος και ο αστυφύλακας, αφού προηγουμένως έδωξε μερικούς περιέργους που έρχονταν από πίσω.

Σε λίγο έφτασε και η Πολιά κρατώντας απ' το χέρι τον Κόλια και τη Λένια που έτρεμαν κι έκλαιγαν. Ήρθανε μερικοί και από τους Καπερναούμωφ.

Ο ίδιος πρώτα - πρώτα, ένας άνθρωπος με παράξενη όψη, κουτσός, μονόφθαλμος με μαλλιά ανορθωμένα σα βουρτσότριχες και με φαβορίτες. Η γυναίκα του ύστερα, που φαινότανε σα να 'χει αποτυπωμένη μόνιμη μια τρομαγμένη έκφραση στο πρόσωπο της, και μερικά απ' τα παιδιά τους που είχανε μια έκφραση αδιάκοπης και παγωμένης κατάπληξης και έμεναν πάντα με το στόμα ανοιχτό. Ανάμεσα σ' αυτούς παρουσιάστηκε ξαφνικά και ο Σβιντριγκάλωφ. Ο Ρασκόλνικωφ τον κοίταξε κατάπληκτος, μη μπορώντας να καταλάβει από πού βγήκε και πώς βρέθηκε εκεί μέσα.

Είπανε να φέρουν έναν γιατρό κι έναν παπά. Ο υπάλληλος, αν και είπε ψιθυριστά στον Ρασκόλνικωφ ότι η βοήθεια του γιατρού του φαινότανε περιττή, έστειλε να φωνάξουν και γιατρό. Κι έτρεξε να τον φέρει ο Καπερναούμωφ. Στο μεταξύ η Κατερίνα Ιβάνοβνα ηρέμησε κάπως και η αιμορραγία σταμάτησε για μια στιγμή. Κοίταξε πονεμένα, επίμονα και διαπεραστικά τη δύστυχη Σόνια που ήτανε κατακίτρινη και της σκούπιζε τον ιδρώτα απ' το μέτωπο, τρέμοντας ολόκληρη. Ύστερα είπε να την ανασηκώσουν. Την έστησαν στο κρεβάτι καθιστή, πιάνοντας την κι απ' τις δυο μεριές.

"Τα παιδιά... πού είναι;", ρώτησε με σιγανή φωνή. "Τα 'φερες Σόνια; Ω, τα ανόητα!... Γιατί λοιπόν το σκάσατε; Ωχ!".

Τα ξεραμένα χείλη της ήτανε ακόμα γεμάτα αίμα. Κοίταξε τριγύρω της.

"Ωστε, έτσι ζεις Σόνια! Δεν ήρθα ούτε μια φορά στο σπίτι σου... Έπρεπε πρώτα να...".

Την κοίταξε λυπημένα.

"Σ' εκμεταλλευτήκαμε, Σόνια... Πολιά, Λένια, Κόλια, ελάτε δω... Να, Σόνια, παρ 'τα όλα... τ' αφήνω στα χεριά σου... Εγώ δεν αντέχω πια. Πάει, τέλειωσε ο χορός!... Χα! Αφήστε με, αφήστε με να πεθάνω ήσυχη". Την ακούμπησαν ξανά στο μαξιλάρι. "Τι; Παπάς; Δεν χρειάζεται... Σας περισσεύει να πληρώσετε ένα ρούβλι; Δεν έχω στη συνείδηση μου αμαρτίες... Αλλά κι αν είχα ο θεός θα με συγχωρούσε... Πόνεσα τόσο πολύ. Κι αν δε με συγχωρέσει το ίδιο μου κάνει".

Έπεφτε όλο και περισσότερο σ' ένα εναγώνιο παραλήρημα. Πότε – πότε τινάζοτανε, κοίταζε τριγύρω της και, για μια στιγμή, αναγνώριζε αυτούς που βρίσκονταν εκεί. Αλλά αμέσως ύστερα έχανε πάλι τις αισθήσεις της και ξανάπεφτε σε παραλήρημα. Ανάσαινε βραχνά και με δυσκολία κι έβγαινε ένα χουρχουρητό από τον λάρυγγα της.

"Του είπα: Εξοχώτατε!...", φώναξε, ενώ πνιγόταν με την κάθε λέξη. "Αχ! Αυτή η Αμαλία Λουντβίγκοβνα!... Λένια, Κόλια, τα χέρια στη μέση, πιο γρήγορα, πιο γρήγορα, τη φιγούρα τώρα! Χτύπα τα τακούνια σου, χόρευε με χάρη!

*Du hast Diamanten und Perlen...*¹⁹

Πώς είναι παρακάτω; Αχ, να τί τραγουδάκι έπρεπε να λέμε..

Du hast die schönsten

*Augen Madchen, was willst du mehr!*²⁰

"Was willst du mehr!

Έτσι δεν είναι; Άκου τί του κατέβηκε να γράψει, ο βλάκας!

Αχ, ναι! Είναι κι ένα άλλο ακόμα:

*Κάτω απ' το λιοπύρι του μεσημεριού,
στού Νταγκενστάν τον κάμπο...*

"Αχ! Πόσο μ' άρεσε!... Το λάτρευα αυτό το τραγουδάκι! Ξέρεις, Πολιά, το τραγουδούσε ο πατέρας σου, τότε που ήμαστε αρραβωνιασμένοι... Ω, αξέχαστες ημέρες! Να, αυτό θα έπρεπε να λέμε. Αλλά πώς... Πώς γίνεται και το ξέχασα; Για θυμίστε το μου!".

Ήτανε πολύ αναστατωμένη και προσπαθούσε ν' ανασηκωθεί. Στο τέλος, με μια φωνή τρομαχτική, βραχνή και σπασμένη, άρχισε να τραγουδάει βγάζοντας μια κραυγή και ενώ πνιγόταν με την κάθε λέξη. Το πρόσωπο της είχε πάρει μια έκφραση τρόμου που όσο πήγαινε γινότανε και μεγαλύτερος:

*Κάτω απ' το λιοπύρι του μεσημεριού,
στού Νταγκενστάν τον κάμπο
με το μολύβι στην καρδιά...*²¹

¹⁹ Έχεις διαμάντια και μαργαριτάρια...

²⁰ Έχεις τα πιο ωραία μάτια τί άλλο θέλεις πια κορίτσι μου;

Οι στίχοι είναι από ένα ποίημα του Χάινε, παρατίθενται όμως λανθασμένα.

²¹ Στίχος από γνωστότατο ποίημα του Λέρμοντοφ.

"Εξοχώτατε!", ούρλιαξε αφήνοντας έναν λυγμό σπαραχτικό, ενώ την έπαιρναν τα κλάματα, "προστατέψτε τα ορφανά! θυμηθείτε τη φιλοξενία που σας έγινε στο σπίτι του Σεμιόν Ζαχάριτς... Μπορεί κανείς να πει αριστοκρατική..."

Αχ!", έκανε και τινάχτηκε απότομα προσπαθώντας να θυμηθεί. Κι άξαφνα, γύρισε και τους κοίταξε όλους με φρίκη, αλλά αναγνώρισε αμέσως τη Σόνια. "Σόνια, Σόνια!", είπε με φωνή γλυκιά και τρυφερή, σα ν' απορούσε που την έβλεπε μπροστά της. "Αγαπημένη μου Σόνια, και συ εδώ είσαι;"

Την ανασήκωσαν πάλι.

"Φτάνει!... Καιρός είναι! Αντίο!... Το παλιόλογο αρρώστησε... Ψοφάει...", φώναξε με απελπισία και μίσος, ενώ το κεφάλι της έπεσε στο μαξιλάρι.

Έχασε πάλι τις αισθήσεις της, αλλά ο λήθαργος δεν κράτησε πολύ. Το κιτρινωπό πρόσωπο της έγειρε προς τα πίσω, το στόμα της άνοιξε, τα πόδια της τεντώθηκαν σπασμωδικά. Άφησε έναν βαθύ αναστεναγμό και ξεψύχησε.

Η Σόνια όρμησε στο πτώμα της, το έσφιξε στην αγκαλιά της κι ακούμπησε το κεφάλι της με πόνο στο στήθος της πεθαμένης. Η Πολιά γονάτισε στα πόδια της μητέρας της και τα φιλούσε κλαίγοντας. Ο Κόλια και η Λένια, που δεν καταλάβαιναν ακόμα τι είχε γίνει, αλλά προαισθάνονταν πως ήτανε κάτι το τρομερό, έπεσαν το ένα στην αγκαλιά του άλλου, άνοιξαν το στόμα τους και, καθώς κοιτάζονταν στα μάτια, άρχισαν να φωνάζουν. Φορούσανε ακόμα τα μασκαράδικά τους: Ο Κόλιας το σαρίκι και η Λένια το σκουφί με το φτερό της στρουθοκαμήλου.

Πώς βρέθηκε ξαφνικά πάνω στο κρεβάτι, δίπλα στη νεκρή, κείνο το χαρτί με την "εύφημον μνείαν" που είχε πάρει η Κατερίνα Ιβάνοβνα στο παρθεναγωγείο; Ήτανε ακουμπησμένο εκεί, δίπλα στο μαξιλάρι της. Το είδε ο Ρασκόλνικωφ. Αποτραβήχτηκε προς το παράθυρο. Ο Λεμπεζιάντικωφ ήρθε γρήγορα - γρήγορα κοντά του.

"Πέθανε!", είπε.

Ο Σβιντριγκάιλωφ πλησίασε.

"Ροντιόν Ρομάνοβιτς, έχω να σας πω δυο λέξεις, τώρα αμέσως".

Ο Λεμπεζιάντικωφ του παραχώρησε αμέσως τη θέση του κι αποτραβήχτηκε με διακριτικότητα. Ο Σβιντριγκάιλωφ τράβηξε ακόμα πιο παράμερα τον Ρασκόλνικωφ, που είχε μείνει κατάπληκτος.

"Όλες αυτές τις δουλειές, δηλαδή την κηδεία και τ' άλλα, τ' αναλαβαίνω εγώ. Ξέρετε θα στοιχίσουν αρκετά και καθώς σας είπα, έχω διαθέσιμα χρήματα. Τα δυο μικρά και την Πολιά θα τα βάλω σ' ένα ορφανοτροφείο, όπου θα είναι καλά και θα καταθέσω χίλια πεντακόσια ρούβλια για το καθένα τους ως την ενηλικίωση τους, για να είναι ήσυχη η Σοφία Σεμιόνοβνα. Ύστερα κι αυτή θα την τραβήξω απ' τον βούρκο, γιατί είναι πολύ καλό κορίτσι, ε;

Μπορείτε λοιπόν να πείτε στην Αβντότια Ρομάνοβνα με ποιο τρόπο χρησιμοποίησα τις δέκα χιλιάδες ρούβλια που της ανήκαν".

"Με ποιο σκοπό κάνετε όλες αυτές τις γενναιοδωρίες;" ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ.

"Εχ! Εχ! Τί δύσπιστος άνθρωπος που είσαστε", είπε ο Σβιντριγκάιλωφ μ' ένα μικρό γέλιο. "Αφού σας είπα ότι τα λεφτά αυτά δεν μου χρειάζονται. Δεν

παραδεχόσαστε λοιπόν ότι το κάνω απλώς από ανθρωπισμό; Στο κάτω-κάτω αυτή (κι έδειξε με το δάχτυλο του την πεθαμένη) δεν ήτανε "ψείρα" σαν κάποια άλλη γριά τοκογλύφο. Αλήθεια για πείτε μου. Είναι καλύτερα "να ζει ένας Λούζιν για να κάνει τις παλιανθρωπιές του, ή πρέπει να πεθάνει αυτή;". Και χωρίς τη βοήθεια μου "η Πολιά, λόγου χάρη, θα είναι καταδικασμένη να πάρει τον ίδιο δρόμο με την αδελφή της".

Τα λόγια αυτά τα είπε μ' έναν τόνο ελαφρά κοροϊδευτικό, χωρίς να πάρει τα μάτια του απ' τον Ρασκόλνικωφ που χλώμιασε και πάγωσε ολόκληρος ακούγοντας τον να χρησιμοποιεί τις ίδιες ακριβώς φράσεις που είχε χρησιμοποιήσει κι αυτός μιλώντας στη Σόνια. Οπισθοχώρησε και κοίταξε τον Σβιντριγκάλωφ άγρια.

"Πώς... το ξέρετε αυτό;", μουρμούρισε με φωνή πνιγμένη.

"Μα, εδώ κάθομαι, πίσω απ' αυτόν τον τοίχο, στης κυρίας Ρέσχιλ. Εδώ είναι το διαμέρισμα του Καπερναούμωφ κι εκεί της κυρίας Ρέσχιλ, μιας παλιάς φίλης μου που μου είναι πολύ αφοσιωμένη. Είμαι γείτονας".

"Σείς;".

"Εγώ", εξακολούθησε ο Σβιντριγκάλωφ ξεκαρδισμένος στα γέλια. "Και μπορώ να σας διαβεβαιώσω με τον λόγο μου, πολυαγαπητέ μου Ροντιόν Ρομάνοβιτς, ότι μου έχετε προκαλέσει τρομερό ενδιαφέρον Σας το 'πα και σας το προφήτεψα ότι θα γνωριστούμε πιο καλά Να το λοιπόν που έγινε. Και θα ιδείτε τί βολικός που είμαι! Μπορεί κανείς να ζει μαζί μου μια χαρά!..".

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ

Ήτανε για τον Ρασκόλνικωφ μια εποχή κάπως παράξενη, λες και είχε πέσει ξαφνικά μπροστά του μια ομίχλη, κλείνοντας τον σε μια καταθλιπτική και χωρίς διέξοδο απομόνωση. Όταν, πολύ αργότερα, θυμότανε εκείνες τις ημέρες, καταλάβαινε ότι ώρες - ώρες έχανε την αίσθηση των πραγμάτων και ότι η κατάσταση αυτή κράτησε με λίγες μόνο διακοπές, ως την ώρα που επήλθε η τελική καταστροφή. Είχε τη βεβαιότητα ότι έκανε λάθος τότε σε πολλά σημεία, ιδιαίτερα γύρω από ημερομηνίες και ορισμένα περιστατικά. Προσπαθώντας αργότερα να εξηγήσει εκείνα, τουλάχιστον, που θυμόταν, αναγκάστηκε να καταφύγει σε πληροφορίες τρίτων και να μάθει απ' αυτούς πολλά πράγματα για τον εαυτό του Μπέρδευε, λόγου χάρη, το ένα γεγονός μ' ένα άλλο. Ή έβλεπε ένα πράγμα σα συνέπεια κάποιου άλλου, που μονάχα στη φαντασία του υπήρχε. Μερικές φορές, τον έπιανε μια ταραχή που έφτανε ως το σημείο να γίνεται πανικός, θυμότανε όμως πως υπήρχαν και στιγμές και ώρες, ίσως και μέρες ολόκληρες, όπου έμενε βυθισμένος σε μια νοσηρή απάθεια σαν κι αυτή που δείχνουν μερικοί ετοιμοθάνατοι. Γενικά, αυτές τις τελευταίες μέρες, απέφευγε κι ο ίδιος να συνειδητοποιήσει ολότελα την κατάσταση του. Μερικά περιστατικά

της καθημερινής ζωής του, που έπρεπε ν' αποσαφηνιστούν αμέσως, τον πίεζαν αφόρητα αλλά ένιωθε κάτι σαν ευχαρίστηση όταν παραμελούσε ορισμένα προφυλαχτικά μέτρα, που, ωστόσο, στην κατάσταση όπου βρισκότανε μπορεί να είχαν σα συνέπεια την πλήρη του καταστροφή.

Τον αναστάτωνε, προ παντός, ο Σβιντριγκάιλωφ. Μπορεί μάλιστα να πει κανείς ότι όλη του η προσοχή ήτανε συγκεντρωμένη στον Σβιντριγκάιλωφ. Από τότε που του είπε κείνα τα απειλητικά γι' αυτόν λόγια, στο δωμάτιο της Σόνιας, μπροστά στο κρεβάτι της πεθαμένης Κατερίνας Ιβάνοβνα, διαταράχτηκε πια ο κανονικός ειρμός των σκέψεων του. Αλλά, παρ' όλο που τον ανησυχούσε πολύ αυτό το πράγμα, δε βιαζότανε να το διασαφήσει.

Μερικές φορές, εκεί που βρισκότανε ξαφνικά σε καμιά απομακρυσμένη γειτονιά, μέσα σε καμιά άθλια ταβέρνα, ολομόναχος, βυθισμένος στις σκέψεις του, χωρίς να μπορεί να θυμηθεί καλά - καλά πώς είχε ξεπέσει εκεί, τύχαινε να φέρει απότομα στο μυαλό τον Σβιντριγκάιλωφ. Ένιωθε τότε με μια διαύγεια οδυνηρή ότι έπρεπε να κουβεντιάσει το γρηγορότερο μ' αυτόν τον άνθρωπο για να ξεμπερδεύει το ταχύτερο μαζί του. Μια μέρα μάλιστα, εκεί που περπατούσε κάπου, έξω από την πόλη, φαντάστηκε πως περίμενε τον Σβιντριγκάιλωφ και πως του είχε δώσει ραντεβού σ' αυτό το μέρος. Κάποτε, άλλοτε πάλι, ξύπνησε πριν απ' τα χαράματα και είδε πως ήτανε ξαπλωμένος κατάχαμα σε κάτι θάμνους, χωρίς να μπορεί να θυμηθεί πώς βρέθηκε εκεί.

Εξ άλλου, στις δυο - τρεις μέρες μετά τον θάνατο της Κατερίνας Ιβάνοβνα, έτυχε να συναντήσει δυο φορές τον Σβιντριγκάιλωφ πάντοτε σχεδόν στο σπίτι της Σόνιας όπου πήγαινε για λίγο μόνο, δίχως κανένα σκοπό. Αντάλλαξαν τότε μερικές λέξεις, αποφεύγοντας να θίξουν το κύριο θέμα, σα να υπήρχε μια σιωπηρή συμφωνία ανάμεσα τους να μην το θίξουν προτού να 'ρθεί η ώρα του. Το λείψανο της Κατερίνας Ιβάνοβνα ήτανε ακόμα μέσα στο φέρετρο και τώρα φρόντιζε για την κηδεία. Και η Σόνια, ήτανε κι αυτή πολύ απασχολημένη.

Στην τελευταία τους συνάντηση ο Σβιντριγκάιλωφ του είπε ότι οι ενέργειες του σχετικά με τα παιδιά της νεκρής είχανε σημειώσει επιτυχία. Με κάτι γνωριμίες που είχε, συναντήθηκε με ορισμένα πρόσωπα και με τη μεσολάβηση τους μπόρεσε να βάλει τα ορφανά σε πολύ καθώς πρέπει ορφανοτροφεία. Πολύ βοήθησαν σ' αυτό και τα λεφτά που κατέθεσε για λογαριασμό τους, γιατί τα παιδιά που έχουν ένα μικρό κεφάλαιο τα δέχονται πολύ ευκολότερα απ' αυτά που είναι τελείως άπορα.

Μίλησε επίσης λίγο για τη Σόνια και υποσχέθηκε πως θα περνούσε ο ίδιος μια απ' αυτές τις ημέρες απ' το δωμάτιο του Ρασκόλνικωφ, αφήνοντας, να εννοηθεί "ότι θα ήθελε πολύ να ζητήσει τη γνώμη του, πως υπήρχε απόλυτη ανάγκη να κουβεντιάσει μαζί του για μερικά ζητήματα...".

Η συζήτηση αυτή γινότανε στο χωλ. Ο Σβιντριγκάιλωφ κοίταζε τον Ρασκόλνικωφ ολόιστα στα μάτια. Ξαφνικά, ύστερα από μια παύση, τον ρώτησε χαμηλώνοντας τη φωνή του:

"Μα, τί έχετε λοιπόν, Ροντιόν Ρομάνοβιτς; Δε μου φαινόσαστε πια ο , ίδιος!..."

Αλήθεια. Ακούτε και κοιτάζετε, αλλά δε φαίνεται να καταλαβαίνετε. Πρέπει να τα πούμε εμείς οι δυο, λυπάμαι όμως που είμαι τόσο απασχολημένος με δουλειές των άλλων, καθώς και με δικές μου... Εχ, Ροντιόν Ρομάνοβιτς", πρόσθεσε απότομα, "όλοι οι άνθρωποι έχουν ανάγκη από αέρα... αέρα -προπάντων από καθαρόν αέρα!".

Παραμέρισε άξαφνα για να περάσουν ο παπάς με το παπαδοπαίδι που ανέβαιναν τη σκάλα κι έρχονταν για να ψάλλουν την πεθαμένη. Ο Σβιντριγκάλωφ τα είχε κανονίσει να 'ρθουν και να την ψάλλουν δυο φορές κανονικά. Ο Ρασκόλνικωφ, αφού στάθηκε για λίγο σκεπτικός, μπήκε στο δωμάτιο της Σόνιας πίσω απ' τον παπά.

Έμεινε στο κατώφλι. Άρχισε η λειτουργία -σιγανή, επίσημη, θλιμμένη.. Από τα παιδικά του ακόμα χρόνια είχε μια βαθιά αίσθηση του θανάτου κι ένιωθε μπροστά του κάτι σαν τρόμο ανεξιχνίαστο. Είχε όμως πολύν καιρό να παρακολουθήσει νεκρώσιμη ακολουθία. Επί πλέον, μαζί με όλα αυτά, ένιωθε τώρα και κάτι άλλο ακόμα, πιο τρομαχτικό και πιο οδυνηρό. Κοίταζε τα παιδιά: Ήτανε γονατισμένα όλα τους κοντά στο φέρετρο. Η Πολιά έκλαιγε. Πίσω τους η Σόνια προσευχότανε, πολύ σιγανά, και φαινότανε σα να προσπαθούσε να πνίξει τα δάκρυα της. "Όλες αυτές τις ημέρες, δε γύρισε να με κοιτάξει ούτε μια φορά και δε μου μίλησε καθόλου", σκέφτηκε ο Ρασκόλνικωφ.

Ο ήλιος έλαμπε στο δωμάτιο και ο καπνός του λιβανιού στροβιλιζότανε στον αέρα.

Ο παπάς έλεγε το "ανάπαυσαν Κύριε". Ο Ρασκόλνικωφ, παρακολούθησε όλη τη νεκρώσιμη ακολουθία. Καθώς έφευγε ο παπάς δίνοντας την ευλογία του, κοίταζε τριγύρω παραξενεμένος. Ύστερα ο Ρασκόλνικωφ πήγε κοντά στη Σόνια που του πήρε ξαφνικά και τα δυο χέρια κι έγειρε το κεφάλι της στον ώμο του. Η κίνηση αυτή, γλυκιά και φιλική, τον έκανε να τα χάσει. Πώς γίνεται λοιπόν; Δεν αισθάνεται γι' αυτόν καμμιά αποστροφή; Δεν της προκαλεί την παραμικρή φρίκη; Δεν τρέμει καθόλου το χέρι της; Ήτανε κάτι που έδειχνε απέραντη αυταπάρνηση -έτσι τουλάχιστον το κατάλαβε εκείνος. Η Σόνια δεν του είπε λέξη. Της έσφιξε τα χέρια κι έφυγε.

Ένιωθε μια τρομερή κατάθλιψη. Αν μπορούσε κείνη τη στιγμή να φύγει, να πάει κάπου οπουδήποτε, αμέσως, να βρεί σ' ένα μέρος μοναξιά απέραντη, ακόμα και για όλη τη ζωή του, θα 'τανε ευτυχισμένος - έτσι νόμιζε. Τον τελευταίο καιρό, όμως, παρ' όλο που ήτανε πάντοτε σχεδόν μόνος δεν κατάφερνε να νιώθει ότι είναι μόνος.

Τύχαινε να βγαίνει έξω από την πόλη, να φτάνει σε κάνα μεγάλο δρόμο, ή ακόμα να προχωρεί σε κάνα δάσος, όπως έκανε μια φορά, αλλά όσο πιο ερημικά ήτανε τα μέρη εκείνα τόσο πιο έντονα ένιωθε κάποια ανησυχητική παρουσία, που πιο πολύ τον τρόμαζε παρά τον ενοχλούσε και τον έκανε να γυρίζει γρήγορα - γρήγορα στην πόλη για ν' ανακατευτεί με τον κόσμο, να μπει σε ταβέρνες και σε μπιραρίες, να πάει στα παλιατζίδικα και στη Σαναγορά. Ένιωθε πιο άνετα εδώ και μάλιστα λιγότερη μοναξιά. Σε μια ταβέρνα, μόλις νύχτωνε, τραγούδαγαν. Καθόταν κι άκουγε μια ώρα τα τραγούδια και μάλιστα χαιρότανε ακούγοντας τα.

Τελικά όμως τον ξανακυρίευε εκείνη η ταραχή κι ένιωθε να τον βασανίζουν κάτι σαν τύψεις: "Ορίστε τώρα, κάθομαι κι ακούω τούτα τα τραγούδια, αλλά είναι πράγμα αυτό που κάνω;", άρχιζε να σκέφτεται ξαφνικά! Ωστόσο δεν αργούσε να καταλάβει ότι δεν ήταν αυτό ακριβώς εκείνο που τον έκανε ν' ανησυχεί αλλά κάτι άλλο, κάτι που έπρεπε να ρυθμιστεί αμέσως, αλλά όσο κι αν αναρωτιότανε τί είναι αυτό το πράγμα, δεν κατάφερνε να το πιάσει και να το εκφράσει με λέξεις. Όλα μέσα του μπερδεύονταν και γίνονταν κουβάρι. "Όχι! Καλύτερα να παλέψω. Καλύτερα να βρεθώ ξανά μπροστά στον Πορφυρή, ή... μπροστά στον Σβιντριγκάλωφ. Καλύτερα να ξαναβρεθώ μπροστά σε καμμιά πρόκληση, σε καμμιά επίθεση!".

Η σκέψη της Ντουινιάς και της μητέρας του τον έκανε να νιώθει κάτι σαν πανικό, χωρίς να ξέρει και ο ίδιος γιατί. Εκείνη τη νύχτα, ξύπνησε κατά τα χαράματα κάτω απ' τα δεντράκια του νησιού Κρεστόβσκυ, τουρτουρίζοντας απ' τον πυρετό. Τράβηξε κατά το σπίτι του όπου έφτασε όταν ξημέρωσε για τα καλά.

Αφού κοιμήθηκε μερικές ώρες, ο πυρετός υποχώρησε, αλλά ξύπνησε πολύ αργά: Ήτανε δύο μετά το μεσημέρι.

Θυμήθηκε πως η κηδεία της Κατερίνας Ιβάνοβνα θα γινόταν κείνη την ημέρα και χάρηκε που δεν πήγε. Η Ναστάσια του έφερε φαγητό για μεσημέρι. Έφαγε και ήπιε με πολλή όρεξη, με λαιμαργία σχεδόν. Το μυαλό του ήταν πιο ξεκάθαρο και ο ίδιος πιο ήρεμος απ' όσο ήτανε αυτές τις τρεις τελευταίες ημέρες. Απόρησε μάλιστα με τον πανικό του τρόμου που τον είχε πιάσει. Η πόρτα άνοιξε και μπήκε μέσα ο Ραζουμίχιν.

"Τρώει, άρα λοιπόν δεν είναι άρρωστος", είπε και, παίρνοντας μια καρέκλα, κάθισε απέναντι στον Ρασκόλνικωφ.

Ήτανε τρομερά εκνευρισμένος, πράγμα που δεν έκρυβε καθόλου. Μιλούσε με ολοφάνερη αγανάχτιση χωρίς όμως να βιάζεται και δίχως να υψώνει τη φωνή του πάρα πολύ. Θα 'λέγε κανείς πως είχε πάρει μια πολύ σημαντική απόφαση.

"Άκου", άρχισε να λέει αποφασιστικά, "άκου που να σας πάρει όλους ο διάβολος, γιατί βλέπω καλά τώρα, το βλέπω ολοκάθαρα πως δεν καταλαβαίνω τίποτα απολύτως.

Μη σου περάσει από το μυαλό, σε παρακαλώ, ότι ήρθα να σου κάνω ανάκριση. Δε με νοιάζει καθόλου. Και δε θα το επέτρεπα στον εαυτό μου. Ήρθα μόνο και μόνο για να μάθω κατά τρόπο οριστικό, πρώτα -πρώτα αν είσαι στ' αλήθεια τρελλός. Γιατί, βλέπεις, είναι μερικοί (δεν έχει σημασία ποιοί) που λένε πως ίσως να 'σαι τρελλός ή τουλάχιστον να 'χεις κάποια τάση προς την τρέλλα. Ομολογώ ότι και γω ο ίδιος τείνω να υποστηρίξω αυτή τη γνώμη, πρώτα - πρώτα για τα γελοία και εν μέρει άτιμα φερσίματα σου (που είναι μάλιστα και ανεξήγητα) και ύστερα για τη συμπεριφορά που έδειξες τώρα τελευταία απέναντι στη μητέρα σου και στη Ντουινιά. Αν δεν είσαι τρελλός, πρέπει να είσαι τέρας ή παλιάνθρωπος για να φερθείς έτσι όπως τους φέρθηκαν. Άρα, είσαι τρελλός-".

"Πότε τίς είδες;".

"Τώρα δα. Εσύ, δεν τίς ξαναείδες ε; Για πες μου, σε παρακαλώ, πού αλήτευες πάλι;

Έχω έρθει τρεις φορές στο σπίτι σου ως τώρα. Από χτες η μητέρα σου είναι άρρωστη για τα καλά. Ήθελε να 'ρθεί να σε ιδεί. Τρόμαξε η Αβντότια Ρομάνοβα να τη συγκρατήσει. "Κι αν είναι άρρωστος, κι αν του σάλεψε, έλεγε, ποιος άλλος θα τον περιποιηθεί, αν όχι η μητέρα του;". Ήρθαμε όλοι μας εδώ για να μην την αφήσουμε να βγει μόνη της. Ως την πόρτα σου την είχαμε καθησυχάσει ολότελα. Μπαίνουμε μέσα, πουθενά εσύ. Η μητέρα σου κάθισε εδώ να! Έμεινε δέκα λεπτά και μείς στεκόμασταν όρθιοι, δίπλα της, αμίλητα. Σηκώθηκε και λέει: "Για να βγαίνει έξω, σημαίνει ότι είναι καλά στην υγεία του και ξεχνάει τη μητέρα του. Συνεπώς, είναι ντροπή για μένα να στέκομαι στο κατώφλι της πόρτας του και να ζητιανεύω χάρδια σαν ελεημοσύνη". Ξαναγύρισε στο σπίτι κι έπεσε στο κρεβάτι. Τώρα έχει πυρετό.

"Είναι ολοφάνερο πως την καλή του βρίσκει τον καιρό να τη βλέπει", λέει. Θέλει να πεί μ' αυτό πως η Σοφία Σεμιόνοβνα είναι αρραβωνιαστικιά σου, ερωμένη σου, δεν ξέρω ακριβώς. Πηγαίνω αμέσως στης Σοφίας Σεμιόνοβνα γιατί, αγαπητέ μου, ήθελα να 'χω τη συνείδηση μου ήσυχη. Μπαίνω μέσα και τί βλέπω; Ένα λείψανο και κάτι παιδιά που έκλαιγαν. Η Σοφία Σεμιόνοβνα τους προβάριζε κάτι ρούχα για το πένθος. Δεν ήσωνα εκεί. Έριξα μια ματιά, ζήτησα συγγνώμη κι έφυγα πηγαίνοντας να πω στην Αβντότια Ρομάνοβνα το τί είδα. Να όμως που σε βρίσκω τώρα να καταβροχθίζεις βοδινό βραστό, λες και είχες να φας δυο μέρες. Είναι αλήθεια πως και οι τρελλοί τρώνε, αλλά, μ' όλο που δεν είπες λέξη... όχι, δεν είσαι τρελλός.

Στη φωτιά βάζω το χέρι μου. Κάθε άλλο παρά τρελλός είσαι. Έτσι σας στέλνω όλους στο διάβολο, γιατί υπάρχει εδώ ένα μυστήριο, κάποιο μυστικό, και δεν έχω καμιά όρεξη να σπάσω το κεφάλι μου με τα μυστικά σας. Ήρθα μόνο για να στα ψάλλω και να βγάλω τ' άχτι μου", κατέληξε ενώ σηκωνότανε. "Τώρα ξέρω πια τί πρέπει να κάνω".

"Τί θέλεις να κάνεις;".

"Μη σε νοιάζει!".

"Πρόσεξε, θα πας να μεθύσεις, ε;".

" Πώς... Πώς το κατάλαβες;".

"Δε χρειάζεται και μεγάλη εξυπνάδα".

Ο Ραζουμίχιν έμεινε για λίγο αμίλητος.

"Ήσωνα πάντοτε λογικός και ποτέ, ποτέ δεν υπήρξες τρελλός", παρατήρησε άξαφνα με θέρμη. "Ναι, αλήθεια είναι, θα πάω να μεθύσω. Γεια σου!".

Κι έκανε ένα βήμα προς την πόρτα.

"Προχτές, Ραζουμίχιν, μου φαίνεται πως μίλησα για σένα στην αδελφή μου", είπε ο Ρασκόλνικωφ.

"Για μένα; Και πού την είδες προχτές;", ρώτησε ο Ραζουμίχιν σταματώντας, ενώ το πρόσωπο του είχε γίνει ξαφνικά κατακίτρινο. Καταλάβαινες πως η καρδιά του χτύπαγε πολύ δυνατά στα στήθια του.

"Ήρθε εδώ, μόνη της, κάθισε σ' αυτή τη θέση και μιλήσαμε".

"Αυτή;".

"Ναι, αυτή!".

"Τί της είπες; θέλω να πω... τί της είπες για μένα".

"Της είπα ότι είσαι πρώτης τάξεως παιδί, τίμιος και εργατικός. Δεν της είπα ότι την αγαπούσες γιατί το ξέρει".

"Ξέρει;".

"Ε, καλά τώρα! Όπου κι αν πάω, ό,τι κι αν γίνω εγώ, θα πρέπει να είσαι ο προστάτης τους. Τίς εμπιστεύομαι σε σένα, Ραζουμίχιν, για να το πούμε έτσι. Στο λέω αυτό γιατί ξέρω πόσο τίς αγαπάς και γιατί είμαι σίγουρος για την αγνότητα των αισθημάτων σου. Ξέρω επίσης πως και κείνη θα μπορέσει να σ' αγαπήσει, ίσως μάλιστα να σ' αγαπάει κιόλας. Και τώρα πες μου αν νομίζεις πως είναι καλό να το ρίξεις στο πιωτό".

"Ρόντια...Βλέπεις... Αχ, που να πάρει ο διάβολος... Και συ, πού θέλεις να πας; Βλέπεις αν όλα αυτά είναι μυστικό, ας είναι... Εγώ όμως θα το μάθω στο τέλος αυτό το μυστικό... Είμαι σίγουρος πως θα πρόκειται πάλι για καμμιά βλακεία, για κάποια τρομαχτική ανοησία. Κατά τα άλλα, είσαι ο καλύτερος άνθρωπος, ο καλύτερος!".

"Και ήθελα ακόμα να προσθέσω, αλλά με διέκοψες, ότι πολύ καλά το σκέφτηκες προηγουμένους να μη ζητήσεις να μάθεις αυτά τα μυστικά και τα μυστήρια. Άφησε τα για την ώρα να μένεις ήσυχος. Όλα θ' αποκαλυφθούν σαν έρθει η ώρα. Χτες κάποιος μου είπε πως ο άνθρωπος θέλει αέρα, αέρα! θα πάω αμέσως να τον ιδώ για να μάθω τί εννοεί μ' αυτό!".

Ο Ραζουμίχιν στεκότανε όρθιος και, με ανησυχία, φαινότανε σα να στριφογύριζε κάποια σκέψη στο μυαλό του. Κάποια πολιτική συνωμοσία θα είναι, σίγουρα! Κι ετοιμάζεται να κάνει κάποιο βήμα αποφασιστικό, ναι, αυτό είναι! Δεν μπορεί να είναι αλλιώς και... και η Ντουνιά το ξέρει...", είπε άξαφνα μέσα του.

"Ωστε η Αβντότια Ρομάνοβνα ήρθε εδώ", ψιθύρισε, "και συ θέλεις να ιδείς εκείνον τον άνθρωπο που λέει πως χρειάζεται περισσότερος αέρας... και συνεπώς, αυτό το γράμμα θα προέρχεται από τον ίδιο".

"Ποιο γράμμα;".

"Έλαβε ένα γράμμα σήμερα που την ανησύχησε πολύ. Πάρα πολύ μάλιστα. Έκανα κάποιον υπαινιγμό για σένα και με παρακάλεσε να μην πω τίποτα. Ύστερα... ύστερα μου είπε πως ίσως να χωρίζουμε για πολύ καιρό και άρχισε να μ' ευχαριστεί με πολλή θέρμη. Κατόπιν, πήγε και κλείστηκε στην κάμαρα της".

"Πήρε γράμμα;", ξαναρώτησε ο Ρασκόλνικωφ σκεφτικά.

"Ναι, δεν το 'ξερές, ε;".

Σώπασαν.

"Γεια σου, Ρόντια. Εγώ, βλέπεις, άλλοτε... γεια σου! 'Άλλοτε... τέλος πάντων, γεια σου. Πρέπει και γω να φύγω. Δε θα πω. Για ποιο λόγο να πω τώρα;".

Βγήκε γρήγορα - γρήγορα έξω, αλλά μόλις έκλεισε πίσω του την πόρτα, την ξανάνοιξε απότομα και είπε ρίχνοντας μέσα μια λοξή ματιά.

"Αλήθεια, θυμάσαι κείνο το έγκλημα που λέγαμε τότε στού Πορφυρή, τη δολοφονία της γριάς; Ε, λοιπόν, μάθε πως ο δολοφόνος ανακαλύφτηκε, ομολόγησε και προσκόμισε όλες τίς σχετικές αποδείξεις. Φαντάσου, είναι ένας από κείνους τους εργάτες, τους μπογιατζήδες! Κι εγώ που τους υπεράσπιζα τόσο

αυθόρμητα, θυμάσαι; θα το πιστέψεις; Εκείνη η σκηνή του τσακωμού με τον άλλο και τα γέλια τους στη σκάλα την ώρα που ανέβαιναν οι άλλοι, δηλαδή ο θυρωρός και οι δυο μάρτυρες, όλα αυτά λοιπόν τα σκάρωσε επίτηδες και ακριβώς για να θολώσει τα νερά. Τί πονηριά, τί ετοιμότητα, τί ψυχραιμία που είχε αυτό το ζωντανό! Το πράγμα καταντάει απίστευτο! Αλλά βλέπεις, τα εξήγησε και τα ομολόγησε ο ίδιος όλα! Την έπαθα για τα καλά. Αλλά, κατά τη γνώμη μου, έχουμε να κάνουμε με μεγαλοφυΐα υποκρισίας και θράσους, με μια μεγαλοφυΐα του άλλοθι και συνεπώς δεν πρέπει να απορούμε πάρα πολύ. Φαίνεται πως υπάρχουν τέτοιοι άνθρωποι. Το γεγονός ότι δεν κράτησε ως το τέλος και τα ομολόγησε, με κάνει να τον πιστεύω ακόμα περισσότερο. Έχει πιο αληθοφάνεια έτσι. Όπως και να 'ναι όμως, εγώ την έπαθα. Είχα σκιστεί για δαύτους!"

"Για πες μου, σε παρακαλώ, πώς τα 'μαθές εσύ και γιατί σ' ενδιαφέρει τόσο πολύ;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ με ολοφάνερη ταραχή.

"Γιατί μ' ενδιαφέρει, λέει! Άκου ερώτηση! Το 'μαθα από τον Πορφυρή. Μου τα 'πε όλα σχεδόν".

"Ο Πορφυρής;"

"Ναι!"

"Τί σου είπε; Τί σου είπε;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ με τρόμο.

"Μου τα εξήγησε θαυμάσια -ψυχολογικά, κατά τη μέθοδο του".

"Στα εξήγησε; Στα εξήγησε ο ίδιος;"

"Ο ίδιος, ο ίδιος! Γεια σου! Αργότερα, θα σου πω ακόμα κάτι, τώρα όμως βιάζομαι... Τότε... σκέφτηκα για μια στιγμή... Ας είναι αργότερα... Γιατί να πάω να μεθύσια τώρα; Με μέθυσες εσύ χωρίς οινόπνευμα. Γιατί είμαι μεθυσμένος, Ρόντια, μεθυσμένος δίχως να πιω... Γεια σου, λοιπόν, δε θ' αργήσω να ξανάρθω". Έφυγε.

"Πολιτική συνωμοσία είναι, σίγουρα!", είπε μέσα του ο Ραζουμίχιν, καθώς κατέβαινε αργά - αργά τη σκάλα. "Και τα κατάφερε να μπλέξει και την αδελφή του, πράγμα εντελώς αξιοκατάκριτο, αν λάβουμε υπ' όψη τον χαρακτήρα της Αβντότιας Ρομάνοβνα. Είχανε ραντεβού... Δε μ' άφησε η Ντουνιά να το καταλάβω; Όλες αυτές οι μασημένες λέξεις... τ' αποσιωπητικά της... οι υπαιτιγμοί, δείχνουν πως έτσι είναι. Πώς αλλιώς να εξηγήσεις όλη αυτή την ανακατωσούρα; Και μένα που μου πέρασε απ' το μυαλό... Ω, θεέ μου! Τί ήτανε αυτό που φαντάστηκα! Ναι, είχε σταματήσει το μυαλό μου κι είμαι ένοχος απέναντί του. Κι αυτό που έκανε το μυαλό μου να σταματήσει, ήτανε κείνη η λάμπα στον διάδρομο. Φτου! Τί ελεεινή και πρόστυχη που ήτανε αυτή η σκέψη! Οι ομολογίες του Νικολάι έρχονται ακριβώς πάνω στην ώρα! Αλλά και τα προηγούμενα, εξηγούνται τώρα μια χαρά. Η αρρώστια που είχε τότε, οι παράξενες ενέργειες του, και κείνη η βλοσυρότητα και η μελαγχολία που είχε και πιο πριν, τότε που πήγαινε ακόμα στο Πανεπιστήμιο... Όμως, αυτό το γράμμα τώρα, τί σημαίνει τάχα; Κάτι άλλο ακόμα θα υπάρχει πίσω απ' αυτό. Από ποιόν να είναι, τάχα, αυτό το γράμμα; Υποψιάζομαι... Χμ! θα τα μάθω όλα!"

Θυμήθηκε την παράξενη συμπεριφορά της Ντουνιάς και η καρδιά του πάγωσε. Τινάχτηκε και άρχισε να τρέχει.

Μόλις ο Ραζουμίχιν έφυγε, ο Ρασκόλνικωφ σηκώθηκε. Πήγε ως το παράθυρο, έκανε μια βόλτα από τη μια άκρη ως την άλλη σκουντουφλώντας στις γωνιές, σα να 'χε ξεχάσει πόσο μικρό ήτανε το δωμάτιο του και... ξανακάθισε στο ντιβάνι. Φαινότανε σα να 'χε ξαναγεννηθεί, θα 'χε καινούργιον αγώνα πάλι -άρα βρήκε μια διέξοδο".

"Ναι, παρουσιάστηκε επιτέλους μια διέξοδος!". Πραγματικά, ήτανε πολύ στριμωγμένος, πνιγότανε. Ένιωθε να τον πλακώνει ένα πελώριο βάρος κι ήταν σαν αφοσιωμένος. Ύστερα από τη σκηνή εκείνη με τον Νικολάι και τον Πορφυρή, δεν έβλεπε καμιά διέξοδο και ασφυκτιούσε. Και την ίδια μέρα ήρθε αυτό που έγινε στις Σόνιας. Άρχισε και τέλειωσε κατά κάποιο τρόπο ολότελα διαφορετικό απ' ό,τι νόμιζε... Φάνηκε πολύ αδύναμος μ' άλλα λόγια και κατέρρευσε για τα καλά. Και μονομιάζ! Γιατί συμφώνησε με τη Σόνια και το παραδέχτηκε κι ο ίδιος με όλη του την καρδιά ότι δεν μπορούσε πια να ζήσει σηκώνοντας μονάχος του τέτοιο βάρος!

Και ο Σβιντριγκάλωφ; Ήτανε κι εκείνος ένα αίνιγμα... Η αλήθεια όμως είναι ότι τον ανησυχούσε από μια εντελώς διαφορετική άποψη. Ίσως θα χρειαζόταν να παλέψει και με τον Σβιντριγκάλωφ. Ίσως να ήτανε κι αυτός μια διέξοδος. Όσο για τον Πορφυρή, ήταν άλλη ιστορία.

Όστε λοιπόν ο ίδιος ο Πορφυρής τα εξήγησε στον Ραζουμίχιν, και του τα εξήγησε ψυχολογικά. Πάντα η καταραμένη η ψυχολογία του στη μέση! Ο ίδιος ο Πορφυρής όμως; Μπορούσε ποτέ να πιστέψει, έστω και για μια στιγμή, πως είναι ένοχος ο Νικολάι, ύστερα απ' αυτό που έγινε ανάμεσα τους και που μονάχα μια εξήγηση δεχότανε; (το θυμήθηκε αρκετές φορές αυτό το πράγμα αλλά περνούσε από τη σκέψη του κομματιαστά εκείνη η σκηνή γιατί δε θα μπορούσε να την αντέξει ολόκληρη).

Είχανε πει τα τάδε λόγια, είχανε κάνει τις τάδε κινήσεις, αντάλλαξαν τις τάδε ματιές, είπανε μερικά πράγματα με τον τάδε τόνο. Ύστερα απ' όλα αυτά δεν ήτανε ποτέ δυνατόν ν' αλλάξει γνώμη ο Πορφυρής με την παρουσία του Νικολάι (που τον κατάλαβε άλλωστε με τα πρώτα κιόλας λόγια που είπε).

Για σκέψου όμως! Ακόμα και ο Ραζουμίχιν είχε αρχίσει να τον υποψιάζεται...

Πράγμα που σημαίνει ότι κάτι έπιασε από κείνη τη σκηνή που έγινε στον διάδρομο, κάτω απ' το φως της λάμπας. Ύστερα απ' αυτό να έτρεξε τάχα στον Πορφυρή; Αλλά για ποιο λόγο αυτός να τον δουλέψει έτσι; Τί επεδίωκε στρέφοντας όλες του τις υποψίες εναντίον του Νικολάι; Σίγουρα κάτι θα είχε στο μυαλό του, αλλά τί;

Βέβαια, είχε περάσει κάμποσος καιρός από κείνο το πρωί, πολύς καιρός και ο Πορφυρής δεν έδωσε σημεία ζωής. Κι αυτό οπωσδήποτε ήτανε κακό σημάδι.

Ο Ρασκόλνικωφ πήρε το κασκέτο του κι αφού σκέφτηκε ακόμα μια στιγμή, βγήκε έξω.

Για πρώτη φορά, ύστερα απ' αυτές τις μέρες, ένιωθε να έχει τουλάχιστον πλήρη συνείδηση των πραγμάτων. "Πρέπει να τελειώνουμε με τον Σβιντριγκάλωφ", σκεφτότανε, "με κάθε θυσία κι όσο γίνεται πιο γρήγορα. Θα περιμένει, μου φαίνεται, να πάω να τον βρω εγώ". Τη στιγμή εκείνη είχε τόσο πολύ ξεχειλίσει η

τσακισμένη του καρδιά, που θα μπορούσε να σκοτώσει τον έναν απ' τους δυο: Τον Σβιντριγκάιλωφ ή τον Πορφυρή. Ίσως να μην είχε τη δύναμη να το κάνει τώρα, αμέσως, αργότερα όμως θα μπορούσε. "θα ιδούμε, θα ιδούμε", έλεγε μέσα του.

Μόλις όμως άνοιξε την πόρτα του διαδρόμου, έπεσε πάνω στον Πορφυρή. Ερχότανε στο δωμάτιο του! Ο Ρασκόλνικωφ έμεινε κατάπληκτος, αλλά αυτό δεν κράτησε παρά μονάχα μια στιγμή. Είναι παράξενο αλλά δεν απόρησε πολύ που τον είδε και δεν τρόμαξε καθόλου σχεδόν. "Ίσως να φτάσαμε στη λύση", σκέφτηκε. "Αλλά γιατί περπατούσε στα νύχια του σα γάτος, και δεν τον άκουσε καθόλου όταν μπήκε μέσα; Κρυφάκουγε στην πόρτα;"

"Δεν περιμένατε να σας επισκεφθώ ε;", είπε ο Πορφυρής Πετρόβιτς γελώντας. "Από καιρό τώρα λογάριαζα να έρθω να σας ιδώ και καθώς περνούσα από δω, είπα: Δεν πετάγομαι μια στιγμή επάνω να του κάνω μια επισκεψούλα; Σκοπεύατε να βγείτε; Δε σας κρατάω. Πάρτε ένα τσιγάρο, σας παρακαλώ".

"Καθήστε, Πορφυρή Πετρόβιτς, καθήστε", είπε ο Ρασκόλνικωφ, δίνοντας στον επισκέπτη του μια καρέκλα, με ύφος τόσο φιλικό και πρόσχαρο, που θ' απορούσε και ο ίδιος αν το έβλεπε.

Είχε επιστρατεύσει και τις ύστατες δυνάμεις του. Έρχονται στιγμές που μπορεί ν' αντέξει ο άνθρωπος μισή ώρα θανάσιμης αγωνίας και τρόμου όταν βρεθεί μπροστά σε ληστές, αλλά μόλις του βάλουν το μαχαίρι στον λαιμό, σβήνουν για μια στιγμή όλοι οι φόβοι του.

Κάθισε και κείνος αντίκρυ του και τον κοίταξε χωρίς να σαλέψουν καθόλου τα βλέφαρα του. Ο Πορφυρής, μισόκλεισε τα μάτια του και άναψε ένα τσιγάρο αργά - αργά.

"Έλα, λοιπόν, μίλα!", θα ήθελε να του φωνάξει μέσα απ' την ψυχή του ο Ρασκόλνικωφ. "Γιατί, μα γιατί λοιπόν δε μιλάς;"

2

"Αχ, αυτά τα τσιγάρα!", άρχισε να λέει ο Πορφυρής Πετρόβιτς, που είχε ανάψει το δικό του και ξεφύσησε τον καπνό. "Δηλητήριο, σωστό δηλητήριο και να μη μπορείς να κάνεις χωρίς αυτό! Βήχω, κλείνει ο λαιμός μου, πνίγομαι. Κατά βάθος, βλέπετε, είμαι πολύ φοβιτσιάρης και πήγα τώρα τελευταία στον γιατρό Μπ... που εξετάζει τον κάθε άρρωστο του το λιγότερο μισή ώρα. Στην αρχή, μόλις με είδε, έβαλε τα γέλια κι ύστερα μ' ακροάζεται, με χτυπάει με το δάχτυλο και λέει: "Σας πειράζει ο καπνός, οι πνεύμονες σας έχουν μια διαστολή". Ναι, αλλά πώς να το κόψω; Με τι να τ' αντικαταστήσω; Δεν πίνω, βλέπετε, έχω κι αυτή τη δυστυχία. Χε, χε, χε.

Σωστό δυστύχημα είναι που δεν πίνω. Όλα βλέπετε είναι σχετικά, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, όλα είναι σχετικά".

"Μήπως έχει όρεξη να ξαναρχίσει πάλι τις πονηριές του;", σκεφτότανε ο Ρασκόλνικωφ με αηδία, ξαναφέροντας στον νου του όλα αυτά που έγιναν κατά την τελευταία τους συνάντηση κι άρχισε να κοχλάζει πάλι μέσα του η ίδια οργή, κατακλύζοντας σαν κύμα την καρδιά του.

"Ξαναπέρασα από δω και προχθές το βράδυ, το ξέρετε;", συνέχισε ο Πορφυρής κοιτάζοντας καλά - καλά τριγύρω του. "Ναι, εδώ μέσα μπήκα.

Περνούσα, όπως τώρα μπροστά απ' το σπίτι σας, και είπα: Δεν πετάγομαι μια στιγμή επάνω να του ανταποδώσω την επισκεπούλα του; Έρχομαι και βρίσκω την πόρτα ορθάνοιχτη. Κοίταξα, περίμενα κι έφυγα νωρίς να πω τ' όνομα μου στην υπηρεσία σας. Δεν κλειδώνετε ποτέ την πόρτα;".

Το πρόσωπο του Ρασκόλνικωφ σκοτείνιαζε όλο και πιο πολύ. Θα 'λέγε κανείς πως ο Πορφυρής μάντεψε τις σκέψεις του.

"Ηρθα για να εξηγηθώ μαζί σας, αγαπητέ μου Ροντιόν Ρομάνοβιτς, να εξηγηθώ. Έχω την υποχρέωση και το καθήκον να σας δώσω κάποια εξήγηση", συνέχισε μισοχαμογελώντας και μάλιστα χτυπώντας τον Ρασκόλνικωφ στο γόνατο με οικειότητα. Αλλά την ίδια στιγμή σχεδόν, το πρόσωπο του πήρε ξαφνικά μια σοβαρή και ανήσυχη έκφραση που είχε μάλιστα και κάτι σα θλίψη -πράγμα που άφησε τον Ρασκόλνικωφ κατάπληκτο. Δεν τον είχε ξαναϊδέι έτσι, ούτε και του πέρναγε καθόλου απ' το μυαλό ότι μπορεί ποτέ το πρόσωπο του Πορφυρή να πάρει τέτοια έκφραση. "Την τελευταία φορά έγινε ανάμεσα μας μια σκηνή παράξενη, Ροντιόν Ρομάνοβιτς. Βέβαια, και την πρώτη φορά που γνωριστήκαμε είχαμε και πάλι μια σκηνή παράξενη αλλά τότε... Τέλος πάντων, ό,τι έγινε έγινε. Τώρα, πρόκειται περί του εξής. Σίγουρα, είμαι απέναντι' σας ένοχος, το αισθάνομαι, θυμόσαστε πώς χωρίσαμε. Είχατε νευριάσει, αλλά κι εγώ ήμουνα νευριασμένος. Για να πω μάλιστα την αλήθεια, έτσι όπως έγιναν τα πράγματα μεταξύ μας δεν ήτανε καθόλου καθώς πρέπει και ευγενικά.

Ωστόσο, είμαστε τζέντλεμαν, δηλαδή είμαστε πάνω απ' όλα τζέντλεμαν, πράγμα που δεν πρέπει να ξεχνάμε, Ροντιόν Ρομάνοβιτς. Για θυμηθείτε, ωστόσο, πού είχατε φτάσει τα πράγματα; Ήτανε μια συμπεριφορά ολότελα ανάρμοστη!".

"Τί είναι αυτά που λέει; Για ποιόν με παίρνει λοιπόν;", αναρωτιότανε ο Ρασκόλνικωφ κατάπληκτος ανασηκώνοντας το κεφάλι του και κοιτάζοντας τον Πορφυρή κατάματα.

"Νομίζω πως καλύτερα θα κάναμε τώρα να φερθούμε με ειλικρίνεια", εξακολούθησε ο Πορφυρής Πετρόβιτς, γέρνοντας λίγο το κεφάλι του στο πλάι και χαμηλώνοντας τα μάτια, σα να μην ήθελε να ενοχλήσει με το βλέμμα του περισσότερο το άλλοτε θύμα του και σα να απέφευγε πια να χρησιμοποιήσει τη συνηθισμένη του μέθοδο και τα συνηθισμένα του κόλπα. Τέτοιες υπόνοιες και τέτοιες σκηνές, δεν είναι δυνατόν να παρατείνονται περισσότερο. "Την άλλη φορά, μπήκε ο Νικολάι ανάμεσα μας, κι αν δε γινότανε αυτό, ούτε και γω δεν ξέρω πού θα έφταναν τα πράγματα. Αυτός ο διαβολογουναράς κρυφάκουγε πίσω απ' την πόρτα, το φανταζόσαστε; Σίγουρα θα το ξέρετε, όπως κι εγώ επίσης ξέρω ότι πέρασε ύστερα απ' το σπίτι σας, αλλά οι υποψίες που είχατε τότε δεν ήτανε καθόλου σωστές: Δεν έστειλα κανέναν για να μάθω οτιδήποτε. Θα με ρωτήσετε

τόρα γιατί δεν το 'κάνα. Τί να σας πω; Όλα αυτά με είχανε αναστατώσει. Μόλις που ασχολήθηκα λιγάκι με τους θυρωρούς (σίγουρα θα τους είδατε περνώντας). Μου ήρθε τότε μια σκέψη γρήγορα σαν αστραπή. Κι αυτό γιατί, βλέπετε, είχα αποκρυσταλλωμένη μια πεποίθηση Ροντιόν Ρομάνοβιτς. Άσε, λέω, να μου ξεφύγει για την ώρα το ένα, αφού μπορώ ν' αρπάξω κάτι άλλο απ' την ουρά. Εκείνο όμως που κρατώ στο χέρι, δε θα το αφήσω να μου φύγει, θυμώνετε πολύ εύκολα, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, παραθυμώνετε μάλιστα, μπορούμε να πούμε, αν λογαριάσουμε και κάτι άλλες σημαντικές παραξενιές που έχουν και ο χαρακτήρας σας και η καρδιά σας στο βάθος και που κολακεύομαι να πιστεύω ότι τις γνωρίζω, εν μέρει. Φυσικά, ακόμα και τότε, δε μου πέρναγε απ' το μυαλό η σκέψη ότι είναι ποτέ δυνατόν ένας άνθρωπος, έτσι στα καλά καθούμενα, να 'ρθεί και να σου ξεφουρνίσει όλες τις κρυφές του σκέψεις. Συμβαίνει βέβαια κι αυτό, προπάντων όταν χάσει κανείς ολότελα πια την υπομονή του, οπωσδήποτε όμως είναι κάτι που παρουσιάζεται πολύ σπάνια. Το 'χα κι αυτό υπ' όψη μου. Ωστόσο, έλεγα μέσα μου, φτάνει μόνο να 'χω ένα μικρό γεγονός, μια μικρολεπτομέρεια, ας είναι όσο θέλει μικρούτσικη, αλλά να είναι κάτι συγκεκριμένο που να μην έχει καμιά σχέση μ' όλη αυτή την ψυχολογική ανακατωσούρα. Γιατί, σκεφτόμουνα, αν είναι ένοχος αυτός ο άνθρωπος, σίγουρα κάποτε θα σου δώσει κάτι το ουσιαστικό και το συγκεκριμένο. Μπορεί μάλιστα να ελπίζει κανείς και πράγματα ολότελα αναπάντεχα. Υπολόγιζα τότε στον χαρακτήρα σας Ροντιόν Ρομάνοβιτς, πάνω απ' όλα στον χαρακτήρα σας. Περίμενα πολλά από σας!".

"Μα... Γιατί μου μιλάτε τώρα έτσι;", ψιθύρισε ο Ρασκόλνικωφ χωρίς να καταλαβαίνει κι ο ίδιος τί λέει.

"Τί θέλει να πει;", αναρωτιότανε κάνοντας χίλιες δυο υποθέσεις. "Είναι δυνατόν να με θεωρεί πραγματικά αθώο;"

"Γιατί μιλάω έτσι! Μα, ήρθα να εξηγηθώ μαζί σας, πράγμα που το βλέπω σαν ιερό καθήκον μου, κατά κάποιον τρόπο, θα σας τα πω όλα, απ' την αρχή ως το τέλος και με κάθε λεπτομέρεια, θα σας διηγηθώ όλη αυτή την ιστορία του... μικροκαυγαδάκου που είχαμε τότε. Σας υπέβαλα σε σκληρή δοκιμασία, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, ωστόσο, δεν είμαι και κανένα τέρας, ξέρω πόσο σκληρά πρέπει να ήταν όλα αυτά για έναν άνθρωπο τσακισμένο απ' τη ζωή, αλλά και περήφανο, αυταρχικό και νευρικό, προπαντός νευρικό! Πάντως σας έχω για πολύ γενναίο άνθρωπο με τάσεις προς το ψυχικό μεγαλείο, παρ' όλο που δεν συμφωνώ με όλες τις ιδέες σας, πράγμα που θεωρώ καθήκον μου να σας δηλώσω εκ των προτέρων ξεκάθαρα και με κάθε ειλικρίνεια, γιατί δε μ' αρέσει να σας εξαπατώ. Απ' την πρώτη στιγμή που σας είδα, σας συμπάθησα. Ίσως να γελάσετε μ' αυτό που λέω. Δικαίωμα σας. Το ξέρω ότι σεις απ' την πρώτη κιόλας ματιά δε με βάλατε στην καρδιά σας, πολύ περισσότερο μάλιστα αφού δεν υπήρχε πραγματικά κανένας λόγος να το κάνετε. Πάρτε το όπως θέλετε, εγώ μια φορά θα προσπαθήσω με όλα τα μέσα να εξαλείψω την εντύπωση που σας έκανα τότε και να σας αποδείξω ότι και γω στο κάτω - κάτω είμαι άνθρωπος με συνείδηση και με καρδιά. Σας μιλάω με κάθε ειλικρίνεια".

Ο Πορφυρής Πετρόβιτς σταμάτησε για λίγο και πήρε ύφος σοβαρό. Ο Ρασκόλνικωφ ένιωσε να κατακλύζεται πάλι από ένα κύμα τρόμου. Άρχισε να τον τρομάζει ξαφνικά η σκέψη ότι ο Πορφυρής Πετρόβιτς πίστευε τώρα πως είναι αθώος!

"Δεν υπάρχει ίσως λόγος να σας διηγηθώ με ακρίβεια πώς έγιναν όλα αυτά", συνέχισε ο Πορφυρής Πετρόβιτς, "(πιστεύω μάλιστα ότι κάτι τέτοιο θα ήτανε ανώφελο. Ύστερα δε βλέπω και πώς θα τα κατάφερνα. Πώς να τα εξηγήσει κανείς όλα αυτά με ακρίβεια; Στην αρχή κυκλοφόρησαν φήμες, θεωρώ επίσης περιττό να σας εξηγήσω τί είδους φήμες ήτανε αυτές, τότε κυκλοφόρησαν... και, προπαντός, σε ποιο σημείο κατέληξαν να σας αφορούν πολύ άμεσα. Όσο για μένα προσωπικά, εκείνο που μου έβαλε ψύλλους στ' αφτιά ήτανε ένα τυχαίο γεγονός, ολότελα τυχαίο, που θα μπορούσε θαυμάσια να μην είχε γίνει. Ποιο; Χμ! Νομίζω πως είναι καλύτερα να σωπάσω πάνω σ' αυτό. Όλα αυτά, οι φήμες και κείνο το τυχαίο περιστατικό, μ' έκαναν να σχηματίσω μια γνώμη. Ομολογώ ειλικρινά, γιατί όταν εξομολογιέται κανείς πρέπει να τα λέει όλα, ότι πρώτος εγώ σας ρίχτηκα. Οι σημειώσεις που είχε γράψει η γριά στα χαρτάκια των ενεχύρων και όλα τ' άλλα είναι, φυσικά, βλακείες.

Τέτοια περιστατικά μπορεί κανείς να έχει εκατοντάδες. Μου δόθηκε ακόμα η ευκαιρία τότε, να μάθω με λεπτομέρειες τη σκηνή που έγινε στο αστυνομικό τμήμα, τυχαία επίσης, αλλά από το στόμα ενός αυτόπτη μάρτυρα, που τη συγκράτησε κατά τρόπο αξιοσημείωτο. Όλα αυτά βλέπεις συνταιριάζονται, αγαπητέ μου Ροντιόν Ρομάνοβιτς, και συγκλίνουν προς την ίδια κατεύθυνση. Αλλά, εκατό κουνέλια δεν κάνουν ένα άλογο, κι εκατό υπόνοιες δεν αποτελούν μια απόδειξη, λέει κάποια αγγλική παροιμία. Έτσι λέει η λογική, έλα όμως που έχουμε και τ' ανθρώπινα πάθη. Άντε να τα βγάλεις πέρα με τα πάθη. Γιατί και ο ανακριτής άνθρωπος είναι, θυμήθηκα και το άρθρο που δημοσιεύσατε σε κείνη την επιθεώρηση, ξέρετε για ποιο λέω, μιλήσαμε πολύ πάνω σ' αυτό κατά την πρώτη μας συνάντηση. Σας ειρωνεύτηκα τότε, αλλά το 'κάνα για να σας εξωθήσω να πείτε ακόμα περισσότερα. Είσαστε, το ξαναλέω, νευρικός και ευέξαπτος, Ροντιόν Ρομάνοβιτς. Και τολμηρός επίσης, ενθουσιώδης, σοβαρός και πολύ, πάρα πολύ... συναισθηματικός -τα 'ξερά όλα αυτά από καιρό. Γνωρίζω καλά αυτού του είδους τα συναισθήματα και μόλις διάβασα το άρθρο σας μου φάνηκε σα να το ήξερα ήδη. Θα πρέπει να συλλάβατε την ιδέα του σε νύχτες αγρύπνιας και πυρετού, ενώ η καρδιά σας φούσκωνε και χτυπούσε δυνατά και νιώθατε έναν ενθουσιασμό που έπρεπε να καταπνίξετε. Και είναι τόσο επικίνδυνο αυτό, γιατί δεν πνίγονται εύκολα οι ενθουσιασμοί των νέων! Ναι, σας ειρωνεύτηκα τότε, τώρα όμως μπορώ να σας πω ότι μου άρεσε πολύ αυτή η πρώτη και φλογερή δοκιμή της πέννας σας - βλέποντας την, βέβαια, σαν ερασιτέχνης. Είναι νεφελώδες, φυσικά, σκοτεινό, αλλά κάποια ευαίσθητη χορδή πάλλεται μέσα σ' αυτή τη σκοτεινιά. Άρθρο παράλογο και αλλόκοτο, που δονείται, ωστόσο, από ειλικρίνεια και νιώθει κανείς σ' αυτό μια περηφάνια ολότελα αυθόρμητη, το απελπισμένο θάρρος μιας ψυχής που παραδίνεται σε σκέψεις θλιβερές. Πολύ καλό άρθρο. Το διάβασα και, βάζοντας το στην άκρη, έλεγα μέσα μου: "Ο

άνθρωπος που το 'γράψε δε θ' αρκεσθεί σ' αυτό". Και τώρα, πείτε μου, πώς ήτανε δυνατόν να μην παρασυρθώ και να μην ενδιαφερθώ για τη συνέχεια, ύστερα από τέτοια προηγούμενα; Αχ, θεέ μου! Τι σημασία έχουν τώρα αυτά που λέω; Να πείς ότι υποστηρίζω τίποτα; Απλώς, σημείωσα τότε μια παρατήρηση. Τί να σημαίνει τάχα; σκέφτηκα. Τίποτα, δεν υπήρχε, τίποτα, ίσως μάλιστα και κάτι παραπάνω από το τίποτα. Δεν είχα συνεπώς κανέναν λόγο να περηφανεύομαι, σαν ανακριτής, που είχα προχωρήσει έτσι. Και να που πέφτει τώρα στα χέρια μου ο Νικολάι και μάλιστα με ορισμένα γεγονότα που, είτε μας αρέσει είτε όχι, είναι γεγονότα. Έχει την ψυχολογία του κι αυτός και πρέπει να τη μελετήσω σοβαρά γιατί είναι ζήτημα ζωής και θανάτου. Γιατί σας τα λέω τώρα αυτά;

Για να τα ξέρετε και για να με καταδικάζετε στο βάθος της ψυχής και της συνειδήσεως σας για τον τρόπο που σας φέρθηκα την άλλη φορά σκληρά. Δεν το 'κάνα από κακία, σας βεβαιώ, με κάθε ειλικρίνεια, χε, χε! Θα μου πείτε, σίγουρα, γιατί να μην έρθω τότε να κάνω έρευνα στο δωμάτιο σας. Με συγχωρείτε, αλλά ήρθα όταν ήσαστε άρρωστος και κρεβατωμένος. Όχι επίσημα, σαν ανακριτής, αλλά πάντως ήρθα.

Ψάχτηκε και η τελευταία ακόμα γωνιά της κατοικίας σας κι αυτό με τις πρώτες κιόλας υπόνοιες. Αλλά, umsonst!²² Έλεγα μέσα μου. "Ο άνθρωπος αυτός θα 'ρθεί, θα 'ρθεί μόνος του και πολύ σύντομα μάλιστα. Αν είναι ένοχος θα 'ρθεί οπωσδήποτε. Ένας άλλος θ' απέφυγε να κάνει κάτι τέτοιο, αυτός όμως θα 'ρθεί!".

Και θυμόσαστε πώς άρχισε ο κύριος Ραζουμίχιν να σας κανοναρχεί. Το είχαμε σκηνοθετήσει επίτηδες για να σας συνταράξουμε. Σκεφτήκαμε να διαδώσουμε αυτές τις φήμες, να τις ακούσει ο Ραζουμίχιν και να 'ρθεί να σας τα πεί - γιατί είναι από τους ανθρώπους που δεν συγκρατούν την αγανάκτηση τους. Στον κύριο Ζαμιότοβ έκανε μεγάλη εντύπωση η οργή σας προπάντων, καθώς και η απροκάλυπτη τόλμη σας: Να του πετάξετε κατάμουτρα και μες στο καφενείο εκείνο το "εγώ τη σκότωσα!".

Ήτανε παραπάνω από τολμηρό, ήτανε ένα τρελλό θράσος. Αν είναι ένοχος, είπα μέσα μου, έχουμε να κάνουμε με τρομερό άνθρωπο. Και με τη σκέψη αυτή, περίμενα. Σας περίμενα με αγωνία. Κι όσο για τον Ζαμιότοβ, τον είχατε κάνει σκόνη, τον φουκαρά - τα 'χει κάτι τέτοια, βλέπετε, αυτή η καταραμένη ψυχολογία που είναι πάντα δίκικο μαχαίρι. Εκεί λοιπόν που σας περίμενα, να που σας στέλνει ο θεός! Πώς χτύπαγε η καρδιά μου! Αλήθεια, τί σας έκανε να 'ρθείτε τότε; Και κείνο το γέλιο σας τη στιγμή που μπαίνατε μέσα; Το θυμόσαστε; Τα μάντεψα όλα τότε κι ήτανε σα να βλέπω μέσα από καθαρό γυαλί. Αν όμως δεν σας περίμενα με τόση λαχτάρα, δε θα μάντευα τίποτα, ούτε και με το γέλιο σας ακόμα. Γιατί έχει πολύ μεγάλη σημασία να 'ναι κανείς προδιατεθειμένος. Και τότε ο κύριος Ραζουμίχιν... αχ! Εκείνη η πέτρα, η πέτρα, τη θυμόσαστε αυτή την πέτρα όπου ήτανε κρυμμένα τα πράγματα; Μου φαίνεται σα να τη βλέπω κάπου, στο βάθος ενός περιβολιού - έτσι δεν είχατε πεί στον Ζαμιότοβ και μάλιστα το

²² *Μάταια. Γερμανικά από τον συγγραφέα.*

επαναλαμβάνετε στο σπίτι μου; Κι όταν πιάσαμε κουβέντα για το άρθρο σας κι αρχίσατε να μας μιλάτε γι' αυτό, η κάθε λέξη σας μπορούσε να παρθεί και με μια άλλη έννοια, πίσω από την κάθε μια κρυβότανε και κάποια άλλη. Καταλαβαίνετε λοιπόν, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, έφτασα έτσι ως τον τελευταίο τοίχο και μόλις κουτούλησα επάνω του, συνήλθα βέβαια αμέσως. "Για στάσου, λέω, πού πάμε έτσι; Όλες αυτές οι εξηγήσεις, με λίγη καλή θέληση, θα μπορούσαν να έχουν την αντίστροφη ακριβώς έννοια, που θα ήτανε μάλιστα και πιο φυσική! Το παραδέχομαι κι ο ίδιος, καθώς βλέπετε, ότι θα ήταν πιο φυσική. Πόσο βασανιζόμουνα! "Να 'χα, έλεγα, κάποια χειροπιαστή αποδειξούλα, θα 'τανε πολύ καλύτερα". Κι όταν άκουσα για το κουδούνι, κόντεψα να λιποθυμήσω κι ανατρίχιασα ολόκληρος. "Επί τέλους, είπα, να τη η αποδειξούλα που γυρεύω!". Δεν το συζητούσα πια -δεν ήθελα να το συζητήσω. Εκείνη τη στιγμή θα έδινα με χαρά μου χίλια ρούβλια να σας έβλεπα με τα ίδια μου τα μάτια να βαδίζετε τα εκατό εκείνα μέτρα δίπλα - δίπλα με κείνον τον γουναρά που σας είπε δολοφόνο, χωρίς να τολμάτε να τον ρωτήσετε τίποτα όλη αυτή την ώρα. Έπειτα, το πάγωμα στη ραχοκοκαλιά; Και το κουδούνι που χτυπήθηκε σε ώρα πυρετού και παραληρήματος; Είναι λοιπόν περίεργο, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, που άρχισα να παίζω μαζί σας αυτό το παιχνίδι; Και γιατί, αυτή ακριβώς τη στιγμή, ήρθατε στο γραφείο μου; Κάτι σας έσπρωξε να το κάνετε, κι αν ο Νικολάι δεν έκοβε στη μέση τη συζήτηση μας... θυμόσαστε πώς ήρθε ο Νικολάι, ε; Σαν αληθινός κεραυνός. Λες κι έπεσε αστραπόβολο μπροστά στα πόδια μου! Και με ποιόν τρόπο τον δέχτηκα; Το αστραπόβολο μ' άφησε ασυγκίνητο, καθώς θα είδατε και μόνος σας. Αυτό μας έλειπε, να τον πιστέψουμε! Ακόμα κι ύστερα, όταν είχατε φύγει εσείς, που μου απάντησε με τρόπο απόλυτα συγκεκριμένο και ξεκάθαρο σε ορισμένα σημεία, τόσο που ν' απορήσω και γω ο ίδιος, δε θέλησα να τον πιστέψω στο παραμικρό! Να τί θα πεί μα σου 'χει κολλήσει μια ιδέα στο κεφάλι. Όχι, όχι! έλεγα, Morgen fruh!²³ Ο Νικολάι δεν έχει καμιά σχέση με όλα αυτά!".

"Ο Ραζουμίχιν μου είπε πριν από λίγο ότι κατηγορείτε τώρα τον Νικολάι και μάλιστα προσπαθήσατε να πείσετε τον Ραζουμίχιν ότι...".

Του κόπηκε η ανάσα και δεν μπόρεσε ν' αποτελειώσει τη φράση του. Άκουγε με ταραχή απερίγραπτη τις παλινωδίες αυτουνού του ανθρώπου που τον είχε καταλάβει πια πέρα για πέρα. Φοβότανε να τα πιστέψει και δεν τα πίστευε αυτά που του 'λέγε. Μέσα απ' τα λόγια του, όπου υπήρχαν ακόμα χίλια δυο διαφορούμενα, προσπαθούσε με λαχτάρα να ξεχωρίσει κάτι το συγκεκριμένο και οριστικό.

"Ο κύριος Ραζουμίχιν!", είπε ο Πορφυρής Πετρόβιτς, σα να χαιρότανε ακούγοντας να του απαντάει ο Ρασκόλνικωφ, που ως αυτή την ώρα σώπαινε. "Χε, χε, χε! Ήθελα να τον ξεφορτωθώ τον κύριο Ραζουμίχιν. Εκεί όπου υπάρχει θέση μόνο για δύο, ο τρίτος περισσεύει. Ο κ. Ραζουμίχιν είναι αλλιώτικη πάστα ανθρώπου, είναι ξένος στην υπόθεση. Ύστερα έτρεξε στο σπίτι μου

²³ *Αύριο το πρωί -με την έννοια: "Δεν πιστεύω τίποτα". Γερμανικά από τον συγγραφέα.*

κατάχλωμος... Ας αφήσουμε όμως κατά μέρος τον Ραζουμίχιν, αν θέλετε. Όσο για τον Νικολάι, θα θέλατε να μάθετε τι είδους άνθρωπος είναι, δηλαδή πώς τον φαντάζομαι εγώ; Πρώτα - πρώτα είναι παιδί ακόμα ανήλικο... Όχι φοβιτσιάρης βέβαια, αλλά κατά κάποιον τρόπο καλλιτέχνης. Μη γελάτε που τον χαρακτηρίζω έτσι. Είναι απλοϊκός και εντυπωσιάζεται με το παραμικρό. Έχει καρδιά και είναι φαντασιόπληκτος. Του αρέσουν τα τραγούδια, οι χοροί, ξέρει να λέει τόσο ωραία παραμύθια, που έρχονται πολλοί από μακριά να τον ακούσουν. Όταν πήγαινε σχολείο ξεκαρδιζότανε στα γέλια με το παραμικρό αστείο που θα του 'κάνεσ. Πίνει ώσπου να πέσει κάτω μισοπεθαμένος, κι αυτό όχι γιατί το 'χει συνήθεια, αλλά γιατί θέλει να κάνει ό,τι κάνουν κι οι άλλοι, παιδιαρίσματα δηλαδή. Δεν το καταλαβαίνει ότι αυτό που έκανε τότε ήτανε κλοπή. "Το βρήκα κάτω, λέει, και το πήρα, δεν το έκλεψα". Και το ξέρετε πως είναι παλιοημερολογίτης, κι όχι μονάχα παλιοημερολογίτης αλλά και αιρετικός; Πολλοί απ' τους δικούς του ήτανε ασκητές και δεν πάει πολύς καιρός που και ο ίδιος είχε μείνει δυο ολόκληρα χρόνια κοντά σ' έναν "στάρετς"²⁴, στην επαρχία. Όλα αυτά τα έμαθα από τον ίδιο τον Νικολάι και από τους συμπατριώτες του που είναι απ' το Ζαραισκ. Κι αυτό μονάχα; Ή που ήθελε να γίνει ασκητής στην έρημο; Πίστευε πολύ, ξενυχτούσε με προσευχές, διάβαζε τα παλιά "αληθινά" ιερά βιβλία και βυθιζότανε σ' αυτά. Η Πετρούπολη άσκησε μια τρομερή επίδραση επάνω του, συνήθισε τις γυναίκες και το αλκοόλ. Επειδή, σα χαρακτήρας, ήτανε ευκολόπιστος, δεν άργησε να ξεχάσει τον "στάρετς" του. Ξέρω πως κάποιος καλλιτέχνης είχε αρχίσει να ενδιαφέρεται γι' αυτόν. Και, ξαφνικά, ξεσπάει αυτή η θλιβερή υπόθεση. Φοβήθηκε το παιδί και ήτανε έτοιμος να κρεμαστεί, να το σκάσει! Τί να κάνουμε, αφού τέτοια ιδέα έχει ο λαός για τη δικαιοσύνη; Τρέμει ακούγοντας και μόνο τη λέξη "δικαστήριο". Ποιος φταίει; Ας ελπίσουμε ότι κάτι θα γίνει με τα νέα δικαστήρια.

Μόλις λοιπόν τον έκλεισαν στη φυλακή, θα πρέπει να ξαναθυμήθηκε τον καλό του "στάρετς". Θ' άρχισε επίσης να διαβάσει τη Βίβλο. Ξέρετε, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, τί σημαίνει για μερικούς απ' αυτούς η "αποδοχή του πόνου"; Όχι να υποφέρουν για κάποιον, αλλά να υποφέρουν, απλούστατα, γιατί πρέπει να υποφέρουν, να δεχτούν τον πόνο και ιδιαίτερα εκείνον που προέρχεται απ' τις αρχές. Είχα γνωρίσει έναν κατάδικο, πάρα πολύ ήσυχο, που έμεινε στη φυλακή έναν χρόνο. Διάβαζε κάθε νύχτα την Αγία Γραφή σκαρφαλώνοντας στον φούρνο. Από το πολύ διάβασμα του 'στρίψε στο τέλος και μια μέρα ξήλωσε ένα τούβλο και το σφεντόνισε πάνω στον διευθυντή της φυλακής, χωρίς να του 'χει κάνει τίποτα ο άνθρωπος. Αλλά πώς το πέταξε; Σημάδεψε να πέσει δίπλα του το τούβλο, κάπου ένα μέτρο, για να μην τον χτυπήσει. Και καταλαβαίνετε τί περιμένει τον φυλακισμένο όταν κάνει τέτοιες επιθέσεις. Αλλά βλέπετε, είχε "αποδεχτεί τον πόνο" κι αυτός! Υποπτεύομαι λοιπόν ότι το ίδιο ή κάτι τέτοιο επιδιώκει και ο Νικολάι. Κι αυτό το βγάζω από γεγονότα. Μόνο που εκείνος δεν το ξέρει ότι το ξέρω. Τί; Δεν το παραδεχόσαστε ότι μπορεί να υπάρχουν ανάμεσα στον λαό κάτι τέτοιοι φαντασιόπληκτοι; Είναι πάρα πολύ συνηθισμένο. Ο

²⁴ Περιπλανώμενος καλόγερος.

"στάρετς" άρχισε να τον επηρεάζει πάλι, ιδίως από τη στιγμή που πήγε να κρεμαστεί. Άλλωστε, θα μας τα πει κι ο ίδιος όλα αυτά!

Νομίζετε πως θα επιμείνει σ' εκείνα που λέει τώρα; Να ιδείτε που θα τ' ανακαλέσει. Από στιγμή σε στιγμή περιμένω να ξαναγυρίσει στην πρώτη του κατάθεση. Τον συμπάθησα αυτόν τον Νικολάι και τον μελετώ βαθιά. Και, ξέρετε, σε μερικά σημεία, μίλησε πολύ ξεκάθαρα, μπόρεσε να δώσει τις απαντήσεις που έπρεπε κι έβλεπε κανείς πως ήτανε προετοιμασμένος. Σε άλλα, αντίθετα, ήτανε ολότελα σκοτεινός, δεν είχε το παραμικρό δεδομένο και δεν υποψιάζεται καν πως δεν ξέρει τίποτα απολύτως. Πρέπει να πάρουμε το μέρος του, Ροντιόν Ρομάνοβιτς. Ο Νικολάι είναι ολότελα άσχετος. Έχουμε να κάνουμε εδώ με μια υπόθεση αλλόκοτη, σκοτεινή, συγχρονισμένη με τις σημερινές αντιλήψεις που έχουν θολώσει την ανθρώπινη καρδιά κι ακούς να σου λένε ότι το αίμα μας "δροσίζει", και να σου κηρύσσουν ότι η καλοπέραση είναι ο μοναδικός σκοπός της ζωής! Εκείνο που βγαίνει απ' αυτήν την υπόθεση είναι κάτι ονειροπολήματα παρμένα από βιβλία. Υπάρχει μέσα σ' αυτή κάποιος θερμοκέφαλος θεωρητικός. Είναι ολοφάνερος ο χαρακτήρας της αποφασιστικότητας από το πρώτο κιόλας βήμα, αλλά πρόκειται για ιδιάζουσα αποφασιστικότητα - σα ν' αποφάσισε ο ένοχος να γκρεμιστεί απ' το βουνό ή να πέσει απ' το καμπαναριό, αλλά όταν έκανε τον φόνο ήτανε σα να μην πήγαινε με τα δικά του πόδια. Ξέχασε να κλείσει πίσω του την πόρτα και σκότωσε, σκότωσε δύο ανθρώπους, για να υπακούσει στη θεωρία του. Σκότωσε και δεν μπόρεσε να κλέψει λεφτά. Και κείνα που κατόρθωσε να πάρει, πήγε και τα 'κρύψε κάτω από μια πέτρα.

Γι' αυτόν δεν ήτανε αρκετή η αγωνία που ένιωσε όταν ήτανε κολλημένος πίσω απ' την πόρτα και τη χτυπούσαν δυνατά οι άλλοι κι ακουγότανε και το κουδούνι. Όχι! Αργότερα, σε μια κατάσταση μισό - παραισθησιακή, θυμάται κείνο το χτύπημα του κουδουνιού και πηγαίνει στο ίδιο διαμέρισμα, γιατί έπρεπε να ξαναγιώσει την ίδια εκείνη παγερή ανατριχίλα στη ραχοκοκαλιά... Ας δεχτούμε ότι το 'κανε πραγματικά γιατί ήτανε άρρωστος, αλλά είναι και κάτι άλλο ακόμα: Σκότωσε κι ωστόσο εξακολουθεί να πιστεύει ότι είναι τίμιος άνθρωπος, περιφρονεί τους άλλους, παρασταίνει τους άλλους, παρασταίνει τον χλωμό άγγελο. Όχι, δεν πρόκειται εδώ για τον Νικολάι, πολυαγαπητέ μου Ροντιόν Ρομάνοβιτς, δεν πρόκειται καθόλου για τον Νικολάι".

Ήτανε ολότελα αναπάντεχα τα τελευταία τούτα λόγια, ύστερα απ' αυτά που είχε πεί και που θα μπορούσε να τα πάρει κανείς σαν άρνηση εκείνων που πίστευε. Ο Ρασκόλνικωφ άρχισε να τρέμει ολόκληρος σα να τον διαπέρασε ένα βέλος παγερό.

"Τότε... ποιος λοιπόν... σκότωσε;", ψέλλισε άθελα του σχεδόν, με σπασμένη φωνή.

Ο Πορφυρής έγειρε προς τα πίσω το κορμί του, ακουμπώντας την πλάτη του στη ράχη της καρέκλας, σα να 'χε μείνει κατάπληκτος με την ερώτηση που του 'κανε. "Τί θα πει ποιος σκότωσε;", είπε, σα να μην πίστευε στ' αυτιά του. "Σείς Ροντιόν Ρομάνοβιτς, σεις". πρόσθεσε ψιθυριστά σχεδόν με απόλυτη σιγουριά.

Ο Ρασκόλνικωφ πετάχτηκε απ' το ντιβάνι, στάθηκε όρθιος για μερικά δευτερόλεπτα και ύστερα ξανακάθισε χωρίς να πεί λέξη. Το πρόσωπο του άρχισε να κάνει ξαφνικά κάτι ελαφριές συσπάσεις.

"Να που τρέμουν πάλι τα χείλη σας, όπως και την άλλη φορά", μουρμούρισε ο Πορφυρής Πετρόβιτς μ' ενδιαφέρον. "Μου φαίνεται, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, πως δεν με καταλάβατε καλά", πρόσθεσε αφού σώπασε για λίγο, "και γι' αυτό φαινόσαστε τόσο κατάπληκτος. Ήρθα εδώ ακριβώς για να σας τα πω όλα και να ξεκαθαρίσουμε την υπόθεση".

"Δεν σκότωσα εγώ", τραύλισε ο Ρασκόλνικωφ σα μικρό παιδί που το 'πιασαν να κάνει κάτι.

"Εσείς σκοτώσατε, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, σεις και κανένας άλλος", απάντησε ο Πορφυρής με σιγανή φωνή και μ' έναν τόνο σοβαρό και σίγουρο.

Σώπασαν και οι δυο και η σιωπή τους ήτανε πολύ παράξενη -κράτησε τουλάχιστον δέκα λεπτά. Ο Ρασκόλνικωφ καθότανε με τους αγκώνες ακουμπισμένους στο τραπέζι και βύθιζε τα δάχτυλα στ' ανασηκωμένα του μαλλιά. Ο Πορφυρής Πετρόβιτς περίμενε καθισμένος. Ξαφνικά ο Ρασκόλνικωφ κοίταξε τον ανακριτή με περιφρόνηση:

"Πάλι τα ίδια αρχίσατε, Πορφυρή Πετρόβιτς. Όλο τα ίδια κόλπα. Δεν βαρεθήκατε τέλος πάντων;"

"Έχ! Αφήστε τα αυτά, τί μου χρειάζονται τώρα τα κόλπα; Καθώς βλέπετε δεν ήρθα να σας κυνηγήσω και να σας πιάσω σα λαγό. Είτε ομολογήσετε, είτε όχι αυτή τη στιγμή, το ίδιο μου κάνει. Ανεξάρτητα απ' τη δικιά σας στάση, η πεποίθησή μου είναι αυτή".

"Αφού είναι έτσι, γιατί ήρθατε τότε;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ οργισμένα. "Σας κάνω την ίδια ερώτηση που σας έκανα και τότε: Αφού πιστεύετε πως είμαι ένοχος, γιατί δε με στέλνετε στη φυλακή;"

"Ωραία ερώτηση! θα σας απαντήσω αμέσως: Πρώτα - πρώτα, δεν έχω συμφέρον να σας πιάσω έτσι αμέσως".

"Τί θα πεί δεν έχετε συμφέρον; Αν είσαστε σίγουρος, οφείλετε..."

"Έχ, τί σημασία έχει το αν είμαι σίγουρος; Η πεποίθησή μου στηριζότανε ως τώρα μόνο στα όνειρα μου. Και γιατί να σας στείλω στην ανάπαυση; Το ξέρετε και μόνος σας ότι δεν μπορώ να σας κλείσω μέσα, κι ας μου το ζητάτε σεις ο ίδιος. Αν, λόγου χάρη, σας φέρω σ' αντιπαράσταση με τον γουναρά και του πείτε: "Σίγουρα μεθυσμένος είσαι. Ποιος με είδε μαζί σου; Σε πήρα απλούστατα για μπεκρή, γιατί ήσουνα μεθυσμένος". Τί θα μπορούσα πια να πω εγώ, αφού η απάντησή σας θα παρουσιάζει μεγαλύτερη αληθοφάνεια απ' τη δική του; Γιατί οι καταθέσεις του θα στηρίζονται μόνο στην ψυχολογία - πράγμα άλλωστε ασυμβίβαστο και με τη φάτσα του -, ενώ εσείς τον φέρνετε καπάκι, αφού όλος ο κόσμος ξέρει ότι τα κοπανάει πραγματικά, ότι είναι ένας μπεκροκανάτας. Δεν το παραδέχτηκα πολλές φορές με κάθε ειλικρίνεια ότι η ψυχολογία αυτή είναι δίκικοπο μαχαίρι και μπορεί η άλλη κόψη να είναι καλύτερη και να παρουσιάζει περισσότερη αληθοφάνεια από την πρώτη;

Άλλωστε ποια θετική απόδειξη έχω για την ώρα εις βάρος σας; θα σας συλλάβω, βεβαία, αλλά μ' όλο που (αντίθετα απ' ό,τι γίνεται συνήθως) ήρθα να σας ειδοποιήσω για όλα αυτά, σας δηλώνω ωστόσο (πάντοτε αντίθετα με ό,τι γίνεται συνήθως) πως δε με συμφέρει να το κάνω. Κατά δεύτερο λόγο ήρθα για...".

"Γιατί;". (Ο Ρασκόλνικωφ λαχάνιαζε ακόμα).

"Μα, σας το είπα: Γιατί οφείλω να σας δώσω εξηγήσεις. Δε θέλω να με νομίζετε τέρας, αφού έχω τις καλύτερες διαθέσεις για σας, είτε το πιστεύετε, είτε όχι. Συνεπώς - κι αυτός είναι ο τρίτος λόγος - ήρθα να σας κάνω μια πρόταση ανοιχτά και χωρίς καμιά υστεροβουλία: Σας καλώ να έλθετε και να ομολογήσετε την πράξη σας. θα είναι χίλιες φορές καλύτερα για σας, όπως και για μένα, γιατί θα γλυτώσω απ' αυτό το βάρος. Λοιπόν; Δεν σας μιλάω ειλικρινά;".

Ο Ρασκόλνικωφ σκέφτηκε μια στιγμή και ύστερα του είπε:

"Ακούστε, Πορφυρή Πετρόβιτς, το είπατε και μόνος σας ότι όλα αυτά είναι μόνο ψυχολογία, κι ωστόσο καταφεύγετε στα μαθηματικά. Αν όμως κάνετε λάθος αυτή τη στιγμή;".

"Όχι Ροντιόν Ρομάνοβιτς, δεν κάνω λάθος. Έχω στα χέρια μου κάποια μικροαποδειξούλα που την ανακάλυψα χτες, ο θεός μου την έστειλε".

"Ποια είναι η μικροαποδειξούλα σας;".

"Δεν θα σας την πω, Ροντιόν Ρομάνοβιτς. Όπως κι αν είναι, άλλωστε, δεν μπορώ να περιμένω περισσότερο, θα σας συλλάβω. Κρίνετε μόνος σας λοιπόν: Αυτή τη στιγμή λίγο μ' ενδιαφέρει ποια στάση θα κρατήσετε. Σας μιλάω μόνο για το δικό σας συμφέρον. Μαρτυράς μου ο θεός, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, καλύτερα είναι να παραδοθείτε".

Ο Ρασκόλνικωφ έκανε μια γκριμάτσα που έμοιαζε με χαμόγελο.

"Αλήθεια, αυτό είναι παραπάνω από γελοίο, είναι ξετσιπωσιά! Ακόμα κι αν ήμουν άνοχος -πράγμα που δεν ομολόγησα καθόλου- γιατί τάχα θα ερχόμουν να παραδοθώ, αφού το λέτε και μόνος σας πως θα με στέλνατε σε ανάπαυση, δηλαδή για πάντα στη φυλακή;".

"Έχ, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, μην παίρνετε τα λόγια μου στην κυριολεξία. Μπορεί να μην είναι και για πάντα. Όλα αυτά είναι δικές μου γνώμες και δεν είμαι, βέβαια, καμιά αυθεντία. Ίσως αυτή τη στιγμή να σας κρύβω κάτι. Δε φαντάζομαι να νομίζετε ότι σας δείχνω όλα μου τα ατού. Χε, χε! Το δεύτερο σημείο τώρα: Ποιο θα είναι τώρα το όφελος σας; Καταλαβαίνετε πόσο λιγοστεύετε την ποινή σας, ύστερα απ' αυτό; Για σκεφθείτε: Ένας άλλος έχει πάρει πάνω του τον φόνο και θολώνει όλη την υπόθεση! Όσο για μένα, ορκίζομαι στον Ύψιστο ότι θα τα κανονίσω ώστε να φανεί η ομολογία σας αυθόρμητη. θα γκρεμίσω όλη αυτή την ψυχολογική σκαλωσιά, θα εκμηδενίσω όλες τις υπόνοιες που υπάρχουν εις βάρος σας, κι έτσι το έγκλημα σας θα φανεί σαν πράξη που έγινε σε κατάσταση "πλήρους συγχύσεως", πράγμα που είναι άλλωστε και αλήθεια. Είμαι τίμιος άνθρωπος, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, και θα κρατήσω τον λόγο μου".

Ο Ρασκόλνικωφ χαμήλωσε το κεφάλι του αμίλητα και λυπημένα. Σκέφτηκε κάμποση ώρα και τέλος χαμογέλασε πάλι, το χαμόγελο του όμως ήταν γλυκό και μελαγχολικό.

"Δε μου χρειάζονται αυτά", είπε χωρίς να προσπαθήσει να υποκριθεί μπροστά στον Πορφυρή. "Δεν αξίζει τον κόπο, δεν έχω ανάγκη απ' την επιείκεια σας".

"Να, αυτό ακριβώς φοβόμουν!", φώναξε ο Πορφυρής, δείχνοντας άθελα του μια θέρμη.

"Είχα τον φόβο ότι δε θα θέλατε την επιείκεια μας".

Ο Ρασκόλνικωφ τον κοίταξε λυπημένα και διαπεραστικά.

"Μην περιφρονείτε τη ζωή", συνέχισε ο Πορφυρής, "σας μένουνε ακόμα πολλά χρόνια. Πώς δεν έχετε ανάγκη από επιείκεια, πώς δεν έχετε ανάγκη; Είσαστε πολύ δύσκολος".

"Τί θα μου έμενε πια να κάνω;"

"Να ζήσετε! Είσαστε κανένας προφήτης για να ξέρετε τί θα σας έμενε να κάνετε; Ζητείτε και ευρήσετε. Ίσως να 'θελε να σας δοκιμάσει ο θεός μ' αυτό που έγινε. Δε θα μείνετε στη φυλακή ισόβια".

"Θα μετριάσει η ποινή μου, ε;", είπε ο Ρασκόλνικωφ χαμογελώντας.

"Μα, τί λοιπόν; Η μικροαστική ψευτοντροπή σας συγκρατεί; Ίσως πραγματικά να 'χετε αυτό τον φόβο, χωρίς να το καταλαβαίνετε, γιατί είσαστε νέος. Ωστόσο δε θα 'πρεπε να φοβόσαστε, ούτε να ντρεπόσαστε να ομολογήσετε κάτι που σας βασανίζει".

"Δε δίνω φράγκο", μουρμούρισε αηδιασμένα και περιφρονητικά ο Ρασκόλνικωφ, που δεν φαινότανε αποφασισμένος να μιλήσει.

Έκανε και πάλι πως θα σηκωθεί, σα να ήθελε να φύγει, αλλά ξανακάθισε με ολοφάνερη απελπισία.

"Δε δίνετε φράγκο! Είσαστε δύσπιστος και νομίζετε ότι προσπαθώ να σας καλοπιάσω κατά τρόπο χοντροειδή. Πόσο χρονών όμως είσαστε; Και τί καταλαβαίνετε απ' όλα αυτά τα πράγματα; Σκαρώσατε μια θεωρία και νιώθετε τώρα ντροπή γιατί πέσατε έξω και γιατί αποδείχτηκε ότι δεν είναι καθόλου πρωτότυπη στην πράξη. Το αποτέλεσμα ήτανε άσχημο, σεις όμως δεν είσαστε από τους ανεπανόρθωτα χαμένους παλιανθρώπους. Δεν είσαστε μάλιστα καθόλου παλιάνθρωπος. Φτάσατε στα άκρα, δίχως να βασανίσετε πολύ το μυαλό σας. Ξέρετε τί λέω για σας; Σας βλέπω σαν άνθρωπο που θα προτιμούσε να τον κάνουν κομμάτια, παρά να σκοτώσει, και που θα κοίταζε τον δήμιο του χαμογελώντας, φτάνει μονάχα να είχε βρει μια πίστη ή έναν θεό.

Βρέστε κάτι τέτοιο και θα ζήσετε! Πρώτα - πρώτα είναι καιρός πια ν' αλλάξετε αέρα. Ο πόνος επίσης είναι καλό πράγμα. Υποφέρετε λοιπόν. Ίσως να 'χει δίκιο ο Νικολάι που θέλει να υποφέρει. Ξέρω πως δεν πιστεύετε σε τίποτα, αλλά παρατήστε τις ψευτοφιλοσοφίες και δοθείτε στη ζωή με την ψυχή σας, δίχως να το ψιλοκοσκινίζετε. Θα ιδείτε ότι θα σας βγάλει κατ' ευθείαν στον γιαλό και θα μπορέσετε να μείνετε όρθιος. Ποιος είναι ο γιαλός; Δεν ξέρω. Πιστεύω μόνο ότι έχετε μπροστά σας πολλά χρόνια ακόμα. Τώρα, ακούτε αυτά που σας λέω σαν κατήχηση που την έμαθα απ' έξω, ίσως όμως να τα ξαναθυμηθείτε αργότερα και μπορεί να σας φανούν τότε χρήσιμα. Γι' αυτό σας τα λέω. Κι ακόμα, είναι ευτύχημα που η σκοτωμένη ήτανε μια κακιά γριά. Αν σας ερχότανε στο μυαλό καμμιά άλλη θεωρία, μπορεί να κάνατε κάτι άλλο, εκατομμύρια φορές

χειρότερο... Ίσως θα πρέπει να λέτε δόξα σοι ο θεός. Δεν ξέρετε. Μπορεί ο θεός να σας φυλάει για κάποιον λόγο. Κάνετε κουράγιο και μη φοβόσαστε. Σας φοβίζει η μεγάλη δοκιμασία που θ' αντιμετωπίσετε; Είναι ντροπή να 'χετε τέτοιο φόβο. Αφού κάνατε το μεγάλο βήμα, δε μπορείτε να γυρίσετε πίσω. Υπάρχει εδώ ένα ζήτημα δικαιοσύνης. Κάνετε αυτό που απαιτεί η δικαιοσύνη. Το ξέρω πως δε με πιστεύετε σήμερα, μαρτυράς μου όμως ο θεός ότι η ζωή θα νικήσει. Σεις ο ίδιος θα ξαναρχίσετε ύστερα να την αγαπάτε. Σήμερα σας λείπει αέρας, χρειαζόσαστε αέρα, αέρα!".

Ο Ρασκόλνικωφ ανατρίχιασε.

"Μα, ποιος είσαστε σεις και μου παρασταίνετε τον προφήτη; Από ποιο όρος του Σινά μου λέτε τους προφητικούς αφορισμούς σας;".

"Ποιος είμαι; Ένας άνθρωπος ευαίσθητος και πονετικός, που ίσως να ξέρει μερικά πραγματάκια, αλλά ολότελα ξοφλημένος. Σεις όμως είσαστε μια άλλη ιστορία. Σας προορίζει ο θεός να ζήσετε (αν και κανείς δεν ξέρει, ίσως να χαθεί και η δική σας ζωή χωρίς ν' αφήσει ίχνη). Τί σημασία έχει αν ανήκετε τώρα σε μια άλλη κατηγορία ανθρώπων; Μήπως πρόκειται να λυπηθείτε για τις ανέσεις που θα χάσετε, αφού έχετε τέτοια καρδιά; Ή για το ότι θα μείνετε πολλά χρόνια μακριά απ' τον κόσμο; Ο χρόνος δεν έχει σημασία. Εκείνο που έχει σημασία είσαστε σεις ο ίδιος. Γίνετε ήλιος και όλος ο κόσμος θα σας ιδεί. Ο ήλιος πρέπει πρώτα απ' όλα να είναι ήλιος. Γιατί χαμογελάτε πάλι; Θα λέτε μέσα σας πως σας παριστάνω τον Σίλερ. Στοιχηματίζω πως θα κάνετε τη σκέψη ότι προσπαθώ ακόμα να σας ψωνίσω. Μα την πίστη μου είναι πολύ πιθανό, χε, χε, χε! Ε, λοιπόν, έστω, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, μην πιστεύετε τον λόγο μου, μην πιστεύετε αυτά που σας είπα, κάνω τη δουλειά μου, σύμφωνα, θα προσθέσω μόνο τούτο: θα κρίνετε; μόνος σας αν είμαι τίμιος άνθρωπος ή απατεώνας".

"Πότε λογαριάζετε να με συλλάβετε;".

"Μπορώ να σας αφήσω κάνα δυο μέρες α..όμα να γυρίζετε ελεύθερος. Σκεφτείτε, φίλε μου, προσευχηθείτε στον θεό και θα βγείτε κερδισμένος, σας βεβαιώ, κέρδος θα 'χετε".

"Κι αν το σκάσω;", ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ χαμογελώντας παράξενα.

"Όχι, δε θα το σκάσετε. Ένας μουζίκος θα το 'σκαγε, όπως κι ένας οπαδός των ιδεών της μόδας, που είναι δούλος ξένης σκέψης, γιατί έτσι και τον κατηχήσουν λίγο μια φορά, θα πιστεύει πια σε όλη τη ζωή του ό,τι κι αν του λένε, σαν τον σημαιοφόρο Ντύρκα²⁵. Σεις όμως δεν πιστεύετε πια ούτε στις δικές σας θεωρίες. Πώς, λοιπόν, θα φεύγατε. Και τί θα κάνατε καταδιωκόμενος; Είναι άθλια και σκληρή η ζωή για τον φυγάδα, και σεις έχετε ανάγκη προπάντων από μια ζωή οργανωμένη, ταχτοποιημένη, από μια δική σας ατμόσφαιρα. Και να φεύγατε θα ξαναγυρίζατε. Δε θα μπορούσατε να κάνετε χωρίς εμάς. Όταν θα σας κλείσω στη φυλακή, σ' έναν, σε δυο, σε τρεις, ας πούμε μήνες, θα ξαναθυμηθείτε ξαφνικά τα λόγια μου και θα ομολογήσετε τη στιγμή που δε θα το περιμένατε καθόλου. Μια ώρα πριν δε θα ξέρετε ακόμα ότι είσαστε ώριμος για τέτοια ομολογία. Είμαι

²⁵ *Ηρωας της κωμωδίας του Γκόγκολ "Παντρολογήματα".*

σίγουρος μάλιστα ότι θα φτάσετε ν' αποδεχτείτε τον πόνο. Δεν το πιστεύετε τώρα που σας το λέω, θα ιδείτε όμως ότι εκεί θα καταλήξετε. Αλήθεια, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, ο πόνος είναι μεγάλο πράγμα. Μη δίνετε προσοχή στο πάχος μου και μην κοιτάτε που δε μου λείπει τίποτα. Ξέρω πως μπορεί να χαμογελάσει κανείς ακούγοντας με, αλλά στον πόνο υπάρχει μια ιδέα και ο Νικολάι έχει δίκιο. Δε θα το σκάσετε, Ροντιόν Ρομάνοβιτς".

Ο Ρασκόλνικωφ σηκώθηκε και πήρε το καπέλο του. Σηκώθηκε και ο Πορφυρής. "Σκοπεύετε να πάτε περίπατο; Η βραδιά είναι όμορφη, φτάνει να μην ξεσπάσει καμιά μπόρα. Αλλά καλύτερα να γινότανε κάτι τέτοιο, θα δρόσιζε λιγάκι...". Πήρε και κείνος το καπέλο του.

"Πορφυρή Πετρόβιτς", είπε ο Ρασκόλνικωφ σκληρά, "μη σας περάσει απ' το μυαλό πως ομολόγησα σήμερα τίποτα. Είσαστε τόσο παράξενος και απλούστατα, σας άκουσα από περιέργεια. Δε σας ομολόγησα τίποτα απολύτως... Μην το ξεχνάτε".

"Ξέρω, ξέρω, δε θα το ξεχάσω. Για ιδέστε, λοιπόν, πώς τρέμει! Μην ανησυχείτε, αγαπητέ μου, θα σεβαστώ τη θέληση σας. Άντε στον περίπατο σας, μόνο να μην πάτε πολύ μακριά. Για κάθε ενδεχόμενο, έχω να σας κάνω μια μικρή παράκληση", πρόσθεσε χαμηλώνοντας τη φωνή του. "Είναι κάπως λεπτή, αλλά την έχει τη σημασία της: Σε περίπτωση που, μέσα σ' αυτές τις σαράντα οκτώ ώρες (πράγμα που δεν πιστεύω γιατί δε σας θεωρώ ικανό για κάτι τέτοιο), θελήσετε να... το λέω για κάθε ενδεχόμενο... να δώσετε ένα τέλος κάπως αλλιώτικο σ' αυτή την υπόθεση, πιο εντυπωσιακό και αναπάντεχο, αν δηλαδή πάρετε την απόφαση να δώσετε ένα τέρμα στη ζωή σας (κάνω μια υπόθεση παράλογη που ελπίζω να μου τη συγχωρήσετε, ε;)... μην παραλείψετε ν' αφήσετε ένα σημειωματάκι, αρκετά επεξηγηματικό. Δυο λεξούλες, δυο απλές γραμμές. Και μην ξεχάσετε ν' αναφέρετε πού βρίσκεται η πέτρα, θα είναι πιο ευγενικό. Λοιπόν, ωρβουάρ. Εύχομαι να σας έρθουν τίποτα καλές σκέψεις και να κάνετε τίποτα καλές πράξεις".

Ο Πορφυρής έφυγε, θα 'λέγε κανείς πως έσκυβε και πως απέφευγε να κοιτάξει τον Ρασκόλνικωφ που πήγε στο παράθυρο και με πυρετώδη ανυπομονησία περίμενε να βγει έξω ο ανακριτής και ν' απομακρυνθεί αρκετά. Ύστερα βγήκε και κείνος βιαστικά από την κάμαρα του.

Βιαζότανε να συναντήσει τον Σβιντριγκάιλωφ. Δεν ήξερε κι ο ίδιος τι μπορούσε να ελπίζει απ' αυτόν τον άνθρωπο, εξασκούσε όμως επάνω του μια μυστηριώδη έλξη. Από τότε που το κατάλαβε αυτό, δε μπόρεσε πια να ησυχάσει. Εξάλλου ήτανε καιρός πια να ξεκαθαριστούν όλα.

Στον δρόμο τον βασάνιζε ένα ερώτημα προπάντων. Είχε πάει ο Σβιντριγκάιλωφ στον Πορφυρή; Απ' όσο μπορούσε να κρίνει όχι, δεν είχε πάει -ακόμα κι όρκο θα 'παίρνε γι' αυτό. Το σκέφτηκε, το ξανασκέφτηκε, έφερε ξανά στον νου του την επίσκεψη του Πορφυρή κι έβγαλε το συμπέρασμα του:

Όχι, δεν πήγε! Αλλά, αν δεν είχε πάει ακόμα, θα πήγαινε ή δεν θα πήγαινε; Για την ώρα τουλάχιστον του φάνηκε πως δεν θα πήγαινε. Γιατί; Δε μπορούσε να το εξηγήσει, αλλά και αν μπορούσε, δεν θα καθότανε να σπάσει το κεφάλι του πάνω σ' αυτό. Όλα αυτά τον βασάνιζαν βέβαια, ταυτόχρονα όμως ήτανε σα να μην τον ενδιέφεραν και πάρα πολύ. Παράξενο κι απίστευτο, αλλά δε σκοτιζότανε πολύ για τη σημερινή του τύχη, για το άμεσο μέλλον - ελάχιστα τον απασχολούσε αυτό. Τον βασάνιζε κάτι άλλο, πολύ σοβαρότερο, κάτι που είχε σχέση μόνον με τον ίδιο και με κανέναν άλλο, αλλά η σημασία του ήτανε πρωταρχική. Εξάλλου, ένιωθε μιαν απέραντη ηθική κούραση, παρ' όλο που εκείνο το πρωί δούλευε το μυαλό του πολύ καλύτερα από τις άλλες μέρες. Άξιζε όμως τον κόπο, ύστερα απ' όσα έγιναν, να προσπαθήσει τώρα να ξεπεράσει όλα αυτά τ' ασήμαντα εμπόδια; Άξιζε, λόγου χάρη, τον κόπο να προσπαθήσει να τυλίξει τον Σβιντριγκάιλωφ για να μην πάει στον Πορφυρή ή να χάνει τον καιρό του για να ξεσκεπάσει έναν οποιονδήποτε Σβιντριγκάιλωφ; Αχ, πόσο τα βαριότανε όλα αυτά!

Ωστόσο, έτρεχε να συναντήσει τον Σβιντριγκάιλωφ. Περίμενε τάχα απ' αυτόν τίποτα καινούργιο, καμμιά υπόδειξη, καμμιά διέξοδο; Έρχονται στιγμές που πιάνεται κανείς κι από το τίποτα. Μήπως η μοίρα ή κανένα ένστικτο έσπρωχνε τον έναν προς τον άλλο; Μπορεί να το 'νιώθε αυτό από την κούραση, απ' την απελπισία. Ίσως να μην του χρειαζότανε ο Σβιντριγκάιλωφ, αφού δεν βρήκε αυτόν τον άλλο. Η Σόνια; Μα για ποιόν λόγο να πάει τώρα στη Σόνια; Για να εκλιπαρήσει άλλη μια φορά τα δάκρυα της; Κι εξάλλου, τον τρόμαζε η Σόνια. Ήτανε γι' αυτόν η προσωποποίηση της αμετάκλητης ποινής, της ανέκκλητης καταδίκης. Ή ο δρόμος ο δικός της, ή ο δικός του. Τώρα προπάντων, τούτη τη στιγμή, δεν βρισκόταν σε κατάσταση να την αντικρίσει. Δεν θα 'τανε καλύτερα λοιπόν να δοκιμάσει με τον Σβιντριγκάιλωφ; Να καταλάβει τουλάχιστον τί σόι άνθρωπος είναι. Έπειτα, δίχως να το θέλει, παραδεχότανε στα βάθη της ψυχής του, από πολλύν καιρό τώρα, ότι του είχε γίνει κατά κάποιον τρόπο απαραίτητος. Τί το κοινό μπορούσαν να 'χουν; Ακόμα και τα εγκλήματα τους ήτανε διαφορετικά.

Είχε κάτι το αποκρουστικό επάνω του αυτός ο άνθρωπος. Φαινότανε καθαρά πως είναι πολύ διεστραμμένος, πονηρός και δόλιος, ίσως μάλιστα και πολύ κακός. Κυκλοφορούσαν πολλά εις βάρος του. Είναι αλήθεια ότι προστάτευε τα παιδιά της Κατερίνας Ιβάνοβνα, αλλά ποιος ξέρει με τι σκοπούς το έκανε. Τέτοιος άνθρωπος δεν μπορούσε να μην είχε καταστρώσει κάποιο σχέδιο.

Εδώ και κάμποσες μέρες τώρα μια σκέψη πολιορκούσε και βασάνιζε τον Ρασκόλνικωφ, μια σκέψη που αγωνιζότανε να τη διώξει -τόσο πολύ οδυνηρή ήτανε. Έλεγε μερικές φορές: "Ο Σβιντριγκάιλωφ στριφογυρίζει πάντοτε κοντά μου. Το ίδιο κάνει και τώρα. Έμαθε το μυστικό μου. Είχε κακούς σκοπούς για τη Ντουνιά. Κι αυτούς έχει ακόμα; Μπορεί κανείς με σιγουριά σχεδόν να πεί ναι. Τώρα που ξέρει το μυστικό μου και κατά κάποιον τρόπο μπορεί να με κάνει ό,τι θέλει, δε θα το χρησιμοποιήσει τάχα σαν όπλο για τη Ντουνιά;".

Η σκέψη αυτή τον βασάνιζε μερικές φορές ακόμα και στον ύπνο του, αλλά μόνο τώρα τη συνειδητοποιούσε για πρώτη φορά ξεκάθαρα, τη στιγμή που πήγαινε να ιδεί τον Σβιντριγκάιλωφ. Και λύσσαξε απ' το κακό του κάνοντας αυτή τη σκέψη Πρώτα – πρώτα άλλαξε ολότελα η προσωπική του κατάσταση:

Έπρεπε ν' αποκαλύψει γρήγορα στη Ντουνιά το μυστικό του. Ίσως θα έκανε καλά να παραδινότανε για να εμποδίσει καμιά απεισκευσία της Ντουνιάς. Το γράμμα; Σήμερα το πρωί η Ντουνιά έλαβε κάποιο γράμμα. Από ποιόν μπορούσε να λάβει γράμμα στην Πετρούπολη; (Να ήτανε τάχα από τον Λού-ζιν;). Είναι αλήθεια πως ο Ραζουμίχιν την φύλαγε καλά, αλλά ο Ραζουμίχιν δεν ήξερε τίποτα. Μήπως έπρεπε να τα ομολογήσει όλα στον Ραζουμίχιν; Και μόνο που το σκέφτηκε αυτό ο Ρασκόλνικωφ ένιωσε κάτι σα φρίκη.

"Πάντως πρέπει να ιδώ τον Σβιντριγκάιλωφ το συντομότερο", είπε τέλος. "Δόξα τω θεώ, δεν χρειάζονται εδώ οι λεπτομέρειες. Σημασία έχει η ουσία. Κι αν είναι ικανός γι' αυτό... αν προσπαθεί να σκαρώσει τίποτα της Ντουνιάς τότε...".

Ήτανε τόσο εξαντλημένος απ' τις συγκινήσεις όλον αυτόν τον ατέλειωτο μήνα, ώστε σε κάτι τέτοια ερωτήματα μόνο μια παγερά απελπισμένη απάντηση έβρισκε: "τότε θα τον σκοτώσετε". Ένα οδυνηρό συναίσθημα του έσφιγγε την καρδιά. Σταμάτησε καταμεσής στον δρόμο και κοίταξε τριγύρω του. Ποιόν δρόμο πήρε, πού βρισκότανε; Ήτανε στη λεωφόρο Χ, καμιά τριανταριά-σαράντα βήματα απ' τη Σαναγορά, που την είχε προσπεράσει.

Το πρώτο πάτωμα του σπιτιού αριστερά, ήτανε πιασμένο ολόκληρο από ένα εστιατόριο. Όλα του τα παράθυρα έμεναν ορθάνοιχτα, θα πρέπει να 'τανε γεμάτο μέσα, όπως φαινότανε από τις σιλουέτες που περνούσαν μπροστά απ' τα παράθυρα.

Ακούγονταν τραγούδια κι έπαιζαν κλαρίνο, βιολί και ταμπούρλο. Ξεχώριζες κάτι στριγκλιάρικα γυναικεία ξεφωνητά. Ο Ρασκόλνικωφ ήτανε έτοιμος ν' αλλάξει δρόμο, όταν, ξαφνικά, σ' ένα απ' τα παράθυρα, είδε τον Σβιντριγκάιλωφ που καθότανε μπροστά σ' ένα τραπέζι τσαγιού, με την πίπα στο στόμα.

Ένιωσε απέραντη κατάπληξη και τρόμο μαζί. Ο Σβιντριγκάιλωφ τον περιεργαζότανε κοιτάζοντας τον αμίλητα. Εκείνο όμως που έκανε ακόμα

μεγαλύτερη εντύπωση στον Ρασκόλνικωφ ήτανε ότι κι ο Σβιντριγκάιλωφ φάνηκε σα να 'θελε να σηκωθεί, λες και γύρευε να το σκάσει με τρόπο, πριν τον προσέξει. Αμέσως ο Ρασκόλνικωφ έκανε πως δεν τον βλέπει και πως κοιτάζει αλλού χαμένα, ενώ εξακολουθούσε να τον παρακολουθεί με την άκρη του ματιού. Η καρδιά του χοροπηδούσε απ' την αγωνία. Ναι, αυτό ήτανε: Ο Σβιντριγκάιλωφ, προφανώς, δεν ήθελε να τον ιδούν. Έβγαλε την πίπα από το στόμα και προσπάθησε να κρυφτεί, καθώς σηκωνότανε όμως παραμερίζοντας την καρέκλα του, κατάλαβε, φαίνεται, πως ο Ρασκόλνικωφ τον είδε και τον κοίταζε προσεχτικά. Έγινε τότε κάτι παρόμοιο με την πρώτη τους συνάντηση, τη στιγμή που έκανε ο Ρασκόλνικωφ ότι κοιμάται. Στο πρόσωπο του Σβιντριγκάιλωφ φάνηκε ένα πονηρό χαμόγελο που απλωνότανε όλο και πιο πολύ. Έτσι, ο καθένας τους ήξερε πως παρακολουθείται από τον άλλον. Τέλος ο Σβιντριγκάιλωφ ξέσπασε σε γέλια τρανταχτά.

"Έμπρός, λοιπόν! Ελάτε μέσα, αν θέλετε, εδώ είμαι", του φώναξε απ' το παράθυρο.

Ο Ρασκόλνικωφ ανέβηκε στο εστιατόριο.

Βρήκε τον Σβιντριγκάιλωφ σ' ένα μικρό δωμάτιο, μ' ένα μόνο παράθυρο στο πίσω μέρος του μαγαζιού. Επικοινωνούσε με τη μεγάλη αίθουσα όπου μπροστά σε καμιά εικοσαριά τραπεζάκια έπαιρναν το τσάι τους διάφοροι έμποροι, υπάλληλοι και κάθε λογής άνθρωποι μες στα άγρια ξεφωνητά που έβγαζαν κάτι τραγουδιστές της κακιάς ώρας. Από κάπου ερχότανε ο θόρυβος μπιλιάρδου. Ο Σβιντριγκάιλωφ είχε στο τραπέζι του μια μποτίλια σαμπάνια κι ένα ποτήρι μισογεμάτο. Εκεί μέσα υπήρχε ένα παιδί με μια μικρή λατέρνα και μια τραγουδίστρια, κοπελίτσα, δεκαοχτώ χρονών, στρουμπουλή και κοκκινομάγουλη. Φορούσε μια φούστα με ρίγες, που όλο την ανασήκωνε, κι ένα τιρολέζικο καπέλο με κορδέλες. Παρ' όλο τον θόρυβο που ερχότανε από τη διπλανή αίθουσα, όπου λέγανε μια καντάδα, εκείνη τραγουδούσε κάποιο λαϊκό τραγουδάκι με μια φωνή κοντράλτας, αρκετά σκουριασμένη, και με τη συνοδεία της λατέρνας.

"Φτάνει!", της είπε ο Σβιντριγκάιλωφ διακόπτοντας την, όταν μπήκε μέσα ο Ρασκόλνικωφ.

Η κοπέλα έκοψε απότομα το τραγούδι της και περίμενε σε μια (πάση σεβασμού. Ακόμα και τα βρωμοτραγούδά της τα 'λέγε με κάποιον σεβασμό και με σοβαρότητα.

"Έ, Φίλιππα! Ένα ποτηράκι", φώναξε ο Σβιντριγκάιλωφ.

"Δεν θα πιω", είπε ο Ρασκόλνικωφ.

"Όπως αγαπάτε, δεν το ήθελα για σας. Πιες, Κάτια. Δε σε χρειάζομαι τίποτ' άλλο για σήμερα. Φύγε!".

Της γέμισε ένα ποτήρι και της έβαλε στο χέρι ένα χαρτονόμισμα. Η Κάτια ήπιε μονορούφι, έτσι όπως πίνουν οι γυναίκες το κρασί, σε είκοσι μικρές γουλιές, χωρίς να τραβήξει καθόλου το ποτήρι απ' τα χείλη της. Πήρε τα λεφτά, φίλησε το χέρι του Σβιντριγκάιλωφ, που της το 'δώσε με το σοβαρότερο ύφος του κόσμου, κι έφυγε από κει μέσα μαζί με το παιδί που κουβάλαγε τη λατέρνα.

Τους είχε φέρει και τους δυο από τον δρόμο. Δεν είχε καλά - καλά μια βδομάδα

στην Πετρούπολη και βολεύτηκε κιόλας σα να βρισκότανε στο σπίτι του. Το γκαρσόνι, ο Φίλιππος, ήτανε "γνωστός" του πια και τσακιζότανε να τον περιποιηθεί. Η πόρτα που έβγαζε στη σάλα κλείδωνε και μπορούσε να 'ναι εκεί μέσα πραγματικά σα στο σπίτι του. Φαίνεται μάλιστα πως εδώ περνούσε τις περισσότερες ώρες του. Το εστιατόριο ήτανε βρώμικο και δεν ανήκε ούτε καν στη δεύτερη κατηγορία.

"Σας είδα και σας γύρευα", άρχισε να λέει ο Ρασκόλνικωφ. "Αναρωτιέμαι όμως γιατί πήρα ξαφνικά αυτόν τον δρόμο. Δεν περνάω ποτέ από δω. Πηγαίνω πάντα δεξιά απ' τη Σαναγορά. Δεν είναι ο δρόμος μου για να πάω στο σπίτι σας. Και μόλις έστριψα, σας είδα Παράξενο!".

"Γιατί δεν λέτε απλούστατα: θαύμα!".

"Γιατί μπορεί να είναι σύμπτωση".

"Τί αστείοι που είναι όλοι τους!", είπε ο Σβιντριγκάιλωφ ξεσπώντας σε γέλια. "Πιστεύουν μέσα τους ότι πρόκειται για θαύμα, αλλά δεν τ' ομολογούν! Μπορεί, σου λέει, να 'ναι σύμπτωση! Και τί φοβιτσιάρηδες που είναι μπροστά στην ίδια τους τη γνώμη, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, δε μπορείτε να φαντασθείτε! Δεν το λέω αυτό για σας. Σεις έχετε μια γνώμη προσωπική και δεν φοβόσαστε να την έχετε. Γι' αυτό ακριβώς τραβήξατε την περιέργεια μου".

"Μόνο γι' αυτό;".

"Αρκετό είναι".

Ήτανε φανερό ότι ο Σβιντριγκάιλωφ βρισκόταν σ' έξαψη, όχι πολύ έντονη όμως. Είχε πιεί μονάχα μισό ποτήρι κρασί.

"Νομίζω ότι ήρθατε και με βρήκατε πριν ακόμα μάθετε αν είμαι ικανός να έχω αυτό που λέτε προσωπική γνώμη", είπε ο Ρασκόλνικωφ.

"Τότε ήτανε άλλο πράγμα. Καθένας με τον τρόπο του. Όσο για το θαύμα, έχω να σας πω ότι μου δίνετε την εντύπωση πως κοιμόσαστε αδιάκοπα αυτές τις δυο – τρεις ημέρες. Εγώ σας το 'πα να 'ρθείτε να με συναντήσετε σε τούτο δω το εστιατόριο και συνεπώς δεν είναι θαύμα που ήρθατε κατ' ευθείαν εδώ. Σας εξήγησα ποιόν δρόμο να πάρετε, σας περιέγραψα το μέρος και σας είπα ποιες ώρες μπορείτε να με βρείτε. Το θυμόσαστε;".

"Το ξέχασα", απάντησε κατάπληκτος ο Ρασκόλνικωφ.

"Σας πιστεύω. Σας το 'πα όμως δυο φορές. Η διεύθυνση θα χαρακτήκε μηχανικά στη μνήμη σας και γι' αυτό τον λόγο στρίψατε κατά δω, μηχανικά πάλι, παρ' όλο που δε θυμόσαστε πια τη διεύθυνση. Εξάλλου, την ώρα που σας το 'λεγα, σκεφτόμουνα πως δεν υπήρχε πιθανότητα να με καταλάβετε. Εγκαταλείπετε πολύ τον εαυτό σας, Ροντιόν Ρομάνοβιτς. Κι έπειτα... Έχω πια πειστεί πως πολλοί άνθρωποι στην Πετρούπολη μιλάνε μόνοι τους καθώς περπατούν στον δρόμο. Είναι μια πόλη μισότρελλων. Αν ήτανε ανεπτυγμένη η επιστήμη μας, οι γιατροί, οι νομικοί, οι φιλόσοφοι, θα μπορούσανε να κάνουν στην Πετρούπολη πολύτιμες παρατηρήσεις, στην ειδικότητα του ο καθένας τους. Δύσκολα θα 'βρίσκε κανείς σε άλλη πόλη επιδράσεις τόσο σκοτεινές, έντονες και παράξενες, σαν κι αυτές που εξασκεί η Πετρούπολη. Τις κλιματολογικές μονάχα να λογαριάσουμε, φτάνει. Κι επειδή είναι διοικητικό κέντρο όλης της χώρας, ο χαρακτήρας της έχει

την αντανάκλαση του σ' όλη τη Ρωσία. Αλλά δεν πρόκειται τώρα γι' αυτό. Ήθελα να σας πω ότι σας πήρε το μάτι μου κάμποσες φορές. Όταν βγαίνατε απ' το δωμάτιο σας είχατε το κεφάλι ψηλά. Αλλά πριν προφτάσετε να κάνετε καμιά εικοσαριά βήματα το χαμηλώνατε, και σταυρώνατε τα χέρια πίσω απ' τις πλάτες. Κοιτάζατε και ήτανε φανερό πως δε βλέπατε τίποτα, ούτε δεξιά κι αριστερά, ούτε μπροστά σας. Στο τέλος τα χείλη σας σάλευναν και κουβεντιάζατε με τον εαυτό σας. Επί πλέον τυχαίνει μερικές φορές να ελευθερώνετε το ένα σας χέρι και να κάνετε χειρονομίες σα ν' απαγγέλλετε, κι ύστερα στεκόσαστε καταμεσής στον δρόμο κάμποση ώρα. Δεν πρέπει να το κάνετε αυτό.

Μπορεί να σας προσέξουν κι άλλοι, εκτός από μένα, οπότε το πράγμα θα είναι πολύ άσχημο. Κατά βάθος δε με νοιάζει βέβαια και δεν πρόκειται να σας γιατρέψω εγώ, αλλά με καταλαβαίνετε ασφαλώς".

"Ξέρετε πως με παρακολουθούν;" ρώτησε ο Ρασκόλνικωφ κοιτάζοντας τον με περιέργεια.

"Όχι, δεν το ξέρω καθόλου", απάντησε ο Σβιντριγκάλωφ με κάποια απορία.

"Τότε ας μη μιλάμε για μένα", μούγκρισε ο Ρασκόλνικωφ, ζαρώνοντας τα φρύδια του.

"Πάει καλά, ας μη μιλάμε για σας".

"Να μου πείτε, καλύτερα, για ποιόν λόγο κρυφτήκατε την ώρα που σας έβλεπα απ' το παράθυρο και προσπαθήσατε μάλιστα να το σκάσετε, αφού ερχόσαστε εδώ μόνο για να πιείτε κι αφού εσείς ο ίδιος μου είπατε δυο φορές μάλιστα να 'ρθω να σας βρω εδώ. Το είδα πολύ καλά".

"Χε, χε! Για πείτε μου λοιπόν και σεις γιατί μένατε ξαπλωμένος στο ντιβάνι σας και κάνατε ότι κοιμόσαστε, την ώρα που εγώ στεκόμουνα στο κατώφλι της πόρτας;

Το είδα πολύ καλά κι εγώ".

"Εγώ μπορεί.. μπορεί να είχα λόγους να το κάνω. Και τους ξέρετε".

"Κι εγώ μπορεί να έχω τους λόγους μου, αλλά δε θα τους μάθετε ποτέ".

Ο Ρασκόλνικωφ ακούμπησε τον δεξιό του αγκώνα στο τραπέζι, στηρίζοντας το πηγούνι του με τα δάχτυλα του δεξιού του χεριού, και κοίταξε τον Σβιντριγκάλωφ επίμονα.

Παρατηρούσε κάμποση ώρα αυτό το πρόσωπο που δεν έπαυε να τον αφήνει κατάπληκτο. Ήτανε μια παράξενη φυσιογνωμία που έμοιαζε με μάσκα: Ασπροκόκκινη φάτσα με χείλη άλικά, με γενειάδα πυρόξανθη και με άσπρα μαλλιά, αρκετά πυκνά ακόμα. Τα μάτια του ήτανε βαθιά γαλάζια και το βλέμμα τους πολύ βαρύ και πολύ επίμονο. Υπήρχε κάτι το τρομερά δυσάρεστο σ' αυτό το όμορφο πρόσωπο που, παρά τα χρόνια, είχε μείνει απίστευτα νεανικό. Ο Σβιντριγκάλωφ φορούσε ένα κομψό θερινό κοστούμι, από ύφασμα ελαφρό, και ξεχώριζε προπαντός από το πουκάμισο του. Σ' ένα απ' τα δάχτυλα του έλαμπε ένα χοντρό δαχτυλίδι, στολισμένο με πολύτιμη πέτρα.

"Δε θα καθίσω εδώ να χάσω την ώρα μου μαζί σας", είπε άξαφνα ο Ρασκόλνικωφ, προχωρώντας κατ' ευθείαν στο θέμα με πυρετώδη ανυπομονησία.

"Αν και είσαστε ο πιο επικίνδυνος, ίσως, άνθρωπος όταν σκοπεύετε να κάνετε κακό, δε θα προσπαθήσω να κρυφτώ περισσότερο και, θα σας δείξω αμέσως πως δε λογαριάζω καθόλου τη ζωή μου. Μάθετε λοιπόν ότι ήρθα να σας πω ότι, αν επιμένετε ακόμα στα σχέδια σας για την αδελφή μου και αν σκεφτόσαστε να εκμεταλλευθείτε το μυστικό που ανακαλύψατε τώρα τελευταία, θα σας σκοτώσω πριν προλάβετε να με στείλετε στη φυλακή. Σας δίνω το λόγο μου και ξέρετε καλά πως είμαι ικανός να τον κρατήσω Εξάλλου, αν έχετε να μου εμπιστευθείτε τίποτα - μου φαίνεται πως έχετε κάτι να μου πείτε - κάνετε το γρήγορα, γιατί ο καιρός είναι πολύτιμος και ύστερα από λίγο θα είναι πολύ αργά".

"Τί σας κάνει να βιαζόσαστε;", ρώτησε ο Σβιντριγκάιλωφ κοιτάζοντας τον με περιέργεια.

"Καθένας έχει τις υποθέσεις του", απάντησε ανυπόμονα ο Ρασκόλνικωφ με ύφος σκοτεινό.

"Με καλείτε να είμαι ειλικρινής μαζί σας και αρνιόσαστε ν' απαντήσετε στην πρώτη κιόλας ερώτηση μου", παρατήρησε ο Σβιντριγκάιλωφ χαμογελώντας.

"Πιστεύετε πάντοτε ότι πάω να σκαρώσω κάτι και γι' αυτό με βλέπετε καχύποπτα. Αλλά, όταν βρίσκεται κανείς στη δικιά σας θέση, κάτι τέτοιο είναι πολύ ευκολονόητο. Ωστόσο, όσο κι αν επιθυμώ να είναι οι σχέσεις μου μαζί σας καλές, δε θα προσπαθήσω να σας βγάλω απ' αυτή την πλάνη. Μα τον θεό, δεν αξίζει τον κόπο και δεν είχα καμιά όρεξη να κουβεντιάσω με σας κατά τρόπο ιδιαίτερο".

"Γιατί τότε σας είμαι τόσο απαραίτητος; Για ποιόν λόγο, τέλος πάντων, στριφογυρίζετε ακατάπαυστα γύρω μου;".

"Απλούστατα, γιατί είσαστε ένα περίεργο θέμα για παρατήρηση. Μου άρεσε πολύ η αλλόκοτη περίπτωση σας -να γιατί! Εξάλλου, είσαστε αδελφός ενός προσώπου που μ' ενδιέφερε πάρα πολύ και, τέλος, γιατί άκουσα πολλές φορές το ίδιο αυτό πρόσωπο να μιλάει άλλοτε για σας, κι έβγαλα το συμπέρασμα ότι θα εξασκείτε επάνω του μεγάλη επίδραση. Είναι λίγα όλα αυτά;

Χε, χε, χε! Κατά τα άλλα η ερώτηση σας μου φαίνεται πολύ μπερδεμένη, το παραδέχομαι, και μου είναι δύσκολο να σας απαντήσω. Για πείτε μου... Δεν ήρθατε εδώ λιγότερο για να μου μιλήσετε για δουλειές και πιο πολύ να μου πείτε κάποιο νέο; Έτσι δε είναι;", επέμενε ο Σβιντριγκάιλωφ μ' ένα ειρωνικό χαμόγελο.

"Ε, φαντασθείτε λοιπόν ότι και γω, στο τρένο που μ' έφερνε στην Πετρούπολη, υπολόγιζα πολύ σε σας, ελπίζοντας πως θα μου λέγατε κάποιο νέο και πως θα μπορούσα να βγάλω κάτι από σας. Έτσι είμαστε φτιαγμένοι εμείς οι πλούσιοι".

"Τί να βγάλετε από μένα;".

"Πώς να σας πω... μήπως ξέρω κι εγώ! Βλέπετε σε τί βρωμομάγαζο περνάω τον καιρό μου. Ε, λοιπόν, βρίσκω εδώ μέσα μια χαρά. Δηλαδή όχι και χαρά, αλλά πρέπει κάπου να καθίσω. Έστω και μ' αυτό το φουκαριάρικο, την Κάτια... Την είδατε, ε; Να ήμουνα τουλάχιστον κανένας καλοφαγάς, κανένας λαίμαργος που γυρίζει στις λέσχες... , αλλά να, βλέπετε τι μπορώ να φάω – κι έδειξε με το δάχτυλο του την άκρη του τραπεζιού όπου μέσα σ' ένα τσίγκινο πιάτο βρίσκονταν τα υπολείμματα ενός φριχτού μπιφτεκιού με πατάτες. Αλήθεια, έχετε φάει; Εγώ

μόλις που τ' άγγιξα, αλλά δε θέλω άλλο. Όσο για κρασί, πίνω μόνο λίγη σαμπάνια, κι απ' αυτή πάλι, όχι παραπάνω από ένα ποτήρι τη βραδιά. Μου είναι αρκετό, άσε που μου φέρνει και πονοκέφαλο. Κι αν παράγγειλα απόψε το 'κάνα για να ζαλιστώ λιγάκι, γιατί πρέπει να πάω τώρα κάπου, γι' αυτό με βλέπετε κάπως ευδιάθετο. Πριν από λίγο κρύφτηκα σα μαθητής γιατί έλεγα πως θα μ' ενοχλούσατε. Αλλά (πρόσθεσε κοιτάζοντας το ρολόι του) μπορώ να μείνω ακόμα μια ώρα μαζί σας, είναι τέσσερεις και μισή τώρα. Θα το πιστεύατε λοιπόν; Και τί δε θα 'δυνα να είμαι τουλάχιστον κάτι - ένας τσιφλικάς, ή οικογενειάρχης, ουλάνος, ζωγράφος, δημοσιογράφος... Αλλά δεν είμαι τίποτα, δε έχω καμιά ειδικότητα. Μερικές φορές αυτό είναι αβάσταχτο. Αλήθεια, λογάριαζα πως θα μου λέγατε κάτι νέο".

"Μα, ποιος είσαστε και γιατί ήρθατε εδώ;"

"Ποιος είμαι; Το ξέρετε. Είμαι ευγενής, υπηρέτησα δύο χρόνια στο ιππικό, ύστερα αλήτευα εδώ στην Πετρούπολη, κατόπιν παντρεύτηκα τη Μάρθα Πετρόβνα κι έζησα στην επαρχία! Να η ιστορία μου".

"Είσαστε χαρτοπαίχτης, φαίνεται".

"Είμαι χαρτοκλέφτης, και όχι χαρτοπαίχτης".

"Κλέβετε στα χαρτιά;"

"Ναι, το 'κάνα κι αυτό".

"Τότε, θα πρέπει να 'χετε φάει και ξύλο".

"Κι αυτό το 'παθα. Κι ύστερα;"

"Να, θα μπορούσατε να μονομαχήσετε τουλάχιστον. Αυτό ξανάβει τα αίματα".

"Δε θα σας φέρω αντίρρηση, πολύ περισσότερο μάλιστα αφού δεν είμαι καθόλου δυνατός στη φιλοσοφία. Σας εξομολογούμαι όμως ότι ήρθα εδώ κυρίως για γυναίκες".

"Αμέσως μετά την κηδεία της Μάρθας Πετρόβνα;"

"Μα την πίστη μου, ναι", απάντησε ο Σβιντριγκάλωφ μ' ένα ειλικρινέστατο χαμόγελο που σε απόπλιζε. "Και γιατί όχι; Το βρίσκετε άσχημο που μιλάω έτσι για τις γυναίκες;"

"Με ρωτάτε αν νομίζω πως είναι άσχημο να ζει κανείς στη διαφθορά;"

"Στη διαφθορά; Τα παραλέτε. Για να το πάρουμε με τη σειρά, θα σας απαντήσω πρώτα-πρώτα για τις γυναίκες. Ξέρετε, μου αρέσει η φλυαρία. Για πείτε μου, γιατί λοιπόν να χολόσκαγα; Γιατί να μην κυνηγάω τις γυναίκες αφού μ' αρέσουν; Είναι τουλάχιστο μια απασχόληση κι αυτό".

"Ωστε έχετε εναποθέσει όλες τις ελπίδες σας αποκλειστικά στη διαφθορά!"

"Τέλος πάντων, ας πούμε στη διαφθορά, δεν εννοείτε να ξεκολλήσετε απ' αυτή τη λέξη! Μου αρέσουν ωστόσο οι ερωτήσεις σας -τις κάνετε πολύ άμεσα. Η διαφθορά έχει τουλάχιστον μια σταθερότητα που στηρίζεται στην ίδια τη φύση και δεν επηρεάζεται από τις ιδιοτροπίες της φαντασίας μας. Είναι ένα κάρβουνο που μένει αδιάκοπα αναμμένο στο αίμα μας, που μας πυρπολεί ασταμάτητα και που δε σβήνει με τα χρόνια τόσο γρήγορα, όσο κι αν το καταβρέχεις. Δεν το παραδεχόσαστε πως είναι κάτι σαν απασχόληση;"

"Δεν μπορεί να περηφανεύεται κανείς γι' αυτό το πράγμα. Είναι μια αρρώστια και μάλιστα επικίνδυνη".

"Α, εκεί το πάτε! Νομίζω πως είναι αρρώστια όπως και καθετί που ξεπερνάει το μέτρο, κι εδώ το ξεπερνάμε πάντοτε το μέτρο, αλλά σ' άλλους γίνεται έτσι και σ' άλλους διαφορετικά. Ύστερα πρέπει να συγκρατεί κανείς τον εαυτό του, αν και αυτό είναι ένας υπολογισμός πολύ ταπεινός. Όμως, αν δεν τον κάνεις, το μόνο που σου μένει πια είναι να τινάζεις τα μυαλά σου. Νομίζω πως ένας καλός άνθρωπος οφείλει να πλήττει, ωστόσο...".

"Θα μπορούσατε σεις να τινάζετε τα μυαλά σας;"

"Ορίστε ερώτηση!", απάντησε ο Σβιντριγκάιλωφ με αηδία. "Κάνετε μου τη χάρη να μη μιλάτε γι' αυτό", πρόσθεσε χωρίς μάλιστα κείνον τον φαναρονισμό, που είχε το ύφος του ως τώρα. Το πρόσωπο του σα να πήρε μια έκφραση αλλιώτικη. "Ομολογώ πως αυτό το πράγμα είναι μια ασυγχώρητη αδυναμία μου: Φοβάμαι τον θάνατο και δε μου αρέσει να μιλάνε γι' αυτόν. Το ξέρετε πως είμαι λίγο πολύ ένας μυστικοπαθής;"

"Αχ, αχ! Πάντοτε το φάντασμα της Μάρθας Πετρόβνα! Αλήθεια, εξακολουθούν τα οράματα σας;"

"Ας τ' αφήσουμε, δεν καταλαβαίνετε τίποτα απ' αυτά. Ως τώρα δεν είδα κανένα φάντασμα στην Πετρούπολη... κι ύστερα, ας τα πάρει ο διάβολος", φώναξε θυμωμένα.

"Όχι, ας μιλήσουμε καλύτερα για... Χμ!... Η ώρα περνάει και δεν έχω πολύ καιρό να μείνω μαζί σας. Τί κρίμα! Θα 'θελα να σας έλεγα μερικά πραγματάκια".

"Για καμμία γυναίκα πάλι;"

"Ναι, για μια γυναίκα, μια περίπτωση εντελώς αναπάντεχη... όχι, δεν είναι αυτό που νομίζετε".

"Δεν νιώθετε πόση ασχήμια κλείνει μέσα του αυτό το πράγμα; Δεν έχετε τη δύναμη να σταματήσετε;"

"Τί; Μιλάτε σεις για δύναμη; Μπα, μπα, μπα! Μ' αφήνετε κατάπληκτο, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, κι ωστόσο το 'ξερά πως έτσι θα γινότανε. Μου μιλάτε σεις για διαφθορά, για ασχήμια και ομορφιά! Σεις, ένας Σίλερ, ένας ιδεαλιστής! Έτσι έπρεπε να είναι βέβαια και μάλιστα θ' απορούσε κανείς αν γινόταν διαφορετικά. Ωστόσο, δεν παύει να 'ναι εκπληκτικό. Τί κρίμα που δεν έχουμε στη διάθεση μας πολλή ώρα! Γιατί, είσαστε ένα θέμα εξαιρετικά περίεργο! Αλήθεια, σας αρέσει ο Σίλερ; Εγώ τρελλαίνομαι γι' αυτόν!"

"Τί τρομερός σαλτιμπάγκος που είσαστε!", είπε ο Ρασκόλνικωφ με κάποια αηδία.

"Στον λόγο μου, όχι!", απάντησε ο Σβιντριγκάιλωφ, ξεσπώντας σε γέλια.

"Εξάλλου, δε λέω όχι, πάρτε με και για σαλτιμπάγκο, στο κάτω-κάτω όμως, γιατί να μην είμαι σαλτιμπάγκος αφού μ' αυτό δεν κάνω κακό σε κανέναν;

Έζησα εφτά χρόνια στην επαρχία, κοντά στη Μάρθα Πετρόβνα. Έτσι όταν τυχαίνει να συναντήσω έναν άνθρωπο έξυπνο, σαν και σας, ρίχνομαι επάνω του. Είπα άνθρωπο έξυπνο και μάλιστα παράξενο. Ναι, μου αρέσει πολύ να φλυαρήσω λιγάκι μαζί σας, χώρια που το κρασί με ζάλισε κάπως. Υπάρχει όμως κάποιο άλλο περιστατικό που συντελεί πολύ σ' αυτό το διάβημα, αλλά... δε θα

σας πω γι' αυτό τίποτα. Πού πάτε;", ρώτησε άξαφνα ο Σβιντριγκάιλωφ τρομαγμένα. Ο Ρασκόλνικωφ είχε σηκωθεί. Ένωθε ένα βάρος που ήρθε, πνιγότανε. Ήτανε σίγουρος τώρα πως είχε να κάνει με τον πιο κούφιο και τον πιο τιποτένιο παλιάνθρωπο του κόσμου.

"Έχ, περιμένετε, σταθείτε", τον παρακαλούσε ο Σβιντριγκάιλωφ. "Πάρτε ένα φλιτζάνι τσάι. Ελάτε, καθίστε, θα πάσω πια να λέω σαχλαμάρες, δηλαδή να μιλάω για τον εαυτό μου. Θα σας διηγηθώ κάτι: θέλετε να σας διηγηθώ πώς πήγε να με σώσει μια γυναίκα, χρησιμοποιώντας κι αυτή το δικό της ύφος; Αυτό μάλιστα θα είναι και μια απάντηση στην πρώτη σας ερώτηση, γιατί το πρόσωπο αυτό είναι η αδελφή σας. Μπορώ να μιλήσω; θα σκοτώσουμε έτσι την ώρα μας".

"Λέγετε, ελπίζω όμως ότι...".

"Ω, μην ανησυχείτε! Η Αβντότια Ρομάνοβνα μόνο βαθύ σεβασμό μπορεί να εμπνεύσει - ακόμα και σ' έναν άνθρωπο κακό, σαν και μένα".

Και ο Σβιντριγκάιλωφ άρχισε την διήγηση του.

4

"Θα ξέρετε, βέβαια, (σας το είπα άλλωστε) ότι είχα πάει φυλακή για χρέη, εδώ μάλιστα, στην Πετρούπολη. Το ποσόν ήτανε πολύ μεγάλο και δεν είχα ούτε πεντάρα.

Είναι περιττό να σας πω με λεπτομέρειες πώς εξαγόρασε τότε την ελευθερία μου η Μάρθα Πετρόβνα. Ξέρετε ως ποιο σημείο μπορεί να χάσει τα μυαλά της μια γυναίκα που αγαπάει; Ήτανε γυναίκα τίμια και καθόλου βλάκας (αν και αμόρφωτη).

Φαντασθείτε λοιπόν ότι αυτή η ζηλιάρα και τόσο τίμια γυναίκα, ύστερα από πολλές σκηνές, έφτασε ως το σημείο να συνάψει μαζί μου ένα είδος συμφωνίας που την κράτησε σ' όλη τη διάρκεια της ενώσεως μας. Πρέπει να σημειώσετε ότι ήτανε πολύ μεγαλύτερη μου και ότι μασούλαγε αδιάκοπα ένα ξερό γαρίφαλο ή κάτι τέτοιο.

Στάθηκα αρκετά γουρούνι και ταυτόχρονα αρκετά ειλικρινής και της είπα ξεκάθαρα πως θα μου ήτανε αδύνατο να της είμαι απόλυτα πιστός. Έγινε έξω φρενών με την εξομολόγηση μου, πιστεύω όμως ότι της άρεσε κιόλας, κατά κάποιον τρόπο, η ειλικρίνειά μου. "Για να μου το λέει προκαταβολικά", είπε μέσα της, "δε θα 'χει τον σκοπό να με' απατήσει". Και για μια γυναίκα ζηλιάρα, εδώ είναι όλη η ουσία.

Ύστερα από πολλά δάκρυα που έχυσε, υπογράφηκε μεταξύ μας ένα είδος συμβολαίου, εντελώς προφορικά. Πρώτον, δε θα άφηνα ποτέ τη Μάρθα Πετρόβνα και θα έμενα για πάντα σύζυγος της. Δεύτερον, δε θ' απουσίαζα ποτέ χωρίς την άδεια της. Τρίτον, δε θα έπιανα ποτέ επίσημη ερωμένη. Τέταρτον, η Μάρθα Πετρόβνα θα μου επέτρεπε, σαν αντάλλαγμα, να λοξοκοιτάζω καμμιά

φορά τις υπηρέτριες, όχι όμως χωρίς να το μαθαίνει πρώτα κρυφά. Πέμπτον, έπρεπε να φυλάγομαι να μην ερωτευθώ καμμιά γυναίκα της σειράς μας. Έκτον, στην περίπτωση που - ο θεός να φυλάει - θα γεννιότανε μέσα μου κανένα πάθος πιο σοβαρό, έπρεπε ν' ανοίξω την καρδιά μου στη Μάρθα Πετρόβνα. Αλλά για το τελευταίο, δεν ανησυχούσε και πολύ η Μάρθα Πετρόβνα. Ήταν έξυπνη γυναίκα και δεν μπορεί παρά να μ' έβλεπε μόνον σαν διεφθαρμένο γυναικά εντελώς ανίκανο ν' αγαπήσει στα σοβαρά! Αλλά μια γυναίκα έξυπνη και μια ζηλιάρα γυναίκα, είναι δύο πράγματα ολότελα διαφορετικά - κι αυτό ακριβώς είναι το κακό. Εξάλλου, για να κρίνουμε έναν άνθρωπο αμερόληπτα, καλό είναι ν' απαρνιόμαστε πρώτα μερικές προκαταλήψεις και τις καθημερινές μας συνήθειες για τους ανθρώπους και τα πράγματα που μας περιβάλλουν. Επαφίεμαι, κυρίως, στην ορθή σας κρίση. Ίσως να 'χετε ακούσει πολλές ανοησίες σχετικά με τη Μάρθα Πετρόβνα.

Πραγματικά, έκανε μερικές γελοιότητες. Ωστόσο, σας λέω ότι λυπάμαι ειλικρινά για τις αναρίθμητες πίκρες που την πότισα. Ε, είπα αρκετά, μου φαίνεται, σαν oraison funebre²⁶, απ' όσα θα μπορούσε να πει στην τρυφερότατη σύζυγο του, ένας τρυφερότατος σύζυγος. Όταν μου 'κανε σκηνές, σώπαινα συνήθως και έπνιγα την οργή μου. Ο ιπποτισμός αυτός πετύχαινε πάντοτε τον σκοπό του κι αυτό εξασκούσε μια επίδραση στη γυναίκα μου και μάλιστα της άρεσε. Ήτανε περιπτώσεις που ένιωθε περηφάνια για μένα. Ωστόσο δεν μπόρεσε να χωνέψει αυτήν την ιστορία με την αδελφή σας. Πώς έγινε και το ριψοκινδύνεψε να πάρει στο σπίτι για δασκάλα μια κοπέλα νέα και ωραία σαν την αδελφή σας; Μια εξήγηση μόνο χωράει: Η Μάρθα Πετρόβνα ήτανε αισθαντική, εντυπωσιαζότανε εύκολα και απλούστατα την ερωτεύθηκε την αδελφή σας, κυριολεκτικά την ερωτεύθηκε. Η Αβντότια Ρομάνοβνα λοιπόν! Αμέσως μόλις την πρωταντίκρισα, κατάλαβα πως τα πράγματα ήτανε άσχημα και - θα το πιστέψετε; - πήρα την απόφαση να μη σηκώσω τα μάτια μου να την κοιτάξω. Αλλά η Αβντότια Ρομάνοβνα, η αδελφή σας, έκανε η (δια το πρώτο βήμα - θέλετε πιστέψτε με, θέλετε μη με πιστεύετε, θα το πιστεύατε ακόμα ότι η Μάρθα Πετρόβνα θύμωσε στην αρχή μαζί μου επειδή δεν της μιλούσα ποτέ για την αδελφή σας κι επειδή έδειχνα απόλυτη αδιαφορία για τους αδιάκοπους ενθουσιασμούς της σχετικά με την Αβντότια Ρομάνοβνα; Ακόμα δεν μπορώ να καταλάβω πού ήθελε να καταλήξει μ' αυτό.

Φυσικά, η γυναίκα μου κάθισε και διηγήθηκε στην αδελφή σας ό,τι ήξερε για μένα. Το 'χε αυτό το κακό ελάττωμα να λέει τα οικογενειακά μας μυστικά και να παραπονιέται για μένα σε όλον τον κόσμο. Πώς λοιπόν θα παραμελούσε μια τόσο γοητευτική σύμμαχο. Φαντάζομαι ότι, στις κουβέντες τους, όλο για μένα έκαναν λόγο, και χωρίς καμμιά αμφιβολία, η Αβντότια Ρομάνοβνα θα ήξερε όλες αυτές τις λίγο-πολύ μυστικές βρωμοϊστορίες, που κυκλοφορούν εις βάρος μου... Στοιχηματίζω μάλιστα πως κάτι θα 'χει φτάσει και στα δικά σας αυτιά".

²⁶ *Επικήδειος. Γαλλικά από τον συγγραφέα.*

"Ναι, ο Λούζιν σας κατηγορούσε ότι προκαλέσατε τον θάνατο ενός παιδιού. Είναι αλήθεια;".

"Σας παρακαλώ, μην τís ανασκαλεύετε αυτές τις βρωμιές", απάντησε απότομα ο Σβιντριγκάλωφ με αηδία. "Αν επιμένετε να μάθετε οπωσδήποτε από πού προέρχονται κάτι τέτοιες βλακειές, θα σας το πω καμμιά μέρα, όταν δοθεί ευκαιρία... Για την ώρα...".

"Λένε επίσης και για κάποιον υπηρέτη που είχατε στην επαρχία, του κάνατε, λέει, και κείνου ορισμένα πράγματα".

"Σας παρακαλώ, φτάνει!", είπε ο Σβιντριγκάλωφ, χάνοντας ολοφάνερα την υπομονή του.

"Δεν είναι ο ίδιος υπηρέτης που μετά τον θάνατο του, ήρθε και γέμισε την πίπα σας; Σεις ο ίδιος μου το είπατε", συνέχισε ο Ρασκόλνικωφ με μια ταραχή που όλο και μεγάλωνε.

Ο Σβιντριγκάλωφ τον κοίταξε και ο Ρασκόλνικωφ νόμισε πως είδε να περνάει στο βλέμμα του, σα φευγαλέα αστραπή, μια άγρια ειρωνεία. Ωστόσο, ο Σβιντριγκάλωφ συγκρατήθηκε και απάντησε μ' ευγένεια:

"Ναι, αυτός είναι. Βλέπω ότι σας ενδιαφέρουν όλα αυτά πολύ και νομίζω πως έχω καθήκον να ικανοποιήσω σε όλα τα σημεία την περιέργεια σας, αμέσως μόλις θα παρουσιαστεί η κατάλληλη ευκαιρία. Ο διάβολος να με πάρει! Καταλαβαίνω ότι στο τέλος, θα με βλέπουν μερικοί σαν πρόσωπο μυθιστορηματικό! Ύστερα απ' αυτό, κρίνετε μόνος σας αν πρέπει να χρωστάω ευγνωμοσύνη στη Μάρθα Πετρόβνα που κάθισε και διηγήθηκε όλα αυτά στην αδελφή σας. Δεν τολμώ να κρίνω τί εντύπωση της έκαναν όλα αυτά, πάντως όμως ο τρόπος αυτός με ωφέλησε. Όση κι αν ήτανε η ευνόητη αηδία της Αβντότίας Ρομάνοβνα για μένα και παρά το αγριωπό ύφος μου και τους αποκρουστικούς μου τρόπους, αισθάνθηκε στο τέλος για μένα μια συμπάθεια, τη συμπάθεια που νιώθει κανείς για έναν χαμένο άνθρωπο. Αλλά, όταν μια κοπέλα νιώθει στην καρδιά της οίκτο, τότε είναι προπαντός που κινδυνεύει. Γιατί δε θα παραλείψει να του αφοσιωθεί για να τον "σώσει", για να του βάλει μυαλό, να τον εξαγνίσει, να τον εξορκίσει να κάνει μια ζωή καλύτερη. Ε, είναι γνωστά τα όνειρα που μπορεί να κάνει μια κοπέλα γύρω απ' αυτά τα πράγματα. Προαισθάνθηκα αμέσως ότι το πουλάκι θα ερχόταν μόνο του και έστησα και γω τις ξόβεργές μου. Μου φαίνεται πως ζαρώνετε τα φρύδια σας, Ροντιόν Ρομάνοβιτς. Δεν έγινε τίποτα, η ιστορία αυτή ήτανε μια τρύπα στο νερό, καθώς ξέρετε. (Εχ, μου φαίνεται πως παράπια!). Ξέρετε, λυπόμουνα που η αδελφή σας δεν είχε γεννηθεί τον δεύτερο ή τρίτον αιώνα μετά Χριστόν - να 'τανε, λόγου χάρη, κόρη κάποιου βασιλεύοντος πρίγκιπα ή κανενός κυβερνήτη ή ανθύπατου της Μικρός Ασίας. Σίγουρα θα ήτανε μια από κείνες τις γυναίκες που μαρτύρησαν για την πίστη τους και, φυσικά, θα χαμογελούσε όταν θα της ξέσχιζαν το στήθος με τανάλιες πυρωμένες στη φωτιά. Θα πορευόταν μόνη της προς το μαρτύριο. Τον τέταρτο ή τον πέμπτο αιώνα, θα βυθιζότανε στη μοναξιά της αιγυπτιακής ερήμου, και θα ζούσε εκεί καμμιά τριανταριά χρόνια και θα θρεφόταν με ρίζες, έξαρση και οράματα. Το μόνο που περιμένει και λαχταράει,

είναι να 'ρθει κάποτε η στιγμή που θα μπορέσει επί τέλους να θυσιαστεί για κάποιον, θα μπορούσε να πέσει απ' το παράθυρο αν της αρνιότανε κανείς αυτή τη θυσία. Άκουσα να λένε για κάποιον κύριο Ραζουμίχιν, ένα παιδί πολύ μυαλωμένο (και όπως δείχνει το όνομα του²⁷ θα πρέπει να 'ναι φοιτητής της θεολογικής Σχολής). Ας την προσέχει λοιπόν την αδελφή σας! Μ' έναν λόγο, νομίζω πως κατάλαβα το χαρακτήρα της Αβντότια Ρομάνοβνα και περηφανεύομαι γι' αυτό. Αλλά καθώς ξέρετε, όταν δε γνωρίζει κανείς ακόμα πολύ καλά τον χαρακτήρα ενός ανθρώπου, με τον οποίο έχει σχέσεις, είναι πάντοτε εύκολο να κάνει καμιά γκάφα ή καμιά χοντροκοπιά. Αχ, που να πάρει πάλι ο διάβολος! Γιατί να είναι τόσο όμορφη; Δε φταίω εγώ! Για να πω όλη την αλήθεια, με κυρίεψε ένα πάθος ακατανίκητο. Η Αβντότια Ρομάνοβνα είναι τρομαχτικά σεμνή, ούτε έχω ξαναϊδεί ούτε και ξανάκουσα τέτοια γυναίκα! (Να το σημειώσετε αυτό που σας λέω, είναι γεγονός. Η αδελφή σας μ' όλη την εξυπνάδα της, είναι μέχρι νοσηρότητας σεμνή, κι αυτό θα την βλάψει). Εκείνη την εποχή λοιπόν, είχαμε στο σπίτι μια υπηρέτρια που την έλεγαν Παράσα, τη μελαχρινή Παράσα με τα μαύρα μάτια. Την είχανε φέρει τελευταία από κάποιο άλλο χωριό και δεν την είχα ιδεί ακόμα. Ήτανε πολύ όμορφη, αλλά βλάκας σε βαθμό απίστευτο.

Έμπηξε τις φωνές και τα κλάματα, ξεσήκωσε όλο το σπίτι και ξέσπασε σκάνδαλο. Μια μέρα, μετά το δείπνο, η Αβντότια Ρομάνοβνα, τα κανόνισε να με συναντήσει μόνο μου σε μια αλέα του κήπου και, ενώ τα μάτια της άστραφταν, μου διατύπωσε την αξίωση ν' αφήσω ήσυχη τη φτώχεια Παράσα. Ήτανε ίσως η πρώτη φορά που κουβεντιάζαμε μόνοι μας. Εγώ, φυσικά, της έδωσα τον λόγο μου ότι θα ικανοποιήσω την επιθυμία της και φρόντισα να φαίνομαι ταραγμένος και ντροπιασμένος. Μ' έναν λόγο, έπαιξα πολύ καλά τον ρόλο μου. Από τη στιγμή εκείνη βλέπομασταν κρυφά, είχαμε μυστικοσυμβούλια, μαθήματα ηθικής, συστάσεις και δάκρυα ακόμα, μάλιστα, θα το πιστεύατε; Και δάκρυα! Να ως ποιο σημείο φτάνει σε μερικές κοπέλες το πάθος του προσηλυτισμού! Φυσικά τα 'ριχνα όλα στην κακιά μου μοίρα και παρουσιαζόμουνα σαν άνθρωπος διψασμένος για φώτιση, κι έβαλα μπροστά ένα υπέρτατο και αλάνθαστο μέσο για την κατάκτηση της γυναικείας καρδιάς, ένα μέσο που δε σε ξεγελάει ποτέ και που πετυχαίνει σε όλες τις γυναίκες, χωρίς εξαίρεση: Την πολύ γνωστή κολακεία.

Δεν υπάρχει στον κόσμο τίποτα πιο δύσκολο από την ειλικρίνεια και τίποτα πιο εύκολο από την κολακεία. Αν στην ειλικρίνεια γλιστρήσει έστω κι ένα ελάχιστο ψεματάκι, επέρχεται αμέσως η δυσαρμονία και ...ξεσπάει ύστερα το σκάνδαλο. Στην κολακεία όμως μπορεί να είναι όλα ψευτιές, απ' την αρχή ως το τέλος, αλλά δεν τρέχει τίποτα, τη δέχεται κανείς ευχάριστα πάντοτε - είναι μια ευχαρίστηση κατώτερης ποιότητας βέβαια, πάντως όμως ευχαρίστηση. Όσο χοντροκομμένη κι αν είναι, τη βλέπει ο άλλος, κατά το ήμισυ τουλάχιστον, σαν αλήθεια. Κι αυτό παρατηρείται σ' όλους τους ανθρώπους, σ' όποια κοινωνική τάξη κι αν ανήκουν. Με την κολακεία μπορείς ν' αποπλανήσεις ακόμα και μια Εστιάδα. Όσο για τις

²⁷ Η ρίζα "ραζουμ" σημαίνει λόγος, λογική. Και ολόκληρο το όνομα Ραζουμίχιν είναι εκκλησιαστικής προελεύσεως.

συνηθισμένες γυναίκες, ούτε συζήτηση να γίνεται. Δεν μπορώ να θυμηθώ χωρίς να γελάσω πώς κατάφερα κάποτε μια γυναίκα πολύ αφοσιωμένη στον άντρα της και στα παιδιά της και πιστή στις αρχές της ηθικής. Δε φανταζόσαστε τί διασκεδαστικό που ήτανε και πόσο λίγο κουράστηκα! Κι ωστόσο, ήτανε, πραγματικά ενάρετη, με τον τρόπο της τουλάχιστον. Η ταχτική μου ήτανε να φαίνομαι αδιάκοπα συντετριμμένος μπροστά στην αρετή της και να λατρεύω την αγνότητα της. Την κολάκευα κατά τρόπο ξετσίπωτο. Μόλις πετύχαινα κανένα βλέμμα ή κανένα σφίξιμο του χεριού, αμέσως τα 'βάζα με τον εαυτό μου λέγοντας της πως της το απέσπασα τάχα με το ζόρι, ομολογούσα πως αυτή αντιτάχθηκε, πως έδειξε τέτοια αντίσταση, ώστε σίγουρα δεν θα πετύχαινα τίποτα αν δεν ήμουν τόσο κακός, πως αυτή, μες στην αθωότητα της, δε μπόρεσε να καταλάβει τη δολιότητά μου και αφέθηκε να παρασυρθεί άθελα της και χωρίς δυσπιστία... κ.λπ., κ.λπ. Μ' έναν λόγο πέτυχα τους σκοπούς μου και η κυρία έμεινε με την πεποίθηση ότι ήτανε πέρα για πέρα αγνή κι αμόλυντη, πως εξακολουθούσε να εκπληρώνει όλα της τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις και πως έκανε ένα στραβοπάτημα δίχως να το θέλει καθόλου!

Να βλέπατε λοιπόν, πόσο θύμωσε όταν της είπα στο τέλος ότι και κείνη ζητούσε την απόλαυση, όσο κι εγώ - πράγμα που το πίστευα απολύτως. Η καημένη η Μάρθα Πετρόβνα ήτανε πολύ ευαίσθητη στην κολακεία κι αν ήθελα θα μπορούσα σίγουρα να την κάνω να γράψει όλο το κτήμα στο όνομα μου, πριν πεθάνει. (Παραπίνω όμως και μ' έχει πιάσει λογοδιάρροια). Ελπίζω ότι δε θα θυμώσετε αν σας πω τώρα ότι τα ίδια αποτελέσματα άρχιζαν να παρουσιάζονται και στην Αβντότια Ρομάνοβνα. Τα μούσκεψα όμως απ' τη βλακεία μου και την ανυπομονησία μου. Πολλές φορές στις συζητήσεις μου μαζί της είχα προσέξει, ιδιαίτερα μια φορά, ότι την ενοχλούσε τρομερά η έκφραση που είχε το βλέμμα μου. Θα το πιστέψετε; Γενικά έλαμπε στο βλέμμα μου, όλο και πιο φανερά, η φλόγα ενός πάθους που θα πρέπει να της ήτανε αποκρουστικό.

"Είναι περιττό να σας διηγηθώ όλα αυτά με λεπτομέρειες. Το γεγονός πάντως είναι ότι τα χαλάσαμε κι ύστερα έκανα τη μια γκάφα μετά την άλλη. Άρχισα να την ειρωνεύομαι και να γελάω σαρκαστικά με τον πιο βάνουσο τρόπο για τις νουθεσίες της και για όλες τις προσπάθειες της να με φέρει στον ίσιο δρόμο. Και τότε μπήκε στη μέση η Παράσα πάλι και μάλιστα όχι μονάχα αυτή αλλά και άλλες - με δυο λόγια έγινε το σπίτι Σόδομα και Γόμορρα. Αχ! Να βλέπατε, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, έστω και για μια φορά, πώς ξέρουν ν' αστραφτοκοπάνε κάποτε-κάποτε τα μάτια της αδελφής σας! Δεν έχει σημασία αν είμαι μεθυσμένος αυτή τη στιγμή κι αν ήπια ένα ολόκληρο ποτήρι. Αυτό που λέω είναι αλήθεια. Σας βεβαιώ ότι οι ματιές εκείνες με κυνηγούσαν στον ύπνο μου. Στο τέλος δεν μπορούσα να υποφέρω ούτε το φρου-φρου του φουστανιού της.

Νόμιζα στ' αλήθεια πως θα μ' έβρισκε καμιά επιληψία. Ποτέ δεν το φανταζόμουνα ότι θα μπορούσα να βρεθώ σε μια τόσο έξαλλη κατάσταση. Μ' έναν λόγο ήτανε απαραίτητη μια συμφιλίωση, αλλά αυτό δεν μπορούσε να γίνει. Φαντασθείτε τώρα το τί έκανα. Σε τί παραλογισμούς μπορεί να οδηγήσει έναν

άντρα η λύσσα! Να μην κάνετε ποτέ τίποτα, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, όταν βρισκόσαστε σε τέτοια κατάσταση.

Βλέποντας πως η Αβντότια Ρομάνοβνα ήτανε στην πραγματικότητα φτωχεία κι απένταρη (αχ, με συγχωρείτε, δεν είχα την πρόθεση να... όμως τί σημασία έχει το πώς θα το πούμε αφού το νόημα είναι ίδιο;), πως ζούσε απ' τη δουλειά της, πως είχε στην πλάτη της τη μητέρα της και σας (αχ, που να πάρει η οργή! Πάλι ζαρώνετε τα μούτρα σας!), αποφάσισα να της προσφέρω όλα τα λεφτά που είχα (μπορούσα τότε να συγκεντρώσω καμμιά τριανταριά χιλιάδες ρούβλια), για να την πείσω να φύγει μαζί μου, έστω και ως την Πετρούπολη. Φυσικά, θα της ορκιζόμουνα ότι θα την αγαπώ αιώνια, ότι θα την έκανα ευτυχισμένη, κ.λπ., κ.λπ. Πιστέψτε με αν θέλετε, ήμουνα όμως τόσο πολύ ερωτευμένος τότε ώστε, αν μου 'λέγε: "σφάξε ή δηλητηρίασε τη Μάρθα Πετρόβνα και παντρέψου με", θα το 'κάνα αμέσως! Όλα όμως τέλειωσαν με την καταστροφή που ξέρετε. Έτσι μπορείτε να φαντασθείτε τί μανία μ' έπιασε όταν έμαθα ότι η Μάρθα Πετρόβνα ανακάλυψε τότε εκείνον τον βρωμο-Λούζιν και σχεδίαζε να τον παντρέψει με την αδελφή σας, πράγμα που, ουσιαστικά, δεν θα είχε καμμιά διαφορά με τις δικές μου προτάσεις. Δε συμφωνείτε; Δεν είναι σωστό; Βλέπω ότι μ' ακούσατε με πολλή προσοχή... ενδιαφέροντα νεαρέ!".

Ο Σβιντριγκάλωφ έδωσε μια γροθιά στο τραπέζι νευρικά. Είχε γίνει κατακόκκινος.

Ο Ρασκόλνικωφ έβλεπε πολύ καλά ότι το ένα ή ενάμισυ ποτήρι σαμπάνια, που ήπιε με μικρές γουλιές, και δίχως να το καταλάβει, τον είχε χτυπήσει στο κεφάλι άσχημα κι αποφάσισε να το εκμεταλλευτεί. Είχε να κάνει μ' έναν άνθρωπο πολύ ύποπτο.

"Ε, λοιπόν, ύστερα απ' αυτά, είμαι σίγουρος πως ήρθατε στην Πετρούπολη για την αδελφή μου", του είπε ο Ρασκόλνικωφ χωρίς περιστροφές, για να τον ερεθίσει ακόμα περισσότερο.

"Ας τ' αφήσουμε αυτό", απάντησε ο Σβιντριγκάλωφ προσπαθώντας να ξανάρθει στα συγκαλά του. "Ό,τι είχα να σας πω, σας το 'πα. Κι εξάλλου, η αδελφή σας δεν έχει μάτια να με ιδεί".

"Σίγουρα, αλλά δεν πρόκειται γι' αυτό!".

"Μπα! Είσαστε σίγουρος λοιπόν ότι δεν έχει μάτια να με ιδεί! (μισόκλεισε τα μάτια του και χαμογέλασε ειρωνικά). Έχετε δίκιο, δε μ' αγαπάει. Μη βάζετε όμως ποτέ το χέρι στη φωτιά για το τί γίνεται ανάμεσα στον σύζυγο και στη γυναίκα του, στον εραστή και στην ερωμένη του. Υπάρχει πάντα κάτι, άγνωστο σε όλους, που το ξέρουν μονάχα οι δυο τους. Είσαστε απολύτως σίγουρος πως η Αβντότια Ρομάνοβνα μ' έβλεπε πάντοτε με απέχθεια;"

"Από μερικές λέξεις και από κάτι υπονοούμενα που αφήσατε να σας ξεφύγουν, βλέπω ότι έχετε ακόμα για την Ντουνιά ορισμένες προθέσεις που δεν εννοείτε να τις παρατήσετε και που, φυσικά, είναι κακοήθεις".

"Τι; Άφησα να μου ξεφύγουν τέτοιες λέξεις και υπονοούμενα;", ρώτησε ο Σβιντριγκάλωφ με απλοϊκότατο φόβο χωρίς να δώσει προσοχή στο επίθετο που χρησιμοποίησε ο Ρασκόλνικωφ για να χαρακτηρίσει τις προθέσεις του.

"Ναι, ακόμα και τώρα σας ξεφεύγουν. Κι ύστερα γιατί φοβηθήκατε άξαφνα; Για ποιο λόγο δείχνετε τέτοιο φόβο;"

"Φοβήθηκα εγώ; Τρόμαξα; Να φοβηθώ εσάς; Μάλλον εσείς έπρεπε να φοβόσαστε εμένα cher ami. Άκου κουβέντα!... Εξάλλου είμαι λίγο μεθυσμένος, το καταλαβαίνω, λίγο ακόμα και θα έκανα μια γκάφα! Στο διάολο για κρασί! Ε! Νερό!"

Άρπαξε τη μπουτίλια και την πέταξε βάνουσα απ' το παράθυρο. Ο Φίλιππας έφερε νερό.

"Όλα αυτά είναι βλακείες", συνέχισε ο Σβιντριγκάιλωφ, βρέχοντας μια πετσέτα και βάζοντας τη στο κεφάλι του, "και μπορώ με μια λέξη να σας κολλήσω στον τοίχο, διαλύοντας όλες τις υποψίες σας. Το ξέρετε, λόγου χάρη, ότι θα παντρευτώ;"

"Μου το είπατε".

"Σας το είπα; Το είχα ξεχάσει. Δε μπορεί όμως να σας το είπα κατηγορηματικά, γιατί δεν είχα ιδεί ακόμα τη νύφη. Τότε ήτανε σχέδιο μόνο. Αλλά τώρα υπάρχει η νύφη και είναι γεγονός. Αν δεν είχα αυτή τη στιγμή κάτι επείγουσες δουλειές, θα σας προσκαλούσα να 'ρθείτε μαζί μου στο σπίτι της γιατί έχω μεγάλη ανάγκη απ' τις συμβουλές σας. Ο γάμος μου είναι αρκετά περίεργος... Πού πάτε; θέλετε να φύγετε πάλι;"

"Όχι δε θα φύγω τώρα".

"Δε θα φύγετε καθόλου; θα το ιδούμε, θα σας πάω, βέβαια, εκεί για να σας δείξω τη νύφη, όχι όμως τώρα, γιατί πρέπει να χωρίσουμε. Σεις θα πάτε δεξιά κι εγώ αριστερά. Την ξέρετε τη Ρέσλιχ; Στο σπίτι της μένω τώρα. Έχετε ακούσει γι' αυτή, ε; Εκείνη η γυναίκα που λένε ότι εξαιτίας της έπεσε στο νερό μια κοπελίτσα, καταμεσής στον χειμώνα. Το ξέρετε; Ε, λοιπόν, εκείνη τα 'χε μαγειρέψει όλα! "θα στενοχωριέσαι μόνος σου, μου είπε, ενώ έτσι θα περάσεις όμορφα τον καιρό σου".

Πραγματικά είμαι άνθρωπος σκυθρωπός και μελαγχολικός. Με είχατε για χαρούμενο; Όχι, είμαι μελαγχολικός, δεν κάνω κακό σε κανέναν, μαζεύομαι όμως σε μια γωνιά και μου 'τύχε να μείνω τρεις μέρες συνέχεια δίχως να μου πάρουν λέξη απ' το στόμα. Εκείνη όμως η σκρόφα η Ρέσλιχ, να σας πω αμέσως τί έχει στο μυαλό της: Κατά τη γνώμη της, θα τη βαριόμουνα τη γυναίκα μου και θα έφευγα παρατώντας την. Έτσι θα της έμενε η γυναίκα στα χέρια και θ' άρχιζε να την πουλάει σε ανθρώπους σαν και μας, φυσικά, ή και σε στρώματα ανώτερα. Μου λέει πως ο πατέρας της κοπέλας είναι συνταξιούχος υπάλληλος, κάποιο σαραβαλιασμένο ανθρωπάκι που τρία χρόνια τώρα μένει καρφωμένο στην πολυθρόνα, γιατί τα πόδια του είναι παράλυτα. Η μητέρα, λέει, είναι μια γυναίκα έξυπνη, ο γιος υπηρετεί κάπου στην επαρχία και δεν βοηθάει τους δικούς του. Έχουνε μια κόρη παντρεμένη που δεν τους γράφει καθόλου, και, σα να μην τους έφταναν τα δικά τους στόματα, πήρανε στην πλάτη τους και δύο μικρά ανηψίδια. Η δεύτερη κόρη έφυγε απ' το σχολείο πριν ακόμα τελειώσει. Σ' έναν μήνα θα είναι δεκάξι χρονών και θα μπορούν να την παντρέψουν. Λογαριάζουν να μου τη δώσουν εμένα. Πήραμε λοιπόν ένα αμάξι και πήγαμε να τους ιδούμε. Ήτανε πολύ

αστείο! Παρουσιάζομαι: Γαιοκτήμονας, χήρος, από καλή οικογένεια, με σχέσεις, με περιουσία. Τί σημασία έχει αν είμαι πενήντα χρονών κι αυτή δεν έκλεισε ακόμα τα δεκάξι; Ποιος το προσέχει αυτό; Δεν είμαι πρώτη τάξεως γαμπρός; Έξοχος μάλιστα, χα, χα! Έπρεπε να με βλέπατε που κουβέντιαζα με τη μαμά και τον μπαμπά! Θα πλήρωνε κανείς για να τα ιδεί! Έρχεται λοιπόν η μικρή, κάνει μια υπόκλιση και φαντασθείτε: Φορεί ακόμα κοντά φουστάνια! Ένα σωστό μπουμπούκι που δεν άνθισε ακόμα. Κοκκινίζει (την είχανε ορμηγεμένη φυσικά). Δεν ξέρω ποια είναι η γνώμη σας για τις μικρούλες, για μένα όμως τα δεκάξι χρόνια, τα παιδιάστικα ακόμα ματάκια, η δειλία, τα δακρυάκια ντροπαλοσύνης είναι καλύτερα κι απ' την ομορφιά -χώρια που μαζί με τ' άλλα είναι και όμορφη σα ζωγραφιά. Μαλλιά κατάξανθα, πολύ λεπτά κατσαρωμένα σε μπουκλίτσες, παχιά χείλη, κατακόκκινα, κάτι ποδαράκια... Έξοχο πράγμα! Όταν την είδα, λοιπόν, τους είπα ότι, για λόγους οικογενειακούς, ήμουν υποχρεωμένος να επισπεύσω τον γάμο και την άλλη μέρα, δηλαδή προχτές, αρραβωνιαστήκαμε. Από τότε, μόλις πηγαίνω εκεί, την παίρνω στα γόνατα μου και δεν την αφήνω πια... Γίνεται τότε κατακόκκινη, τη φιλώ στο στόμα... Φυσικά, η μαμά της δίνει να καταλάβει πως έτσι πρέπει να γίνεται αφού είμαι άντρας της. Μ' έναν λόγο, σωστό μαργαριτάρι. Το να είσαι αρραβωνιασμένος είναι ακόμα πιο ευχάριστο απ' το να είσαι παντρεμένος.

Είναι αυτό που λένε *la nature et la verite*²⁸. Χα, χα! Τα είπαμε μόνοι μας κάνα δυο φορές και είδα πως η μικρή δεν είναι καθόλου βλάκας. Κάπου-κάπου μου ρίχνει μια κλεφτή ματιά... και τότε είναι που ανάβω εγώ σα σπύρτο. Έχει ένα προσωπάκι, ξέρετε, σαν της Μαντόνας του Ραφαήλ. Το πρόσωπο της Μαντόνας Σιζτίνας έχει μια έκφραση αλλόκοτη, θλιμμένη, εξωπραγματική - δεν έτυχε να το προσέξετε; Όταν αρραβωνιαστήκαμε, την άλλη μέρα κιόλας, της πήγα κάτι δώρα που άξιζαν χίλια πεντακόσια ρούβλια: Ένα κόσμημα με διαμάντια, ένα άλλο με μαργαριτάρια, μια μικρή κασετίνα τουαλέτας, ασημένια, τέτοια να! Με όλα τα χρειαζούμενα. Την πήρα στα γόνατα μου και φαίνεται πως το 'κάνα πολύ απότομα γιατί έγινε κατακόκκινη κι έβαλε τα κλάματα, αλλά είχε ανάψει όλο το κορμί της, παρ' όλο που δεν ήθελε να προδοθεί. Όλοι οι άλλοι είχανε βγει έξω για μια στιγμή και μείναμε μόνοι μας, εκείνη και γω. Ξαφνικά μ' αγκάλιασε απ' τον λαιμό με τα χεράκια της, το 'κάνε από μόνη της για πρώτη φορά, με φίλησε και μου ορκίστηκε πως θα είναι για μένα μια καλή σύζυγος, υπάκουη και πιστή, πως θα με κάνει ευτυχισμένο, πως θα μου αφιερώσει όλη της τη ζωή, κάθε στιγμή της υπάρξεως της, και πως γι' αυτό ένα μονάχα ζητάει από μένα: Την "εκτίμηση μου και μόνο", τίποτ' άλλο. "Δεν έχω ανάγκη από δώρα", πρόσθεσε. Πρέπει να παραδεχθείτε ότι είναι πολύ ερεθιστικό ν' ακούει κανείς μια τέτοια εξομολόγηση από ένα αγγελουδάκι, ντυμένο με τούλινο φουστάνι, με τις μπουκλίτσες γύρω απ' το μέτωπο του, με τα μάγουλα κατακόκκινα από παρθενική ντροπή, ενώ στα μάτια του λάμπουν δάκρυα ενθουσιασμού! Ερεθιστικό, αυτή δεν είναι η λέξη;

²⁸ *Η φύση κι η αλήθεια.*

Αξίζει τον κόπο, ε; Δεν είναι αλήθεια; Καλά... Ακούστε, θα πάμε να ιδείτε την αρραβωνιαστικιά μου, όχι όμως τώρα αμέσως".

"Γενικά, αυτή η τερατώδης διαφορά στην ηλικία και στη μόρφωση είναι ακόμα ένα διεγερτικό για τον αισθησιασμό σας. Πώς μπορεί όμως να σκεφτόσαστε να παντρευθείτε πραγματικά, κάτω απ' αυτούς τους όρους;"

"Γιατί όχι; Και βέβαια θα παντρευτώ. Ο καθένας πρέπει να κάνει τη ζωή του, κι όποιος μπορεί να ξεγελάει τον εαυτό του περισσότερο, αυτός περνάει καλύτερα τον καιρό του. Χα! Χα! Τί ενάρετος άνθρωπος όμως που γίνατε ξαφνικά! Λυπηθείτε με, αγαπητέ μου, γιατί εγώ είμαι ένας αμαρτωλός. Χε, χε,χε!"

"Ωστόσο, φροντίσατε για τα παιδιά της Κατερίνας Ιβάνοβνα... Δε το κάνετε όμως χωρίς λόγο... τώρα τα καταλαβαίνω όλα!"

"Γενικά τ' αγαπώ τα παιδιά", απάντησε ο Σβιντριγκάλωφ ξεσπώντας σε γέλια. "Πάνω σ' αυτό μπορώ να σας διηγηθώ ένα επεισόδιο που συνεχίζεται ακόμα. Την ίδια μέρα κιόλας που έφτασα εδώ έτρεξα σε κάθε είδους βρωμερό μέρος... καταλαβαίνετε με τί όρεξη, ύστερα από εφτά χρόνια που είχα να τα επισκεφθώ, θα προσέξατε, σίγουρα, ότι αποφεύγω να κάνω παρέα με τους παλιούς φίλους και γνωστούς μου. Θα τους αποφεύγω όσο μπορώ. Μάθετε λοιπόν ότι τότε που ζούσα στην επαρχία με την Μάρθα Πετρόβνα μ' έπιασε μια θανάσιμη νοσταλγία όταν θυμόμουνά όλα τα παράνομα μέρη, όπου ένα ραφιναρισμένο πνεύμα βρίσκει τόσα και τόσα να διδαχθεί, που να με πάρει ο διάβολος! Ο λαός το ρίχνει στο μεθύσι, η μορφωμένη νεολαία, από τεμπελιά, κατατρώγεται με όνειρα και με τις πιο χιμαιρικές ονειροπολήσεις, αποβλακωμένη απ' τις θεωρίες της, οι Εβραίοι τρέχουν από παντού μαζεύοντας λεφτά και οι υπόλοιποι το ρίχνουν στην ακολασία. Έτσι, απ' τις πρώτες κιόλας ώρες γνώρισα αυτήν εδώ την πόλη και την κοπριά της. Ένα βράδυ ξέπεσα σε μια χοροεσπερίδα, κατά πως τη λένε - σ' ένα απαίσιο καταγώγιο (αλλά μ' αρέσουνε εμένα αυτά τα καταγώγια που έχουνε και λίγη βρωμιά). Φυσικά, έδινε κι έπαιρνε ένα κανκάν τρελλό, που δεν μπορείς να το ιδείς αλλού και που δεν υπήρχε στον καιρό μου. Ναι, απ' αυτήν την άποψη σημειώθηκε πρόοδος. Ξαφνικά βλέπω μια κοπελίτσα δεκατριών χρονών, ντυμένη πολύ ευγενικά, να χορεύει μ' έναν ξεσκολισμένο. Ένας άλλος, έκανε το "βιζαβί". Και κοντά στον τοίχο καθότανε σε μια καρέκλα η μαμά. Βάλτε με τον νου σας τώρα τί ήτανε εκείνο το κανκάν. Η μικρή τα 'χε χαμένα, έγινε κατακόκκινη και τελικά την πήρανε τα κλάματα.

"Ο ξεσκολισμένος χορευτής την αρπάζει στον αέρα, τη στριφογυρίζει και κάνει μπροστά της τέτοιες φιγούρες που όλοι γύρω βάζουν τα γέλια - μ' αρέσει κάτι τέτοιες ώρες το κοινό μας, αυτό έστω, το κοινό του κανκάν. Χαχανίζουν και φωνάζουν: "Καλά να πάθει. Δεν έπρεπε να χορέψει. Δεν φέρνουν μικρά παιδιά εδώ μέσα". Όσο για μένα, όλα αυτά τα γράφω στα παλιά μου τα παπούτσια, ας διασκεδάσει ο καθένας όπως του αρέσει, λογικά ή παράλογα. Εγώ κατάλαβα αμέσως τί έπρεπε να κάνω και πήγα και κάθισα δίπλα στη μαμά. Αρχισα να της λέω πως κι εγώ δεν ήμουνά από την Πετρούπολη, πως όλοι αυτοί είναι χοντράνθρωποι, δε μπορούν να ξεχωρίσουν την πραγματική αξία του άλλου και να του φερθούν με τον ανάλογο σεβασμό. Της έδωσα να καταλάβει πως είχα

πολλά λεφτά και της πρότεινα να την πάω στο σπίτι της με τ' αμάξι μου. Τους πήγα, γνωριστήκαμε (μένουν σ' ένα άθλιο δωματιάκι που το υπενοικιάζουν και έχουν έλθει τώρα τελευταία από την επαρχία). Μου είπανε ότι το θεωρούσαν μεγάλη τιμή που γνωριστήκανε μαζί μου.

Έμαθα πως είναι απένταρες και πως ήρθανε εδώ να φροντίσουν για κάποια υπόθεση τους. Προσφέρθηκα να τ' εξυπηρετήσω και τους έδωσα λεφτά. Έμαθα ακόμα ότι κατά λάθος βρέθηκαν σ' εκείνη τη χοροεσπερίδα νομίζοντας ότι πραγματικά δίνουν μαθήματα χορού εκεί μέσα. Τους πρότεινα να συμπληρώσω εγώ τη μόρφωση της μικρής, μαθαίνοντας της Γαλλικά και χορό. Δέχονται μ' ενθουσιασμό, μου λένε πως είναι μεγάλη τους τιμή και από τότε συνεχίζονται οι σχέσεις μας. Θα πάμε να την ιδείτε κι αυτή, αν θέλετε, όχι τώρα όμως".

"Φτάνει! Βαρέθηκα πια ν' ακούω τις βρωμοϊστορίες σας, ακόλαστε και σιχαμένη άνθρωπε!".

"Ω! Νάτος ο Σίλερ μας! *Ou la vertu va-t-elle se nicher*²⁹ το ξέρετε πως με βάζετε στον πειρασμό να σας διηγούμαι τέτοιες ιστορίες επίτηδες για ν' ακούω τις διαμαρτυρίες σας; Μου δίνει αληθινή χαρά αυτό το πράγμα!".

"Δεν αμφιβάλλω. Μήπως αυτή τη στιγμή δεν είμαι κι εγώ γελοίος στα ίδια μου τα μάτια;", μουρμούρισε ο Ρασκόλνικωφ. Ο Σβιντριγκάιλωφ γέλασε με την ψυχή του. Τέλος φώναξε τον Φίλιππα, κανόνισε τον λογαριασμό και σηκώθηκε να φύγει.

"Είμαι μεθυσμένος, *assez canse*³⁰, είπε. "Ήταν αληθινή απόλαυση!".

"Βέβαια, πώς να μην είναι απόλαυση;", φώναξε ο Ρασκόλνικωφ ενώ σηκωνότανε και κείνος. "Για έναν άνθρωπο πρόστυχο και διεφθαρμένο σαν και σας, σίγουρα είναι απόλαυση να διηγείται τέτοιες περιπέτειες, όταν μάλιστα έχει υπ' όψη του να σκαρώσει κάτι ανάλογο, ιδίως κάτω από ορισμένες περιστάσεις και μπροστά σ' έναν άνθρωπο σαν και μένα!... Κάνετε κέφι έτσι".

"Μα τον θεό", απάντησε ο Σβιντριγκάιλωφ με κάποια έκπληξη, "αν το παίρνετε έτσι, είσαστε, κατά τη γνώμη μου, κυνικός. Έχετε, τουλάχιστον, τη στόφα κυνικού. Μπορείτε επίσης να καταλάβετε πολλά πράγματα και να κάνετε και πολλά. Φτάνει όμως. Λυπάμαι ειλικρινά που η συζήτηση μας ήτανε τόσο σύντομη, αλλά δε θα με παρατήσετε έτσι... Περιμένετε ακόμη λίγο...".

Ο Σβιντριγκάιλωφ βγήκε απ' το βρωμομάγαζο και ο Ρασκόλνικωφ τον ακολούθησε. Δεν ήτανε και πολύ μεθυσμένος. Μια σύντομη μόνο ζαλάδα τον έπιασε κι αμέσως ύστερα ξεμέθυσε. Φαινότανε να τον απασχολεί κάτι, κάποια δουλειά πολύ βιαστική που τον έκανε να κατσουφιάζει. Ήτανε ολοφάνερα ανήσυχος. Ο Ρασκόλνικωφ πρόσεξε ότι, πριν από λίγο, ο τόνος της φωνής του είχε αλλάξει και γινότανε όλο και πιο βάνουσος, πιο σαρκαστικός. Του φαινότανε πολύ ύποπτος ο Σβιντριγκάιλωφ και γι' αυτό αποφάσισε να τον παρακολουθήσει. Βγήκανε στο πεζοδρόμιο.

²⁹ Που θα φωλιάσει η αρετή;

³⁰ Αρκετά είπαμε. Και οι δύο φράσεις Γαλλικά από τον συγγραφέα.

"Σεις πηγαίνετε δεξιά και εγώ αριστερά, εκτός κι αν γίνει το αντίθετο", του είπε. "Adieu mon plaisir³¹, θα χαρώ πολύ να ξαναϊδωθούμε".

Κι έστριψε δεξιά, κατά το μέρος της Σαναγοράς.

Ο Ρασκόλνικωφ τον πήρε από πίσω.

"Τί σημαίνει αυτό;", φώναξε ο Σβιντριγκάλωφ γυρίζοντας. "Μου φαίνεται πως σας είπα ότι...".

"Αυτό σημαίνει ότι δεν πρόκειται να σε αφήσω πια ούτε στιγμή".

"Τί;".

Σταμάτησαν και κοιτάχτηκαν για λίγο, σα να ήθελαν ν' αναμετρηθούν.

"Υστερα απ' όλα αυτά που μου διηγήθηκες μισομεθυσμένος", είπε ο Ρασκόλνικωφ απότομα, "έβγαλα το συμπέρασμα ότι όχι μόνον δεν εγκατέλειψες τα άτιμα σχέδια σου για την αδελφή μου, αλλά, αντίθετα, σε απασχολούν περισσότερο από κάθε άλλη φορά. Ξέρω ότι σήμερα το πρωί η αδελφή μου έλαβε ένα γράμμα... Όλη αυτή την ώρα που κουβεντιάζαμε, καθόσουν σ' αναμμένα κάρβουνα. Μπορεί να βρήκες καμμιά κοπέλα και να την αρραβωνιάστηκες, αλλά αυτό δεν έχει σημασία, θέλω να βεβαιωθώ προσωπικά".

Ο Ρασκόλνικωφ θα ερχότανε σε δύσκολη θέση αν ήτανε υποχρεωμένος να εξηγήσει για ποιο ακριβώς πράγμα ήθελε να βεβαιωθεί προσωπικά.

"Α, ώστε έτσι; θέλεις λοιπόν να φωνάξω την αστυνομία;".

"Φώναξέ την".

Σταμάτησαν και πάλι ο ένας αντίκρυ στον άλλο. Για μια στιγμή το πρόσωπο του Σβιντριγκάλωφ άλλαξε έκφραση. Βλέποντας ότι ο Ρασκόλνικωφ δεν τρόμαζε πια με την απειλή αυτή, πήρε ένα ύφος ευγενικό και παιχιδιάρικο.

"Τί περίεργος άνθρωπος που είσαι! Εγώ, επίτηδες δε σου μίλησα για τη δικιά σου υπόθεση, παρ' όλο που, όπως είναι φυσικό, φλέγομαι από περιέργεια. Μια τόσο απίθανη περίπτωση! Ήθελα να τ' αναβάλω για καμμιά άλλη φορά... αλλά εσύ μπορείς, αλήθεια, να νευριάσεις και πεθαμένο... Καλά λοιπόν, πάμε! Σε προειδοποιώ μόνο ότι πρέπει να πεταχτώ για μια στιγμή στο σπίτι μου να πάρω λεφτά, θα κλειδώσω ύστερα την πόρτα μου, θα πηδήσω σ' ένα αμάξι και θα πάω να περάσω τη βραδιά μου στα νησάκια. Για ποιόν λόγο λοιπόν με παρακολουθείς;".

"Για την ώρα θα 'ρθω μαζί σου ως εκεί που μένεις, όχι για σένα, αλλά γιατί θέλω να περάσω από της Σοφίας Σεμιόνοβνα να δικαιολογηθώ που δε μπόρεσα να πάω στην κηδεία".

"Όπως αγαπάς, σε πληροφορώ όμως πως η Σοφία Σεμιόνοβνα δεν είναι στο σπίτι της. Έχει πάει τα τρία παιδιά σε μια κυρία, μια γριά κυρία, που τη γνωρίζω από πολύν καιρό και που διευθύνει κάποιο ορφανοτροφείο. Η κυρία αυτή ενθουσιάστηκε όταν της έδωσα τα λεφτά για τα τρία μικρά της Κατερίνας Ιβάνοβνα, εκτός απ' το ποσό που άφησα στο ίδρυμα. Ύστερα της διηγήθηκα την ιστορία της Σοφίας Σεμιόνοβνα, χωρίς να παραλείψω τίποτα απολύτως. Η εντύπωση που της έκανε δεν περιγράφεται. Να γιατί κάλεσε τη Σοφία

³¹ Αντίο χαρά μου. Γαλλικά από τον συγγραφέα.

Σεμιόνοβνα να παρουσιαστεί σήμερα κιόλας στο ξενοδοχείο όπου μένει προσωρινά, ώσπου να επιστρέψει στην επαρχία".

"Δεν πειράζει, εγώ θα πάω μια φορά".

"Όπως θέλεις, εγώ δε θα σε συνοδέψω καθόλου. Τί να κάνω εκεί; Να, φτάσαμε! Άκου, είμαι σίγουρος ότι με κοιτάς έτσι καχύποπτα γιατί είχα τη λεπτότητα να μη σε ταράξω, να μη σου κάνω χίλιες δυο ερωτήσεις... με καταλαβαίνεις, ε; Στοιχηματίζω πως αυτό σου φάνηκε απίστευτο. Ύστερα λοιπόν απ' αυτό, κοίταξε να φανείς και συ ευγενικός".

"Ευγενικός εσύ που κρυφακούς πίσω απ' τις πόρτες!".

"Α, ας μιλήσουμε γι' αυτό!", είπε ο Σβιντριγκάλωφ γελώντας δυνατά, "θα απορούσα πολύ αν δεν έκανες αυτή την παρατήρηση... χα, χα! Μ' όλο που κάτι άκουσα από τις... σαχλαμάρες εκείνες, έτσι όπως τίς διηγήθηκες στη Σοφία Σεμιόνοβνα, δεν τα κατάφερα ωστόσο να καταλάβω πέρα για πέρα. Σίγουρα, είμαι άνθρωπος καθυστερημένος, ανίκανος να καταλάβω οτιδήποτε. Έτσι λοιπόν, για τ' όνομα του θεού, εξήγησε μου, αγαπητέ μου, φώτισε με και μένα με τις μοντέρνες θεωρίες!".

"Λες ψέματα! Δε μπορούσες ν' ακούσεις τίποτα!".

"Μα, για στάσου, δε μιλάω γι' αυτό (χώρια που κάτι άκουσα και γι' αυτό). Όχι! Θέλω να πω για τα αδιάκοπα βογγητά σου. Ο Σίλερ που έχεις μέσα σου σε αναστατώνει κάθε λίγο και λιγάκι. Μου λες τώρα να μην κρυφακούω πίσω απ' τις πόρτες! Ε, λοιπόν, αν έχεις φτάσει σ' αυτό το σημείο, καλύτερα να πας αμέσως στην αστυνομία και να πεις ότι σου 'τύχε αυτό κι αυτό: Ένα μικρό λάθος στη θεωρία. Αν πιστεύεις ότι δεν έχει κανείς το δικαίωμα να κρυφακούει πίσω απ' τις πόρτες, αλλά επιτρέπεται να ξεπαστρεύουμε γριούλες με ό,τι βρεθεί μπροστά μας για να κάνουμε το κέφι μας, τότε σε συμβουλεύω να τα μαζεύεις και να του δίνεις για την Αμερική, ή για όπου αλλού θέλεις. Φύγε γρήγορα, νεαρέ! Ίσως να έχεις τον καιρό ακόμα. Σου μιλάω ειλικρινά. Μήπως δεν έχεις λεφτά; θα σου δώσω εγώ για το ταξίδι".

"Ούτε το σκέφτομαι καθόλου", είπε ο Ρασκόλνικωφ διακόπτοντας τον με αηδία.

"Καταλαβαίνω... (μην πιέζεις τον εαυτό σου. Αν δε θέλεις να μιλήσεις, μη μιλάς). Καταλαβαίνω, σε απασχολούνε διάφορα προβλήματα. Ηθικής φύσεως μήπως; Βάλτε τα στην μπάνα -τί σας χρειάζονται τώρα; Χε, χε! Επειδή είσαι ακόμα άνθρωπος και πολίτης; Αν είναι έτσι, δεν έπρεπε να μπλέξεις σε τέτοια δουλειά. Τίναξε καλύτερα τα μυαλά σου. Μήπως έχεις όρεξη να κάνεις κάτι τέτοιο;".

"Προσπαθείς, καθώς φαίνεται, να με κάνεις με κάθε τρόπο να θυμώσω για να φύγω από κοντά σου".

"Τί παράξενος που είσαι! Να, φτάσαμε! Κόπιασε, να η σκάλα, ας ανεβούμε. Να και η πόρτα της Σοφίας Σεμιόνοβνα, κοίτα, δεν υπάρχει κανείς. Δεν το πιστεύεις; Ρώτησε τους Καπερναούμωφ, σ' αυτούς αφήνει το κλειδί. Να άλλωστε η κυρία Καπερναούμωφ. Πώς; Τί; (είναι λίγο κουφή). Η Σοφία Σεμιόνοβνα βγήκε; Πού πάει; Να, βεβαιώθηκες τώρα; Δεν είναι δω και θα γυρίσει πολύ αργά το βράδυ. Και τώρα, έλα στο δωμάτιο μου. Γιατί, βέβαια, στο δωμάτιο μου ήθελες να 'ρθεις. Να 'μαστε λοιπόν και στο δωμάτιο μου! Η κυρία Ρε'σλιχ δεν είναι μέσα. Η

γυναίκα αυτή πηγαينوέρχεται αδιάκοπα, αλλά είναι καλή, σε βεβαιώ... και θα μπορούσε να σου φανεί χρήσιμη αν φαινόσουν πιο λογικός. Κοίτα, παίρνω απ' το γραφείο μου τούτη την ομολογία (κοίτα πόσες έχω ακόμα), θα εξαργυρωθεί απόψε και θα γίνει νόμισμα ηχηρό. Είδες τώρα; Πάμε. Δεν έχω καιρό πια. Κλειδώνω το συρτάρι του γραφείου μου, κλειδώνω την πόρτα και να 'μαστέ ξανά στη σκάλα! θέλεις να πάρουμε ένα αμάξι; Πηγαίνω στα νησάκια, θα σου άρεσε να κάνουμε μια βολτίτσα με τ' αμάξι;

Να, θα πάρω αυτό το μόνιππο για το νησί Γιελάγκιν. Λοιπόν; Δε θέλεις; Βαριέσαι; Έλα μια βόλτα, θα σου κάνει καλό. Μου φαίνεται πως θα πιάσει βροχή, αλλά δεν πειράζει, θα σηκώσουμε την κουκούλα".

Ο Σβιντριγκάιλωφ βρισκότανε κιόλας μέσα στ' αμάξι. Ο Ρασκόλνικωφ σκέφτηκε ότι οι υποψίες του, για την ώρα τουλάχιστον, δεν ήτανε αληθινές. Χωρίς να πει τίποτα, του γύρισε τις πλάτες και προχώρησε πάλι κατά τη Σαναγορά. Αν γύριζε το κεφάλι του προς τα πίσω, έστω και μια φορά, θα έβλεπε πως ο Σβιντριγκάιλωφ, αφού προχώρησε το πολύ εκατό βήματα με τ' αμάξι, πλήρωσε τον αμαξά και περπατούσε στο πεζοδρόμιο.

Ο Ρασκόλνικωφ όμως δε μπορούσε πια να ιδεί γιατί είχε στρίψει στη γωνιά του δρόμου. Μια βαθιά αηδία τον έσπρωχνε ν' απομακρυνθεί από τον Σβιντριγκάιλωφ.

"Και να σκέφτεται κανείς ότι μου πέρασε, έστω και για μια στιγμή, η σκέψη ότι θα μάθαινα κάτι απ' αυτόν τον πορωμένο και ακόλαστο παλιάνθρωπο!", φώναξε άθελα του. Είναι αλήθεια πως η κρίση του Ρασκόλνικωφ για τον Σβιντριγκάιλωφ, ήτανε πολύ βιαστική και κάπως άβαθη. Η συμπεριφορά, τουλάχιστον, του Σβιντριγκάιλωφ είχε κάποια πρωτοτυπία, για να μην πούμε κάτι σαν μυστήριο. Όσο για την αδελφή του, ο Ρασκόλνικωφ ήτανε σίγουρος πως ο Σβιντριγκάιλωφ δε θα την άφηνε ήσυχη. Ήτανε όμως πολύ οδυνηρό να τα ξανασκεφτεται τώρα όλα αυτά.

Κατά τη συνήθεια του, όταν έμεινε μόνος, βυθίστηκε και πάλι σε σκέψεις, ύστερα από καμμιά εικοσαριά βήματα. Όταν έφτασε στη γέφυρα, σταμάτησε μπροστά στα κάγκελα και άρχισε να κοιτάζει το νερό, ενώ, την ίδια στιγμή, στεκόταν λίγα βήματα πιο πέρα η Αβντότια Ρομάνοβνα και είχε καρφωμένα τα μάτια της επάνω του. Συναπαντήθηκαν ακριβώς στην είσοδο της γέφυρας, αλλά πέρασε δίπλα της χωρίς να την κοιτάξει. Πρώτη φορά τον συναντούσε η Ντουνιά έτσι στον δρόμο. Η καρδιά της σφίχτηκε απ' τον φόβο, στεκότανε εκεί, δίχως να ξέρει αν έπρεπε να του μιλήσει ή όχι. Ξαφνικά είδε τον Σβιντριγκάιλωφ που ερχότανε γρήγορα-γρήγορα από το μέρος της Σαναγοράς.

Προχωρούσε όμως με προφυλάξεις και μυστήρια. Δεν ανέβηκε στη γέφυρα, αλλά στάθηκε στο πεζοδρόμιο, λίγο παράμερα, προσπαθώντας να μην τον ιδεί ο Ρασκόλνικωφ. Είχε ιδεί τη Ντουνιά και της έκανε νοήματα. Εκείνη νόμισε πως με τα νοήματα της έλεγε ν' αφήσει τον αδελφό της ήσυχο και να πάει να βρει εκείνον.

Έτσι κι έκανε η Ντουνιά. Χωρίς να πει λέξη απομακρύνθηκε απ' τον αδελφό της και προχώρησε κατά τον Σβιντριγκάιλωφ.

"Πάμε πιο γρήγορα", της είπε μουρμουριστά ο Σβιντριγκάιλωφ. "Δε θα ήθελα να μάθει ο Ροντιόν Ρομάνοβιτς ότι είχαμε ραντεβού. Σας προειδοποιώ ότι έρχομαι από ένα εστιατόριο που είναι εδώ κοντά και όπου είχε έρθει και με βρήκε μόνος του. Τρόμαξα να τον ξεφορτωθώ. Κάτι μυρίστηκε για το γράμμα που σας έστειλα και κάτι υποψιάζεται. Ελπίζω να μην του είπατε τίποτα. Αν όμως δεν του το είπατε σεις, ποιος το είπε;"

"Στρίψαμε τώρα στη γωνία, δεν μπορεί να μας ιδεί", είπε η Ντουνιά διακόπτοντας τον. "Σας δηλώνω ότι δε θα σας ακολουθήσω πιο μακριά. Να μου τα πείτε όλα εδώ, μπορούμε να μιλήσουμε και στον δρόμο".

"Πρώτα-πρώτα, δεν μπορούμε να μιλήσουμε γι' αυτό στον δρόμο. Δεύτερον, πρέπει ν' ακούσετε και τη Σοφία Σεμιόνοβνα. Τρίτον, έχω να σας δείξω μερικά ντοκουμέντα... Αν δε δεχθείτε να 'ρθείτε στο σπίτι μου, αρνούμαι να σας δώσω την παραμικρή εξήγηση και φεύγω, τώρα κιόλας. Εξάλλου, μην ξεχνάτε σας παρακαλώ ότι ξέρω ένα πάρα πολύ περίεργο μυστικό για τον πολυαγαπημένο σας αδελφό".

Η Ντουνιά στάθηκε αναποφάσιστη, κοιτάζοντας τον Σβιντριγκάιλωφ με βλέμμα διαπεραστικό.

"Τί φοβόσαστε;", είπε ατάραχα εκείνος. "Η πόλη δεν είναι χωριό. Αλλά και στο χωριό ακόμα, σεις μου κάνατε περισσότερο κακό, απ' όσο σας έκανα εγώ, ενώ εδώ..."

"Έχει ειδοποιηθεί η Σοφία Σεμιόνοβνα;"

"Όχι, δεν της είπα τίποτα και μάλιστα δεν είμαι καθόλου σίγουρος αν είναι τώρα στο δωμάτιο της. Αλλά πρέπει να είναι. Έθαψε σήμερα τη μητριά της και δεν είναι βέβαια η κατάλληλη ημέρα για επισκέψεις. Δε θα μιλήσω γι' αυτά τα πράγματα σε κανέναν προτού να έρθει η ώρα, και μάλιστα μετανιώνω κάπως για όσα είπα και σε σας. Η παραμικρότερη απροσεξία ισοδυναμεί εδώ με καταγγελία. Να, εδώ κάθομαι, σ' αυτό το σπίτι που είναι μπροστά μας. Ο θυρωρός με ξέρει καλά, κοιτάζει, με χαιρετάει. Βλέπει πως είμαι με μια γυναίκα και, φυσικά, θα μπόρεσε να προσέξει κιόλας το πρόσωπο σας Αυτό θα σας καθησυχάσει ασφαλώς, αν φοβόσαστε ή αν δε μου έχετε εμπιστοσύνη. Συγχωρέστε με που σας τα λέω τόσο χοντροκομμένα. Κάθομαι εδώ σαν υπενοικιαστής. Με τη Σοφία Σεμιόνοβνα μας χωρίζει ένας τοίχος. Σ' όλο τον όροφο μένουν ενοικιαστές... Γιατί λοιπόν φοβόσαστε σαν παιδί; Είμαι τόσο τρομερός;"

Στο πρόσωπο του σάλευε ένα χαμόγελο που προσπαθούσε να το κάνει μειλίχιο. Η καρδιά του χτυπούσε δυνατά και ανάσαινε με δυσκολία. Μιλούσε δυνατά για να κρύψει την ταραχή του που όσο πήγαινε και μεγάλωνε, η Ντουνιά όμως δεν πρόσεξε την παράξενη ταραχή του. Ήτανε πολύ πικαρισμένη που της είπε ότι τον φοβάται και την ρώτησε αν τον βρίσκει τόσο τρομερό.

"Αν και σας θεωρώ άνθρωπο... χωρίς τιμή, δε σας φοβάμαι καθόλου Προχωρείτε μπροστά", είπε η Ντουνιά, φαινομενικά ατάραχα. Το πρόσωπο της όμως ήτανε κατακίτρινο.

Ο Σβιντριγκάιλωφ σταμάτησε μπροστά στο δωμάτιο της Σόνιας.

"Με συγχωρείτε, να ρωτήσω αν είναι μέσα... Όχι! Τί ατυχία! Ξέρω όμως ότι μπορεί να γυρίσει από στιγμή σε στιγμή. Απουσιάζει γιατί πάει, ίσως, να ιδεί μια κυρία που θα φροντίσει για τα μικρά ορφανά. Η μητέρα τους πέθανε. Ανακατεύτηκα κι εγώ σ' αυτή την υπόθεση. Να όμως τα δύο δωμάτια που έχω. Απ' την άλλη μεριά της πόρτας μένει η σπιτονοικοκυρά μου, η κα Ρέσλιχ. Και τώρα κοιτάζτε από δω, θα σας δείξω τα κυριότερα ντοκουμέντα μου: Απ' την κρεβατοκάμαρα μου, τούτη δω η πόρτα που βλέπετε βγάζει σε δύο δωμάτια, εντελώς άδεια, που είναι για νοίκιασμα. Να τα... πρέπει να τα κοιτάξετε τώρα με κάποια προσοχή".

Ο Σβιντριγκάιλωφ κρατούσε δύο δωμάτια επιπλωμένα, αρκετά ευρύχωρα. Η Ντουνιά κοίταζε τριγύρω της με δυσπιστία, δεν είδε όμως τίποτα το ιδιαίτερο, ούτε στην επίπλωση, ούτε στη διάταξη που είχανε αυτά τα δωμάτια. Ωστόσο θα μπορούσε να προσέξει ότι το διαμέρισμα του Σβιντριγκάιλωφ βρισκότανε ανάμεσα σε δύο χώρους ακατοίκητους σχεδόν. Η είσοδος στο διαμέρισμα του δεν συγκοινωνούσε κατ' ευθείαν με τον διάδρομο, αλλά για να φτάσεις σ' αυτή έπρεπε να διασχίσεις δύο δωμάτια, άδεια σχεδόν, που ανήκαν στο διαμέρισμα της σπιτονοικοκυράς.

Ο Σβιντριγκάιλωφ άνοιξε μια πόρτα κλειδωμένη που βρισκότανε στο βάθος της κρεβατοκάμαρας του κι έδειξε στη Ντουνιά το άδειο διαμέρισμα που είχε νοικιάσει. Η Ντουνιά σταμάτησε στο κατώφλι μην καταλαβαίνοντας γιατί την καλούσε να κοιτάξει, ο Σβιντριγκάιλωφ όμως έσπευσε να της δώσει τη σχετική εξήγηση:

"Να, κοιτάζτε εδώ αυτή τη δεύτερη κάμαρα. Προσέξτε κείνη την πόρτα, είναι κλειδωμένη. Κοντά στην πόρτα υπάρχει μια καρέκλα, η μοναδική καρέκλα που βρίσκεται σ' αυτά τα δύο δωμάτια. Την έφερα εγώ από το διαμέρισμα μου για ν' ακούω πιο άνετα. Εκεί πίσω είναι το τραπέζι της Σοφίας Σεμιόνοβνα. Μπροστά σ' αυτό καθότανε και κουβέντιαζε με τον Ροντιόν Ρομάνοβιτς. Κι εγώ εδώ άκουγα, καθισμένος στην καρέκλα μου, δύο βραδιές συνέχεια, από δύο ώρες την κάθε φορά και, φυσικά, κάτι μπόρεσα να μάθω -τι λέτε;".

"Κρυφακούγατε στην πόρτα;".

"Κρυφάκουγα στην πόρτα. Και τώρα ας γυρίσουμε στο διαμέρισμα μου, εδώ μέσα δεν υπάρχει τρόπος ούτε να καθίσουμε".

Οδήγησε και πάλι την Αβντότια Ρομάνοβνα στην πρώτη κάμαρα που τη χρησιμοποιούσε για σαλόνι και της πρόσφερε ένα κάθισμα. Εκείνος κάθησε στην άλλη άκρη του τραπεζιού, κάπως μακριά της, στα μάτια του όμως θα πρέπει να γυάλιζε η ίδια εκείνη φλόγα που την είχε τρομάξει άλλοτε τόσο πολύ. Ανατρίχιασε και ξανακοίταζε τριγύρω της με δυσπιστία. Ήτανε μια κίνηση ασυναίσθητη, βέβαια, γιατί δεν ήθελε να δείξει πως δυσπιστούσε. Ωστόσο η απομόνωση που παρουσίαζε το διαμέρισμα του Σβιντριγκάιλωφ την έβαλε στο τέλος σε υποψίες, θέλησε να ρωτήσει αν βρισκότανε στο διαμέρισμα η σπιτονοικοκυρά, τουλάχιστον, αλλά ούτε κι αυτό το ρώτησε από... περηφάνια... Η καρδιά της, όμως, χτυπούσε πιο πολύ και για κάτι άλλο, διαφορετικό απ' τον φόβο για τον εαυτό της. Η αγωνία της γινότανε αβάσταχτη.

"Να το γράμμα σας", άρχισε να λέει αφήνοντας το στο τραπέζι. "Είναι δυνατό να έγινε αυτό που γράφετε εδώ μέσα; Μιλάτε για κάποιο έγκλημα που έκανε ο αδελφός μου! Οι υπαινιγμοί σας είναι ξεκάθαροι και μην προσπαθήσετε να τους αναιρέσετε. Σας λέω λοιπόν ότι και πριν από το γράμμα σας κάτι είχα ακούσει γι' αυτή την ανόητη ιστορία, αλλά δεν πιστεύω ούτε λέξη. Μια τέτοια υποψία είναι αισχρή και γελοία. Την ξέρω αυτή την ιστορία και ξέρω πώς σκαρώθηκε. Δε θα μπορέσετε να παρουσιάσετε την παραμικρή απόδειξη. Υποσχεθήκατε να μου τ' αποδείξετε. Ορίστε λοιπόν, μιλήστε. Σας λέω όμως από τώρα ότι δε σας πιστεύω. Όχι, δε σας πιστεύω".

Τα είπε όλα αυτά γρήγορα-γρήγορα, σα να βιαζότανε, ενώ το πρόσωπο της αναποκοκκίνισε για μια στιγμή.

"Αν δεν τα πιστεύετε, πώς το διακινδυνεύσατε να 'ρθείτε μόνη σας εδώ μέσα; Γιατί λοιπόν ήρθατε; Από περιέργεια μονάχα;". "Λέγετε, λέγετε και μη με βασανίζετε!".

"Δε χωράει αμφιβολία, είσαστε θαρραλέα. Νόμιζα πως θα παρακαλούσατε τον κ. Ραζουμίχιν να σας συνοδεύσει ως εδώ. Αυτός όμως δεν παρουσιάστηκε ούτε μαζί σας, ούτε μόνος του εδώ τριγύρω, όπως διαπίστωσα... Σωστός ηρωισμός από μέρους σας... που δείχνει ότι θέλετε να βοηθήσετε τον Ροντιόν Ρομάνοβιτς. Αλλά τί λέω πάντοτε αξιολάτρευτη... Όσο για τον αδελφό σας, τι να σα; πω; Είδατε και μόνη σας τα χάλια του, εκεί στη γέφυρα. Πώς σας φάνηκε, ε;".

"Σ' αυτό μονάχα στηρίζονται οι υποψίες σας;".

"Όχι, δε στηρίζονται σ' αυτό, αλλά στα ίδια του τα λόγια. Ήρθε δύο βραδιές συνέχεια στη Σοφία Σεμιόνοβνα. Σας έδειξα πού κάθονταν. Της τα εξομολογήθηκε όλα. Είναι δολοφόνος. Σκότωσε την γριά τοκογλύφο, που της είχε βάλει κι ο ίδιος κάτι ενέχυρο, καθώς και την αδελφή της, κάποια Ελισάβετ, που μπήκε μέσα, η δύστυχη, όταν δολοφονούσε την πρώτη. Τίς σκότωσε μ' έναν μπαλντά που είχε μαζί του για να κλέψει. Και έκλεψε, πήρε λεφτά και διάφορα πράγματα... τα είπε μόνος του όλα λέξη προς λέξη στη Σοφία Σεμιόνοβνα. Αυτή μόνο ξέρει το μυστικό, αλλά δεν πήρε μέρος καθόλου στη δολοφονία, ούτε με λόγια, ούτε με πράξεις. Αντίθετα τρόμαξε και κείνη ακούγοντας το, όπως τρομάζετε και σεις αυτή τη στιγμή. Ησυχάστε, δε θα τον προδώσει".

"Δεν είναι δυνατόν!", τραύλιζε η Ντουνιά, ενώ τα χείλη της είχαν γίνει κάτασπρα και της είχε κοπεί η ανάσα. "Όχι, δεν μπορεί να γίνει! Δεν υπήρχε ο παραμικρός λόγος, η παραμικρή αιτία... Είναι ψέματα! Ψέματα!".

"Έκλεψε, κι αυτός είναι ο μοναδικός λόγος. Πήρε λεφτά και κοσμήματα. Είναι αλήθεια, ότι, καθώς ομολόγησε, δεν χρησιμοποίησε ούτε τα λεφτά, ούτε τα κοσμήματα, παρά πήγε και τα 'κρύψε κάτω από μια πέτρα, όπου βρίσκονται ακόμα.

Το 'κάνε όμως επειδή δεν τόλμησε να τα χρησιμοποιήσει".

"Να κλέψει αυτός; Ποιος θα μπορούσε να σκεφτεί τέτοιο πράγμα;", φώναξε η Ντουνιά και πετάχτηκε επάνω. "Σεις, τον ξέρετε, τον είδατε. Μπορεί ποτέ να είναι κλέφτης;".

Θα 'λέγε κανείς πως τον ικέτευε και όλοι οι φόβοι της είχανε περάσει.

"Σε κάτι τέτοια, υπάρχουν χιλιάδες και χιλιάδες συνδυασμοί και περιπτώσεις Αβντότια Ρομάνοβνα. Ο ένας κλέβει για τον εαυτό του και το ξέρει πως είναι παλιάνθρωπος. Εγώ όμως άκουσα να γίνεται λόγος για κάποιον άνθρωπο από καλό σπίτι που λήστεψε ένα ταχυδρομείο! Ποιος ξέρει, ίσως να νόμιζε ότι κάνει μια θεάρεστη πράξη. Φυσικά και γω δε θα το πίστευα, σαν και σας, αν τ' άκουγα από έναν άλλο. Πίστεψα όμως στ' αυτιά μου. Τίς είπε τις αιτίες στη Σοφία Σεμιόνοβνα με κάθε λεπτομέρεια. Αλλά κι αυτή, δεν ήθελε στην αρχή να πιστέψει τα ίδια της τ' αυτιά. Στο τέλος, όμως, πίστεψε σ' εκείνα που έβλεπαν τα μάτια της. Δε σας είπα ότι της τα εξομολογήθηκε ο ίδιος όλα;".

"Ποιες είναι λοιπόν αυτές οι... αιτίες;".

"Θα κράταγε πολύ να σας τίς αναφέρω, Αβντότια Ρομάνοβνα. Πώς να σας το εξηγήσω; Επικαλέστηκε την περίφημη θεωρία που μου επιτρέπει εμένα, λόγω χάρη, να κάνω ένα μεγάλο έγκλημα, αν ο βασικός μου σκοπός είναι δίκαιος και καλός. Ένα έγκλημα και εκατό καλές πράξεις. Βρίσκει πως είναι εξευτελιστικό να 'χει ένας νέος τόσες ικανότητες και να νιώθει πως, αν είχε έστω και τρεις χιλιάδες ρούβλια, όλη του η σταδιοδρομία και όλο του το μέλλον θα έπαιρναν μιαν όψη ολότελα διαφορετική. Προσθέστε σ' αυτό και τον εκνευρισμό απ' την πείνα, τον στενό χώρο της σοφίτας, τα κουρέλια, την ωραία κοινωνική θέση που θ' αποχτούσε μαζί με την αποκατάσταση της μητέρας του και της αδελφής του. Πάνω απ' όλα όμως, τη ματαιοδοξία, τον εγωισμό και τη ματαιοδοξία που μπορεί να είχε μέσα της και καλά αισθήματα, ένας θεός ξέρει... Δε θέλω να τον κατηγορήσω, μη νομίσετε κάτι τέτοιο, σας παρακαλώ. Άλλωστε δεν είναι δική μου δουλειά να το κάνω. Είχε και σ' αυτό τη θεωριούλα του - η μια θεωρία φέρνει την άλλη - και σύμφωνα μ' αυτή η ανθρωπότητα χωρίζεται σε ανθρώπους-υλικά και σε ξεχωριστούς ανθρώπους, δηλαδή σε άτομα για τα οποία, λόγω της διανοητικής τους στάθμης, δεν υπάρχει κανένας νόμος. Αντίθετα, τα άτομα αυτά υπαγορεύουν τους νόμους στους άλλους, σ' αυτούς που αποτελούν τα υλικά, στην ανθρώπινη σκόνη. Ναι, είναι κι αυτό *une theorie comme une autre*³². Τον είχε πολύ σαγηνέψει ο Ναπολέων ή μάλλον παρασύρθηκε από την αντίληψη ότι οι ιδιοφυίες δε δίνουν καμιά προσοχή στις ατομικές περιπτώσεις αδικίας, αλλά τις ξεπερνούν και δε σκοτίζονται καθόλου για δαύτες. Φαντάστηκε, υποθέτω, πως είναι κι αυτός μεγαλοφυΐα, ή τουλάχιστον το πίστεψε για ένα διάστημα. Υπέφερε πολύ και υποφέρει ακόμα στη σκέψη ότι συνέλαβε βέβαια τη θεωρία αλλά δεν μπόρεσε να προχωρήσει αδίσταχτα πιο πέρα και συνεπώς συνειδητοποίησε το γεγονός ότι δεν είναι μεγαλοφυΐα. Κι αυτό είναι ταπεινωτικό για έναν νέο που κατακλύζεται απ' τον εγωισμό, στην εποχή μας προπάντων".

"Και οι τύψεις της συνειδήσεως; Αρνιόσαστε λοιπόν πως έχει μέσα του κάθε αίσθημα ηθικής; Είναι στ' αλήθεια έτσι όπως τα λέτε;".

"Αχ, Αβντότια Ρομάνοβνα, όλα είναι άνω-κάτω σήμερα, άσε που ποτέ δεν ήτανε και σε απόλυτη τάξη. Οι Ρώσοι, γενικά, έχουν έναν απέραντο συναισθηματικό πληθωρισμό, Αβντότια Ρομάνοβνα, απέραντο σαν τη χώρα τους, καθώς και

³² Μια θεωρία όπως κάθε άλλη. Γαλλικά από τον συγγραφέα.

μεγάλη τάση προς τη φαντασίωση, προς την αταξία. Αλλά είναι επικίνδυνο να 'χει κανείς αυτόν τον ψυχικό πληθωρισμό χωρίς να είναι προικισμένος με μια κάποια ιδιοφυΐα. Κουβεντιάσαμε πολλές φορές πάνω σ' αυτό το ζήτημα τότε, καθισμένοι οι δυο μας στη βεράντα του κήπου, ύστερα από το βραδινό φαγητό - αλήθεια το θυμόσαστε; Και μάλιστα με κατηγορούσατε κι εμένα ότι έχω αυτόν τον πληθωρισμό. Ποιος να ξέρει! Ίσως την ώρα που μιλάγαμε εμείς γι' αυτό το ζήτημα, εκείνος να σκεφτότανε το τόλμημα του, ξαπλωμένος στο ντιβάνι του. Σε μας, στη μορφωμένη τάξη, δεν έχουνε μεγάλη πέραση οι σεβάσμιες παραδόσεις. Καμιά φορά τ'ς δανειζόμαστε από βιβλία... ή πασαλειβόμαστε μ' αυτές από παλιά χρονικά. Αυτό όμως το κάνουν οι σχολαστικοί συνήθως που είναι τόσο αρτηριοσκληρωτικοί, ώστε κάθε άνθρωπος του κόσμου θα ντρεπότανε να ταυτιστεί με δαύτους. Εξάλλου, ξέρετε τις αντιλήψεις μου σε γενικές γραμμές - δεν κατηγορώ κανέναν. Είμαι κι εγώ ένας αργόσχολος - τα 'χουμε πει αυτά πολλές φορές και μάλιστα δείχνατε τότε κάποιο ενδιαφέρον για τις αντιλήψεις μου. Είσαστε όμως πολύ πολύ χλωμή, Αβντότια Ρομάνοβνα!".

"Τις ήξερα τις θεωρίες του. Διάβασα σε μια επιθεώρηση ένα άρθρο του σχετικό με τους ανθρώπους, στους οποίους επιτρέπονται τα πάντα... Μου το 'φέρει ο Ραζουμίχιν".

"Ο κ. Ραζουμίχιν; Σας έφερε το άρθρο του αδελφού σας; Υπάρχει τέτοιο άρθρο; Δεν το 'ξερα. Να κάτι παράξενο! Μα, πού πάτε, Αβντότια Ρομάνοβνα;".

"Θέλω να ιδώ τη Σοφία Σεμιόνοβνα", είπε η Ντουνιά με σβησμένη φωνή. "Από πού θα περάσω για να πάω στο δωμάτιο της. Ίσως να γύρισε, θέλω να την ιδώ οπωσδήποτε, αμέσως. Πρέπει να...".

Η Αβντότια Ρομάνοβνα δεν μπόρεσε ν' αποτελειώσει τη φράση της. Η ανάσα της κόπηκε κυριολεκτικά.

"Η Σοφία Σεμιόνοβνα δε θα γυρίσει προτού νυχτώσει, έτσι τουλάχιστον υποθέτω. Έπρεπε να γυρίσει πολύ νωρίς, εκτός κι αν...".

"Α! Ωστε μου είπες ψέματα; Βλέπω τώρα πως μου είπες ψέματα! Όλο ψευτιές μου είπες. Δε σε πιστεύω. Όχι, δε σε πιστεύω", φώναξε η Ντουνιά, πραγματικά ξεφρενιασμένα και ολότελα παραζαλισμένα.

Έπεσε λιπόθυμη σχεδόν στην καρέκλα που έσπευσε να της προσφέρει ο Σβιντριγκάιλωφ.

"Αβντότια Ρομάνοβνα, τι πάθατε; Ελάτε στα καλά σας! Να, εδώ είναι νερό, πιέστε μια γουλιά".

Της έβρεξε το πρόσωπο. Η Ντουνιά τινάχτηκε και συνήλθε.

"Τη συντάραξε!", μουρμούρισε μονολογώντας ο Σβιντριγκάιλωφ με το πρόσωπο σκοτεινιασμένο. "Αβντότια Ρομάνοβνα, ησυχάστε! Ξέρετε καλά πως έχει και φίλους, θα τον σώσουμε, θα τον γλυτώσουμε, θέλετε να τον περάσω απ' τα σύνορα; Έχω λεφτά και σε τρεις μέρες θα του έχω βγάλει διαβατήριο. Όσο για τον φόνο, μην ανησυχείτε, θα κάνει ύστερα πολλές καλές πράξεις κι έτσι θα τον εξαλείψει, ησυχάστε! Μπορεί ακόμα να γίνει μεγάλος άνθρωπος. Ε, πώς είσαστε; Πώς αισθάνεσθε;".

"Κακέ άνθρωπε! Ειρωνεύεται κιόλας! Άφησε με...".

"Πού πάτε; Μα... πού πάτε;".

"Στον αδελφό μου. Πού είναι; Ξέρεις; Γιατί είναι κλειστή τούτη η πόρτα; Από δω μπήκαμε και τώρα είναι κλειδωμένη. Πότε τα κατάφερες να την κλειδώσεις;".

"Δεν ήτανε ανάγκη ν' ακούσει όλος ο κόσμος αυτά που είπαμε. Δεν ειρωνεύομαι καθόλου, αλλά βαρέθηκα πια να λέω τα ίδια και τα ίδια. Μα, πού θέλετε να πάτε; Να τον πιάσουν πάτε γυρεύοντας; θα τον κάνετε να φρυάξει απ' το κακό του και θα πάει να παραδοθεί μόνος του. Να ξέρετε ότι τον παρακολουθούν κιόλας κι ότι βρίσκονται στα ίχνη του. Επισπεύδτε έτσι τον χαμό του. Περιμένετε: Τον είδα εγώ πριν από λίγο και του μίλησα. Κάνετε λίγη υπομονή. Καθίστε να σκεφτούμε μαζί τι μπορεί να γίνει. Γι' αυτό σας κάλεσα, να το κουβεντιάσουμε οι δυο μας και να εξετάσουμε το ζήτημα σε βάθος. Καθίστε λοιπόν!".

"Με ποιόν τρόπο θα μπορέσετε να τον σώσετε; Είναι δυνατό να τον σώσετε;".

Η Ντουνιά ξανακάθισε. Ο Σβιντριγκάιλωφ πήρε θέση δίπλα της.

"Όλα εξαρτώνται από σας, από σας και μόνο", άρχισε να λέει μουρμουριστά σχεδόν, ενώ τα μάτια του γυάλιζαν, έχανε τα λόγια του και δε μπορούσε να προφέρει μερικές λέξεις απ' την ταραχή του. Η Ντουνιά τρόμαξε και τραβήχτηκε λίγο μακριά του. Κι ο Σβιντριγκάιλωφ έτρεμε απ' τα νύχια ως την κορφή.

"Σεις... μια λέξη μόνο δική σας, και σώθηκε... θα... θα τον σώσω. Έχω λεφτά και φίλους, θα τον διώξω αμέσως και θα πάρω κι εγώ ένα διαβατήριο... δύο διαβατήρια: ένα γι' αυτόν, ένα για μένα. Έχω φίλους, έχω ανθρώπους που μου είναι αφοσιωμένοι, θέλετε; Τί σας νοιάζει για τον Ραζουμίχιν;

Η αγάπη μου δεν είναι μικρότερη απ' τη δική του... Σας αγαπώ απέραντα. Αφήστε με να φιλήσω την άκρη του φουστανιού σας. Αφήστε με, αφήστε με να το κάνω αυτό!

Δεν μπορώ ν' ακούω τον θόρυβο που κάνει το φουστάνι σας. Πείτε μου να κάνω οτιδήποτε και θα το κάνω, θα κάνω τ' αδύνατο... θα πιστέψω ό,τι πιστεύετε και σεις. Θα κάνω το παν... το παν. Μη με κοιτάτε έτσι, μη με κοιτάτε έτσι! Ξέρετε πολύ καλά πως με σκοτώνετε".

Άρχισε να παραμιλάει. Κάτι είχε γίνει μέσα του, σα να τον χτύπησε κάτι στο κεφάλι. Η Ντουνιά πετάχτηκε επάνω κι έτρεξε προς την πόρτα.

"Ανοίξτε! Ανοίξτε!", φώναξε μέσα απ' την κλειδαριά σα να καλούσε κάποιον ενώ τράνταζε την πόρτα με τα δυο της χέρια. "Ανοίξτε λοιπόν! Δεν υπάρχει κανένας εδώ μέσα;".

Ο Σβιντριγκάιλωφ συνήλθε και σηκώθηκε. Ένα χαμόγελο ειρωνικό και γεμάτο κακία φάνηκε σιγά-σιγά στα χείλη του που έτρεμαν ακόμα.

"Δεν υπάρχει κανένας στο σπίτι", είπε αργά-αργά, με φωνή λαχανιασμένη. "Η σπιτονοικοκυρά έχει φύγει και χάνετε τον καιρό σας φωνάζοντας έτσι. Άδικα συγχυζόσαστε".

"Πού είναι το κλειδί; Άνοιξε την πόρτα αμέσως, άνοιξε την αμέσως, παλιάνθρωπε!".

"Το κλειδί το έχασα και δεν μπορώ να το ξαναβρώ".

"Α! Πρόκειται για βιασμό λοιπόν", φώναξε η Ντουνιά, γλομιάζοντας σαν πεθαμένη.

Όρμησε στη γωνιά και οχυρώθηκε γρήγορα-γρήγορα πίσω από ένα τραπεζάκι που βρισκότανε μπροστά της. Δε φώναζε πια, αλλά παρακολουθούσε με προσοχή όλες τις κινήσεις του βασανιστή της. Ο Σβιντριγκάιλωφ δεν είχε σαλέψει καθόλου και στεκότανε όρθιος μπροστά της, στην άλλη άκρη της κάμαρας. Κατόρθωσε μάλιστα να ξαναβρεί την αυτοκυριαρχία του, εξωτερικά τουλάχιστον. Ωστόσο το πρόσωπο του ήτανε ακόμα χλωμό και το ειρωνικό του χαμόγελο δεν είχε σβήσει.

"Μιλήσατε για βιασμό, Αβντότια Ρομάνοβνα. Αν σας έστησα παγίδα, έχω πάρει και τα μέτρα μου, καθώς καταλαβαίνετε: Η Σοφία Σεμιόνοβνα δεν είναι στο σπίτι της. Από δω ως το διαμέρισμα των Καπερναούμωφ μεσολαμβάνουν πέντε δωμάτια, κλειδωμένα. Τέλος, είμαι τουλάχιστον δύο φορές δυνατότερος από σας και εκτός απ' αυτό δεν έχω κανέναν φόβο, γιατί δε θα πάτε βέβαια να με καταγγείλετε ύστερα, δε θα θελήσετε να προδώσετε τον αδελφό σας, έτσι δεν είναι; Κι ύστερα, δε θα σας πιστέψει κανείς! Πώς γίνεται μια κοπέλα να πηγαίνει μόνη της στο σπίτι ενός άντρα; Έτσι λοιπόν, ακόμα κι όταν θυσιάσετε τον αδελφό σας, δε θα μπορέσετε να προσκομίσετε την παραμικρή απόδειξη. Είναι πολύ δύσκολο ν' αποδείξετε ότι έγινε βιασμός, Αβντότια Ρομάνοβνα".

"Παλιάνθρωπε!", μουρμούρισε η Ντουνιά, μες στην αγανάκτηση της.

"Είμαι, αν επιμένετε, να λάβετε όμως υπ' όψη σας ότι μόνο με υποθέσεις μίλησα ως τώρα. Προσωπικά πιστεύω πως έχετε δίκιο. Ο βιασμός είναι πράξη επονεϊδιστη. Το είπα μόνο για να σας δώσω να καταλάβετε ότι δε θα είχατε καθόλου τύψεις αν... ακόμα κι αν δεχόσαστε, με τη θέληση σας, να σώσετε τον αδελφό σας, όπως σας προτείνω. Απλώς θα είχατε υποκύψει στις περιστάσεις, στη βία, αν είναι απαραίτητο να πούμε αυτή τη λέξη. Για σκεφθείτε. Η τύχη του αδελφού σας και της μητέρας σας βρίσκεται στα δικά σας χέρια. Θα είμαι σκλάβος σας... σ' όλη τη ζωή... σας περιμένω εδώ".

Ο Σβιντριγκάιλωφ κάθισε στο ντιβάνι, οχτώ βήματα μακριά της. Η Ντουνιά δεν είχε την παραμικρή αμφιβολία για την ακλόνητη απόφαση του Σβιντριγκάιλωφ. Άλλωστε, τον ήξερε πολύ καλά.

Άξαφνα, τράβηξε από την τσέπη της ένα πιστόλι, σήκωσε τον κόκορα κι ακούμπησε το χέρι της στο τραπέζι, χωρίς ν' αφήσει το όπλο. Ο Σβιντριγκάιλωφ πετάχτηκε απότομα επάνω.

"Α! Α! Όστε έτσι λοιπόν, ε;", φώναξε με κατάπληξη ενώ γελούσε με κακία. Έτσι αλλάζει, βέβαια, εντελώς η κατάσταση. Μα πού το βρήκατε αυτό το πιστόλι; Μήπως είναι του κ. Ραζουμίχιν; Μπα! Μα, είναι το δικό μου! Το είχα χρόνια! Και να σκεφτεί κανείς ότι έψαχνα τόσο πολύ να το βρω τότε! Τα μαθήματα σκοποβολής που είχα την τιμή να σας κάνω στο χωριό, δε θα πάνε καθώς φαίνεται χαμένα".

"Δεν είναι δικό σου το πιστόλι, αλλά της Μάρθας Πετρόβνα που τη σκότωσες, κακούργε. Απ' ό,τι υπήρχε στο σπίτι, τίποτα δεν ήτανε δικό σου. Το πήρα όταν άρχισα να υποψιάζομαι τί ήσουνα ικανός να κάνεις. Αν τολμήσεις να προχωρήσεις έστω κι ένα βήμα, θα σε σκοτώσω, τ' ορκίζομαι!".

Η Ντουνιά ήταν αγριεμένη κι έξαλλη. Κρατούσε το πιστόλι, έτοιμη να πυροβολήσει. "Για σταθείτε, και ο αδελφός σας; Σας ρωτάω έτσι, από περιέργεια", είπε Ο Σβιντριγκάιλωφ, όρθιος πάντοτε, στην ίδια θέση.

"Να τον καταγγείλεις, αν θέλεις! Μην κουνιέσαι! Μην προχωρείς! Πυροβολώ! Δηλητηρίασες τη γυναίκα σου, το ξέρω. Είσαι και συ ένας δολοφόνος!".

"Είσαστε σίγουρη πως τη δηλητηρίασα εγώ την Μάρθα Πετρόβνα;".

"Εσύ!... Μόνος έκανες έναν τέτοιο υπαινισμό μπροστά μου. Μου μίλησες για κάποιο δηλητήριο... ξέρω πως έφυγες για να το πάρεις... Όλα ήταν έτοιμα... Εσύ είσαι... Δεν μπορεί παρά να είσαι συ, άθλιε!".

"Κι αν ακόμα ήτανε αλήθεια, θα το είχα κάνει για χατίρι σου... Εσύ θα ήσουν η αιτία".

"Ψέματα λες! Εγώ πάντοτε σε σιχαινόμουν!".

"Εχ, εχ, Αβντότια Ρομάνοβνα. Το ξεχάσατε, βλέπω, ότι μες στην προσηλυτιστική σας ζέση γέρνατε επάνω μου και λειώνατε ολόκληρη... Με θέλατε -το διάβαζα στα μάτια σας. Για θυμηθείτε κείνο το βράδυ, κάτω από το φως του φεγγαριού, που κελαηδούσε μάλιστα κι ένα αηδόνι...".

"Λες ψέματα. (Είχε φρενιάσει κι άστραφταν τα μάτια της). Λες ψέματα, συκοφάντη!".

"Λέω ψέματα; Ας είναι, ψέματα λέω. Είπα ψέματα. Έστω. Ποτέ δεν πρέπει να θυμίζεις στις γυναίκες κάτι τέτοιες ιστορίες (χαμογέλασε σαρκαστικά). Ξέρω πως θα πυροβολήσεις, ωραίο μου ζωάκι. Εμπρός λοιπόν... Πυροβόλησε!".

Η Ντουνιά σήκωσε το πιστόλι, κίτρινη σαν πεθαμένη, με τα χείλη άσπρα και τρεμουλιαστά. Τον κοίταζε με τα μεγάλα μαύρα μάτια της που πέταγαν φλόγες, σκοπεύοντας αποφασισμένη, και περιμένοντας να κάνει ένα βήμα. Ποτέ άλλοτε δεν του είχε φανεί τόσο όμορφη. Οι αστραπές που έβγαζαν τα μάτια της καθώς έστρεφε κατά πάνω του το πιστόλι, τον έκαιγαν κυριολεκτικά και η καρδιά του ήτανε σφιγμένη απ' τον πόνο.

Προχώρησε ένα βήμα και ακούστηκε ένας πυροβολισμός. Η σφαίρα πέρασε ξυστά απ' τα μαλλιά του και σφηνώθηκε στον τοίχο, πίσω του. Ο Σβιντριγκάιλωφ σταμάτησε και χαμογέλασε ατάραχα.

"Με τσίμπησε η σφήκα! Κατ' ευθείαν στο κεφάλι σημαδεύει. Τί 'ναι τούτο; Αίμα;". Έβγαλε το μαντήλι του για να σκουπίσει μια λεπτή λουρίδα αίμα που κύλαγε στον κρόταφο του. Η σφαίρα είχε γρατζουνίσει, φαίνεται, το δέρμα του κρανίου. Η Ντουνιά χαμήλωσε το πιστόλι και κοίταξε τον Σβιντριγκάιλωφ, λιγότερο με φόβο και πιο πολύ με εξουθενωμένη κατάπληξη. Φαινότανε σα να μην καταλάβαινε πια και η ίδια ούτε αυτό που έκανε, ούτε αυτό που έγινε.

"Να, δε με πετύχατε! Πυροβολήστε ακόμα μια φορά, περιμένω", είπε ατάραχα ο Σβιντριγκάιλωφ με το ίδιο πάντα χαμόγελο, που όμως είχε πάρει τώρα μια έκφραση λυπημένη. "Διαφορετικά, θα έχω όλον τον καιρό να σας βουτήξω, πριν ξανασηκώσετε τον κόκορα".

Η Ντουνιά ανατρίχιασε, σήκωσε γρήγορα-γρήγορα τον κόκορα κι έστρεψε πάλι κατά πάνω του το πιστόλι.

"Αφήστε με", του είπε απελπισμένα, "σας ορκίζομαι πως θα ξαναπυροβολήσω... θα... θα σας σκοτώσω".

"Κι ύστερα; Από τρία βήματα μακριά, είναι πραγματικά αδύνατο να μη με σκοτώσετε. Μόνο που, αν δε με σκοτώσετε... τότε...".

Τα μάτια του άστραφταν κι έκανε ακόμα δύο βήματα προς τα εμπρός. Η Ντουινιά πυροβόλησε. Το πιστόλι δεν πήρε φωτιά,

"Δεν το γεμίσατε καλά. Δεν πειράζει. Έχετε άλλη μία σφαίρα. Διορθώστε το, θα περιμένω".

Στεκότανε όρθιος, δύο βήματα μπροστά της. Περίμενε και την κοίταζε με άγρια αποφασιστικότητα, ενώ τα μάτια του γυάλιζαν από μια φλόγα αισθησιακή, βαριά και έντονη. Η Ντουινιά κατάλαβε ότι θα προτιμούσε να πεθάνει, παρά να την αφήσει... και... και σίγουρα θα τον σκότωνε, τώρα που δεν ήτανε παρά μονάχα δύο βήματα μακριά της.

Ξαφνικά, πέταξε πέρα το πιστόλι.

"Το πέταξε!", είπε με κατάπληξη ο Σβιντριγκάιλωφ, αφήνοντας έναν βαθύ αναστεναγμό. Σα να 'φύγε ξαφνικά απ' την καρδιά του ένα βάρος που ίσως να μην ήτανε μονάχα από την αγωνία του θανάτου. Εξάλλου είναι αμφίβολο αν ένιωθε τέτοια αγωνία αυτή τη στιγμή. Από ένα άλλο αίσθημα λυτρώθηκε, πιο μελαγχολικό και πιο σκοτεινό, ένα αίσθημα που δεν μπορούσε να το καθορίσει ολότελα και ο ίδιος.

Πλησίασε τη Ντουινιά και την έπιασε απαλά απ' τη μέση. Εκείνη δεν αντιστάθηκε καθόλου και τον κοίταζε ικετευτικά, τρέμοντας ολόκληρη σαν φύλλο. Κάτι ήθελε να της πει, αλλά μόνον τα χείλη του συσπάστηκαν και δεν μπόρεσε να προφέρει λέξη.

"Αφησέ με!", του είπε η Ντουινιά ικετευτικά.

Ο Σβιντριγκάιλωφ ανατρίχιασε ολόκληρος. Ήτανε τόσο αλλιιώτικη η φωνή της τώρα!

"Ωστε, δε μ' αγαπάς;", τη ρώτησε γλυκά.

Η Ντουινιά κούνησε το κεφάλι της αρνητικά.

"Και... δε θα μπορέσεις να μ' αγαπήσεις; Ποτέ;", ψιθύρισε με απελπισία.

"Ποτέ!", μουρμούρισε η Ντουινιά.

Για μια στιγμή έγινε μια τρομερή πάλη στην ψυχή του Σβιντριγκάιλωφ. Την κοίταζε μ' έναν τρόπο που είναι αδύνατο να περιγραφεί. Ξαφνικά τράβηξε το χέρι του και γύρισε αλλού το πρόσωπο του. Ύστερα προχώρησε προς το παράθυρο και στάθηκε εκεί όρθιος.

Πέρασαν μερικές στιγμές.

"Να το κλειδί (το 'βγαλε από την αριστερή τσέπη του παλτού του και τ' ακούμπησε πίσω του, πάνω στο τραπέζι, χωρίς να γυρίσει προς το μέρος της).

Πάρτε το και φύγετε γρήγορα!".

Η Ντουινιά πλησίασε στο τραπέζι για να πάρει το κλειδί.

"Πιο γρήγορα, πιο γρήγορα!", είπε ο Σβιντριγκάιλωφ, δίχως να κάνει την παραμικρή κίνηση και δίχως να γυρίσει.

Τη λέξη όμως "πιο γρήγορα" την τόνισε μ' έναν τρόπο παράξενο. Η Ντουινιά κατάλαβε: Άρπαξε το κλειδί, όρμησε προς την πόρτα, την άνοιξε κι έφυγε τρέχοντας. Ύστερα από ένα λεπτό έτρεχε σαν τρελλή κατά μήκος του καναλιού, τραβώντας κατά τη γέφυρα Χ.. Ο Σβιντριγκάιλωφ έμεινε ακόμα τρία λεπτά κοντά στο παράθυρο. Τέλος γύρισε αργά-αργά, κοίταξε τριγύρω του και πέρασε το χέρι του απ' το μέτωπο του με μια κίνηση αργή. Στα χαρακτηριστικά του φαινότανε ένα παράξενο χαμόγελο, ένα φτωχό χαμόγελο, λυπημένο και απελπισμένο. Το αίμα είχε ξεραθεί στο χέρι του. Το κοίταζε αγριεμένα και ύστερα έβρεξε ένα πανί και σκούπισε τον κρόταφο του.

Τα μάτια του έπεσαν στο πιστόλι που πέταξε η Ντουινιά και είχε κυλήσει ως την πόρτα. Ήτανε ένα μικρό πιστόλι της τσέπης, παλιού τύπου, με τρεις σφαίρες. Είχε ακόμα δύο σφαίρες κι ένα κασούλι. Μπορούσε να πυροβολήσει κανείς άλλη μια φορά. Σκέφτηκε μια στιγμή, έχωσε το πιστόλι στην τσέπη του, πήρε το καπέλο του και βγήκε έξω.

6

Όλο εκείνο το βράδυ, ως τις δέκα, μπαινόβγαινε σε ταβέρνες και σε καταγώγια, πηγαίνοντας από το ένα στο άλλο. Ξετρώπωσε κάπου την Κάτια που του τραγούδησε πάλι ένα από κείνα τα λαϊκά τραγούδια που λένε για τον άντρα τον "σκληρό και τον σατράπη", που άρχισε την Κάτια να φιλεί.

Ο Σβιντριγκάιλωφ τους κερνούσε όλους -κι αυτή και το παιδί και τους τραγουδιστές και τα γκαρσόνια καθώς και δυο-τρεις γραφιάδες. Είχε ανοίξει κουβέντα μ' αυτούς και δυο-τρεις γραφιάδες. Είχε ανοίξει κουβέντα μ' αυτούς τους γραφιάδες, γιατί οι μύτες τους ήτανε στραβές: Του ενός στράβωνε προς τα δεξιά, του άλλου προς τ' αριστερά -πράγμα που του έκανε μεγάλη εντύπωση. Τελικά, τον παρέσυραν σε κάποιο κέντρο διασκεδάσεως που βρισκόταν μέσα σ' έναν κήπο, όπου τους πλήρωσε τα έξοδα.

Τα δέντρα αυτού του κήπου ήτανε όλα κι όλα ένα ψωριάτικο έλατο και τρεις μικροί θάμνοι. Το κέντρο έφερε τον πομπώδη τίτλο "Βώξαλ"³³, στην πραγματικότητα όμως ήτανε σκέτη μπιραρία, όπου μπορούσε ωστόσο να πει κανείς και τσάι. Εξ άλλου, υπήρχαν πολλά τραπεζάκια και καθίσματα βαμμένα πράσινα. Το κοινό είχανε αναλάβει να το διασκεδάσουν κάτι τραγουδιστές της κακιάς ώρας κι ένας μεθυσμένος Γερμανός από το Μόναχο, που πα-ράσταινε τον παλιάτσο και είχε μια μύτη κατακόκκινη, αλλά για κάποιο λόγο φαινόταν μελαγχολικός. Οι δυο γραφιάδες κανγάδιζαν με κάτι άλλους γραφιάδες και παρά λίγο να 'ρθούν στα χέρια. Βάλανε διαιτητή τον Σβιντριγκάιλωφ, που προσπαθούσε ένα τέταρτο της ώρας να τους λύσει τις διαφορές, αλλά εκείνοι

³³ Από την ονομασία δημοσίου πάρκου του Λονδίνου.

φώναζαν τόσο δυνατά που στάθηκε αδύνατο να καταλάβει περί τίνος πρόκειται. Κατά πάσαν πιθανότητα, ένας απ' αυτούς είχε κλέψει κάτι και μάλιστα τα κατάφερε να το πουλήσει κιόλας σ' έναν Εβραίο, αλλά πήγαινε να ρίξει τους άλλους στη μοιρασιά. Τέλος, αποδείχτηκε ότι το κλεμμένο ήτανε ένα ασημένιο κουταλάκι του τσαγιού που είχανε ξαφρίσει απ' το κέντρο. Οι υπάλληλοι όμως μυρίστηκαν την κλοπή και η ιστορία αυτή άρχισε να παίρνει διαστάσεις. Ο Σβιντριγκάλωφ πλήρωσε και για το κουτάλι και ύστερα σηκώθηκε κι έφυγε από το κέντρο.

Ήτανε δέκα περίπου η ώρα. Ο ίδιος δεν είχε πει τίποτα όλη τη βραδιά και ζήτησε μόνο να του φέρουν ένα τσάι επειδή κάτι έπρεπε να πάρει. Η ατμόσφαιρα ήτανε βαριά κι ο ουρανός συννεφιασμένος. Κατά τις δέκα, μαζεύτηκαν από παντού κάτι πελώρια μαύρα σύννεφα. Ακούστηκε ένα αστραπόβροντο κι άρχισε να πέφτει η βροχή με το τουλούμι. Δεν έφταναν στη γη σταγόνες αλλά χείμαρροι. Οι αστραπές έρχονταν η μια πίσω απ' την άλλη και η λάμψη τους κράταγε τόσο πολύ που θα μπορούσες να μετρήσεις ως τα πέντε. Πήγε στο δωμάτιο του μουσκεμένος ως το κόκαλο.

Κλειδώθηκε, άνοιξε το συρτάρι του, έβγαλε όλα του τα λεφτά και έσχισε μερικά χαρτιά. Ύστερα, έχωσε όλα τα λεφτά στην τσέπη του και σκέφτηκε για μια στιγμή ν' αλλάξει ρούχα, αλλά ρίχνοντας μια ματιά προς τα έξω και στήνοντας τ' αντί του κατάλαβε πως συνεχιζότανε η μπόρα. Έκανε μια κίνηση αόριστη, πήρε το καπέλο του και βγήκε χωρίς να κλειδώσει την πόρτα. Προχώρησε κατά το δωμάτιο της Σόνιας. Τη βρήκε εκεί. Δεν ήτανε μόνη της. Κοντά της κάθονταν τα τέσσερα παιδιά του Καπερναούμωφ και η Σοφία Σεμιόνοβνα τους σεβίριζε τσάι. Δέχτηκε τον Σβιντριγκάλωφ με σιωπηλό σεβασμό, κοιτάζοντας με κατάπληξη τα μουσκεμένα ρούχα του, χωρίς όμως να πει τίποτα. Τα παιδιά έφυγαν αμέσως κατατρομαγμένα.

"Σοφία Σεμιόνοβνα", της λέει, "εγώ ίσως να πάω στην Αμερική κι επειδή μπορεί να βλέπομαστε για τελευταία φορά, ήρθα να κανονίσουμε ορισμένα πράγματα. Πείτε μου, πήγατε σήμερα να ιδείτε κείνη την κυρία; Ξέρω τί σας είπε, δεν χρειάζεται να μου τα διηγηθείτε. (Η Σόνια έκανε μια κίνηση και κοκκίνισε). Όλοι αυτοί οι άνθρωποι έχουν τις ίδιες επαγγελματικές συνήθειες. Οι αδελφούλες σας και το μικρό είναι τώρα εξασφαλισμένα και τα λεφτά που κατέθεσα για λογαριασμό τους επί αποδείξει βρίσκονται σε σίγουρα χέρια. Τις αποδείξεις καλύτερα να τίς κρατάτε εσείς, για κάθε ενδεχόμενο. Ορίστε, πάρτε τις. Πάει αυτό. Πάρτε τώρα κι αυτές τις τρεις ομολογίες των πέντε τοις εκατό. Είναι για σας προσωπικά κι αυτό να μείνει μεταξύ μας, να μην το μάθει κανείς, οτιδήποτε κι αν ακούσετε... Δεν πρέπει να συνεχίσετε τη ζωή που κάνατε ως τώρα, πολύ περισσότερο μάλιστα αφού από δω και μπρος δε θα 'χετε ανάγκη".

"Κάνατε τόσα καλά... και για μένα και για τα ορφανά...", ψιθύρισε η Σόνια, "αλλά... αν δεν σας ευχαρίστησα ως τώρα όσο έπρεπε, μη νομίσετε πως...".

"Καλά, καλά, φτάνει!".

"Όσο γι' αυτά τα λεφτά, σας είμαι πραγματικά ευγνώμων, Αρκάδιε Ιβάνοβιτς, αλλά δεν τα 'χω πια ανάγκη, θα βρω έναν τρόπο για να βγάλω το ψωμί μου και

μην το πάρετε για αχαριστία. Αφού είσαστε τόσο φιλόανθρωπος... ίσως τα λεφτά αυτά...".

"Είναι δικά σας. Σοφία Σεμιόνοβνα, δικά σας, και σας παρακαλώ όχι πολλές κουβέντες γιατί είμαι βιαστικός, θα σας χρειαστούν. Για τον Ροντιόν Ρομάνοβιτς οι δρόμοι είναι δύο: Ή μια σφαίρα στο κεφάλι ή η Σιβηρία. (Η Σόνια τον κοίταζε κατατρομαγμένη κι άρχισε να τρέμει). Μην ανησυχείτε, τα ξέρω όλα, μου τα είπε ο ίδιος, αλλά δεν είμαι φλύαρος, δε θα μιλήσω γι' αυτό το πράγμα σε κανέναν. Ήτανε καλή η συμβουλή που του δώσατε να πάει να παραδοθεί μόνος του. Θα είναι πολύ καλύτερα γι' αυτόν. Ε, κι όταν θα 'ρθει η ώρα για τη Σιβηρία... θα τον ακολουθήσετε και σεις, δεν είναι έτσι; Καλά το λέω; Αφού λοιπόν είναι έτσι, τότε θα χρειαστούνε τα λεφτά, θα σας χρειαστούν γι' αυτόν, καταλαβαίνετε;

Παραδίνοντας σε σας αυτά τα λεφτά, είναι σα να τα δίνω στον ίδιο. Επί πλέον, έχετε υποσχεθεί να ξεπληρώσετε την Αμαλία Ιβάνοβνα -κι αυτό το άκουσα. Αλλά για σταθείτε. Της χρώσταγε η ' Κατερίνα Ιβάνοβνα και όχι εσείς, θα μπορούσατε λοιπόν να στείλετε στο διάβολο αυτή τη Γερμανίδα -δεν θα τα βγάλετε έτσι πέρα στη ζωή, Σοφία Σεμιόνοβνα... Τέλος πάντων, αν τύχει και σας ρωτήσει κανείς για μένα αύριο να πούμε ή μεθαύριο, μην του πείτε τίποτα, μην κάνετε καθόλου κουβέντα για την αποψινή μου επίσκεψη και να μη σας ξεφύγει λέξη ότι σας έδωσα λεφτά. Και τώρα καλή αντάμωση. (Σηκώθηκε). Τους χαιρετισμούς μου στον Ροντιόν Ρομάνοβιτς. Αλήθεια, μπορείτε να εμπιστευθείτε τα λεφτά αυτά προσωρινά στον κύριο Ραζουμίχιν. Τον γνωρίζετε τον κύριο Ραζουμίχιν; Θα πρέπει να τον ξέρετε - είναι καλό παιδί. Να του τα πάτε αύριο ή... όταν θα 'ρθει η ώρα. Ως τότε όμως να τα κρύψετε καλά".

Η Σόνια είχε σηκωθεί κι αυτή απ' την καρέκλα και τον κοίταζε τρομαγμένα. Ήθελε πάρα πολύ να πει κάτι, να του κάνει μια ερώτηση, αλλά δεν έβρισκε το θάρρος κι ούτε ήξερε πώς να το πει.

"Ωστε λοιπόν... Ωστε λοιπόν θα φύγετε μ' αυτή τη βροχή;"

"Ε, όταν ετοιμάζεται κανείς να φύγει για την Αμερική, θα φοβηθεί τη βροχή; Καλή αντάμωση, Σοφία Σεμιόνοβνα. Σας εύχομαι να ζήσετε και να ζήσετε πολύ γιατί θα είσαστε χρήσιμη στους άλλους. Αλήθεια, πέστε και στον κύριο Ραζουμίχιν χαιρετίσματα. Να του πείτε: Ο Αρκαδίας Ιβάνοβιτς Σβιντριγκάιλωφ σας χαιρετά. Μη το ξεχάσετε".

Έφυγε αφήνοντας τη Σόνια άναυδη, κατατρομαγμένη, πλημμυρισμένη από ένα ακαθόριστο προαίσθημα που της έφερνε θλίψη. Αργότερα, μαθεύτηκε ότι το ίδιο εκείνο βράδυ, κατά τα μεσάνυχτα, είχε κάνει άλλη μια επίσκεψη ακόμα πιο παράξενη και αναπάντεχη. Η βροχή δεν είχε σταματήσει ακόμα. Μπήκε έτσι μουσκεμένος, κατά τα μεσάνυχτα, στο σπίτι όπου έμεναν οι γονείς της αρραβωνιαστικιάς του, στο νησί Βασιλιέβσκυ, στην τρίτη συνοικία της Μικρής Λεωφόρου. Χτύπαγε πολλή ώρα ώσπου να του ανοίξουν, στην αρχή αναστατώθηκαν όλοι με τη νυχτερινή του επίσκεψη. Αλλά ο Αρκαδίας Ιβάνοβιτς γινόταν, όταν ήθελε, ένας άνθρωπος με τους πιο γοητευτικούς τρόπους. Έτσι, η αρχική υποψία (πολύ έξυπνη) που έκαναν οι συνετοί γονείς της αρραβωνιαστικιάς, ότι δηλαδή ήτανε μεθυσμένος και δεν ήξερε τι του γίνεται,

έπεσε από μόνη της. Η πονετική και φρόνιμη μητέρα έφερε κοντά του την πολυθρόνα του παράλυτου άντρα της και, κατά πώς το συνήθιζε, άρχισε να του κάνει ερωτήσεις από σπόντα. Γιατί ποτέ της δεν ρωτούσε ανοιχτά: Άρχιζε πρώτα μ' ένα χαμόγελο, έτριβε τα χέρια της κι αν ύστερα ήθελε να μάθει, λόγου χάρη, τότε θα είχε την καλοσύνη ο Αρκαδίας Ιβάνοβιτς να ορίσει τους γάμους, άρχιζε να τον ρωτάει με λαίμαργη σχεδόν περιέργεια για το Παρίσι και για την κοσμική κίνηση του, για να φτάσει σι-γά-σιγά ως τη Μικρή Λεωφόρο του νησιού Βασιλιέβσκυ.

Άλλοτε, όλα αυτά τ' άκουγε ο Αρκαδίας Ιβάνοβιτς με απέραντο σεβασμό, τώρα όμως φάνηκε πολύ ανυπόμονος και της είπε ορθά-κοφτά ότι ήθελε να ιδεί αμέσως την αρραβωνιαστικιά του, παρ' όλο που από την πρώτη κιόλας στιγμή του είχανε πει ότι πήγε για ύπνο. Φυσικά, εκείνη παρουσιάστηκε. Ο Αρκαδίας Ιβάνοβιτς της είπε, χωρίς περιστροφές, ότι για 'λόγους εντελώς εξαιρετικούς έπρεπε να φύγει για ένα διάστημα απ' την Πετρούπολη. Έτσι της έφερνε δεκαπέντε χιλιάδες ρούβλια σε διάφορα χρεώγραφα και την παρακαλούσε να τα δεχτεί σαν δώρο, γιατί από καιρό τώρα λογάριαζε να της προσφέρει αυτό το μικροποσό πριν απ' τον γάμο τους. Όλα αυτά, βέβαια, το δώρο και η ξαφνική αναχώρηση δεν είχανε καμιά λογική συνέπεια και προπάντων δεν καταλάβαινε κανείς ποιος ο λόγος να 'ρθει έτσι νυχτιάτικα, με τέτοια νεροποντή. Ωστόσο, δεν του είπανε τίποτα. Ακόμα και τα συνηθισμένα σ' αυτές τις περιστάσεις επιφωνήματα καταπλήξεως ήτανε κάπως μετρημένα και συγκρατημένα. Η λογικότητα μαμά όμως αναλύθηκε στις πιο θερμές ευχαριστίες, καταβρέχοντας τες με τα σχετικά δάκρυα.

Ο Αρκαδίας Ιβάνοβιτς σηκώθηκε, χαμογέλασε, φίλησε την αρραβωνιαστικιά του, τη χτύπησε ελαφρά στο μάγουλο και τη διαβεβαίωσε πως δεν θ' αργούσε να ξαναγυρίσει. Ύστερα, βλέποντας στα μάτια της μια περιέργεια παιδιάστικη και σοβαρή μαζί, έμεινε για λίγο σκεπτικός, την ξαναφίλησε και τη λυπήθηκε πραγματικά καθώς έκανε τη σκέψη ότι το δώρο του θα το κλείδωνε η τετραπέρατη μαμά. Έφυγε αφήνοντας τους αναστατωμένους. Αμέσως, η πονετική μαμά βρήκε την απάντηση σε πολλές απορίες και με φωνή ψιθυριστή τους είπε γρήγορα-γρήγορα ότι ο Αρκαδίας Ιβάνοβιτς ήτανε πολύ σπουδαίος άνθρωπος, πολυάσχολος, με μεγάλες σχέσεις και πάμπλουτος. Ένας θεός μονάχα ξέρει τί έχει στο μυαλό του. Του κάπνισε να ξεκινήσει και να 'ρθει νυχτιάτικα, ύστερα του κάπνισε να τους δώσει τα λεφτά -δεν υπάρχει λόγος ν' απορούνε. Βέβαια, ήτανε κάπως παράξενο να 'ρθει έτσι μουσκεμένος, αλλά οι κοσμικοί Εγγλέζοι, παραδείγματος χάρη, κάνουν πράγματα ακόμα πιο παράξενα –δε δίνουν, βλέπεις, σημασία στους άλλους οι άνθρωποι της αριστοκρατίας ούτε και κρατάνε τους τύπους. Μπορεί μάλιστα να γυρίζει επίτηδες στη βροχή για να δείξει ότι δεν λογαριάζει κανέναν. Το σπουδαιότερο απ' όλα όμως είναι να προσέξουν μην τους φύγει καμιά κουβέντα, γιατί ένας θεός μονάχα ξέρει τί μπορεί να τους βρει.

Να κλειδώσουνε τα λεφτά και ευτυχώς που η Θεοδοσία μένει στην κουζίνα αλλά και πάλι τον νου σας, ούτε κουβέντα σ' εκείνη τη Ρέσλιχ και τα λοιπά και τα λοιπά. Έμειναν έτσι και τα κουβεντιάζανε ψιθυριστά ως τις δύο μετά τα

μεσάνυχτα, η νύφη όμως πήγε νωρίτερα για ύπνο, κάπως παραξενεμένη και λυπημένη.

Τα μεσάνυχτα ακριβώς, ο Σβιντριγκάιλωφ περνούσε πάνω απ' τη γέφυρα Χ., γυρίζοντας προς την Παλιά Πετρούπολη. Η βροχή είχε σταματήσει, ο άνεμος όμως ούρλιαζε. Άρχισε να τουρτουρίζει και για μια στιγμή στάθηκε και κοίταξε με περιέργεια, και μάλιστα σαν ν' αναρωτιότανε για κάτι, τα μαύρα νερά του Μικρού Νέβα. Δεν άργησε όμως να σκεφτεί ότι τρεμοτουρτούριζε καθώς στεκότανε έτσι πάνω απ' τα νερά. Έκανε μεταβολή και τράβηξε κατά τη λεωφόρο Χ. Περπατούσε κάμποσο σ' αυτόν τον ατέλειωτο δρόμο, ίσως πάνω από μισή ώρα, σκοντάφτοντας πολλές φορές απ' το σκοτάδι στα σημεία όπου το κατάστρωμα του δρόμου ήτανε ξύλινο. Έψαχνε επίμονα να βρει κάτι που πρέπει να ήτανε στο δεξιό μέρος του δρόμου. Εκεί πέρα στην άκρη, περνώντας τώρα τελευταία είχε προσέξει ένα ξενοδοχείο, ξύλινο, μάλλον ευρύχωρο, που έπρεπε να λέγεται "Ξενοδοχείον η Αδριανούπολις", αν θυμότανε καλά.

Δεν γελάστηκε στους υπολογισμούς του. Ξεχώριζε τόσο πολύ κείνο το ξενοδοχείο σ' αυτήν την απομακρυσμένη συνοικία, ώστε δεν μπορούσες να μην το ιδείς, όσο βαθύ κι αν ήτανε το σκοτάδι.

Ήτανε ένα κτήριο μακρόστενο, ξύλινο, μαυρισμένο απ' την πολυκαιρία. Παρ' όλο που ήτανε αργά, υπήρχαν ακόμα μερικά φώτα αναμμένα κι έβλεπες κάποια κίνηση. Μπήκε και ζήτησε ένα δωμάτιο από κάποιο λιγδιασμένο γκαρσόνι, που συνάντησε στον διάδρομο. Το λιγδιασμένο αυτό γκαρσόνι, αφού του 'ρίξε πρώτα μια ματιά, τίναξε το κεφάλι του και τον πήγε αμέσως σ' ένα δωμάτιο στενό και απόμερο, χωρίς αέρα, στο βάθος του διαδρόμου, κάτω απ' τη σκάλα. Δεν υπήρχαν όμως άλλα δωμάτια, ήτανε όλα πιασμένα. Κοίταξε τον Σβιντριγκάιλωφ ερωτηματικά.

"Υπάρχει τσάι;", τον ρώτησε αυτός.

"Μπορούμε να φτιάξουμε".

"Τι άλλο έχετε;".

"Μοσχάρι ψητό, βότκα, μεζέδες".

"Φέρε μου μοσχάρι και τσάι".

"Δεν θέλετε τίποτ' άλλο;", ρώτησε ο λιγδιάρης, διστάζοντας κάπως.

"Τίποτα, τίποτα!".

Ο υπηρέτης έφυγε ολότελα απογοητευμένος.

"Σαν καλό φαίνεται αυτό το μέρος", σκέφτηκε ο Σβιντριγκάιλωφ. "Πώς γίνεται και δεν το είχα ανακαλύψει; Σίγουρα, θα φαίνομαι σαν άνθρωπος που γυρίζει από καφέ-σαντάν και που είχε στο δρόμο κάποια περιπέτεια. Είμαι περίεργος όμως να μάθω τί είδους άνθρωποι έρχονται και μένουν εδώ μέσα".

Άναψε το κερί και κοίταξε το δωμάτιο του λεπτομερέστερα. Ήτανε ένα κλουβί τόσο μικρό, ώστε ένας άνθρωπος με το ανάστημα του Σβιντριγκάιλωφ μόλις που μπορούσε να σταθεί όρθιος. Ένα κρεβάτι πολύ βρώμικο, ένα τραπέζι ξύλινο και μια καρέκλα έπιαναν όλο σχεδόν τον χώρο. Οι τοίχοι φαίνονταν να είναι από σανίδια κακοκαρφωμένα με ταπετσαρία τόσο πολύ ξεσχισμένη και κατασκονισμένη που με δυσκολία μάντευες πια το χρώμα της (κίτρινο) και δεν

μπορούσες να διακρίνεις κανένα σχέδιο της. Ένα κομμάτι του τοίχου και του ταβανιού έπεφτε λοξά, όπως γίνεται στις σοφίτες, μόνο που εδώ, πάνω απ' αυτό το λόξεμα βρισκόταν η σκάλα. Ακούμπησε το κερί και βυθίστηκε σε σκέψεις. Από το διπλανό δωμάτιο ακουγότανε αδιάκοπα ένα παράξενο -ψιθυρητό που δυνάμωνε κάπου-κάπου και γινότανε ξεφωνητό σχεδόν. Δεν είχε σταματήσει καθόλου απ' τη στιγμή που μπήκε εδώ μέσα κι επί τέλους τράβηξε την προσοχή του. Αφουγκράστηκε: Κάποιος έβριζε και με κλαμένη σχεδόν φωνή κατηγορούσε έναν άλλο, αλλά ακουγότανε μοναχά μια φωνή. Ο Σβιντριγκάλωφ σηκώθηκε, σκέπασε το φως του κεριού με το χέρι του κι αμέσως έφεξε μια χαραμάδα στον τοίχο. Πήγε κοντά και κοίταξε. Στο δωμάτιο εκείνο, που ήτανε λίγο μεγαλύτερο απ' το δικό του, βρίσκονταν δυο άντρες. Ο ένας χωρίς σακάκι, με κάτι κατσαρά μαλλιά και με πρόσωπο ξαναμμένο, στεκότανε όρθιος και είχε πάρει στάση ρήτορα, με τα πόδια ανοιχτά για να κρατάει την ισορροπία του καλύτερα. Χτυπούσε με το χέρι τα στήθη του και κατηγορούσε τον άλλο με στόμφο, λέγοντας του πως είναι ένας τιποτένιος, ότι δεν κατάφερε ποτέ του να διακριθεί, ότι αυτός τον τράβηξε από τον βούρκο και μπορεί να τον ξαναστείλει στο βούρκο αν το θελήσει - μάρτυρας του ο Παντοδύναμος θεός που τα βλέπει όλα.

Εκείνος που δεχότανε τις επιπλήξεις καθότανε σε μια καρέκλα και είχε το ύφος ανθρώπου που θέλει πάρα πολύ να φταρνιστεί αλλά δεν τα καταφέρνει. Σήκωνε κάπου-κάπου τα μάτια του και κοίταζε βλακωδώς τον άλλο που ρητόρευε, ήτανε όμως ολοφάνερο ότι δεν καταλάβαινε τίποτα απ' αυτά που του 'λέγε εκείνος και μάλιστα είναι αμφίβολο αν τ' άκουγε και καθόλου. Στο τραπέζι, έκαιγε ένα κερί που κόντευε να τελειώσει και υπήρχαν ένα караφάκι βότκας, άδειο σχεδόν, ρακοπότηρα και ποτήρια, ψωμί, αγγούρι και φλιτζάνια του τσαγιού, που το είχανε πει πριν από πολλή ώρα. Ο Σβιντριγκάλωφ, αφού τα είδε όλα αυτά καλά-καλά, απομακρύνθηκε από τη χαραμάδα αδιάφορα και ξανακάθισε στο κρεβάτι.

Ξαναγύρισε το γκαρσόνι με το τσάι και τον ρώτησε ακόμα μια φορά μήπως χρειαζότανε τίποτ' άλλο και όταν πήρε αρνητική απάντηση έφυγε τελειωτικά. Ο Σβιντριγκάλωφ ρίχτηκε στο τσάι για να ζεσταθεί και ήπιε ένα φλιτζάνι, αλλά δεν μπόρεσε ν' αγγίξει το κρέας, του είχε κοπεί ολότελα η όρεξη. Καθώς φαίνεται, άρχισε να του μπαίνει πυρετός. Έβγαλε το παλτό και το σακάκι του και κουβαριάστηκε κάτω απ' τα σκεπάσματα. Ήτανε θυμωμένος. "θα προτιμούσα να μην είμαι άρρωστος αυτή την ώρα", είπε σαρκαστικά. Η ατμόσφαιρα στο δωμάτιο ήτανε αποπνικτική. Το κερί έκαιγε σκορπίζοντας ένα φως καπνισμένο. Ο αέρας λυσομανούσε έξω, ένας ποντικός γκρισίναγε σε κάποια γωνιά κι ολόκληρο το δωμάτιο είχε μια μυρουδιά πετσιού και ποντικών.

Ήτανε ξαπλωμένος εκεί, σαν να 'βλέπε κάποιο όνειρο: Η μια σκέψη έδιωχνε την άλλη. Θα ήθελε να στυλώσει τη φαντασία του σε κάτι, οτιδήποτε.

"Σίγουρα, θα υπάρχει κάποιος κήπος κάτω απ' το παράθυρο και γι' αυτό δέρονται έτσι τα δέντρα απ' τον αέρα", σκέφτηκε. "Μου είναι ανυπόφορο το θρόισμα των δέντρων τη νύχτα, μέσα στη θύελλα και στα σκοτάδια!", θυμήθηκε τότε πως την ίδια σκέψη είχε κάνει και πριν από λίγη ώρα, καθώς περνούσε απ' το πάρκο Πετρόβσκυ.

Ύστερα θυμήθηκε πάλι τη γέφυρα Χ... και τον Μικρό Νέβα. Ένιωσε κάτι σαν παγωνιά, όπως πριν από λίγο που στεκότανε πάνω απ' το ποτάμι. "Ποτέ δεν μου άρεσε το νερό, ούτε και στις ζωγραφιές ακόμα", σκέφτηκε πάλι και, ξαφνικά, μια παράξενη σκέψη τον έκανε να ξαναγελάσει σαρκαστικά: "Ωστόσο, αυτή την ώρα, θα 'πρεπε ν' αδιαφορώ ολότελα για ζητήματα αισθητικής και ανέσεως. Και όμως κάνω τον δύσκολο, σαν το ζώο που φροντίζει πάντα να βουλευτεί σε μια καλή θέση... σε παρόμοιες περιστάσεις. Καλύτερα θα έκανα να τραβήξω κατά το νησάκι Πετρόβσκυ. Αλλά η νύχτα μου φάνηκε πολύ σκοτεινή, πολύ παγερή, χε, χε... Λίγο ακόμη και θα ζητούσα ευχάριστα συναισθήματα... Αλήθεια, γιατί να μην σβήσω το κερί; (Φύσηξε και το 'σβησε). Οι διπλανοί μου έπεσαν να κοιμηθούν", είπε καθώς δεν έβλεπε πια φως από τη χαραμάδα.

"Ε, να... Τώρα έπρεπε να 'ρθεις, Μάρθα Πετρόβνα, για να μου τα ψάλλεις. Είναι σκοτεινά, το μέρος κατάλληλο και η στιγμή μοναδική. Αλλά ίσα-ίσα τώρα δε θα 'ρθείς".

Ξαφνικά, χωρίς κανέναν λόγο, θυμήθηκε ότι, μια ώρα πριν να βάλει μπρος τα σχέδια του για τη Ντουνιά, είχε συστήσει στον Ρασκόλνικωφ να εμπιστευθεί την αδελφή του στον Ραζουμίχιν. "Η αλήθεια είναι πως του το 'πα γιατί ήθελα να κάνω τον σπουδαίο -πράγμα που κατάλαβε ο Ρασκόλνικωφ. Τί μούτρο, αλήθεια, αυτός ο Ρασκόλνικωφ! Πολύ χοντρό παιγνίδι έκανε. Για να γίνει ωστόσο πολύ μεγάλος παλιάνθρωπος, θα περάσει πάρα πολύς καιρός και θα πρέπει να του φύγουν πρώτα οι βλακείες που έχει στο μυαλό του, για την ώρα όμως η βαθιά που είναι η λαχτάρα του για τη ζωή! Όλοι αυτοί είναι τόσο δειλοί σ' αυτό το σημείο. Αλλά δεν πάνε στο διάβολο; Τί με νοιάζει εμένα;"

Δεν τον έπαιρνε ο ύπνος. Σιγά-σιγά η μορφή της Ντουνιάς παρουσιαζότανε μπροστά του έτσι όπως ήτανε όταν ήρθε στο δωμάτιο του και ξαφνικά ανατρίχιασε ολόκληρος.

"Όχι, σκέφτηκε", ανοίγοντας πάλι τα μάτια του, "πρέπει να γλυτώσω τώρα απ' αυτό. Πρέπει να φέρω στον νου μου κάτι άλλο. Είναι περίεργο και εξ ίσου γελοίο, όμως, ποτέ μου δε μίσησα κανέναν πολύ ούτε και πόθησα δυνατά να εκδικηθώ κανέναν. Κακό σημάδι, κακό σημάδι! Και τί δεν της έταξα! Στο διάβολο! Στο κάτω-κάτω, ίσως να μ' έκανε άλλον άνθρωπο!"

Σώπασε κι έσφιξε τα δόντια. Η μορφή της Ντουνιάς παρουσιαζότανε και πάλι στη μνήμη του, έτσι όπως ήτανε τη στιγμή που, μετά τον πρώτο πυροβολισμό, την έπιασε τρομερός φόβος, πέταξε το πιστόλι και τον κοίταξε με τα μεγάλα της μάτια κατάγλωμη σαν νεκρή! Θα μπορούσε τότε να την αρπάξει δίχως να προφτάσει να του προβάλει την παραμικρή αντίσταση, εκείνος όμως της είπε τι να κάνει, θυμήθηκε πως την λυπήθηκε πραγματικά και πως η καρδιά του σφίχτηκε... "Στο διάβολο! Πάλι αυτές οι σκέψεις! Πρέπει να γλυτώσω από δαύτες, πρέπει να γλυτώσω!"

Είχε τώρα μισοκοιμηθεί και η ανατριχίλα του πυρετού σταμάτησε. Άξαφνα, του φάνηκε πως κάτω απ' τα σκεπάσματα του κάτι έτρεχε, στο χέρι του και στο πόδι του. Τινάχτηκε, "θα είναι κανένας ποντικός, σκέφτηκε, γιατί άφησα το κρέας στο τραπέζι!". Έτρεμε στη σκέψη πως θα ήτανε υποχρεωμένος να ξεσκεπαστεί, να

σηκωθεί και να ξεπαγιάσει, ξαφνικά όμως ένιωσε να τον γαργαλάει κάτι δυσάρεστο στο πόδι. Πέταξε τα σκεπάσματα του και άναψε το κερί. Τρέμοντας από το κρύο κι απ' τον πυρετό, έσκυψε να εξετάσει το κρεβάτι του, αλλά δεν βρήκε τίποτα. Τίναξε τα σκεπάσματα και, απότομα, πήδησε ένας ποντικός πάνω στο κρεβάτι. Όρμησε να τον πιάσει, το ποντίκι όμως, χωρίς να φύγει απ' το κρεβάτι, έκανε διάφορα ζιγκ-ζαγκ δώθε-κείθε, του ξεγλιστρούσε μέσα απ' τα δάχτυλα, έτρεχε πάνω στο χέρι του και τελικά χώθηκε κάτω απ' το μαξιλάρι του.

Ο Σβιντριγκάιλωφ πέταξε το μαξιλάρι του κάτω, αλλά την ίδια στιγμή, ένιωσε κάτι να πηδάει στην κοιλιά του και να σέρνεται σ' ολόκληρο το κορμί του, στις πλάτες του, κάτω απ' το πουκάμισο του. Νευρίασε και ξύπνησε. Το δωμάτιο ήτανε βυθισμένο στο σκοτάδι και κείνος ξαπλωμένος στο κρεβάτι του, κουβαριασμένος όπως πριν κάτω απ' τα σκεπάσματα. Στο παράθυρο του μούγκριζε ακόμα ο αέρας. "Τί σιχαμένο όνειρο!", σκέφτηκε οργισμένα.

Σηκώθηκε και κάθισε στην άκρη του κρεβατιού, με τις πλάτες γυρισμένες προς το παράθυρο. "Καλύτερα να μην κοιμηθώ καθόλου", είπε. Απ' το παράθυρο έμπαινε ένας αέρας υγρός και παγωμένος. Χωρίς να φύγει απ' τη θέση του, τράβηξε επάνω του το πάπλωμα και τυλίχτηκε μ' αυτό. Δεν άναψε φως. Δεν σκεφτότανε τίποτα, ούτε κι ήθελε να σκέφτεται άλλωστε, αλλά τα οράματα έρχονταν το ένα μετά το άλλο καθώς και διάφορες κομματιαστές σκέψεις, χωρίς αρχή, χωρίς ειρμό, χωρίς συνέχεια.

Ήτανε σαν μισοκοιμισμένος. Από το κρύο ίσως, από τα σκοτάδια, από την υγρασία, απ' τον αγέρα που ούρλιαζε έξω απ' το παράθυρο του κι έκανε τα δέντρα να σαλεύουν, πήρανε τα ονειροπολήματα έναν δρόμο απίθανο και ξύπνησε μέσα του μια δυνατή λαχτάρα για λουλούδια. Είχε την εντύπωση ότι μπροστά του απλωνόταν ένα λαμπρό κι ολάνθιστο τοπίο: Ήτανε μια μέρα ηλιόλουστη, καλοκαιριάτικη σχεδόν της Πεντηκοστής. Μια πλούσια και κομψή βιλίτσα υψωνότανε ανάμεσα σε ανθισμένα παρτέρια, με πρασιά γύρω-γύρω. Πάνω απ' την είσοδο ήτανε σαν στεφάνι οι περικοκλάδες και στα πλάγια διπλές σειρές οι τριανταφυλλιές. Μια σκάλα πεντακάθαρη και δροσερή, στρωμένη μ' ένα υπέροχο χαλί και με τα σκαλιά γεμάτα βάζα κινέζικα με τα πιο σπάνια λουλούδια. Πρόσεξε προπάντων κάτι βάζα με νερό που ήτανε στα περβάζια των παραθυριών, με μπουκέτα από άσπρους και φρεσκοκομμένους ναρκίσσους που έγερναν πάνω στο μακρύ και καταπράσινο κοτσάνι τους σκορπίζοντας ένα δυνατό άρωμα. Δεν του 'κανε καρδιά να φύγει από κει, τελικά όμως ανέβηκε τη σκάλα και μπήκε σε μια μεγάλη και ψηλοτάβανη σάλα.

Κι εκεί πάλι έβλεπες παντού λουλούδια, στα παράθυρα, κοντά στη μεγάλη πόρτα που ήτανε ανοιχτή προς τη βεράντα, κι έξω στη βεράντα, παντού. Τα πατώματα ήτανε στρωμένα με φρεσκοκομμένο χορτάρι που μοσκοβολούσε, τα παράθυρα ήτανε ορθάνοιχτα κι ερχόταν ένα αεράκι δροσερό, τιτίβιζαν πουλιά απ' έξω αλλά στη μέση της σάλας, πάνω σ' ένα τραπέζι σκεπασμένο με άσπρο ατλάζι, βρισκότανε ένα φέρετρο ντυμένο με άσπρο και βαρύ μεταξωτό ύφασμα και γαρνιρισμένο με πιέτες από τούλι άσπρο. Γύρω-γύρω είχε γιρλάντες από λουλούδια και μέσα, σκεπασμένη κι αυτή με λουλούδια, βρισκότανε μια

κοπελίτσα ντυμένη στα κατάλευκα, με τα χέρια σταυρωμένα στο στήθος της, κατάλευκα, σαν να ήτανε σκαλισμένα σε μάρμαρο. Τ' ανοιχτόξανθα όμως και λυτά μαλλιά της ήτανε μουσκεμένα και είχε ένα στεφάνι από τριαντάφυλλα τριγύρω στο κεφάλι.

Το αυστηρό προφίλ του προσώπου της, που ήτανε κιόλας παγωμένο, φαινότανε κι αυτό σαν σκαλισμένο σε μάρμαρο, το χαμόγελο όμως των χλωμών χειλιών της είχε μια θλίψη απέραντη και μια απελπισία που δε την συναντάς στην ηλικία των παιδιών. Ο Σβιντριγκάλωφ την ήξερε αυτή την κοπέλα. Δίπλα στο φέρετρο, ούτε εικονίσματα υπήρχαν, ούτε έκαιγαν κεριά, ούτε προσευχές ακούγονταν. Το κοριτσάκι εκείνο είχε αυτοκτονήσει -πήγε και πνίγηκε. Δεν είχε κλείσει ακόμα τα δεκατέσσερα, αλλά η καρδιά της ραγίστηκε κιόλας. Είχε αναζητήσει τον θάνατο, γιατί της έκαναν μια προσβολή που τρομοκράτησε για πάντα την παιδιάστικη συνείδηση της, πλημμύρισε άδικα με ντροπή την αγγελική ψυχή κι έμπηξε μια ύστατη κραυγή απελπισίας όταν την κακοποιούσαν, μια κραυγή που πνίγηκε απαίσια μέσα στα σκοτάδια και στο κρύο, στην υγρή παγωνιά και στα ουρλιαχτά του ανέμου.

Ο Σβιντριγκάλωφ ξύπνησε, σηκώθηκε απ' το κρεβάτι και πήγε κατά το παράθυρο. Βρήκε ψαχουλευτά το μάνταλο και τ' άνοιξε. Όρμησε τότε ένας δυνατός αέρας στο στενό δωματιάκι και του μαστίγωσε παγερά το πρόσωπο και το κορμί που σκεπαζότανε μονάχα απ' το πουκάμισο. Πραγματικά θα πρέπει να υπήρχαν δέντρα κάτω απ' το παράθυρο - ίσως κι ένα κέντρο διασκεδάσεως, κατά πως φαίνεται: θα τραγουδάγαν κι εδώ την ημέρα και θα σερβίριζαν το τσάι έξω, στα τραπεζάκια. Τώρα όμως απ' τα δέντρα και τους θάμνους πετάγονταν πιτσιλωτά κατά το παράθυρο οι σταγόνες της βροχής κι ήτανε σκοτεινά σαν να βρισκόσουν σε υπόγειο, έτσι που τα αντικείμενα ξεχώριζαν μόνο σαν ίσκιοι μαύροι. Με το κορμί γερμένο προς τα μπρος και τους αγκώνες στο περβάζι, στύλωσε τα μάτια του στο πυκνό σκοτάδι κάπου πέντε λεπτά, δίχως να μπορεί να πάρει από κει το βλέμμα του. Και μες στο πηχτό σκοτάδι της νύχτας, έπεσε ξαφνικά μια κανονιά πρώτα κι ύστερα από λίγο δεύτερη.

"Το σινιάλο!", είπε. "Φαίνεται ότι πλημμυρίζει το ποτάμι και το πρωί θα ξεχυθούνε τα νερά στους δρόμους, στα χαμηλότερα σημεία, θα πλημμυρίσουν τα υπόγεια, θα πεταχτούνε τα ποντίκια απ' τους υπονόμους και θ' αρχίσουνε οι άνθρωποι να κουβαλάνε τα τσουμπερλέκια τους στα πιο πάνω πατώματα, βρίζοντας και βλαστημώντας. Τί ώρα όμως να 'ναι τώρα;". Και καθώς σκεφτότανε αυτό το πράγμα, άκουσε κάπου μακριά ένα ρολόι να χτυπάει τρεις φορές, βαριά και δυνατά.

"Α χα! θα ξημερώσει σε μια ώρα. Γιατί λοιπόν να περιμένω; θα φύγω αμέσως, θα πάω κατ' ευθείαν στο πάρκο Πετρόβσκυ και θα διαλέξω έναν θάμνο πυκνό και καταμουσκεμένο που μόλις θα τον αγγίζεις να πέφτουνε εκατομμύρια σταγόνες πάνω στο κεφάλι σου".

Τραβήχτηκε απ' το παράθυρο, το έκλεισε, άναψε το κερί, φόρεσε το γιλέκο του και το παλτό του, πήρε το καπέλο του και, με το κηροπήγιο στο χέρι, βγήκε στον διάδρομο γυρεύοντας το γκαρσόνι, που κάπου θα κοιμότανε, σε καμμιά γωνιά

απόμερη γεμάτη παλιατσούρες κι αποκέρια, να του πληρώσει τον λογαριασμό και να φύγει απ' το ξενοδοχείο: "Είναι η πιο κατάλληλη στιγμή, δεν μπορώ να βρω καλύτερη".

Πλανήθηκε κάμποση ώρα στον μακρόστενο διάδρομο χωρίς να συναντήσει κανέναν. Ετοιμαζότανε να φωνάξει δυνατά όταν, ξαφνικά, σε μια σκοτεινή άκρη, ανάμεσα σε μια ντουλάπα και σε μια πόρτα, είδε ένα πράγμα παράξενο, κάτι που φαινότανε ζωντανό. Έσκυψε με το φως και είδε πως ήτανε ένα κοριτσάκι πέντε χρονών, όχι περισσότερο, που φορούσε ένα παλιοφούστανο, μουσκεμένο σαν σφουγγαρόπανο κι έκλαιγε τρεμοτουρτουρίζοντας. Δεν έδειξε να τρόμαξε καθώς τον είδε, αλλά τον κοίταζε με τα μεγάλα μαύρα μάτια του αποβλακωμένα και με απορία, αφήνοντας πού και πού έναν λυγμό, όπως κάνουν τα μικρά παιδιά που έκλαψαν πολλή ώρα αλλά σταμάτησαν πια να κλαίνε και μάλιστα παρηγορήθηκαν, παρ' όλο που είναι πάντα έτοιμα να ξαναρχίσουν τα κλάματα. Το προσωπάκι του ήτανε χλωμό και τσαλακωμένο κι είχε ξυλιάσει απ' το κρύο. Πώς βρέθηκε εδώ μέσα; Σίγουρα κρύφτηκε σε τούτη δω την άκρη και δεν είχε κοιμηθεί καθόλου τη νύχτα.

Άρχισε να το ρωτάει. Το κοριτσάκι ζώηρεψε ξαφνικά κι άρχισε να του λέει γρήγορα-γρήγορα με την παιδιάστικη γλωσσίτσα του κάτι για τη "μανούλα" που ήθελε να το δείρει γιατί "έπασε" κάποιο φλιτζάνι. Μιλούσε ασταμάτητα κι απ' όλα αυτά που έλεγε μπορούσε να μαντέψει κανείς ότι η μητέρα του θα ήτανε κάποια μαγείρισσα, μεθυσμένη πάντοτε, που θα δούλευε, φαίνεται, στο ξενοδοχείο. Το έδερνε και το φοβέριζε. Η μικρή είχε σπάσει ένα φλιτζάνι και φοβήθηκε. Το 'σκασε απ' τα χτες και για πολλή ώρα θα κρυβότανε κάπου έξω, στη βροχή. Τελικά, τρύπωσε εδώ, κουβαριάστηκε πίσω απ' την ντουλάπα, κι έμεινε σ' αυτή την άκρη όλη τη νύχτα, κλαίγοντας και τρέμοντας από το κρύο, απ' τα σκοτάδια κι απ' τον φόβο ότι θα το έδερναν γι' αυτό που είχε κάνει.

Ο Σβιντριγκάιλωφ το πήρε στην αγκαλιά του, ξαναγύρισε στο δωμάτιο του, το 'βαλε στο κρεβάτι του κι άρχισε να το γδύνει. Τα χοντρά και τρύπια παπούτσια του ήτανε μουσκεμένα, σαν να είχανε μείνει όλη τη νύχτα στον βάλτο. Κάλτσες δεν φορούσε.

Όταν το έγδυσε, το ξάπλωσε στο κρεβάτι και το σκέπασε με το πάπλωμα ως τον λαιμό. Η μικρή αποκοιμήθηκε αμέσως. Μετά απ' αυτό, ο Σβιντριγκάιλωφ ξαναβυθίστηκε στις θλιβερές του σκέψεις. "Εμπλεξα και σ' άλλη ιστορία πάλι", είπε ξαφνικά οργισμένα. "Τί βλακεία!". Πήρε το κηροπήγιο φουρκισμένος να ψάξει πάλι για το γκαρσόνι και να φύγει όσο το δυνατό γρηγορότερα. "Α, το παλιοκόριτσο!", είπε αναθεματίζοντας την ώρα και τη στιγμή ενώ άνοιγε την πόρτα. Ξαναγύρισε όμως για να ρίξει μια ματιά στο κοριτσάκι και να ιδεί αν το 'χε πάρει ο ύπνος. Ανασήκωσε σιγά-σιγά το πάπλωμα. Η μικρή κοιμότανε βαθιά και μακάρια. Είχε ζεσταθεί κάτω απ' τα σκεπάσματα κι ένα ρόδινο χρώμα φάνηκε ξανά στα μαγουλά της. Αλλά, παράξενο, σαν να 'τανε πιο ζωηρό αυτό το χρώμα που φλόγιζε τα μαγουλά της, αφύσικο για χρώμα ενός παιδιού, "θα 'ναι από τον πυρετό", σκέφτηκε ο Σβιντριγκάιλωφ. Λες και της έδωσαν να πιει κρασί, ένα

ολόκληρο ποτήρι, γεμάτο. Τα κατακόκκινα χείλη της φαίνονταν σαν να 'καιγαν. "Αλλά... τί ήτανε πάλι τούτο;"

Του φάνηκε πως είδε τα μακριά τσίνορα της να σαλεύουν και να του ρίχνει μια ματιά πονηρή, ύπουλη, που δεν είχε τίποτα το παιδιάστικο, σαν να μην κοιμότανε στ' αλήθεια. Ναι, έτσι ήτανε: Τα χείλη της μισάνοιξαν σ' ένα χαμόγελο και τρεμούλιαζαν στις άκρες, σαν να προσπαθούσανε ακόμα να συγκρατήσουνε εκείνο το χαμόγελο, αλλά να που έπαψε πια να το συγκρατεί και ξέσπασε σ' ένα γέλιο ολοφάνερο, ξετσίπωτο και προκλητικό, φωτίζοντας ολόκληρο το πρόσωπο της, που δεν ήτανε πια καθόλου παιδιάστικο αλλά η ίδια η διαφθορά - το ξετσίπωτο πρόσωπο μιας Γαλλίδας κοκότας.

Τα μάτια της ανοίγουν μην έχοντας πια να κρύψουν τίποτα, τον αγκαλιάζουν αδιάντροπα μ' ένα βλέμμα φλογερό, γεμάτο πάθος, τον καλούν, γελάνε. Είχε κάτι το φοβερά αποκρουστικό και πρόστυχο εκείνο το γέλιο, τα μάτια της, το παιδικό της πρόσωπο που έδειχνε μόνο βδελυρότητα πια. "Για ιδές! Πέντε χρονών κοριτσάκι!", μουρμούρισε ο Σβιντριγκάιλωφ με φρίκη. "Τι σημαίνει λοιπόν αυτό;"

Να όμως που εκείνη γυρίζει προς το μέρος του το ξαναμμένο πρόσωπο της και του απλώνει τα χέρια. "Αχ, καταραμένη!...", φώναξε ο Σβιντριγκάιλωφ με φρίκη, σηκώνοντας το χέρι του για να την χτυπήσει... Αλλά την ίδια στιγμή ξύπνησε. Στο κρεβάτι βρισκότανε ξαπλωμένος ο ίδιος, κουκουλωμένος με το πάπλωμα. Το κερί ήτανε σβησμένο και σιγότερε η αυγή στα τζάμια.

"Είχα εφιάλτη όλη τη νύχτα!". Ανασηκώθηκε στο κρεβάτι του με μανία. Ήτανε πιασμένος και τον πονούσαν όλα του τα κόκαλα. Έξω είχε πέσει πυκνή ομίχλη και δεν έβλεπες τίποτα. Ήτανε κοντά πέντε η ώρα, είχε κοιμηθεί πάρα πολύ! Σηκώθηκε, ξαναφόρεσε το σακάκι του και το παλτό του, που ήτανε υγρό ακόμα. Στην τσέπη του έπιασε το περίστροφο. Το πήρε, διόρθωσε τη θέση του καπουλιού και ύστερα κάθησε. Έβγαλε απ' την τσέπη του ένα σημειωματάριο κι έγραψε μερικές γραμμές με μεγάλα γράμματα. Τίς ξαναδιάβασε και βυθίστηκε πάλι σε σκέψεις, με τους αγκώνες ακουμπισμένους στο τραπέζι. Το πιστόλι και το σημειωματάριο ήτανε δίπλα στον αγκώνα του. Οι μύγες, που είχανε ξυπνήσει, κάθονταν στο κρέας που δεν τ' άγγιζε καθόλου και βρισκότανε ακόμα πάνω στο τραπέζι. Τίς κοίταζε κάμποση ώρα και τέλος έκανε ν' αρπάξει μια με το δεξί του χέρι που έμενε ελεύθερο. Έφαγε όμως κάμποση ώρα δίχως να το κατορθώσει. Τέλος, απορώντας και ο ίδιος μ' αυτό που έκανε, τινάχτηκε, σηκώθηκε όρθιος και βγήκε απ' το δωμάτιο αποφασιστικά.

Ύστερα από ένα λεπτό, βρισκότανε στον δρόμο.

Μια καταχνιά, πυκνή και γαλατερή, απλωνόταν πάνω από την πόλη. Περπατούσε στο ξύλινο και λασπωμένο κατάστρωμα του δρόμου που γλίστραγε, τραβώντας κατά τον Μικρό Νέβα. Μισοξεχώριζε τα νερά του ποταμού που φούσκωσαν τη νύχτα, το νησάκι Πετρόβσκυ, τα πλημμυρισμένα δρομάκια, το χορτάρι που ήτανε σκεπασμένο απ' τα νερά, τα μουσκεμένα δέντρα, τους θάμνους και, τέλος, τον θάμνο που γύρευε..Κοίταζε με πίκρα τα σπίτια, για να πάει το μυαλό του κάπου αλλού. Στη λεωφόρο δεν είδε ούτε περαστικό ούτε κι αμάξι. Τα μικρά ξύλινα

σπιτάκια, βαμμένα κατακίτρινα, είχανε τα παράθυρα τους κλεισμένα και φαίνονταν μελαγχολικά. Η παγωνιά και η υγρασία περνούσαν σ' όλο του το κορμί και του 'φερναν ρίγος. Κάθε φορά που έβλεπε καμιά ταμπέλα μαγαζιού, την διάβαζε πολύ προσεχτικά. Το ξύλινο οδόστρωμα του δρόμου είχε τελειώσει. Πέρασε από μπροστά του ένα παλιόσκυλο, μουσκεμένο και λερωμένο, με την ουρά στα σκέλια. Κάποιος, τύφλα στο μεθύσι, διπλωμένος με μια χλαίνη, ήτανε ξαπλωμένος μπρούμυτα στο πεζοδρόμιο. Του 'ρίξε μια ματιά και συνέχισε τον δρόμο του. Είδε στ' αριστερά του μια ψηλή σκοπιά.

"Α, έκανε, αυτό το μέρος είναι ένα κι ένα. Γιατί να κάνω τον κόπο να πάω ως το Πετρόβσκι; Εδώ τουλάχιστον θα έχω κι έναν επίσημο μάρτυρα". Λίγο ακόμα και θα έβαζε τα γέλια με τη σκέψη που έκανε. Έστριψε στην οδό X... Υπήρχε ένα μεγάλο κτήριο εδώ, με μια σκοπιά απ' έξω. Δίπλα στην τεράστα πύλη, που ήτανε κλειστή, στεκότανε ένας κοντούλης, διπλωμένος με έναν γκρίζο μανδύα στρατιωτικό.

Ακούμπανε τις πλάτες του στην πύλη και στο κεφάλι του φορούσε ένα κράνος μπρούντζινο, σαν του Αχιλλέα. Κοίταξε ψυχρά και νυσταγμένα τον Σβιντριγκάιλωφ, που προχωρούσε. Στο πρόσωπο του ήτανε αποτυπωμένη εκείνη η προαιώνια και στυφή μελαγχολία που δίνει τόση πίκρα σ' όλους τους ανθρώπους της ιουδαϊκής φυλής, χωρίς καμιά εξαίρεση. Για κάμποση ώρα κοιτάζονταν αμίλητα. Τέλος, του φάνηκε πολύ αφύσικο αυτουνού του Αχιλλέα να στέκεται μπροστά του ένας άνθρωπος τρία μέτρα πιο πέρα και να τον κοιτάζει επίμονα, χωρίς να είναι μεθυσμένος και χωρίς να λέει λέξη.

"Τι γυρεύεις εσύ;", ρώτησε με την εβραϊκή προφορά του, δίχως να φύγει από τη θέση του.

"Τίποτα, καλημέρα αδελφέ μου", απάντησε ο Σβιντριγκάιλωφ.

"Δεν επιτρέπεται εδώ".

"Ξέρεις, αδελφέ, πηγαίνω στο εξωτερικό".

"Στο εξωτερικό;".

"Στην Αμερική".

"Στην Αμερική;".

Ο Σβιντριγκάιλωφ έβγαλε το πιστόλι του και σήκωσε τον κόκορα.

Ο Αχιλλέας ανασήκωσε τα φρύδια του.

"Τί αστεία είναι αυτά; Δεν επιτρέπεται εδώ!".

"Και γιατί δεν επιτρέπεται;".

"Γιατί, δεν επιτρέπεται".

"Έλα, φίλε μου, δεν πειράζει. Καλό είναι το μέρος... 'Όταν σε ρωτήσουν, να τους πεις πως πάω στην Αμερική".

Στήριξε το πιστόλι στον δεξιό του κρόταφο.

"Μα, δεν επιτρέπεται... δεν είναι μέρος εδώ...", είπε ο Αχιλλέας ταραγμένα, γουρλώνοντας όλο και πιο πολύ τα μάτια του.

Ο Σβιντριγκάιλωφ τράβηξε τη σκανδάλη.

Την ίδια μέρα, αλλά προς το βράδυ, μεταξύ έξι και επτά, ο Ρασκόλνικωφ πήγε στο διαμέρισμα της μητέρας και της αδελφής του, εκεί που τίς είχε εγκαταστήσει ο Ραζουμίχιν, στου Μπακαλέγιεβ. Η είσοδος της σκάλας έβλεπε προς τον δρόμο. Ο Ρασκόλνικωφ προχωρούσε κονταίνοντας όλο και πιο πολύ το βήμα του σαν ν' αναρωτιότανε: "θα μπω ή δεν θα μπω;". Αλλά με κανέναν τρόπο δεν θα γύριζε πίσω, είχε πάρει πια την απόφαση του. "Κι εξ άλλου, δεν ξέρουνε ακόμα τίποτα, σκεφτότανε, έχουν συνηθίσει να με παίρνουν για μισότρελλο".

Ήτανε ντυμένος φριχτά: Είχε περάσει όλη του τη νύχτα στη βροχή και τα ρούχα του ήτανε γεμάτα λάσπες, τσαλακωμένα και βρώμικα. Το πρόσωπο του είχε γίνει αγνώριστο σχεδόν από την κούραση, απ' την κακοκαιρία, από την εξάντληση κι όλη αυτή την πάλη που γινόταν μέσα του ένα ολόκληρο εικοσιτετράωρο τώρα. Πέρασε τη νύχτα εκείνη ολομόναχος, ένας θεός μονάχα ξέρει πού, είχε όμως πάρει τουλάχιστον την απόφαση του.

Χτύπησε την πόρτα. Του άνοιξε η μητέρα του. Αυτήν την ώρα δεν ήτανε ούτε η υπηρέτρια στο σπίτι. Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα έμεινε στην αρχή βουβή μπροστά του απ' την κατάπληξη και τη χαρά της. Ύστερα τον πήρε από το χέρι και τον έμπασε στο δωμάτιο.

"Αχ, ήρθες επιτέλους!", είπε κομπιάζοντας από τη συγκίνηση. "Μη θυμώνεις Ρόντια που σε δέχομαι έτσι ανόητα με κλάματα, έλα, έλα, τώρα δεν κλαίω, γελάω. Νόμιζες πως κλαίω; Όχι, όχι, είμαι τόσο ευτυχισμένη, μα να, έχω την ανόητη συνήθεια να τρέχουνε με το παραμικρό τα δάκρυα μου. Μου έχει μείνει από τότε που πέθανε ο πατέρας σου, κλαίω με το τίποτα. Κάθησε, αγάπη μου, είσαι κουρασμένος, το βλέπω πως είσαι κουρασμένος. Ά! πώς λερώθηκες!".

"Βγήκα χτες με τη βροχή μητέρα", άρχισε να λέει ο Ρασκόλνικωφ.

"Άφησε το αυτό παιδί μου", είπε ζωνρά η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα, διακόπτοντάς τον. "Τι; Νόμισες πως θα καθήσω να σε ρωτάω γι' αυτά όπως έκανα πρώτα; Ησύχασε, ησύχασε, καταλαβαίνω, όλα τα καταλαβαίνω τώρα, ξέρω πια πώς ζουν οι άνθρωποι εδώ στην πολιτεία, είναι πιο μυαλωμένοι από μας. Το πήρα μια για πάντα απόφαση πως δε μου πέφτει λόγος να μαθαίνω τις ιδέες σου, ούτε να σου ζητάω λογαριασμό. Ένας θεός μονάχα ξέρει τι σχέδια και τί δουλειές έχεις στο μυαλό σου, τί έγνοιες που σε στενοχωρούν. Και να 'ρχομαι τώρα εγώ να σε τραβάω απ' το μανίκι και να σε ρωτάω κάθε λίγο και λιγάκι το τί σκέφτεσαι και το τι κάνεις; Εγώ, βλέπεις... Αχ, θεέ μου! τί μ' έπιασε και λέω στα καλά καθούμενα τόσα λόγια, γυρίζοντας δώθε-κείθε σαν χαμένη; Κοίτα Ρόντια, διάβασα για Τρίτη φορά το άρθρο σου που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό. Μου το έφερε ο Ντιμίτρι Προκόφιτς. Τα 'χασα μόλις το είδα. 'Τί κουτή που είμαι", είπα μέσα μου, "να τι τον απασχολεί, έτσι εξηγούνται όλα! Όλοι οι σοφοί έτσι είναι. Ποιος ξέρει πάλι τί ιδέες έχει στο κεφάλι του, που τον παιδεύουν και γω τον βασανίζω και τον ενοχλώ". Διαβάζω, αγόρι μου και, φυσικά, δεν τα καταλαβαίνω

όλα, αλλά δεν γίνεται κι αλλιώς, πού να τα χωρέσει εμένα το μυαλό μου αυτά τα πράγματα;".

"Για δώσ' μου το αυτό το άρθρο, μητέρα".

Ο Ρασκόλνικωφ πήρε το περιοδικό και έριξε μια ματιά στο άρθρο. Όση και αν ήταν η αντίθεση ανάμεσα στις σελίδες αυτές και στη σημερινή ψυχική του κατάσταση, ένιωσε εκείνο το παράξενο και πικρόγλυκο συναίσθημα που νιώθει ο συγγραφέας όταν βλέπει τυπωμένο κάτι δικό του για πρώτη φορά. Κι ήτανε ένας συγγραφέας μόλις είκοσι τριών χρονών. Όμως αυτό δεν κράτησε πάνω από ένα λεπτό. Μόλις διάβασε δυο-τρεις αράδες, το πρόσωπο του πάλι συννέφιασε και η καρδιά του σφίχτηκε από θλίψη. Ξανάφερε στο μυαλό του όλη την πάλη που γινόταν μέσα του σ' αυτούς τους τελευταίους μήνες. Πέταξε το άρθρο του στο τραπέζι αηδιασμένος και πικραμένος.

"Κι όμως Ρόντια, με όλη μου την ανοησία, μπορώ να κρίνω και να πω πως σε λίγο θα είσαι, αν όχι η πρώτη, τουλάχιστον μια από τις μεγάλες προσωπικότητες ανάμεσα στους σοφούς μας. Και να σκέφτεται κανείς ότι τολμήσανε να σε πάρουν για τρελλό!

Χα, χα, χα! Ίσως εσύ να μην το ξέρεις, όμως έτσι πιστέψανε μερικοί. Αχ, τα σκουλήκια! Πού να καταλάβουνε τί πάει να πει διάνοια! Και να σκέφτεται κανείς πως και η Ντουνιά, μάλιστα η Ντουνιά, κόντεψε να το πιστέψει και κείνη! Ο καημένος ο πατέρας σου έστειλε δύο φορές κείμενα σε περιοδικά για να του τα δημοσιέψουν. Την πρώτη φορά στίχους (έχω κρατήσει το τετράδιο, θα σου τα δείξω καμιά φορά), έπειτα μια νουβέλα (τον παρακάλεσα να μ' αφήσει να την αντιγράψω).

Τί προσευχές που κάναμε να τα δημοσιέψουνε! Εκείνοι όμως τ' απέρριψαν. Ξέρεις, Ρόντια, εδώ και έξι-εφτά μέρες μ' έτρωγε η αγωνία καθώς έβλεπα τα ρούχα σου και τον τρόπο της ζωής σου, έτρεμα για το τί τρως και για το πώς κοιμάσαι. Τώρα βλέπω άλλη μια φορά πόσο κουτή ήμουν, γιατί θα έφτανε να το θέλεις και θα τα είχες όλα μεμιάς, με την εξυπνάδα και το ταλέντο σου. Για την ώρα σίγουρα δεν το θέλεις και καταγίνεσαι με πράγματα πολύ πιο σημαντικά".

"Η Ντουνιά δεν είναι στο σπίτι, μητέρα;".

"Όχι Ρόντια. Βγαίνει πολύ συχνά και μ' αφήνει μονάχη. Ο Ντμίτρι Προκόφιτς έχει την καλοσύνη να έρχεται και να μου κρατάει συντροφιά. Μιλάει πάντοτε για σένα.

Σ' αγαπάει και σ' εκτιμάει πολύ χρυσέ μου. Μ' αυτό δεν θέλω να πω πως η αδελφή σου αδιαφορεί για μένα, δεν παραπονιέμαι. Άλλος χαρακτήρας εκείνη, άλλος εγώ. Όμως έχει κάτι μυστικά που δεν τα ξέρω, ενώ εγώ ποτέ δεν έκρυψα τίποτα από σας τους δυο. Χωρίς αμφιβολία, η Ντουνιά είναι πολύ έξυπνη, είμαι σίγουρη, και μας αγαπάει πολύ, και σένα και μένα, όμως θα ήθελα να ξέρω πού θα καταλήξουν όλα αυτά. Αχ, Ρόντια, αν ήξερες πόσο είμαι ευτυχισμένη που ήρθες να με ιδείς! Και να μην είναι εδώ η αδελφή σου! Μόλις γυρίσει, θα της το πω: "Ο αδελφός σου ήρθε όταν έλειπες, πού βρισκόσουνε εσύ όλη αυτή την ώρα;". Εσύ όμως, Ρόντια, μη με κακομαθαίνεις, να 'ρχεσαι να με βλέπεις μόνον όταν δεν θα 'χεις τίποτα καλύτερο να κάνεις, θα σε περιμένω, θα ξέρω πάντα πως

μ' αγαπάς κι αυτό μου είναι υπεραρκετό, θα διαβάζω τα έργα σου, θ' ακούω που θα μιλάνε όλοι για σένα και από καιρό σε καιρό θα 'ρχεσαι να με βλέπεις και ο ίδιος. Τί άλλο θέλω, Ρόντια; Σήμερα ήρθες για να παρηγορήσεις τη μητέρα σου. Δεν είναι έτσι; Το βλέπω".

Ξαφνικά, η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα άρχισε να κλαίει.

"Νάτα πάλι, μη δίνεις καμιά προσοχή, είμαι ανόητη! Αχ! θεέ μου, κάθομαι τόσην ώρα εδώ", φώναξε και σηκώθηκε απότομα, "έχω έτοιμο καφέ και δεν σου προσφέρω!

Βλέπεις τί θα πει γεροντικός εγωισμός! Αμέσως, αμέσως!".

"Μανούλα μου, άφησε τον καφέ, σ' ένα λεπτό θα φύγω. Δεν ήρθα για αυτό. Σε παρακαλώ, άκουσε με".

Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα τον πλησίασε δειλά.

"Μανούλα, ό,τι και αν συμβεί, ό,τι κι αν ακούσεις για μένα, θα μ' αγαπάς όπως τώρα;", τη ρώτησε ξαφνικά κι έβγαιναν μέσα απ' την καρδιά του αυτά τα λόγια, χωρίς να τα σκεφτεί και να τα ζυγίσει.

"Ρόντια, Ρόντια μου τί έχεις; Πώς μπορείς να κάνεις τέτοια ερώτηση;

Ποιος λοιπόν θα 'ρθεί να μου πει κακό για σένα; Δεν θα τους πιστέψω ποτέ ό,τι κι αν μου πουν και θα τους διώξω από μπροστά μου".

"Ηρθα μόνο για να σου πω ότι πάντοτε σε αγαπούσα και μάλιστα χαίρομαι που λείπει η Ντουνιά", συνέχισε με τον ίδιο αυθορμητισμό. "Ηρθα να σου πω ότι μες στη συφορά σου να ξέρεις πως ο γιος σου σ' αγαπάει πιο πολύ από τον εαυτό του και ότι όλα όσα σκέφτηκες για μένα πως είμαι τάχα σκληρός, πως δεν σε αγαπώ, δεν ήτανε αλήθεια. Ποτέ μου δεν θα πάψω να σ' αγαπώ. Και τώρα φτάνει! Νομίζω ότι έτσι έπρεπε να κάνω και ότι απ' αυτό έπρεπε ν' αρχίσω".

Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα τον αγκάλιασε αμίλητα και τον έσφιξε δυνατά στο στήθος της, κλαίγοντας σιγανά.

"Δεν ξέρω τί έχεις, Ρόντια, ίσαμε τώρα νόμιζα πως σ' ενοχλούσαμε εμείς, τώρα όμως βλέπω πως σε περιμένουνε μεγάλοι πόνοι κι αυτό είναι η αιτία της θλίψεως σου. Από πολύν καιρό το φοβόμουνα, Ρόντια. Χτες τη νύχτα η αδελφή σου παραμίλαγε κι έλεγε όλο για σένα. Άκουσα μερικές κουβέντες της μα δεν τις κατάλαβα. Όλο το πρωί έφερνα βόλτες σαν τον άνθρωπο που είναι να τον εκτελέσουν, περίμενα κάτι, το προαισθανόμουνα, και νάτο που ήρθε! Ρόντια, Ρόντια, πού πας λοιπόν; Φεύγεις, λοιπόν; θα φύγεις;".

"Θα φύγω!".

"Το φαντάστηκα! Μα, μπορώ να 'ρθώ μαζί σου, αν είναι ανάγκη να φύγεις. Και η Ντουνιά μπορεί να 'ρθεί, σ' αγαπάει πολύ, ακόμα και η Σοφία Σεμιόνοβνα ας έρθει μαζί μας, αν χρειάζεται. Είμαι έτοιμη να την δεχτώ σαν κόρη μου. Ο Ντιμίτρι Προκόφιτς θα μας βοηθήσει να ετοιμαστούμε... Μα, πού πας;".

"Αντίο μανούλα".

"Τι; Σήμερα κióλας;", φώναξε σαν να τον έχανε για πάντα.

"Δεν μπορώ να μείνω παραπάνω, πρέπει να φύγω οπωσδήποτε...".

"Κι εγώ, δεν μπορώ να 'ρθώ μαζί σου;".

"Όχι. Γονάτισε όμως και παρακάλεσε για μένα τον θεό. Ίσως να φτάσει ως τον θεό η προσευχή σου".

"Θα σε σταυρώσω και θα σου δώσω την ευχή μου. Έτσι, να έτσι! Αχ, θεέ μου! Τί είναι τώρα αυτά που κάνουμε;"

Αλήθεια, ήτανε πολύ ευχαριστημένος που δεν βρέθηκε κανείς στο σπίτι κι έμεινε μόνος του με τη μητέρα. Ύστερα από τα φοβερά μαρτύρια που πέρασε, ένιωθε τώρα σαν να μαλάκωσε η καρδιά του, για πρώτη φορά. Γονάτισε μπροστά στη μητέρα του, της φιλούσε τα πόδια κι έκλαιγαν μαζί, αγκαλιασμένοι. Δεν απορούσε πια η μητέρα του και δεν του έκανε τώρα ερωτήσεις. Από καιρό είχε καταλάβει ότι είχε συμβεί στον γιο της κάτι τρομαχτικό και ότι κοντοζύγωνε πια γι' αυτόν η φοβερή στιγμή της μοίρας του.

"Ρόντια, πρωτογιέ μου αγαπημένε", έλεγε κλαίγοντας με λυγμούς, "να που είσαι πάλι όπως τότε που ήσουν μικρός και μ' αγκάλιαζες και με φιλούσες. Και τότε ακόμα που ζούσε ο πατέρας σου κι είμαστε στενοχωρημένοι, παρηγοριόμαστε που είχαμε κοντά μας εσένα. Κι όταν τον θάψαμε, πόσες και πόσες φορές κλάψαμε μαζί πάνω στον τάφο του, αγκαλιασμένοι όπως τώρα. Κι αν κλαίω όλον αυτόν τον καιρό, είναι γιατί η μητρική καρδιά μου προ-αισθανότανε μια συφορά. Το πρώτο βράδυ που σε είδα, ύστερα από τον ερχομό μας, θυμάσαι; Τα κατάλαβα όλα από μια ματιά σου κι η καρδιά μου σπάραξε. Σήμερα, πάλι, την ώρα που σου άνοιξα την πόρτα, κατάλαβα πως έφτασε η μοιραία στιγμή. Ρόντια, Ρόντια, φεύγεις αμέσως;"

"Όχι".

"Θα ξανάρθεις;"

"Ναι... θα ξανάρθω".

"Ρόντια μου, μη μου θυμώσεις, δεν θα σε ρωτήσω, δεν τολμάω να σε ρωτήσω, ξέρω πως δεν θα τολμήσω ποτέ, πες μου όμως μόνο δυο λόγια. Πας μακριά;"

"Πολύ μακριά".

"Θα έχεις σίγουρα εκεί κάποια δουλειά, ένα μέλλον".

"Ό,τι μου δώσει ο θεός... Προσευχήσου μόνο για μένα".

Ο Ρασκόλνικωφ πήγε προς την πόρτα, αλλά η μητέρα ρίχτηκε επάνω του και τον κοίταξε βαθιά μέσα στα μάτια, με απελπισία. Το πρόσωπο της ήτανε παραμορφωμένο από τον πόνο.

"Φτάνει μητέρα", είπε ο Ρασκόλνικωφ, μετανιώνοντας πικρά που ήρθε.

"Όχι για πάντα! Πες μου πως δεν φεύγεις για πάντα, θα 'ρθείς, θα ξανάρθεις αύριο, δεν είναι έτσι;"

"Θα ξανάρθω, θα ξανάρθω. Αντίο".

Κατάφερε επιτέλους να της ξεφύγει.

Το απόγευμα ήτανε γλυκό και ξάστερο. Τα σύννεφα είχανε σκορπίσει απ' το πρωί. Ο Ρασκόλνικωφ γύρισε στο σπίτι του. Βιαζόταν. Ήθελε να τελειώνει πριν να βασιλέψει ο ήλιος. Ως αυτή την ώρα θα 'θελε να μην έβλεπε κανέναν. Ανεβαίνοντας επάνω, στο δωμάτιο του, πρόσεξε ότι η Ναστάσια παράτησε το σαμοβάρι της και τον κοίταζε προσεχτικά, παρακολουθώντας τον με το βλέμμα.

"Μήπως είναι κανένας στο δωμάτιο μου;", σκέφτηκε. Και το μυαλό του πήγε με

αηδία στον Πορφυρή. Όταν όμως έφτασε στην κάμαρα του κι άνοιξε την πόρτα, είδε την Ντουνιά. Καθόταν στο ντιβάνι, ολομόναχη και βυθισμένη σε σκέψεις, περιμένοντας τον από πολλήν ώρα. Στάθηκε στο κατώφλι. Εκείνη σηκώθηκε με φρίκη και στυλώθηκε μπροστά του. Το βλέμμα της έμεινε επίμονα καρφωμένο επάνω του, γεμάτο τρόμο και απέραντη συντριβή. Από το βλέμμα αυτό κατάλαβε αμέσως ότι τα 'ξερέ όλα.

"Να μπω ή να φύγω;", την ρώτησε ενώ το πρόσωπο του σκοτεινίαζε.

"Όλη την ημέρα ήμουν στο σπίτι της Σοφίας Σεμιόνοβνα, σε περιμέναμε και οι δύο. Φανταζόμαστε ότι θα ερχόσουν".

Ο Ρασκόλνικωφ μπήκε στο δωμάτιο και σωριάστηκε σε μια καρέκλα.

"Είμαι αδύναμος. Ντουνιά, είμαι πολύ κουρασμένος και τούτη τη στιγμή τουλάχιστον θα ήθελα να κρατήσω την αυτοκυριαρχία μου".

Τον κοίταξε με καχυποψία.

"Πού ήσουν απόψε όλη τη νύχτα;".

"Δεν θυμάμαι και καλά. Βλέπεις, έπρεπε να πάρω μια απόφαση οριστική και βρέθηκα πολλές φορές κοντά στον Νέβα, αυτό το θυμάμαι. Ήθελα να τελειώνω εκεί, αλλά... δεν μπόρεσα να πάρω την απόφαση", ψιθύρισε, ξανακοιτάζοντάς την με καχυποψία.

"Δόξα τω θεώ! Πόσο δίκιο είχαμε η Σοφία Σεμιόνοβνα κι εγώ που φοβηθήκαμε κάτι τέτοιο. Ωστε λοιπόν πιστεύεις ακόμα στη ζωή; Ας είναι ευλογημένο το όνομα Του, ας είναι ευλογημένο!".

Ο Ρασκόλνικωφ γέλασε πικρά.

"Δεν πίστευα, αλλά πριν από λίγο αγκαλιαστήκαμε και κλάψαμε μαζί με τη μητέρα. Δεν έχω καμιά πίστη, κι όμως την παρακάλεσα να προσευχηθεί για μένα στον θεό. Μονάχα ο θεός μπορεί να ξέρει πώς έγινε αυτό το πράγμα. Εγώ δεν καταλαβαίνω τίποτα. Ντουνιά".

"Ήσουν στη μητέρα; Της μίλησες;", φώναξε κατατρομαγμένη η Ντουνιά. "Είναι δυνατόν να είχες το κουράγιο να της το πεις!".

"Όχι, δεν της το είπα, όμως κατάλαβε πολλά πράγματα. Σ' άκουσε που παραμιλούσες τη νύχτα. Είμαι βέβαιος πως ξέρει κιόλας τη μισή αλήθεια. Ίσως να μην έκανα καλά που πήγα να την δω. Ούτε και ξέρω γιατί πήγα. Είμαι ένας τιποτένιος, Ντουνιά".

"Ένας τιποτένιος όμως που είναι έτοιμος να σηκώσει τον σταυρό του μαρτυρίου. Γιατί θα πας να τα ομολογήσεις όλα, έτσι δεν είναι;".

"Ναι, θα πάω. Για ν' αποφύγω αυτήν τη ντροπή, θέλησα να πνιγώ. Ντουνιά, όμως, καθώς έσκυπα πάνω απ' το νερό, σκέφτηκα πως αν θεωρούσα τον εαυτό μου δυνατό, δεν έπρεπε να φοβάμαι ούτε την ντροπή. Αυτό είναι περηφάνια, έτσι δεν είναι Ντουνιά;".

"Ναι, Ρόντια".

Μια φλόγα φάνηκε στα σβησμένα του μάτια. Ήτανε μια χαρά γι' αυτόν να ξέρει πως μπορεί να νιώθει ακόμα περηφάνια.

"Δεν πιστεύω να λες. Ντουνιά, πως απλώς φοβήθηκα όταν αντίκρισα το νερό;", ρώτησε χαμογελώντας αδιάντροπα και κοιτάζοντας την κατάματα.

"Ω! Ρόντια, φτάνει πια!", φώναξε η Ντουνιά πικραμένη.

Έμειναν για λίγο σιωπηλοί. Ο Ρασκόλνικωφ είχε στυλωμένα τα μάτια του στο πάτωμα.

Η Ντουνιά στεκότανε όρθια, στην άλλη γωνιά του τραπεζιού, και τον κοίταζε πονεμένα. Ξαφνικά, εκείνος σηκώθηκε.

"Η ώρα περνάει. Είναι καιρός! Πάω να παραδοθώ. Όμως δεν ξέρω γιατί το κάνω αυτό".

Χοντρά δάκρυα κύλησαν στα μάγουλα της Ντουνιάς.

"Κλαις, αδελφή μου; Όμως μπορείς να μου δώσεις το χέρι σου".

"Αμφιβάλλεις γι' αυτό;"

Τον έσφιξε στην αγκαλιά της.

"Από τη στιγμή που δέχεσαι το μαρτύριο, δεν ξεπλένεις κιόλας το μισό έγκλημα σου;", φώναξε, σφίγγοντας τον ακόμα πιο δυνατά και φιλώντας τον.

"Το έγκλημα! Ποιο έγκλημα;", μούγκρισε εκείνος με μια ξαφνική λύσσα. "Το ότι σκότωσα μια σιχαμένη και βλαβερή ψείρα, μια παλιόγρια τοκογλύφα, που με τον φόνο της θα έπρεπε να μου συχωρεθούν σαράντα άλλες αμαρτίες και που έπινε το αίμα των φτωχών; Το λες έγκλημα αυτό; Εγώ δεν το πιστεύω και δεν σκέφτομαι να ξεπλύνω. Τί πάθανε και μου φωνάζουνε από παντού "Έγκλημα! έγκλημα!". Τώρα που αποφάσισα να υποστώ τον εξευτελισμό άδικα, καταλαβαίνω πόσο παράλογη είναι η μικροψυχία μου. Μόνο από αδυναμία και ποταπότητα παραδίνομαι, ίσως κι από συμφέρον, όπως το είπε ο Πορφυρής".

"Αδελφέ, αδελφέ μου, τι είναι αυτά που λες; Μα έχυσες αίμα!", φώναξε η Ντουνιά με απόγνωση.

"Που το χύνουν όμως όλοι!", συνέχισε εκείνος με οργή, "που κυλάει και που πάντα κυλούσε πάνω στη γη σαν καταρράχτης, που το χύνουν σαν σαμπάνια και ύστερα στεφανώνονται γι' αυτό στο Καπιτώλιο, ανακηρύσσονται μεγάλοι ευεργέτες της ανθρωπότητας. Μα, δες λοιπόν προσεχτικότερα τα πράγματα και κρίνε! Εγώ ο ίδιος ήθελα το καλό της ανθρωπότητας και θα έκανα χιλιάδες καλές πράξεις για να εξαγοράσω τούτη τη βλακεία, που στην πραγματικότητα δεν ήτανε ούτε βλακεία, αλλά απλώς μια ατζαμοσύνη, γιατί η ιδέα αυτή καθ' αυτήν δεν ήτανε τόσο ανόητη όσο φαίνεται τώρα που απέτυχε... (όταν αποτυχαίνεις, όλα φαίνονται βλακείες). Μ' αυτήν την βλακεία ήθελα να γίνω ανεξάρτητος, να κάνω το πρώτο βήμα, να βρω τα μέσα, και τότε όλα θα δικαιώνονταν με το γενικό καλό που θα 'κάνα. Αλλά με το πρώτο βήμα, τα παράτησα γιατί είμαι δειλός! Αυτό είναι όλο το ζήτημα! Ωστόσο, δεν συμφωνώ μαζί σου: Αν είχα πετύχει, θα με στεφάνωναν με δάφνες, ενώ τώρα με κλείνουνε στη φυλακή".

"Μα, δεν είναι έτσι, δεν είναι έτσι αδελφέ μου, τί είναι αυτά που λες;"

"Γιατί; Επειδή δεν το 'κάνα με τους τύπους, σύμφωνα με τους όμορφους τύπους της αισθητικής. Μα την πίστη μου, δεν καταλαβαίνω τίποτα. Γιατί, τάχα, είναι ωραιότερο να ρίχνεις βόμβες στον άμαχο πληθυσμό, σε μια πολιορκία σύμφωνα με τους τύπους; Ο φόβος της ομορφιάς είναι το πρώτο σκαλοπάτι της αδυναμίας. Ποτέ, ποτέ άλλοτε δεν το ένιωσα αυτό καλύτερα από τώρα και ποτέ δεν

κατάλαβα λιγότερο, ποιο είναι το έγκλημα μου. Ποτέ, ποτέ δεν ήμουν πιο δυνατός και πιο βέβαιος για τις πεποιθήσεις μου απ' αυτήν τη στιγμή".

Το χλωμό και τσακισμένο πρόσωπο του κοκκίνησε απότομα. Αμέσως μόλις είπε αυτά τα λόγια, τα μάτια του έπεσαν τυχαία στο βλέμμα της Ντουνιάς που είχε τόσον πόνο και τόση θλίψη. Συνήλθε ξαφνικά, χωρίς σχεδόν να το θέλει. Κατάλαβε πως έκανε δυστυχισμένες αυτές τις δύο γυναίκες. Στο κάτω-κάτω, εκείνος έφταιγε.

"Αγαπημένη μου Ντουνιά, αν είμαι ένοχος συγχώρεσε με (αν και συγγνώμη δεν υπάρχει αν είμαι ένοχος). Αντίο. Ας σταματήσουμε τη συζήτηση. Είναι καιρός. Μην έρθεις μαζί μου, σε παρακαλώ, πρέπει να περάσω πρώτα από κάπου... Φύγε τώρα αμέσως και μείνε κοντά στην μητέρα μας. Αυτή είναι η τελευταία κι η πιο μεγάλη χάρη που σου ζητώ. Μην την εγκαταλείψεις ούτε στιγμή, την άφησα αναστατωμένη και δεν θα μπορέσει να τ' αντέξει, θα πεθάνει ή θα τρελλαθεί. Μείνε μαζί της. Ο Ραζουμίχιν θα είναι κοντά σας, του μίλησα... Μην κλαις για μένα, θα προσπαθήσω σ' όλη μου τη ζωή να είμαι θαρραλέος και τίμιος, κι ας είμαι δολοφόνος. Ίσως μια μέρα ν' ακούσεις να μιλάνε για μένα. Δεν θα σας ντροπιάσω, θα το δεις, θ' αποδείξω πως... Και τώρα γεια σου", βιάστηκε να προσθέσει βλέποντας μια παράξενη έκφραση στα μάτια της αδελφής του την ώρα που της έδινε όλες αυτές τις υποσχέσεις. "Γιατί κλαις έτσι; Μην κλαις, μην κλαις σε παρακαλώ, δεν χωριζόμαστε για πάντα. Α, ναι, περίμενε ένα λεπτό, κάτι ξέχασα".

Πήγε στο τραπέζι, πήρε ένα χοντρό κατασκονισμένο βιβλίο, το άνοιξε και τράβηξε από μέσα ένα πορτραίτο, μιαν ακουαρέλα καμωμένη πάνω σε ελεφαντόδοντο. Ήταν το πορτραίτο της κόρης της σπιτονοικοκυράς του, της αρραβωνιαστικιάς του, που πέθανε από κακοήθη πυρετό και που ήθελε να γίνει καλόγρια. Κοίταξε για λίγο αυτό το εκφραστικό και πονεμένο πρόσωπο, ύστερα έσκυψε, το φίλησε και το 'δωσε στην Ντουνιά.

"Μίλησα πολλές φορές με κείνη γι' αυτό, μόνο με κείνη", είπε συλλογισμένα. "Ήσύχασε", πρόσθεσε γυρίζοντας κατά την Ντουνιά, "το κατέκρινε κι εκείνη, πιο πολύ από σένα και είμαι ευτυχής που δεν υπάρχει πια. Αλλά το πιο σπουδαίο, το κυριότερο, είναι ότι πρέπει να πάρουν τώρα όλα άλλο δρόμο, να κόψω κάθε σχέση με τα περασμένα", φώναξε άξαφνα, ξαναγυρίζοντας στον μεγάλο του καημό. "Είμαι έτοιμος να το κάνω αυτό; Τί θέλω πραγματικά; Λένε ότι η δοκιμασία αυτή μου είναι απαραίτητη. Αλλά για ποιόν σκοπό να τραβήξω αυτές τις παράλογες δοκιμασίες; Σε τί θα χρησιμεύουν;

Και θα είμαι σε θέση να το καταλάβω καλύτερα όταν, τσακισμένος από τα βάσανα, τελείως αποβλακωμένος, θα έχω γίνει πια ένας γέρος εξαντλημένος ύστερα από είκοσι χρόνια κάτεργο; Τί θα με νοιάζει πια για τη ζωή; Γιατί λοιπόν τη δέχτηκα μια τέτοια ζωή; Ω! Το ήξερα, το ήξερα πως είμαι ένας δειλός, σήμερα το πρωί, την αυγή, την ώρα που έσκυβα πάνω απ' τον Νέβα!".

Τέλος, βγήκανε και οι δύο. Η Ντουνιά πονούσε απέραντα, μα αγαπούσε τον αδελφό της. Απομακρύνθηκε. Αλλά, αφού έκανε καμιά πενηνταριά βήματα, γύρισε άλλη μια φορά να τον ιδεί. Ο Ρασκόλνικωφ φαινότανε ακόμα. Όταν

έφτασε στη γωνιά του δρόμου, γύρισε και κείνος για τελευταία φορά. Τα μάτια τους συναντηθήκανε, μα όταν είδε πως η αδελφή του τον κοίταζε, έκανε μια κίνηση νευρική, θυμωμένη μάλιστα, που σήμαινε να συνεχίσει τον δρόμο της. Ύστερα χάθηκε στη στροφή του δρόμου...

"Είμαι κακός, το βλέπω", έλεγε μέσα του μετανιώνοντας για την οργισμένη χειρονομία που έκανε στην Ντουνιά. "Γιατί όμως να μ' αγαπούνε έτσι, αφού δεν το αξίζω; Αχ, αν ήμουν ολομόναχος, να μη μ' αγαπάει κανένας, να μην έχω ν' αγαπώ και γω κανέναν! Τότε, δεν θα γινότανε αυτό θα 'θελα να ξέρω ωστόσο αν ύστερα από δεκαπέντε ή είκοσι χρόνια θα έχει γίνει η ψυχή μου τόσο ταπεινή ώστε να κλαψουρίζω με συντριβή μπροστά στους ανθρώπους, λέγοντας τον εαυτό μου ληστή, σε κάθε ευκαιρία. Ναι, αυτό είναι! Και γι' αυτό ακριβώς με στέλνουνε στο κάτεργο -αυτό τους χρειάζεται! Γυρίζουν πάνω-κάτω όλοι τους κι ωστόσο ο καθένας τους είναι από φυσικού του παλιάνθρωπος, ληστής και κάτι χειρότερο ακόμα: Ηλίθιος.

Έτσι και κάνω όμως ότι προσπαθώ ν' αποφύγω το κάτεργο, θα φρυάξουν όλοι τους από ιερή αγανάχτηση. Ω, πόσο τους μισώ! Όλους!".

Ύστερα, βάλθηκε να σκέφτεται βαθιά το εξής: "Με ποια εξέλιξη λοιπόν θα μπορούσε τέλος πάντων να συμφιλιωθεί με όλους τους ανθρώπους, να συμφιλιωθεί ειλικρινά, χωρίς συζήτηση, με τη βεβαιότητα ότι πρέπει να υποταχθεί; Γιατί όχι; Σίγουρα, αυτό θα γίνει. Είκοσι χρόνια αδιάκοπης υποδουλώσεως είναι αρκετά να γονατίσουν έναν άνθρωπο οριστικά. Το νερό τρώει την πέτρα. Γιατί λοιπόν να ζήσω; Γιατί να πάω εκεί αφού είναι έτσι, αφού το ξέρω πια πολύ καλά πως όλα θα γίνουν έτσι ακριβώς και όχι αλλιώς, σαν να ήτανε γραμμένα σε βιβλίο;".

Από χτες το βράδυ, θα 'τανε ίσως η εκατοστή φορά που έθετε στον εαυτό του αυτό το ερώτημα. Κι ωστόσο, συνέχιζε τον δρόμο του.

8

Όταν έφτασε στις Σόνιας, είχε αρχίσει πια να σουρουπώνει. Όλη την ημέρα τον περίμενε η Σόνια τρομερά ανήσυχη. Από το πρωί ήτανε μαζί της και η Ντουνιά γιατί θυμήθηκε εκείνο που της είχε πει ο Σβιντριγκάλωφ, ότι "τα ξέρει όλα" η Σόνια.

Δεν θα παραθέσουμε με λεπτομέρειες την κουβέντα τους και τα δάκρυα τους, ούτε και τα αισθήματα που ένιωθαν η μια για την άλλη. Από τη συνάντηση εκείνη η Ντουνιά είχε τουλάχιστον την παρηγοριά ότι δεν θα 'μένε ο αδελφός της ολομόναχος. Στη Σόνια το πρωτοεξομολογήθηκε. Σ' αυτήν αναζήτησε έναν άνθρωπο, όταν ένιωσε την ανάγκη μιας ανθρώπινης παρουσίας, θα πήγαινε μαζί του, όπου κι αν τον έστελνε η μοίρα του. Η Ντουνιά δεν την ρώτησε γι' αυτό καθόλου, το 'ξερé όμως ότι έτσι θα γινότανε και μάλιστα την κοίταζε με μια λατρεία που έκανε τη Σόνια να τα χάσει στην αρχή και παρά λίγο να βάλει τα κλάματα, γιατί θεωρούσε τον εαυτό της ανάξιο ακόμα και για να σηκώσει τα

μάτια της και να κοιτάζει την Ντουνιά. Η εικόνα της πεντάμορφης Ντουνιάς είχε χαραχτεί για πάντα στην ψυχή της σαν ένα από τα πιο ωραία, τα πιο υπέροχα οράματα της ζωής της, τότε που πρωτοσυναντηθήκανε στο δωμάτιο του Ρασκόλνικωφ και την χαιρέτησε η αδελφή του δείχνοντας τόσο ενδιαφέρον και τόση εκτίμηση.

Τέλος, η Ντουνιά, μην αντέχοντας πια, άφησε τη Σόνια και πήγε να τον περιμένει στο δωμάτιο του, κάνοντας τη σκέψη ότι θα περνούσε πρώτα από κει. Όταν έμεινε η Σόνια μόνη της, άρχισε να βασανίζεται ξανά από τον τρόπο στη σκέψη ότι ο Ρασκόλνικωφ μπορεί πραγματικά να είχε προσφύγει στην αυτοκτονία. Τον ίδιο φόβο είχε και η Ντουνιά. Όλη την ημέρα όμως, προσπαθούσε η μια να πείσει την άλλη με διάφορα επιχειρήματα ότι δεν ήταν δυνατόν να γίνει κάτι τέτοιο και είχαν ησυχάσει όση ώρα βρίσκονταν μαζί. Αλλά τώρα που χωρίσανε, μονάχα τούτο το πράγμα σκέφτονταν και οι δυο τους.

Η Σόνια θυμήθηκε πως ο Σβιντριγκάιλωφ της είπε χτες ότι "δύο δρόμοι υπήρχαν γι αυτόν: η Σιβηρία ή...". Ήξερε εξ άλλου τη ματαιοδοξία, τον εγωισμό και την έλλειψη πίστεως του Ρασκόλνικωφ. "Είναι δυνατόν να κρατηθεί στη ζωή μόνο απ' τη δειλία και τον φόβο του θανάτου;", σκεφτότανε με απελπισία. Στο μεταξύ, ο ήλιος κόντευε πια να βασιλέψει. Στεκότανε λυπημένα στο παράθυρο βλέποντας προς τα έξω επίμονα, αλλά δεν έβλεπε από κει παρά μονάχα τον μαυρισμένο κι ασοβάντιστο τοίχο του γειτονικού σπιτιού. Τέλος, όταν πια δεν της έμενε καμιά αμφιβολία για τον θάνατο του, πέρασε εκείνος το κατώφλι της.

Μια χαρούμενη κραυγή βγήκε απ' το στήθος της. Κοιτάζοντας όμως καλά το πρόσωπο του Ρασκόλνικωφ, έγινε ξαφνικά κατακίτρινη.

"Να, ήρθα να μου δώσεις τους σταυρούς σου", της είπε χαμογελώντας με πίκρα. "Μόνη σου μου είπες να πάω στο σταυροδρόμι. Τί; Τώρα που θα γίνει αυτό φοβάσαι και συ;".

Η Σόνια τον κοίταξε με κατάπληξη -της φάνηκε παράξενος ο τόνος της φωνής του κι ένιωσε ένα ρίγος σ' όλο της το κορμί, σε λίγο όμως κατάλαβε ότι και ο τόνος της φωνής του και τα λόγια του ήτανε ψεύτικα. Καθώς της μιλούσε, κοίταζε κατά τη γωνιά και φαινότανε σαν ν' απέφευγε το βλέμμα της.

"Ξέρεις, Σόνια, σκέφτηκα πως έτσι, ίσως να 'τανε καλύτερα για μένα. Υπάρχει κάτι που... θα τράβαγε πολύ να στο εξηγήσω και δεν έχει άλλωστε σημασία. Ξέρεις μόνο τί μ' εξοργίζει; Γυρίζουν τα συκώτια μου στη σκέψη ότι όλα αυτά τα ηλίθια και άγρια ζώα θα στυλώνουνε επάνω μου τα μάτια τους, θα μ' έχουν ζωσμένο, θα μου κάνουν ένα σωρό ηλίθιες ερωτήσεις, στις οποίες θα 'μαι υποχρεωμένος ν' απαντώ, θα με δείχνουν με το δάχτυλο. Να πάρει η οργή! Άκου, δε θα πάω στον Πορφυρή, μ' έχει πρήξει. Καλύτερα να πάω στον φίλο μου το Μπαρούτη. Σίγουρα θα μείνει κατάπληκτος, θα του προκαλέσω μεγάλη αίσθηση, θα 'πρεπε όμως να 'χω πιο πολλή ψυχραιμία -παίρνω πολύ εύκολα φωτιά τώρα τελευταία, θα το πιστέψεις; Πριν από λίγο κόντευα να φοβερίσω σχεδόν την αδελφή μου δείχνοντας της τη γροθιά μου, μόνο και μόνο επειδή γύρισε να με ιδεί για τελευταία φορά. Φέρθηκα σαν γουρούνι. Πώς κατάντησα! Δεν βαριέσαι όμως... Πού είναι αυτοί οι σταυροί;".

Δεν φαινότανε να είναι στα καλά του. Δεν μπορούσε να σταθεί ούτε στιγμή στο ίδιο μέρος, ούτε να συγκεντρώσει την προσοχή του σ' ένα πράγμα. Οι σκέψεις του πηδούσαν πότε δω και πότε εκεί, έχανε τα λόγια του και τα χέρια του έτρεμαν ανάλαφρα. Η Σόνια έβγαλε αμίλητα απ' το συρτάρι δύο σταυρούς, έναν ξύλινο και έναν άλλο από μπρούντζο, σταυροκοπήθηκε και, αφού σταύρωσε κι αυτόν, του πέρασε στο λαιμό τον σταυρό που ήτανε από κυπαρισσόξυλο.

"Αυτό σημαίνει συμβολικά ότι δέχομαι να άρω τον σταυρό μου! Χε, χε! Πραγματικά, υπέφερα ως τώρα πολύ λίγα. Και είναι από κυπαρισσόξυλο, σταυρός των ανθρώπων του λαού. Τον μπρούντζινο, που ήτανε της Ελισάβετ, τον κράτησες για τον εαυτό σου, ε; Μπορώ να τον ιδώ; Ωστε... τον είχε επάνω της... εκείνη τη στιγμή! Είδα και άλλα δυο τέτοια πραγματάκια, έναν ασημένιο σταυρό και ένα εικονισματάκι. Τα πέταξα τότε πάνω στο στήθος της γριάς. Να, αυτά θα έπρεπε να κρέμαγα τώρα στον λαιμό μου. Αλλά θαρρώ πως λέω ανοησίες κι όλο ξεχνάω το σπουδαιότερο. Είμαι αφηρημένος. Άκου, Σόνια, ήρθα προπάντων να στο πω για να το ξέρεις... Να, αυτό είναι όλο... μόνο γι' αυτό ήρθα. (Χμ! Νόμιζα ωστόσο ότι θα 'λεγα πολύ περισσότερα). Αλλά εσύ η ίδια μου 'πες να το κάνω. Θα με κλείσουνε λοιπόν στη φυλακή και θα σου γίνει η χάρη! Έλα, τί κλαις τώρα; Κλάματα και συ; Πάψε!

Φτάνει! Τα βαρέθηκα πια".

Ωστόσο, μέσα του γεννιόταν μια συμπόνια και σφιγγότανε η καρδιά του καθώς την κοίταζε. "Για στάσου, αυτή εδώ τί κλαίει τώρα;", σκεφτότανε. "Τί μ' έχει εμένα;

Γιατί ετοιμάζεται να κάνει αυτό το πράγμα, σαν να ήτανε η μητέρα μου ή η Ντουνιά; θα γίνει παραμάννα μου!".

"Κάνε τον σταυρό σου, προσευχήσου τουλάχιστον λιγάκι", τον παρακάλεσε η Σόνια με φωνή τρεμουλιαστή και φοβισμένη.

"Ω! Αν είναι να σ' ευχαριστήσει αυτό το πράγμα, να προσευχηθώ όσο θέλεις, Σόνια, μ' όλη μου την καρδιά".

Το 'πε αυτό κι ωστόσο κάτι άλλο ήθελε να πει, ολότελα διαφορετικό. Έκανε τον σταυρό του πολλές φορές. Η Σόνια άρπαξε το σάλι και το 'ρίξε στο κεφάλι της. Ήτανε μάλλινο και πράσινο, το ίδιο φαίνεται "οικογενειακό σάλι" που του είχε πει ο Μαρμελάντωφ. Του πέρασε απ' το μυαλό αυτή η σκέψη αλλά απέφυγε να την ρωτήσει.

Άρχισε να το καταλαβαίνει πια κι ο ίδιος ότι ήτανε πολύ αφηρημένος και καταταραγμένος. Κι αυτό τον τρόμαξε. Ξαφνικά, έμεινε κατάπληκτος, καθώς είδε τη Σόνια να ετοιμάζεται να βγει μαζί του.

"Τί κάνεις εκεί; Πού πας; Μείνε, μείνε εδώ, θα πάω μόνος μου", φώναξε οργισμένα σχεδόν, καθώς προχωρούσε προς την πόρτα. "Είναι ανάγκη να πάω με συνοδεία;", μούγκρισε βγαίνοντας έξω.

Η Σόνια έμεινε στο δωμάτιο. Ούτε την αποχαιρέτησε -είχε βγει ολότελα από τη σκέψη του. Τον βασάνιζε μονάχα μια σκέψη, που τον έκανε να επαναστατεί.

"Αυτό είναι τάχα, έτσι έπρεπε να κάνω;", αναρωτιότανε ακόμα την ώρα που κατέβαινε τη σκάλα, "δεν θα μπορούσα τάχα να σταματήσω και να τα κανονίσω... να μην πάω;".

Προχωρούσε όμως νιώθοντας οριστικά πια πως δεν ήτανε δυνατόν να κάνει στον εαυτό του τέτοιες ερωτήσεις. Όταν βγήκε στον δρόμο θυμήθηκε ότι δεν αποχαιρέτησε τη Σόνια, ότι την είχε αφήσει να στέκεται καταμεσής στο δωμάτιο, όρθια, κρατώντας το σάλι της δίχως να τολμάει να κουνηθεί, γιατί φοβότανε τις φωνές του. Θυμήθηκε ακόμα ότι κοντοστάθηκε κι αυτός για μια στιγμή. Και τότε, μια άλλη σκέψη πέρασε σαν αστραπή απ' το μυαλό του, λες και περίμενε εκείνη τη στιγμή για να εκδηλωθεί και να τον συντρίψει.

"Για στάσου, για ποιόν λόγο λοιπόν πήγα να την ιδώ πριν από λίγο; "Για να στο πω", της είπα. Τί να της πω; Δεν είχα να της πω τίποτα απολύτως. Να της πω ότι πήγαινα εκεί; Γιατί θα της το 'λεγα; Μήπως την αγαπώ λοιπόν; Όχι, διάβολε! Εγώ ο ίδιος δεν την έδωξα τώρα δα σαν σκυλί; Μήπως χρειαζόμουνα λοιπόν τον σταυρό της; Πού κατάντησα! Όχι, ήθελα να ιδώ τα δάκρυα της, την έκφραση τρόμου που θα έπαιρνε το πρόσωπο της, την καρδιά της να σπαράζει και να ματώνει. Ένιωθα την ανάγκη να γαντζωθώ από κάπου, να κερδίσω λίγο χρόνο, να νιώσω δίπλα μου ένα ανθρώπινο πλάσμα. Κι αποτόλμησα να στηρίξω τόσες ελπίδες στον εαυτό μου, να κάνω τόσο μεγάλα όνειρα, τη στιγμή που είμαι ένας ζήτουλας, ένας άθλιος, ένας δειλός, δειλός!".

Περπατούσε στην προκυμαία του καναλιού και δεν είχε να κάνει ακόμα πολύ δρόμο, φτάνοντας όμως στη γέφυρα σταμάτησε και, ξαφνικά, γύρισε πίσω και τράβηξε κατά τη Σαναγορά.

Κοίταζε με απληστία δεξιά κι αριστερά, και αγωνιζότανε να συγκεντρώσει σε κάτι την προσοχή του, αλλά δεν τα κατάφερνε. Σαν να του ξεγλίστραγαν τα πάντα.

Έκανε μια σκέψη: "Να, είπε, σε καμιά βδομάδα, σε κάνα μήνα, θα με περάσουν από τούτη δω τη γέφυρα μέσα σ' ένα από κείνα τ' αμάξια που έχουνε για τους φυλακισμένους. Πώς θα μου φανεί τότε το κανάλι; Θα θυμάμαι ότι το είδα έτσι; Και τούτη δω η ταμπέλα; Πώς θα διαβάσω τα γράμματα της; Βλέπω τώρα ότι γράφει: "Έταις>εία". Θα το θυμηθώ λοιπόν αυτό το γράμμα, το έψιλον. Κι αν πέσουνε τα μάτια μου επάνω του, ύστερα από έναν μήνα, θα το ιδώ αυτό το γράμμα έτσι όπως το βλέπω τώρα; Τι θα νιώθω και τι θα σκέφτομαι τότε;

Αχ θεέ μου! Τι ταπεινά που είναι όλα αυτά που με απασχολούν σήμερα! Βέβαια, θα πρέπει να 'ναι και αυτά περίεργα, στο είδος τους, χα, χα, χα! Άκου τώρα κάτι πράγματα που σκέφτομαι. Παιδιαρίζω, κάνω τον παλληκαρά στον ίδιο τον εαυτό μου.

Αλλά γιατί να κοκκινίζω για τον εαυτό μου; Πω, πω! Τί στριμωξίδι! Να, κοίτα τώρα τούτος ο χοντρός που μ' έσπρωξε -σίγουρα Γερμανός θα είναι. Πού να 'ξερέ ποιον έσπρωξε με τον αγκώνα του! Κι αυτή εδώ η γριούλα με το μικρό που μου ζητάει ελεημοσύνη! Παράξενο, αλλά θα πιστεύει, σίγουρα, πως είμαι πιο ευτυχισμένος απ' αυτήν. Νόστιμο θα 'τανε να της έδινα κάτι. Α, έχω πέντε καπίκια! Πώς βρέθηκαν στην τσέπη μου; Να, να, παρ' τα καλή μου κυρά".

"Ο θεός να σ' έχει καλά", είπε η ζητιάνα με κλαψιάρικη φωνή.

Μπήκε στη Σαναγορά. Του ήτανε ανυπόφορο, πολύ ανυπόφορο να στριμώνχεται στην πολυκοσμία, αλλά τράβηξε προς τα κει ακριβώς όπου το πλήθος ήτανε πυκνότερο, θα 'δίνε τα πάντα για να είναι μόνος, αλλά ένιωθε ταυτόχρονα ότι δεν θα την άντεχε αυτήν τη μοναξιά ούτε για ένα λεπτό. Κάποιος μεθυσμένος έκανε φασαρία: Πήγαινε να χορέψει, αλλά κάθε φορά που δοκίμαζε, σωριαζότανε καταγής. Γύρω του είχε μαζευτεί πολύς κόσμος. Ο Ρασκόλνικωφ άνοιξε δρόμο ανάμεσα στους θεατές, κοίταξε για λίγο τον μεθυσμένο και ξέσπασε σ' ένα γέλιο κοφτό και σύντομο. Σε λίγο όμως τον ξέχασε ολότελα κι ούτε τον έβλεπε καθόλου, παρ' όλο που είχε στυλωμένα τα μάτια του επάνω του. Τέλος απομακρύνθηκε χωρίς μάλιστα να καταλάβει σε ποιο μέρος ακριβώς βρισκόταν. Όταν όμως έφτασε στη μέση της πλατείας, ένιωσε να γίνεται μέσα του ξαφνικά μια μεταβολή και τον πλημμύρισε ένα παράξενο συναίσθημα, κατακλύζοντας και το κορμί και τη σκέψη του.

Ξαφνικά θυμήθηκε τα λόγια της Σόνιας: "Πήγαινε στο σταυροδρόμι, προσκύνησε τον κόσμο, φίλησε τη γη, αφού αμάρτησες απέναντι της, και φώναξε έτσι που να σ' ακούσουν όλοι: Είμαι δολοφόνος!". Ανατρίχιασε ολόκληρος καθώς έφερνε στον νου του αυτά τα λόγια. Τ' ατέλειωτα μαρτύρια του και οι φόβοι που ένιωθε όλον αυτόν τον καιρό και προπάντων τούτες τις τελευταίες ώρες τον είχανε εξουθενώσει τόσο πολύ που αρπάχτηκε από τούτο το καινούργιο αίσθημα, λαχταρώντας να το νιώσει σ' όλη την πληρότητα του. Τον έπιασε κάτι σαν κρίση, άστραψε μια σπίθα στην ψυχή του και τον πυρπόλησε μεμιάς. Συγκινήθηκε απέραντα και στα μάτια του κύλησαν δάκρυα. Έπεσε εκεί όπου βρισκότανε. Γονάτισε καταμεσής στην πλατεία, έσκυψε ως τη γη και φίλησε με πάθος, με αγαλλίαση το λασπωμένο χώμα. Ανασηκώθηκε και προσκύνησε για δεύτερη φορά.

"Τα κοπάνισε αυτός!", είπε κάποιος νεαρός δίπλα του.

Ακούστηκαν δυνατά γέλια.

"Φεύγει για τα Ιεροσόλυμα, ρε σεις, κι αποχαιρετάει τώρα τα παιδιά του, την πατρίδα του, τους δικούς του, όλο τον κόσμο, δίνει το φιλί του χαιρετισμού στην καλή μας Πετρούπολη", είπε κάποιος τεχνίτης μισομεθυσμένος.

"Και είναι τόσο νέος!", είπε κάποιος άλλος.

"Κι από καλή οικογένεια", παρατήρησε ένας άλλος με βεβαιότητα.

"Στις σημερινές ημέρες, πού να ξεχωρίσεις ποιος είναι και ποιος δεν είναι από καλή οικογένεια".

Όλες αυτές οι φλυαρίες και οι κουβέντες τον συγκράτησαν. Έτσι, η λέξη "σκότωσα"

που ήτανε έτοιμος να τη φωνάξει, έσβησε στα χείλη του. Κατά τα άλλα υπέφερε αυτές τις κραυγές με αταραξία και, χωρίς να κοιτάξει γύρω του, τράβηξε ολόισια για το αστυνομικό τμήμα. Πηγαίνοντας, κάτι είδε, αλλά δεν του φάνηκε καθόλου παράξενο. Ένα προαίσθημα του έλεγε πως έτσι θα γινότανε: Τη στιγμή που έσκυβε για δεύτερη φορά να προσκυνήσει το χώμα στην πλατεία της Σαναγοράς, γυρίζοντας το κεφάλι του αριστερά, είδε τη Σόνια καμιά πενήνταριά μέτρα

μακρύτερα. Για να μην την ιδεί, κρυβότανε πίσω από κάτι ξύλινες μπαράγκες που υπήρχαν στην πλατεία. Τον συνόδευε λοιπόν στον Γολγοθά του. Απ' τη στιγμή εκείνη ο Ρασκόλνικωφ το αισθάνθηκε και το κατάλαβε μια για πάντα πως η Σόνια θα ήτανε πάντοτε μαζί του, πως θα τον ακολουθούσε ακόμα και στην άκρη του κόσμου, παντού όπου θα τον πήγαινε η μοίρα του. Η καρδιά του αναστατώθηκε. Αλλά είχε φθάσει πια στον μοιραίο τόπο.

Μπήκε στην αυλή με βήμα αρκετά σταθερό. Έπρεπε ν' ανεβεί στο τρίτο πάτωμα, "θα τ' ανεβούμε, τί θα κάνουμε;", είπε. Γενικά, είχε την εντύπωση πως του έμενε κάμποσος καιρός ακόμα και πως μπορεί να τα ξανασκεφτόταν ορισμένα πράγματα ως τότε.

Είδε ξανά την ίδια βρωμιά, τα ίδια τσόφλια αβγών σκορπισμένα στη στριφογυριστή σκάλα, τις ίδιες ορθάνοιχτες πόρτες, τις ίδιες κουζίνες απ' όπου έρχονταν τσίκνες και καπνιές. Από κείνη τη φορά, δεν είχε ξαναμπει εδώ μέσα. Λύγιζαν τα πόδια του, αλλά ανέβαινε. Στάθηκε για λίγο να πάρει ανάσα, να συνέλθει λίγο για να παρουσιαστεί "σαν άνθρωπος". "Τί χρειάζεται όμως;

Για ποιόν λόγο;", αναρωτήθηκε άξαφνα καθώς συνειδητοποίησε τις κινήσεις του.

"Αφού έτσι κι αλλιώς θα το πω το ποτήρι, δεν είναι το ίδιο; Όσο πιο σιχαμερό θα είναι, τόσο το καλύτερο".

Τη στιγμή εκείνη έφερε στο μυαλό του τη σιλουέτα του Μπαρούτη, του Ηλία Πετρόβιτς. "Μα είναι δυνατόν να πάω σ' αυτόν; Δεν θα μπορούσα να πάω σε κάναν άλλο; Γιατί όχι στον Νικοντίμ Φόμιτς; Μήπως θα 'τανε καλύτερο να γυρίσω πίσω και να πάω στο σπίτι του; Εκεί τουλάχιστον θα γίνονταν όλα σε στενό οικογενειακό κύκλο... Όχι, όχι! Πάμε στον Μπαρούτη. Αφού πρέπει να το πιούμε το ποτήρι, ας το πιούμε μονορούφι".

Παγώνοντας από μιαν ανατριχίλα και χωρίς να ξέρει τί κάνει, άνοιξε την πόρτα του γραφείου. Αυτή τη φορά δεν υπήρχε πολύς κόσμος. Ήτανε μόνον ένας πορτιέρης κι ένας μουζίκος μέσα. Ο σκοπός ούτε σήκωσε τα μάτια του καθόλου πίσω από το χάρισμα του. Ο Ρασκόλνικωφ μπήκε στο διπλανό δωμάτιο. "Ίσως να μην πρέπει να πω ακόμα τίποτα", σκέφτηκε. Κάποιος γραφιάς με πολιτικά έγγραφε μπροστά στο γραφείο του. Ένας άλλος υπάλληλος καθότανε στη γωνιά. Ο Ζαμιότοβ δεν ήτανε μέσα, ούτε και ο Νικοντίμ Φόμιτς.

"Δεν υπάρχει κανένας εδώ;", είπε ο Ρασκόλνικωφ στον υπάλληλο που καθότανε μπροστά στο γραφείο.

"Τί θέλετε;".

"Μπα! Μπα! Μπα! "Χωρίς ν' ακούσω τίποτα, χωρίς να ιδώ, μυρίστηκα πως μπήκε μέσα Ρώσος", όπως λέει κάποιο παραμύθι, που δεν το θυμάμαι!". "Τα σέβη μου!", ακούστηκε άξαφνα να λέει μια γνωστή φωνή.

Ο Ρασκόλνικωφ τινάχτηκε. Μπροστά του βρισκότανε ο Μπαρούτης, που μόλις είχε έρθει από ένα άλλο γραφείο. "Έτσι το θέλει η μοίρα, σκέφτηκε ο Ρασκόλνικωφ. Γιατί τώρα να βρεθεί αυτός εδώ;".

"Σεις; Πώς ήτανε κι αυτό;", φώναξε ο Ηλίας Πετρόβιτς. (Ήτανε στις καλές του και μάλιστα βρισκότανε σε κάποια έξαψη). Αν ήρθατε για δουλειά, είναι μάλλον

νωρίς ακόμα. Κι εγώ τυχαία βρέθηκα εδώ μέσα. Σε τί μπορώ να σας... Ομολογώ ότι... Με συγχωρείτε... Τ' όνομα σας;"

"Ρασκόλνικωφ".

"Ναι, βέβαια, Ρασκόλνικωφ. Μη νομίζετε πως σας είχα ξεχάσει. Σας παρακαλώ να μη με πάρετε για τόσο... Ροντιόν Ρο... Ροντιόνοβιτς -ή κάνω λάθος;"

"Ροντιόν Ρομάνοβιτς".

"Ναι, ναι, ναι! Ροντιόν Ρομάνοβιτς, Ροντιόν Ρομάνοβιτς, αυτό ακριβώς ήθελα να πω... Ρωτούσα πολλές φορές για σας. Ομολογώ ότι λυπηθήκαμε πολύ που σας φερθήκαμε έτσι κείνη την ημέρα... Μου εξήγησαν ύστερα, έμαθα πως είσατε ένας νεαρός λογοτέχνης, ένας σοφός μάλιστα... που κάνετε τα πρώτα σας βήματα, να πούμε, θεέ μου! Και ποιος από τους λογοτέχνες μας και τους σοφούς μας δεν κάνει τις παραξενιές του στις αρχές; Η γυναίκα μου κι εγώ εκτιμάμε πολύ τους λογοτέχνες, στη γυναίκα μου όμως το πράγμα αγγίζει τα όρια του πάθους: Τέχνη και λογοτεχνία! Φτάνει να είναι ευγενής κανείς και όλα τ' άλλα έρχονται με το ταλέντο, με τη μόρφωση, με τη λογική, με την ευφυΐα. Τί σημασία έχει το καπέλο;

Είναι ένα πράγμα, μπορώ να τ' αγοράσω από του Ζίμερμαν, εκείνο όμως που υπάρχει κάτω απ' το καπέλο δεν μπορώ να τ' αγοράσω... Ομολογώ πως ήθελα να 'ρθω στο σπίτι σας για να σας ζητήσω συγγνώμη, σκέφτηκα όμως πως μπορεί εσείς να...

Ξέχασα όμως να σας ρωτήσω για τον λόγο που σας έφερε εδώ. Έμαθα πως ήρθανε οι δικοί σας".

"Ναι, η μητέρα μου και η αδελφή μου".

"Είχα μάλιστα την τιμή και τη χαρά να συναντήσω την αδελφή σας - πολύ μορφωμένη και πολύ γοητευτική κοπέλα. Λυπάμαι ειλικρινά που τα τσουγκρίσαμε τότε. Κακή σύμπτωση. Σας είδα με καχυποψία λόγω της λιποθυμίας σας, ύστερα όμως όλα εξηγήθηκαν και αποδείχτηκαν κατά τον καλύτερο τρόπο. Αυτό που έκανα ήτανε φανατισμός κι έχετε δίκιο που αγανακτήσατε. Μήπως, τώρα που ήρθανε εδώ οι δικοί σας, αλλάξατε σπίτι;"

"Όχι. Πέρασα απλώς να... ρωτήσω... νόμιζα πως θα έβρισκα εδώ τον Ζαμιότοβ".

"Α, ναι... Άκουσα πως είχατε γίνει φίλοι. Ε, λοιπόν, ο Ζαμιότοβ δεν είναι πια εδώ, δεν θα τον βρείτε. Ναι, τον χάσαμε τον Αλέξανδρο Γρηγορίεβιτς. Δεν τον έχουμε πια, έδωσε χτες την παραίτηση του... και μάλιστα, φεύγοντας, βρίστηκε με όλους, ναι, ως εκεί έφτασε η αγένεια του. Είναι ένα παλιόπαιδο και τίποτα παραπάνω, δεν έχει κουκούτσι μυαλό. Κάτι έδειχνε πως θα 'κάνε, αλλά άντε να εμπιστευθείς τη σημερινή περίλαμπρη νεολαία μας. Λέει πως θα δώσει κάτι εξετάσεις για να μπορεί να μας βουλώσει ύστερα το στόμα λέγοντας μας ότι πέτυχε.

Δεν είναι, φυσικά, το ίδιο με σας ή με τον φίλο σας τον κύριο Ραζουμίχιν. Έχετε αρχίσει μια καριέρα επιστημονική και δεν υπάρχει περίπτωση ν' αποτύχετε. Για σας, οι χαρές της ζωής, nihil est, δεν είναι έτσι; Ζείτε σαν ασκητές ή τουλάχιστον σαν καλόγεροι. Το μόνο που λαχταράτε σεις είναι ένα βιβλίο, μια πένα στ' αφτί και έρευνες σοφές. Κι εγώ ακόμα, ως ένα βαθμό... Έχετε διαβάσει τ' απομνημονεύματα του Λίβινγκστον;"

"Όχι".

"Εγώ τα διάβασα. Σήμερα εξ άλλου, πλήθυναν οι μηδενιστές πάρα πολύ κι αυτό είναι ευκολονόητο, που να πάρει η οργή. Τί είναι η σημερινή μας εποχή; σας ερωτώ.

Κάθομαι τώρα και κουβεντιάζω μαζί σας, αλλά εσείς... δεν είσατε μηδενιστής, ε;

Απαντείστε μου ειλικρινά, ειλικρινά!".

"Ό... όχι".

"Όχι; Μπορείτε να μιλάτε ανοιχτά μαζί μου, μη δυσκολευόσαστε καθόλου, σαν να μιλάτε με τον ίδιο σας τον εαυτό. Άλλο η υπηρεσία κι άλλο... θα λέτε τώρα ότι ήθελα να πω η φίλια, όχι, δεν το βρήκατε. Όχι η φίλια αλλά το αίσθημα του ανθρώπου και του πολίτη, το αίσθημα της ανθρωπιάς και της αγάπης προς τον Παντοδύναμο. Μπορεί να κατέχω μια θέση επίσημη, να είμαι ένας δημόσιος λειτουργός, αλλά θέλω να νιώθω πάντοτε πως είμαι και πολίτης και άνθρωπος -να το νιώθω και να το συνειδητοποιώ... Κοιτάξτε, ρωτήσατε πριν από λίγο για τον Ζαμιότοβ. Ο Ζαμιότοβ είναι ικανός να σου σκαρώσει ένα σκάνδαλο αλά-γαλλικά σε κάνα κακόφημο σπίτι όταν πει μερικά ποτήρια σαμπάνια ή κάνα κρασί του Ντον. Να ποιος είναι ο Ζαμιότοβ σας. Εγώ, όμως, φλέγομαι, να πούμε, από την προσήλωση μου στο καθήκον, από ευγενικά αισθήματα και επί πλέον έχω μια αξία, έναν βαθμό, μια θέση. Είμαι παντρεμένος, έχω παιδιά. Εκπληρώνω την αποστολή μου και ως άνθρωπος και ως πολίτης, ενώ αυτός, τί είναι αυτός; Επιτρέψατε μου να σας κάνω αυτή την ερώτηση. Απευθύνομαι σε σας ως άνθρωπο εξευγενισμένο απ' τη μόρφωση. Ξέρετε, όλες αυτές οι ποντικομαμές έχουν παραπληθύνει...".

Ο Ρασκόλνικωφ τον κοίταζε ερωτηματικά σηκώνοντας τα φρύδια του. Τα λόγια του Ηλία Πετρόβιτς, που είχε σηκωθεί εκείνη τη στιγμή απ' το γραφείο, αντηχούσαν στ' αυτιά του σαν ήχοι δίχως νόημα. Ωστόσο, έπιασε μερικά απ' αυτά που του 'λέγε. Τον κοίταζε λοιπόν ερωτηματικά και χωρίς να ξέρει πώς θα τελειώσουν όλα αυτά.

"Θέλω να πω γι' αυτές τις κουρεμένες", συνέχισε ο αστείρευτος Ηλίας Πετρόβιτς.

"Τις λέω ποντικομαμές και μου φαίνεται πως τους ταιριάζει μια χαρά αυτό το παρατσούκλι, που τους το 'βγαλα εγώ. Χε! χε! Παρακολουθούν μαθήματα ιατρικής, μαθαίνουν ανατομία, αλλά, για πείτε μου, αν πέσω άρρωστος εγώ, θα φωνάξω λέτε καμιά τέτοια δεσποινίδα για να με γιατρέψει; Χε! χε!".

Και έβαλε τα γέλια ευχαριστημένος για την εξυπνάδα που είπε.

"Ας παραδεχτούμε ότι πρόκειται για μια ασυγκράτητη δίψα μορφώσεως. Ωραία, μορφώθηκες. Έ, φτάνει αυτό! Γιατί να γίνεται κατάχρηση; Γιατί να προσβάλουμε αξιοσέβαστα πρόσωπα, όπως έκανε αυτός ο τιποτένιος Ζαμιότοβ! Έπειτα, κι αυτές οι αυτοκτονίες που όσο πάνε πληθαίνουν -δεν φανταζόσαστε το πόσο πληθαίνουν;

Τρώνε τα λεφτά τους ως την τελευταία τους πεντάρα και σκοτώνονται. Κορίτσια, παλιόπαιδα, γέροι. Να, κοιτάξτε, σήμερα το πρωί πάλι μας είπανε πως κάποιος

κύριος που ήρθε τώρα τελευταία εδώ... Έ, Νιλ Παύλις, Νιλ Παύλις! Πώς τον λέγανε εκείνον τον κύριο που τινάζε τα μυαλά του στην Παλιά Πετρούπολη;"

"Σβιντριγκάιλωφ", απάντησε κάποιος απ' το διπλανό γραφείο, με φωνή βραχνιασμένη και αδιάφορα.

Ο Ρασκόλνικωφ τινάχτηκε.

"Σβιντριγκάιλωφ; Τινάζε τα μυαλά του ο Σβιντριγκάιλωφ;", φώναξε.

"Τί; Τον ξέρατε;

"Ναι, τον ήξερα. Δεν είναι πολύς καιρός που είχε έρθει εδώ".

"Ναι, ήρθε τώρα τελευταία. Είχε χάσει τη γυναίκα του, αλλά ήτανε ένας γλεντζές. Κι άξαφνα να τινάζει τα μυαλά του και μάλιστα με τόσο σκανδαλώδη τρόπο! Πού να το φανταστεί κανείς! Έγραψε στο σημειωματάριο του λίγες λέξεις ότι πέθανε με τη θέληση του και να μην κατηγορήσουν κανέναν για το θάνατο του. Φαίνεται πως ήτανε πλούσιος. Πώς τον ξέρατε;"

"Τον είχα γνωρίσει... η αδελφή μου είχε κάνει δασκάλα στο σπίτι του".

"Μπα, μπα, μπα! Μα τότε θα μπορούσατε να μας δώσετε μερικές πληροφορίες. Δεν είχατε υποψιαστεί τίποτα;"

"Τον είδα χτες... Έπινε, δεν ήξερα τίποτα".

Ο Ρασκόλνικωφ ένιωθε πως έπεσε επάνω του ένα τεράστιο βάρος που τον έλειωνε.

"Να που χλωμιάσατε πάλι! Είναι αποπνικτική δω μέσα η ατμόσφαιρα..."

"Ναι, είναι καιρός να πηγαίνω", τραύλισε ο Ρασκόλνικωφ, "με συγχωρείτε για την ενόχληση..."

"Ω, τί λέτε. Είμαι πάντοτε στη διάθεση σας. Μου δώσατε μεγάλη χαρά και είμαι πολύ ευτυχής λέγοντας ότι..."

"Ηθελα μόνον... Ερχόμουνα να ιδώ τον Ζαμιότοβ".

Ο Ηλίας Πετρόβιτς του άπλωσε το χέρι.

"Καταλαβαίνω, καταλαβαίνω. Μου δώσατε πολύ μεγάλη χαρά".

"Χάρηκα πολύ... χαίρετε", είπε χαμογελώντας ο Ρασκόλνικωφ.

Βγήκε έξω τρεκλίζοντας, παραζαλισμένος. Δεν καταλάβαινε αν στεκότανε ακόμα στα πόδια του. Άρχισε να κατεβαίνει τη σκάλα, ακουμπώντας με το δεξί του χέρι στον τοίχο. Νόμισε ότι τον σκούντηξε κάποιος κλητήρας καθώς ανέβαινε τη σκάλα για να πάει στο Τμήμα, κρατώντας ένα βιβλίο, πως ένα σκυλί γαύγιζε κάπου, στο πρώτο πάτωμα, και πως μια γυναίκα του πέταξε έναν πλάστη ξύλινο για να σταματήσει τα γαυγίσματα. Έφτασε κάτω και βγήκε στην αυλή. Έξω, όχι μακριά απ' την πόρτα, στεκότανε η Σόνια όρθια, χλωμή σαν το θάνατο, και τον κοίταζε άγρια. Σταμάτησε μπροστά της. Το πρόσωπο της είχε πάρει μια πονεμένη έκφραση.

Ένωσε τα χέρια της με απέραντη απελπισία. Στα χείλη του Ρασκόλνικωφ σάλεψε ένα χαμόγελο σαστισμένο. Στάθηκε μια στιγμή, γέλασε σαρκαστικά και ύστερα γύρισε πίσω και παρουσιάστηκε πάλι στο Τμήμα. Ο Ηλίας Πετρόβιτς ψαχούλευε τα χαρτιά του. Μπροστά του, στεκότανε εκείνος ο κλητήρας που τον σκούντησε καθώς ανέβαινε τη σκάλα.

"Αχ, αχ, αχ! Ξαναγυρίσατε; Ξεχάσατε τίποτα; Μα, τί έχετε;"

Ο Ρασκόλνικωφ προχώρησε αργά-αργά προς το μέρος του, με τα χείλη κάτασπρα και με σβησμένο βλέμμα. Πήγε ως το γραφείο του, όπου ακούμπησε το ένα του χέρι.

Ήθελε να πει κάτι, αλλά δεν μπόρεσε. Μόνο κάτι σπασμένες λέξεις ακούστηκαν.

"Δεν αισθανόσαστε καλά; Μια καρέκλα! Να, καθείστε, καθείστε! Νερό!".

Ο Ρασκόλνικωφ ρίχτηκε στην καρέκλα, χωρίς όμως να πάρει τα μάτια του από το πρόσωπο του Ηλία Πετρόβιτς, που φαινότανε κατάπληκτος και δυσαρεστημένος.

Κοιτάχτηκαν για λίγο και περίμεναν.

Έφεραν το νερό.

"Εγώ...", άρχισε να λέει ο Ρασκόλνικωφ.

"Πιείτε μια γουλιά".

Ο Ρασκόλνικωφ έκανε πέρα το ποτήρι με το ένα του χέρι και σιγά-σιγά, με παύσεις και επαναλήψεις, αλλά ξεκάθαρα, είπε:

"Εγώ σκότωσα με τον μπαλντά τη γριά τοκογλύφο και την αδελφή της Ελισάβετ.

Τις σκότωσα και τίς λήστεψα".

Ο Ηλίας Πετρόβιτς έμεινε με το στόμα ανοιχτό. Μαζεύτηκε πολύς κόσμος απ' όλα τα γραφεία.

Ο Ρασκόλνικωφ επανέλαβε την κατάθεση του.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

1

Η Σιβηρία. Στις όχθες ενός πλατιού κι ερημικού ποταμού βρίσκεται μια πόλη, ένα απ' τα διοικητικά κέντρα της Ρωσίας. Στην πόλη αυτή υπάρχει ένα φρούριο και μέσα στο φρούριο μια φυλακή, όπου είναι κλεισμένος, εννιά μήνες τώρα, ο Ροντιόν Ρασκόλνικωφ, καταδικασμένος σε καταναγκαστικά έργα δευτέρας κατηγορίας. Έχουν περάσει δεκαοχτώ μήνες περίπου απ' την ημέρα που έκανε το έγκλημα.

Η εκδίκηση της υποθέσεως του δεν συνάντησε μεγάλες δυσκολίες. Ο δολοφόνος επανέλαβε την κατάθεση του, με αποφασιστικότητα, με ακρίβεια, ξεκάθαρα, χωρίς να μπερδέψει τα διάφορα περιστατικά, χωρίς να υποτονίσει τίποτα προς όφελος του, χωρίς να παραμορφώσει τα γεγονότα ή να παραλείψει καμιά λεπτομέρεια. Εξιστόρησε το πώς γεννήθηκε και αναπτύχθηκε το έγκλημα του, φώτισε το μυστήριο του ενεχύρου (της σανιδούλας με τη λαμαρίνα) που βρέθηκε στα χέρια της γριάς, διηγήθηκε πώς πήρε τα κλειδιά της σκοτωμένης, έκανε την περιγραφή τους, περιέγραψε την κασέλα και απαρίθμησε κιόλας μερικά πράγματα απ' αυτά που είχε μέσα. Εξήγησε και την αινιγματική δολοφονία της Ελισάβετ, διηγήθηκε πώς χτύπησε ο Κωχ την πόρτα και πώς ήρθε ύστερα απ' αυτόν ο φοιτητής και ανέφερε τα λόγια που είπανε μεταξύ τους. Ύστερα, πώς κατέβηκε τις σκάλες τρέχοντας κι άκουσε τις φωνές του Νικολάι και του Ντιμίτρι, πώς κρύφτηκε στο άδειο διαμέρισμα και πώς γύρισε στο σπίτι του.

Τέλος, υπέδειξε την πέτρα, μέσα σε μια αυλή της λεωφόρου Βοζνεσένσκυ, κοντά στην εξώπορτα, όπου ξαναβρήκαν τα κλεμμένα αντικείμενα και το πορτοφόλι.

Μ' έναν λόγο, δεν έμεινε τίποτα σκοτεινό. Οι ανακριτές και οι δικαστές απόρησαν ιδιαίτερα με το γεγονός ότι ο ένοχος έκρυψε το πορτοφόλι και τα αντικείμενα κάτω από μια πέτρα, χωρίς να προσπαθήσει να τα χρησιμοποιήσει, καθώς και με το ότι -ακόμα πιο παράξενο- δεν θυμότανε ούτε τί ακριβώς είχε κλέψει, αλλά ούτε και πόσα. Το γεγονός ότι δεν άνοιξε ούτε μια φορά το πορτοφόλι και δεν ήξερε το περιεχόμενο του ήτανε κάτι που φαινότανε απίστευτο. Υπήρχαν εκεί μέσα τριακόσια δεκαεφτά ρούβλια και τρία νομίσματα των είκοσι καπικίων. Τα πάνω-πάνω χαρτονομίσματα μισοκαταστράφηκαν από την υγρασία παραμένοντας τόσον καιρό κάτω απ' την πέτρα.

Πέρασε πολύς καιρός ώσπου να μπορέσουν να καταλάβουν γιατί ο κατηγορούμενος έλεγε ψέματα σ' αυτό μονάχα το περιστατικό, ενώ για όλα τ' άλλα είχε πει αυθόρμητα την αλήθεια πέρα για πέρα.

Τέλος, μερικοί απ' αυτούς (ιδίως οι ψυχολόγοι) δέχτηκαν ότι πραγματικά μπορεί

να μην κοίταξε καθόλου μέσα στο πορτοφόλι και να το 'κρύψει κάτω απ' την πέτρα έτσι, δίχως να ξέρει το περιεχόμενο του. Απ' αυτό, όμως, έβγαλαν το συμπέρασμα ότι το έγκλημα έγινε κάτω απ' την επήρεια μιας προσωρινής παρακρούσεως, μιας μανίας, μπορεί κανείς να πει, για ανθρωποκτονία και κλοπή, χωρίς μεταγενέστερες βλέψεις και χωρίς καμιά προσδοκία κέρδους.

Πάνω σ' αυτό, επικαλέστηκαν τη σύγχρονη θεωρία της προσωρινής συγχύσεως φρενών που τόσο συχνά προσπαθούν να εφαρμόσουν σήμερα σε μερικούς εγκληματίες. Εξ άλλου, η μόνιμη υποχρονδριακή κατάσταση όπου βρισκόταν ο Ρασκόλνικωφ διαπιστώθηκε επίσης από πολλούς μάρτυρες: Από τον γιατρό Ζοσίμοβ, από τους παλιούς συμφοιτητές του Ρασκόλνικωφ, από τη σπιτονοικοκυρά του, απ' τους υπηρέτες.

Όλα αυτά συντέλεσαν πολύ στο να καταλήξουν ότι ο Ρασκόλνικωφ δεν έμοιαζε καθόλου με συνηθισμένο δολοφόνο, κακούργο και ληστή, αλλά ήτανε κάτι άλλο, ολότελα διαφορετικό. Εκείνοι όμως που υποστήριζαν αυτήν την άποψη είδανε με μεγάλη τους στενοχώρια ότι ο ένοχος ούτε καν προσπάθησε να υπερασπίσει τον εαυτό του. Όταν έφθασαν στο βασικό ερώτημα: Ποιο ακριβώς ήτανε το ελατήριο που τον έσπρωξε σ' αυτήν τη δολοφονία και την κλοπή, ο Ρασκόλνικωφ απάντησε χωρίς περιστροφές και με την πιο βάνουση ακριβολογία ότι αιτία όλων αυτών ήτανε η μιζέρια του, η μεγάλη του φτώχεια, η επιθυμία του να εξασφαλίσει τα πρώτα του βήματα στη ζωή, με τις τρεις χιλιάδες ρούβλια που λογάριάζε να βρει στο σπίτι του θύματος. Αποφάσισε να σκοτώσει από ελαφρότητα και από προστυχιά και επειδή είχε εξοργιστεί με τις στερήσεις και τις αναποδιές. Όταν τον ρώτησαν γιατί παραδόθηκε μόνος του, απάντησε απερίφραστα ότι το 'κάνε αυτό γιατί μετάνιωσε ειλικρινά. Όλα αυτά ήτανε κυνικά σχεδόν.

Η ετυμολογία, ωστόσο, ήτανε περισσότερο επιεικής απ' όσο θα μπορούσε να προβλέψει κανείς για τέτοιο έγκλημα, ίσως γιατί ο ένοχος, αντί να προσπαθήσει να βρει δικαιολογίες, έδειχνε μάλλον την επιθυμία να κατηγορήσει τον εαυτό του περισσότερο. Έλαβαν επίσης υπ' όψιν τους όλες τις παράξενες και ιδιαίτερες συνθήκες της υποθέσεως αυτής. Δεν έμενε καμιά αμφιβολία για την κατάσταση της ένδειας και της νοσηρότητας όπου βρισκότανε ο κατηγορούμενος προτού διαπράξει το έγκλημα. Το ότι δεν κοίταξε να επωφεληθεί από τα κλεμμένα αντικείμενα αποδόθηκε κατά ένα μέρος στη μετάνοια του και κατά το άλλο στη διανοητική του κατάσταση που δεν ήτανε εντελώς ισορροπημένη όταν διέπραξε το έγκλημα. Ο απρομελέτητος μάλιστα φόνος της Ελισάβετ στάθηκε κι ένα επιχείρημα για την απόδειξη αυτής της θέσεως: Ένας άνθρωπος κάνει δύο φόνους και ταυτόχρονα ξεχνάει την πόρτα ανοιχτή! Τέλος, πηγαίνει και παραδίνεται μόνος του, τη στιγμή που η υπόθεση μπερδευότανε αφάνταστα με την ψεύτικη ομολογία ενός φανατικού θρησκόληπτου, του Νικολάι, και, πλέον, όχι μονάχα δεν είχανε καμιά ένδειξη για τον πραγματικό δολοφόνο, αλλά ούτε καν τον υποψιάζονταν' (Ο Πορφυρής Πετρόβιτς κράτησε πέρα για πέρα τον λόγο του). Όλα αυτά συντέλεσαν στο να δεχθούν για τον ένοχο ελαφρυντικά περιστατικά.

Αποκαλύφθηκαν όμως ξαφνικά και άλλα γεγονότα υπέρ του κατηγορουμένου. Ο πρώην φοιτητής Ραζουμίχιν κατάφερε να ξετρυπώσει μάρτυρες και να προσκομίσει αποδείξεις ότι ο δολοφόνος Ρασκόλνικωφ, τότε που ήτανε στο πανεπιστήμιο, είχε δώσει τα τελευταία του λεφτά για να βοηθήσει έναν φτωχό και φυματικό συνάδελφο του και τον συντηρούσε μόνος του σχεδόν έξι ολόκληρους μήνες. Όταν πέθανε κείνος ο φοιτητής, ο Ρασκόλνικωφ περιποιήθηκε τον πατέρα του συναδέλφου του, έναν γέροντα ανάπηρο που είχε απομείνει ολομόναχος στον κόσμο. Το μοναδικό του στήριγμα στον κόσμο ήτανε ο γιος του, που τον συντηρούσε από παιδάκι δεκατριών χρονών. Ο Ρασκόλνικωφ έβαλε τον γέρο στο γεροκομείο και, αργότερα, πλήρωσε και τα έξοδα της κηδείας του.

Η χήρα Ζαρνίτσιν, η σπιτονοικοκυρά του και μητέρα της πεθαμένης αρραβωνιαστικιάς του, κατέθεσε ότι τότε που έμενε κι αυτή και ο νοικάρης της στις Πέντε Γωνιές, μια νύχτα που έπιασε φωτιά, ο Ρασκόλνικωφ έσωσε δύο μικρά κοριτσάκια από ένα διαμέρισμα που το είχανε κυκλώσει πια οι φλόγες και μάλιστα έπαθε σοβαρά εγκαύματα. Πάνω σ' αυτό το γεγονός έγινε έρευνα και διαπιστώθηκε από πολλούς μάρτυρες η ακρίβεια του. Μ' έναν λόγο, όλα τέλειωσαν με την καταδίκη του ενόχου μόνον σε οχτώ χρόνια καταναγκαστικά έργα (δευτέρας κατηγορίας), γιατί ομολόγησε μόνος του και γιατί υπήρχαν ελαφρυντικά περιστατικά.

Αμέσως μόλις άρχισε η δίκη, η μητέρα του Ρασκόλνικωφ αρρώστησε. Η Ντουνιά και ο Ραζουμίχιν βρήκανε τον τρόπο να την πάνε έξω απ' την Πετρούπολη, όσον καιρό κράτησε η ακροαματική διαδικασία. Ο Ραζουμίχιν διάλεξε μια πόλη που βρισκότανε κοντά στην Πετρούπολη και είχε σιδηροδρομική συγκοινωνία. Έτσι, μπορούσε να παρακολουθεί αδιάκοπα όλες τις φάσεις της δίκης και να βλέπει την Αβντότσια Ρομάνοβνα όσο γινότανε πιο συχνά.

Η αρρώστια της Πουλχερίας Αλεξάνδροβνα ήτανε μια νευρική κρίση, αρκετά παράξενη, που συνοδευότανε από μια διανοητική παράκρουση, αν όχι ολική, μερική τουλάχιστον. Όταν η Ντουνιά γύρισε στο σπίτι, ύστερα από την τελευταία συνάντηση με τον αδελφό της, βρήκε τη μητέρα της με πυρετό και παραλήρημα. Το ίδιο βράδυ συμφώνησαν με τον Ραζουμίχιν για το τί ακριβώς θα της έλεγαν όταν τους ρωτούσε για το παιδί της, και μάλιστα σκάρωσαν μια ολόκληρη ιστορία, ότι έφυγε τάχα πολύ μακριά, στα σύνορα της Ρωσίας, όπου τον έστελναν με μια ειδική αποστολή που θα του άφηνε πολλά λεφτά και θα τον έκανε διάσημο.

Αλλά, με μεγάλη τους κατάπληξη, είδανε ότι η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα δεν τους έκανε καμιά ερώτηση, ούτε τότε, ούτε ύστερα. Αντίθετα, τους έπλασε κι εκείνη ένα ολόκληρο μυθιστόρημα για να εξηγήσει την ξαφνική αναχώρηση του παιδιού της.

Διηγότανε με δάκρυα την τελευταία επίσκεψη που ήρθε και της έκανε. Πάνω σ' αυτό, με μερικούς υπαινιγμούς που έκανε, άφησε να εννοηθεί πως μονάχα αυτή ήξερε πολλά περιστατικά, πολύ σοβαρά και μυστηριώδη, και πως ο Ρόντια ήτανε αναγκασμένος να κρυφτεί γιατί είχε πολλούς εχθρούς, παντοδύναμους. Όσο για το μέλλον του παιδιού της, δεν είχε καμιά αμφιβολία ότι θα είναι λαμπρό, όταν

θα ξεπερνιόνταν μερικές αντιξοότητες. Διαβεβαίωνε τον Ραζουμίχιν ότι ο γιος της θα γινότανε σιγά-σιγά ένας σπουδαίος κρατικός λειτουργός και απόδειξη ήτανε το άρθρο του και το μεγάλο του λογοτεχνικό ταλέντο.

Το άρθρο του αυτό το διάβαζε ακατάπαυστα, μερικές φορές μάλιστα μεγαλόφωνα και μόνο που δεν κοιμότανε μ' αυτό. Ωστόσο, ποτέ της δεν ρωτούσε πού να βρίσκεται τώρα ο Ρόντια, παρ' όλο που εκείνοι απέφευγαν αυτήν τη συζήτηση, πράγμα που θα έπρεπε να την κάνει να υποψιαστεί. Στο τέλος, άρχισαν να φοβούνται και οι δύο την παράξενη σιωπή της Πουλχερίας Αλεξάνδροβνα σε ορισμένα σημεία. Λόγου χάρη, δεν παραπονιότανε καθόλου που δεν έπαιρνε γράμμα του, ενώ άλλοτε, στη μικρή τους πόλη, ζούσε μόνο με την ελπίδα και την αναμονή ενός γράμματος από τον πολυαγαπημένο της Ρόντια.

Το γεγονός αυτό ήτανε πάρα πολύ ανεξήγητο και η Ντουνιά είχε τρομοκρατηθεί μ' αυτό: Της καρφώθηκε η ιδέα ότι η μητέρα της είχε προαισθανθεί την τρομακτική συφορά που βρήκε το παιδί της και πως φοβότανε να τους ρωτήσει μήπως άκουγε τίποτα ακόμα φοβερότερο Πάντως, η Ντουνιά έβλεπε πολύ καλά πως η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα δεν ήτανε εντελώς στα λογικά της.

Είναι αλήθεια ότι κάνα-δυο φορές που άνοιξε η ίδια κουβέντα, ήρθανε έτσι τα πράγματα που ήτανε αδύνατο να της απαντήσουν χωρίς να της πουν σε ποιο μέρος βρισκότανε τώρα ο Ρόντια. Όταν οι απαντήσεις έγιναν αναγκαστικά μασημένες και ύποπτες, η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα έπεσε σε μελαγχολία κι έγινε σκυθρωπή κι αμίλητη. Η Ντουνιά κατάλαβε, τέλος, πως ήτανε δύσκολο να της λένε ψέματα και να σκαρώνουν διάφορες ιστορίες. Κατέληξε λοιπόν στο συμπέρασμα πως ήτανε προτιμότερο να μη μιλάνε καθόλου για ορισμένα πράγματα. Γινότανε όμως όλο και πιο φανερό κι έφτασε να είναι εξώφθαλμο πια ότι η δυστυχισμένη μητέρα υποψιαζότανε κάτι τρομακτικό.

Η Ντουνιά θυμήθηκε ανάμεσα στ' άλλα και μερικά λόγια του αδελφού της. Της είχε πει ότι η μητέρα την άκουσε να παραμιλάει στον ύπνο της την τελευταία νύχτα, πριν απ' τη μοιραία συνάντησή τους, μετά την τρομερή σκηνή που έγινε μ' αυτήν και τον Σβιντριγκάιλωφ. Μήπως είχε ακούσει τίποτα τότε; Συχνά, αφού πρώτα έμενε μέρες και βδομάδες ακόμα βυθισμένη σε κατάθλιψη και σιωπή, κλαίγοντας άφωνα, ζωήρευε ξαφνικά κι άρχιζε να μιλάει δυνατά κι αδιάκοπα σχεδόν για το παιδί της, για τις ελπίδες της, για το μέλλον... Οι φαντασιώσεις της ήτανε, μερικές φορές, παράξενες. Την παρηγορούσαν κι έκαναν πως συμφωνούν μαζί της. (Μπορεί να το 'βλέπε ξεκάθαρα κι η ίδια ότι συμφωνούν επίτηδες, για να την παρηγορήσουν). Παρ' όλα αυτά, εκείνη εξακολουθούσε να μιλάει.

Η απόφαση βγήκε ύστερα από πέντε μήνες μετά την ημέρα που ο δολοφόνος ομολόγησε το έγκλημα του. Ο Ραζουμίχιν πήγαινε και τον έβλεπε στη φυλακή, όσο μπορούσε πιο συχνά. Το ίδιο και η Σόνια. Τέλος, έφτασε η ημέρα του χωρισμού. Η Ντουνιά του ορκίστηκε πως δεν θα χώριζαν για πάντα. Το ίδιο και ο Ραζουμίχιν. Ο νεαρός και θερμοκέφαλος Ραζουμίχιν είχε βάλει στο μυαλό του ένα σχέδιο: Ν' αρχίσει να κάνει μια μικρή περιουσία στα δύο-τρία χρόνια που θ' ακολουθούσαν ή, τουλάχιστον, να εξοικονομήσει όσα λεφτά χρειάζονταν για να εγκατασταθούν στη Σιβηρία, όπου το έδαφος είναι πλούσιο, αλλά λείπουν

εργατικά χέρια και κεφάλαια, θα πήγαιναν να μείνουν εκεί πέρα, στην ίδια πόλη όπου θα βρισκότανε ο Ρασκόλνικωφ, και... όλοι μαζί, θα ξανάρχιζαν μια ζωή καινούργια.

Έκλαιγαν όλοι τους την ώρα του χωρισμού. Ο Ρασκόλνικωφ ήτανε πολύ σκεπτικός τις τελευταίες μέρες, ρωτούσε αδιάκοπα για τη μητέρα του και φαινότανε πως τον ανησυχούσε αυτό το ζήτημα. Τον συγκινούσε μάλιστα τόσο πολύ η σκέψη της μητέρας του, ώστε η Ντουνιά τρομοκρατήθηκε. Όταν έμαθε όλα τα καθέκαστα για την αρρώστια της, το πρόσωπο του σκοτεινίασε.

Με την Σόνια, ιδιαίτερα, ήτανε ελάχιστα ομιλητικός όλον αυτόν τον καιρό. Η Σόνια, με τα λεφτά που της άφησε ο Σβιντριγκάλωφ, είχε ετοιμαστεί από καιρό τώρα και το 'χε πάρει απόφαση ν' ακολουθήσει τη συνοδεία των φυλακισμένων, με την οποία θα έφευγε ο Ρασκόλνικωφ. Ποτέ δεν είπε τίποτα γι' αυτό μπροστά του, αλλά και αυτός και εκείνη ήξεραν καλά πως έτσι θα γινότανε. Τη στιγμή του χωρισμού χαμογέλασε παράξενα ο Ρασκόλνικωφ, ακούγοντας τις ενθουσιώδεις διαβεβαιώσεις της αδελφής του και του Ραζουμίχιν σχετικά με το ευτυχισμένο μέλλον που θα ξανοιγότανε μπροστά τους όταν θα έβγαινε από τη φυλακή, γιατί προαισθάνθηκε πως η μητέρα του θα πέθαινε. Τέλος, αυτός και η Σόνια πήραν το δρόμο της εξορίας.

Ύστερα από δύο μήνες ο Ραζουμίχιν παντρευότανε τη Ντουνιά. Οι γάμοι έγιναν λυπημένα και σε πολύ στενό κύκλο. Ανάμεσα στους καλεσμένους ήτανε και ο Πορφυρής Πετρόβιτς με τον Ζοσίμοβ. Τον τελευταίο καιρό στο πρόσωπο του Ραζουμίχιν είχε αποτυπωθεί μια έκφραση ανδρικής αποφασιστικότητας. Η Ντουνιά πίστευε τυφλά ότι θα κατόρθωνε να πραγματοποιήσει τα σχέδια του. Άλλωστε, δεν μπορούσε να κάνει κι αλλιώς: Ο άνθρωπος αυτός έδειχνε μια θέληση σιδερένια. Άρχισε να πηγαίνει πάλι στο πανεπιστήμιο για να τελειώσει τις σπουδές του. Δεν έπαυαν και οι δυο τους να κάνουν σχέδια για το μέλλον. Λογάριαζαν ότι θα μπορούσαν να φύγουν για τη Σιβηρία ύστερα από πέντε χρόνια. Ως τότε βασιζόνταν στη Σόνια.

Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα ευλόγησε με χαρά τον γάμο της κόρης της με τον Ραζουμίχιν, αλλά μετά τον γάμο ξανάπεσε σε ακόμα πιο βαθιά μελαγχολία, θα 'λέγε κανείς. Ο Ραζουμίχιν, για να την ευχαριστήσει, της μιλούσε για τον φοιτητή που ο πατέρας του ήτανε τόσο γέρος και τόσο φτωχός, καθώς και για τη στάση του Ρόντια στην πυρκαγιά, όπου έσωσε δύο παιδάκια απ' τον θάνατο, πριν από έναν χρόνο, και μάλιστα έπαθε κάτι εγκαύματα που τον ανάγκασαν να μείνει λίγες μέρες στο κρεβάτι. Οι δύο αυτές ιστορίες έφεραν την Πουλχερία Αλεξάνδροβνα σε μια κατάσταση παραληρηματικού σχεδόν ενθουσιασμού, έτσι καθώς το λογικό της ήτανε σαλεμένο πια. Δεν μιλούσε για τίποτ' άλλο. Σταματούσε τους διαβάτες στον δρόμο για να πιάσει μαζί τους κουβέντα, αν και η Ντουνιά δεν την άφηνε ποτέ μόνη της. Μέσα στ' αμάξια και στα μαγαζιά, έπιανε κουβέντα μ' όποιον έβρισκε μπροστά της κι άρχιζε να του λέει πως το παιδί της είχε βοηθήσει έναν φοιτητή, πως αφήφησε τις φλόγες κλπ.

Η Ντουνιά δεν ήξερε πια τί να κάνει για να την σταματήσει. Εκτός του ότι ήτανε

επικίνδυνη για τη μητέρα της αυτή η κατάσταση της αρρωστημένης εξαλλοσύνης, φοβότανε μήπως βρεθεί κανένας και, ακούγοντας το όνομα Ρασκόλνικωφ, θυμηθεί τη δίκη κι αρχίσει να της μιλάει γι' αυτήν. Η Πουλχερία Αλεξάνδροβνα τα κατάφερε μάλιστα να μάθει τη διεύθυνση της μητέρας των δύο παιδιών που έσωσε ο γιος της και επέμενε απολύτως να πάει να τους ιδεί.

Στο τέλος, η ανησυχία της ξεπέρασε κάθε όριο. Καμιά φορά, ξεσπούσε απότομα σε λυγμούς και συχνά αρρώσταινε και παραμιλούσε στον πυρετό της. Μια μέρα, δήλωσε με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο ότι, κατά τους υπολογισμούς της, ο Ρόντια δεν θ' αργούσε να ξαναγυρίσει, θυμότανε, λέει, ότι, τη στιγμή του αποχωρισμού τους, την είχε διαβεβαιώσει πως θα γύριζε ύστερα από εννέα μήνες. Άρχισε αμέσως να συγυρίζει το σπίτι για να είναι όλα έτοιμα, στόλισε το δωμάτιο του (το δικό της δωμάτιο), γυάλισε τα έπιπλα, έπλυνε, σφουγγάρισε, έβαλε καινούργιες κουρτίνες κλπ.

Η Ντουνιά, μ' όλο που είχε κατατρομοκρατηθεί, σώπαινε και μάλιστα βοήθησε τη μητέρα της να συγυρίσει το δωμάτιο της για να δεχτεί τον Ρόντια. Πέρασε έτσι ολόκληρη την ημέρα με τις πιο τρελλές φαντασιώσεις, με χαρούμενα όνειρα και με δάκρυα. Τη νύχτα αρρώστησε και το πρωί της ανέβηκε ο πυρετός και παραμιλούσε.

Την έπιασε εγκεφαλικός πυρετός και σε δύο βδομάδες πέθανε. Στο παραλήρημα της, της ξέφυγαν μερικά λόγια, απ' τα οποία μπορούσε κανείς να βγάλει το συμπέρασμα ότι ήξερε για την τύχη του παιδιού της πολύ περισσότερα απ' όσα νόμιζαν η κόρη της και ο γαμπρός της.

Ο Ρασκόλνικωφ έμαθε τον θάνατο της μητέρας του πολύ αργότερα, παρ' όλο που με τις φροντίδες της Σόνιας η αλληλογραφία του με την Πετρούπολη αποκαταστάθηκε αμέσως μόλις έφτασε στη Σιβηρία. Η Σόνια έγραφε κάθε μήνα στην Πετρούπολη, στη διεύθυνση του Ραζουμίχιν, κι έπαιρνε επίσης κάθε μήνα απάντηση. Στην αρχή τα γράμματα της Σόνιας φάνηκαν στον Ραζουμίχιν και στην Ντουνιά πολύ ξερά και ελάχιστα ικανοποιητικά. Στο τέλος, όμως, παραδέχτηκαν και οι δύο ότι δεν γινότανε κι αλλιώς, γιατί στο κάτω-κάτω μ' αυτά τα γράμματα μπορούσαν να ξέρουν με ακρίβεια κάτω από ποιες συνθήκες ζούσε ο δυστυχισμένος αδελφός τους.

Τα γράμματα της Σόνιας ήτανε γεμάτα με πραχτικές λεπτομέρειες και περιέγραφαν με απόλυτη σαφήνεια και απλότητα τη ζωή που έκανε ο Ρασκόλνικωφ στο κάτεργο.

Δεν έλεγε τίποτα για τις δικές της ελπίδες, τα δικά της όνειρα ή τα προσωπικά της αισθήματα. Δεν προσπαθούσε να εξηγήσει την ψυχική κατάσταση του Ρόντια, ούτε και απασχολιότανε με την εσωτερική ζωή του φυλακισμένου. Αντί γι' αυτό, υπήρχαν στα γράμματα της γεγονότα, δηλαδή τα ίδια του τα λόγια, νέα για την υγεία του, τι της είχε ζητήσει στην τελευταία τους συνάντηση, τί θα ήθελε να έχει, τί της είπε να τους παραγγείλει ή να του πάει κλπ. Όλα αυτά τους τα 'γράφε λεπτομερέστατα. Έτσι, η εικόνα του δύστυχου αδελφού τους ζωγραφιζότανε μπροστά στα μάτια τους από μόνη της, με ακρίβεια και καθαρότητα. Και δεν ήτανε δυνατό να υπάρχουν λάθη, αφού επρόκειτο για εξακριβωμένα γεγονότα.

Όλες όμως αυτές οι παραγγελίες δεν φαίνονταν καθόλου παρήγορες στη Ντουινιά και στον άντρα της, ιδίως στην αρχή. Η Σόνια τους έγραφε πως ήτανε πάντοτε κατσουφιασμένος και σιωπηλός, πως δεν έδειχνε κανένα ενδιαφέρον για τα νέα που του πήγαινε πάντοτε με το κάθε γράμμα τους. Μιλούσε μερικές φορές μόνο για τη μητέρα του. Όταν είδε κι αυτή ότι προαισθανότανε την αλήθεια και του ανήγγειλε πως η μητέρα του πέθανε, διαπίστωσε με κατάπληξη ότι η είδηση του θανάτου της δεν του έκανε μεγάλη εντύπωση - εξωτερικά τουλάχιστον στην έκφραση του προσώπου του και σ' όλη γενικά τη στάση του, έτσι φάνηκε. Έγραφε ακόμα ότι παρ' όλο που ήτανε τσακισμένος, κλεισμένος στον εαυτό του, αντιμετώπιζε αποφασιστικά και με απλότητα την καινούργια του ζωή, ότι καταλάβαινε πολύ καλά τη θέση του, δεν περίμενε να καλυτερέψει γρήγορα η τύχη του, δεν βαυκαλιζότανε με μάταιες ελπίδες (όπως κάνουν συνήθως οι κατάδικοι) και δεν απορούσε με τίποτα στο νέο του περιβάλλον, που ήτανε τόσο διαφορετικό απ' αυτό όπου έζησε άλλοτε.

Η υγεία του ήτανε θαυμάσια, πήγαινε στις αγγαρείες χωρίς να προσπαθεί να τις αποφύγει αλλά και χωρίς να τις επιζητεί. Το φαγητό τον άφηνε αδιάφορο, αλλά, εκτός από τις Κυριακές και τις γιορτές, ήτανε τόσο άθλιο που τελικά δέχτηκε με χαρά μερικά χρήματα από τη Σόνια για να μπορεί να πίνει κάθε μέρα τσάι. Για όλα τ' άλλα όμως την παρακαλούσε να μην ανησυχεί και της έλεγε πως οι φροντίδες της τον εξόργιζαν. Έγραφε ακόμα ότι έμενε μαζί με πολλούς άλλους σε κοινό θάλαμο.

Δεν είχε πάει μέσα στη φυλακή για να ιδεί πώς είναι τα κτήρια, υπέθετε όμως ότι θα είναι στενόχωρα, βρόμικα και ανθυγιεινά, πως κοιμότανε σε ξυλοκρέβατο, όπου έστρωνε μόνο μια μάλλινη κουβέρτα και δεν ήθελε να του πάει τίποτ' άλλο. Έλεγε ακόμα ότι έκανε αυτήν, τη σκληρή και άθλια ζωή όχι γιατί είχε κάποιο σκοπό, αλλά απλώς γιατί δεν έδινε καμιά σημασία και γιατί αδιαφορούσε ολότελα για την τύχη του. Η Σόνια τους έγραψε ξεκάθαρα, ότι, στις αρχές προπάντων, όχι μονάχα δεν έδειχνε κανένα ενδιαφέρον για τις επισκέψεις που του έκανε, αλλά στενοχωριότανε σχεδόν όταν την έβλεπε, δεν άνοιγε το στόμα του και μάλιστα της φερνότανε πολύ απότομα. Στο τέλος όμως οι συναντήσεις τους του έγιναν συνήθεια και ανάγκη σχεδόν. Έτσι, ο καιρός του φάνηκε ατέλειωτος όταν αρρώστησε η Σόνια για μερικές ημέρες και δεν πήγε να τον ιδεί.

Τις γιορτές, τον έβλεπε πίσω απ' τα σίδερα της εξώπορτας ή στο φυλάκιο, όπου τον έφερναν για μερικά λεπτά. Τις άλλες μέρες τον συναντούσε στην αγγαρεία ή στα εργαστήρια, στα καμίνια ή στις αποθήκες που υπάρχουν κατά μήκος του ποταμού Ιρτις. Σχετικά με τον εαυτό της έλεγε πως τα κατάφερε να πιάσει μερικές σχέσεις στην πόλη και να βρει μάλιστα και προστάτες. Έραβε κι επειδή δεν υπήρχε εκεί άλλη μοδίστρα έγινε απαραίτητη σε πολλά σπίτια. Δεν ανέφερε όμως ότι με τη δικιά της μεσολάβηση ο διευθυντής της φυλακής πήρε με καλό μάτι τον Ρασκόλνικωφ και του βελτίωσε τις συνθήκες ζωής του κάπως.

Τέλος, ήρθανε κάτι νέα (η Ντουινιά είχε προσέξει ότι τα γράμματα της Σόνιας έδειχναν κάποια ανησυχία τελευταία) που έλεγαν ότι ο Ρασκόλνικωφ τους απέφευγε όλους, πως οι άλλοι κρατούμενοι δεν τον αγαπούσαν καθόλου, πως

έμενε σιωπηλός μέρες ολόκληρες και πως είχε γίνει πολύ χλωμός. Μια μέρα η Σόνια, στο τελευταίο της γράμμα, έγραψε πως ο Ρασκόλνικωφ αρρώστησε βαριά και βρισκότανε στο νοσοκομείο του κάτεργου.

2

Ήτανε άρρωστος από πολύν καιρό μάλιστα, αλλά δεν τον γονάτισαν ούτε η φρίκη της ζωής του κάτεργου, ούτε η αναγκαστική δουλειά, ούτε η τροφή, ούτε το ξυρισμένο κεφάλι και τα κουρελιασμένα ρούχα. Τί τον ένοιαζε γι' αυτές τις αθλιότητες και γι' αυτά τα βάσανα; Ίσα-ίσα μάλιστα ευχαριστιότανε να δουλεύει. Όταν κουραζότανε πολύ σωματικά, μπορούσε, τουλάχιστον, να χαρεί μερικές ώρες ήσυχου ύπνου. Δεν τον ένοιαζε καθόλου για το φαγητό -σκέτη χορτόσουπα γεμάτη κατσαρίδες. Στην παλιά του ζωή, τότε που ήτανε φοιτητής, πολλές φορές του έλειπε κι αυτό ακόμα.

Τα ρούχα του ήτανε ζεστά και τέλεια προσαρμοσμένα στη ζωή που έκανε. Τις αλυσίδες ούτε που τίς ένιωθε στα πόδια του. Να ντραπεί για το ξυρισμένο του κεφάλι και για τη στολή του του καταδίκου; Ποιον να ντραπεί, τη Σόνια; Η Σόνια τον φοβότανε. Πώς μπορούσε λοιπόν να είναι μαζεμένος μπροστά της;

Ωστόσο, την ντρεπότανε τη Σόνια και την βασάνιζε γι' αυτό με την απότομη και περιφρονητική συμπεριφορά του. Αλλά η ντροπή αυτή δεν ήτανε για το ξυρισμένο του κεφάλι, ούτε για τα σίδερα του: Είχε πληγωθεί βαθιά η περηφάνεια του. Και υπέφερε γι' αυτό ακριβώς, για την πληγωμένη του περηφάνεια. Ω! Τί, ευτυχισμένος που θα ήτανε αν μπορούσε να τιμωρήσει ο ίδιος τον εαυτό του! Όλα θα τα υπέφερε τότε, ακόμα και την ντροπή και τον εξευτελισμό. Η χοντροπετσιασμένη όμως συνείδηση του, όσο αυστηρά κι αν έκρινε τον εαυτό του, δεν έβρισκε να έχει κάνει στο παρελθόν κανένα ιδιαίτερα τρομερό σφάλμα, εκτός από το ότι δεν πέτυχε τον σκοπό τον, πράγμα που μπορεί να συμβεί στον καθέναν. Η ταπείνωση γι' αυτόν πήγαζε από το γεγονός ότι αυτός, ο Ρασκόλνικωφ, χάθηκε τόσο τυφλά, χωρίς ελπίδα, παράλογα και ηλίθια, από μια καταδίκη της τυφλής μοίρας, και έπρεπε τώρα να υποταχθεί, να υποκλιθεί μπροστά στον "παραλογισμό" αυτής της ποινής, αν ήθελε να ξαναβρεί τη γαλήνη. Αγωνία δίχως αντικείμενο και δίχως σκοπό σήμερα, μια αδιάκοπη θυσία που ήτανε προορισμένη να μείνει άκαρπη αύριο -να τί του απέμεινε πια στη γη. Τί βγαίνει με τη σκέψη ότι ύστερα από οχτώ χρόνια θα ήτανε μόλις τριάντα δύο χρονών και θα μπορούσε να ξαναρχίσει τη ζωή του; Γιατί να ζήσει;

Ποιο σκοπό θα είχε μπροστά του; Για ποιον λόγο να παλαίψει; Να ζήσει μόνο για να υπάρχει; Μα αυτός ήτανε πάντοτε έτοιμος να δώσει χίλιες φορές τη ζωή του για μια ιδέα, για μια ελπίδα και για ένα καπρίτσιο ακόμα. Το να υπάρχει μόνο, του φαινότανε πάντα πολύ λίγο. Ζητούσε πάντα κάτι περισσότερο. Και ίσως, επειδή ακριβώς ήτανε πολύ δυνατές οι επιθυμίες του, να έβλεπε τον εαυτό του σαν άνθρωπο που έχει περισσότερα δικαιώματα από τους άλλους.

Κι αν τουλάχιστον του έστελνε η μοίρα τη μετάνοια - μια μετάνοια φλογερή που

ραγίζει την καρδιά και διώχνει τον ύπνο, που να σε βασανίζει τόσο, ώστε να λαχταράς την κρεμάλα και το πνίξιμο! Ω! Πόση χαρά θα ένιωθε τότε. Οι πόνοι και τα δάκρυα δείχνουν πως υπάρχει ζωή ακόμα. Αυτός όμως δεν μετανουούσε για το έγκλημα του. Θα μπορούσε, τουλάχιστον, να εξοργίζεται με τη βλακεία του, όπως εξοργιζότανε και πριν για τις άστοχες και γελοίες ενέργειες του που τον οδήγησαν στο κάτεργο. Αλλά τώρα που είχε έρθει πια στο κάτεργο και μπορούσε να σκεφτεί τις πράξεις που είχε κάνει με απόλυτη ελευθερία, έβρισκε πως δεν ήτανε και τόσο ανόητες, ούτε τόσο τερατώδεις, όπως του φάνηκαν τότε, στη μοιραία εποχή.

"Κατά τί", έλεγε, "ήτανε πιο ανόητες οι σκέψεις που έκανα τότε από τις σκέψεις και τις θεωρίες που κυκλοφορούν και συγκρούονται στον κόσμο, από τότε που υπάρχει αυτός ο κόσμος; Φτάνει μόνο να ιδεί κανείς τα πράγματα από μια άποψη απόλυτα αντικειμενική, με ευρύτητα, χωρίς τις συνηθισμένες προλήψεις. Τότε η ιδέα μου δεν θα φανεί και τόσο παράξενη... Ω, σεις, αρνητές και σοφοί της κακιάς ώρας, γιατί λοιπόν στεκόσαστε στα μισά του δρόμου;

"Πώς γίνεται λοιπόν να τους φαίνεται η πράξη μου τόσο αποκρουστική;", αναρωτιότανε. "Επειδή είναι έγκλημα; Και τί θα πει έγκλημα; Η συνείδηση μου είναι ήσυχη. Βέβαια, έκανα μια δολοφονία, μια πράξη αντίθετη με το γράμμα του νόμου, έχυσα αίμα. Έ, καλά... Για να γίνει σεβαστό το γράμμα του νόμου, πάρτε μου το κεφάλι... κι ας μη μιλάμε πια γι' αυτό. Φυσικά, στην περίπτωση αυτή, πολλοί απ' τους μεγάλους άντρες, που δεν κληρονόμησαν την εξουσία αλλά την άρπαξαν μόνοι τους, θα έπρεπε να καταδικαστούν απ' τα πρώτα τους κιάλας βήματα. Εκείνοι όμως συνέχισαν τον δρόμο τους και γι' αυτό ακριβώς είναι αθώοι και δικαιώθηκαν, ενώ εγώ δεν μπόρεσα να κρατήσω. Συνεπώς δεν είχα το δικαίωμα να αποφασίσω αυτήν την απόπειρα".

Έτσι, λοιπόν, αυτό μονάχα παραδεχότανε ως λάθος του: Το ότι δεν μπόρεσε να κρατήσει και παραδόθηκε μόνος του.

Τον βασάνιζε ακόμα και μια άλλη σκέψη: Γιατί δεν σκοτώθηκε τότε; Γιατί, την ώρα που κοίταζε κάτω απ' τη γέφυρα να κυλάει το ποτάμι, προτίμησε να πάει να παραδοθεί; Είναι λοιπόν τόσο δυνατή η λαχτάρα της ζωής και τόσο δύσκολο να την κατανικήσει κανείς; Ο Σβιντριγκάιλωφ, όμως, που φοβότανε πολύ να πεθάνει, την κατανίκησε.

Βασανιζότανε μ' αυτές τις ερωτήσεις και δεν μπορούσε να καταλάβει πώς τη στιγμή εκείνη που στεκότανε σκυφτός πάνω απ' το ποτάμι, προαισθανότανε κιάλας πως κάποιο μεγάλο λάθος υπήρχε μέσα του και μέσα στις ιδέες του. Δεν καταλάβαινε πως το προαίσθημα αυτό μπορούσε να είναι ο προάγγελος μιας μελλοντικής μεταστροφής στη ζωή του, μιας μελλοντικής αναστάσεως κι ενός καινούργιου τρόπου θεωρήσεως της ζωής. Παραδεχότανε πιο πολύ πως έπαιξε εδώ τον ρόλο του το τυφλό και βαρύ ένστικτο που δε μπόρεσε να το κατανικήσει (από αδυναμία και δειλία). Έβλεπε τους άλλους φυλακισμένους κι απορούσε: Πόσο αγαπούσαν όλοι τους τη ζωή, πόσο έτρεμαν να μην τη χάσουν! Του φαινότανε μάλιστα πως την λάτρευαν και την εκτιμούσαν πολύ περισσότερο εδώ παρά τότε που ήτανε ελεύθεροι. Τί φοβερά μαρτύρια είχανε περάσει μερικοί απ'

αυτούς -οι αλήτες λόγου χάρη. Είναι ποτέ δυνατόν να 'χει γι' αυτούς τόσο μεγάλη σημασία μια ακτίνα του ήλιου, η γαλήνη του δάσους, μια δροσερή πηγή σε κάποια ερημιά που την είδανε πριν από τρία χρόνια και ονειρεύονται να την ξαναϊδούν, σαν να πρόκειται να συναντήσουν την αγαπημένη τους, να την βλέπουν στον ύπνο τους περιτριγυρισμένη από πράσινο χορτάρι, μ' ένα πουλί να κελαϊδάει στο δέντρο; Όσο πιο πολύ το σκεφτότανε ο Ρασκόλνικωφ, τόσο πιο ακατανόητο του φαινότανε.

Στο κάτεργο υπήρχαν, βέβαια, πολλά πράγματα που του ξέφευγαν και που, άλλωστε, δεν ήθελε να τα προσέξει καθόλου. Ζούσε, μπορεί κανείς να πει, με τα μάτια χαμηλωμένα πάντοτε κι αισθανότανε αποστροφή και αηδία να κοιτάξει γύρω του. Με τον καιρό, όμως, άρχισαν να του κάνουν εντύπωση τα πράγματα και, άθελα του κατά κάποιο τρόπο, πρόσεχε τώρα αυτά που ούτε καν τα υποψιαζότανε πριν.

Γενικά, εκείνο που του έκανε μεγαλύτερη εντύπωση ήτανε η αξεπέραστη άβυσσος που τον χώριζε απ' αυτούς εδώ τους ανθρώπους. Λες και ανήκαν σε έθνη διαφορετικά.

Τον κοίταζαν και τους κοίταζε με δυσπιστία και εχθρότητα.

Ο Ρασκόλνικωφ ήξερε και καταλάβαινε τις γενικές αιτίες της συγκρούσεως του με τους άλλους, δεν φανταζότανε όμως ποτέ ως τότε ότι μπορεί να είναι τόσο δυνατές και να έχουν τόσο βαθιές ρίζες. Στο κάτεργο υπήρχαν και πολιτικοί κρατούμενοι, κάτι Πολωνοί εξόριστοι, που έβλεπαν όλους τους άλλους σαν συρφετό αγροίκων και τους περιφρονούσαν. Ο Ρασκόλνικωφ δεν συμεριζότανε την άποψη τους κι έβλεπε πολύ καλά ότι ο συρφετός αυτός ήτανε σε πολλά σημεία καλύτερος απ' αυτούς. Υπήρχαν και μερικοί Ρώσοι που περιφρονούσανε κι αυτοί όλον τον κόσμο - ένας πρώην αξιωματικός προπάντων και δύο παλιοί φοιτητές θεολογίας. Ο Ρασκόλνικωφ έβλεπε καθαρά πως έκαναν κι αυτοί λάθος. Όσο για τον ίδιο, δεν τον αγαπούσαν και όλοι τον απέφευγαν. Στο τέλος μάλιστα τον μίσησαν κιόλας. Γιατί; Δεν το 'ξερέ. Μερικοί, που ήτανε πολύ περισσότερο εγκληματίες απ' αυτόν, τον περιφρονούσαν, τον κορόιδευαν κι έπαιρναν το έγκλημα του στο ψιλό.

"Μα, εσύ είσαι κύριος", του λέγανε. "Ήτανε ανάγκη να σκοτώσεις με μπαλντά; Δεν τίς κάνουνε τέτοιες δουλειές οι αφεντάδες".

Τη δεύτερη βδομάδα της Μεγάλης Σαρακοστής ήρθε η σειρά του να νηστέψει και να ετοιμαστεί για να κοινωνήσει μαζί με όλους τους άλλους του θαλάμου του. Πήγαινε στην εκκλησία και προσευχότανε, όπως έκαναν και οι άλλοι. Μια μέρα, ξεσπάθωσαν όλοι μαζί και του ρίχτηκαν, χωρίς καλά-καλά να ξέρει για ποιο λόγο.

"Εσύ είσαι άθεος! Δεν πιστεύεις στον θεό!", του φώναζαν. "Πρέπει να σε σκοτώσουν".

Ποτέ δεν τους είχε μιλήσει για τον θεό, ούτε για τη θρησκεία, κι ωστόσο ήθελαν να τον σκοτώσουν ως άθεο! Δεν τους έδωσε καμιά απάντηση. Ένας κατάδικος είχε χυμήξει κατά πάνω του έξαλλος. Ο Ρασκόλνικωφ τον περίμενε ατάραχα κι αμίλητα, δίχως να σαλέψει και το φρύδι του ακόμα, δίχως να τρεμουλιάσει

κανένας μυσ στο πρόσωπο του. Μόλις που πρόφτασε ένας φύλακας να μπει ανάμεσα τους. Λίγο ακόμα και θα είχε χυθεί αίμα.

Ένα άλλο ζήτημα παρέμενε γι' αυτόν άλυτο: Γιατί όλοι τους αγαπούσαν τόσο πολύ τη Σόνια; Δεν είχε κάνει καμιά προσπάθεια για να κερδίσει τη συμπάθεια τους και την έβλεπαν πολύ σπάνια, στον τόπο της δουλειάς μονάχα, όπου ερχόταν μερικές φορές να τον ιδεί για λίγα λεπτά. Κι ωστόσο, τη γνώριζαν όλοι και το 'ξεραν ότι τον είχε ακολουθήσει. Ήξεραν πού ζούσε και πώς ζούσε. Δεν τους έδινε λεφτά, δεν τους έκανε τίποτα ιδιαίτερες εξυπηρετήσεις. Μονάχα μια φορά, τα Χριστούγεννα, έφερε ένα δωράκι για όλους: κρεατόπιτες και χριστόψωμα. Σιγά-σιγά όμως αναπτύχθηκαν ανάμεσα στους καταδίκους και στη Σόνια πιο στενές σχέσεις. Τους έγραφε γράμματα στους δικούς τους και τα ταχυδρομούσε. Όταν έρχονταν οι δικοί τους στην πόλη, τους έλεγαν ν' αφήσουν διάφορα πράγματα, ακόμα και λεφτά, στη Σόνια για να τους τα φυλάξει. Την γνώριζαν όλες οι γυναίκες και οι αγαπητικές των καταδίκων και πήγαιναν και την έβλεπαν. Όταν ερχότανε στα εργαστήρια να ιδεί τον Ρασκόλνικωφ ή όταν συναντούσε καμιά ομάδα καταδίκων που πήγαιναν στη δουλειά, έβγαζαν όλοι τον σκούφο τους και υποκλίνονταν μπροστά της. "Μάτουςκα, Σοφία Σεμιόνοβνα, είσαι η τρυφερή και στοργική μανούλα μας", έλεγαν στο καχεκτικό κι αδύνατο πλασματάκι όλοι αυτοί οι μαντραχαλάδες, που ήτανε σημαδεμένοι με την σφραγίδα της ατιμίας. Η Σόνια χαμογελούσε απαντώντας στον χαιρετισμό τους και ήθελαν όλοι να την βλέπουν να χαμογελάει. Αγαπούσανε ακόμα και το περπάτημα της και γύριζαν και την έβλεπαν όταν προσπερνούσε. Μονάχα επαινετικά λόγια έλεγαν γι' αυτήν –παίνευαν ακόμα και το λεπτοκαμωμένο της κορμάκι και δεν ήξεραν για τί να την πρωτοπαινέσουνε. Έφταναν ακόμα να την συμβουλεύονται για τις αρρώστιες τους.

Ο Ρασκόλνικωφ έμεινε στο νοσοκομείο ως το τέλος της Σαρακοστής και όλη την εβδομάδα του Πάσχα. Όταν έγινε καλά, θυμήθηκε τα όνειρα που είχε ιδεί στον πυρετό και στο παραλήρημα του, ξαπλωμένος στο κρεβάτι. Είχε ονειρευτεί τότε ότι όλος ο κόσμος ήτανε καταδικασμένος να καταστραφεί από μια μάλιστα ανήκουστη και δίχως προηγούμενο που ήρθε απ' τα βάθη της Ασίας κι έπεσε πάνω στην Ευρώπη, θα πέθαιναν όλοι, εκτός από μερικούς εκλεκτούς. Είχανε παρουσιαστεί κάτι καινούργια παράσιτα, κάτι μικροοργανισμοί, που φώλιαζαν στο κορμί των ανθρώπων. Αλλά τα ζώφια αυτά είχανε μυαλό και θέληση κι όποιος άνθρωπος μολυνόταν από δαύτα γινότανε αμέσως τρελλός. Ωστόσο ποτέ, μα ποτέ άλλοτε οι άνθρωποι δεν ήτανε τόσο σίγουροι ότι κατέχουν την αλήθεια, όσο αυτά τα αξιολύπητα πλάσματα. Ποτέ άλλοτε δεν πίστεψαν τόσο πολύ ότι ήτανε αλάνθαστη η κρίση τους, οι ηθικές και θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, τα επιστημονικά τους συμπεράσματα. Χωριά, πόλεις και έθνη ολόκληρα μολύνονταν κι έχαναν το λογικό τους. Όλοι τους βρίσκονταν σε έξαψη και δεν καταλάβαινε πια ο ένας τον άλλο. Καθένας πίστευε πως μονάχα αυτός ξέρει την αλήθεια και βασανιζότανε βλέποντας τους άλλους, χτυπούσε τα στήθια του, έκλαιγε, έτριβε με απόγνωση τα δάχτυλα του. Δεν ήξεραν ποιον να κρίνουν και πώς να τον κρίνουν, δεν μπορούσανε να συμφωνήσουν στο τί είναι καλό και τι

κακό, δεν ήξεραν τί να καταδικάσουν και τί να δεχτούν. Σκοτώνονταν μεταξύ τους με μίσος παράλογο. Συγκεντρώνονταν στρατιές ολόκληρες κι έπεφταν η μια πάνω στην άλλη, αλλά και μεταξύ τους ακόμα, οι στρατιώτες στην κάθε παράταξη πετσοκόβονταν άγρια. Χάλαγαν τις γραμμές τους, σφάζονταν με τις λόγχες, μαχαιρώνονταν, δαγκώνονταν, έτρωγε ο ένας τον άλλον. Στις πόλεις χτυπούσαν τις καμπάνες όλη την ημέρα, καλούσαν τον λαό, αλλά κανείς δεν ήξερε ποιος τους καλεί και για ποιον λόγο και ήτανε όλοι τους ανήσυχοι. Είχανε παρατήσει τα πιο συνηθισμένα επαγγέλματα, γιατί ο καθένας είχε δικές του ιδέες, δικά του μεταρρυθμιστικά προγράμματα και δεν μπορούσαν να συμφωνήσουν. Τη γεωργία την παράτησαν. Πού και πού μαζεύονταν μερικοί, συμφωνούσαν να κάνουν κάτι μαζί, ορκίζονταν να μη χωριστούν πια, αλλά, αμέσως ύστερα καταπιάνονταν με κάτι ολότελα διαφορετικό, άρχιζαν ν' αλληλοκατηγορούνται, να χτυπιούνται, να σκοτώνονται. Άρχισαν οι πυρκαγιές, ήρθε η πείνα, οι πάντες και τα πάντα καταστράφηκαν. Σ' ολόκληρο τον κόσμο, μονάχα μερικά πλάσματα μπορούσαν να σωθούν: Οι εκλεκτοί και οι αγνοί, που ήτανε προορισμένοι να θεμελιώσουν την καινούργια ζωή, ν' ανανεώσουν και να καθαρίσουν τη γη. Αλλά κανένας δεν τους έδινε προσοχή, κανείς δεν άκουγε τα λόγια τους και τη φωνή τους. Ο Ρασκόλνικωφ βασανιζόταν απ' αυτόν τον παράλογο εφιάλτη που ξαναρχότανε τυραννικά στη μνήμη του και δεν έλεγαν να σβήσουνε οι εντυπώσεις που του είχανε αφήσει τα πυρετικά του όνειρα. Και ήρθε η δεύτερη βδομάδα μετά το Πάσχα. Οι μέρες έγιναν ζεστές, ξάστερες –πραγματικά ανοιξιάτικες. Για πρώτη φορά ανοίχτηκαν τα καγκελόφραχτα παράθυρα κάτω απ' τα οποία έφερνε βόλτες ο σκοπός.

Όσον καιρό κράτησε η αρρώστια του, δυο φορές μονάχα επέτρεψαν στη Σόνια να 'ρθεί να τον ιδεί. Έπρεπε να ζητάει κάθε φορά άδεια και η διαδικασία ήτανε πολύ δύσκολη. Πήγαινε όμως στην αυλή του νοσοκομείου, κάτω απ' τα παράθυρα, το σούρουπο προπαντός, μόνο και μόνο για να σταθεί εκεί ένα λεπτό και να κοιτάξει κατά το παράθυρο του. Ένα βράδυ ο Ρασκόλνικωφ πλησίασε τυχαία στο παράθυρο και, ξαφνικά, την είδε εκεί πέρα, κοντά στην πόρτα του νοσοκομείου. Στεκότανε όρθια, σαν να περίμενε κάτι. Του φάνηκε σαν να του τρυπούσαν την καρδιά. Ανατρίχιασε και τραβήχτηκε απ' το παράθυρο. Την άλλη μέρα η Σόνια δεν πήγε, ούτε και την παράλλη. Πρόσεξε τότε ότι την περίμενε με ανυπομονησία. Τέλος, βγήκε απ' το νοσοκομείο. Γυρίζοντας στη φυλακή έμαθε από τους άλλους κρατουμένους ότι η Σόνια Σεμιόνοβνα ήτανε άρρωστη και είχε κρεβατωθεί.

Ανησύχησε πολύ κι έστειλε να μάθει νέα της. Σε λίγο έμαθε πως η αρρώστια της δεν ήτανε βαριά. Η Σόνια πάλι, μαθαίνοντας ότι ο Ρασκόλνικωφ υπέφερε που δεν την έβλεπε, του έστειλε ένα γράμμα γραμμένο με μολύβι όπου του έλεγε πως πήγαινε πολύ καλύτερα, πως είχε αρπάξει ένα κρυολογηματάκι και πως θα ερχόταν να τον ιδεί πολύ σύντομα στη δουλειά. Η καρδιά του Ρασκόλνικωφ σπάραξε απ' τον πόνο καθώς διάβαζε αυτό το γράμμα.

Η ημέρα εκείνη ήτανε ζεστή και γαλήνια. Ξεκίνησε πρωί-πρωί, κατά τις έξι, για τη δουλειά στην όχθη του ποταμού, όπου είχανε στήσει ένα καμίνι σ' ένα

υπόστεγο για να ψήνουν αλάβαστρο. Έστειλαν μόνο τρεις εργάτες εκεί. Ο ένας μαζί με τον φύλακα γύρισαν στο φρούριο για να πάρουν κάποιο εργαλείο, ο δεύτερος ετοίμαζε τα ξύλα για ν' ανάψουν το καμίνι. Ο Ρασκόλνικωφ βγήκε απ' το υπόστεγο, πήγε κοντά στην όχθη κι άρχισε να κοιτάζει το πλατύ και ερημικό ποτάμι. Από τη μια όχθη, έβλεπες πέρα, μακριά, μια έκταση απέραντη. Από την άλλη, μόλις που ακουγότανε κάποιο τραγούδι. Εκεί πέρα, στην ηλιόλουστη και απέραντη στέπα, ξεχώριζες κάτι μικρές κουκίδες που ήτανε καλύβες νομάδων. Ήτανε η λευτεριά κει πέρα, ήτανε άλλοι άνθρωποι που δεν έμοιαζαν καθόλου μ' αυτούς εδώ. Εκεί σαν να 'χε σταματήσει ακόμα και ο χρόνος, σαν να μην πέρασε η εποχή του Αβραάμ και των κοπαδιών του. Καθότανε και κοίταζε ασάλευτος, δίχως να μπορεί να πάρει τα μάτια του από κει. Δεν σκεφτότανε τίποτα, αλλά τον πλημμύριζε και τον βασάνιζε μια θλίψη. Ξαφνικά είδε δίπλα του τη Σόνια. Είχε πλησιάσει αθόρυβα και κάθησε στο πλάι του. Ήτανε πολύ νωρίς ακόμα και το κρύο έτσουζε. Φορούσε μια παλιά φτωχική κάπα κι ένα σάλι πράσινο. Το πρόσωπο της, αδύνατο και πιο χλομό, διατηρούσε ακόμα τα ίχνη της αρρώστιας της. Του χαμογέλασε χαρούμενα κι ευγενικά, δίνοντας του το χέρι της, όπως πάντα, φοβισμένα. Του το 'δίνε πάντοτε δειλά, μερικές φορές μάλιστα δεν του το άπλωνε καθόλου, σαν να φοβότανε πως εκείνος δεν θα το 'πιάνε. Κι αυτός πάλι της έπιανε το χέρι με κάποια απέχθεια και τη δεχόταν πάντοτε με δυσαρέσκεια, χωρίς να βγάλει μερικές φορές μιλά όση ώρα βρισκόταν κοντά του. Εκείνη κάπου-κάπου έτρεμε μπροστά του κι έφευγε πολύ λυπημένη. Τώρα όμως τα χέρια τους δεν ζήτησαν να χωριστούν. Ο Ρασκόλνικωφ την κοίταξε, δεν είπε λέξη και χαμήλωσε τα μάτια του. Ήτανε μόνοι τους, δεν τους έβλεπε κανείς. Ο φύλακας κοίταζε αλλού εκείνη τη στιγμή.

Πως έγινε αυτό, ούτε κι ο ίδιος μπόρεσε να καταλάβει, ήτανε σαν να τον άρπαζε ξαφνικά κάτι και τον έριξε στα πόδια της Σόνιας. Έκλαιγε αγκαλιάζοντας τα γόνατα της. Εκείνη τινάχτηκε και τον κοίταξε τρέμοντας. Αμέσως όμως τα κατάλαβε όλα.

Τα μάτια της φωτίστηκαν από μια απέραντη ευτυχία. Κατάλαβε πως την αγαπούσε, πως την αγαπούσε απέραντα και πως είχε φτάσει επιτέλους η ώρα της ευτυχίας τους. Θέλανε πολύ να μιλήσουνε, αλλά δεν μπορούσανε. Τα μάτια τους είχανε πλημμυρίσει απ' τα δάκρυα. Ήτανε χλομοί κι αδύνατοι, όμως πάνω στα τσακισμένα πρόσωπα τους σιγότρεμε τώρα η χαραυγή ενός καινούργιου μέλλοντος, μιας ολοκληρωτικής αναστάσεως σε μια ζωή καινούργια. Τους είχε αναστήσει η αγάπη, Η καρδιά του καθενός έκλεινε μέσα της μιαν αστείρευτη πηγή ζωής για την καρδιά του άλλου.

Αποφασίσανε να περιμένουν και να κάνουν υπομονή. Έπρεπε να περάσουν άλλα εφτά χρόνια στη Σιβηρία κι ως τότε τί αβάσταχτοι πόνοι αλλά και πόση ευτυχία, άπειρη, τους περίμεναν. Αλλά τώρα ο Ρασκόλνικωφ είχε ξαναγεννηθεί, το 'ξερέ, το 'νιώθε με όλη την αναγεννημένη ύπαρξη του. Η Σόνια όμως ζούσε μόνο με τη δικιά του ζωή.

Το βράδυ εκείνης της ημέρας, όταν έκλεισε η πόρτα της παράγκας τους, ο Ρασκόλνικωφ ξάπλωσε στο ξυλοκρέβατό του και σκεφτόταν τη Σόνια. Του

φάνηκε μάλιστα ότι εκείνη την ημέρα όλοι οι κατάδικοι, που τον εχθρεύονταν άλλοτε, τον κοίταζαν τώρα κάπως διαφορετικά. Έπιασε κιάλας κουβέντα μαζί τους και του απάντησαν φιλικά. Τα θυμότανε τώρα όλα αυτά κι έλεγε πως δεν ήτανε δυνατόν να γίνει αλλιώς. Δεν θ' άλλαζε από δω και μπρος ολόκληρη η ζωή του;

Σκεφτότανε τη Σόνια. Θυμήθηκε πόσο την έκανε να υποφέρει, πόσο της ξέσχιζε την καρδιά, θυμήθηκε το χλομό κι αδύνατο προσωπάκι της, αλλά όλες αυτές οι αναμνήσεις δεν ήτανε πια βασανιστικές: Ήξερε τώρα με τί απέραντη αγάπη θα ξεπλήρωνε όλα της τα βάσανα.

Κι έπειτα τί ήτανε όλα αυτά τα βάσανα; Τώρα, όλα πια, ναι όλα, ακόμα και το έγκλημα του και η καταδίκη του και η εξορία του στη Σιβηρία, του φαινόταν μες την στιγμή της πρώτης του ανατάσεως, ότι ήτανε κάτι το εξωτερικό, κάτι ξένο, που έγινε σε κάποιον άλλο και όχι σ' αυτόν. Εκείνο το βράδυ άλλωστε δεν μπορούσε να σκεφτεί τίποτα για πολλή ώρα συνεχεία, να συγκεντρώσει τη σκέψη του σ' ένα οποιοδήποτε σημείο, να το αναλύσει και να το συνειδητοποιήσει. Τη διαλεχτική την διαδέχτηκε τώρα η ζωή και στη συνείδηση του επεξεργαζόταν τώρα κάτι εντελώς διαφορετικό.

Κάτω απ' το μαξιλάρι του βρισκότανε ένα Ευαγγέλιο. Το πήρε μηχανικά.

Ήτανε της Σόνιας -απ' αυτό του είχε διαβάσει τότε την ανάσταση του Λαζάρου. Τον πρώτο καιρό, φοβόταν μήπως η Σόνια τον βασάνιζε με τη θρησκοληψία της, μήπως του μιλούσε αδιάκοπα για το Ευαγγέλιο και τον παραφόρτωνε με τέτοια βιβλία. Είδε όμως με μεγάλη απορία ότι δεν του έκανε ποτέ τέτοια κουβέντα, ούτε και του μίλησε καμιά φορά για το Ευαγγέλιο. Ο ίδιος της το 'χε ζητήσει, ύστερα απ' την αρρώστια του, κι εκείνη του το 'φέρει δίχως να του πει λέξη. Ως τότε, δεν το είχε ανοίξει.

Ούτε και τώρα τ' άνοιξε, αλλά πέρασε μια σκέψη απ' το μυαλό του:

"Μπορεί τώρα πια οι πεποιθήσεις της να μην είναι και δικές μου πεποιθήσεις;

Μπορεί τα αισθήματά της, τα όνειρά της, οι ελπίδες της να μην είναι και δικά μου;"

Και η Σόνια ήτανε καταταραγμένη όλη εκείνη την ημέρα, τη νύχτα μάλιστα αρρώστησε πάλι. Ήτανε όμως τόσο ευτυχισμένη που τρόμαζε σχεδόν από την ευτυχία της. Εφτά χρόνια, μόνον εφτά χρόνια ακόμα! Μερικές στιγμές, μες την πρώτη τους ευτυχία, τα 'βλεπαν και οι δυο τους αυτά τα εφτά χρόνια σαν εφτά ημέρες. Ο Ρασκόλνικωφ αγνοούσε ακόμα πως δεν μπορούσε να κερδίσει με το τίποτα αυτήν την καινούργια ζωή, πως έπρεπε να την πληρώσει ακριβά, να την κατακτήσει με σκληρές και επίμονες προσπάθειες...

Εδώ όμως αρχίζει μια άλλη ιστορία, η ιστορία της προοδευτικής ανανεώσεως ενός ανθρώπου, της προοδευτικής του αναγεννήσεως, του βαθμιαίου περάσματος του από έναν κόσμο σ' έναν άλλο, του ανεβάσματος του σε μια καινούργια πραγματικότητα που του ήτανε άγνωστη ως τώρα. Αυτό θα μπορούσε να είναι το θέμα ενός καινούργιου μυθιστορήματος. Το σημερινό μας όμως τελειώνει εδώ.

ΤΕΛΟΣ